పాఠం: 1

రాయల్టీలు

(ROYALTIES)

నిర్మాణము (లేదా) ముఖ్యాంశాలు

- **1.1** రాయల్టీలు - పరిచయం
- **1.2** కనీసపు అద్దె
- **1.3** తరుగు మొత్తాలు - మిగులు రాయల్టీ
- **1.4** తరుగు మొత్తాల భర్తీ
- **1.5** ఉపకౌలు
- **1.6** రాయల్టీ - వివిధ ఖాతాలు
  - **1.6.1** కౌలుదారు పుస్తకాలో వివిధ రకాల ఖాతాలు
  - **1.6.2** భూస్వామి పుస్తకాల ఖాతాలో వివిధ రకాల ఖాతాలు
- **1.7** రాయల్టీ లెక్కలు వ్రాయు విధానము
- **1.8** ప్రశ్నలు
- **1.9** అభ్యాసము

లక్ష్యం (Objectives): ఈ పాఠంను చదువుట ద్వారా మీరు

1. రాయల్టీ అంటే ఏమిటి ? దాని ప్రాధాన్యత ఏమిటి ?
2. రాయల్టీకి సంబంధించి వివిధ ఖాతాలు ఏమిటి ?
3. రాయల్టీల ఖాతాలు, లెక్కలు ఏ విధానంలో రాయాలి ?

అనే విషయాలను గురించి తెలుసుకొనగలరు.

రాయల్టీలు (Royalties)

1.1. రాయల్టీలు - పరిచయము:

భూమి హక్కుదారునికి ఆ భూమిలో నిక్షిప్తమైయున్న ఖనిజ సంపదను వెలికి తీసి అమ్ముకునే హక్కు ఉంటుంది. ఒక రచయితకు తన రచనలను ముద్రించి అమ్ముకునే హక్కు ఉంటుంది. అదే విధంగా శాస్త్రవేత్తకు తన పరిశోధన మీద తయారీ మరియు అమ్మకపు హక్కు ఉంటుంది. భూస్వామి, రచయిత, శాస్త్రజ్ఞులకు తమకు చెందిన అంశముల మీద ప్రత్యేకమైన హక్కులు ఉంటాయి. అలాంటి ప్రత్యేక హక్కును ఉపయోగించుకుని కొంత నిర్ణీత శాతమును ప్రతిఫలంగా పొందే మొత్తాన్ని “రాయల్టీ”గా వ్యవహరిస్తారు.

ఒక ప్రత్యేక హక్కును కలిగిన వ్యక్తి లేదా సంస్థ ఆ ప్రత్యేక హక్కును మరొకరికి బదలాయించినపుడు, ఆ హక్కును వినియోగించుకున్న వ్యక్తి, హక్కుదారునికి చెల్లించే ప్రతిఫలాన్ని “రాయల్టీ” అని నిర్వచించవచ్చును.

అంటే భూస్వామికి - కౌలుదారు, రచయితకు - ప్రచురణకర్త, శాస్త్రజ్ఞునికి - ఉత్పత్తిదారు చెల్లించే ప్రతిఫలమే "రాయల్టీ" అన్నమాట.

హక్కును మరొకరికి యిచ్చిన వానిని భూస్వామి కౌలుకు ఇచ్చినవాడు **(Lessor)** అనీ, కౌలును తీసుకున్న వారిని "కౌలుదారు" **(Lessee)** అనీ వారిరువురి మధ్య కుదిరిన ఒప్పందాన్ని "కౌలు" **(Lease)** అని వ్యవహరించుతారు.

ప్రస్తుత వ్యాపార వ్యవస్థలో రాయల్టీలకు సంబంధించి క్రింది వాటిని ప్రధానంగా చెప్పవచ్చును.

1. **మైనింగ్ వ్యాపారంలో:** భూమి నుండి ఖనిజ సంపదను త్రవ్వి అమ్ముకునే హక్కును భూ స్వామి నుండి కౌలుదారు పొందుతాడు, ఆ హక్కును పొందినందుకు కౌలుదారు భూస్వామికి రాయల్టీ చెల్లించుతాడు. దీనిని మైనింగ్ రాయల్టీ అందురు.

2. **ప్రింటింగ్ వ్యాపారంలో:** రచయితకు ప్రచురణకర్తలు రాయల్టీ చెల్లించుతారు. దీనిని ప్రింటింగ్ రాయల్టీ అందురు.

3. **పరిశోధనరంగంలో:** శాస్త్రజ్ఞుని పరిశోధనకుగాను ఉత్పత్తిదారుడు రాయల్టీ చెల్లించుతాడు. దీనిని పేటెంటు రాయల్టీ అందురు.

రాయల్టీ లెక్కింపు: ఈ రాయల్టీని ఉత్పత్తి మీదగాని అమ్మకాలు మీదగాని లెక్కించుతారు. ఉత్పత్తి మీద లెక్కించేటపుడు ఇది ఉత్పత్తి వ్యయము. అమ్మకాల మీద లెక్కించే సమయంలో అమ్మకపు వ్యయంగా పరిగణించబడుతుంది. ఉత్పత్తి వ్యయంగా పరిగణించినపుడు వర్తకపు ఖాతాకు, అమ్మకపు వ్యయంగా పరిగణించినపుడు లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించాలి.

1.2 కనీసపు అద్దె: (Minimum Rent)

ఒప్పందపు ప్రారంభ దశలో ఉత్పత్తి లేదా అమ్మకాలు సహజంగా తక్కువగా ఉంటాయి. అందువలన హక్కుదారునికి వచ్చే ఆదాయం (రాయల్టీ) బహు తక్కువగా ఉంటుంది. అందుచేత కనీసంగా చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని నిర్ణయించుతారు. దీనినే కనీసపు అద్దె అంటారు. ఒప్పందము ప్రకారము ఏ సంవత్సరములోనైనా చెల్లించవలసిన అసలు రాయల్టీ కనీసపు అద్దె మొత్తం కన్న తక్కువైన పక్షంలో కనీసపు అద్దె మొత్తాన్ని చెల్లించాలి. రాయల్టీ కనీసపు అద్దె మొత్తం కన్న ఎక్కువగా ఉన్న యెడల అసలు రాయల్టీ చెల్లించాలి. అంటే అసలు రాయల్టీ కనీసపు అద్దె మొత్తాలలో ఏది ఎక్కువగా ఉంటే ఆ మొత్తాన్ని చెల్లించవలయును. ఈ కనీసపు అద్దెనే స్థిరమైన అద్దె (Dead Rent) అని కూడా అందురు.

సమ్మెలు, లాకౌట్లు మరియు ప్రకృతివైపరీత్యాల కాలాలలో కనీసపు అద్దె: సమ్మె మొదలైన సమయాలలో ఉత్పత్తి లేదా అమ్మకాలు కుంటుపడతాయి కనుక భూస్వామి మరియు కౌలుదారుల మధ్య కుదిరిన ఒప్పందంలో సమ్మె కాలానికి కనీసపు అద్దెను దామాషా పద్ధతిలో తగ్గించాలనే నిబంధన సహజంగా ఉంటుంది. కనుక సమ్మె జరిగిన సంవత్సరములో కనీసపు అద్దెను సమ్మె జరిగిన కాలానికి దామాషాగా తగ్గించుతారు. ఆ విధంగా కనీసపు అద్దెను వాస్తవముగా పని చేసిన కాలానికి మాత్రమే లెక్కించుతారు. ఆ విధంగా లెక్కించగా వచ్చిన మొత్తాన్ని, రాయల్టీతో పోల్చి ఆ సంవత్సరానికి రాయల్టీ, కనీసపు అద్దెలలో ఏది ఎక్కువగా ఉంటే ఆ మొత్తాన్ని చెల్లించుతారు.

1.3 తరుగు మొత్తాలు (Short Workings):

కొరత త్రవ్వకాలు ప్రారంభ కాలములో అసలు రాయల్టీ తక్కువగా ఉన్నప్పటికినీ కౌలు ఒప్పందంలోని నియమాల ప్రకారము కనీసపు అద్దె మొత్తాన్ని చెల్లించాలి. చెల్లించవలసిన అసలు రాయల్టీ కన్న అదనంగా చెల్లించిన మొత్తము కౌలుదారునికి నష్టమవుతుంది. దీనినే "తరుగు మొత్తము" అంటారు. కనీసపు అద్దె, అసలు రాయల్టీ కన్న ఎంత ఎక్కువగా ఉంటుందో ఆ ఎక్కువ మొత్తమును తరుగు మొత్తంగా లెక్కిస్తారు.

మిగులు రాయల్టీ (Surplus Royalty): ఒక సంవత్సరంలో కనీసపు అద్దె కన్నా ఎక్కువగా ఉన్న రాయల్టీ మొత్తాన్ని మిగులు అంటారు. ఆ మిగులు రాయల్టీ కాలం చెల్లిన తరుగు మొత్తాలను భర్తీ చేసుకోవడానికి ఉపయోగించుతారు. భర్తీ అనంతరం మిగులు ఉన్నట్లైతే దానిని భూస్వామి చెల్లించుతారు.

1.4. తరుగు మొత్తాల భర్తీ (Recoupement of short workings):

ప్రారంభములో తరుగు మొత్తాల వలన ఏర్పడే నష్టాన్ని భర్తీ చేసుకోవడానికి సర్వ సాధారణముగా కౌలులో అవకాశం ఉంటుంది. ప్రారంభ దశలో కనీసపు అద్దెను చెల్లించడము వలన ఏర్పడిన నష్టాన్ని (తరుగు మొత్తాన్ని) తదుపరి సంవత్సరాలలో మిగులు రాయల్టీలతో (Surplus Royalty) భర్తీ చేసుకునే వీలుంటుంది. కాలక్రమములో ఈ తరుగు మొత్తాలను భర్తీ చేసుకునే అవకాశము ఉండడము చేతనే దీనిని విడిపించుకోదగిన స్థిరమైన అద్దె (Redeemable Minimum Rent)గా వ్యవహరించుతారు.

ఈ తరుగు మొత్తాలను భర్తీ చేసుకోవడానికి కాల పరిమితి ఉంటుంది. ఆ కాలపరిమితి సాధారణంగా క్రింది విధముగా ఉంటుంది.

1. కౌలు ఒప్పందం ప్రారంభమైన తేది నుండి ఒక నిర్ణీత కాలంలోపు మాత్రమే తరుగు మొత్తాలను భర్తీ చేసుకునే అవకాశం: ఈ కాల పరిమితి తరువాత ఇంకను మిగిలి ఉన్న తరుగు మొత్తాలను నష్టముగా భావించి లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించాలి.

ఉదా: తరుగు మొత్తాలను మొదటి నాలుగు సంవత్సరాలలో మాత్రమే భర్తీ చేసుకోవాలి అనే నియమం ఉన్నట్లైతే ఏ సంవత్సరం తరుగు మొత్తం అయినా సరే దానిని 4 సంవత్సరములలోపు మాత్రమే భర్తీ చేసుకొనవలెను.

2. ఏ సంవత్సరములోనైనా ఏర్పడిన తరుగు మొత్తమును ఆ తదుపరి వచ్చే నిర్ణీత కాలములోపుననే భర్తీ చేసుకునే అవకాశము: ఉదా: తరుగు మొత్తాన్ని అట్లాంటి తరుగు మొత్తం ఏర్పడిన తదుపరి 3 సంవత్సరాలలోపు భర్తీ చేసుకోవాలి అనే నియమం ఉన్నపుడు మొదటి సంవత్సరం ఏర్పడిన తరుగు మొత్తాన్ని 4వ సంవత్సరములోపు, 2వ సంవత్సరములో ఏర్పడిన తరుగు మొత్తాన్ని 5వ సంవత్సరములోపు భర్తీ చేసుకోవాలి. ఈ 3 సంవత్సరాల కాలపరిమితి దాటిన తరువాత ఇంకను మిగిలిన తరుగు మొత్తాలను నష్టంగా పరిగణించి లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించాలి.

1.5. ఉపకౌలు (Sub Lease):

ఒక్కొక్కసారి కౌలుదారు తాను తీసుకున్న భూమిని లేదా మరొకరికి సంబంధించి హక్కును ఇంకొకరికి ఉపయోగించుకొనేందుకు కౌలుకు యివ్వ వచ్చును. దీనినే ఉపకౌలు అందురు. కౌలుదారు తాను తీసుకున్న మొత్తము భూమిని గాని అందులో కొత్త భాగాన్ని గాని ఉపకౌలుకు యివ్వవచ్చును. సాధారణంగా తాను చెల్లించే రాయల్టీ రేటు కన్న తాను పుచ్చుకునే రాయల్టీ రేటు ఎక్కువగా ఉండటానికి అవకాశం ఉన్న సందర్భాలలో మాత్రమే ఇట్లాంటి సబ్ లీజ్‌కు ఇచ్చే అవకాశం గురించి స్పష్టంగా ఉంటుంది. ఇలాంటి సబ్‌లీజ్‌లు పేటెంట్లు మొదలైన వాటికి కూడా వర్తించుతాయి.

కౌలుదారు, సబ్‌లీజ్‌కు యిచ్చినట్లైతే రాయల్టీ విషయంలో అతని స్థితి రెండు రకాలుగా ఉంటుంది.

అసలు భూస్వామి తాను కౌలుదారుగా, ఉపకౌలుదారునకు భూస్వామిగా ఉంటుంది.

1.6. రాయల్టీ - వివిధ ఖాతాలు:

కౌలుదారు మరియు భూస్వామి పుస్తకాలలో రాయల్టీకి సంబంధించి వివిధ ఖాతాలు వాటి నిర్వహణ గురించి క్రింద తెలుసుకుందాము.

1.6.1. కౌలుదారు పుస్తకాలలో వివిధ రకాల ఖాతాలు:

1. రాయల్టీ ఖాతా (Royalty Account): ఈ ఖాతా నామమాత్రపు ఖాతా. కౌలుదారుడు భూస్వామికి చెల్లించే రాయల్టీ మొత్తాన్ని ఈ ఖాతాలో వ్రాస్తారు. రాయల్టీ కన్న కనీసపు అద్దె ఎక్కువగా ఉన్న సందర్భాలలో ఈ రాయల్టీ మొత్తాన్ని కనీసపు అద్దె ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపున, రాయల్టీ ఖాతాలో డెబిట్ వైపున నమోదు చేస్తారు. రాయల్టీ కనీసపు అద్దెకన్న ఎక్కువగా ఉన్న సందర్భాలలో నేరుగా రాయల్టీ ఖాతాలో డెబిట్ వైపున భూస్వామికి చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని, మరియు తరుగు మొత్తాల భర్తీని నమోదు చేస్తారు. సంవత్సరాంతానికి రాయల్టీ ఖాతాలోని నిల్వను వర్తకపు ఖాతా లేదా లాభ నష్టాల ఖాతాలను మళ్ళించడం ద్వారా రాయల్టీఖాతాను ముగింపు చేస్తారు.

2. కనీసపు అద్దె ఖాతా (Minimum Rent Account): ఇది నామ మాత్రపు ఖాతా. రాయల్టీ కన్న కనీసపు అద్దె ఖాతా ఎక్కువగా ఉన్న సంవత్సరాలలో మాత్రమే ఈ ఖాతా నిర్వహణకు వస్తుంది. ఈ ఖాతా డెబిట్ నిల్వ చూపుతుంది. ఈ ఖాతాలో మొదట కనీసపు అద్దె బకాయిని డెబిట్ వైపున నమోదు చేస్తారు. తరువాత కనీసపు అద్దెలో భాగాలైన తరుగు మొత్తాలను, రాయల్టీలను ఈ ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపున నమోదు చేస్తారు. ఈ విధంగా సంవత్సరాంతానికి ఈ ఖాతా ముగుస్తుంది.

3. భూస్వామి ఖాతా (Lessor Account): ఈ ఖాతా వ్యక్తిగత ఖాతా. భూస్వామికి చెల్లించవలసిన కనీసపు అద్దె లేదా రాయల్టీ మొత్తాలను ఈ ఖాతాలో వ్రాస్తారు. కనీసపు అద్దె రాయల్టీ కన్న ఎక్కువగా ఉన్నపుడు కనీసపు అద్దె మొత్తాన్ని, రాయల్టీ కనీసపు అద్దెకన్నా హెచ్చుగా ఉన్నపుడు రాయల్టీ మొత్తాన్ని ఈ ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపున నమోదు చేస్తారు. కనీసపు అద్దె లేదా రాయల్టీ చెల్లింపులో ఈ ఖాతా ముగుస్తుంది.

4. తరుగు మొత్తాల ఖాతా (Short Workings Account): ప్రతి సంవత్సరము ఏర్పడిన తరుగు మొత్తాలను ఈ ఖాతాలో డెబిట్ వైపున వ్రాస్తారు. భర్తీ చేసుకున్న సందర్భాలలో భర్తీ మొత్తాన్ని ఈ ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపున నమోదు చేస్తారు. భర్తీ కాలపరిమితి అయిపోయిన తరువాత ఖాతాలోని భర్తీకాని తరుగు మొత్తాన్ని లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్లించుతారు.

1.6.2. పుస్తకాలలో వివిధ ఖాతాలు:

1. రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా (Royalty Receivable Account): ఈ ఖాతా నామ మాత్రపు ఖాతా. కౌలుదారు నుండి రావలసిన రాయల్టీ మొత్తాన్ని ఈ ఖాతాలో వ్రాస్తారు. ఈ ఖాతాలో రావలసిన రాయల్టీ మొత్తాన్ని, తరుగు మొత్తాల భర్తీని క్రెడిట్ వైపున నమోదు చేస్తారు. ప్రతి సంవత్సరము ఈ ఖాతాలోని నిల్వను లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించడం ద్వారా ముగించుతారు.

2. కౌలుదారు ఖాతా (Lessee Account): ఈ ఖాతా వ్యక్తిగత ఖాతా. కౌలుదారు నుండి రావలసిన కనీసపు అద్దె లేదా రావలసినవి రాయల్టీ మొత్తాలను ఖాతాలో డెబిట్ పైన వ్రాస్తారు. రాయల్టీ కన్న కనీసపు అద్దె ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు రాయల్టీ మరియు తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతాలతో ఆయా మొత్తాల మేరకు ఈ ఖాతాలో డెబిట్ వైపున నమోదు వ్రాస్తారు. ఆయా మొత్తాలు కౌలుదారు నుండి వసూలైనపుడు ఈ ఖాతా ముగుస్తుంది.

3. తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా: ఈ ఖాతాలో కౌలుదారు భూస్వామికి రాయల్టీ కన్న అదనంగా చెల్లించిన మొత్తాన్ని వ్రాస్తారు. ప్రతి సంవత్సరం కౌలుదారు చెల్లించే అదనపు మొత్తాన్ని క్రెడిట్ వైపున నమోదు చేస్తారు. తరుగు మొత్తాలను భర్తీ చేసుకున్నపుడు భర్తీ చేసిన తరుగు మొత్తాలను ఈ ఖాతాలో డెబిట్ వైపున నమోదు చేస్తారు. కాలపరిమితిలోగా భర్తీ చేయలేని మొత్తాన్ని లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించుతారు (ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాకు).

తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతాను రాయల్టీ నిధి ఖాతాగా కూడా వ్రాయు విధానము ఆచరణలో ఉంది.

1.7. రాయల్టీ లెక్కలను వ్రాయు విధానము:

కాలపరిమితి, రాయల్టీ, కనీసపు అద్దె, తరుగు మొత్తాలు, తరుగు మొత్తాల భర్తీ మొదలగు అంశాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని రాయల్టీ లెక్కలను క్రింది విధాలుగా వ్రాయవచ్చును.

I. రాయల్టీ, కనీసపు అద్దె కన్న తక్కువగా ఉన్నప్పుడు.

II. రాయల్టీ కనీసపు అద్దెకన్న ఎక్కువగా ఉండి, తరుగు మొత్తాలను భర్తీ చేసుకునే అవకాశము ఉన్నపుడు.

III. రాయల్టీ కనీసపు అద్దె కన్నా ఎక్కువై, తరుగు మొత్తాలను భర్తీ చేసుకునే హక్కు లేనపుడు.

I రాయల్టీ, కనీసపు అద్దె కన్న తక్కువగా ఉన్నపుడు:

కౌలుదారు పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు:

1. రాయల్టీ చెల్లించవలసి ఉన్నపుడు

రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	×××	
(అసలు రాయల్టీతో)			
తరుగు మొత్తాల ఖాతా	Dr.	×××	
(తరుగు మొత్తంతో)			
To భూస్వామి ఖాతా			×××
(కనీసపు అద్దె మొత్తంలో)			

2. కనీసపు అద్దె మొత్తాన్ని చెల్లించినపుడు

భూస్వామి ఖాతా	Dr.	×××	
To బాంకు ఖాతా			

3. రాయల్టీ ఖాతాను, వర్తకపు ఖాతా లేదా లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్లించినపుడు

వర్తకపు ఖాతా / లాభనష్టాల ఖాతా			
To రాయల్టీ ఖాతా	Dr.		

ఒక పర్యాయం కౌలుదారు పుస్తకాలలో కనీసపు అద్దె ఖాతాను ప్రత్యేకంగా చూపవలెనని కోరతారు. అలాంటి సందర్భములో చెల్లించవలసిన అసలు రాయల్టీ కనీసపు అద్దె కన్నా తక్కువగా ఉన్నపుడు కనీసపు అద్దె ఖాతాను ప్రత్యేకముగా చూపవలెను.

1. రాయల్టీ చెల్లించవలసియున్నపుడు

   కనీసపు అద్దె ఖాతా Dr.

   To భూస్వామి ఖాతా

2. అసలు రాయల్టీ మరియు తరుగు మొత్తాలను పరిగణనలోనికి తీసుకొని కనీసపు అద్దెను రద్దు చేయుటను

   రాయల్టీ ఖాతా Dr.

   తరుగు మొత్తాల ఖాతా Dr.

   To కనీసపు అద్దె ఖాతా

3. భూస్వామికి కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించినపుడు

   భూస్వామి ఖాతా Dr.

   To బాంకు ఖాతా

4. రాయల్టీ ఖాతా నిల్వను, లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్లించుటను

   వర్తకపు/లాభ నష్టాల ఖాతా Dr.

   To రాయల్టీ ఖాతా

భూస్వామి పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు:

1. కౌలుదారునుండి కనీసపు అద్దె రావలసి యున్నపుడు

   కౌలుదారు ఖాతా Dr.

   To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా

   To తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా

2. కనీసపు అద్దె మొత్తం వసూలైనపుడు

   బ్యాంకు ఖాతా Dr.

   To కౌలుదారు ఖాతా

3. రావలసిన రాయల్టీ ఖాతాకు మళ్లించినపుడు

   రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా Dr.

   To లాభ నష్టాల ఖాతా / ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

II రాయల్టీ, కనీసపు అద్దెకన్న ఎక్కువగా ఉండి, తరుగు మొత్తాలను భర్తీ చేసుకునే అవకాశము ఉన్నప్పుడు

కౌలుదారు పుస్తకాలలో

1. రాయల్టీలు చెల్లించవలసియున్నపుడు

   రాయల్టీల ఖాతా Dr.

   To తరుగు మొత్తాల ఖాతా

   (భర్తీ చేసిన తరుగు మొత్తాలలో)

   To భూస్వామి ఖాతా

   (కనీసపు అద్దె మొత్తంతో)

2. రాయల్టీల మొత్తం చెల్లించినపుడు

   భూ స్వామి ఖాతా Dr.

   To బ్యాంకు ఖాతా

3. ముగింపు లెక్కల సమయంలో రాయల్టీ ఖాతా నిల్వను మళ్ళించినపుడు

   వర్తకపు / లాభనష్టాల ఖాతా Dr.

   To రాయల్టీల ఖాతా

సూచన: మొదటి సంవత్సరాలలో కనీసపు అద్దెను చెల్లించడం వలన ఏర్పడిన తరుగు మొత్తాలను తదుపరి సంవత్సరాలలో భర్తీ చేసుకునే వీలుంటుంది. నిర్ణీత గడువులోగా భర్తీ చేసుకోలేని తరుగు మొత్తాలను నష్టంగా పరిగణించి లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్లించవలెను.

4. గడువు లోగా భర్తీ చేయలేని తరుగుమొత్తాలను నష్టంగా పరిగణించి లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్లించినపుడు

   లాభ నష్టాల ఖాతా Dr.

   (భర్తీ చేయలేని తరుగు మొత్తాలలో)

   To తరుగు మొత్తాల ఖాతా

భూస్వామి పుస్తకాలలో

1. రాయల్టీ రావలసి యున్నపుడు

   కౌలుదారు ఖాతా Dr.

   తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా Dr.

   (భర్తీ చేసిన తరుగు మొత్తంలో)

   To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా

   (అసలు రాయల్టీ మొత్తంతో)

2. రాయల్టీ మొత్తం వసూలైనపుడు

బ్యాంకు ఖాతా Dr.

To కౌలుదారు ఖాతా

3. రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా నిల్వను మళ్ళించినందున

రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా Dr.

To ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

సూచన: మొదటి సంవత్సరాలలో కనీసపు అద్దె వసూలు కావడం వలన రాయల్టీ కన్న అధికంగా వసూలు అయిన మొత్తాన్ని (తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా నిల్వను) భర్తీ చేసుకోవడానికి ఉన్న గడువు లోగా భర్తీ చేసుకొనలేకపోయిన మొత్తాన్ని లాభం క్రింద పరిగణించి లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్లించవలెను.

4. భర్తీ చేసుకొనలేని తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా నిల్వకు లాభ నష్టాల ఖాతాను మళ్ళించినపుడు

తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా Dr.

To లాభ నష్టాల ఖాతా

III. రాయల్టీలు, కనీసపు అద్దెకన్న ఎక్కువగా ఉండి తరుగు మొత్తాలను భర్తీ చేసుకునే హక్కు లేనపుడు

కౌలుదారుని పుస్తకాలలో చిట్టాపద్దులు

1. రాయల్టీ మొత్తము చెల్లించవలసియున్నపుడు

రాయల్టీ ఖాతా Dr.

To భూస్వామి ఖాతా

2. రాయల్టీ మొత్తమును చెల్లించినపుడు

భూస్వామి ఖాతా Dr.

To బ్యాంకు ఖాతా

3. ముగింపు లెక్కలు వ్రాసే సందర్భములో రాయల్టీ ఖాతా నిల్వను మళ్ళించడానికి

వర్తకపు / లాభ నష్టాల ఖాతా Dr.

To రాయల్టీల ఖాతా

భూస్వామి పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు

1. కౌలుదారునుండి రాయల్టీ మొత్తం రావలసినపుడు

కౌలుదారు ఖాతా Dr.

To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా

2. రాయల్టీ మొత్తము వసూలైనపుడు

బ్యాంకు ఖాతా Dr.

To కౌలుదారు ఖాతా

3. రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా నిల్వను మళ్ళించినపుడు

రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా Dr.

ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా / లాభ నష్టాలు

ఉదా: 1 - శ్రీ సాయినాధ్ అండ్ కో వారు ఒక గనిని కాంతారావు అను భూస్వామి నుండి 10 సంవత్సరములకు కౌలుకు తీసుకొనెను. కనీసపు అద్దె సంవత్సరానికి రూ. 16,000/-లు. త్రవ్వి తీసిన ప్రతి టన్ను మన్నుకు రాయల్టీ రూ. 4/- లు చెల్లించవలయును. అసలు రాయల్టీ కన్న అధికంగా చెల్లించిన తరుగు మొత్తాలను మొదటి 4 సంవత్సరాలలో మాత్రమే భర్తీ చేసుకునే వీలు ఉంది.

ఉత్పత్తులు క్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

సంవత్సరం	**ఉత్పత్తి టన్నులలో**
1995	2000
1996	30000
1997	40000
1998	60000
1999	8000

పై వ్యవహారములకు ఇరువురి పుస్తకాలలో పద్దులు మరియు అవసరమైన ఖాతాలు చూపండి.

సూచన: రాయల్టీల విషయంలో క్రింది విధంగా వివరణ పట్టీని తయారు చేయడం ప్రాబ్లమ్‌ను సులభంగా అర్థం చేసుకోవడానికి, చిట్టాపద్దులు వ్రాయడానికి, మరియు నమోదుకు ఎంతో ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది.

సంవత్సరము	ఉత్పత్తి టన్నులలో	రాయల్టీ రూ.	కనీసపు అద్దె	చెల్లించిన మొత్తం	తరుగు మొత్తాలు	భర్తీ చేసిన మొత్తము	భర్తీ చేయని మొత్తం
1995	2000	8000	16000	16000	8000	-	-
1996	3000	12000	16000	16000	4000	-	-
1997	4000	16000	16000	16000	-	8000	4000
1998	6000	24000	16000	16000	-	-	-
1999	8000	32000	16000	32000	-	-	-

జవాబు: శ్రీ సాయినాథ్ అండ్ కో పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు

1995	1.	కనీసపు అద్దె ఖాతా	Dr.	16000	
సం॥		To కాంతారావు ఖాతా			16000
		కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించాల్సినందున			
	2.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	8000	
		తరుగు మొత్తాల ఖాతా	Dr.	8000	
		To కనీసపు అద్దె ఖాతా			16000
		(రాయల్టీ, తరుగు మొత్తాన్ని కనీసపు అద్దె ఖాతాకు సర్దుబాటు చేసినందున			
	3.	కాంతారావు ఖాతా	Dr.	16000	
		To బ్యాంకు ఖాతా			16000
		(కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించినందున			
	4.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	8000	
		To రాయల్టీల ఖాతా			8000
		(రాయల్టీ ఖాతా బదిలీ)			
1996	1.	కనీసపు అద్దె ఖాతా	Dr.	16000	
సం॥		To కాంతారావు ఖాతా			16000
		(కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించాల్సినందున)			
	2.	రాయల్టీల ఖాతా	Dr.	12000	
		తరుగు మొత్తాల ఖాతా	Dr.	4000	
		To కనీసపు అద్దె ఖాతా			16000
		(రాయల్టీ, తరుగు మొత్తాలను కనీసపు అద్దెకు సర్దుబాటు చేసినందున)			
	3.	కాంతారావు ఖాతా	Dr.	16000	
		To బ్యాంకు ఖాతా			1600
		(కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించినందున)			
	4.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	12000	
		To రాయల్టీ ఖాతా			12000
		(రాయల్టీ ఖాతా బదిలీ)			

1997	1.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	16000	
సం॥		To కాంతారావు ఖాతా			16000
		(రాయల్టీ చెల్లించాల్సినందున)			
	2.	కాంతారావు ఖాతా	Dr.	16000	
		To బాంకు ఖాతా			16000
		(రాయల్టీ చెల్లించినందున)			
	3.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	16000	
		To రాయల్టీ ఖాతా			16000
		(రాయల్టీ ఖాతా బదిలీ)			
1998	1.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	24000	
సం॥		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా			8000
		To కాంతారావు ఖాతా			16000
		(భూ స్వామికి చెల్లించాల్సిన కనీసపు అద్దె, భర్తీ చేసుకున్న తరుగు మొత్తాలు)			
	2.	కాంతారావు ఖాతా	Dr.	16000	
		To బాంకు ఖాతా			16000
		(భూ స్వామికి కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించినందున)			
		లాభ నష్టాల ఖాతా			
	3.	To రాయల్టీ ఖాతా			24000
		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా	Dr.	28000	4000
		(రాయల్టీ, భర్తీ కాని తరుగు మొత్తాలను బదిలీ చేసినందున)			
1999	1.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	32000	
సం॥		To కాంతారావు ఖాతా			32000
		(రాయల్టీ మొత్తం చెల్లించాల్సినందున)			
	2.	కాంతారావు ఖాతా	Dr.	32000	
		To బ్యాంకు ఖాతా			32000
		(రాయల్టీ చెల్లించినందున)			
	3.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	32000	
		To రాయల్టీ ఖాతా			32000
		(రాయల్టీ ఖాతా బదిలీ చేసినందున)			

శ్రీ సాయినాథ్ అండ్ కో ఆవర్జా

కనీసపు అద్దె ఖాతా

Dr. Cr.

తేది	వివరాలు	మొత్తం	తేది	వివరాలు	మొత్తం
1995 సం॥	To కాంతారావు ఖాతా	16000	1995 సం॥	By రాయల్టీ ఖాతా	8000
				By తరుగు మొత్తాల ఖాతా	8000
		16000			**16000**
1996 సం॥	To కాంతారావు ఖాతా	16000	1996 సం॥	By రాయల్టీ ఖాతా	12000
				By తరుగు మొత్తాల ఖాతా	4000
		16000			**16000**

తరుగు మొత్తాల ఖాతా

Dr. Cr.

తేది	వివరాలు	మొత్తం	తేది	వివరాలు	మొత్తం
1995 సం॥	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	8000	1995 సం॥	By తేల్చిన నిల్వ	8000
		8000			**8000**
1996 సం॥	To తెచ్చిన నిల్వ	8000	1996 సం॥	By తేల్చిన నిల్వ	12000
	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	4000			
		12000			**12000**
1997 సం॥	To తెచ్చిన నిల్వ	12000	1997	By తేల్చిన నిల్వ	12000
		12000			**12000**
1998 సం॥	To తెచ్చిన నిల్వ	12000	1998 సం॥	By రాయల్టీ ఖాతా	8000
				By లాభ నష్టాల ఖాతా	4000
		12000			**12000**

రాయల్టీ ఖాతా

Dr. Cr.

తేది	వివరాలు	మొత్తం	తేది	వివరాలు	మొత్తం
1995 సం॥	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	8000	1995 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా	8000
		8000			**8000**

1996 సం॥	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	12000	1996 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా	12000
		12000			**12000**
1997 సం॥	To కాంతారావు ఖాతా	16000	1997 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా	16000
		16000			**16000**
1998 సం॥	To తరుగు మొత్తాల ఖాతా To కాంతారావు ఖాతా	8000 16000	1998 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా	24000
		24000			**24000**
1999 సం॥	To కాంతారావు ఖాతా	32000	1999 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా	32000
		32000			**32000**

కాంతారావు ఖాతా

Dr. **Cr.**

తేది	**వివరాలు**	**మొత్తం**	**తేది**	**వివరాలు**	**మొత్తం**
1995 సం॥	To బాంకు ఖాతా	16000	1995 సం॥	By కనీసపు అద్దె ఖాతా	16000
		16000			**16000**
1996 సం॥	To బాంకు ఖాతా	16000	1996 సం॥	By కనీసపు అద్దె ఖాతా	16000
		16000			**16000**
1997 సం॥	To బాంకు ఖాతా	16000	1997 సం॥	By రాయల్టీ ఖాతా	16000
		16000			**16000**
1998 సం॥	To బాంకు ఖాతా	16000	1998 సం॥	By రాయల్టీ ఖాతా	16000
		16000			**16000**
1999 సం॥	To బాంకు ఖాతా	32000	1999 సం॥	By రాయల్టీ ఖాతా	32000
		32000			**32000**

కాంతారావు పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు

1995	1.	శ్రీ సాయినాథ్ అండ్ కో ఖాతా	Dr.	16000	
సం॥		To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా			8000
		To తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా			8000
		(కౌలుదారునుండి కనీసపు అద్దె రావలసినందున)			
	2.	బాంకు ఖాతా	Dr.	16000	
		To శ్రీ సాయినాథ్ అండ్ కో ఖాతా			16000
		(కనీసపు అద్దె మొత్తం వచ్చినందున)			
	3.	రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	8000	
		To ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా			8000
		(రాయల్టీలకు మళ్ళించినందున)			
1996	1.	శ్రీ సాయినాథ్ అండ్ కో ఖాతా	Dr.	16000	
సం॥		To తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా			12000
		To రావలసిన రాయల్టీ			4000
		(కౌలుదారు నుండి కనీసపు అద్దె రావలసినందున)			
	2.	బాంకు ఖాతా	Dr.	16000	
		To శ్రీ సాయినాథ్ అండ్ కో ఖాతా			16000
		కనీసపు అద్దె మొత్తం వచ్చినందున			
	3.	రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	12000	
		To ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా / లాభ నష్టాల ఖాతా			12000
		(రావలసిన రాయల్టీలను మళ్ళించినందున)			
1997	1.	శ్రీ సాయినాథ్ అండ్ కో ఖాతా	Dr.	16000	
సం॥		To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా			16000
		(రాయల్టీ రావలసి యున్నందున)			
	2.	బాంకు ఖాతా	Dr.	16000	
		To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా			16000
		(రాయల్టీ మొత్తం వసూలైనందున)			
	3.	రావలసిన రాయల్టీల ఖాతా	Dr.	16000	
		To ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా / లాభ నష్టాల ఖాతా			16000
		(రావలసిన రాయల్టీలను మళ్ళించినందున)			

1998 సం॥	1.	శ్రీ సాయినాథ్ అండ్ కో ఖాతా	Dr.	16000	
		తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా	Dr.	8000	
		To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా			24000
		(రావలసిన కనీసపు అద్దె, భర్తీ చేసుకున్న తరుగు మొత్తాలకు)			
	2.	బాంకు ఖాతా	Dr.	16000	
		To శ్రీ సాయినాథ్ అండ్ కో ఖాతా			16000
		(కనీసపు అద్దె మొత్తం వసూలైనందున)			
	3.	రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	16000	
		తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా	Dr.	4000	
		To ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా / లాభ నష్టాల ఖాతా			20000
		(రావలసిన రాయల్టీ ఖాతాను మళ్ళించినందున)			
1999 సం॥	1.	శ్రీ సాయినాథ్ అండ్ కో ఖాతా	Dr.	32000	
		To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా			32000
		(రాయల్టీ రావలసినందున)			
	2.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr.	32000	
		To సాయినాథ్ అండ్ కో ఖాతా			32000
		(రాయల్టీ మొత్తం వసూలైనందున)			
	3.	రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	32000	
		To ఆదాయ వ్యయాలు ఖాతా / లాభ నష్టాల ఖాతా			32000
		(రాయల్టీలకు మళ్ళించినందున)			

కాంతారావు ఆవర్జా ఖాతాలు

తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా

Dr. Cr.

తేది	వివరాలు	మొత్తం	తేది	వివరాలు	మొత్తం
1995 సం॥	To తేల్చిన నిల్వ	8000	1995 సం॥	By శ్రీ సాయినాధ్ అండ్ కో ఖాతా	8000
1996 సం॥	To తేల్చిన నిల్వ	12000	1996 సం॥	By తెచ్చిన నిల్వ By శ్రీ సాయినాధ్ అండ్ కో ఖాతా	8000 4000
		12000			**12000**
1997 సం॥	To తేల్చిన నిల్వ	12000	1997 సం॥	By తెచ్చిన నిల్వ	12000
		12000			**12000**
1998 సం॥	To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా To ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా	8000 4000	1998 సం॥	By తెచ్చిన నిల్వ	12000
		12000			**12000**

రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా

Dr. Cr.

తేది	వివరాలు	మొత్తం	తేది	వివరాలు	మొత్తం
1995 సం॥	To లాభ నష్టాల ఖాతా	8000	1995 సం॥	By శ్రీ సాయినాధ్ అండ్ కో ఖాతా	8000
1996 సం॥	To లాభ నష్టాలఖాతా	12000	1996 సం॥	By శ్రీ సాయినాధ్ అండ్ కో ఖాతా	12000
		12000			**12000**
1997 సం॥	To లాభ నష్టాల ఖాతా	16000	1997 సం॥	By శ్రీ సాయినాధ్ అండ్ కో ఖాతా	16000
		16000			**16000**

1998 సం॥	To లాభ నష్టాల ఖాతా	24000	1998 సం॥	By శ్రీ సాయినాధ్ అండ్ కో ఖాతా By తరుగుమొత్తాల అనామతు ఖాతా	16000 8000
		24000			**24000**
1999 సం॥	To లాభ నష్టాల ఖాతా	32000	1999	By శ్రీ సాయినాధ్ అండ్ కో ఖాతా	32000
		32000			**32000**

సాయినాధ్ అండ్ కో ఖాతా

Dr. **Cr.**

తేది	**వివరాలు**	**మొత్తం**	**తేది**	**వివరాలు**	**మొత్తం**
1995 సం॥	To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా To తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా	8000 8000	1995 సం॥	By బాంకు ఖాతా	16000
		16000			**16000**
1996 సం॥	To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా To తరుగు మొత్తాల అనామతు ఖాతా	12000 4000	1996 సం॥	By బాంకు ఖాతా	16000
		16000			**16000**
1997 సం॥	To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా	16000	1997 సం॥	By బాంకు ఖాతా ఖాతా	16000
		16000			**16000**
1998 సం॥	To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా	16000	1998 సం॥	By బాంకు ఖాతా	16000
		16000			**16000**
1999 సం॥	To రావలసిన రాయల్టీ ఖాతా	32000	1999 సం॥	By బాంకు ఖాతా	32000
		32000			**32000**

ఉదాహరణ: జయభారత్ కోల్ కంపెనీ ఒక బొగ్గు గనిని టన్నుకు రూ. 0.50 ప్రకారము రాయల్టీ చెల్లించుటను మరియు కనీసపు అద్దెగా రూ. 17,000/-లకు అంగీకరించినది. అసలు రాయల్టీకన్న కనీసపు అద్దె మొత్తం అధికంగా ఉన్నట్లయితే చెల్లించే తరుగు మొత్తాలను అది ఏర్పడిన తదుపరి మూడు సంవత్సరాలలో భర్తీ చేసుకొనవచ్చును. ఏ సంవత్సరములోనైనా సమ్మె, ప్రమాదాలు కారణంగా కనీసపు అద్దె పరిమితిని చేరుకోలేని పక్షంలో కనీసపు అద్దెకు ఉత్పత్తి నిలిచి పోయిన కాలాన్ని బట్టి ఆ మేరకు తగ్గించవలెనని కౌలు ఒప్పందంలో విశదపరచారు. బొగ్గు గనికి దయాకర్ అనునాతడు యజమాని.

ఉత్పత్తులు దిగువ విధంగా ఉన్నాయి.

సంవత్సరము	ఉత్పత్తి టన్నులలో
1995	4000
1996	28000
1997	30000
1998	46000
1999	30000 (సమ్మె)
2000	50000

1999 సంవత్సరములో 3 నెలల పాటు సమ్మె వలన ఉత్పత్తి ఆగి పోయినది. పై వివరాల నుండి జయభారత్ కోల్ కంపెనీ పుస్తకాలలో అవసరమైన చిట్టా పద్దులు వ్రాయండి.

సంవత్సరము	ఉత్పత్తి	రాయల్టీ అద్దె	కనీసపు మొత్తం	చెల్లించిన మొత్తం	తరుగు	భర్తీ చేసిన తరుగుమొత్తం	భర్తీ చేయలేని తరుగు మొత్తం
1995	4000	2000	17000	17000	15000	-	-
1996	28000	14000	17000	17000	3000	-	-
1997	30000	15000	17000	17000	2000	-	-
1998	46000	23000	17000	17000	-	6000	9000
1999	30000 (9 నెలలకు)	15000	12750	12750	-	2250	750
2000	50000	25000	17000	23000	-	2000	-

సూచన: 1999 సంవత్సరములో 3 నెలల పాటు సమ్మె జరిగింది. సమ్మె కాలాన్ని బట్టి దామాషాలో కనీసపు అద్దెను తగ్గించాలి.

సంవత్సరమునకు కనీసపు అద్దె రూ. 17000/-

3 నెలల సమ్మె కాలానికి తగ్గించవలసిన **కనీసపు అద్దె** $17000 \times \frac{3}{12} = 4250$

1999 సం॥రానికి కనీసపు అద్దె 12750/-

జయభారత్ కోల్ కంపెనీ పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు

1995	1.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	2000	
సం॥		తరుగు మొత్తాల ఖాతా	Dr.	15000	
		To దయాకర్ ఖాతా			17000
		(కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించాల్సినందున)			
	2.	దయాకర్ ఖాతా	Dr.	17000	
		To రాయల్టీ ఖాతా			12000
		(కనీసపు అద్దెను చెల్లించినందున)			
	3.	వర్తకపు ఖాతా	Dr.	2000	
		To బాంకు ఖాతా			17000
		(రాయల్టీని వర్తకపు ఖాతాకు మళ్లించినందున)			
1996	1.	రాయల్టీ ఖాత	Dr.	14000	
సం॥		తరుగు మొత్తాల ఖాతా	Dr.	3000	
		To దయాకర్ ఖాతా			17000
		(కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించాల్సినందున)			
	2.	దయాకర్ ఖాతా	Dr.	17000	
		To బాంకు ఖాతా			17000
		(కనీసపు అద్దెను చెల్లించినందున)			
	3.	వర్తకపు ఖాతా	Dr.	14000	
		To రాయల్టీ ఖాతా			14000
		(రాయల్టీని వర్తకపు ఖాతాకు మళ్లించినందున)			
1997	1.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	15000	
సం॥		తరుగు మొత్తాల ఖాతా	Dr.	2000	
		To దయాకర్ ఖాతా			17000
		(కనీసపు అద్దెను చెల్లించాల్సినందున)			
	2.	దయాకర్ ఖాతా	Dr.	17000	
		To బాంకు ఖాతా			17000
		(కనీసపు అద్దెను చెల్లించినందున)			
	3.	వర్తకపు ఖాతా	Dr.	15000	
		To బాంకు ఖాతా			15000
		(రాయల్టీని వర్తకపు ఖాతాకు మళ్లించినందున)			

1998	1.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	23000	
సం॥		To దయాకర్ ఖాతా			17000
		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా			6000
		(చెల్లించవలసిన కనీసపు అద్దె, మరియు మిగులు రాయల్టీని తరుగు మొత్తాల ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			
	2.	దయాకర్ ఖాతా	Dr.	17000	
		To బాంకు ఖాతా			17000
		(కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించినందున)			
	3.	వర్తకపు ఖాతా	Dr.	23000	
		To రాయల్టీ ఖాతా			23000
		(రాయల్టీ ఖాతాను వర్తకపు ఖాతాకు మళ్ళింపు)			
	4.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	9000	
		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా			9000
		(ఏర్పడిన తదుపరి 3 సం॥ భర్తీ చేయలేని తరుగు మొత్తాన్ని లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించి నందున)			
1999	1.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	15000	
సం॥		To దయాకర్ ఖాతా			12750
		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా			2250
		(చెల్లించవలసిన కనీసపు అద్దె మరియు తరుగు మొత్తాల భర్తీకిగాను)			
	2.	దయాకర్ ఖాతా	Dr.	12750	
		To బాంకు ఖాతా			12750
		(కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించినందున)			
	3.	వర్తకపు ఖాతా	Dr.	15000	
		To రాయల్టీ ఖాతా			15000
		(రాయల్టీ ఖాతాను మళ్ళించినందున)			
	4.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	750	
		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా			750
		(భర్తీ చేయలేని తరుగు మొత్తాన్ని లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించి నందున)			

2000	1.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	25000	
సం॥		To దయాకర్ ఖాతా			23000
		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా			2000
		(చెల్లించవలసిన కనీసపు అద్దె మరియు తరుగు మొత్తాల భర్తీని పరిగణనలోనికి తీసుకున్నందున)			
	2.	దయాకర్ ఖాతా	Dr.	23000	
		To బాంకు ఖాతా			23000
		(చెల్లించవలసిన రాయల్టీని చెల్లించినందున)			
	3.	వర్తకపు ఖాతా	Dr.	25000	
		To రాయల్టీ ఖాతా			25000
		(రాయల్టీని వర్తకపు ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			

ఉదా: సైన్సు పరికరములు తయారు ఆటో మోటివ్స్ అను సంస్థ నుండి రియల్ ఇంజనీర్స్ అను సంస్థవారు ఒక పరికరము ఉత్పత్తి మరియు అమ్మకమునకై రాయల్టీ పద్ధతి మీద ఒప్పందం కుదుర్చుకున్నారు. అమ్మిన ప్రతి పరికరము ఒక్కొంటికి రూ. 2/- చొప్పున లెక్క కడుతూ సంవత్సరానికి కనీసపు అద్దెగా రూ. 10000/- చెల్లించడానికి అంగీకరించినారు. కనీసపు అద్దె చెల్లించడము వలన ఏర్పడే నష్టాన్ని మరుసటి 2 సంవత్సరములలో భర్తీ చేసుకొనవలయును.

క్రింది సమాచారము ఆధారముగా రియల్ ఇంజనీర్స్ పుస్తకాలలో చిట్టాపద్దులు మరియు ముఖ్యమైన ఖాతాలు చూపండి.

సంవత్సరము	ఉత్పత్తి చేసిన పరికరాల సంఖ్య	ముగింపు సరుకు
1997	2500	500
1998	3500	800
1999	4500	800
2000	6000	1000
2001	8000	1500

జవాబు: రాయల్టీ లెక్కింపు అమ్మిన పరికరాల మీద కావున ముందుగా ప్రతి సంవత్సరము అమ్మిన పరికరాల సంఖ్య కనుగొనవలయును.

సంవత్సరము	ప్రారంభ సరుకు	ఉత్పత్తి	మొత్తం సరుకు	ముగింపు సరుకు	అమ్మకాలు
1997		2500	2500	500	2000
1998	500	3500	4000	800	3200
1999	800	4500	5300	800	4500
2000	800	6000	6800	1000	5800
2001	1000	8000	9000	1500	7500

రాయల్టీ లెక్కింపు

సంవత్సరం	అమ్మిన వాటి సంఖ్య	అసలు రాయల్టీ	కనీసపు అద్దె	చెల్లించిన మొత్తము	తరుగు మొత్తాలు	భర్తీపై మిగులు మొత్తం	తరుగు మొత్తాల నిల్వ	భర్తీకాని తరుగు మొత్తాలు
1997	2000	4000	10000	10000	6000	-	6000	
1998	3200	6400	10000	10000	3600	-	1997- 6000 98-3600	
1999	4500	9000	10000	10000	1000		98- 3600 99-1000	97-6000
2000	5800	11600	10000	10000	-	1600	99-1000	98-3600 - 1600 2000
2001	7500	15000	10000	14000		1000	-	-

చిట్టాపద్దులు

			డెబిట్	క్రెడిట్
1997 సం॥	1.	కనీసపు అద్దె ఖాతా Dr. To ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా (కనీసపు అద్దెను చెల్లించవలసినందున)	10000	 10000
	2.	రాయల్టీ ఖాతా Dr. తరుగు మొత్తాల ఖాతా Dr. To కనీసపు అద్దె ఖాతా (కనీసపు అద్దె ఖాతా నిల్వను తరుగు మొత్తాలు రాయల్టీ ఖాతాలకు మళ్ళించినందున)	4000 6000	 10000
	3.	ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా Dr. To బాంకు ఖాతా (కనీసపు అద్దె మొత్తం చెల్లించినందున)	10000	 10000
	4.	లాభ నష్టాల ఖాతా Dr. To రాయల్టీల ఖాతా (రాయల్టీలను లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించినందున)	4000	 4000

1998 సం॥	1.	కనీసపు అద్దె ఖాతా	Dr.	10000	
		To ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా			1000
		(కనీసపు అద్దెను చెల్లించవలసినందున)			
	2.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	6400	
		తరుగు మొత్తాల ఖాతా	Dr.	3600	
		To కనీసపు అద్దె ఖాతా			10000
		(కనీసపు అద్దె ఖాతా రద్దు చేసినందున)			
	3.	ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా	Dr.	10000	
		To బాంకు ఖాతా			10000
		(కనీసపు అద్దె చెల్లింపు)			
	4.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	6400	
		To రాయల్టీల ఖాతా			6400
		(రాయల్టీ ఖాతాను లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			
1999 సం॥	1.	కనీసపు అద్దె ఖాతా	Dr.	10000	
		To ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా			10000
		(కనీసపు అద్దె చెల్లించాల్సినందున)			
	2.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	9000	
		తరుగు మొత్తాల ఖాతా	Dr.	1000	
		To కనీసపు అద్దె ఖాతా			10000
		(కనీసపు అద్దె ఖాతాను, రాయల్టీ, తరుగు మొత్తాల ఖాతాలకు మళ్ళించినందున)			
	3.	ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా	Dr.	10000	
		To బాంకు ఖాతా			10000
		(సొమ్ము చెల్లించినందున)			
	4.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	9000	
		To రాయల్టీల ఖాతా			9000
		(రాయల్టీని లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళింపు)			
	5.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	6000	
		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా			
		(భర్తీ కాని తరుగు మొత్తాలను లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			

2000 సం॥	1.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	11600	
		To ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా			10000
		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా			1600
		(చెల్లించవలసిన కనీసపు అద్దె భర్తీ చేసిన తరుగు మొత్తం)			
	2.	ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా	Dr.	10000	
		To బ్యాంకు ఖాతా			10000
		(సొమ్ము చెల్లించినందున)			
	3.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	11600	
		To రాయల్టీల ఖాతా			11600
		(రాయల్టీలనుఏ లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్లింపు)			
	4.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	2000	
		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా			2000
		(భర్తీ చేయలేని తరుగు మొత్తాన్ని లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళింపు)			
2001 సం॥	1.	రాయల్టీ ఖాతా	Dr.	15000	
		To ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా			14000
		To తరుగు మొత్తాల ఖాతా			1000
		(చెల్లించవలసిన రాయల్టీ, భర్తీ చేసిన తరుగు మొత్తం నమోదు)			
	2.	ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా	Dr.	14000	
		To బ్యాంకు ఖాతా			14000
		(రాయల్టీ చెల్లించినందున)			
	3.	లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	15000	
		To రాయల్టీ ఖాతా			15000
		(రాయల్టీలు లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			

ఆవర్జా ఖాతాలు

కనీసపు అద్దె ఖాతా

Dr. Cr.

తేది	వివరాలు	మొత్తం	తేది	వివరాలు	మొత్తం
1997 సం॥	To ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా	10000	1997 సం॥	By రాయల్టీ ఖాతా	4000
				By తరుగు మొత్తాల ఖాతా	6000
		10000			**10000**
1998 సం॥	To ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా	10000	1998 సం॥	By రాయల్టీ ఖాతా	6400
				By తరుగు మొత్తాల ఖాతా	3600
		10000			**10000**
1999 సం॥	To ఆటో మోటివ్స్ ఖాతా	10000	1999 సం॥	By రాయల్టీ ఖాతా	9000
				By తరుగు మొత్తాల ఖాతా	1000
		10000			**10000**

ఆటోమోటివ్స్ ఖాతా

Dr. Cr.

తేది	వివరాలు	మొత్తం	తేది	వివరాలు	మొత్తం
1997 సం॥	To బాంకు ఖాతా	10000	1997 సం॥	By కనీసపు అద్దె ఖాతా	10000
		10000			**10000**
1998 సం॥	To బాంకు ఖాతా	10000	1998 సం॥	By కనీసపు అద్దె ఖాతా	10000
		10000			**10000**
1999	To బాంకు ఖాతా	10000	1999 సం॥	By కనీసపు అద్దె ఖాతా	10000
		10000			**10000**
2000 సం॥	To బాంకు ఖాతా	10000	2000 సం॥	By కనీసపు అద్దె ఖాతా	10000
		10000			**10000**
2001	To బాంకు ఖాతా	10000	2001 సం॥	By కనీసపు అద్దె ఖాతా	10000
		10000			**10000**

రాయల్టీల ఖాతా

Dr. Cr.

తేది	వివరాలు	మొత్తం	తేది	వివరాలు	మొత్తం
1997 సం॥	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	4000	1997 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా	4000
		4000			**4000**
1998 సం॥	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	6400	1998 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా	6400
		6400			**6400**
1999 సం॥	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	9000	1999 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా	9000
		9000			**9000**
2000 సం॥	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	10000	2000 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా	11600
	To తరుగు మొత్తాల ఖాతా	1600			
		11600			**11600**
2001 సం॥	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	14000	2001 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా	15000
	To తరుగు మొత్తాల ఖాతా	1000			
		15000			**15000**

తరుగు మొత్తాల ఖాతా

Dr. Cr.

తేది	వివరాలు	మొత్తం	తేది	వివరాలు	మొత్తం
1997 సం॥	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	6000	1997 సం॥	By తేల్చిన నిల్వ	6000
		6000			**6000**
1998 సం॥	To తెచ్చిన నిల్వ	6000	1998 సం॥	By తేల్చిన నిల్వ	9600
	To కనీసపు అద్దె ఖాతా	3600			
		9600			**9600**

1999 సం॥	To తెచ్చిన నిల్వ To కనీసపు అద్దె ఖాతా	9600 1000	1999 సం॥	By లాభ నష్టాల ఖాతా By తేల్చిన నిల్వ	6000 4600
		10600			**10600**
2000 సం॥	To తెచ్చిన నిల్వ	4600	2000 సం॥	By రాయల్టీల ఖాతా By లాభ నష్టాల ఖాతా By తేల్చిన నిల్వ	1600 2000 1000
		4600			**4600**
2001 సం॥	To తెచ్చిన నిల్వ	1000	2001 సం॥	By రాయల్టీ ఖాతా	1000
		1000			**1000**

1.8 ప్రశ్నలు

1. రాయల్టీ అనగానేమి ? రాయల్టీ ఒప్పందము అనగానేమి ?
2. క్రింది వాటిని గురించి క్లుప్తముగా వ్రాయుము ?
    1. రావలసిన రాయల్టీలు
    2. ఉపకౌలు
    3. తరుగు మొత్తాల అనామతు
    4. తరుగు మొత్తాల భర్తీ
    5. తరుగు మొత్తాలు
3. రాయల్టీల విషయమై కౌలుదారు పుస్తకాలలో నమూనా పద్దులను వ్రాయుము ?
4. కనీసపు అద్దెను నిర్వచించి, కౌలు ఒప్పందములో కనీసపు అద్దెకు వుండే ప్రాముఖ్యమును వివరింపుము ?
5. ఉపకౌలు అనగానేమి ? అందుకు సంబంధించిన వివిధ అంశములను వివరింపుము ?

1.9 అభ్యాసము

1. జయ కంపెనీ లి. ప్రతి టన్ను ఉత్పత్తికి రు. 0.50 రాయల్టీతో సంవత్సరానికి రూ. 20000/- కనీసపు అద్దెగా ఒప్పందం చేసుకుని ఒక గనిని 1998 జనవరి 1 న కౌలుకు తీసుకున్నది. తరుగు మొత్తాలను మొదటి నాలుగు సంవత్సరాలలో మాత్రమే భర్తీ చేసుకునే వీలున్నది. ఉత్పత్తి వివరములు క్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

సంవత్సరాలు	ఉత్పత్తి (టన్నులలో)
1998	5000
1999	24000
2000	48000
2001	60000
2002	80000

2. పేటెంటు హక్కు గలిగిన దేవేంద్రనాథ్ వాటిని వినియోగించుకునేందుకు రమాకాంత్ అనువానికి 15 సంవత్సరములకు కౌలుకు యివ్వడము జరిగినది. వివరాలు యిలా ఉన్నాయి.

సంవత్సరము	**కనీసపు అద్దె (రూ)**	**రాయల్టీ (రూ)**
1995	3500	3000
1996	4000	3600
1997	4500	3800
1998	5000	3500
1999	6000	7500

ఏ సంవత్సరములోనైనా తరుగు మొత్తం ఏర్పడితే, వాటిని తరువాత వచ్చే రెండు సంవత్సరాలలో భర్తీ చేసుకొనవచ్చును. రమాకాంత్ పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు వ్రాసి అవసరమైన ఖాతాలను చూపుము.

3. రామనాథ శాస్త్రి రసాయనిక శాస్త్రములో ఒక పుస్తకాన్ని వ్రాయగా దానిని కీర్తి పబ్లికేషన్స్ వారు ముద్రణ మరియు అమ్మే హక్కును తీసుకున్నారు. ముద్రించిన ధరపై అమ్మిన ఒక్కొక్క ప్రతిపై 15 శాతము రాయల్టీ. కనీసపు అద్దె సంవత్సరానికి రూ. 18000 చెల్లించాలి. ముద్రించిన, అమ్మిన పుస్తకాల వివరాలు యిలా ఉన్నాయి.

సంవత్సరము	**అమ్మిన పుస్తకాలు**	**ముద్రించిన ధర**
1998	3000	25
1999	7200	25
2000	9000	25
2001	3600	30
2002	10900	32

కీర్తి పబ్లికేషన్స్ పుస్తకాలలో పద్దులు వ్రాసి, ఖాతాలను చూపుము.

4. కృష్ణ లిమిటెడ్ వారు అనంతయ్య అను వాని నుండి గనిని కౌలుకు తీసుకున్నది. టన్నుకు రాయల్టీ రూ. 6/-లు సంవత్సరానికి కనీసపు అద్దె రూ. 8000/- తరుగు మొత్తాలను అలాంటి తరుగు మొత్తం ఏర్పడిన తరువాత వచ్చే అయిదు సంవత్సరాలలో రాబట్టుకొనవచ్చును. సమ్మె జరిగిన కాలములో వాస్తవముగా పని జరిగిన కాలము దామాషాగా కనీసపు అద్దెను చెల్లించిన చాలును.

ఉత్పత్తులు దిగువ విధముగా ఉన్నాయి.

సంవత్సరము	**అసలు రాయల్టీలు రూ.**
1992	లేవు
1993	2600
1994	7400
1995	9000
1996	14000
1997 (సమ్మె నాలుగు నెలల పాటు)	4800
1998	12000

రాయల్టీ, కనీసపు అద్దె, తరుగు మొత్తాల ఖాతాలను చూపుము.

5. గుజరాత్ మ్యాన్యుఫ్యాక్చరర్స్ ఒక పేటెంటు హక్కును రసూల్ అనువాని నుండి మోటార్లను తయారు చేయుటకు 20 సంవత్సరాల కాలమునకు తీసుకున్నారు.

ఒప్పందపు అంశాలు:

(ఎ) అమ్మిన ప్రతి మోటారుపై రాయల్టీ రూ. 150

(బి) కనీసపు అద్దె రూ. 15000/-

(సి) తరుగు మొత్తాలను మొదటి 3 సంవత్సరాలలోగా భర్తీ చేసుకొనవలయును.

(డి) సమ్మె జరిగిన సంవత్సరములో కనీసపు అద్దెను 50% తగ్గించవలయును.

ఉత్పత్తి దిగువ విధముగా ఉంది.

సంవత్సరము	**ఉత్పత్తి (మెషీన్ల సంఖ్య)**	**ముగింపు సరుకు (మెషీన్ల సంఖ్య)**
1 వ సంవత్సరము	90	15
2 వ సంవత్సరము	110	30
3 వ సంవత్సరము	165	25
4 (సమ్మె 6 నెలలు)	100	40

గుజరాత్ మ్యాన్యుఫ్యాక్చరర్స్ పుస్తకాలలో అవసరమైన ఖాతాలను చూపుము.

పాఠం: 2

అద్దె కొనుగోలు మరియు వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతులు

(HIRE PURCHASE AND INSTALMENT PURCHASE SYSTEMS)

లక్ష్యం (Objectives): **ఈ అధ్యాయమును చదువుట ద్వారా మీరు**

1. వివిధ కొనుగోలు మరియు అమ్మకాలు పద్ధతులు.
2. అద్దె కొనుగోలు పద్ధతి
3. వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతి
4. అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో ఖాతాల నిర్వహణ
5. వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిలో ఖాతాల నిర్వహణ
6. వాయిదాలు చెల్లించక పోతే వుండే స్థితి

అనే విషయాలను తెలుసుకొనగలరు.

నిర్మాణము (లేదా) ముఖ్యాంశాలు (Structure)

2.1 వివిధ కొనుగోలు మరియు అమ్మకాల పద్ధతులు
2.2 అద్దె కొనుగోలు పద్ధతి - ఒప్పందము
2.3 అద్దె కొనుగోలు చట్టము 1972
2.4 వాయిదాల విశ్లేషణ
2.5 తగినంత విలువ కలిగిన వస్తువుల విషయంలో ఖాతాల నిర్వహణ
2.6. వాయిదాలను చెల్లించనందున వస్తువును తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనుట
2.7. స్వల్ప విలువ కలిగిన వస్తువుల విషయంలో ఖాతాల నిర్వహణ
2.8. వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతి
2.9 అద్దె కొనుగోలు పద్ధతి మరియు వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతుల మధ్య వ్యత్యాసాలు
2.10. వాయిదాల విశ్లేషణ
2.11. వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిలో ఖాతాల నిర్వహణ
2.12. వడ్డీ రేటును ఇవ్వనపుడు
2.13. నగదు మూల్యంను ఇవ్వనపుడు
2.14. సారాంశము
2.15. ప్రశ్నలు
2.16. అభ్యాసములు

2.1. వివిధ కొనుగోలు మరియు అమ్మకాల పద్ధతులు:

వినియోగదార్లు వివిధ వస్తువులను కొనుటలోను, అమ్మకపుదారులు వాటిని అమ్ముటలోను దిగువ తెలిపిన పద్ధతి అమలులో ఉన్నది.

2.1.1. నగదు కొనుగోలు మరియు అమ్మకము:

ఈ పద్ధతిలో కొనుగోలుదారుడు తాను కొన్న వస్తువు ధరను వెంటనే అమ్మకపుదారుకు నగదులో చెల్లించవలెను. ఈ పద్ధతిలో అమ్మకాల టర్నోవర్ చాలా పరిమితంగా వుంది. లాభాలు కూడా తక్కువగానే వుండును.

2.1.2. అరువు కొనుగోళ్ళు మరియు అమ్మకాలు:

ఈ పద్ధతిలో కొనుగోలుదారుడు తాను కొన్న వస్తువు మూల్యమును వెంటనే అమ్మకపుదారుకు చెల్లించనవసరం లేదు. నిర్ణీత కాలం తరువాత చెల్లించవచ్చును. ఈ పద్ధతిలో అమ్మకాల టర్నోవర్ అధికంగా వుండును మరియు లాభాలు కూడ ఎక్కువగానే వుండును. అయితే రాని బాకీల నష్ట భయం వుండును.

2.1.3. వాయిదాల పద్ధతిలో కొనుగోళ్ళు మరియు అమ్మకాలు:

మొదటి రెండు పద్ధతులలోను ఇమిడి ఉన్న పరిమిత అమ్మకాలు మరియు రాని బాకీల నష్టభయము అనే లోపములను నివారించి, కొనుగోలుదారు మరియు అమ్మకపుదారుకు అనువుగా వుండుటకు వీలుగా వాయిదాల పద్ధతులు అమలులోనికి వచ్చినవి. ఈ పద్ధతుల వలన కొనుగోలుదారు మరియు అమ్మకపుదారుకు ఈ క్రింది రకాల ప్రయోజనములున్నవి.

(ఎ) వస్తువు ధరలో కొంత మొత్తమును మాత్రమే చెల్లించి, వస్తువును కొనుగోలు చేసి దానిని వినియోగించుకొంటూ మిగతా మొత్తమును సులభ వాయిదాలలో చెల్లించే సౌకర్యము కొనుగోలుదారుకు లభించును.

(బి) వాయిదాల పద్ధతి వలన అమ్మకాల టర్నోవర్ పెరుగును. రాని బాకీల ఇబ్బంది ఉండదు. అమ్మిన వస్తువుల ధర క్రమ పద్ధతిలో వసూలు చేసుకొంటూ అధిక లాభాలు ఆర్జించే అవకాశం అమ్మకపుదారుకు వుండును.

ప్రస్తుతము ఈ వాయిదా పద్ధతులు చాలా ప్రాముఖ్యతను కలిగియున్నవి. ఎక్కువ మన్నిక కలిగిన వాహనాలు, యంత్రాలు, ఫర్నిచర్, గృహోపకరణాలు, ఎలక్ట్రానిక్ పరికరాలు మొదలగు అనేక రకాల వస్తువులు వాయిదాల పద్ధతిలో కొనుగోలు చేయబడుట మనకు తెలిసిన విషయమే.

వాయిదాలలో కొనుగోలు పద్ధతులను దిగువ తెలిపిన రెండు రకములుగా ఉపవిభజన చేయవచ్చును.

(ఎ) అద్దె కొనుగోలు పద్ధతి (Hire purchase system)

(బి) వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతి (Instalment purchase system)

2.2. అద్దె కొనుగోలు పద్ధతి: ఒప్పందము

ఈ పద్ధతిలో కొనుగోలుదారు మరియు అమ్మకపుదారు మధ్య అద్దె కొనుగోలు ఒప్పందము (Hire purchase contract) కుదురును. ఈ కాంట్రాక్టు ప్రకారము వస్తువు కొనుగోలు మరియు అమ్మకాలకు ఈ క్రింది షరతులు వర్తించును.

(i) కాంట్రాక్టు కుదిరిన వెంటనే అమ్మకపుదారు వస్తువులను కొనుగోలుదారుకు డెలివరీ ఇవ్వవలెను.

(ii) వస్తువు ధర కొన్ని వాయిదాలలో చెల్లించబడును.

(iii) అన్ని వాయిదాలను చెల్లించిన తరువాతనే వస్తువులపై స్వత్వ హక్కు (Ownership) కొనుగోలుదారుకు సంక్రమించును.

(iv) కొనుగోలుదారు ఏ వాయిదానైనా చెల్లించకపోతే వస్తువును తిరిగి స్వాధీనపరుచుకొనే హక్కు (Right of repossession) అమ్మకపుదారుకు వుండును. అంతవరకు కొనుగోలుదారు చెల్లించిన మొత్తాలను వస్తువును వాడుకొన్నందుకు కొనుగోలుదారు చెల్లించిన అద్దెగా పరిగణించుట జరుగును.

2.3. అద్దె కొనుగోలు చట్టము 1972 (Hire Purchase Act-1972)

మనదేశంలో అద్దె కొనుగోలు ఒప్పందాలు అద్దె కొనుగోలు చట్టము 1972 నిబంధనల ప్రకారము జరుగును. జమ్ము మరియు కాశ్మీర్ మినహా భారతదేశం మొత్తమునకు ఈ చట్టము వర్తించును. 01-09-1973 నుండి ఈ చట్టము అమలులోనికి వచ్చినది. ఈ చట్టములోని ముఖ్యమైన అంశములను దిగువ వివరించడమైనది.

2.3.1 నిర్వచనములు (Definitions)

అద్దె కొనుగోలు చట్టము కొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలను ఈ క్రింది విధంగా నిర్వచించినది.

(a) అద్దె కొనుగోలు పార్టీలు (Parties to Hire Purchase): అద్దె కొనుగోలు ఒప్పందమునకు పార్టీలు ఇద్దరు.

(i) కొనుగోలుదారు (Hirer) మరియు (ii) అమ్మకపుదారు (Hire vendor) వీరిద్దరు అద్దె కొనుగోలు ఒప్పంద షరతులకు బద్ధులై ఉండవలెను.

(b) నగదు మూల్యము (Cash Price):

వస్తువును నగదుకు కొనుగోలు చేస్తే ఎంత చెల్లించవలసి యుండునో దానినే నగదు మూల్యము అందురు.

(c) అద్దె కొనుగోలు మూల్యము (Hire Purchase Price):

అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో కొనుగోలు చేసిన వస్తువు కోసం అన్ని వాయిదాలలోను కొనుగోలుదారు చెల్లించే మొత్తముల మొత్తమును "అద్దె కొనుగోలు మూల్యము" అందురు. ఇది నగదు మూల్యము కంటే ఎక్కువ ఉండును.

(d) నికర నగదు మూల్యము (Net Cash Price)

నగదు మూల్యము నుండి తక్షణ చెల్లింపు పోను మిగతా మొత్తమునే నికర నగదు మూల్యము అందురు.

(e) అద్దె కొనుగోలు ఛార్జీలు (Hire Purchase Charges)

అద్దె కొనుగోలు మూల్యంలో దిగువ తెలిపిన అద్దె కొనుగోలు ఛార్జీలు కూడా ఇమిడియుండవచ్చును.

(i) వస్తువులను కొనుగోలుదారుడు డెలివరీ చేయుటకు అయ్యే ఖర్చులు.

(ii) అమ్మిన వస్తువుల రిజిస్ట్రేషను మరియు ఇతరత్రా మార్పులకు అవసరమైన ఫీజులు.

(iii) వస్తువులపై భీమా ప్రీమియం మొ॥నవి.

(f) నికర అద్దె కొనుగోలు మూల్యము (Net Hire Purchase Price)

అద్దె కొనుగోలు మూల్యం నుండి అద్దె కొనుగోలు ఛార్జీలను తగ్గించగా వచ్చే మొత్తమే నికర అద్దె కొనుగోలు మూల్యము.

(g) మొత్తము వడ్డీ (Total Interest)

నికర అద్దె కొనుగోలు మూల్యము మరియు నగదు మూల్యమునకు వ్యత్యాసమే మొత్తము వడ్డీకి సమానము.

(h) తక్షణ చెల్లింపు (Cash down or Initial payment)

అద్దె కొనుగోలు ఒప్పందము జరిగిన వెంటనే కొనుగోలుదారు నగదు మూల్యంలో కొంతభాగమును అమ్మకపుదారుకు చెల్లించవలెను. తక్షణ చెల్లింపు పోను మిగతా నగదు ధరనే నికర నగదు మూల్యము అందురు.

2.3.2. అద్దె కొనుగోలు ఒప్పందములోని అంశములు: (Contents of Hire Purchase Agreement)

అద్దె కొనుగోలు ఒప్పందము వ్రాత పూర్వకంగా వుండవలెను. దీనిపై రెండు పార్టీలు సంతకాలు చేయవలెను. ఈ ఒప్పందములో ఈ క్రింది అంశాలు వ్రాయబడి యుండును.

(ఎ) వస్తువు యొక్క అద్దె కొనుగోలు మూల్యము.

(బి) వస్తువు యొక్క నగదు మూల్యము.

(సి) అగ్రిమెంటు అమలు ప్రారంభ తేది.

(డి) తక్షణ చెల్లింపు.

(ఇ) వాయిదాల సంఖ్య మరియు వాయిదా మొత్తములు.

(ఎఫ్) వడ్డీ రేటు

(జి) వాయిదాల గడువు తేదీలు మొ ॥ నవి.

2.4. వాయిదాల విశ్లేషణ (Analysis of Instalments)

అద్దె కొనుగోలు మూల్యమును కొన్ని వాయిదాలలో చెల్లించవలెను. తక్షణ చెల్లింపు పోను మిగతా మూల్యమును నిర్ణీత వాయిదాలుగా విభజించెదరు. ప్రతివాయిదా మొత్తములోను నగదు మూల్యపు వాయిదా మరియు ఆ వాయిదా వరకు వడ్డీ కలిసి యుండును. తక్షణ చెల్లింపు మొత్తములో వడ్డీ కలిసి యుండును. అద్దె కొనుగోలు వ్యవహారాలను రికార్డు చేయుటకు వీలుగా ప్రతి వాయిదా మొత్తమును అసలు + వడ్డీగా విశ్లేషించవలసియుండును. వివిధ వాయిదాలలో చెల్లింపులను ఈ క్రింది విధంగా విశ్లేషించవచ్చును.

(ఎ) తక్షణ చెల్లింపు+ వివిధ నగదు మూల్యపు వాయిదాల వెరసి = నగదు మూల్యము

(బి) తక్షణ చెల్లింపు + వివిధ అద్దె కొనుగోలు వాయిదాల వెరసి = అద్దె కొనుగోలు మూల్యము

(సి) అద్దె కొనుగోలు మూల్యము - నగదు మూల్యము = మొత్తము వడ్డీ

(డి) అద్దె కొనుగోలు వాయిదాల

(ఇ) వివిధ వాయిదాల వడ్డీల వెరసి = మొత్తము వడ్డీ

ఉదా: గోపాల్ అండ్ కో వారు జనవరి 1, 2000న మోడరన్ కంపెనీ నుండి ఒక యంత్రమును అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో కొన్నారు. దీని నగదు మూల్యం రూ. 40000 లు తక్షణ చెల్లింపు రు. 10000 మిగతా మొత్తమును మూడు సమాన వార్షిక వాయిదాలలో 6% వడ్డీని కలిపి చెల్లించ వలెను. ఈ ఉదాహరణలో వాయిదాలను ఈ క్రింది విధంగా విశ్లేషించ వచ్చును.

వాయిదా సంఖ్య	వాయిదా తేది	వాయిదాకు పూర్వం నగదు మూల్యనిల్వ	అద్దెకొనుగోలు వాయిదా	నగదు మూల్యం వాయిదా	వడ్డీ	వాయిదా తర్వాత నగదు మూల్యం నిల్వ
తక్షణ చెల్లింపు	1.1.2000	40,000	10,000	10,000	-	30,000
1	31.12.2000	30,000	11,800	10,000	1800	20,000
2	31.12.2001	20,000	11,200	10,000	1200	10,000
3	31.12.2002	10,000	10,000	10,000	600	
		మొత్తం	**43,600**	**40,000**	**3,600**	

పై ఉదాహరణంలో నగదు మూల్యం వాయిదాలు సమానంగాను, అద్దె కొనుగోలు వాయిదాలు క్రమశిక్షణ పద్ధతిలో వున్నవి. వడ్డీ క్రమశిక్షణ పద్ధతిలో వున్నది.

ఉదా:2 రామ్ & కోవారు ఒజార్ కంపెనీ నుండి జనవరి 1, 2000న ఒక యంత్రమును అద్దెకొనుగోలు పద్ధతిపై కొన్నారు. దీని నగదు మూల్యం రూ. 40000 తక్షణ చెల్లింపు రూ. 10000 లో మిగతా మొత్తమును 5% వడ్డీ తో సహా మూడు సమాన వార్షిక వాయిదాల వాయిదా 1కి రూ. 11000 ల చొ॥న చెల్లించవలెను.

ఈ ఉదాహరణలో వాయిదాలను ఈ క్రింది విధంగా విశ్లేషించ వచ్చును.

వాయిదా సంఖ్య	వాయిదా తేది	వాయిదాకు పూర్వం నగదు మూల్యనిల్వ	అద్దెకొనుగోలు వాయిదా (వాయిదా మొత్తం)	నగదు మూల్యం (వాయిదా అసలు)	వడ్డీ	వాయిదా తర్వాత నగదు మూల్యం నిల్వ
తక్షణ చెల్లింపు	1.1.2000	40,000	10,000	10,000		30,000
1	31.12.2000	30,000	11,000	9500	1500	20,500
2	31.12.2001	20,500	11,000	9975	1025	10,525
3	31.12.2002	10,000	10,000	10525	475	-
		మొత్తము	43000	40000	3000	

పై ఉదాహరణలో వడ్డీ క్రమ శిక్షణ పద్ధతిలోను, అద్దె కొనుగోలు వాయిదాలు సమానంగాను వున్నవి. అయితే నగదు మూల్యం వాయిదాలు క్రమంగా పెరుగుచున్నవి.

2.5. తగినంత ఎక్కువ విలువ కలిగిన వస్తువుల విషయంలో ఖాతాల నిర్వహణ.

అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో క్రయ విక్రయాలు జరిగే వస్తువులు తగినంత ఎక్కువ విలువ కలిగినవి గాని లేదా స్వల్ప విలువ కలిగినవి కాని కావచ్చును. తగినంత ఎక్కువ విలువ కలిగిన ఆస్తి క్రయ విక్రయాలను రికార్డు చేయుటకు రెండు పార్టీ పుస్తకాలలో అవసరమైన ఖాతాలు ఈ క్రింది విధంగా వుండును.

<u>కొనుగోలు దారు పుస్తకాలలో</u>	<u>అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో</u>
1. ఆస్తి ఖాతా	1. కొనుగోలుదారు ఖాతా
2. అమ్మకపుదారు ఖాతా	2. వడ్డీ ఖాతా
3. వడ్డీ ఖాతా	
4. తరుగుదల ఖాతా	

2.5.1. కొనుగోలుదారు పుస్తకాలలో చిట్టాపద్దులు:

అద్దె కొనుగోలు వ్యవహారాలను కొనుగోలుదారు పుస్తకాలలో రికార్డు చేయుటకు అవసరమైన చిట్టాపద్దులను దిగువ తెలిపిన రెండు పద్ధతులలో వ్రాయవచ్చును.

మొదటి పద్ధతి:

ఈ పద్ధతిలో ప్రతివాయిదాలోను నగదు మూల్యం కోసం చెల్లించిన మొత్తముతోనే ఆస్తి ఖాతా డెబిట్ చేయబడును. అనగా నగదు మూల్యపు వాయిదా మేరకు మాత్రమే ఆస్తి ప్రాప్తించినట్లుగా పరిగణించుట జరుగును. ఈ పద్ధతిలో ఈ క్రింది పద్దులు అవసరమగును.

1. కొనుగోలు ఒప్పందము జరిగిన తేదీన ఈ క్రింది రెండు చిట్టా పద్దులు అవసరమగును.

(ఎ) తక్షణ చెల్లింపు చేయవలసినందుకు

ఆస్తి ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To అమ్మకపుదారు ఖాతా			xxxxx

(బి) తక్షణ చెల్లింపు చేసినందుకు

అమ్మకపుదారు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To బాంకు ఖాతా			xxxxx

2. ప్రతి వాయిదా గడువు తేదీన ఈ క్రింది పద్దులు అవసరమగును.

(ఎ) వాయిదా చెల్లించవలసినందుకు

ఆస్తి ఖాతా	Dr.	xxxxx	
వడ్డీ ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To అమ్మకపుదారు ఖాతా			xxxxx

(బి) వాయిదా చెల్లించినందుకు

అమ్మకపుదారు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx

(సి) తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు

తరుగుదల ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To ఆస్తి ఖాతా			xxxxx

(డి) వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు

లాభ నష్టాలు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To వడ్డీ ఖాతా			xxxxx
To తరుగుదల ఖాతా			xxxxx

రెండవ పద్ధతి:

ఈ పద్ధతిలో కొనుగోలు ఒప్పందము జరిగిన రోజునే మొత్తము నగదు మూల్యముతో ఆస్తి ఖాతా డెబిట్ చేయబడును. ప్రతి వాయిదా గడువు తేదీన వడ్డీకి మాత్రమే బాకీ పద్దు మరియు వాయిదా చెల్లింపు పద్దులు వ్రాయబడును. ఈ పద్ధతిలో పద్దులు ఈ క్రింది విధంగా వుండును.

1. కొనుగోలు ఒప్పందం జరిగిన తేదీన ఈ క్రింది పద్దులు వ్రాయబడును.

(ఎ) ఆస్తిని కొన్నందుకు

ఆస్తి ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To అమ్మకపుదారు ఖాతా			xxxxx

(బి) తక్షణ చెల్లింపు చేసినందుకు

అమ్మకపుదారు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx

2. ప్రతి వాయిదా గడువు తేదీన ఈ క్రింది పద్దులు అవసరమగును.

(ఎ) వడ్డీ చెల్లించవలసినందుకు

వడ్డీ ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To అమ్మకపుదారు ఖాతా			xxxxx

(బి) వాయిదా మొత్తము చెల్లించినందుకు

అమ్మకపుదారు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx

(సి) తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు

తరుగుదల ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To ఆస్తి ఖాతా			xxxxx

(డి) వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు

లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To వడ్డీ ఖాతా			xxxxx
To తరుగుదల ఖాతా			xxxxx

సూచన: ప్రత్యేకంగా అడగనపుడు పై రెండింటిలో ఏ పద్ధతినైనా అవలంభించవచ్చును. సాధారణంగా రెండవ పద్ధతిని అనుసరించెదరు. అయితే ఈ పద్ధతిలో ప్రతి సంవత్సరాంతంలోను ఆస్తి ఖాతా నిల్వ నుండి అమ్మకపుదారు ఖాతా నిల్వను తగ్గించి నికర మొత్తమునే ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో ఆస్తిగా చూపించవలెను.

2.5.2. అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు:

అద్దె కొనుగోలు వ్యవహారాలను అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో రికార్డు చేయుటకు ఈ క్రింది పద్దులు అవసరమగును.

1. కొనుగోలు ఒప్పందము జరిగిన తేదీన ఈ క్రింది చిట్టా పద్దులు వ్రాయబడును.

(ఎ) వస్తువులను అమ్మినందుకు

కొనుగోలుదారు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To అమ్మకాల ఖాతా			xxxxx

(బి) తక్షణ చెల్లింపు వచ్చినందుకు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To కొనుగోలుదారు ఖాతా			xxxxx

2. ప్రతి వాయిదా గడువు తేదీన ఈ క్రింది పద్దులు వ్రాయబడును.

(ఎ) వడ్డీ రావలసినందుకు

కొనుగోలుదారు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To వడ్డీ ఖాతా			xxxxx

(బి) వాయిదా మొత్తము వసూలైనందుకు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To కొనుగోలుదారు ఖాతా			xxxxx

(సి) వడ్డీ ఖాతాను ముగించినందుకు

వడ్డీ ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To లాభ నష్టాల ఖాతా			xxxxx

ఉదా:3 కృష్ణా అండ్ కో వారు జనవరి 1, 2000న సుధీర్ అండ్ కో వారి నుండి అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో ఒక యంత్రమును కొన్నారు. దీని నగదు ధర రు. 50,000లు. తక్షణ చెల్లింపు రు. 10,000లు పోను మిగతా మొత్తమును నాలుగు సమాన వాయిదాలలో ప్రతి డిసెంబరు 31న నిల్వపై 8% చొ॥న వడ్డీని కలిపి చెల్లించవలెను. కృష్ణా అండ్ కో వారు యంత్రాల ఖరీదుపై 10% చొ॥న తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయుదురు. రెండు పార్టీల పుస్తకాలలోను అన్ని సంవత్సరాలకు అవసరమైన చిట్టా పద్దులు వ్రాసి ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయుము.

జవాబు:

వాయిదాల విశ్లేషణ

వాయిదా సంఖ్య	వాయిదా తేది	వాయిదాకు పూర్వం మూల్యం నిల్వ	వాయిదా మొత్తము	వాయిదా అసలు	వడ్డీ 80%	వాయిదా తర్వాత మూల్యం నిల్వ	తరుగుదల		
							ఆస్తి ఖరీదు	వార్షిక తరుగుదల	ఆస్తి తగ్గించిన విలువ
తక్షణ చెల్లింపు	1-1-2000	50000	10000	10000	-	40000	-	-	-
1	31-12-2000	40000	13200	10000	3200	30000	50000	5000	45000
2	31-12-2001	3000	12400	10000	2400	20000	50000	5000	40000
3	31-12-2002	20000	11600	10000	1600	10000	50000	5000	35000
4	31-12-2003	10000	10800	10000	800	-	50000	5000	30000
		మొత్తము	**58000**	**5000**	**8000**				

<u>మొదటి పద్ధతి:</u>

కృష్ణ&కో పుస్తకాలలో చిట్టాపద్దులు

తేది 2000	వివరాలు		ఆ. పు సంఖ్య	డెబిట్ రూ	క్రెడిట్ రూ
జ.1	(ఎ) యంత్రాల ఖాతా	Dr		10,000	
	To సుధీర్ & కో ఖాతా				10,000
	(తక్షణ చెల్లింపు చేయవలసినందుకు)				
	(బి) సుధీర్ & కో ఖాతా	Dr		10,000	
	To బ్యాంకు ఖాతా				10,000
	(తక్షణ చెల్లింపు చేసినందుకు)				
2000					
డి.31	(ఎ) యంత్రాల ఖాతా	Dr		10,000	
	వడ్డీ ఖాతా	Dr		3,200	
	To సుధీర్ & కో ఖాతా				13,200
	(మొదటి వాయిదా చెల్లించ వలసినందుకు)				
	(బి) సుధీర్ & కో ఖాతా	Dr		13,200	
	To బ్యాంకు ఖాతా				13,200
	(మొదటి వాయిదా చెల్లించినందుకు)				

	(సి)	తరుగుదల ఖాతా	Dr	5,000	
		To యంత్రాల ఖాతా			5,000
		(తరుగుదల ఏర్పాటు చేసినందుకు)			
	(డి)	లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	8,200	
		To వడ్డీ ఖాతా			3,200
		To తరుగుదల ఖాతా			5,000
		(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాను ముగించినందుకు)			
2001					
డి.31	(ఎ)	యంత్రాల ఖాతా	Dr	10,000	
		వడ్డీ ఖాతా	Dr	2,400	
		To సుధీర్ & కో ఖాతా			12,400
		(రెండవ వాయిదా చెల్లించవలసినందుకు)			
	(బి)	సుధీర్ & కో ఖాతా	Dr	12,400	
		To బ్యాంకు ఖాతా			12,400
		(రెండవ వాయిదా చెల్లించినందుకు)			
	(సి)	తరుగుదల ఖాతా	Dr	5,000	
		To యంత్రాల ఖాతా			5,000
		(తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు)			
	(డి)	లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	7,400	
		To వడ్డీ ఖాతా			2,400
		To తరుగుదల ఖాతా			5,000
		(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు)			
2002					
డి.31	(ఎ)	యంత్రాల ఖాతా	Dr	10,000	
		వడ్డీ ఖాతా	Dr	1,600	
		To సుధీర్ & కో ఖాతా			11,600
		(మూడవ వాయిదా చెల్లించవలసినందుకు)			
	(బి)	సుధీర్ & కో ఖాతా	Dr	11,600	
		To బ్యాంకు ఖాతా			11,600
		(మూడవ వాయిదా చెల్లించినందుకు)			

	(సి)	తరుగుదల ఖాతా Dr		5,000	
		To యంత్రాల ఖాతా			5,000
		(తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు)			
	(డి)	లాభనష్టాల ఖాతా Dr		6,600	
		To వడ్డీ ఖాతా			1,600
		To తరుగుదల ఖాతా			5,000
		(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు)			
2003					
డి. 31	(ఎ)	యంత్రాల ఖాతా Dr		10,000	
		వడ్డీ ఖాతా Dr		800	
		To సుధీర్ & కో ఖాతా			10,800
		(నాల్గవ వాయిదా చెల్లించ వలసినందుకు)			
	(బి)	సుధీర్ & కో ఖాతా Dr		10,800	
		To బ్యాంకు ఖాతా			10,800
		(నాల్గవ వాయిదా చెల్లించినందుకు)			
	(సి)	తరుగుదల ఖాతా Dr		5,000	
		To యంత్రాల ఖాతా			5,000
		(తరుగుదల ఏర్పాటు చేసినందుకు)			
	(డి)	లాభనష్టాల ఖాతా Dr		5,800	
		To వడ్డీ ఖాతా			800
		To తరుగుదల ఖాతా			5,000
		(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు)			

కృష్ణా అండ్ కో పుస్తకాలలో ఆవర్జా ఖాతాలు

యంత్రాల ఖాతా

2000			**2000**		
జ. 31	To సుధీర్ & కో	10,000	డి. 31	By తరుగుదల	5,000
డి. 31	To సుధీర్ & కో	10,000		By తేల్చిన నిల్వ	15,000
		20,000			**20,000**
2001			2001		
జ. 31	To తెచ్చిన నిల్వ	15,000	డి. 31	By తరుగుదల	5,000
డి. 31	To సుధీర్ & కో ఖాతా	10,000		By తేల్చిన నిల్వ	20,000
		25,000			**25,000**
2002			2002		
జ. 31	To తెచ్చిన నిల్వ	20,000	డి. 31	By తరుగుదల	5,000
డి. 31	To సుధీర్ & కో	10,000		By తేల్చిన నిల్వ	25,000
		30,000			**30,000**
2003			2003		
జ. 31	To తెచ్చిన నిల్వ	25,000	డి. 31	By తరుగుదల	5,000
డి. 31	To సుధీర్ & కో	10,000		By తేల్చిన నిల్వ	30,000
		35,000			**35,000**

సుధీర్ అండ్ కో ఖాతా

2000			**2000**		
జ. 31	To బ్యాంకు	10,000	జ. 31	By యంత్రాలు	10,000
డి. 31	To బ్యాంకు	13,200	డి. 31	By యంత్రాలు	10,000
				By వడ్డీ	3,200
		23,200			**23,200**
2001			2001		
డి. 31	To బ్యాంకు	12,400	డి. 31	By యంత్రాలు	10,000
				By వడ్డీ	2,400
		12,400			**12,400**

2002			2002		
డి. 31	To బ్యాంకు	11,600	డి. 31	By యంత్రాలు	10,000
				By వడ్డీ	1,600
		11,600			**11,600**
2003			2003		
డి. 31	To బ్యాంకు	10,800	డి. 31	By యంత్రాలు	10,000
				By వడ్డీ	800
		10,800			**10,800**

వడ్డీ ఖాతా

2000			2000		
డి. 31	To సుధీర్ & కో	3,200	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	3,200
2001			2001		
డి. 31	To సుధీర్ & కో	2,400	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	2,400
2002			2002		
డి. 31	To సుధీర్ & కో	1,600	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	1,600
2003			2003		
డి. 31	To సుధీర్ & కో	800	డి. 31	By లాభ నష్టాల ఖాతా	800

తరుగుదల ఖాతా

2000			2000		
డి. 31	To యంత్రాలు	5,000	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	5,000
2001			2001		
డి. 31	To యంత్రాలు	5,000	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	5,000
2002			2002		
డి. 31	To యంత్రాలు	5,000	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	5,000
2003			2003		
డి. 31	To యంత్రాలు	5,000	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	5,000

రెండవ పద్ధతి:

కృష్ణా అండ్ కో పుస్తకాలలో చిట్టాపద్దులు

తేది 2000		వివరాలు		ఆ. పు సంఖ్య	డెబిట్ రూ	క్రెడిట్ రూ
జ.1	(ఎ)	యంత్రాల ఖాతా	Dr		50,000	
		To సుధీర్ & కో ఖాతా				50,000
		(అద్దె కొనుగోలు పై యంత్రమును కొన్నందుకు)				
	(బి)	సుధీర్ & కో ఖాతా	Dr		10,000	
		To బ్యాంకు ఖాతా				10,000
		(తక్షణ చెల్లింపు చేసినందుకు)				
2000						
డి.31	(ఎ)	వడ్డీ ఖాతా	Dr		3,200	
		To సుధీర్ & కో ఖాతా				3,200
		(మొదటి వాయిదా వడ్డీ చెల్లించవలసినందుకు)				
	(బి)	సుధీర్ & కో ఖాతా	Dr		13,200	
		To బ్యాంకు ఖాతా				13,200
		(మొదటి వాయిదాను చెల్లించినందుకు)				
	(సి)	తరుగుదల ఖాతా	Dr		5,000	
		To యంత్రాల ఖాతా				5,000
		(తరుగుదల ఏర్పాటు చేసినందుకు)				
	(డి)	లాభనష్టాల ఖాతా	Dr		8,200	
		To వడ్డీ ఖాతా				3,200
		To తరుగుదల ఖాతా				5,000
		(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు)				
2001						
డి. 31	(ఏ)	వడ్డీ ఖాతా	Dr		2400	
		To సుధీర్ & కో ఖాతా				2400
		(రెండవ వాయిదా వడ్డీ చెల్లించవలసినందుకు)				
	(బి)	సుధీర్ & కో ఖాతా	Dr		12,400	
		To బ్యాంకు ఖాతా				12,400
		(రెండవ వాయిదా చెల్లించినందుకు)				

	(సి)	తరుగుదల ఖాతా Dr		5,000	
		To యంత్రాల ఖాతా			5,000
		(తరుగుదల ఏర్పాటు చేసినందుకు)			
	(డి)	లాభనష్టాల ఖాతా Dr		7400	
		To వడ్డీ ఖాతా			2400
		To తరుగుదల ఖాతా			5,000
		(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు)			
2002					
డి. 31	(ఎ)	వడ్డీ ఖాతా Dr		1,600	
		To సుధీర్ & కో ఖాతా			1,600
		(మూడవ వాయిదా వడ్డీ చెల్లించవలసినందుకు)			
	(బి)	సుధీర్ & కో ఖాతా Dr		11,600	
		To బ్యాంకు ఖాతా			11,600
		(మూడవ వాయిదా మొత్తమును చెల్లించినందుకు)			
	(సి)	తరుగుదల ఖాతా Dr		5,000	
		To యంత్రాల ఖాతా			5,000
		(తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు)			
	(డి)	లాభనష్టాల ఖాతా Dr		6,600	
		To వడ్డీ ఖాతా			1,600
		To తరుగుదల ఖాతా			5,000
		(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు)			
2003					
డి. 31	(ఎ)	వడ్డీ ఖాతా Dr		800	
		To సుధీర్ అండ్ కో ఖాతా			800
		(నాల్గవ వాయిదా వడ్డీని చెల్లించవలసినందుకు)			
	(బి)	సుధీర్ & కో ఖాతా Dr		10,800	
		To బ్యాంకు ఖాతా			10,800
		(నాల్గవ వాయిదా చెల్లించినందుకు)			
	(సి)	తరుగుదల ఖాతా Dr		5,000	
		To యంత్రాల ఖాతా			5,000
		(తరుగుదల ఏర్పాటు చేసినందుకు)			
	(డి)	లాభనష్టాల ఖాతా Dr		5,800	
		To వడ్డీ ఖాతా			800
		To తరుగుదల ఖాతా			5,000
		(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు)			

కృష్ణ & కో పుస్తకాలలో ఆవర్జా ఖాతాలు

యంత్రాల ఖాతా

2000			2000		
జ.1	To సుధీర్ & కో	50,000	డి. 31	By తరుగుదల	5,000
				By తేల్చిన నిల్వ	45,000
		50,000			**50,000**
2001			2001		
జ.1	To తెచ్చిన నిల్వ	45,000	డి. 31	By తరుగుదల	5,000
				By తేల్చిన నిల్వ	40,000
		45,000			**45,000**
2002			2002		
జ.1	To తెచ్చిన నిల్వ	40,000	డి. 31	By తరుగుదల	5,000
				By తేల్చిన నిల్వ	35,000
		40,000			**40,000**
2003			2003		
జ.1	To తెచ్చిన నిల్వ	35,000	డి. 31	By తరుగుదల	5,000
				By తేల్చిన నిల్వ	30,000
		35,000			**35,000**

సుధీర్ & కో ఖాతా

2000			2000		
జ.1	To బ్యాంకు	10,000	జ. 31	By యంత్రాలు	50,000
డి.31	To బ్యాంకు	13,200	డి. 31	By వడ్డీ	3,200
	To తేల్చిన నిల్వ	30,000			
		53,200			**53,200**
2001			2001		
డి. 31	To బ్యాంకు	12,400	జ. 31	By తెచ్చిన నిల్వ	30,000
	To తేల్చిన నిల్వ	20,000	డి. 31	By వడ్డీ	2,400
		32,400			**32,400**

2002			2002		
డి.31	To బ్యాంకు	11,600	జ. 1	By తెచ్చిన నిల్వ	20,000
	To తేల్చిన నిల్వ	10,000	డి. 31	By వడ్డీ	1,600
		21,600			**21,600**
2003			2003		
డి.1	To బ్యాంకు	10,800	జ. 1	By తెచ్చిన నిల్వ	10,000
			డి. 31	By వడ్డీ	800
		10,800			**10,800**

వడ్డీ ఖాతా

2000			2000		
డి.31	To సుధీర్ & కో ఖాతా	3,200	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	3,200
2001			2001		
డి.31	To సుధీర్ & కో ఖాతా	2,400	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	2,400
2002			2002		
డి.31	To సుధీర్ & కో ఖాతా	1,600	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	1,600
2003			2003		
డి.31	To సుధీర్ & కో ఖాతా	800	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	800

తరుగుదల ఖాతా

2000			2000		
డి.31	To యంత్రాలు	5,000	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	5,000
2001			2001		
డి.31	To యంత్రాలు	5,000	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	5,000
2002			2002		
డి.31	To యంత్రాలు	5,000	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	5,000
2003			2003		
డి.31	To యంత్రాలు	5,000	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	5,000

సుధీర్ అండ్ కో పుస్తకాలలో

చిట్టాపద్దులు

తేది 2000		**వివరాలు**		**ఆ. పు సంఖ్య**	**డెబిట్ రూ**	**క్రెడిట్ రూ**
జ.1	(ఎ)	కృష్ణా & కో ఖాతా	Dr		50,000	
		To అమ్మకాల ఖాతా				50,000
		(అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిపై సరుకు అమ్మినందుకు)				
	(బి)	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		10,000	
		To కృష్ణా & కో ఖాతా				10,000
		(తక్షణ చెల్లింపు వసూలైనందుకు)				
2000 డి.31	(ఎ)	కృష్ణా & కో ఖాతా	Dr		3,200	
		To వడ్డీ ఖాతా				3,200
		(మొదటి వాయిదా వడ్డీ రావలసినందుకు)				
	(బి)	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		13,200	
		To కృష్ణా & కో ఖాతా				13,200
		(మొదటి వాయిదా మొత్తం వసూలైనందుకు)				
	(సి)	వడ్డీ ఖాతా	Dr		3,200	
		To లాభనష్టాల ఖాతా				3,200
		(వడ్డీ ఖాతాను ముగించినందుకు)				
2001 డి.31	(ఎ)	కృష్ణా & కో ఖాతా	Dr		2,400	
		To వడ్డీ ఖాతా				2,400
		(రెండవ వాయిదా వడ్డీ రావలసినందుకు)				
	(బి)	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		12,400	
		To కృష్ణా & కో ఖాతా				12,400
		(రెండవ వాయిదా మొత్తం వసూలైనందుకు)				
	(సి)	వడ్డీ ఖాతా	Dr		2,400	
		To లాభనష్టాల ఖాతా				2,400
		(వడ్డీ ఖాతాను ముగించినందుకు)				

2002					
డి.31	(ఎ)	కృష్ణా & కో ఖాతా	Dr	1,600	
		To వడ్డీ ఖాతా			1,600
		(మూడవ వాయిదా వడ్డీ రావలసినందుకు)			
	(బి)	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	11,600	
		To కృష్ణా & కో ఖాతా			11,600
		(మూడవ వాయిదా మొత్తం వసూలైనందుకు)			
	(సి)	వడ్డీ ఖాతా	Dr	1,600	
		To లాభనష్టాల ఖాతా			1,600
		(వడ్డీ ఖాతాను ముగించినందుకు)			
2003					
డి.31	(ఎ)	కృష్ణా & కో ఖాతా	Dr	800	
		To వడ్డీ ఖాతా			800
		(నాల్గవ వాయిదా వడ్డీ రావలసినందుకు)			
	(బి)	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	10,800	
		To కృష్ణా & కో ఖాతా			10,800
		(నాల్గవ వాయిదా మొత్తం వసూలైనందుకు)			
	(సి)	వడ్డీ ఖాతా	Dr	800	
		To లాభనష్టాల ఖాతా			800
		(వడ్డీ ఖాతాను ముగించినందుకు)			

సుధీర్ & కో పుస్తకాలలో ఆవర్జా ఖాతాలు

కృష్ణా & కో ఖాతా

2000			2000		
జ. 1	To అమ్మకాలు	50,000	జ. 1	By బ్యాంకు	10,000
డి. 31	To వడ్డీ	3,200	డి. 31	By బ్యాంకు	13,200
				By తేల్చిన నిల్వ	30,000
		53,200			**53,200**
2001			2001		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	30,000	డి. 31	By బ్యాంకు	12,400
డి. 31	To వడ్డీ	2,400		By తేల్చిన నిల్వ	20,000
		32,400			**32,400**
2002			2002		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	20,000	డి. 31	By బ్యాంకు	11,600
డి. 31	To వడ్డీ	1,600		By తేల్చిన నిల్వ	10,000
		21,600			**21,600**
2003			2003		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	10,000	డి. 31	By బ్యాంకు	10,800
	To వడ్డీ	800			
		10,800			**10,800**

వడ్డీ ఖాతా

2000			2000		
డి. 31	To లాభనష్టాల ఖాతా	3,200	డి. 31	By కృష్ణా & కో	3,200
2001			2001		
డి. 31	To లాభనష్టాల ఖాతా	2,400	డి. 31	By కృష్ణా & కో	2,400
2002			2002		
డి. 31	To లాభనష్టాల ఖాతా	1,600	డి. 31	By కృష్ణా & కో	1,600
2003			2003		
డి. 31	To లాభనష్టాల ఖాతా	800	డి. 31	By కృష్ణా & కో	800

స్వాధీన పరచుకొనుట (Default and Repossession of Goods):

అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో చివరి వాయిదాను కూడ చెల్లించిన తరువాతనే వస్తువుపై స్వత్వ (Ownership) హక్కు కొనుగోలు దారుకు సంక్రమించును అనేది ముఖ్యమైన న్యాయ సూత్రము. ఈ నిబంధన ప్రకారము కొనుగోలుదారు, ఏ వాయిదానైనా చెల్లించక పోతే అమ్మకపుదారు వస్తువును తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనే హక్కును కలిగి యుండును. అంతవరకు కొనుగోలు దారు చెల్లించిన మొత్తాలను వస్తువును వాడుకొన్నందుకు అతని నుండి వచ్చిన అద్దె (Hire) గా పరిగణించుట జరుగును.

సరుకును తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనుట దిగువ తెలిపిన రెండు రకములుగా నుండును.

2.6.1 సరుకు మొత్తమును తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనుట: (Complete Repossession)

అమ్మిన వస్తువులను విడగొట్టుటకు వీలు లేనపుడు ఆసరుకును పూర్తిగా తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనుట జరుగును. అమ్మిన వస్తువులను తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనుటలో కొనుగోలు దారు మరియు అమ్మకపు దారు తమ తమ పుస్తకాలలో ఈ క్రింది క్రమమును పాటించవలెను.

కొనుగోలు దారు పుస్తకాలలో :

1 రెండవ పద్ధతి ఆధారంగా చేసుకొని చెల్లించని వాయిదా తేదీ వరకు అవసరమైన అన్ని పద్దులు వ్రాయవలెను.

2. చెల్లించని వాయిదా తేదీన మాత్రము వడ్డీకి మాత్రమే బాకీ పద్దు వ్రాయవలెను. వాయిదా చెల్లింపు పద్దు వ్రాయకూడదు.

3. అమ్మకపుదారు వస్తువును తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్నపుడు అమ్మకపుదారు ఖాతాలోని క్రెడిట్ నిల్వను ఆస్తి ఖాతాకు మళ్ళించి అమ్మకపుదారు ఖాతాను ముగించవలెను.

4. ఆస్తి ఖాతాలో ఇంకా మిగిలివున్న నిల్వను నష్టంగా పరిగణిస్తూ లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించి ఆస్తి ఖాతాను కూడ ముగించవలెను.

అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో :

1. వసూలు కాని వాయిదా తేది వరకు అన్ని వాయిదాలకు అవసరమైన పద్దులు మామూలుగానే వ్రాయవలెను.

2. వసూలు కాని వాయిదాలో రావలసిన వడ్డీకి కూడా బాకీ పద్దు వ్రాయవలెను. వాయిదా వసూలు పద్దు వ్రాయకూడదు.

3. కొనుగోలుదారు ఖాతాలోని డెబిట్ నిల్వను "తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకు ఖాతా" (Goods Reposessed) కు మళ్ళిస్తూ కొనుగోలు దారు ఖాతాను ముగించవలెను.

4. తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకును తగిన విధంగా మరమ్మత్తులు చేయించి, తిరిగి మరొకరికి అమ్మవచ్చును. అలాంటపుడు మరమ్మత్తులు మొదలగు ఖర్చులను "తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకు ఖాతాకు డెబిట్ చేయవలెను మరియు అమ్మకపు ధరను క్రెడిట్ చేయవలెను. ఆ సరుకు ఖాతాలోని నిల్వను తిరిగి అమ్మకముపై లాభము లేదా నష్టంగా లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళిస్తూ "తిరిగి స్వాధీన పరుచుకొన్న సరుకు ఖాతా"ను ముగించవలెను.

2.6.2 అమ్మిన వస్తువులో కొంత భాగమును మాత్రమే తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనుట (Partial Repssession)

అమ్మిన వస్తువులను విడగొట్టుటకు వీలైనపుడు చెల్లించని వాయిదాల విషయమై వస్తువులో కొంత భాగమును మాత్రమే తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన వచ్చును. ఈ పద్ధతిలో కొనుగోలు దారు మరియు అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో ఈక్రింది క్రమమును పాటించవలెను.

కొనుగోలు దారు పుస్తకాలలో:

1. అమ్మకపుదారు వస్తువులో తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనే భాగపు "తిరిగి స్వాధీన విలువ" (Repossessed value) నునిర్ణయించే విధానం తెలియచేయబడి వుంటుంది. ఆ విలువతో అమ్మకపుదారు ఖాతాను డెబిట్ చేస్తూ ఆస్తి ఖాతాను క్రెడిట్ చేయవలెను.
2. అమ్మకపుదారు ఖాతా మరియు ఆస్తి ఖాతాలు ముగించబడవు. తిరిగి స్వాధీన పరచుకోకుండా మిగిలిన ఆస్తి మేరకు ఈ రెండు ఖాతాలు కొనసాగించబడును.
3. ఆస్తిలో కొనసాగుతున్న భాగము మేరకు తగ్గించిన విలువ (Written Down Value) ను కనుగొని దానిని ఆస్తి ఖాతా నిల్వగా చూపిస్తూ వ్యత్యాసమును నష్టంగా లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించవలెను.
4. ఆస్తిలో కొనసాగే భాగం మేరకు ఇంకా చెల్లించవలసిన మొత్తము అమ్మకపు దారు ఖాతాలో క్రెడిట్ నిల్వగా కనిపించును.

అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో:

1. ఆస్తిలో తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనే భాగమునకు నిర్ణయించిన "తిరిగి స్వాధీన విలువతో" "తిరిగి స్వాధీన పరుచుకున్న సరుకు ఖాతా"ను డెబిట్ చేస్తూ, కొనుగోలు దారు ఖాతాను క్రెడిట్ చేయవలెను.
2. సరుకులో తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనని భాగము మేరకు ఇంకా రావలసిన మొత్తము కొనుగోలు దారు ఖాతా నిల్వగా కనుపించును.
3. తిరిగి స్వాధీన పరుచుకొన్న సరుకును తగిన మరమ్మత్తులు చేయించి తిరిగి మరొకరికి అమ్మవచ్చును. అలాంటపుడు ఖర్చులను "తిరిగి స్వాధీన పరుచు కొన్న సరుకు ఖాతా"కు డెబిట్ చేస్తూ, అమ్మకపు ధరను క్రెడిట్ చేయవలెను. తిరిగి అమ్మకముపై లాభనష్టాలను లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళిస్తూ ఈ ఖాతాను ముగించవలెను.

2.6.3 వస్తువుల తిరిగి స్వాధీనంపై నమూనా పద్దులు:

వస్తువును పూర్తిగా తిరిగి స్వాధీన పరుచుకొన్నాలేక పాక్షికంగా తిరిగి స్వాధీన పరుచుకొన్నా అవసరమైన పద్దులులో వ్యత్యాస మేమీ వుండదు. రెండు పార్టీల పుస్తకాలలోను వస్తువుల తిరిగి స్వాధీనానికి సంబంధించిన పద్దులు ఈ క్రింది విధంగా వుండును.

కొనుగోలుదారు పుస్తకాలలో:

1. చెల్లించని వాయిదాలో వడ్డీ చెల్లించ వలసినందుకు

వడ్డీ ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To అమ్మకపుదారు ఖాతా			xxxxx

2. తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు

తరుగుదల ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To ఆస్తి ఖాతా			xxxxx

3. వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు

లాభనష్టాల ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To వడ్డీ ఖాతా			xxxxx
To తరుగుదల ఖాతా			xxxxx

4. అమ్మకపుదారు ఆస్తిని తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్నందుకు

అమ్మకపుదారు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To ఆస్తి ఖాతా			xxxxx

5. తిరిగి స్వాధీనంపై ఆస్తి ఖాతాలోని నష్టమును రద్దు పరిచినందుకు

లాభనష్టాల ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To ఆస్తి ఖాతా			xxxxx

అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో:

1. వసూలు కాని వాయిదా వడ్డీ రావలసినందుకు

కొనుగోలుదారు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To వడ్డీ ఖాతా			xxxxx

2. వడ్డీ ఖాతాను ముగించినందుకు

వడ్డీ ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To లాభనష్టాల ఖాతా			xxxxx

3. సరుకును తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్నందుకు

తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To కొనుగోలుదారు ఖాతా			xxxxx

4. తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకునకు మరమ్మత్తులు చేయించినందుకు

తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx

5. తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకును మరలా అమ్మినందుకు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకు ఖాతా			xxxxx

6. మరలా అమ్మకముపై లాభము లేక నష్టమును లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించినందుకు

(ఎ) లాభమయితే

తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To లాభనష్టాల ఖాతా			xxxxx

(బి) నష్టమయితే

లాభనష్టాల ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకు ఖాతా			xxxxx

ఉదా : 4 శ్రీకాంత్ జనవరి 1, 2001న ఒక యంత్రమును కిశోర్ & కో నుండి అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో కొనుగోలు చేశాడు. దీని నగదు మూల్యం రూ. 20,000. తక్షణ చెల్లింపు రూ. 5,000 మిగిలిన మొత్తమును ప్రతి సంవత్సరాంతములో రూ. 6,000ల చొప్పున మూడు వాయిదాలలో చెల్లించవలెను. అమ్మకపుదారు తనకు రావలసిన మొత్తముపై సంవత్సరమునకు 10% వడ్డీ విధించును. కొనుగోలుదారు ఆస్తి తగ్గుచున్న నిల్వలపై సంవత్సరానికి 10% చొ॥న తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయును.

కొనుగోలు దారు మొదటి వాయిదాను చెల్లించినాడు. కాని కొన్ని ఇబ్బందుల వలన రెండవ వాయిదాను చెల్లించలేక పోయాడు. అందుచేత అమ్మకపుదారు యంత్రమును స్వాధీన పరచుకొనిరి. మరమ్మత్తులకు రూ. 1,000లు ఖర్చు చేసి తిరిగి దానిని రూ. 13,000లకు అమ్మె వేయుట జరిగినది.

ఉభయుల పుస్తకాలలో అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

శ్రీ కాంత్ పుస్తకాలలో

యంత్రాల ఖాతా

2001			2001		
జ. 1	To కిశోర్ & కో	20,000	డి. 31	By తరుగుదల	2,000
				By తేల్చిన నిల్వ	18,000
		20,000			**20,000**
2002			2002		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	18,000	డి. 31	By తరుగుదల	1,800
				By కిశోర్ & కో	11,550
				By లాభనష్టాల ఖాతా	4,650
		18,000			**18,000**

కిశోర్ & కో ఖాతా

2001			2001		
జ. 1	To బ్యాంకు	5,000	జ. 31	By యంత్రాలు	20,000
డి. 31	To బ్యాంకు	6,000	డి.31	By వడ్డీ 15,000×10/100	1,500
	To తేల్చిననిల్వ	10,500			
		21,500			**21,500**
2002			2002		
డి. 31	To యంత్రాలు	11,550	జ. 1	By తెచ్చిన నిల్వ	10,500
				By వడ్డీ 10,500×10/100	1,050
		11,550			**11,550**

కిశోర్ & కో పుస్తకాలలో
శ్రీకాంత్ ఖాతా

2001			2001		
జ. 1	To అమ్మకాలు	20,000	జ. 1	By బ్యాంకు	5,000
డి. 31	To వడ్డీ 15,000 × 10/100	1,500	డి.31	By బ్యాంకు	6,000
				By తేల్చిన నిల్వ	10,500
		21,500			21,500
2002			2002		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	10,500	డి.31	By తిరిగి స్వాధీన పరుచుకొన్న సరుకు	11,550
డి. 31	To వడ్డీ 10,500 × 10/100	1,050			
		11,550			11,550

తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకు ఖాతా

2002			2002		
డి. 31	To శ్రీకాంత్	11,550	డి. 31	By బ్యాంకు	13,000
	To బ్యాంకు - మరమ్మత్తులు	1,000			
	To లాభనష్టాల ఖాతా	450			
		13,000			13,000

ఉదా 5: నవీన్ స్టోర్స్ వారు జనవరి 1, 2001న వినోద్ అండ్ కో వారి నుండి 5 యంత్రములను అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో కొనుగోలు చేశారు. ఒక్కొక్క యంత్రము నగదు మూల్యం రూ. 20,000 చెల్లింపు షరతులు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

(ఎ) నగదు మూల్యంలో 20% తక్షణ చెల్లింపు

(బి) నగదు మూల్యంలో 20% + 8% వడ్డీ చొప్పున 4 వార్షిక వాయిదాలలో చెల్లింపు.

కొనుగోలుదారు యంత్రాల తగ్గుచున్న నిల్వలపై 10% చొ॥న తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయును. 2002, డిసెంబర్ 31 నాటి వాయిదాను కొనుగోలుదారు చెల్లించలేకపోయినందున అమ్మకపుదారు మూడు యంత్రాలను వదలి వేసి రెండు యంత్రాలను తిరిగి స్వాధీనం చేసుకున్నారు. స్థిరవాయిదాలలో 10% చొ॥న తరుగుదలను ఏర్పాటు చేస్తూ ఈ రెండు యంత్రాల తిరిగి స్వాధీన విలువను నిర్ణయించడమైనది.

జవాబు :

కొనుగోలుదారు పుస్తకాలలో

3 యంత్రాల ఖాతా నిల్వ గణన

1.1.2001న 3 యంత్రాల ఖరీదు	రూ. 60,000
Less: 31.12.2001 వరకు తరుగుదల	
60,000 × 10/100	6,000
1.1.2002న తగ్గించిన విలువ	54,000
Less: 31.12.2002 నాటికి తరుగుదల	
54,000 × 10/100	5,400
31.12.2002న యంత్రాల ఖాతా నిల్వ	48,600

అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో

2 యంత్రాల తిరిగి స్వాధీన విలువ

1.1.2001న రెండు యంత్రాల ఖరీదు	రూ. 40,000
Less:31.12.2001 వరకు తరుగుదల	
40,00 × 10/100	4,000
1.1.2002న తగ్గించిన విలువ	36,000
Less:31.12.2002 వరకు తరుగుదల	
40,000 × 10/100	4,000
31.12.2002న 2యంత్రాల తిరిగి స్వాధీనవిలువ	32,000

నవీన్ స్టోర్సు పుస్తకాలలో

యంత్రాల ఖాతా

2001			2001		
జ. 1	To వినోద్ & కో	1,00,000	డి. 31	By తరుగుదల 1,00,000×10/100	10,000
				By తేల్చిన నిల్వ	90,000
		1,00,000			1,00,000
2002			2002		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	90,000	డి. 31	By తరుగుదల 90,000×10/100	9,000
				By వినోద్ & కో	32,000
				By లాభనష్టాల ఖాతా	400
				By తేల్చిన నిల్వ	4,860
		90,000			90,000

వినోద్ & కో ఖాతా

2001			2001		
జ. 1	To బ్యాంకు	20,000	జ. 1	By యంత్రాలు	1,00,000
డి. 31	To బ్యాంకు (20,000+6,400)	26,400	డి.31	By వడ్డీ 80,000×8/100	6,400
	To తేల్చిన నిల్వ	60,000			
		1,06,400			1,06,400
2002			2002		
డి. 31	To యంత్రాలు	32,000	జ. 1	By తెచ్చిన నిల్వ	60,000
	To తేల్చిన నిల్వ	32,800	డి.31	By వడ్డీ 60,000×8/100	4,800
		64,800			64,800

వినోద్ & కో పుస్తకాలలో
నవీన్ స్టోర్సు ఖాతా

2001			2001		
జ. 1	To అమ్మకాలు	1,00,000	జ. 1	By బ్యాంకు	20,000
డి. 31	To వడ్డీ 80,000 × 8/100	6,400	డి.31	By బ్యాంకు	26,400
				By తేల్చిన నిల్వ	60,000
		1,06,400			**1,06,400**
2002			2002		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	60,000	డి. 31	By తిరిగి స్వాధీన పరుచుకొన్న సరుకు	32,000
డి. 31	To వడ్డీ 60,000 × 8/100	4,800		By తేల్చిన నిల్వ	32,800
		64,800			**64,800**

తిరిగి స్వాధీన పరచుకొన్న సరుకు ఖాతా

2002			2002		
డి. 31	To నవీన్ స్టోర్సు	3,200	డి. 31	By తేల్చిన నిల్వ	32,000

2.7 స్వల్ప విలువ కలిగిన వస్తువుల విషయంలో ఖాతాల నిర్వహణ:

ఒక అమ్మకపుదారు స్వల్ప విలువ కలిగిన వివిధ రకాలైన వస్తువులను అనేక మంది ఖాతాదారులకు అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిపై అమ్మవచ్చును. అలాంటపుడు ప్రతి ఖాతాదారుని పేరుతోను ప్రత్యేక ఖాతాను యేర్పాటు చేయుట సాధ్యపడదు. "అద్దె కొనుగోలు అమ్మకాల పుస్తకము"ను తయారు చేసి అందులో వివిధ ఖాతాదార్ల పేర్లు, అమ్మిన సరుకు నగదు మూల్యం, అద్దె కొనుగోలు మూల్యం, తక్షణ చెల్లింపు, చెల్లించవలసిన వాయిదాల సంఖ్య, వసూలైన వాయిదాలు, రావలసిన మరియు వసూలు కాని వాయిదాలు మొదలగు వివరాలను వ్రాస్తారు. వాయిదాలు వసూలు కానందున తిరిగి స్వాధీనం చేసుకొన్న సరుకు వివరాలను కూడ ఈ పుస్తకంలో రికార్డు చేయుదురు. ఇటువంటి సందర్భంలో అమ్మకపుదారు తన పుస్తకాలలో "అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా"ను తయారు చేసి ఈ వ్యవహారాలపై లాభనష్టాలను కనుగొనుట జరుగును. ఈ పద్ధతిలో అద్దె కొనుగోలు వ్యవహారాలకు అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో ఈక్రింది చిట్టా పద్దులు అవసరమగును.

1. సంవత్సర ప్రారంభంలో గడువు ముగిసినా ఇంకా వసూలుకాని వాయిదాలకు

అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To రావలసిన వాయిదాల ఖాతా / ఋణగ్రస్తుల ఖాతా			xxxxx

2. సంవత్సర ప్రారంభంలో గడువు ముగియని వాయిదాల విషయంలో ఖాతాదారుల వద్ద నిల్వ వున్న సరుకునకు

అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ ఖాతా (అద్దె కొనుగోలు మూల్యంతో)			xxxxx

3. సంవత్సరంలో అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో అమ్మిన సరుకునకు

అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To అద్దె కొనుగోలుపై అమ్మిన సరుకు ఖాతా (అద్దె కొనుగోలు మూల్యంతో)			xxxxx

4. సంవత్సరంలో వసూలైన వాయిదాలకు

నగదు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా			xxxxx

5. వాయిదాలు చెల్లించనందున తిరిగి స్వాధీనం చేసుకున్న సరుకునకు

తిరిగి స్వాధీనం చేసుకొన్న సరుకు ఖాతా	Dr.	xxxxx (అంచనా విలువతో)	
To అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా			xxxxx

6. సంవత్సరాంతంలో గడువు ముగిసినా ఇంకా వసూలు కాని వాయిదాలకు

రావలసిన వాయిదాల ఖాతా / ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To అద్దె కొనుగోలు వాయిదా ఖాతా			xxxxx

7. సంవత్సరాంతంలో గడువు ముగియని వాయిదాల విషయంలో ఖాతాదారుల వద్ద నిల్వ వున్న సరుకునకు

అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ ఖాతా	Dr.	(అద్దె కొనుగోలు మూల్యంతో)	
To అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా			

గమనిక: సంవత్సర ప్రారంభంలో అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ, అద్దె కొనుగోలుపై అమ్మిన సరుకు మరియు సంవత్సరాంతములో అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ అనే మూడు వ్యవహారములు అద్దె కొనుగోలు ధరలలో వ్రాయబడును. అద్దె కొనుగోలు ధర నగదు ధర కంటె నిర్ణీత శాతము ఎక్కువగా వుండును. ఈ హెచ్చు మొత్తమునే "లోడింగ్" (Loading) అందురు. మూడు వ్యవహారములులోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేసిన తరువాతనే లాభనష్టాలను తేల్చుటకు వీలగును. లోడింగ్ సర్దుబాటు పద్దులు ఈ క్రింది విధంగా వుండును.

8. ప్రారంభ సరుకు విలువలోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేయుటకు

సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా	Dr.	×××××	
To అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా			×××××

9. అద్దె కొనుగోలు పై అమ్మిన సరుకు విలువలోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేయుటకు

అద్దె కొనుగోలు పై అమ్మిన సరుకు ఖాతా	Dr.	×××××	
To అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా			×××××

10. ముగింపు సరుకు విలువలోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేయుటకు

అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా	Dr.	×××××	
To సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా			×××××

11. అద్దె కొనుగోలు వర్తకముపై లాభనష్టాలకు

(ఎ) లాభమైతే

అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా	Dr.	×××××	
To లాభ నష్టాల ఖాతా			×××××

(బి) నష్టమైతే

లాభనష్టాల ఖాతా	Dr.	×××××	
To అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా			×××××

12. అద్దె కొనుగోలుపై అమ్మిన సరుకు ఖాతాను ముగించినందుకు

అద్దె కొనుగోలు పై అమ్మిన సరుకు ఖాతా	Dr.	×××××	
To కొనుగోలు ఖాతా / వర్తకపు ఖాతా			×××××

అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా నమూనా

To రావలసిన వాయిదాలు / ఋణగ్రస్తులు (ప్రారంభంలో)	xxxxx	By సరుకు నిల్వ నిధి (ప్రారంభ సరుకులో లోడింగ్)	xxxxx
To అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ (ప్రారంభంలో)	xxxxx	By తిరిగి స్వాధీనం చేసుకొన్న సరుకు	xxxxx
To అద్దెకొనుగోలుపై అమ్మిన సరుకు	xxxxx	By అద్దె కొనుగోలుపై అమ్మిన సరుకు (అమ్మిన సరుకులో లోడింగ్)	xxxxx
To సరుకు నిల్వ నిధి (ముగింపు సరుకు విలువలో లోడింగ్)	xxxxx	By రావలసిన వాయిదాలు / ఋణగ్రస్తులు (ముగింపులో)	xxxxx
To లాభనష్టాల ఖాతా (లాభము)	xxxxx	By అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ (ముగింపులో)	xxxxx
		By లాభనష్టాల ఖాతా (నష్టము)	xxxxx
	xxxxx		xxxxx

ఉదా: 6 రఘునాథ్ & కో వారు సరుకును ఖరీదుపై 50% లాభం వుండునట్లుగా అమ్మకపు ధరను నిర్ణయించి అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిపై సరుకును అమ్ముచుందురు. 2003వ సంవత్సరమునకు వారి "అద్దె కొనుగోలు పై అమ్మకాల పుస్తకం"లో ఈ క్రింది వివరాలు లభ్యమగుచున్నవి.

1.1.2003న అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ (అమ్మకపు ధర)	9,000
1.1.2003న రావలసిన వాయిదాలు	5,000
సంవత్సరంలో అద్దె కొనుగోలుపై అమ్మిన సరుకు (అమ్మకపు ధర)	87,000
సంవత్సరంలో వసూలైన వాయిదాలు	60,000
తిరిగి స్వాధీనం చేసుకొన్న సరుకు (బకాయి పడిన వాయిదాలు రూ. 2,000) అంచనా విలువ	500
31.12.2003న అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ (అమ్మకపు ధర)	30,000
31.12 2003న రావలసిన వాయిదాలు	9,000

2003వ సంవత్సరమునకు ఆర్జించిన లాభనష్టాలను తెలియజేస్తూ రఘునాథ్ & కో వారి పుస్తకాలలో అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతాను తయారు చేయండి.

రఘునాథ్ & కో పుస్తకాలలో

అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా

2003			2003		
జ. 1	To రావలసిన వాయిదాలు	5,000	జ. 1	By సరుకు నిల్వ నిధి (ప్రారంభం)	3,000
	To అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ	9,000	డి.31	By నగదు	60,000
	To అద్దె కొనుగోలుపై అమ్మిన సరుకు	87,000		By తిరిగి స్వాధీనం చేసుకొన్న సరుకు	500
	To సరుకు నిల్వ నిధి (ముగింపు)	10,000		By అద్దె కొనుగోలుపై అమ్మిన సరుకు (లోడింగ్)	29,000
	To లాభనష్టాల ఖాతా -(లాభం)	20,500		By రావలసిన వాయిదాలు	9,000
				By అద్దె కొనుగోలు సరుకునిల్వ	30,000
		1.31.500			**1,31,500**

గమనిక: అమ్మకపు ధరను ఖరీదుపై 50% లాభమును కలిపి నిర్ణయించుట జరిగినది. ప్రారంభ సరుకు, ముగింపు సరుకు మరియు సంవత్సరంలో అద్దె కొనుగోలు పై అమ్మిన సరుకు అనే మూడు అంశములు అమ్మకపు ధర ప్రకారము నమోదయి వున్నవి. అందుచేత ఆయా అంశములలో కలిసి యున్న అధిక మొత్తములను “లోడింగ్” అనే పేరుతో సర్దుబాటు చేయవలెను. లోడింగ్‌ను ఈ క్రింది విధంగా గణన చేయవచ్చును.

ఖరీదు రూ. 100 లు అయితే లోడింగ్ రూ. 50

మరియు అమ్మకపుధర 100+50 రూ.150

అమ్మకపు ధరలో లోడింగ్ నిష్పత్తి = 50/150 = 1/3

ఈ నిష్పత్తి ప్రకారం గణన చేయగా

ప్రారంభ సరుకు విలువలో లోడింగ్ 9,000 ×1/3 = రూ.3,000

అద్దె కొనుగోలుపై అమ్మిన సరుకు విలువల

లోడింగ్ 87,000 × 1/3 = రూ. 29,000

ముగింపు సరుకు విలువలో లోడింగ్= 30,000 × 1/3 =రూ. 10,000

2.8 వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతి (Instalment Purchase System)

వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతి దాదాపు అద్దె కొనుగోలు పద్ధతి వంటిదే కాని కొనుగోలుదారు ఏ వాయిదా మొత్తమునైనా చెల్లించకపోతే అమ్మిన వస్తువును తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనే వీలు వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిలో వుండదు. అమ్మకపుదారు తనకు రావలసిన మొత్తమును కోర్టు ద్వారా రాబట్టు కొనవలసినదే కాని, వస్తువులను తిరిగి స్వాధీన పరచుకొనే హక్కును కలిగియుండదు.

2.9 అద్దె కొనుగోలు మరియు వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతుల మధ్య వ్యత్యాసములు :

అద్దె కొనుగోలు పద్ధతి	వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతి
1. కాంట్రాక్టు స్వభావము	
ఇది వస్తువును అద్దెకు ఇచ్చుటకు సంబంధించిన ఒప్పందము.	ఇది వస్తువు కొనుగోలుకు సంబంధించిన ఒప్పందము.
2. స్వత్వ హక్కు	
ఈ పద్ధతిలో అమ్మిన వస్తువుపై స్వత్వహక్కు చివరి వాయిదా హక్కు చెల్లించే వరకు అమ్మకపుదారుకే వుండును.	కొనుగోలు ఒప్పందం జరిగిన వెంటనే అమ్మిన వస్తువుపై స్వత్వ కొనుగోలుదారుకు సంక్రమించును.
3. తిరిగి స్వాధీనము	
కొనుగోలుదారు ఏ వాయిదా నైనా చెల్లించకపోతే అమ్మకపుదారు ఆ వస్తువును తిరిగి స్వాధీనం చేసుకొనవచ్చును.	కొనుగోలుదారు ఏ వాయిదానైనా చెల్లించకపోతే అమ్మకపుదారు మొత్తమును చట్టరీత్యా వసూలు చేసుకొనే చర్యలను పాటించవలెనే గాని, వస్తువును తిరిగి స్వాధీన పరుచుకొన జాలడు.
4. సరుకు వాపసు	
కొనుగోలుదారు మిగతా వాయిదాలను చెల్లించుటకు ఇష్టపడక పోతే కొన్న వస్తువును అమ్మకపుదారుకు వాపసు చేయవచ్చును.	అమ్మకపుదారు విషయంలో ఏదైనా తప్పిదం వుంటే తప్ప కొనుగోలు దారు వస్తువును వాపసు చేయజాలడు.
5. వస్తువును అమ్మేహక్కు	
చివరి వాయిదా చెల్లించే వరకు కొనుగోలు దారు వస్తువును మరొకరికి అమ్ముటకుగాని, తాకట్టు పెట్టుటకుగాని లేక నాశనం చేయుటకుగాని హక్కును కలిగియుండడు.	అన్ని వాయిదాలు చెల్లించియుండకపోయినా కొనుగోలుదారు వస్తువును మరొకరికి అమ్మవచ్చును లేదా తాకట్టు పెట్ట వచ్చును లేదా నాశనం చేయవచ్చును.

2.10 వాయిదాల విశ్లేషణ:

వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిలో వాయిదాల విశ్లేషణ అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో వలెనే వుండును. నగదు మూల్యము, వాయిదా కొనుగోలు మూల్యము, తక్షణ చెల్లింపు, వాయిదా మొత్తములో అసలు + వడ్డీ, వాయిదాల సంఖ్య మొదలగు అంశాల విషయంలో వ్యత్యాసమేమీ వుండదు. నగదు మూల్యంలో తక్షణ చెల్లింపు పోను మిగతా మొత్తమును ఒప్పందము ప్రకారము వడ్డీతో సహా నిర్ణీత వాయిదాలలో చెల్లించవలసి యుండును.

2.11 వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిలో ఖాతాల నిర్వహణ:

అమ్మిన వస్తువుపై స్వత్వ హక్కు కొనుగోలు ఒప్పందము జరిగిన వెంటనే కొనుగోలు దారుకు సంక్రమించును కనుక దానికి తగినట్లుగానే వస్తువు నగదు మూల్యము మరియు మొత్తము వడ్డీకి ఒప్పందము తేదీననే బాకీపద్దు వ్రాయుట జరుగును. ఆ తరువాత తక్షణ చెల్లింపు మరియు వాయిదా చెల్లింపులకు పద్దులు వ్రాయబడును. వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిలో కొనుగోలుదారు మరియు అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో ఈ క్రింది ఖాతాలు అవసరమగును.

కొనుగోలుదారు పుస్తకాలలో

1. ఆస్తి ఖాతా
2. అమ్మకపుదారు ఖాతా
3. వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా
4. వడ్డీ ఖాతా
5. తరుగుదల ఖాతా

అమ్మకపు దారు పుస్తకాలలో

1. కొనుగోలు దారు ఖాతా
2. వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా
3. వడ్డీ ఖాతా

2.11.1 పైన తెలిపిన వివిధ ఖాతాలను తయారు చేయుటకు వీలుగా రెండు పార్టీల పుస్తకాలలోను అవసరమైన చిట్టాపద్దులు ఈ క్రింది విధంగా వుండును.

కొనుగోలు దారు పుస్తకాలలో నమూనా పద్దులు

I కొనుగోలు ఒప్పందము జరిగిన తేదీన ఈ క్రింది రెండు పద్దులు అవసరమగును.

(ఎ)	ఆస్తిని కొన్నందుకు			
	ఆస్తి ఖాతా (నగదు మూల్యం)	Dr.	xxxxx	
	వడ్డీ అనామతు ఖాతా (మొత్తం వడ్డీ)	Dr.		xxxxx
	To అమ్మకపుదారు ఖాతా (నగదుమూల్యం +మొత్తం వడ్డీ)			xxxxx
(బి)	తక్షణ చెల్లింపు చేసినందుకు			
	అమ్మకపుదారు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
	To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx

II. ప్రతి వాయిదా గడువు తేదీన ఈ క్రింది పద్దులు అవసరమగును.

(ఎ)	వాయిదా మొత్తమును చెల్లించినందుకు			
	అమ్మకపుదారు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
	To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx
(బి)	వాయిదా వడ్డీని సర్దుబాటు చేసినందుకు			
	వడ్డీ ఖాతా	Dr.	xxxxx	
	To వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా			xxxxx
(సి)	ఆస్తిపై తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు			
	తరుగుదల ఖాతా	Dr.	xxxxx	
	To ఆస్తి ఖాతా			xxxxx
(డి)	వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు			
	లాభనష్టాల ఖాతా	Dr.	xxxxx	
	To వడ్డీ ఖాతా			xxxxx
	To తరుగుదల ఖాతా			xxxxx

ఆస్తి ఖాతా తరుగుదల పోను నిల్వ తేల్చబడుచుండును. అమ్మకపుదారు ఖాతా మరియు వడ్డీ అనామత్తు ఖాతాలు క్రమంగా నిల్వలు తగ్గుచూ చివరి వాయిదా తేదీకి పూర్తిగా రద్దు అగును. వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతా నిల్వలు ఎప్పటికప్పుడు ముగించబడును.

అమ్మకపు దారు పుస్తకాలలో నమూనా పద్దులు

I. అమ్మకపు ఒప్పందము జరిగిన తేదీన ఈ క్రింది రెండు పద్దులు అవసరమగును.

(ఎ) వాయిదా కొనుగోలుపై సరుకును అమ్మినందుకు

కొనుగోలుదారు ఖాతా	Dr.	(నగదు మూల్యం + మొత్తం వడ్డీ)	
To అమ్మకాల ఖాతా			(నగదు మూల్యం)
To వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా			(మొత్తం వడ్డీ)

(బి) తక్షణ చెల్లింపు వసూలైనందుకు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To కొనుగోలుదారు ఖాతా			xxxxx

II. ప్రతి వాయిదా గడువు తేదీన ఈక్రింది పద్దులు అవసరమగును.

(ఎ) వాయిదా మొత్తం వసూలైనందుకు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To కొనుగోలుదారు ఖాతా			xxxxx

(బి) వాయిదా వడ్డీని సర్దుబాటు చేసినందుకు

వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To వడ్డీ ఖాతా			xxxxx

(సి) వడ్డీ ఖాతాను ముగించినందుకు

వడ్డీ ఖాతా	Dr.	xxxxx	
To లాభనష్టాల ఖాతా			xxxxx

కొనుగోలుదారు ఖాతా మరియు వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా నిల్వలు క్రమంగా తగ్గుచూ చివరి వాయిదాతో ముగించబడును. వడ్డీ ఖాతా ఎప్పటి కప్పుడు ముగించబడును.

ఉదా: 7 అశోక్ అనే వ్యక్తి 2001 జనవరి 1న జయా ఆటో ట్రేడర్స్ నుండి వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిపై ఒక మోటారు వ్యాన్‌ను కొనుగోలు చేయుట జరిగినది. ఒప్పందంపై సంతకాలు చేయునపుడు రూ. 10,000లు చెల్లించి మిగిలిన మొత్తమును మూడు వార్షిక వాయిదాలలో వాయిదా 1 కి రూ. 10,000ల చొప్పున చెల్లించవలెను. వ్యాన్ నగదు ధర రూ. 37,250. జయా ఆటో ట్రేడర్స్ వారు రావలసిన మొత్తాలపై సంవత్సరానికి 5% చొప్పున వడ్డీని విధిస్తారు. అశోక్ వ్యాన్‌పై తగ్గుచున్న నిల్వల పద్ధతిలో 10% చొప్పున తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయును.

ఇరువురి పుస్తకాలలోను అన్ని సంవత్సరాలకు అవసరమైన చిట్టాపద్దులు వ్రాసి తగిన ఆవర్జా ఖాతాలను చూపించండి.

జవాబు :

వాయిదాల విశ్లేషణ

వాయిదా సంఖ్య	వాయిదా తేది	వాయిదాకు పూర్వం మూల్యం నిల్వ	వాయిదా మొత్తము	వాయిదా అసలు	వడ్డీ 80%	వాయిదా తర్వాత మూల్యం నిల్వ	తరుగుదల		
							ఆస్తి ఖరీదు	వార్షిక తరుగుదల	ఆస్తి తగ్గించిన విలువ
తక్షణ చెల్లింపు	1-1-2001	37250	10000	10000	-	27250	-	-	-
1	31-12-2000	27250	10000	8637	1363	18613	37250	3725	33525
2	31-12-2001	18613	10000	9069	931	9544	33525	3353	30172
3	31-12-2002	9544	10000	9544	456	-	30172	3017	27155
		మొత్తము	**40000**	**37250**	**2750**				

అశోక్ పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు

తేది 2001	వివరాలు		ఆ.పు సంఖ్య	డెబిట్	క్రెడిట్
జ. 1	(ఎ) మోటారు వ్యాన్ ఖాతా	Dr		37,250	
	వడ్డీ అనామతు ఖాతా	Dr.		2,750	
	To జయా ఆటో ట్రేడర్స్ ఖాతా				40,000
	(వాయిదా కొనుగోలుపై వ్యాన్ కొన్నందుకు)				
	(బి) జయా ఆటో ట్రేడర్స్ ఖాతా	Dr		10,000	
	To బ్యాంకు ఖాతా				10,000
	(తక్షణ చెల్లింపు చేసినందుకు)				
2001 డి. 31	(ఎ) జయా ఆటో ట్రేడర్స్ ఖాతా	Dr		10,000	
	To బ్యాంకు ఖాతా				10,000
	(మొదటి వాయిదా చెల్లించినందుకు)				

	(బి) వడ్డీ ఖాతా	Dr	1,363	
	To వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా			1,363
	(మొదటి వాయిదా వడ్డీని సర్దుబాటు చేసినందుకు			
	(సి) తరుగుదల ఖాతా	Dr	3,725	
	To మోటారు వ్యాన్ ఖాతా			3,725
	(తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు)			
	(డి) లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	5,088	
	To వడ్డీ ఖాతా			1,363
	To తరుగుదల ఖాతా			3,725
	(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు)			
2002 డి.31	(ఎ) జయా ఆటో ట్రేడర్స్ ఖాతా	Dr	10,000	
	To బ్యాంకు ఖాతా			10,000
	(రెండవ వాయిదా చెల్లించినందుకు)			
	(బి) వడ్డీ ఖాతా	Dr	931	
	To వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా			931
	(రెండవ వాయిదా వడ్డీని సర్దుబాటు చేసినందుకు)			
	(సి) తరుగుదల ఖాతా	Dr	3,353	
	To మోటార్ వ్యాన్ ఖాతా			3,353
	(తరుగుదల ఏర్పాటు చేసినందుకు)			
	(డి) లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	4,284	
	To వడ్డీ ఖాతా			931
	To తరుగుదల ఖాతా			3,353
	(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు)			
2003 డి. 31	(ఎ) జయా ఆటో ట్రేడర్స్ ఖాతా	Dr	10,000	
	To బ్యాంకు ఖాతా			10,000
	(మూడవ వాయిదా చెల్లించినందుకు)			
	(బి) వడ్డీ ఖాతా	Dr	456	
	To వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా			456
	(మూడవ వాయిదా వడ్డీని సర్దుబాటు చేసినందుకు)			
	(సి) తరుగుదల ఖాతా	Dr	3,017	
	To మోటారు వ్యాన్ ఖాతా			3,017
	(తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు)			
	(డి) లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	3,473	
	To వడ్డీ ఖాతా			456
	To తరుగుదల ఖాతా			3,017
	(వడ్డీ మరియు తరుగుదల ఖాతాలను ముగించినందుకు)			

అశోక్ పుస్తకాలలో ఆవర్జా ఖాతాలు

మోటార్ వ్యాన్ ఖాతా

2001			2001		
జ. 1	To జయా ఆటో ట్రేడర్స్	37,250	డి. 31	By తరుగుదల	3,725
				By తేల్చిన నిల్వ	33,525
		37,250			**37,250**
2002			2002		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	33,525	డి. 31	By తరుగుదల	3,353
				By తేల్చిన నిల్వ	30,172
		33,525			**33,525**
2003			2003		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	30,172	డి. 31	By తరుగుదల	3,017
					27,155
		30,172			**30,172**

జయా ఆటో ట్రేడర్స్ ఖాతా

2001			2001		
జ. 1	To బ్యాంకు	10,000	జ. 1	By మోటార్ వ్యాన్	37,250
డి. 31	To బ్యాంకు	10,000		By వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	2,750
	To తేల్చిన నిల్వ	20,000			
		40,000			**40,000**
2002			2002		
డి. 31	To బ్యాంకు	10,000	జ. 1	By తెచ్చిన నిల్వ	20,000
	To తేల్చిన నిల్వ	10,000			
		20.000			**20,000**
2003			2003		
డి. 31	To బ్యాంకు	10,000	జ. 1	By తెచ్చిన నిల్వ	10,000

వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా

2001			2001		
జ. 1	To జయా ఆటో ట్రేడర్స్ ఖాతా	2,750	డి. 31	By వడ్డీ ఖాతా	1,363
				By తేల్చిన నిల్వ	1,387
		2,750			**2,750**
2002			2002		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	1,387	డి. 31	By వడ్డీ ఖాతా	931
				By తేల్చిన నిల్వ	456
		1,387			**1,387**
2003			2003		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	456	డి. 31	By వడ్డీ ఖాతా	456

వడ్డీ ఖాతా

2001			2001		
డి. 31	To వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	1,363	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	1,363
2002			2002		
డి. 31	To వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	931	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	931
2003			2003		
డి. 31	To వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	456	డి. 31	By లాభనష్టాల ఖాతా	456

జయా ఆటో ట్రేడర్స్ పుస్తకాలలో

చిట్టా పద్దులు

తేది 2001		వివరాలు		ఆ.పు సంఖ్య	డెబిట్	క్రెడిట్
జ. 1	(ఎ)	అశోక్ ఖాతా	Dr.		40,000	
		To అమ్మకాల ఖాతా				37,250
		To వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా				2,750
		(వాయిదా కొనుగోలుపై సరుకును అమ్మినందుకు)				
	(బి)	బ్యాంకు ఖాతా	Dr.		10,000	
		To అశోక్ ఖాతా				10,000
		(తక్షణ చెల్లింపు వసూలైనందుకు)				
2002 డి. 31	(ఎ)	బ్యాంకు ఖాతా	Dr.		10,000	
		To అశోక్ ఖాతా				10,000
		(మొదటి వాయిదా వసూలైనందుకు)				
	(బి)	వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	Dr.		1,363	
		To వడ్డీ ఖాతా				1,363
		(మొదటి వాయిదా వడ్డీని సర్దుబాటు చేసినందుకు)				
	(సి)	వడ్డీ ఖాతా	Dr.		1,363	
		To లాభనష్టాల ఖాతా				1,363
		(వడ్డీ ఖాతాను ముగించినందుకు)				
2002 డి. 31	(ఎ)	బ్యాంకు ఖాతా	Dr.		10,000	
		To అశోక్ ఖాతా				10,000
		(రెండవ వాయిదా వసూలైనందుకు)				
	(బి)	వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	Dr.		931	
		To వడ్డీ ఖాతా				931
		(రెండవ వాయిదా వడ్డీని సర్దుబాటు చేసినందుకు)				
	(సి)	వడ్డీ ఖాతా	Dr.		931	
		To లాభనష్టాల ఖాతా				931
		(వడ్డీ ఖాతాను ముగించినందుకు)				

2003				
డి. 31	(ఎ) బ్యాంకు ఖాతా	Dr.	10,000	
	To అశోక్ ఖాతా			10,000
	(మూడవ వాయిదా వసూలయినందుకు)			
	(బి) వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	Dr.	456	
	To వడ్డీ ఖాతా			456
	(మూడవ వాయిదా వడ్డీని సర్దుబాటు చేసినందుకు)			
	(సి) వడ్డీ ఖాతా	Dr.	456	
	To లాభనష్టాల ఖాతా			456
	(వడ్డీ ఖాతాను ముగించి నందుకు)			

జయా ఆటోట్రేడర్స్ పుస్తకాలలో

ఆవర్జా ఖాతాలు

అశోక్ ఖాతా

2001			2001		
జ. 1	To అమ్మకాలు	37,250	డి. 31	By బ్యాంకు	10,000
	To వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	2,750		By బ్యాంకు	10,000
				By తేల్చిన నిల్వ	20,000
		40,000			**40,000**
2002			2002		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	20,000	డి. 31	By బ్యాంకు	10,000
				By తేల్చిన నిల్వ	10,000
		20,000			**20,000**
2003			2003		
జ. 1	To తెచ్చిన నిల్వ	**10,000**	డి. 31	By బ్యాంకు	**10,000**

వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా

2001			2001		
డి. 31	To వడ్డీ ఖాతా	1,363	జ. 1	By అశోక్ ఖాతా	2,750
	To తేల్చిన నిల్వ	1,387			
		2,750			**2,750**
2002			2002		
డి. 31	To వడ్డీ ఖాతా	931	జ. 1	By తెచ్చిన నిల్వ	1,387
	To తేల్చిన నిల్వ	456			
		1,387			**1,387**
2003			2003		
డి. 31	To వడ్డీ ఖాతా	**456**	జ. 1	By తెచ్చిన నిల్వ	**456**

వడ్డీ ఖాతా

2001			2001		
డి. 31	To లాభనష్టాల ఖాతా	1,363	డి. 31	By వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	1,363
2002			2002		
డి. 31	To లాభ నష్టాల ఖాతా	931	డి. 31	By వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	931
2003			2003		
డి. 31	To లాభనష్టాల ఖాతా	456	డి. 31	By వడ్డీ అనామత్తు ఖాతా	456

2.12 వడ్డీ రేటును ఇవ్వనపుడు:

ప్రతి వాయిదాలోను వడ్డీ ఎంతో కనుగొనుటకు వడ్డీ రేటు అవసరమగును. కొన్ని అభ్యాసములలో వడ్డీ రేటును ఇవ్వక పోవచ్చును. అయితే నగదు మూల్యం మరియు వడ్డీతో సహా వాయిదాల మొత్తములు ఇవ్వబడి యుండును. అలాంటపుడు ప్రతి వాయిదాలోని వడ్డీని కనుగొనుటకు ఈ క్రింది క్రమమును పాటించవలెను.

1. తక్షణ చెల్లింపుతో సహా వివిధ వాయిదాల మొత్తములను కూడి అద్దె కొనుగోలు మూల్యమును తెలుసుకొనవలెను.

   ∴ తక్షణ చెల్లింపు + వివిధ వాయిదాల మొత్తములు = అద్దె కొనుగోలు మూల్యము.

2. అద్దె కొనుగోలు మూల్యము మరియు నగదు మూల్యముల వ్యత్యాసమును మొత్తము వడ్డీగా పరిగణించవలెను.

   ∴ అద్దె కొనుగోలు మూల్యము - నగదు మూల్యము = మొత్తము వడ్డీ

3. మొత్తము వడ్డీని వివిధ వాయిదాల నాటికి బాకీలు వున్న మొత్తముల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేసినట్లయితే ప్రతి వాయిదా యొక్క వడ్డీని కనుగొనవచ్చును.

4. ప్రతి వాయిదా మొత్తము నుండి ఆవాయిదాలలోని వడ్డీని తగ్గిస్తే ఆ వాయిదాలోని అసలు ఎంతో తెలుస్తుంది.

∴ వాయిదా మొత్తము - వడ్డీ = అసలు.

ఈ క్రింది ఉదాహరణ ద్వారా వడ్డీ రేటు ఇవ్వనపుడు వడ్డీని ఏవిధంగా గణన చేయవచ్చునో తెలుసుకొనవచ్చును.

ఉదా: 8 అద్దె కొనుగోలు ఒప్పందంపై కొన్న ఒక ఆస్తి నగదు మూల్యం రూ. 32,000 తక్షణ చెల్లింపు రూ. 8,000లు మిగిలిన మొత్తమును వాయిదా 1కి రూ. 10,000ల చొప్పున మూడు సమాన వార్షిక వాయిదాలలో చెల్లించవలెను.

ఈ ఉదాహరణ లోని ప్రతి వాయిదా వడ్డీని ఈ క్రింది విధంగా గణన చేయవచ్చును.

అద్దె కొనుగోలు మూల్యం = 8,000 + 10,000 + 10,000 + 10,000	రూ. 38,000
తీ : నగదు మూల్యం	32,000
మొత్తము వడ్డీ	6,000
తక్షణ చెల్లింపునకు పూర్వం మొత్తం బాకీ	38,000
తీ : తక్షణ చెల్లింపు	8,000
మొదటి వాయిదాకు పూర్వం మొత్తం బాకీ	30,000
తీ : మొదటి వాయిదాకు చెల్లింపు	10,000
రెండవ వాయిదాకు పూర్వ మొత్తం బాకీ	20,000
తీ : రెండవ వాయిదాకు చెల్లింపు	10,000
మూడవ వాయిదాకు పూర్వం మొత్తం బాకీ	10,000
మూడు వాయిదాలకు పూర్వం బాకీ వున్న మొత్తముల నిష్పత్తి	= 30,000 : 20,000 : 10,000
	3 : 2: 1

ఈ నిష్పత్తిలో మొత్తము వడ్డీని పంపిణీ చేయగా:

మొదటి వాయిదా వడ్డీ = 6,000 × 3/6	= రూ. 3,000
రెండవ వాయిదా వడ్డీ = 6,000 × 2/6	= రూ. 2,000
మూడవ వాయిదా వడ్డీ = 6,000 × 1/6	= రూ. 1,000
మొత్తం వడ్డీ	రూ. 6,000

నగదు మూల్యం నిరూపణ:

తక్షణ చెల్లింపు	రూ. 8,000
కూ: మొదటి వాయిదా అసలు = 10,000 - 3,000	= రూ. 7,000
రెండవ వాయిదా అసలు = 10,000 - 2,000	= రూ. 8,000
మూడవ వాయిదా అసలు = 10,000 - 1,000	= రూ. 9,000
నగదు మూల్యం	రూ. 32,000

గమనిక : వివిధ వాయిదాల మధ్య వ్యవధులు సమానంగా లేకపోతే సాధారణ నిష్పత్తిని కాల వ్యవధులతో గుణించగా వచ్చిన విలువల భారిత నిష్పత్తిలో వడ్డీని పంపిణీ చేయవలెను.

2.13 నగదు మూల్యంను ఇవ్వనపుడు:

అద్దె కొనుగోలు / వాయిదా కొనుగోలు ఒప్పందపు తేదీన ఆస్తి కొనుగోలు మరియు అమ్మకమునకు చిట్టాపద్దును వ్రాయుటకు నగదు మూల్యం అవసరమగును. అయితే కొన్ని అభ్యాసములలో నగదు మూల్యంను ఇచ్చి యుండకపోవచ్చును. అయితే తక్షణ చెల్లింపు, వాయిదాల మొత్తముల మరియు వడ్డీరేటు ఇవ్వబడి యుండును. అలాంటపుడు చివరి వాయిదాతో ప్రారంభించి ప్రతివాయిదాలోని అసలు భాగములను కనుగొంటూ, ప్రతి వాయిదాకు పూర్వం నగదు మూల్యం నిల్వను కనుగొనవలెను. మొదటి వాయిదాకు పూర్వం నగదు మూల్యం నిల్వకు తక్షణ చెల్లింపును కలపగా వచ్చే మొత్తమే నగదు మూల్యం అగును.

ఈక్రింది ఉదాహరణ ద్వారా నగదు మూల్యంను గణన చేయు విధానమును సులభంగా అర్థం చేసుకొనవచ్చును.

ఉదా 9: ఒక వ్యాపారి 2001, జనవరి 1న అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో ఒక యంత్రమును కొన్నాడు. తక్షణ చెల్లింపు రూ. 5,000లు. మిగిలిన మొత్తమును ప్రతి డిసెంబరు 31న మూడు వార్షిక వాయిదాలలో వరుసగా రూ. 13,000లు, రూ. 12,000లు మరియు రూ. 11,000లు చొ॥న చెల్లించవలెను. ప్రతి వాయిదా మొత్తములోను సంవత్సరమునకు 10% చొప్పున వడ్డీ కూడ కలిసియున్నది. యంత్రము నగదు మూల్యమును కనుగొనండి.

	రూ.
జవాబు : మూడవ వాయిదా మొత్తము :	11,000
తీ : దీనిలో ఇమిడి యున్న వడ్డీ = 11,000 × 10/110 =	1,000
మూడవ వాయిదాకు పూర్వం నగదు మూల్యం నిల్వ	10,000
కూ : రెండవ వాయిదా మొత్తము	12,000
రెండవ వాయిదా నాటికి మొత్తం బాకీ	22,000
తీ : దీనిలో ఇమిడి యున్న వడ్డీ = 22,000 × 10/110 =	2,000
రెండవ వాయిదాకు పూర్వం నగదు మూల్యం నిల్వ	20,000
కూ : మొదటి వాయిదా మొత్తము	13,000
మొదటి వాయిదా నాటికి మొత్తము బాకీ	33,000
తీ : దీనిలో ఇమిడి యున్న వడ్డీ = 33,000 × 10/110 =	3,000
మొదటి వాయిదాకు పూర్వం నగదు మూల్యం నిల్వ	30,000
కూ : తక్షణ చెల్లింపు	5,000
నగదు మూల్యం	35,000

గమనిక: వాయిదాల మధ్య వ్యవధి సంవత్సరం కంటె తక్కువ లేదా ఎక్కువ వున్నట్లయితే కాలాన్ని బట్టి వడ్డీరేటును వుపయోగించవలెను.

ఉదాహరణకు సంవత్సరకాలమునకు వడ్డీని కనుగొనుటకు 10/110 రేటును వినియోగిస్తే, అర్ధ సంవత్సర వ్యవధికి 5/105 రేటును, రెండు సంవత్సరాల వ్యవధికి 20/120 రేటును వుపయోగించవలెను.

2.14 సారాంశము:

1. వాయిదాల పద్ధతి వలన తగినంత నగదు లేక పోయినా వినియోగదారుడు వస్తువును కొనుగోలు చేయవచ్చును.
2. వస్తువు ధరను సులభ వాయిదాలలో చెల్లించే అవకాశం వినియోగదారుకు లభించును.
3. అమ్మకపుదారు తాను అమ్మిన సరుకు మూల్యమును ఒక క్రమపద్ధతిలో వడ్డీతో సహా రాబట్టుకొనవచ్చును.
4. అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో కొనుగోలుదారు ఏ వాయిదానైనా చెల్లించకపోతే అమ్మకపుదారు వస్తువును వాపసు తీసుకొనవచ్చును. వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిలో ఈ అవకాశం వుండదు.
5. అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో కొనుగోలుదారు వస్తువును అమ్మకపుదారుకు వాపసు చేసి ఒప్పందమును రద్దు చేసుకొనవచ్చును. వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిలో ఇది వీలు కాదు.
6. వస్తువు యొక్క నగదు ధరకు మరియు అద్దె కొనుగోలు / వాయిదా కొనుగోలు ధరకు వున్న వ్యత్యాసమును మొత్తం వడ్డీగా పరిగణించవలెను.
7. కొనుగోలు ఒప్పందము జరిగిన తేదీన నగదు మూల్యంలో కొంత భాగమును చెల్లించవలెను. దీనిని తక్షణ చెల్లింపు అందరు.
అందరు.
8. తక్షణ చెల్లింపు పోను మిగిలిన మొత్తమును నిర్ణీత వాయిదాలలో వడ్డీతో సహా చెల్లించుట జరుగును.
9. ప్రతి వాయిదా మొత్తమును అసలు + వడ్డీ అని రెండు భాగములుగా విశ్లేషించవలెను.

2.15 : ప్రశ్నలు

I లఘు సమాధాన ప్రశ్నలు (Short Answer Questions)

1. అద్దె కొనుగోలు పద్ధతి అనగా నేమి?
2. వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతి అనగానేమి?
3. అద్దె కొనుగోలు మరియు వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతుల మధ్య వ్యత్యాసములేమి?
4. నగదు మూల్యం, అద్దె కొనుగోలు మూల్యం మరియు తక్షణ చెల్లింపులను వివరించండి?
5. వడ్డీ రేటును ఇవ్వనపుడు వడ్డీని ఎట్లు గణన చేయుదురు?
6. నగదు మూల్యంను ఇవ్వనపుడు దానిని ఎట్లు కనుగొనెదరు?

II దీర్ఘ సమాధాన ప్రశ్నలు : (Long Answer Questions)

1. వాయిదాలపై కొనుగోలు పద్ధతులను వివరిస్తూ వాటి ప్రయోజనములను తెలియజేయండి?
2. అద్దె కొనుగోలు పద్ధతి అనగానేమి? అద్దె కొనుగోలు మరియు వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతుల మధ్య వ్యత్యాసములను వివరించండి.
3. అద్దె కొనుగోలు చట్టము 1972 లోని ముఖ్యాంశములను వివరించండి?
4. అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో కొనుగోలు దారు మరియు అమ్మకపు దారు పుస్తకాలలో అవసరమైన పద్దులను, ఖాతాలను వివరించండి?
5. వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిలో కొనుగోలుదారు మరియు అమ్మకపుదారు పుస్తకాలలో అవసరమైన చిట్టాపద్దులను మరియు ఖాతాలను వివరించండి?
6. అమ్మిన వస్తువులను "తిరిగి స్వాధీనం చేసుకొనుట" ఎప్పుడు జరుగును? ఆ సందర్భంలో రెండు పార్టీల పుస్తకాలలో వ్రాయవలసిన చిట్టా పద్దులను వివరించండి?
7. స్వల్ప విలువ కలిగిన వస్తువులను అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో అమ్ముచున్నపుడు అమ్మకపుదారు అనుసరించే ఖాతా విధానమును వివరించండి?

2.16 అభ్యాసములు: (అద్దె కొనుగోలు మరియు వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతులు రెండింటికి వుపయోగపడును)

I లఘు సమాధాన అభ్యాసములు (Short Answer Exercises)

1. ఒక ఆస్తి యొక్క నగదు మూల్యం రూ. 8,000లు. తక్షణ చెల్లింపు రూ. 2,000. మిగిలిన మొత్తమును మూడు వార్షిక వాయిదాలలో వాయిదా 1కి రూ. 2,000 + 61 వడ్డీ చొప్పున చెల్లించవలెను. మూడు వాయిదాలలో కలిసి యుండి వడ్డీలను మరియు వాయిదా మొత్తములను కనుగొనండి.

   (జవాబు : వడ్డీ రూ. 360 ; రూ. 240 ; రూ. 120. వాయిదా మొత్తము : రూ. 2,360 ; రూ. 2,240; రూ. 2,120)

2. ఒక ఆస్తి నగదు మూల్యం రూ. 2980. తక్షణ చెల్లింపు రూ. 800లు మిగిలిన మొత్తమును మూడు సమాన వార్షిక వాయిదాలలో 5% వడ్డీతో సహా వాయిదా 1కి రూ. 800 చొప్పున చెల్లించవలెను. ప్రతి వాయిదాలోని వడ్డీ మరియు అసలు భాగములను కనుగొనండి.

   (జవాబు : వడ్డీ రూ. 109 ; రూ. 74 ; రూ. 38. అసలు , రూ. 691 ; రూ. 726; రూ. 762)

3. ఒక అద్దె కొనుగోలు ఒప్పందమునకు సంబంధించిన ఈ క్రింది వివరాలతో మూడు వాయిదాలలోని వడ్డీలను గణన చేయండి.

   ఆస్తి నగదు మూల్యం 22,350
   తక్షణ చెల్లింపు రూ. 6,000
   మిగిలిన మొత్తమును మూడు వార్షిక వాయిదాలలో వాయిదా 1కి రూ. 6,000

   (జవాబు : మొత్తం వడ్డీ రూ. 1650. వాయిదాల వారీగా రూ. 825 ; రూ. 550 ; రూ. 275.)

4. ఒక అద్దె కొనుగోలు ఒప్పందమునకు సంబంధించిన ఈ క్రింది వివరాలతో ప్రతి వాయిదాలోని వడ్డీని మరియు అసలు భాగములను కనుగొనండి.

   కొనుగోలు తేది 1.1.2003
   నగదు మూల్యం రూ. 6,400
   తక్షణ చెల్లింపు రూ. 1,000
   మిగిలిన మొత్తమును మూడు వాయిదాలలో ఈ క్రింది విధంగా చెల్లించవలెను.
   మొదటి వాయిదా 30.6.2003న రూ. 1,000
   రెండవ వాయిదా 30.9. 2003న రూ. 2,000
   మూడవ వాయిదా 31.12.2003న రూ. 3,000

   (జవాబు : మొత్తం వడ్డీ రూ. 600 ; మొదటి వాయిదా రూ. 360, రెండవ వాయిదా రూ. 150 ; మూడవ వాయిదా రూ.90. అసలు భాగాలు : రూ. 640 ; రూ. 1,850 ; రూ. 2,910)

5. ఒక ఆస్తిని అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిపై కొనుగోలు చేయుట జరిగినది. చెల్లింపులు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

   తక్షణ చెల్లింపు రూ. 2,000
   మొదటి సంవత్సరాంతమున రూ. 2,800
   రెండవ సంవత్సరాంతమున రూ. 2,600
   మూడవ సంవత్సరాంతమున రూ. 2,400
   నాల్గవ సంవత్సరాంతమున రూ. 2,200
   సాలుసరి వడ్డీ రేటు 10% చొప్పున ఆస్తి యొక్క నగదు మూల్యంను గణన చేయండి.

   (జవాబు : నగదు మూల్యం రూ. 10,000)

6. ఒక వాయిదా కొనుగోలుకు సంబధించిన ఈ క్రింది వివరాలతో ఆస్తి యొక్క నగదు మూల్యంను గణన చేయండి.

1.1.2001న తక్షణ చెల్లింపు రూ. 6,000

31.12.2001న మొదటి వాయిదా రూ. 6,400

31.12.2002న రెండవ వాయిదా రూ. 8,900

31.12.2003న మూడవ వాయిదా రూ. 8,800

వడ్డీ రేటు సంవత్సరమునకు 10%

(జవాబు : నగదు మూల్యం రూ. 25,785)

II దీర్ఘ సమాధాన అభ్యాసములు (Long Answer Exercises)

1. 1999, జనవరి 1న అరుణా & కో వారు అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిపై పయనీర్ కంపెనీ నుండి ఒక యంత్రమును కొన్నారు. దీని నగదు మూల్యం రూ. 25,000 ఒప్పందం తేదీన రూ. 5,000 చెల్లించవలెను. మిగిలిన మొత్తమును ప్రతి సంవత్సరాంతమున రూ. 4,000 చొప్పున సంవత్సరానికి 5% వడ్డీని కలిపి చెల్లించవలెను. అరుణ & కో వారు యంత్రాలపై స్థిర వాయిదాల పద్ధతిలో 10% చొప్పున వార్షిక తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయుదురు.

   రెండు పార్టీల పుస్తకాలలోను అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

   (జవాబు : వడ్డీ రూ. 1,000; రూ. 800 ; రూ. 600 ; రూ. 400 ; రూ. 200)

2. జనవరి 1, 1999 నాడు హరి & కో వారు అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిపై గిరి & కో వారి నుండి ఒక యంత్రమును కొన్నారు. ఈ యంత్రము యొక్క నగదు మూల్యం రూ. 20,000. ఒప్పందంపై సంతకాలు జరిగేటపుడు రూ. 8,000లు చెల్లించవలెను. మిగిలిన మొత్తమును ప్రతి సంవత్సరాంతంలో రూ. 4,000 చొప్పున 6% వడ్డీని కలిపి మూడు వాయిదాలలో చెల్లించవలెను. గిరి అండ్ కో వారు స్థిర వాయిదాల పద్ధతిలో సంవత్సరానికి 10% చొప్పున యంత్రాలపై తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయుదురు.

   కొనుగోలు దారు మరియు అమ్మకపు దారు పుస్తకాలలో అన్ని వాయిదాలకు అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

   (జవాబు : వడ్డీ రూ. 720 ; రూ. 480 ; రూ. 240)

3. శివా ట్రాన్‌పోర్టు కంపెనీ వారు 2001, జనవరి 1న అద్దెకొనుగోలు పద్ధతిపై ఇంద్రామోటార్ కంపెనీ నుండి రెండు ట్రక్కులను కొనుగోలు చేశారు. వీటి నగదు మూల్యం రూ. 56,000. తక్షణ చెల్లింపు రూ. 15,000 మిగిలిన మొత్తమును మూడు సమాన వార్షిక వాయిదాలతో వాయిదా 1కి రూ. 15,000ల చొప్పున చెల్లించవలెను. అమ్మకపుదారు తనకు రావలసిన మొత్తంపై సంవత్సరానికి 5% వడ్డీని విధించును. కొనుగోలు దారు ట్రక్కులపై సంవత్సరానికి 20% చొప్పున క్రమ శిక్షణ వాయిదాల పద్ధతిలో తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయును. రెండు కంపెనీల పుస్తకాలలో అవసరమైన ఖాతాలను తయారు చేయండి.

   (జవాబు : వడ్డీ రూ. 2,050 ; రూ. 1,403 ; రూ. 547)

4. జనవరి 1, 1999న ABC కంపెనీవారు అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో XYZ కంపెనీ నుండి ఒక మోటారు వ్యాను కొన్నారు. దీనిని నగదు ధర రూ. 45,000 తక్షణ చెల్లింపు రూ. 6,000. మిగిలిన మొత్తమును ప్రతి సంవత్సరాంతమున రూ. 9,000ల చొప్పున ఐదు సమాన వాయిదాలలో చెల్లించవలెను. అమ్మకపుదారు వార్షిక నిల్వపై 5% వడ్డీ విధించును. క్రమక్షీణ వాయిదాల పద్ధతిలో సంవత్సరమునకు 10% తరుగుదలను ఏర్పాటు చేస్తూ ఐదు సంవత్సరాలకు రెండు సంస్థల పుస్తకాలలో అవసరమైన ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు : వడ్డీ రూ. 1,950 ; రూ. 1,598 ; రూ. 1,227 ; రూ. 839 ; రూ. 386)

5. జనవరి 1, 2000న క్వాలిటీ ప్రింటర్స్ వారు జాన్సన్ & కో వారి నుండి ఒక ముద్రణ యంత్రమును అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో కొన్నారు. దీని నగదు మూల్యం రూ. 27,300. వెంటనే రూ. 6,000 చెల్లించి మిగిలిన మొత్తమును రూ. 6,000ల చొప్పున నాలుగు వాయిదాలలో ప్రతి సంవత్సరాంతమున చెల్లించవలెను. అమ్మకపుదారు చెల్లించని నిల్వ మీద సాలుసరి 5% వడ్డీని రాబట్టు కొంటారు. యంత్రము మీద 10% చొప్పున తగ్గుచున్న నిల్వల పద్ధతిలో తరుగుదలను రద్దు పరచవలెను. కొనుగోలుదారు పుస్తకాలలో అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు : వడ్డీ రూ. 1,065 ; రూ. 818 ; రూ. 559 ; రూ. 258)

6. మోహన్ అనే వ్యక్తి అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిపై ఒక యంత్రాన్ని కొన్నాడు. దీని నగదు మూల్యం రూ. 12,500లు 2001, జనవరి 1న ఒప్పందం చేసుకొంటూ రూ. 4,500లు చెల్లించి మిగిలిన మొత్తమును ఆరునెలల కొకసారి రూ. 2,000+116% చొప్పున వడ్డీతో నాలుగు వాయిదాలలో చెల్లించవలెను. యంత్రముపై తగ్గుచున్న నిల్వల పద్ధతిలో సంవత్సరానికి 10% చొప్పున తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయవలెను. ప్రతి సంవత్సరము డిసెంబరు 31న అకౌంటింగ్ సంవత్సరము ముగియునని బావిస్తూ 31.12.2002తో అంతమయ్యే రెండు సంవత్సరాలకు మోహన్ పుస్తకాలలో అవసరమైన ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు : వడ్డీ రూ. 240; రూ. 180 ; రూ. 120 ; 60)

7. 2002 ఏప్రిల్ 1న సదరన్ ట్రాన్స్ పోర్టు కంపెనీ వారు రూ. 25,000ల నగదు ధర గల ఒక మోటారు వ్యాన్‌ను అద్దెకొనుగోలు పద్ధతిపై కొన్నారు. తక్షణ చెల్లింపు లేదు. మొదటి వాయిదా చెల్లింపు 30.6.2002న జరుగునట్లు, వాయిదాకు రూ. 3300 చొప్పున మూడు నెలల కొకసారి ఎనిమిది వాయిదాలలో చెల్లించునట్లు ఒప్పందము కుదిరినది. వడ్డీంటు సంవత్సరానికి 5% తరుగుదల రేటు స్థిర వాయిదా పద్ధతిలో సంవత్సరానికి 10% 2004, మార్చి 31తో అంతమయ్యే రెండు సంవత్సరాలకు కొనుగోలు దారు పుస్తకాలలో అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు : వడ్డీ రూ. 313 ; రూ. 275 ; రూ. 237 ; రూ. 199 ; రూ. 160 ; రూ. 121; రూ. 81 ; రూ. 14)

8. మోహన్ & కో వారు జనవరి 1, 2001న రాయల్ మోటారు కంపెనీ నుండి ఒక మోటారు కారును వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిపై కొనుగోలు చేశారు. నగదు మూల్యం రూ. 74,500. ఒప్పందంపై సంతకాలు జరిగిన వెంటనే రూ. 20,000లు చెల్లించి మిగిలిన మొత్తమును రూ. 20,000 చొప్పున మూడు సమాన వాయిదాలలో ప్రతి డిసెంబర్ 31న చెల్లించవలెను. అమ్మకపు దారు విధించే వడ్డీ సంవత్సరానికి 5% తగ్గుతున్న నిల్వల పద్ధతిలో సం॥కు 10% చొప్పున తరుగుదలను ఏర్పాటు చేస్తూ రెండు పార్టీల పుస్తకాలలో అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు : వడ్డీ రూ. 2,725 ; రూ. 1,861 ; రూ. 914)

9. ఆంధ్రాట్రాన్స్‌పోర్టు కంపెనీ వారు 2001, ఏప్రిల్ 1న భారత్ మోటార్ కంపెనీ నుండి వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిపై రూ. 40,000ల నగదు ధర గల ఒక మోటారు లారీని కొనుగోలు చేశారు. వెంటనే రూ. 10,000లు చెల్లించి, మిగిలిన మొత్తంలో రూ. 10,000 లు 31 మార్చి 2002న, రూ. 1000లు 31 మార్చి 2003న మరియు రూ. 13,204లు 31 మార్చి 2004న చెల్లించునట్లుగా ఒప్పందం కుదిరినది. అమ్మకపుదారు విధించిన వడ్డీ సంవత్సరమునకు 5% మరియు కొనుగోలుదారు ఏర్పాటు చేసే తరుగుదల స్థిర వాయిదాల పద్ధతిపై సంవత్సరానికి 15%.

ఇరువురి పుస్తకాలలోను అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు : వడ్డీ రూ 1,500 ; రూ. 1,075 ; రూ. 629)

10. 1999, జనవరి 1న రామా & కో వారు వాయిదా కొనుగోలు పద్ధతిపై మార్టిన్ & కో వారి నుండి ఒక డెలివరీ వ్యానును కొనుగోలు చేశారు. దీని నగదు మూల్యం రూ. 1,50,000. తక్షణ చెల్లింపు రూ. 20,000లు మరియు మిగతా మొత్తం వాయిదా 1కి రూ. 30,000ల చొప్పున ఐదు సమాన వార్షిక వాయిదాలలో ప్రతి సంవత్సరం డిసెంబర్ 31న చెల్లించవలెను. అమ్మకపుదారు సాంవత్సరిక నిల్వలపై 5% వడ్డీని విధించును. కొనుగోలు దారు వ్యాను తగ్గుతున్న నిల్వలపై 10% చొప్పున వార్షిక తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయును. ఉభయుల పుస్తకాలలో అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు : వడ్డీ రూ. 6,500; రూ. 5,325 ; రూ. 4,091 ; రూ. 2,796 ; రూ. 1,288)

C. సరుకు తిరిగి స్వాధీనమునకు చెందిన అభ్యాసములు:

11. 2001, జనవరి 1న రాజేంద్ర అనే వ్యాపారి గజేంద్ర & కో నుండి రూ. 60,000ల నగదు ధర గల ఒక యంత్రమును అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిపై కొనుగోలు చేశాడు. తక్షణ చెల్లింపు రూ. 15,000. మిగిలిన మొత్తమును ప్రతి సంవత్సరాంతంలోను రూ. 18,000ల చొప్పున మూడు వాయిదాలలో చెల్లించవలెను. అమ్మకపుదారు విధించే వడ్డీ సంవత్సరానికి 10% కొనుగోలుదారు యంత్రము తగ్గుతున్న నిల్వలపై 10% చొప్పున తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయును.

కొనుగోలు దారు మొదటి వాయిదాను చెల్లించగలిగినాడు. ఆ తరువాత కొన్ని ఆర్థిక ఇబ్బందుల వలన మిగతా వాయిదాలను చెల్లించలేకపోయాడు. అందుచేత అమ్మకపుదారు యంత్రమును తిరిగి స్వాధీన పరుచుకొని, మరమ్మత్తులకై రూ. 2,000లు ఖర్చుచేసి, ఆ యంత్రమును తిరిగి రూ. 38,500లకు అమ్మివేయుట జరిగినది.

ఇరువురి పుస్తకాలలోను ఆస్తి తిరిగి స్వాధీనమునకు అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు : ఆస్తి ఖాతాకు మళ్ళించి అమ్మకపుదారు ఖాతా నిల్వ రూ. 34,650. ఆస్తి ఖాతా నుండి లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించిన నష్టం రూ. 13,950. ఆస్తిని తిరిగి అమ్ముట ద్వారా లాభము రూ. 1,850)

12. వాణీ & కో వారు 2001, జనవరి 1న శిరోషా మెటారు కంపెనీవారు నుండి ఒక్కొక్కటి రూ. 30,000ల ఖరీదు చేసే 4 మోటారు కార్లను అద్దె కొనుగోలు చేశారు. 4 కార్ల అద్దె కొనుగోలు ధర రూ. 1,50,000 తక్షణ చెల్లింపు రూ. 30,000. మిగిలిన మొత్తమును ప్రతి సంవత్సరాంతమున రూ. 40,000ల చొప్పున మూడు వాయిదాలలో చెల్లించవలెను. అమ్మకపుదారు విధించే వడ్డీ సంవత్సరమునకు 8% కొనుగోలు దారు ఏర్పాటు చేసే తరుగుదల స్థిర వాయిదాల పద్ధతిపై సం॥కు 10%

తక్షణ చెల్లింపు మరియు మొదటి వాయిదా చెల్లించబడినది. కొనుగోలుదారు రెండవ వాయిదాను చెల్లించలేకపోయినందున అమ్మకపు దారు మూడు కార్లను సంవత్సరానికి 20% చొప్పున తగ్గుతున్న నిల్వల పద్ధతిపై తరుగుదలను లెక్కకట్టగా వచ్చిన విలువకు తిరిగి స్వాధీనపరచుకొన్నారు. కొనుగోలుదారు వద్ద ఒక కారు వదిలి వేయబడినది.

తిరిగి స్వాధీనం చేసుకొన్న కార్లపై మరమ్మత్తులకు రూ. 2,400 లు ఖర్చుచేసి వాటిని అమ్మకపుదారు తిరిగి రూ. 63,000లకు అమ్మినారు. ఇరువురి పుస్తకాలలో ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు : మూడు కార్ల తిరిగి స్వాధీన విలువ రూ. 57,600 ఆస్తి ఖాతా నుండి లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించిన నష్టము రూ. 14,400 తిరిగి అమ్మకముపై లాభము రూ. 3,000)

డి. అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతాకు చెందిన అభ్యాసములు:

13. దీపక్ & కో వారికి అద్దె కొనుగోలు విభాగము కలదు. వీరు ఖరీదుపై 60% కలిపిన ధరకు సరుకును అమ్ముచుందురు. ఈ క్రింది వివరాలతో దీపక్ & కో పుస్తకాలలో "అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతా"ను తయారు చేయండి.

2001		రు.
జ. 1	అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ (అమ్మకపు ధర)	80,000
	(గడువు తీరని వాయిదాలు)	
	సంవత్సరంలో జరిగిన వ్యవహారాలు:	
	అద్దె కొనుగోలు పై అమ్మిన సరుకు	4,00,000
	వసూలైన నగదు	2,80,000
	వాయిదాలు చెల్లించనందున తిరిగి వాపసు తీసుకొన్న సరుకు అంచనావిలువ	
	(బకాయి పడిన వాయిదాలు రూ. 10,000)	1,500
డి. 31	గడువు తీరి, రావలసిన వాయిదాలు	10,000
	అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ (అమ్మకపు ధర)	
	(గడువు తీరని వాయిదాలు)	1,80,000

(జవాబు : లాభం రూ. 1,04,000)

14. మోడరన్ లిమిటెడ్ వారికి అద్దె కొనుగోలు విభాగము వున్నది. ఖరీదుపై 50% కలిపిన ధరకు అద్దె కొనుగోలుపై సరుకును అమ్ముతారు. ఈ క్రింది వివరాలతో కంపెనీ పుస్తకాలలో అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతాను తయారు చేయండి.

2002		**రు.**
జ. 1	అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ (అమ్మకపు ధర)	60,000
	(గడువు తీరని వాయిదాలు)	
	గడువు తీరి, ఇంకా రావలసిన వాయిదాలు	8,000
	సంవత్సరంలో జరిగిన వ్యవహారాలు :	
	అద్దె కొనుగోలుపై అమ్మిన సరుకు	3,24,000
	వాయిదాలపై వసూలైన నగదు	2,32,000
	తిరిగి వాపసు తీసుకొన్న సరుకు అంచనా విలువ	
	(చెల్లించని వాయిదాలు రూ. 16,000)	2,000
డి. 31	అద్దె కొనుగోలు సరుకు నిల్వ (అమ్మకపు ధర)	1,20,000
	గడువు తీరి, ఇంకా రావలసిన వాయిదాలు	?

(జవాబు : లాభం రూ. 74,000 ; ముగింపులో గడువు తీరి రావలసిన వాయిదాలు రూ. 24,000)

15. మారుతీ & కో వారికి అద్దె కొనుగోలు విభాగం వున్నది. వీరు సరుకును ఖరీదుపై 60% కలిపిన ధరకు అద్దె కొనుగోలు పద్ధతిలో అమ్ముచుందురు. ఈ క్రింది వివరాలతో అద్దె కొనుగోలు వర్తకపు ఖాతాను తయారు చేయండి.

2003		రు.
జ. 1	అమ్మకపు ధరపై ఖాతాదారుల వద్ద వున్న సరుకు	10,000
	(గడువు తీరని వాయిదాలు)	
	గడువు తీరినా, ఇంకా రావలసిన వాయిదాలు	1,000
	సంవత్సరంలో జరిగిన వ్యవహారాలు :	
	అద్దె కొనుగోలు పై అమ్మిన సరుకు	43,560
	ఖాతాదారుల నుండి వసూలైన నగదు	28,860
డి. 31.	అమ్మకపు ధరపై ఖాతాదారుల వద్ద వున్న సరుకు	24,000
	(గడువు తీరని వాయిదాలు)	
	గడువు తీరి, ఇంకా రావలసిన వాయిదాలు	2,500

(జవాబు : లాభం రూ. 11,385)

BIBLIOGRAPHY :

1. Advanced Accountancy - M.C.Shukla & T.S. Grawal
2. Advanced Accountancy - R. L. Gupta & M.Radhaswami
3. Advanced Accountancy - S.P.Jain & K.L Narang
4. Advanced Accountancy - Dr. S.N. Maheswari
5. Financial Accounting - S.P. Jain & K.L. Narang
6. Advanced Accounting - K.R. Pall.

పాఠము - 3

ఒంటి పద్దు విధానము

SINGLE ENTRY SYSTEM

3.0 లక్ష్యం: ఈ పాఠం చదువుట వలన మీరు దిగువ ఇచ్చిన ప్రశ్నలకు సమాధానములు తెలుసుకోవచ్చును.

1 ఒంటి పద్దు విధానం అంటే ఏమిటి? దాని యొక్క లక్షణాలు ఏవి?

2. ఒంటి పద్దు విధానంలో ఉండే లోపాలు ఏవి?

3. ఒంటి పద్దు విధానమునకు, జంట పద్దు విధానమునకు మధ్య గల వ్యత్యాసాలు ఎలా ఉంటాయి?

4. ఒంటి పద్దు విధానంలో లాభనష్టాలను నిర్ణయించే పద్ధతులు ఏవి?

ముఖ్యాంశాలు

ఈ పాఠం ఈ క్రింది చూపిన శీర్షికల వారీగా చర్చించబడినది.

3.1 ఒంటి పద్దు విధానము - స్వభావము

3.2 ఒంటి పద్దు విధానము - లోపాలు

3.3 ఒంటి పద్దు విధానము - జంట పద్దు విధానము - వ్యత్యాసాలు

3.4 లాభనష్టాలను కనుగొనుట (I & II)

I. అసలైన ఒంటి పద్దు విధానం **(Crude Method)**

(a) వ్యవహార నివేదిక

(b) వ్యవహార నివేదిక Vs ఆస్థి అప్పుల పట్టీ

(c) లాభనష్టాల నివేదిక

(d) ఉదాహరణలు

3.4 **II** మార్పిడి పద్ధతి **(Conversion method)**

(a) ఒంటి పద్దు విధానంలో ఉన్న ఖాతాలను జంట పద్దులోనికి మార్చడానికి తీసుకోవలసిన చర్యలు

(b) ఉదాహరణలు

3.5 సంగ్రహ ప్రశ్నలు

3.6 అభ్యాసాలు

పరిచయము:

వ్యాపార గణక శాస్త్రమును గురించి మొదటిగా నేర్చుకొనేటప్పుడు శాస్త్రీయమైన, సమగ్రమైన అకౌంటింగ్ విధానంగా "జంటపద్దు విధానం" గురించి తెలుసుకొని ఉంటారు. జంటపద్దు విధానంలో ప్రతి వ్యాపార వ్యవహారానికి ఇవ్వడము, పుచ్చుకోవడము అనే రెండు అంశాలను రెండు వేర్వేరు ఖాతాలలో వ్రాస్తాము. అయితే గణక శాస్త్ర పరిజ్ఞానము లేని అనేక మంది చిన్న చిన్న వ్యాపారస్తులు తమకు తోచిన పద్ధతిలో దైనందిన వ్యాపార వ్యవహారాలను ఖాతా పుస్తకాలలో వ్రాస్తుంటారు. అలాంటి అసంపూర్ణమైన అకౌంటింగ్ విధానమే "ఒంటి పద్దు విధానము".

3.1 ఒంటి పద్దు విధానము - స్వభావము:

ఈ పేరు సూచించినట్లు ప్రతి వ్యవహారానికి ఒకే పద్దు ఉంటుందని అర్థము కాదు. ఇది ఒక నిర్దిష్ట పద్ధతి కాదు. ఈ విధానానికి ప్రత్యేకమైన ప్రతి పద్దు లేదు. దీనిలో కొన్ని వ్యవహారాలకు జంట పద్దు విధానాలు అవలంభిస్తూ, కొన్ని వ్యవహారాలను వదిలివేస్తూ, మరి కొన్నిటికి ఒక అంశము మాత్రమే వ్రాస్తారు. సాధారణంగా వ్యక్తిగత ఖాతాలకు జంట పద్దు విధానము ఉపయోగిస్తారు. నగదు ఖాతాను నిర్వహిస్తారు.

ఉదా: ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూళ్ళు, ఋణదాతలకు చెల్లింపులు మొ॥వి దీని వలన తమకు ఇతరుల నుండి రావలసిన, ఇతరులకు తాము చెల్లించవలసిన మొత్తము తెలుసుకోనగలరు. కొన్ని వ్యాపార వ్యవహారాలను పాక్షికంగా వ్రాయటము జరుగుతుంది.

ఉదా: నగదుపై కొనుగోలు చేస్తే నగదు ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపున వ్రాసి ఆవర్జాలో కొనుగోలు ఖాతాను ఏర్పాటు చేయరు. మరి కొన్ని వ్యాపార వ్యవహారాలను అసలు వ్రాయడం జరుగదు. **ఉదా :-**రానిబాకీలు, తరుగుదల మొ॥వి అందుకే దీనిని అసంపూర్ణ జంట పద్దు విధానం అనవచ్చును.

నిర్వచనము:

"కార్టర్ " ప్రకారం జంటపద్దు ప్రభావాన్ని పరిగణించకుండా, వ్యాపార సంస్థ యొక్క ఆర్థిక స్థితిని తెలుసుకొనే సమాచారాన్ని ఇవ్వలేని పద్ధతిగా ఒంటి పద్దు విధానమును నిర్వచించినారు. కార్టర్ ఉద్దేశ్యములో ఈ పద్ధతి జంట పద్దు విధానము వలె ఒక శాస్త్రీయమైన విధానము మీద ఆధారపడినది కాదు. అందుకని ఇటీవల కాలంలో దీనిని అసంపూర్తి పుస్తకాల నుండి ఖాతాలు తయారు చేయుటగావర్ణించినారు. (Accounts from incomplete records)

3.2 ఒంటి పద్దు విధానములలోని లోపాలు:

1. వ్యాపార వ్యవహారములోని రెండు అంశాలను వ్రాయరు కనుక శాస్త్రీయమైన గణక శాస్త్ర విధానము కాదు.
2. పై కారణము వలన అంకణాను తయారు చేయుట సాధ్యము కాదు. కనుక ఖాతా పుస్తకాల అంకగణితపు ఖచ్చితము రుజువు కాదు.
3. నామ మాత్రపు ఖాతాలు వ్రాయనందువలన వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాలు తయారు చేయుట సాధ్యం కాదు.
4. వాస్తవిక ఖాతాలు లేనందువలన ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేసి ఆర్థిక స్థితిని తెలుసుకొనుట వీలుకాదు.మోసాలకు, నగదు అపహరణకు, వంచనకు, ఇతర ఆస్తుల దుర్వినియోగానికి, పరస్పర అనుమానాలకు దారితీస్తాయి.
6. అసంపూర్ణంగా వ్రాసిన లెక్కలు బయటి వ్యక్తులకు నమ్మకాన్ని కల్గించలేవు.
7. యజమాని ఎప్పుడైనా వ్యాపారాన్ని అమ్మదలుచుకుంటే, గుడ్‌విల్‌ను కానీ,(Good will) వ్యాపార విలువను కానీ నిర్ణయించుట కష్టము.
8. ఒంటి పద్దు విధానంలో ప్రారంభ మరియు ముగింపు మూలధనాలు పోల్చి లాభము నిర్ణయించే పద్ధతి అశాస్త్రీయమైనది.

పై లోపాల వలన ఒంటి పద్దు విధానము అశాస్త్రీయమైనది,అసంపూర్ణమైనది అని తెలుసుకొన్నప్పటికీ, మన దేశములో

అనేక చిన్న సంస్థలు దీనిని అనుసరించటానికి కారణాలను క్రింది విధంగా చెప్పవచ్చును.

1. వారి యొక్క ఆర్ధిక వనరులు తక్కువగా ఉండటము కావచ్చు.
2. ఉత్పత్తి అమ్మకాలను పెంచడానికి ఇచ్చే ప్రాధాన్యత ఖాతాలను నిర్వహించటానికి ఇవ్వకపోవడము కావచ్చు.
3. అకౌంటింగ్ పరిజ్ఞానము లేకపోయినా ఆస్తులను, ఖర్చులను, ఆదాయాలను చక్కగా నిర్వహించగలమని ధీమా కావచ్చు.

ఒంటి పద్దు విధానమునకు-జంట పద్దు విధానమునకు మధ్య గల వ్యత్యాసాలు

అంశాలు	**ఒంటి పద్దు విధానం**	**జంట పద్దు విధానం**
స్వభావము	వ్యాపార వ్యవహారాలను అసంపూర్తిగా రికార్డు చేస్తారు.	శాస్త్రీయమైన పద్ధతిలో వ్యాపార వ్యవహారాలను రికార్డు చేస్తారు.
పరధి	వ్యక్తిగత ఖాతాలను కొన్నిసార్లు జంట పద్దుతో, మరి కొన్నిసార్లు అసంపూర్తిగా నిర్వహిస్తారు.	అన్ని రకాలైన ఖాతాలను అనగా వ్యక్తిగతమరియు అవ్యక్తిగత ఖాతాలను జంట పద్దు విధానము ప్రకారం నిర్వహిస్తారు.
విశ్వాసము	నిర్దిష్ట సూత్రలు, నియమాలు లేవు. కనుక నమ్మటానికి సంశయిస్తారు.	శాస్త్రీయమైన నిబంధనలు, సూత్రాలపై ఆధారపడినవి. కాబట్టి దీనిని పూర్తిగా నమ్ముతారు.
అంకణా మరియు ఖచ్చితత్వము	అంకణాను తయారు చేయటానికి వీలు పడదు. కనుక అంకగణిత ఖచ్చితత్వాన్ని నిరూపించడం సాధ్యం కాదు.	అంకణాను తయారు చేయవచ్చు. కనుక అంకగణిత ఖచ్చితత్వాన్ని నిరూపించవచ్చును.
వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా	వర్తకపు లాభనష్టాలఖాతాను ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయటానికి వీలు పడదు.	అన్ని రకాలైన ఖాతాలను నిర్వహిస్తుంది. కాబట్టి వర్తకపు లాభనష్టాలఖాతాను, ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయవచ్చును.

3.4 ఒంటి పద్దు విధానములో వ్రాసిన పుస్తకాల నుండి లాభనష్టాలను కనుగొనుట:

ఖాతాలను పూర్తిగాను, ఖచ్చితంగాను నిర్వహించక పోయినప్పటికీ వ్యాపారస్తుడు తన వర్తక ఫలితాన్ని, సంస్థ ఆర్థిక స్థితిని తెలుసుకోవాలని ఆశిస్తాడు. ఒంటి పద్దు విధానములో వ్రాసిన పుస్తకాల నుండి లాభనష్టాలను తేల్చటానికి రెండు పద్ధతులు ఉన్నాయి. వాటిని వరుసగా చర్చించటమైనది.

I. అసలైన ఒంటి పద్దు విధానము (Crude Method)

II. ఒంటి పద్దు ఖాతా పుస్తకాలను జంట పద్దు విధానములోకి మార్చటము ద్వారా (Conversion Method)

3.4.I. అసలైన ఒంటి పద్దు విధానము: (Crude Method)

దీనినే మూలధన పోలిక (Capital Comparision)లేదా వ్యవహారాల నివేదిక (Statement of affairs) లేదా నికరవిలువ పద్ధతి (Net Worth Method) అని కూడా పిలుస్తారు.

సంవత్సర ప్రారంభములోను, సంవత్సరము చివరలో ఉన్న ఆస్తి-అప్పులు, సొంత వాడకాలు, పెట్టుబడి, అదనపు పెట్టుబడిని గురించిన సమాచారము లభ్యమయితే అసలైన ఒంటి పద్దు విధానము ప్రకారము లాభనష్టాలు నిర్ణయించవచ్చు. క్రింది నివేదికలను తయారు చేసి లాభనష్టాలను కనుగొనవచ్చును.

(a) సంవత్సర ప్రారంభాన ఉన్న వ్యవహారాల నివేదిక. (Statement of Affairs at the Beginning of the year)

(b) సంవత్సరము ఆఖరున ఉన్న వ్యవహారాల నివేదిక. (Statement of Affairs at the End of the year)

(c) లాభనష్టాల నివేదిక. (Statement of Profit and Loss)

3.4.I. a. వ్యవహారాల నివేదిక:

ఆస్తి అప్పుల పట్టీకి మరి యొక పేరే వ్యవహారాల నివేదిక. జంట పద్దు విధానమును ఉపయోగించి తయారు చేసినది కాదు కనుక ఆస్తి అప్పుల పట్టీ అనకుండా వ్యవహారాల నివేదిక అని పిలుస్తారు. ఆస్తి అప్పుల పట్టిక వలె కుడి వైపున ఆస్తులు, ఎడమ వైపున అప్పులు వ్రాయవలెను. ఆస్తుల మొత్తము నుండి అప్పుల మొత్తమును తీసివేయగా వచ్చిన దానిని నికర మూల్యము అంటారు. ఇది మూలధనాన్ని సూచిస్తుంది.

వ్యవహారాల నివేదిక Vs ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

ఇవి రెండూ ఒకే రకంగా కనిపించనప్పటికీ ప్రాథమికంగా వీటి మధ్య కొన్ని వ్యత్యాసాలు కలవు.

	వ్యవహారాల నివేదిక	ఆస్తి అప్పుల పట్టీ
1.	ఇది అంచనాల మీద, వర్తకుడిని అడిగి తెలుసుకున్న వివరాల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది కనుక విశ్వసించదగినది కాదు	శాస్త్రీయమైన, సంపూర్ణమైన అకౌంటింగ్ విధానము మీద ఆధారపడినది కనుక పూర్తిగా విశ్వసించదగినది.
2.	దీనిలో ఆస్తులను కుడిచేతి వైపు అప్పులను ఎడమచేతి వైపు వ్రాసి వ్యత్యాసాన్ని మూలధనము పేరుతో అప్పుల వైపు చూపి సమానము చేయుట జరుగుతుంది. కనుక దీనిని విశ్వసనీయమైన నివేదికగా భావించటానికి వీలులేదు.	జంటపద్దు విధానము ప్రకారము అంకణాను తయారుచేసి ఖచ్చితత్వాన్ని నిరూపించిన తరువాత, ఆ ఖాతా నిల్వలతో తయారుచేస్తారు కనుక పూర్తిగా ఆధారపడదగిన నివేదిక. మూలధనము ఖాతా ప్రత్యేకంగా ఉంటుంది. కనుక ఆస్తుల
3.	నిల్వలలో తేడాను మూలధనమని అంటున్నారు. కనుక ఆస్తులు మొత్తము అప్పుల మొత్తానికి సమానంగా ఉండకపోవచ్చు.	మొత్తము అప్పుల మొత్తానికి ఎప్పుడూ సమానంగా ఉంటుంది
4.	పుస్తకాలలో నుండి ఏదైనా ఒక ఆస్తి నిల్వను గాని అప్పు నిల్వను కానీ వదిలివేయటము జరిగితే, దానిని కనుగొనుట కష్టము.	ఏ ఒక్క ఆస్తి ఖాతా కానీ, అప్పు కానీ వదిలివేసినట్లయితే, ఆస్తి అప్పుల పట్టీ సమానము కాదు.
5.	దీనిలో ఆస్తులను ఏ పద్ధతి ప్రకారము విలువ కట్టినది చూపటము జరగదు.	దీనిలో ఆస్తి, అప్పుల విలువలను ఖచ్చితమైనది మరియు యదార్థమైనవిగా (True and Correct) చెప్పవచ్చును. ఎందుకనగా ఖాతాల నిల్వలు అన్ని వ్యవహారాలను రికార్డు చేసిన తరువాత తేల్చినవి.

3.4.II (c) లాభనష్టాల నివేదిక:

సంవత్సరము ఆఖరున తేల్చిన నికరమూల్యము, సంవత్సరము ప్రారంభాన తేల్చిన ఆస్తులు నికర మూల్యము పోల్చి లాభనష్టాలు తేల్చడానికి తయారుచేసే నివేదిక లాభనష్టాల నివేదిక. లాభము వలన ఆస్తుల నికర మూల్యము పెరుగుతుంది. నష్టము వలన తగ్గుతుంది. కాబట్టి సంవత్సరము ఆఖరున ఉన్న నికర మూల్యము సంవత్సర ప్రారంభమున ఉన్న ఆస్తుల నికర మూల్యము కంటే ఎక్కువైతే లాభము, తక్కువైతే నష్టము, సొంత వాడకాలు, అదనపు పెట్టుబడి ఉంటే ఆ మేరకు లాభనష్టాలను కొంత సవరించవలసి ఉంటుంది.

లాభము లేదా నష్టమును కనుగొనుటకు అనసరించవలసిన క్రమము:

Step 1. ప్రారంభ వ్యవహార నివేదికను తయారుచేసి సంవత్సర ప్రారంభములోని మూలధనమును తెలుసుకొనవలెను.

Step 2. అదే విధంగా సంవత్సరాంతములోని విలువలతో వ్యవహార నివేదికను తయారుచేసి ముగింపు మూలధనమును తెలుసుకొనవలెను.

Step 3. సంవత్సరాంతమున ఉన్న మూలధనమునకు వ్యాపారస్తుడు సంవత్సరములో తీసుకొన్న సొంతవాడకాలను కలుపవలెను.

Step 4. వ్యాపారస్తుడు సంవత్సరములో అదనపు మూలధనమును ప్రవేశపెట్టిన యెడల, ముగింపు మూలధనము నుండి అదనపు మూలధనమును తీసివేయవలెను.

Step 5. అదనపు మూలధనము తీసివేసిన తరువాత మిగిలిన మూలధనము నుండి ప్రారంభపు మూలధనము తీసివేసిన యెడల సంవత్సరములో వచ్చిన లాభము తెలుస్తుంది. దీనికి విరుద్ధంగా ప్రారంభ మూలధనము కంటే ముగింపు మూలధనము తక్కువ ఉన్న యెడల నష్టమని గ్రహించవలెను.

Step 6. మూలధనం పై వడ్డీ, సొంత వాడకాలపై వడ్డీ ఏదైనా ఉంటే పై ఫలితమునకు సర్దుబాటు చేయవలెను.

పై విధానాన్ని క్రింది సూత్రము ద్వారా తెలియపరచవచ్చును.

నికర ఆదాయము = (ముగింపు మూలధనము + సొంత వాడకాలు -అదనపు మూలధనము) - ప్రారంభపు మూలధనము.

వ్యవహార నివేదిక నమూనా: .... తేదిన

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
అప్పులు	xxx	ఆస్తులు	xxx
మూలధనము	xxx		
(Balancing figure)			

లాభనష్టాల నివేదిక నమూనా

	Rs.
ముగింపు తేది నాటి నికర విలువలేదా మూలధనము	xxx
Add సొంత వాడకాలో	xxx
	xxx
Less అదనపు మూలధనము	xxx
సర్దుబాటు చేసిన మూలధనము	xxx
Less ప్రారంభపు తేదీన ఉన్న మూలధనము	xxx
నికర లాభము/ నికర నష్టము	**xxx**

3.4.I.d. ఉదాహరణలు:

I. ప్రారంభపు మూలధనము ఇచ్చినప్పుడు:

(1) శ్రీరామ్ ఒంటి పద్దు విధానములో తన పుస్తకాలను నిర్వహిస్తున్నాడు. అతను 1.1.1990 న రూ.10,000 ల తో వ్యాపారము ప్రారంభించినాడు. 1990 డిసెంబర్ 31 న అతని ఆర్థిక పరిస్థితి క్రింది విధముగా ఉన్నది.

ఆస్తులు: చేతిలో నగదు 250, బ్యాంకులో నగదు 500 , ఫర్నిచర్ 1250, ప్లాంట్ 5,000, ఋణగ్రస్తులు 2,500, సరుకు 4500, వసూలు బిల్లులు 500.

అప్పులు: ఋణదాతలు 2000, చెల్లింపు బిల్లులు 250, చెల్లించవలసిన వ్యయాలు 250.

1990 సంవత్సరానికి శ్రీరామ్ పొందిన లాభము లేదా నష్టాన్ని తెలియజేయండి.

1990 డిసెంబర్ 31 న ఉన్న వ్యవహారాల నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	2,000	చేతిలో నగదు	250
చెల్లింపు బిల్లులు	250	బ్యాంకులో నగదు	500
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు	250	ఫర్నిచర్	1,250
మూలధనము		ప్లాంటు	5,000
(Balancing Figure)	12,000	ఋణగ్రస్తులు	2,500
		సరుకు	4,500
		వసూలు బిల్లులు	500
	14,500		**14,500**

1990 డిసెంబర్ 31 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి శ్రీరామ్ యొక్క లాభనష్టాల నివేదిక

ముగింపు మూలధనము (31-12-1990)	12,000
ప్రారంభ మూలధనము (1-1-1990)	10,000
నికరలాభము	2,000

లెక్కలో మూలధనాలు ఇవ్వనప్పుడు:

జయంత్ అనే వ్యాపారస్తుడు తన ఖాతా పుస్తకాలను ఒంటి పద్దు విధానము ప్రకారము వ్రాస్తాడు. క్రింది సమాచారము నుండి 1998 డిసెంబర్ 31 వ తేదిలో అంతమయ్యే సం॥నికి అతని లాభనష్టాల నివేదిక తయారుచేయండి.

	1-1-1998	**31-12-1998**
నగదు	900	1200
సరుకు	6000	7500
ఋణగ్రస్తులు	12600	20400
ఋణదాతలు	10500	11400
వసూలు బిల్లులు	3600	1800
చెల్లింపు బిల్లులు	1500	2700
ఫర్నిచర్	600	1800

జవాబు: 1998 జనవరి 1 వ తేదిన ఉన్న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
ఋణదాతలు	10,500	నగదు	900
చెల్లింపు బిల్లులు	1,500	సరుకు	6,000
మూలధనము *	11,700	ఋణగ్రస్తులు	12,600
(అప్పుల వెరశి మీద ఆస్తులు		వసూలు బిల్లులు	3,600
వెరశి మిగులు)		ఫర్నిచర్	600
	23,700		**23,700**

అప్పులు 31-12-1998 న ఉన్న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
ఋణదాతలు	11,400	నగదు	1,200
చెల్లింపు బిల్లులు	2,700	సరుకు	7,500
మూలధనము *	18,600	ఋణగ్రస్తులు	20,400
		వసూలు బిల్లులు	1,800
		ఫర్నిచర్	1,800
	32,700		**32,700**

31-12-1998 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి లాభనష్టాల నివేదిక

	రూ.
ముగింపు మూలధనము (31-12-1998)	18,600
Less: ప్రారంభపు మూలధనం (1-1-1998)	11,700
1998 సం॥నికి నికరలాభము	6,900

(3) సునీల్ 1-1-1999 న రూ.20,000 తో వ్యాపారము ప్రారంభించినాడు ఇందులో రూ.18,000 నగదు రూపంలో మరియు మిగిలినది ఫర్నిచర్‌గా తీసుకువచ్చినాడు. సంవత్సరము మధ్యలో రూ.8,000 అదనంగా సంస్థలో ప్రవేశపెట్టినాడు. ఇందులో రూ.5000/- భార్య నుండి అప్పుగా తీసుకున్నాడు. నెలకు రూ.600 చొ॥న సొంతానికి వాడుకున్నాడు.

31-12-1999 న అతని ఆర్ధిక స్థితి క్రింది విధముగా ఉన్నది.

ఆస్తులు: సరుకు రూ.12,000, ఋణగ్రస్తులు రూ.10,000 , ఫర్నిచర్ 2000, వసూలు బిల్లులు రూ.1,800, ప్లాంట్ 11,000

అప్పులు: ఋణదాతలు 8,000, భార్య అప్పు 5,000

1999 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి లాభనష్టాల నివేదికను చూపండి.

జవాబు:

సూచన: ఈ సంవత్సరమే వ్యాపారము ప్రారంభించినాడు. కనుక ప్రారంభ మూలధనము రూ.20,000. ప్రారంభపు వ్యవహార నివేదిక తయారుచేయవలసిన పనిలేదు.

31-12-1999 న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	8,000	చేతిలో నగదు	200
భార్య అప్పు	5,000	బ్యాంకులో నగదు	3,000
మూలధనము *	27,000	సరుకు	12,000
(Balancing Figure)		ఋణగ్రస్తులు	10,000
		ఫర్నిచర్	2,000
		వసూలు బిల్లులు	1,800
		ప్లాంటు	11,000
	40,000		**40,000**

Note: భార్య నుండి అప్పు అదనపు మూలధనము కాదు.

31-12-1999 తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభనష్టాల నివేదిక **రూ.**

ముగింపు మూలధనము	27,000
Add సొంత వాడకాలు (600×12)	7,200
	34,200
Less అదనపు మూలధనము	3,000
సర్దుబాటు చేసిన ముగింపు మూలధనము	31,200
Less ప్రారంభ మూలధనము	20,000
లాభము	11,200

III Model: సర్దుబాట్లతో

(4) దిగువ ఇచ్చిన వివరాల నుండి 31-3-1981 తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభనష్టాల నివేదికను మరియు ఆ తేది నాటి వ్యవహార నివేదిక తయారుచేయండి.

	1-4-1980	**31-3-1981**
చేతిలో నగదు	5350	5400
ఓవర్ డ్రాఫ్ట్	45,000	40,000
సరుకు	59,350	62,200
ఋణదాతలు	38,600	37,200
ఋణగ్రస్తులు	30,200	29,800
వసూలు బిల్లులు	42,400	40,800
భూమి భవనాలు	53,000	53,000
ఫర్నిచర్	4,600	4,600
చెల్లింపు బిల్లులు	62,000	58,000

ఈ సంవత్సరములో సొంతవాడకాలు రూ.6,000 భూమి భవనాలపై 2% ఫర్నిచర్ పై 10% తరుగుదలను లెక్కించండి. రాని బాకీల రిజర్వును 2 1/2 % ఏర్పాటు చేయండి.

జవాబు:

1-4-1980 న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఓవర్ డ్రాఫ్ట్	45,000	చేతిలో నగదు	5,350
ఋణదాతలు	38,600	సరుకు	59,350
చెల్లింపు బిల్లులు	62,000	ఋణగ్రస్తులు	30,200
మూలధనము *	49,300	వసూలు బిల్లులు	42,400
		ఫర్నిచర్	4,600
		భూమి, భవనాలు	53,000
	1,94,900		**1,94,900**

31-3-1981 న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఓవర్ డ్రాఫ్ట్	40,000	చేతిలో నగదు	5,400
చెల్లింపు బిల్లులు	58,000	సరుకు	62,200
ఋణదాతలు	37,200	వసూలు బిల్లులు	40,800
మూలధనము *	60,600	ఋణగ్రస్తులు	29,800
		ఫర్నిచర్	4,600
		భూమి, భవనాలు	53,000
	1,95,800		**1,95,800**

లాభనష్టాల నివేదిక (31-3-1981 తో అంతమయ్యే సం॥నికి)

ముగింపు మూలధనము		60,600
Add సొంత వాడకాలు		6,000
		66,600
Less ప్రారంభపు మూలధనము		49,300
సర్దుబాట్లకు ముందు లాభము		**17,300**
Less తరుగుదల: భూమి, భవనాలపై	53000× 2/100 = 1060	
ఫర్నిచర్ పై	4600 × 10/100 = 460	
రాని బాకీల రిజర్వు	29800 × 5/200 = 745	2,265
నికర లాభము		15,035

31-3-1981 న వ్యవహార నివేదిక (సర్దుబాట్లతో)

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఓవర్ డ్రాఫ్టు		40,000	చేతిలో నగదు		5,400
చెల్లింపు బిల్లులు		58,000	సరుకు		62,200
ఋణదాతలు		37,200	వసూలు బిల్లులు		40,800
మూలధనము:	49,300		ఋణగ్రస్తులు	29,800	
Add నికరలాభము	15,035		Less రిజర్వ్	745	29,055
	64,335		ఫర్నిచర్	4,600	
Less సొంత వాడకాలు	6,000	58,335	Less తరుగుదల	460	4,140
			భూమి, భవనాలు	53,000	
			Less తరుగుదల	1,060	51,940
		1,93,535			**1,93,535**

(5) ఆనంద్ అనే వ్యాపారస్తుడు దిగువ సమాచారాన్ని ఇచ్చి, 1996 డిసెంబర్ 31 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వ్యాపార ఫలితాన్ని చూపమని కోరినాడు.

1-1-1986 న నిల్వలు: చేతిలో నగదు 1,000, సరుకు 3,000, వసూలు బిల్లులు 5,600, ఫర్నిచర్ 1,400, యంత్రాలు 9,000, చెల్లింపు బిల్లులు 3,000, స్నేహితుడి నుండి అప్పు 2,000

31-12-1986 న నిల్వలు: చేతిలో నగదు 1,500, సరుకు 2,500, వసూలు బిల్లులు 6,000, ఫర్నిచర్ 1,400, యంత్రాలు 8,600, చెల్లింపు బిల్లులు 2,000.

పై సంవత్సరములో అతను 2,500 అదనపు మూలధనము ప్రవేశపెట్టినాడు. నెలకు 250 చొ॥న సొంతానికి తీసుకున్నాడు. స్నేహితుడు అప్పుపై వడ్డీ రూ.60 ఇంకా చెల్లించలేదని తెలియజేస్తున్నాడు. సంశయాత్మక బాకీలకు 5% నిధిని ఏర్పాటు చేయవలెను.

జవాబు:

1-1-1986 న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
చెల్లింపు బిల్లులు	3,000	చేతిలో నగదు	1,000
స్నేహితుడి నుండి అప్పు	2,000	సరుకు	3,000
మూలధనము *	15,000	వసూలు బిల్లులు	5,600
		ఫర్నిచర్	1,400
		యంత్రాలు	9,000
	20,000		**20,000**

31-12-1986 న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
చెల్లింపు బిల్లులు	2,000	చేతిలో నగదు	1,500
మూలధనము *	18,000	సరుకు	2,500
		వసూలు బిల్లులు	6,000
		ఫర్నిచర్	1,400
		యంత్రాలు	8,600
	20,000		20,000

31-12-1986 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి లాభనష్టాల నివేదిక రూ

ముగింపు మూలధనము		18,000
Add సొంత వాడకాలు		3,000
		21,000
Less అదనపు మూలధనము		2,500
		18,500
Less ప్రారంభ మూలధనము		15,000
సర్దుబాట్లకు ముందు మూలధనము		3,500
Less అప్పు పై వడ్డీ 60		
రానిబాకీల రిజర్వ్ 300	360	360
నికర లాభం		**3,140**

(6) మహేష్ తన ఖాతాలను ఒంటిపద్దు విధానములో నిర్వహిస్తున్నాడు. 31-10-1982 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి లాభనష్టాల నివేదిక ను తయారుచేయండి.

ఆస్తులు, అప్పులు	1-11-1981	31-10-1982
బ్యాంకు నిల్వ	560 Cr	350
చేతిలో నగదు	10	50
ఋణగ్రస్తులు	4,500	3,600
ఋణదాతలు	2,650	3,000
సరుకు	2,700	2,900
ప్లాంటు	4,000	4,000
ఫర్నిచర్	1,000	1,000

పై సంవత్సరములో అతన 2000 రూపాయలు సొంతానికి వాడుకున్నాడు. 1-7-1982 న అదనపు మూలధనము రూ.4200 ప్రవేశపెట్టినాడు. ఋణగ్రస్తుపై 5% సంశయాత్మక బాకీల రిజర్వును ఉంచండి.

ప్లాంటు పై 10% మరియు ఫర్నిచర్ పై 15% తరుగుదల లెక్కించండి. మూలధనము పై 53 (p.a) వడ్డీ లెక్కించండి.

జవాబు:

1-11-1981 న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఓవర్ డ్రాఫ్టు	560	చేతిలో నగదు	10
ఋణదాతలు	2,650	ఋణగ్రస్తులు	4,500
మూలధనము *	9,000	సరుకు	2,700
(Balancing Figure)		ప్లాంట్	4,000
		ఫర్నిచర్	1,000
	12,210		**12,210**

31-12-1982 న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	3,000	చేతిలో నగదు	50
మూలధనము *	8,900	బ్యాంకులో నగదు	350
		ఋణగ్రస్తులు	3,600
		సరుకు	2,900
		ప్లాంట్	4,000
		ఫర్నిచర్	1,000
	11,900		**11,900**

31-10-1982 తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభనష్టాల నివేదిక	**రూ**
ముగింపు మూలధనము	8,900
Add సొంత వాడకాలు	2,000
	10,900
Less అదనపు మూలధనము	4,200
	6,700
Less ప్రారంభపు మూలధనము	9,000
నష్టము	2,300

సర్దుబాట్లు:

Add.	రానిబాకీల రిజర్వు 3600 × 5/100 =	180		
	ప్లాంట్ పై తరుగుదల 4000×10/100 =	400		
	ఫర్నిచర్ పై తరుగుదల 1000×15/100 =	150		
	మూలధనము పై వడ్డీ	520		1,250
	(a) 9000 × 5/100	450		
	(b) 4200 × 5/100 × 4/12	70	నికర నష్టం	3,550

7. రాజేష్ ఇచ్చిన వివరాల నుండి 1988 సంవత్సరములో వచ్చిన లాభము లేదా నష్టమును చూపండి.

	1-1-1988	31-12-1988
బ్యాంకు నిల్వ	740Cr	400
చేతిలో నగదు	-	10
ఋణగ్రస్తులు	5,300	8,800
ఋణదాతలు	1,500	1,950
సరుకు	1,700	1,900
ప్లాంట్	2,000	2,000
ఫర్నిచర్	140	140

పై సంవత్సరములో అతను రూ. 3,000 సొంతానికి వాడుకున్నాడు మరియు 1-7-1988 న రూ. 600 అదనపు మూలధనం గా తీసుకున్నాడు. ఋణగ్రస్తులపై 5% నిధిని ఏర్పాటు చేయవలెను. ప్లాంట్ పై 5% తరుగుదల లెక్కించవలెను. మూలధనము పై వడ్డీ 5% లెక్కించండి.

జవాబు:

1-1-1988 న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఓవర్ డ్రాఫ్టు	740	ఋణగ్రస్తులు	5,300
ఋణదాతలు	1,500	సరుకు	1,700
మూలధనము *	6,900	ప్లాంట్	2,000
		ఫర్నిచర్	140
	9,140		**9,140**

31-12-1988 న వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	1,950	చేతిలో నగదు	10
మూలధనము *	11,300	బ్యాంకులో నగదు	400
		ఋణగ్రస్తులు	8,800
		సరుకు	1,900
		ప్లాంట్	2,000
		ఫర్నిచర్	140
	13,250		13,250

31-12-1988 తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభనష్టాల నివేదిక

		రూ
ముగింపు మూలధనము		11,300
Add సొంత వాడకాలు		3,000
		14,300
Less: అదనపు మూలధనము		600
		13,700
Less: ప్రారంభపు మూలధనము		6,900
సర్దుబాట్లకు ముందు లాభము		6,800
Less రానిబాకీల రిజర్వు	440	
ప్లాంట్ పై తరుగుదల	100	
మూలధనం పై వడ్డీ	360	900
6900 × 5/100 = 345		
600 × 5/100 × 6/12 = 15		
నికర లాభము		5,900

గమనిక:

1) మూలధనము పై వడ్డీ : ప్రారంభ మూలధనము = 6,900
సంవత్సర వడ్డీ = 6900 × 5/100 345
అదనపు మూలధనము = 600
1-7-1988 న (అనగా 6 మాసాలకు) = 600 × 5/100 × 6/12 = 15

2) రాని బాకీల రిజర్వు = 8800 × 5/100 = 440

3) తరుగుదల ప్లాంట్ పై = 2000 × 5/100 = 100

(8) ఒక వ్యాపారి తన ఖాతా పుస్తకాలను ఒంటి పద్దు పద్ధతిపై వ్రాసాడు. 31 డిసెంబర్ 2002 న అతని పరిస్థితి క్రింది విధంగా ఉన్నది. బ్యాంకులో నగదు 9000, సరుకునిల్వ 60000, ఋణగ్రస్తులు 90,000, యంత్రాలు 1,50,000 , ఋణదాతలు 69,000. 31 డిసెంబర్ 2003 న అతని పరిస్థితి క్రింది విధముగా ఉన్నది. బ్యాంకులో నగదు 12,000, సరుకు 75,000, ఋణగ్రస్తులు 1,35,000 యంత్రాలు 1,35,000, ఋణదాతలు 75,000. ఆ సంవత్సరములో మరికొంత అదనముగా రూ. 30,000 లను మూలధనముగా ప్రవేశపెట్టి నెలకు 900 చొ॥న సొంత వాడకాలను తీసుకొనెను. పైన ఇచ్చిన వివరముల నుండి 31-12-2003 తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు ఆ వ్యాపారికి వచ్చిన లాభము లేదా నష్టమును కనుగొనండి.

జవాబు:

31-12-2002 నాటి వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	69,000	బాంకులో నగదు	9,000
మూలధనము*	2,40,000	సరుకు	60,000
		ఋణగ్రస్తులు	90,000
		యంత్రాలు	1,50,000
	3,09,000		3,09,000

31.12.2003 నాటి వ్యవహార నివేదిక

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	75,000	బాంకులో నగదు	12,000
మూలధనం *	2,82,000	ఋణగ్రస్తులు	1,35,000
		యంత్రాలు	1,35,000
	3,57,000		3,57,000

31.12.2003 తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభనష్టాల నివేదిక	రూ.
ముగింపు మూలధనం	2,82,000
Add సొంతవాడకాలు(900×12)	10,800
	2,92,800
Less అదనపు మూలధనం	30,000
	2,62,800
Less ప్రారంభపు మూలధనం	2,40,000
లాభము	22,800

సూచన: సొంతవాడకాలు నెలకు 900 అనగా సం॥నికి 900×12=10,800.

9.1.4.1994 న దినేష్ వ్యవహార నివేదిక క్రింది విధంగా ఉన్నది

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	16,500	నగదు	7,450
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు	3,500	ఋణగ్రస్తులు	25,350
మూలధనం	50,000	సరుకు	30,300
		ఫర్నిచర్	6,900
	70,000		**70,000**

1995 మార్చి 31 తో అంతమయ్యే సం॥నికి అతని సొంతవాడకాలు 15,000. ఇంకా అతను 600ల సరుకును సొంతానికి వాడుకున్నాడు. 1.10.1994 న తన ఇంటిలోని ఫర్నిచర్‌ను 2,100ల విలువకు వ్యాపారం లోనికి మళ్ళించాడు.

31.3.1995 న ఆస్తులు, అప్పులు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు	4,300	నగదు	6,580
ఋణదాతలు	18,600	ఋణగ్రస్తులు	36,900
		సరుకు	40,320
		ఫర్నిచర్	9,000
		ముందుగా చెల్లించిన అద్దె	400

1. ఫర్నిచర్ పై 10% తరుగుదల లెక్కించాలి.

2. రానిబాకీల నిధిని ఋణగ్రస్తులపై ఏర్పాటు చేయండి.

3. మూలధనం పై 5% వడ్డీని లెక్కించాలి.

31.3.1995 తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభనష్టాల నివేదికను మరియు ఆ తేది నాటి వ్యవహారాల నివేదికను తయారు చేయండి.

జవాబు: ముగింపు మూలధనం (31.3.1995)

= ఆస్తులు - అప్పులు

= 93,200 - 22,900 = 70,300.

31.3.1995తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభనష్టాల నివేదిక		రు.
ముగింపు మూలధనం		70,300
Add సొంతవాడకాలు (నగదు 15,000, సరుకు 600)		15,600
		85,900
Less అదనపు మూలధనం (ఫర్నిచర్ విలువ)		2,100
		83,800
Less ప్రారంభపు మూలధనం		50,000
సర్దుబాట్లకు ముందు లాభము		33,800
Less రానిబాకీల రిజర్వు	1,845	
తరుగుదల (690 + 105)	795	
మూలధనంపై వడ్డీ	2,500	5,140
నికర లాభం		28,660

31.3.1995 న వ్యవహారాల నివేదిక (సర్దుబాట్లతో)

అప్పులు		Rs.	**ఆస్తులు**		Rs.
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు		4,300	నగదు		6,580
ఋణదాతలు		18,600	సరుకు		40,320
మూలధనం	50,000		ఋణగ్రస్తులు	36,900	
Add నికర లాభం	28,660		Less రిజర్వు	1,845	35,055
Add అదనపు మూలధనం	2,100		ముందుగా చెల్లించిన అద్దె		400
Add వడ్డీ	2,500		ఫర్నిచర్	6,900	
	83,260		Add చేర్పులు	2,100	
Less సొంతవాడకాలు	15,600	67,660		9,000	
			Less తరుగుదల	795	8,205
		90,560			**90,560**

గమనిక:

1. రానిబాకీల రిజర్వు= 36,900 × 5/100 = 1,845
2. ఫర్నిచర్ పై తరుగుదల= 6,900 × 10/100 = 690
   అదనంగా చేర్చిన ఫర్నిచర్= 2,100 × 10/100 × 6/12 = 105 **795 (1-10-94 అంటే 6 మాసాలకు)**
3. మూలధనం పై వడ్డీ= 50,000 × 5/100 = 2,500.

3.4.II ఒంటి పద్దు ఖాత పుస్తకాలను జంట పద్దు విధానములోకి మార్చుటకు లేదా మార్పిడి పద్ధతి (Conversion of Single Entry upto Double Entry):

నికర విలువ పద్ధతి స్థూల లాభము మరియు నికర లాభమును కనుగొనటానికి కావలసిన వివరాలను ఇవ్వలేదు. వ్యాపారస్తునకు సంస్థ అభివృద్ధికి అవసరమయ్యే సమాచారాన్ని కూడా ఈ పద్ధతి ఇవ్వలేకపోయింది. అందుకని ఇవ్వని సమాచారము కనుక్కొని అంకణాను తయారుచేసి, ముగింపు లెక్కలను తయారుచేయవచ్చు. దీనిని మార్పిడి పద్ధతి అంటారు.

ఒంటి పద్దు విధానములో ఖాతాలు వ్రాయటానికి సార్వజనీనమైన పద్ధతి ఏదీ లేదు. వివిధ వర్తకులు వివిధ పద్ధతులు అవలంభిస్తారు. అందువలన ఈ ఖాతాలను జంట పద్దు విధానములోకి మార్చటానికి తీసుకోవలసిన చర్యలు ఒంటి పద్దు విధానములో అనుసరించిన పద్ధతి మీద ఆధారపడి ఉంటాయి. అసలైన ఒంటి పద్దు విధానములో వ్యక్తిగత ఖాతాలు మాత్రమే వ్రాస్తారు. మిగిలిన అంశాలు అనగా ఆస్తులు, అప్పులు, పెట్టుబడి, సొంతవాడకాలు, కొనుగోలు, అమ్మకాలు మొదలైన సమాచారాన్ని పుస్తకాల నుండి వర్తకుడిని అడిగి కానీ సేకరించుకొనవలెను.

3.4.II.a ఒంటి పద్దు ఖాతాలను జంట పద్దులోనికి మార్చటానికి క్రింది చర్యలు తీసుకొనవలెను.

1. ప్రారంభపు వ్యవహారాల నివేదిక: సంవత్సర ప్రారంభాన ఉన్న ఆస్తులు, అప్పులు తీసుకొని వ్యవహారాల నివేదిక తయారుచేయవలెను. అప్పుల వెరశి మీద ఆస్తులు మిగులును పెట్టుబడిగా భావించాలి. చాలా సందర్భాలలో దీనిలోని కొన్ని అంశాలను ఇవ్వకపోవచ్చు.

ఉదా: ఋణగ్రసుల, ఋణదాతల ఖాతా ప్రారంభ నిల్వ లేదా చేతిలో నగదు ప్రారంభ నిల్వ మొదలైనవి. అయితే ఇచ్చిన వివరాలతో వ్యవహారాల నివేదికను అసంపూర్తిగా అయినప్పటికీ తయారుచేసినట్లయితే ఇవ్వని వివరాలు ఏవీ అనేది అవగాహన కలుగుతుంది.

2. నగదు పుస్తకాన్ని తయారుచేయవలెను.

ఇది చాలా ప్రాధాన్యత కలిగిన అంశము. ఎట్టి పరిస్థితులలోను నగదు పుస్తకాన్ని తయారుచేయటము మర్చిపోకూడదు.

ఇవ్వని నగదు లేదా బ్యాంకు ప్రారంభ నిల్వలు గానీ ముగింపు నిల్వలను కానీ కనుక్కోవచ్చు . ఈ రెండు అంశాలను ఇచ్చినప్పటికీ నగదు పుస్తకాన్ని తయారుచేయవలెను. ఏదైనా వ్యత్యాసముంటే (డెబిట్ కన్నా క్రెడిట్ తక్కువగా ఉంటే When credit is shorter than debit) వివిధ ఖర్చులు గానీ, నగదు కొనుగోలు కానీ సొంత వాడకాలు కానీ వెల్లడి చేస్తుంది.

అలాగే డెబిట్ మొత్తము క్రెడిట్ కన్నా తక్కువగా ఉన్నప్పుడు (When debit is shorter they credit) నగదు అమ్మకాలు ఆదాయాలు కానీ, అదనపు మూలధనమును కానీ వెల్లడిచేయవచ్చు.

3. అరువు అమ్మకాలను కనుగొనుటకు మొత్తము ఋణగ్రస్తుల ఖాతాను తయారుచేయవలెను:

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా నమూనా క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

Dr **ఋణగ్రస్తుల ఖాతా** **Cr**

వివరాలు	రూ.	వివరాలు	రూ.
To ప్రారంభపు నిల్వ	xxx	By నగదు వసూళ్ళు	xxx
To అరువు అమ్మకాలు	xxx	By ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	xxx
To అనాదరించిన బిల్లులు, చెక్కులు	xxx	By అమ్మకాల వాపస్‌లు	xxx
To మళ్ళింపులు(ఏవైనా ఉంటే)	xxx	By వసలూలు బిల్లులు	xxx
		By రాని బాకీలు	xxx
	xxx	By తేల్చిన నిల్వ (ముగింపు నిల్వ)	xxx

పై ఖాతాలో సంబంధిత ఏ ఒక్క అంశము ఇవ్వకపోయినా, ఇచ్చిన అంశాలను ఖాతాలో వ్రాసి, నిల్వ తేలిస్తే ఆ వ్యత్యాసము ఇవ్వని అంశము అవుతుంది. వాస్తవంగా ఋణగ్రస్తుల ఖాతాలో పై అంశాలన్నీ ఉండవచ్చు కానీ ఆచరణలో మనము లెక్కలు చేసేటప్పుడు క్లుప్తంగా కొద్ది అంశాలను ఇస్తారు. ఇచ్చిన వివరాలతో చిన్న ఖాతాను 'T shape' తో వేసుకుంటే ఇవ్వని అంశాన్ని కనుక్కోవచ్చు.

ఉదా: ఋణగ్రస్తుల ప్రారంభనిల్వ 100, నగదు వసూలు 200, ముగింపు నిల్వ 300 అని ఇచ్చారు అనుకోండి. ఇక్కడ అరువు అమ్మకాలు ఇవ్వలేదు. దానిని కనుగొనుటకు ఋణగ్రస్తుల ఖాతా తయారుచేయాలి.

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

ప్రారంభ నిల్వ	100	వసూలైన నగదు	200
అరువు అమ్మకాలు	400	ముగింపు నిల్వ	300
	500		500

ఇక్కడ కనుగొన్న అరువు అమ్మకాలు 400 ను Balancing Figure అంటారు. సాధారణంగా ఋణగ్రస్తులకు సంబంధించి పై నాలుగు అంశాలలో ఏవైనా మూడింటిని ఇస్తారు. ఇవ్వని అంశాన్ని పై విధంగా కనుక్కోవాలి. ఋణగ్రస్తుల ఖాతా డెబిట్ నిల్వ చూపుతుంది కనుక ప్రారంభనిల్వను డెబిట్ వైపు చూపాలి. ముగింపు నిల్వను, వసూలైన నగదును క్రెడిట్ వైపు చూపవలెను. వ్యత్యాసము అరువు అమ్మకాలు అవుతుంది.

అరువు కొనుగోళ్ళు:- ఈ అంశము కనుక్కోవటానికి మొత్తము ఋణదాతల ఖాతా తయారుచేయవలెను. మొత్తము ఋణదాతల ఖాతా క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

ఋణదాతల ఖాతా

Dr. **Cr.**

వివరాలు	రూ.	వివరాలు	రూ.
To నగదు చెల్లింపులు		By ప్రారంభ నిల్వ	xxx
To వచ్చిన డిస్కౌంట్	xxx	By అరువు కొనుగోలు	xxx
To కొనుగోలు వాపస్‌లు	xxx	By అనాదరణ చేసిన చెల్లిపు బిల్లులు	xxx
To చెల్లింపు బిల్లులు	xxx	By మళ్ళింపులు	xxx
To మళ్ళింపులు (ఏవైనా ఉంటే)	xxx		
To ముగింపు నిల్వ	xxx		
	xxx		xxx

సాధారణంగా పరీక్షలలో ఋణదాతల ఖాతాకు సంబంధించిన ప్రధాన అంశాలు 4 లో మూడు ఇస్తారు. ప్రారంభ నిల్వ, ముగింపు నిల్వ ఋణదాతలకు నగదు చెల్లింపు, అరువు కొనుగోళ్ళు. ఈ నాల్గింటిలో ఏ ఒక్క అంశమైనా ఇవ్వకపోతే . మిగిలిన మూడు అంశాలలో ఖాతా వేసి ఇవ్వని అంశాన్ని కనుక్కోవచ్చు.

ఉదా: ఋణదాతలు ప్రారంభనిల్వ 1,000
ఋణదాతలకు చెల్లించిన నగదు 4,000
ఋణదాతల ముగింపు నిల్వ 2,000
అరువు కొనుగోళ్ళు ?

ఋణదాతల ఖాతా

To నగదు	4,000	By ప్రారంభ నిల్వ	1,000
To ముగింపు నిల్వ	2,000	By అరువు కొనుగోళ్ళు	5,000
	6,000		6,000

5. వసూలు బిల్లులకు సంబంధించిన సమాచారము : వసూల బిల్లు ఖాతాలో క్రింది అంశాలు ఉంటాయి.

వసూలు బిల్లుల ఖాతా

Dr.			Cr.
To తెచ్చిన నిల్వ (ప్రారంభనిల్వ)	xxx	By నగదు(బిల్లుల ఆదరణ ద్వారా వచ్చిన నగదు)	xxx
To ఋణగ్రస్తుల ఖాతా (సంవత్సరములో వచ్చిన మెత్తము వసూలు బిల్లులు)	xxx	By ఋణగ్రస్తుల ఖాతా అనాదరణ	xxx
		By ముగింపు నిల్వ	xxx
	xxx		xxx

పై అంశాలలో ఏదైనా ఒక అంశము ఇవ్వకపోతే పై విధంగా ఖాతా తయారుచేసి ఇవ్వని అంశము తెలుసుకొనవచ్చును.

6. చెల్లింపు బిల్లులకు సంబంధించిన సమాచారము:

చెల్లింపు బిల్లుల ఖాతా నమూనా క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

Dr.			Cr.
To నగదు (ఆదరణ ద్వారా గడువు తేది నాటికి చెల్లించినది)	xxx	By తెచ్చిన నిల్వ (ప్రారంభనిల్వ)	xxx
To ఋణదాతలు (అనాదరణ)	xxx	By ఋణదాతలు (సం॥లో స్వీకృతి ఇచ్చిన చెల్లింపు బిల్లులు)	xxx
To ముగింపు నిల్వ	xxx		

పై అంశాలలో ఏ ఒక్క అంశము ఇవ్వకపోయినా, మిగిలిన అన్ని అంశాలను ఖాతాలో వ్రాసి నిల్వ తేలిస్తే ఇవ్వని అంశమును కనుగొనవచ్చును.

7. రీమొత్తము అమ్మకాలు = నగదు అమ్మకాలు + అరువు అమ్మకాలు

మొత్తము కొనుగోళ్ళు = నగదు కొనుగోళ్ళు + అరువు కొనుగోళ్ళు

పై విధముగా తెలుసుకున్న సమాచారముతో ముగింపు లెక్కలను అనగా వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా, ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారుచేయవలెను.

ఒంటి పద్దునుండి జంట పద్దుకు మార్చటానికి అవసరమైన చర్యలు తేలికగా అవగాహన చేసుకోవటానికి క్రింది విధముగా అనుసరించండి.

Step 1.	ప్రారంభ మూలధనము కనుక్కోవటానికి ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారుచేయవలెను. (ప్రశ్నలో ఇవ్వకపోతే)
Step 2	వసూలు బిల్లులు మరియు చెల్లింపు బిల్లులు ఖాతాలను తయారుచేసి, ఇవ్వని సమాచారము ఏదైనా ఉంటే కనుగొనవలెను. అనగా ఈ సంవత్సరములో పొందిన స్వీకృతులు, ఇచ్చిన స్వీకృతులు లేదా ముగింపు నిల్వలు మొదలైనవి కావచ్చు.
Step 3	మొత్తము ఋణగ్రస్తుల ఖాతా మరియు ఋణదాతల ఖాతాలను తయారుచేయవలెను. అరువు అమ్మకాలు అరువు కొనుగోలు, లేదా ఋణగ్రస్తుల నుండి నగదు వసూలు లేదా ఋణదాతలకు చెల్లింపు లేదా ప్రారంభ లేదా ముగింపు నిల్వలు కనుక్కోవలసి ఉంటుంది.(ఇవ్వని సమాచారము)
Step 4	అవసరమైతే రెండు వరుసల నగదు పుస్తకాన్ని తయారుచేసి నగదు నిల్వలను కానీ, సొంత వాడకాలను కానీ, అదనపు మూలధనాన్ని కానీ కనుక్కోవాలి.
Step 5	జంట పద్దు విధానము ప్రకారము ఇచ్చిన సర్దుబాట్లను చేయాలి.
Step 6	చివరగా ముగింపు లెక్కలను అనగా వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారుచేయాలి.

ఒక్కొక్కసారి లెక్కలు చేసేటప్పుడు సంబంధించిన అంశాలను కనుక్కోవటానికి స్థూలలాభశాతము ఇస్తూ ఉంటారు. సందర్భాన్ని బట్టి క్రింది సూత్రాలను ఉపయోగిస్తే తేలికగా కనుక్కోవచ్చును.

(a) ప్రారంభ సరుకు = అమ్మిన సరుకు వ్యయము + ముగింపు సరుకు - కొనుగోలు

అమ్మిన సరుకు వ్యయము (Cost of goods Sold)

= అమ్మకాలు - స్థూలలాభము

= Sales - Gross Profit

లేదా

ఇంకొక సూత్రాన్ని అయినా ఉపయోగించవచ్చును

= (ప్రారంభ సరుకు + కొనుగోలు - ముగింపు సరుకు)

(b) ముగింపు సరుకు = ప్రారంభపు సరుకు + కొనుగోలు - అమ్మిన సరుకుల వ్యయము

3.4 మార్పిడి పద్ధతి: (Conversion Method)

ఉదాహరణలు:

(1) క్రింది అంశాల నుండి అమ్మకాలను కనుగొనండి.

ప్రారంభపు సరుకు రూ 40,000, ముగింపు సరుకు రూ 20,000, కొనుగోళ్ళు రూ. 1,80,000, స్థూల లాభశాతము-వ్యయము పై 25%.

జవాబు: అమ్మిన సరుకు ఖరీదు = ప్రారంభపు సరుకు +

కొనుగోళ్ళు - ముగింపు సరుకు

= 40,000+1,80,000-20,000 = 2,00,000

(Cost) 100 - 25 (లాభము)

2,00,000 - ? 25 × 2,000,000 /100 = 50,000

ఖరీదు + లాభము = అమ్మకాలు

2,00,000+50,000 = 2,50,000

(2) దిగువ ఇచ్చిన సమాచారము నుండి మొత్తము అమ్మకాలను కనుగొనండి.

ఋణగ్రస్తుల ప్రారంభనిల్వ (1-1-80)	రూ. 5,000
సం॥ లో ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు	రూ. 47,500
అమ్మకాల వాపస్‌లు	రూ. 1,000
రాని బాకీలు	రూ. 1,500
ఋణగ్రస్తుల ముగింపు నిల్వ (31-12-80)	రూ. 10,000
నగదు అమ్మకాలు	రూ. 17,500

జవాబు:

మొత్తము ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr			Cr
To తెచ్చిన నిల్వ	5,000	By నగదు	47,500
To అమ్మకాలు (అరువు)	55,000	By అమ్మకాలు వాపస్‌లు	1,000
		By రాని బాకీలు	1,500
		By తేల్చిన నిల్వ	10,000
	60,000		**60,000**

మొత్తము అమ్మకాలు = నగదు + అరువు

= 17,500 + 55,000

= 72,500

(3) క్రింది వివరాలతో మొత్తము కొనుగొళ్ళను కనుగొనండి.

ఋణదాతల ప్రారంభ నిల్వ	6,000
చెల్లింపు బిల్లుల ప్రారంభ నిల్వ	5,000
ఋణదాతల ముగింపు నిల్వ	4,000
చెల్లింపు బిల్లుల ముగింపు నిల్వ	7,000
ఏడాదిలో ఋణదాతలకు చెల్లించిన నగదు	30,200
చెల్లింపు బిల్లుల ఆదరణ	8,900
కొనుగోలు వాపస్‌లు	1,200
నగదు కొనుగోళ్ళు	25,800

జవాబు: గమనిక: చెల్లింపు బిల్లు ఖాతాను తయారుచేసి ఈ సంవత్సరము అంగీకరించిన బిల్లుల మొత్తాన్ని కనుగొని దానిని ఋణదాతల, ఖాతాలో వ్రాయవలెను.

Dr **చెల్లింపు బిల్లుల ఖాతా** Cr

	రూ.		**రూ.**
To నగదు ఖాతా	8,900	By తెచ్చిన నిల్వ	5,000
To ముగింపు నిల్వ	7,000	By ఋణదాతల ఖాతా	10,900
	15,900		**15,900**

ఋణదాతల ఖాతా

	రూ.		**రూ.**
To నగదు ఖాతా	30,200	By తెచ్చిన నిల్వ	6,000
To కొనుగోలు వాపస్‌లు	1,200	By కొనుగోలు ?	40,300
To చెల్లింపు బిల్లు ఖాతా	10,900	(అరువు)	
To తేల్చిన నిల్వ	4,000	(Balancing Figure)	
	46,300		46,300

మొత్తము కొనుగోళ్ళు = నగదు + అరువు = 25,800 + 40,300 = 66,100

(4) దిగువ సమాచారము నుండి 1-1-1995 న ఉన్న ఋణదాతల నిల్వను కనుగొనండి.

	రూ.
1995 సం॥లో అరువు కొనుగోలు	40,000
అంగీకరించిన చెల్లింపు బిల్లులు	5,000
ఋణదాతలకు చెల్లింపు	30,000
అనాదరించిన చెల్లింపు బిల్లులు	4,000
పొందిన డిస్కౌంట్	3,000
కొనుగోలు వాపస్‌లు	7,000
ఋణదాతల నిల్వ (31-12-1995)	12,000

ఋణదాతల ఖాతా

To చెల్లింపు బిల్లులు	5,000	By తెచ్చిన నిల్వ *	13,000
To నగదు	30,000	By కొనుగోలు	40,000
To డిస్కౌంట్	3,000	By చెల్లింపు బిల్లులు ఖాతా (అనాదరణ)	4,000
To కొనుగోలు వాపసులు	7,000		
To తేల్చిన నిల్వ	12,000		
	57,000		**57,000**

జవాబు :- 13,000

5. ప్రభాకర్ తన వ్యాపారములో సరియైన కాతా పుస్తకాలను నిర్వహించలేదు. అయినప్పటికి 1991 సం॥నికి దిగువ సమాచారము సమకూర్చినాడు.

వివరాలు	**1-1-1991**	**31-12-1991**
	రూ	**రూ**
బ్యాంకులో నగదు	2,000	3,600
సరుకు	30,000	26,000
ఋణగ్రస్తులు	25,000	29,000
యంత్రాలు	40,000	40,000
ఋణదాతలు	20,000	18,500

Dr Cr

నగదు వ్యవహారాల సంగ్రహ స్వరూపము

వివరాలు	రు.	వివరాలు	రు.
To తెచ్చిన నిల్వ	2,000	By ఋణదాతలకు చెల్లింపు	55,000
To ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూళ్ళు	86,500	By వేతనాలు	10,100
To నగదు అమ్మకాలు	4,200	By జీతాలు మరియు ఖర్చులు	6,600
To పాత వార్తా పత్రికల అమ్మకం	200	By భవనాల కొనుగోలు	15,000
To తన శ్రీమతి నుండి అప్పు	2,000	By సొంతవాడకాలు	4,600
@ 6% on 1-7-1991		By తేల్చిన నిల్వ	3,600
	94,900		**94,900**

సర్దుబాట్లు: 1. 1991 సం॥రంలో రూ. 500 రానిబాకీలుగా నిర్ణయించడము జరిగింది. 2. యంత్రాలపై 15% తరుగుదల లెక్కించండి. 3. చెల్లించవలసిన ఖర్చులు రూ. 800

31-12-1991 తో అంతమయ్యే సం॥రానికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు ఆ తేదీన ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు:

సూచన: పై లెక్కలో ఇవ్వని సమాచారము అరువు కొనుగోళ్ళు, అరువు అమ్మకాలు మరియు ప్రారంభపు మూలధనము. వీటిని తెలుసుకొనుటకు వరుసగా ఋణదాతల ఖాతా, ఋణగ్రస్తుల ఖాతా మరియు ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టికను తయారు చేయవలెను.

Dr **ఋణదాతల ఖాతా** Cr

	రూ		రూ
To చెల్లించిన నగదు	55,000	By తెచ్చిన నిల్వ	20,000
To తేల్చిన నిల్వ	18,500	By కొనుగోళ్ళు	53,500
	73,500	(Balancing Figure)	73,500

Dr **ఋణగ్రస్తుల ఖాతా** Cr

To తెచ్చిన నిల్వ	25,000	By నగదు	86,500
To అమ్మకాలు	91,000	By రానిబాకీలు	500
		By తేల్చిన నిల్వ	29,000
	1,16,000		**1,16,000**

1-1-1991 న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టిక

అప్పులు	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం రూ.
ఋణదాతలు	20,000	సరుకు	30,000
మూలధనము *	77,000	బ్యాంకులో నగదు	2,000
		ఋణగ్రస్తులు	25,000
		యంత్రాలు	40,000
	97,000		**97,000**

31-12-1991 తో అంతమయ్యే సం॥నికి ప్రభాకర్ వర్తక లాభనష్టాల ఖాతా

Dr Cr

వివరాలు		మొత్తము రు.	వివరాలు		మొత్తము రు.
To ప్రారంభపు సరుకు		30,000	By అమ్మకాలు : నగదు	4,200	
To కొనుగోళ్ళు		53,500	అరువు	91,000	95,200
To వేతనాలు		10,100	By ముగింపు సరుకు		26,000
To స్థూల లాభం		27,600			
		1,21,200			**1,21,200**
To జీతాలు మరియు ఖర్చులు	6,600		By స్థూల లాభం		27,600
Add చెల్లించవలసినది	800	7,400	By పాత వార్తా పత్రికల అమ్మకం		200
To అప్పుపై వడ్డీ		60			
(2,000 × 6/100 × 6/12)					
To రానిబాకీలు		500			
To తరుగుదల		6,000			
To నికర లాభం					
(మూలధనం ఖాతాకు మళ్ళింపు)		13,840			
		27,800			**27,800**

31-12-1991 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

వివరాలు		మొత్తము రు.	వివరాలు		మొత్తము రు.
చెల్లించవలసిన ఖర్చులు		800	బాంకులో నగదు		3,600
శ్రీమతి అప్పు	2,000		సరుకు		26,000
Add వడ్డీ	60	2,060	ఋణగ్రస్తులు		29,000
ఋణదాతలు		18,500	యంత్రాలు	40,000	
మూలధనం	77,000		Less తరుగుదల	6,000	34,000
Add నికర లాభం	13,840		భవనాలు		15,000
	90,840				
Less సొంతవాడకాలు	4,600	6,240			
		1,07,600			**1,07,600**

6. **కుమార్ తన పుస్తకాలను ఒంటి పద్దు విధానములో నిర్వహిస్తాడు. 1-1-1994 న అతని ఆస్తులు, అప్పులు క్రింది విధంగా ఉన్నవి. మూలధనము రు.72,000, ఋణదాతలు రు.18,500, ఋణగ్రస్తులు రు.22,000, యంత్రాలు రు.34,000, ఫర్నిచర్ రు.5,000, సరుకు రు.14,000 కలవు.**

నగదు పుస్తకము (1994)

Dr Cr

	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	15,500	By ఋణదాతలు	22,000
To ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూళ్ళు	40,000	By వేతనాలు	6,000
To అమ్మకాలు	12,000	By ఖర్చులు	12,000
		By సొంతవాడకాలు	5,000
		By తేల్చిన నిల్వ	22,500
	67,500		**67,500**

31-12-1994 న ఋణదాతలు రు.20,000, ఋణగ్రస్తులు రు.28,000, సరుకు రు.18,000, యంత్రాలు రు.34,000, ఫర్నిచర్ రు.5,000, యంత్రాలపై 10%, ఫర్నిచర్‌పై 15% తరుగుదల లెక్కించవలెను. ఋణగ్రస్తులపై 5% రానిబాకీల రిజర్వును ఏర్పాటు చేయవలెను. మూలధనముపై 5% వడ్డీని లెక్కించవలెను. పై సర్దుబాట్లు చేసి 1994 డిసెంబర్ 31 తో అంతమయ్యే సం॥రానికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా మరియు ఆ తేదిన ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు:

సూచన: ఈ ప్రశ్నలో అరువు అమ్మకాలు, అరువు కొనుగోళ్ళు గురించి సమాచారము లేదు. అందువలన ఋణదాతల ఖాతా, ఋణగ్రస్తుల ఖాతా తయారు చేయవలెను.

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr			Cr
	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	22,000	By నగదు	40,000
To అమ్మకాలు (అరువు)	46,000	By తేల్చిన నిల్వ	28,000
	68,000		68,000

ఋణదాతల ఖాతా

Dr			Cr
To నగదు	22,000	By తెచ్చిన నిల్వ	18,500
To తేల్చిన నిల్వ	20,000	By కొనుగోళ్ళు (అరువు) *	23,500
	42,000		42,000

31-12-1994 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr				Cr
		రూ		రూ
To ప్రారంభపు సరుకు		14,000	By అమ్మకాలు	58,000
To కొనుగోలు		23,500	(నగదు 12,000+అరువు 46,000)	
To వేతనాలు		6,000	By ముగింపు సరుకు	18,000
To స్థూల లాభం		32,500		
		76,000		76,000
To ఖర్చులు		12,000	By స్థూల లాభం	32,500
To రానిబాకీలు రిజర్వు		1,400		
To మూలధనంపై వడ్డీ		3,600		
To తరుగుదల :				
యంత్రాలపై	3,400			
ఫర్నిచర్	750	4,150		
To నికర లాభం				
(మూలధన ఖాతాకు మళ్ళింపు)		11,350		
		32,500		32,500

31-12-1994న ఉన్న ఆస్థి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రు.	ఆస్తులు		రు.
ఋణదాతలు		20,000	చేతిలో నగదు		22,500
మూలధనము	72,000		సరుకు		18,000
Add వడ్డీ	3,600		ఋణగ్రస్తులు	28,000	
	75,600		Less రానిబాకీల నిధి	1,400	26,600
Add నికర లాభం	11,350		ఫర్నిచర్	5,000	
	86,950		Less తరుగుదల	750	4,250
Less సొంతవాడకాలు	5,000	81,950	యంత్రాలు	34,000	
			Less తరుగుదల	3,400	30,600
		1,01,950			1,01,950

7. **ఒక వర్తకుడు ఒంటి పద్దు విధానములో ఖాతాలు నిర్వహిస్తున్నాడు. అతని పుస్తకాల నుండి క్రింది సమాచారమును తీసుకొనటమైనది. 1-4-1994 న నిల్వలు: నగదు రు.2,100, యంత్రాలు రు.25,000, ఫర్నిచర్ రు.12,000, సరుకు రు.41,500, ఋణగ్రస్తులు రు.32,600, ఋణదాతలు 39,000, చెల్లింపు బిల్లులు రు.8,000.**

సంవత్సరములో నగదు వ్యవహారాలు :

నగదు అమ్మకాలు	28,000
నగదు కొనుగోలు	26,700
జీతాలు	16,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలు	66,000
ఋణదాతలకు చెల్లింపు	31,000

అరువు కొనుగోలు రు.34,500, నుండి అతను రు.2,500ల సరుకును వాపస్ చేసినాడు. రానిబాకీలు రు.800 మరియు ఇచ్చిన డిస్కౌంట్ 1,650, 31-3-1995 న అతని ఆర్థిక స్థితి దిగువ విధంగా ఉన్నది.

నగదు 42,600, సరుకు 56,200, ఋణగ్రస్తులు 41,550, చెల్లింపు బిల్లులు రూ 12,000, యంత్రాల పై 10%, ఫర్నిచర్ పై 5% తరుగుదల లెక్కించండి. ముగింపు లెక్కలు తయారు చేయండి.

జవాబు:

సూచన: ఈ ప్రశ్నలో ప్రారంభపు మూలధనం, అరువు అమ్మకాలు, ఋణదాతల ముగింపు నిల్వ మరియు నగదు ఖాతా వేసి వ్యత్యాసమైన అంశము అదనపు మూలధనం కనుగొనవలెను.

1-4-1994 న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రు.	ఆస్తులు	రు.
ఋణదాతలు	39,000	నగదు	2,100
చెల్లింపు బిల్లులు	8,000	సరుకు	41,500
మూలధనం *	66,200	ఋణగ్రస్తులు	32,600
		ఫర్నిచర్	12,000
		యంత్రాలు	25,000
	1,13,200		**1,13,200**

Dr **నగదు ఖాతా** Cr

వసూళ్ళు	రు.	చెల్లింపులు	రు.
To తెచ్చిన నిల్వ	2,100	By కొనుగోలు	26,700
To అమ్మకాలు	28,000	By ఋణదాతలు	31,000
To ఋణగ్రస్తులు	66,000	By జీతాలు	16,000
To అదనపు మూలధనం	20,200	By తేల్చిన నిల్వ	42,600
	1,16,300		**1,16,300**

Dr **ఋణగ్రస్తుల ఖాతా** Cr

	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	32,600	By నగదు	66,000
To అమ్మకాలు *	77,400	By రానిబాకీలు	800
		By డిస్కౌంట్	1,650
		By తేల్చిన నిల్వ	41,550
	1,10,000		**1,10,000**

Dr **ఋణదాతల ఖాతా** Cr

To నగదు	31,000	By తెచ్చిన నిల్వ	39,000
To చెల్లింపు బిల్లులు (1)	4,000	By కొనుగోలు	34,500
To వాపసులు	2,500		
To తేల్చిన నిల్వ	36,000		
	73,500		**73,500**

(1) చెల్లింపు బిల్లులు ఈ సంవత్సరము అంగీకరించినవి.

31-3-1995 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

వివరాలు		మొత్తము రు.	వివరాలు		మొత్తము రు.
To ప్రారంభపు సరుకు		41,500	By అమ్మకాలు : నగదు	28,000	
To కొనుగోళ్ళు : నగదు	26,700		+అరువు	77,400	1,05,400
+ అరువు	34,500		By ముగింపు సరుకు		56,200
	61,200				
Less వాపసులు	2,500	58,700			
To స్థూల లాభం		61,400			
		1,61,600			1,61,600
To జీతాలు		16,000	By స్థూల లాభం		61,400
To డిస్కౌంట్		1,650			
To రానిబాకీలు		800			
To తరుగుదల : యంత్రాలపై	2,500				
ఫర్నిచర్‌పై	600	3,100			
To నికర లాభం		39,850			
		61,400			**61,400**

31-3-1995 న ఉన్న ఆస్థి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		మొత్తము రు.	ఆస్తులు		మొత్తము రు.
ఋణదాతలు		36,000	నగదు		42,600
చెల్లింపు బిల్లులు		12,000	సరుకు		56,200
మూలధనం	66,200		ఋణగ్రస్తులు		41,550
Add నికర లాభం	39,850		యంత్రాలు	25,000	
	1,06,050		Less తరుగుదల	2,500	22,500
Add అదనపు మూలధనం	20,200	1,26,250	ఫర్నిచర్	12,000	
			Less తరుగుదల	600	11,400
		1,74,250			**1,74,250**

8. "X" అనే వ్యాపారస్తుడు ఒంటి పద్దు విధానాన్ని అనుసరిస్తున్నాడు. 1.1.1994 న అతని మూలధనము 13,800 రూ 1994 లో అతను జరిపిన నగదు వ్యవహారాలు క్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

వివరాలు	**రు.**	
ఋణగ్రస్తులు నుండి వసూలు	12,000	
అదనంగా తెచ్చిన మూలధనం	1,000	
1.1.1994 న బ్యాంకుకు బాకీ	1,480	
ఋణదాతలకు చెల్లింపులు	5,000	
ఆఫీసు ఖర్చులు	2,000	
వేతనాలు	3,100	
సొంతవాడకాలు	600	
31.12.1994 న బ్యాంకులో నగదు	800	
31.12.1994 న చేతిలో నగదు	20	
ఇతర నిల్వలు	1.1.1994	31.12.1994
ఋణగ్రస్తులు	10,600	17,600
ఋణదాతలు	3,000	3,900
సరుకు	3,400	3,800
ప్లాంటు	4,000	4,000
ఫర్నిచర్	280	280

1. మూలధనము పై 5% వడ్డీ లెక్కించండి.

2. ప్లాంటు పై 10% మరియు ఫర్నిచర్ పై 5% తరుగుదలను లెక్కించండి.

జవాబు:

సూచన: పై ప్రశ్నలో అరువు కొనుగోలు, అరువు అమ్మకాలు ఇవ్వలేదు. వాటిని కనుగొవటానికి ఋణదాతల ఖాతా, ఋణగ్రస్తుల ఖాతా తయారు చేయవలెను.

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr.			Cr.
To ప్రారంభపు నిల్వ	10,600	By నగదు	12,000
To అమ్మకాలు (అరువు)	19,000	By ముగింపు నిల్వ	17,600
(Balancing Figure)			
	29,600		**29,600**

ఋణదాతల ఖాతా

Dr.			Cr.
To నగదు	5,000	By ప్రారంభ నిల్వ	3,000
To తేల్చిన నిల్వ (ముగింపు నిల్వ)	3,900	By కొనుగోలు (అరువు)	5,900
		Balancing Figure	
	8,900		**8,900**

31.12.1994 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr.				Cr.
		రూ.		**రూ.**
To ప్రారంభపు సరుకు		3,400	By అమ్మకాలు	19,000
To కొనుగోలు		5,900	By ముగింపు సరుకు	3,800
To వేతనాలు		3,100		
To స్థూల లాభం		10,400		
		22,800		22,800
To ఆఫీస్ ఖర్చులు		2,000	By స్థూల లాభం	10,400
To మూలధనం పై వడ్డీ		690		
13800 X 5/100				
To తరుగుదల : ప్లాంటు	400			
ఫర్నిచర్	14	414		
To నికర లాభం(మూలధనము ఖాతామళ్ళింపు)		7,296		
		10,400		**10,400**

31-12-1994 న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రు.	ఆస్తులు		రు.
ఋణదాతలు		3,900	చేతిలో నగదు		20
మూలధనం	13,800		ఋణగ్రస్తులు		17,600
Add నికర లాభం	7,296		సరుకు		3,800
Add మూలధనం పై వడ్డీ	690		బ్యాంకులో నగదు		800
Add అదనపు మూలధనం	1,000		ప్లాంటు	4,000	
	22,786		Less తరుగుదల	400	3,600
Less సొంతవాడకాలు	600	22,186	ఫర్నిచర్	280	
			Less తరుగుదల	14	266
		26,086			**26,086**

1. నగదు ఖాతాలో వ్యత్యాసము ఏమీ లేదు. అందుకని తయారు చేయవలసిన అవసరం లేదు.
2. తరుగుదల ప్లాంటు = 4,000 × 10/100 = 400.

   ఫర్నిచర్ = 280 × 5/100 = 14.
3. మూలధనం పై వడ్డీ = 13,800 × 5/100 = 690.

9. మూర్తి 1.1.1996 న 25,000 మూలధనముతో వ్యాపారము ప్రారంభించినాడు. దీని నుండి 4,000తో ఫర్నిచర్ కొనుగోలు చేసినాడు. ఆ సం॥రములో అతను భార్య నుండి రూ. 5,000 ఋణముగా తీసుకున్నాడు. మరియు 3,000 అదనపు మూలధనంగా ప్రవేశపెట్టాడు. దిగువ ఉన్న వివరాల నుండి 31.12.1996 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను, ఆ తేదిన ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూళ్ళు	46,700
నగదు అమ్మకాలు	30,000
నగదు కొనుగోల	10,000
వేతనాలు	1,000
జీతాలు	6,200
వర్తకపు ఖర్చులు	3,400
నగదులో సొంతవాడకాలు	7,700
ఋణదాతలకు చెల్లింపులు	50,000
ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	800
రానిబాకీలు	1,500

మూర్తి 1,300 విలువ గల సరుకును సొంతానికి వాడుకొన్నాడు. ఇది పుస్తకాలలో రికార్డు కాలేదు. 31.12.1996న ఋణగ్రస్తులు 21,000, ఋణదాతలు 15,000, సరుకు 10,000, ఫర్నిచర్ పై సం॥నికి 20% చొప్పున తరుగుదల లెక్కించవలెను.

జవాబు:

సూచన:

1. పై లెక్కలో నగదు ముగింపు నిల్వ ఇవ్వలేదు. కనుక్కోవాలంటే నగదు ఖాతా వేయాలి.
2. ఈ సంవత్సరమే వ్యాపారము ప్రారంభించాడు. కనుక ఋణగ్రస్తుల, ఋణదాతల ఖాతాలలో ప్రారంభపు నిల్వలు ఉండవు.
3. అరువు అమ్మకాలు, అరువు కొనుగోలు కనుక్కోవాలంటే ఋణగ్రస్తుల, ఋణదాతల ఖాతాలు వేయాలి.

నగదు ఖాతా

Dr.			Cr.
To మూలధనం ఖాతా	25,000	By ఫర్నిచర్	4,000
To భార్య నుండి అప్పు	5,000	By ఋణదాతల ఖాతా	50,000
To అదనపు మూలధనము	3,000	By జీతాలు	6,200
To నగదు అమ్మకాలు	30,000	By వర్తకపు ఖర్చులు	3,400
To ఋణగ్రస్తుల	46,700	By సొంతవాడకాలు	7,700
		By వేతనాలు	1,000
		By నగదు కొనుగోలు	10,000
		By తేల్చిన నిల్వ	27,400
	1,09,700		**1,09,700**

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr.			Cr.
To ప్రారంభపు నిల్వ	-	By నగదు	46,700
To అరువు అమ్మకాలు	70,000	By డిస్కౌంట్	800
		By రానిబాకీలు	1,500
		By తేల్చిన నిల్వ	21,000
	70,000		**70,000**

ఋణదాతల ఖాతా

To నగదు	50,000	By ప్రారంభపు నిల్వ	-
To ముగింపు నిల్వ	15,000	By కొనుగోలు (అరువు) *	65,000
	65,000		**65,000**

31.12.1996 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr.			Cr.		
To కొనుగోలు	65,000		By అమ్మకాలు :		
To నగదు కొనుగోలు	10,000		నగదు	30,000	
	75,000		అరువు	70,000	1,00,000
Less సొంతానికి తీసుకున్న			By ముగింపు సరుకు		10,000
సరుకు	1,300	73,700			
To వేతనాలు		1,000			
To స్థూల లాభం		35,300			
		1,10,000			**1,10,000**
To జీతాలు		6,200	By స్థూల లాభం		35,300
To వర్తకపు ఖర్చులు		3,400			
To డిస్కౌంట్		800			
To రానిబాకీలు		1,500			
To తరుగుదల	4000 × 20/100	800			
To నికర లాభం		22,600			
		35,300			**35,300**

31.12.1996 న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		మొత్తము రూ.	ఆస్తులు		మొత్తము రూ.
ఋణదాతలు		15,000	చేతిలో నగదు		27,400
భార్య నుండి అప్పు		5,000	ఋణగ్రస్తులు		21,000
మూలధనం	25,000		ముగింపు సరుకు		10,000
Add అదనపు మూలధనం	3,000		ఫర్నిచర్	4,000	
	28,000				
Add నికర లాభం	22,600		Less తరుగుదల	800	3,200
	50,600				
Less సొంతవాడకాలు	9,000	41,600			
(7,700 + 1,300)					
		61,600			**61,600**

10. కిరణ్ అనే వ్యాపారస్తుడు తన పుస్తకాలను ఒంటి పద్దు విధానంలో తయారు చేస్తున్నాడు. అతడు క్రింది సమాచారం ఇవ్వడం జరిగింది.

1. 1.1.1996న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ
2. 31.12.1996 తో అంతమయ్యే సం॥నికి నగదు వ్యవహారాలు.
3. అదనపు సమాచారం.

(a) 1.1.1996న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	మొత్తము రూ.	ఆస్తులు	మొత్తము రూ.
ఋణదాతలు	18,000	ఋణగ్రస్తులు	10,000
చెల్లింపు బిల్లులు	1,800	సరుకు	15,000
మూలధనం	44,700	ప్లాంటు	20,000
		భవనాలు	16,000
		నగదు	1,000
		వసూలు బిల్లులు	500
		ఫర్నిచర్	2,000
	64,500		**64,500**

(b) నగదు వ్యవహారాల సంగ్రహ స్వరూపము

Dr. Cr.

వివరాలు	మొత్తము రు.	వివరాలు	మొత్తం రు.
To తెచ్చిన నిల్వ	1,000	By చెల్లింపు బిల్లులు	1,000
To ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలు	30,200	By ఋణదాతలకు చెల్లింపు	17,800
To నగదు అమ్మకాలు	10,000	By నగదు కొనుగోలు	2,000
To వసూలు బిల్లులు	300	By ఆఫీసు ఖర్చులు	1,500
		By వేతనాలు	5,000
		By కొనుగోలు రవాణా	1,500
		By అద్దె	500
		By జీతాలు	1,200
		By ప్రింటింగ్	800
		By సొంతవాడకాలు	8,000
		By తేల్చిన నిల్వ	2,200
	41,500		**41,500**

(c) అదనపు సమాచారము:

అరువు అమ్మకాలు	45,500
ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	500
అరువు కొనుగోళ్ళు	20,000
వచ్చిన డిస్కౌంట్	1,000
అమ్మకాల వాపసులు	600
కొనుగోలు వాపసులు	500
ఆదరణ పొందిన వసూలు బిల్లులు	700
రానిబాకీలు	400
అంగీకరించిన చెల్లింపు బిల్లులు	2,000
సరుకు (31.12.1996)	20,500

1. సంశయాత్మక బాకీలు నిధిని 5% చొప్పున ఏర్పాటు చేయండి.
2. ప్లాంటు మరియు ఫర్నిచర్ మీద 10% మరియు భవనాలపై 5% తరుగుదల లెక్కించండి.

31.12.1996 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా మరియు ఆ తేదీన ఉన్నఆస్తి అప్పుల పట్టీని చూపండి.

జవాబు:

సూచన: పై ప్రశ్నలో ఋణగ్రస్తుల, ఋణదాతల, వసూలు బిల్లుల మరియు చెల్లింపు బిల్లుల ముగింపు నిల్వలను కనుగొనవలెను.

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr.			Cr.
To తెచ్చిన నిల్వ	10,000	By నగదు	30,200
To అరువు అమ్మకాలు	45,500	By వసూలు బిల్లులు	700
		By డిస్కౌంట్	500
		By అమ్మకాల వాపసులు	600
		By రానిబాకీలు	400
		By ముగింపు లేదా తేల్చిన నిల్వ	23,100
	55,500		**55,500**

ఋణదాతల ఖాతా

Dr. Cr.

వివరాలు	మొత్తము రు.	వివరాలు	మొత్తం రు.
To నగదు	17,800	By తెచ్చిన నిల్వ	18,000
To చెల్లింపు బిల్లులు	2,000	By అరువు కొనుగోళ్ళు	20,000
To డిస్కౌంట్	1,000		
To కొనుగోలు వాపసులు	500		
To తేల్చిన నిల్వ లేదా ముగింపు నిల్వ	16,700		
	38,000		**38,000**

వసూలు బిల్లుల ఖాతా వివరాలు

Dr. Cr.

To తెచ్చిన నిల్వ	500	By నగదు	300
To ఋణగ్రస్తులు	700	By ముగింపు నిల్వ	900
	1,200		**1,200**

చెల్లింపు బిల్లులు ఖాతా

Dr. Cr.

వివరాలు	రూ.	వివరాలు	రూ.
To నగదు	1,000	By తెచ్చిన నిల్వ	1,800
To ముగింపు నిల్వ	2,800	By ఋణదాతలు	2,000
	3,800		**3,800**

31.12.1996 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr. Cr.

వివరాలు		రూ.	వివరాలు		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ		15,000	By అమ్మకాలు		
To కొనుగోలు			నగదు	10,000	
నగదు	2,000		+ అరువు	45,500	
+ అరువు	20,000			55,500	
	22,000		Less వాపసులు	600	54,900
Less వాపసులు	500	21,500	By ముగింపు సరుకు		20,500
To వేతనాలు		5,000			
To ఆక్ట్రాయ్		500			
To కొనుగోలు రవాణా		1,500			
To స్థూల లాభం		31,900			
		75,400			**75,400**
To జీతాలు		1,200	By స్థూల లాభం		31,900
To ఆఫీసు ఖర్చులు		1,500	By డిస్కౌంట్		1,000
To ప్రింటింగ్		800			
To డిస్కౌంట్		500			
To రానిబాకీలు		400			
To తరుగుదల :					
ప్లాంటు	2,000				
ఫర్నిచర్	200				
భవనాలు	800	3,000			
To సంశయాత్మక బాకీల నిధి		1,155			
To నికర లాభం		24,345			
(మూలధనము ఖాతాకు మళ్ళింపు)					
		32,900			**32,900**

31.12.1996న ఉన్న ఆస్థి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
చెల్లింపు బిల్లులు		2,800	నగదు		2,200
ఋణదాతలు		16,700	సరుకు		20,500
మూలధనం	44,700		వసూలు బిల్లులు		900
Add నికర లాభం	24,345		ఋణగ్రస్తులు	23,100	
	69,045		Less రిజర్వు	1,155	21,945
Less సొంతవాడకాలు	8,000	61,045	ఫర్నిచర్	2,000	
			Less తరుగుదల	200	1,800
			ప్లాంటు	20,000	
			Less తరుగుదల	2,000	18,000
			భవనాలు	16,000	
			Less తరుగుదల	800	15,200
		80,545			**80,545**

11. ఒక వర్తకుడు 1.1.1998 న రు. 10,000ల మూలధనంతో వ్యాపారము ప్రారంభించినాడు. అదే రోజున రు.3,000లతో ఫర్నిచర్‌ను కొనుగోలు చేసినాడు. అతను ఒంటి పద్దు విధానంలో ఖాతాలను నిర్వహిస్తున్నాడు. దిగువ ఇచ్చిన సమాచారంతో ముగింపు లెక్కలను తయారు చేయండి. మరియు నగదు పుస్తకము, ఋణగ్రస్తుల ఖాతా, ఋణదాతల ఖాతాలను కూడా తయారు చేయండి.

అమ్మకాలు (నగదు అమ్మకాలు 7,000రూ.లతో కలిపి)	17,000
కొనుగోలు (నగదు కొనుగోలు 4,000రూ.లతో కలిపి)	15,000
రద్దు చేసిన రానిబాకీలు	500
సొంతవాడకాలు	1,200
సిబ్బంది జీతాలు	2,000
వ్యాపార ఖర్చులు	700

అతను వ్యాపారము నుండి రు. 500ల సరుకును తీసుకొని సొంతానికి వాడుకున్నాడు. మరియు కుమారునికి కాలేజి ఫీజు కొరకు 200 సంస్థ నగదు నుండి తీసి చెల్లించినాడు. 31-12-1998 న ఋణగ్రస్తుల రూ.5,200 ఋణదాతలు రూ.3,600, ముగింపు సరుకు రూ. 6,500.

జవాబు:

సూచన: ఋణగ్రస్తుల ఖాతా ద్వారా నగదు వసూలు, ఋణదాతల ఖాతా ద్వారా నగదు చెల్లింపు మరియు నగదు ఖాతా వేసి ముగింపు నగదు నిల్వను కనుక్కోవాలి.

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr. Cr.

వివరాలు	రూ.	వివరాలు	రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	-----	By నగదు(వసూలు)(1) *	4,300
To అరువు అమ్మకాలు	10,000	By రాని బాకీలు	500
		By తేల్చిన నిల్వ	5,200
	10,000		**10,000**

ఋణదాతల ఖాతా

Dr. Cr.

To నగదు (2)	7,400	By అరువు కొనుగోళ్ళు	11,000
To తేల్చిన నిల్వ	3,600		
	11,000		**11,000**

నగదు ఖాతా

Dr. Cr.

వివరాలు	రూ.	వివరాలు		రూ.
To మూలధనము	10,000	By ఫర్నిచర్		3,000
To అమ్మకాలు	7,000	By నగదు కొనుగోలు		4,000
To ఋణగ్రస్తుల(1)		By సొంత వాడకాలు	1200	
(వసూలు)	4,300	(కుమారునకు)	200	1,400
		By జీతాలు		2,000
		By ఆఫీస్ ఖర్చులు		700
		By ఋణదాతలు(చెల్లింపు)		7,400
		By తేల్చిన నిల్వ		2,800
		(Balancing Figure)		
	21,300			**21,300**

31-12-1998 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తక లాభనష్టాల ఖాతా

Dr. Cr.

వివరాలు	రూ.	వివరాలు	రూ.
To కొనుగోళ్ళు 15,000		By అమ్మకాలు	17,000
Less సొంతానికి వాడుకున్న సరుకు500	14,500	By ముగింపు సరుకు	6,500
To స్థూల లాభము	9,000		
	23,500		**23,500**
To జీతాలు	2,000	By స్థూల లాభము	9,000
To ఆఫీస్ ఖర్చులు	700		
To రాని బాకీలు	500		
To నికర లాభము			
(మూలధనము ఖాతాకు మళ్ళింపు)	5,800		
	9,000		**9,000**

31-12-1998 న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు				రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు				3,600	నగదు	2,800
మూలధనము			10,000		ఋణగ్రస్తులు	5,200
Less సొంత వాడకాలు					సరుకు	6,500
నగదు	1,200				ఫర్నిచర్	3,000
కుమారునకు	200					
సరుకు	500		1,900			
			8,100			
Add నికర లాభము			5,800	13,900		
				17,500		**17,500**

(12) శ్రీదర్ తన పుస్తకాలను ఒంటి పద్దు విధానములో నిర్వహిస్తాడు. 1996 సంవత్సరములో అతని నగదు పుస్తకము నుండి క్రింది వివరాలను తీసుకొనటమైనది.

	రూ.
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూళ్ళు	4,000
1-9-1996 న ప్రవేశపెట్టిన అదనపు మూలధనము	300
1-7-1996 న మోహన్ నుండి తీసుకున్న అప్పు @ 6% P.A	1,500
1-1-1996 న ఓవర్ డ్రాఫ్టు	600
ఋణదాతలకు చెల్లింపు	2,700
సాధారణ ఖర్చులు	900
జీతాలు	300
సొంత వాడకాలు	400
31-12-1996 న బ్యాంకు నిల్వ	900

1-1-1996 న నిల్వలు, ఋణగ్రస్తులు 5,300, ఋణదాతలు 1,500, భనాలు 2,500, సరుకు 1,800

31-12-1996 న నిల్వలు, ఋణగ్రస్తులు 6,000, ఋణదాతలు 1,900, సరుకు 26,000, భవనాలు 2,500

భవనాలపై 5% తరుగుదల లెక్కించవలెను. మోహన్ అప్పుపై 6 మాసాలకు వడ్డీ లెక్కించండి. మూలధనము పై సంవత్సరానికి 5% వడ్డీ లెక్కించండి.

31-12-1996 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వర్తకలాభనష్టాల ఖాతాను, ఆనాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారుచేయండి.

జవాబు:

సూచన: పై ప్రశ్నలో ప్రారంభపు మూలధనము, అమ్మకాలు మరియు కొనుగోళ్ళు ఇవ్వలేదు. వీటిని కనుగొనవలెను.

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	5,300	By నగదు ఖాతా	4,000
To అమ్మకాలు *	4,700	By తేల్చిన నిల్వ	6,000
	10,000		**10,000**

ఋణదాతల ఖాతా

Dr. Cr.

	రూ.		రూ.
To నగదు ఖాతా	2,700	By తెచ్చిన నిల్వ	1,500
To తేల్చిన నిల్వ	1,900	By కొనుగోలు *	3,100
	4,600		**4,600**

1-1-1996 న ఆస్తిఅప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఓవర్ డ్రాఫ్ట్	600	సరుకు	1,800
ఋణదాతలు	1,500	ఋణగ్రస్తులు	5,300
మూలధనము *	7,500	భవనాలు	2,500
	9,600		**9,600**

31-12-1996 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తక లాభనష్టాల ఖాతా

Dr. Cr.

వివరాలు		మొత్తము	వివరాలు	మొత్తము
To ప్రారంభపు సరుకు		1,800	By అమ్మకాలు	4,700
To కొనుగోలు		3,100	By ముగింపు సరుకు	2,600
To స్థూల లాభము		2,400		
		7,300		**7,300**
To సాధారణ ఖర్చులు		900	By స్థూల లాభము	2,400
To జీతాలు		300		
To వడ్డీ అప్పు	45			
మూలధనము -				
7500 × 5/100 = 375				
అదనపు మూలధనము = 5	380	425		
300 × 5/100 × 4/12				
To తరుగుదల		125		
To నికర లాభము		650		
(మూలధనము ఖాతాకు మళ్ళింపు)				
		2,400		**2,400**

31-12-1996 న ఆస్తి అప్పుల పట్టిక

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు		1,900	బ్యాంకులో నగదు		900
మోహన్ అప్పు	1,500		ఋణగ్రస్తులు		6,000
Add వడ్డీ	45	1,545	భవనాలు	2,500	
మూలధనము	7,500		తరుగుదల	125	2,375
అదనపు మూలధనం	300		సరుకు		2,600
	7,800				
Less సొంత వాడకాలు	400				
	7,400				
Add వడ్డీ	380				
Add నికరలాభము	650	8,430			
		11,875			**11,875**

(13) అసంపూర్తిగా ఖాతాలను నిర్వహించిన ఒక వర్తకుడు 1986 సంవత్సరానికి దిగువ వివరాలను తెలియచేస్తున్నాడు.

(a) నగదు పుస్తకము ప్రకారము: బ్యాంకులో వేసిన నగదు 8,690, నగదు రూపములో వచ్చిన డివిడెంట్లు 200, నగదులో సొంత వాడకాలు రూ. 445, బ్యాంకు నుండి సొంత వాడకాలు రూ. 750, ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు 11,700, ఋణదాతలకు చెల్లింపులు నగదుగా 200, చెక్కు రూపముగా 7,750, వేతనాలు 1,500 మరియు ఇతర ఖర్చులు 1,075 నగదులో చెల్లించినాడు. వసూలైన బ్యాంకు వడ్డీ 10.

(b) **అతని ఆస్తులు మరియు అప్పులు**

	1-1-1986	31-12-1986
	రూ.	రూ.
సరుకు	600	750
బ్యాంకులో నగదు	800	1,000
చేతిలో నగదు	30	20
ఋణగ్రస్తులు	750	1,050
ఋణదాతలు	1,200	1,400
పెట్టుబడులు	3,000	3,000

పై వివరాల నుండి నగదు పుస్తకమును తయారుచేసి 31-12-1986తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను ఆ తేది నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టికను తయారుచేయండి. సం॥ చివరలో చెల్లించవలసిన వ్యయాలు 120 కలవు.

జవాబు:

సూచన: పై ప్రశ్నలో ప్రారంభపు మూలధనము, అమ్మకాలు, కొనుగోళ్ళు ఇవ్వలేదు. వీటిని కనుగొనవలెను.

నగదు పుస్తకము

	Cash	Bank		Cash	Bank
To తెచ్చిన నిల్వ	30	800	By బ్యాంకు(c)	8,690	-
To నగదు (c)		8,690	By సొంత వాడకాలు	445	750
To డివిడెంట్లు	200		By ఋణదాతలు	200	7,750
To ఋణగ్రస్తులు	11,700		By వేతనాలు	1,500	
To వడ్డీ		10	By ఇతర ఖర్చులు	1,075	
			By తేల్చిన నిల్వ	20	1,000
	11,930	**9,500**		**11,930**	**9,500**

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr. Cr.

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	750	By నగదు	11,700
To అమ్మకాలు *	12,000	By తేల్చిన నిల్వ	1,050
	12,750		**12,750**

1-1-1986 ఆస్థి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		ఆస్తులు	
ఋణదాతలు	1,200	చేతిలో నగదు	30
		బ్యాంకులో నగదు	800
		సరుకు	600
మూలధనం*	3,980	ఋణగ్రస్తులు	750
		పెట్టుబడులు	3,000
	5,180		**5,180**

ఋణదాతల ఖాతా

Dr.			Cr.
To నగదు	200	By తెచ్చిన నిల్వ	1,200
To బాంకు	7,750	By కొనుగోలు *	8,150
To తేల్చిన నిల్వ	1,400		
	9,350		**9,350**

31.12.1986 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr. Cr.

వివరాలు		**రూ.**	**వివరాలు**	**రూ.**
To ప్రారంభపు సరుకు		600	By అమ్మకాలు	12,000
To కొనుగోలు		8,150	By ముగింపు సరుకు	750
To వేతనాలు		1,500		
To స్థూల లాభం		2,500		
		12,750		**12,750**
To ఇతర ఖర్చులు	1,075		By స్థూల లాభం	2,500
Add చెల్లించవలసినవి	120	1,195	By వడ్డీ	10
Add నికర లాభం (మూలధన ఖాతాకు మళ్ళింపు)		1,515	By డివిడెండ్లు	200
		2,710		2,710

31.12.1986న ఉన్న ఆస్థి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు		120	చేతిలో నగదు	20
ఋణదాతలు		1,400	బ్యాంకులో నగదు	1,000
మూలధనం	3,980		ఋణగ్రస్తులు	1,050
Less సొంతవాడకాలు	1,195		సరుకు	750
	2,785		పెట్టుబడులు	3,000
Add నికర లాభం	1,515	4,300		
		5,820		**5,820**

14. సుధాకర్ అనే వ్యాపారస్తుడు ఒంటి పద్దు విధానములో తన ఖాతా పుస్తకాలను తయారు చేయుచున్నాడు. దాగువ ఇచ్చిన వివరాల నుండి 1985 డిసెంబర్ 31తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

1.1.1985న నిల్వలు:

సరుకు 27,000, ఋణదాతలు 24,000,ఋణగ్రస్తులు 60,000 ఆవరణలు 45,000 ఫర్నిచర్ 3,000 నగదు పుస్తకాన్ని పరిశీలించగా కింది అంశాలు వెల్లడి అయినవి.

	రూ
1.1.1986న ఓవర్ డ్రాఫ్టు	12,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూళ్ళు	75,000
నగదు అమ్మకాలు	20,000
ఋణదాతలకు చెల్లింపులు	44,000
నగదు కొనుగోలు	12,500
జీతాల చెల్లింపు	9,500
సాధారణ ఖర్చుల చెల్లింపు	750
చెల్లించిన అద్దె, పన్నులు	1,200
సొంతవాడకాలు	1,000

వ్యక్తిగత ఖాతాలను పరశీలించగా ఇచ్చిన డిస్కౌంట్ రు.4,500 మరియు వచ్చిన డిస్కౌంట్ రు.3,000 అని తెలుస్తుంది.

31.12.1985న నిల్వలు:

సరుకు రూ. 40,000, ఋణగ్రస్తులు రూ. 67,000, వసూలు బిల్లులు రూ. 3,000, ఋణదాతలు రూ. 20,000, చెల్లింపు బిల్లులు రూ. 4,000, ఆవరణలు రూ. 45,000, ఫర్నిచర్ రూ.3,000, అతను ఖర్చులకు రూ. 400లు చెల్లించవలసి ఉన్నది. ఫర్నిచర్ పై, ఆవరణలపై 5% తరుగుదల లెక్కించవలెను. సంశయాత్మక బాకీలకు రూ. 4,800ల రిజర్వుగా ఏర్పాటు చేయండి. మూలధనముపై 5% వడ్డీని లెక్కించండి.

జవాబు:

సూచన:

పై ప్రశ్నలో నగదు ముగింపు నిల్వ, ప్రారంభపు మూలధనము, అరువు అమ్మకాలు, అరువు కొనుగోలు, కనుగొనవలెను.

నగదు ఖాతా

Dr.			Cr.
To ఋణగ్రస్తులు	75,000	By తెచ్చిన నిల్వ (ఓవర్ డ్రాఫ్ట్)	12,000
To అమ్మకాలు	20,000	By ఋణదాతల ఖాతా	44,000
		By కొనుగోలు	12,500
		By జీతాలు	9,500
		By సాధారణ ఖర్చులు	750
		By అద్దె పన్నులు	1,200
		By సొంతవాడకాలు	1,000
		By తేల్చిన నిల్వ (ముగింపు నిల్వ)	14,050
	95,000		**95,000**

1-1-1986 న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రు.	ఆస్తులు	రు.
ఓవర్ డ్రాఫ్టు	12,000	సరుకు	27,000
ఋణదాతలు	24,000	ఋణగ్రస్తులు	60,000
మూలధనం	99,000	ఆవరణలు	45,000
		ఫర్నిచర్	3,000
	1,35,000		**1,35,000**

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr.	రూ.	Cr.	రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	60,000	By నగదు	75,000
To అమ్మకాలు	89,500	By డిస్కౌంట్	4,500
		By వసూలు బిల్లులు	3,000
		By తేల్చిన నిల్వ	67,000
	1,49,500		**1,49,500**

ఋణదాతల ఖాతా

Dr.		Cr.	
To నగదు	44,000	By తెచ్చిన నిల్వ	24,000
To డిస్కౌంట్	3,000	By కొనుగోళ్ళు	47,000
To చెల్లింపు బిల్లులు	4,000		
To తేల్చిన నిల్వ	20,000		
	71,000		**71,000**

31.12.1986 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr.		రూ.	Cr.		రూ.
To ప్రారంభపు సరుకు		27,000	By అమ్మకాలు		
To కొనుగోళ్ళు			నగదు	20,000	
నగదు	12,500		అరువు	89,500	1,09,500
అరువు	47,000	59,500	By ముగింపు సరుకు		40,000
To స్థూల లాభం		63,000			
		1,49,500			**1,49,500**
To జీతాలు		9,500	By స్థూల లాభం		63,000
To సాధారణ ఖర్చులు	750		By డిస్కౌంట్		3,000
కూ: చెల్లించవలసినది	400	1,150			
To అద్దె, పన్నులు		1,200			
To ఇచ్చిన డిస్కౌంట్		4,500			
To సంశయాత్మక బాకీల రిజర్వు		4,800			
To మూలధనం పై వడ్డీ		4,950			
తరుగుదల					
ఆవరణ	2,250				
ఫర్నిచర్	150	2,400			
To నికర లాభం		37,500			
(మూలధనం ఖాతాకు మళ్ళింపు)					
		66,000			**66,000**

31.12.1985న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు		400	చేతిలో నగదు		14,050
చెల్లింపు బిల్లులు		4,000	వసూలు బిల్లులు		3,000
ఋణదాతలు		20,000	ఋణగ్రస్తులు	67,000	
మూలధనం	99,000		Less రిజర్వు	4,800	62,200
Add వడ్డీ	4,950		సరుకు		40,000
Add నికర లాభం	37,500		ఫర్నిచర్	3,000	
	1,41,450		Less తరుగుదల	150	2,850
Less సొంతవాడకాలు	1,000	1,40,450	ఆవరణలు	45,000	
			Less తరుగుదల	2,250	42,750
		1,64,850			**1,64,850**

15. A మరియు B ఒక సంస్థలో సమాన భాగస్తులు. వారు తమ ఖాతా పుస్తకాలను ఒంటి పద్దు విధానంలో నిర్వహిస్తున్నారు. మొత్తము అమ్మకాల గురించిన సమాచారం లేదు. కానీ వారు అమ్మకాలపై 25% స్థూల లాభం పొందుతారు. క్రింది వివరాల సహాయముతో 1998 జూన్ 30 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వారి సంస్థ ముగింపు లెక్కలను తయారు చేయండి.

నగదు వ్యవహారాల పట్టిక

వసూళ్ళు	రూ.	చెల్లింపులు	రూ.
చేతిలో నగదు	10,800	జీతాలు	22,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూళ్ళు	2,70,000	అద్దె	4,400
నగదు అమ్మకాలు	32,000	ప్రకటనలు	3,400
		సాధారణ ఖర్చులు	19,100
		ఋణదాతలకు చెల్లింపు	2,24,000
		"A" సొంతవాడకాలు	4,000
		తేల్చిన నిల్వ	35,900
	3,12,800		**3,12,800**

అదనపు సమాచారం :

(a) ఇచ్చిన డిస్కౌంట్ 2,800

(b) వచ్చిన డిస్కౌంట్ 2,400

(c) చెల్లించవలసిన ప్రకటన వ్యయాలు 500

(d) 30.6.1997 న "B" మూలధనం కన్న "A" మూలధనం 4,000లు ఎక్కువగా కలదు.

(e) ఫర్నిచర్‌పై తరుగుదల సం॥నికి 10% చొప్పున లెక్కించండి.

నిల్వలు :	**30.6.1997**	**30.6.1998**
సరుకు	44,000	50,000
ఋణగ్రస్తులు	?	70,000
ఋణదాతలు	46,800	37,000
ఫర్నిచర్	6,000	?

జవాబు :

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr.			Cr.
	రూ.		**రూ.**
To తెచ్చిన నిల్వ	94,000	By నగదు	2,70,000
To అమ్మకాలు	2,48,800	By డిస్కౌంట్	2,800
		By తేల్చిన నిల్వ	70,000
	3,42,800		**3,42,800**

ఋణదాతల ఖాతా

Dr.			Cr.
	రూ.		**రూ.**
To నగదు	2,24,000	By తెచ్చిన నిల్వ	46,800
To డిస్కౌంట్	2,400	By కొనుగోలు *	2,16,600
To తేల్చిన నిల్వ	37,000		
	2,63,400		2,63,400

ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
ఋణదాతలు	46,800	ఫర్నిచర్	6,000
మూలధనము *		సరుకు	44,000
A		ఋణగ్రస్తులు	94,000
B	1,08,000	సగదు	10,800
	1,54,800		**1,54,800**

30.6.1998 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr.					Cr.
To ప్రారంభపు సరుకు		44,000	By అమ్మకాలు		
To కొనుగోలు		2,16,600	నగదు	32,000	
To స్థూల లాభం		70,200	అరువు	2,48,800	2,80,800
			By సరుకు		50,000
		3,30,800			**3,30,800**
To జీతాలు		22,000	By స్థూల లాభం		70,200
To అద్దె		4,400	By డిస్కౌంట్		2,400
To ప్రకటనలు	3,400				
కూ: చెల్లించవలసినవి	500	3,900			
To డిస్కౌంట్		2,800			
To సాధరణ ఖర్చులు		19,100			
To తరుగుదల :-					
ఫర్నిచర్ పై (6,000×10/100)		600			
To నికర లాభం		19,800			
A	9,900				
B	9,900				
		72,600			**72,600**

30.6.1998న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు		500	చేతిలో నగదు		35,900
ఋణదాతలు		37,000	సరుకు		50,000
మూలధనం A	56,000		ఋణగ్రస్తులు		70,000
Add నికర లాభం	9,900		ఫర్నిచర్	6,000	
	65,900		Less తరుగుదల	600	5,400
Less సొంతవాడకాలు B	4,000	61,900			
	52,000				
Add నికర లాభం	9,900	61,900			
		1,61,300			**1,61,300**

వివరణ:

(1) మూలధనం: (ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ ప్రకారం) 1,08,000

Less వ్యత్యాసము 4,000

1,04,000

A = 1,04,000 × 1/2 = 52,000+4,000 = 56,000

B= 1,04,000 × 1/2 = 52,000

(2) అరువు అమ్మకాల లెక్కింపు:

అమ్మిన వస్తువుల వ్యయము = ప్రారంభపు సరుకు + కొనుగోలు - ముగింపు సరుకు.

44,000+2,16,600 - 50,000 =2,10,600

(3) స్థూల లాభం = అమ్మకాలపై 25% అనగా వ్యయంపై 1/3 లేదా

అమ్మకాలు	100 అయితే	
అయితే లాభము	25	75 - 100
వ్యయము	75	2,10,600 - ?

మొత్తం అమ్మకాలు = 100 ×2,10,600/75 = 2,80,800

Less: నగదు అమ్మకాలు =32,000

అరువు అమ్మకాలు 2,48,800

16. మనోజ్ అనే వ్యాపారస్థుడు తన ఖాతా పుస్తకాలను ఒంటి పద్దు విధానంలో వ్రాస్తాడు. 30.9.2002 తో అంతమయ్యే సం॥రానికి దిగువ సమాచారాన్ని ఇచ్చినాడు.

1. ఋణగ్రస్తుల నుండి నగదు వసూళ్ళు రు.15,000
2. నగదు అమ్మకాలు రు.9,600

30.9.1992 సం॥నకు బ్యాంకు వ్యవహారాల క్లుప్తనివేదిక

నగదు వసూలు	23,955	ఓవర్ డ్రాఫ్టు (1-10-2001)	2,400
		వడ్డీ మరియు బ్యాంకు ఖర్చులు	45
		సొంతవాడకాలు	1,200
		జీతాలు	5,100
		సాధారణ ఖర్చులు	4,755
		ఋణదాతలకు చెల్లింపులు	9,000
		తేల్చిన నిల్వ	1,455
	23,955		**23,955**

4. 1.10.2001 న ఇతర నిల్వలు:

	రూ.
సరుకు	5,400
ఋణగ్రస్తులు	13,200
ఫర్నిచర్	600
భవనాలు	9,000
ఋణదాతలు	4,800
చేతిలో నగదు	50

5. 1.7.2002 న అతను ఒక పాత స్కూటర్‌ను రు.600లకు కొన్నాడు.

6. నగదు నిల్వలు లేకుండా, 30.9.2002 న ఇతర నిల్వలు:

	రూ.
సరుకు	6,120
ఋణగ్రస్తులు	18,000
ఋణదాతలు	3,300

స్థిరాస్తులపై సం॥నికి 10% తరుగుదల లెక్కిస్తూ, ముగింపు లెక్కలు తయారు చేయండి.

జవాబు:

పై ప్రశ్నలో ప్రారంభ మూలధనం, అరువు అమ్మకాలు, అరువు కొనుగోలు కనుగొనవలెను. బ్యాంకు, నగదు వ్యవహారాలు రెండూ కలవు. కానీ నగదు ముగింపు నిల్వ లేదు కనుక దానిని కనుగొనుటకు నగదు ఖాతా కూడా వేయవలెను.

ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఓవర్ డ్రాఫ్ట్	2,400	చేతిలో నగదు	50
ఋణదాతలు	4,800	సరుకు	5,400
మూలధనం *	21,050	ఋణగ్రస్తులు	13,200
(Balancing Figure)		ఫర్నిచర్	600
		భవనాలు	9,000
	28,250		**28,250**

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr. Cr.

To తెచ్చిన నిల్వ	13,200	By నగదు	15,000
To అమ్మకాలు	19,800	By తేల్చిన నిల్వ	18,000
	33,000		**33,000**

ఋణదాతల ఖాతా

Dr. Cr.

To నగదు	9,000	By తెచ్చిన నిల్వ	4,800
To తేల్చిన నిల్వ	3,300	By కొనుగోలు	7,500
	12,300		**12,300**

నగదు ఖాతా

Dr. Cr.

To తెచ్చిన నిల్వ	50	By బ్యాంకు	23,955
To ఋణగ్రస్తులు	15,000	By స్కూటర్ కొనుగోలు	600
To అమ్మకాలు	9,600	By తేల్చిన నిల్వ	95
	24,650		**24,650**

30.9.2001 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr. Cr.

		రూ.			రూ.
To ప్రారంభపు సరుకు		5,400	By అమ్మకాలు		
To కొనుగోలు		7,500	నగదు	9,600	
To స్థూల లాభం		22,620	అరువు	19,800	29,400
			By ముగింపు సరుకు		6,120
		35,520			35,520
To వడ్డీ మరియు బ్యాంకు ఖర్చులు		45	By స్థూల లాభం		22,620
To జీతాలు		5,100			
To సాధారణ ఖర్చులు		4,755			
తరుగుదల: ఫర్నిచర్	60				
భవనాలు	900				
స్కూటర్	15	975			
(ఒక మాసానికి)(3 మాసాలకు)					
To నికర లాభం		11,745			
(మూలధన ఖాతాకు మళ్ళింపు)					
		22,620			**22,620**

30.9.2002 న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ.**
ఋణదాతలు		3,300	చేతిలో నగదు		95
మూలధనం	21,050		బ్యాంకులో నగదు		1,455
Less: సొంతవాడకాలు	1,200		సరుకు		6,120
	19,850		ఋణగ్రస్తులు		18,000
Add: నికర లాభం	11,745	31,595	ఫర్నిచర్	600	
			Less తరుగుదల	60	540
			స్కూటరు	600	
			Less తరుగుదల	15	585
			భవనాలు	9,000	
			Less తరుగుదల	900	8,100
		34,895			**34,895**

17. సునీల్ తన వ్యాపార వ్యవహారాలకు సంపూర్ణమైన రికార్డులను నిర్వహించుట లేదు. అతని ఆర్థిక స్థితి క్రింది విధంగా వుంది.

వివరాలు	**1997 డిసెంబర్,31**	**1998 డిసెంబర్,31**
సరుకు గురించి ఋణదాతలు	21,000	19,000
ఖర్చులకు ఋణదాతలు	1,500	1,800
చెల్లింపు బిల్లులు	8,700	11,500
ఋణగ్రస్తులు	35,000	34,000
సరుకు (ఖరీదు ప్రకారము)	28,000	25,000
ఫర్నీచర్	10,000	12,000
నగదు	5,100	?

1998 సం॥నికి అదనపు సమాచారం:

స్వీకృతి ఇచ్చిన చెల్లింపు బిల్లులు	20,800
నగదు అమ్మకాలు	15,000
ఋణదాతలకు చెల్లింపులు	31,000
చెల్లించిన ఖర్చులు	6,600
సొంతవాడకాలు	8,000

పై సం॥రంలో రానిబాకీలు 900రు. వ్యయము పై 25% కలిపి అమ్ముట అతని అలవాటు(Cost Plus 25%). ఫర్నీచర్ పై 20% తరుగుదల లెక్కించండి. 31.12.1998తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు ఆ తేదీ నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు :

సూచన :- పై ప్రశ్న లో అరువు అమ్మకాలు, కొనుగోలు, చెల్లింపు బిల్లుల ఆదరణకై చెల్లించిన మొత్తము, ఋణగ్రస్తుల నుండి నగదు వసూలు, నగదు ముగింపు నిల్వ, ప్రారంభపు మూలధనం కనుగొనవలెను.

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr			Cr
To తెచ్చిన నిల్వ	35,000	By నగదు	51,100
To అమ్మకాలు	51,000	By రానిబాకీలు	900
		By తేల్చిన నిల్వ	34,000
	86,000		86,000

ఋణదాతల ఖాతా

Dr			Cr
To నగదు ఖాతా	31,000	By తెచ్చిన నిల్వ	21,000
To చెల్లింపు హుండీలు	20,800	By కొనుగోలు	49,800
To తేల్చిన నిల్వ	19,000		
	70,800		70,800

అమ్మిన వస్తువుల వ్యయము = ప్రారంభపు సరుకు + కొనుగోలు - ముగింపు సరుకు.

= 28,000 + 49,800 -25,000 =52,800.

కొన్న ధర 100లు అయితే 25 కలిపి అమ్మకపు ధర 125లు అవుతుంది.

52,800లు అయితే 125 × 52,800/100 = 13,200 ×5 =66,000

మొత్తము అమ్మకాలు	66,000
నగదు అమ్మకాలు	15,000
అరువు అమ్మకాలు	51,000

చెల్లింపు బిల్లుల ఖాతా

Dr			Cr
To నగదు ఖాతా	18,000	By తెచ్చిన నిల్వ	8,700
To తేల్చిన నిల్వ	11,500	By ఋణదాతలు	20,800
	29,500		29,500

నగదు ఖాతా

Dr			Cr
To తెచ్చిన నిల్వ	5,100	By ఋణదాతలు	31,000
To అమ్మకాలు (నగదు)	15,000	By చెల్లింపులు	18,000
To ఋణగ్రస్తులు	51,100	By ఖర్చులు	6,600
		By సొంతవాడకాలు	8,000
		By ఫర్నిచర్	2,000
		By తేల్చిన నిల్వ	5,600
	71,200		**71,200**

ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
ఋణదాతలు (సరుకు)	21,000	నగదు	5,100
ఋణదాతలు (ఖర్చులు)	1,500	సరుకు	28,000
చెల్లింపు బిల్లులు	8,700	ఋణగ్రస్తులు	35,000
మూలధనం	46,900	ఫర్నిచర్	10,000
	78,100		78,100

31.12.1998 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr Cr

To ప్రారంభపు సరుకు	28,000	By అమ్మకాలు		
To కొనుగోలు	49,800	By నగదు	15,000	
To స్థూల లాభం	13,200	By అరువు	51,000	66,000
		By ముగింపు సరుకు		25,000
	91,000			91,000
To ఖర్చులు (6600 + 300)	6,900	By స్థూల లాభం		13,200
To రానిబాకీలు	900			
To తరుగుదల	2,000			
10000 X 20 /100				
To నికర లాభం	3,400			
(మూలధనం బ్యాంక్‌కుమళ్ళింపు)				
	13,200			**13,200**

31.12.1998 న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ.**
ఋణదాతలు (సరుకు)		19,000	చేతిలో నగదు		5,600
ఋణదాత లు (ఖర్చులు)		1,800	సరుకు		25,000
చెల్లింపు బిల్లులు		11,500	ఋణగ్రస్తులు		34,000
మూలధనం		46,900	ఫర్నీ చర్		10,000
Add నికర లాభం	3,400		Less తరుగుదల	2,000	
	50,300			8,000	
Less సొంతవాడకాలు	8,000	42,300	Add చేర్పులు	2,000	10,000
		74,600			**74,600**

18. 1-1-2000న శ్రీధర్ ఆర్థిక పరిస్థితి క్రింది విధంగా ఉన్నది.

	రూ
మూలధనం	27,610
ఋణదాతలు	3,070
ఫర్నిచర్	10,850
ఋణగ్రస్తులు	15,610
బ్యాంకులో నగదు	4,220

2000 డిసెంబర్ 31 తో అంతమయ్యే సం॥రంలో ఖాతాలు అసంపూర్తిగా వ్రాసినారు. బ్యాంకు వ్యవహారాలు పరిశీలిస్తే క్రింది అంశాలు తెలియు చున్నవి.

జీతాలు చెల్లింపు 6,100, అద్దె 3,150, వివిధ ఖర్చులు 1,280, సొంతవాడకాలు 27,200, ఖాతాదారుల నుండి వసూళ్ళు 70,800, ఋణదాతలకు చెల్లింపు 30,120, సరుకు నిల్వ లెక్కకట్టలేదు. కానీ ఋణగ్రస్తుల జాబితా వెరసి 18,900, ఋణదాతల జాబితా వెరసి 5,350, తేల్చినారు. బ్యాంకు ఖాతాను, వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను, 31.12.2000 నాడు ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు: (a)

బ్యాంకు ఖాతా

Dr			Cr
To తెచ్చిన నిల్వ	4,220	By జీతాలు	6,100
To ఖాతాదారుల నుండి వసూళ్ళు	70,800	By ఋణదాతలు	30,120
		By అద్దె ఖాతా	3,150
		By వివిధ ఖర్చులు	1,280
		By సొంతవాడకాలు	27,200
		By తేల్చిన నిల్వ	7,170
	75,020		**75,020**

(b)

ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

Dr			Cr
To తెచ్చిన నిల్వ	15,610	By నగదు	70,800
To అమ్మకాలు	74,090	By తేల్చిన నిల్వ	18,900
	89,700		**89,700**

(c)

ఋణదాతల ఖాతా

Dr			Cr
To బ్యాంకు	30,120	By తెచ్చిన నిల్వ	3,070
To తేల్చిన నిల్వ	5,350	By కొనుగోలు	32,400
	35,470		**35,470**

31.12.2000 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr		Cr	
To కొనుగోలు	32,400	By అమ్మకాలు	74,090
To స్థూల లాభం *	41,690		
	74,090		74,090
To జీతాలు	6,100	By స్థూల లాభం	41,690
To అద్దె	3,150		
To వివిధ ఖర్చులు	1,280		
To నికర లాభం *	31,160		
	41,690		**41,690**

31.12.2000 న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
ఋణదాతలు		5,350	బ్యాంకులో నగదు	7,710
మూలధనం	27,610		ఋణగ్రస్తులు	18,900
Add నికర లాభం	31,160		ఫర్నిచర్	10,850
	58,770			
Less సొంతవాడకాలు	27,200	31,570		
		36,920		**36,920**

19. వివేక్ ఒంటి పద్దు విధానములో లెక్కలు వ్రాస్తాడు. అతను 60,000 ల పెట్టుబడితో 1.1.1994న ఒక వ్యాపారాన్ని కొనుగోలు చేసినాడు. ఈ ధరలో గుడ్‌విల్ 10,000, ఫర్నిచర్ 4,000, సరుకు 30,000, లకు చూపి మిగిలిన దానిని బ్యాంకులో వేసినాడు.

ఆ సం॥రంలో నగదు అమ్మకాలు 2,30,000 కాగా, అందులో 2,17,000 బ్యాంకులో వేసినాడు. మిగిలినదానిని నగదు చెల్లింపులకు ఉపయోగించినాడు.

బ్యాంకు నుండి మరియు నగదు నుండి చేసిన చెల్లింపులు క్రింది విధంగా కలవు.

	రూ.
కొనుగోలు	1,63,000
జీతాలు	16,000
పరోక్ష వేతనాలు	6,200
వర్తకపు ఖర్చులు	7,000

అద్దె, పన్నులు :- వ్యాపారానికి	6,200
సొంతానికి	2,900
సొంతానికి చెల్లించినవి	2,000
సొంతవాడకాలు	24,500

సం॥రంలో వివేక్ సరుకు 39,000, ఋణగ్రస్తులు 16,000, ఋణదాతలు 13,000, మరియు బ్యాంకులో నగదు 8,600ల వరకు కలవు. ఫర్నిచర్ పై 5% తరుగుదల, మూలధనం పై 5% వడ్డీ లెక్కించవలెను. రానిబాకీల కొరకు 2,000లు నిధిని ఏర్పాటు చేయండి. 31.12.1994తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను, నగదు ఖాతాను, బ్యాంకు ఖాతాను, మరియు ఆ తేదీన ఆస్తి ఉన్న అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు:-

సూచన:

వ్యాపారస్తుడు నగదు నుండి మరియు బ్యాంకు నుండి చేసిన మొత్తము చెల్లింపులు 2,36,400 ఉన్నవి. కానీ బ్యాంకులో వేసిన మొత్తము 2,33,000 కలదు. కనుక ఈ తేడా 3,400 నగదు నుండి చెల్లింపు చేసాడు. చేతిలో నగదు మొత్తము 13,000 కలదు. దీని నుండి 3,400 చెల్లిస్తే చేతిలో నగదు నిల్వ మిగిలిన 9,600 అవుతుంది.

31.12.1994 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr						Cr
To ప్రారంభపు సరుకు		30,000	By అమ్మకాలు : అరువు	16,000		
To కొనుగోలు :అరువు	13,000		నగదు	2,30,000		2,46,000
నగదు	1,63,000	1,76,000	By ముగింపు సరుకు			39,000
To స్థూల లాభం		79,000				
		2,85,000				2,85,000
To జీతాలు		16,000	By సూల లాభం			79,000
To వేతనాలు (పరోక్ష)		6,200				
To అద్దె, పన్నులు (వ్యాపారానికి)		6,200				
To వర్తకపు ఖర్చులు		7,000				
To మూలధనం పై వడ్డీ (60,000×5/100)		3,000				
To తరుగుదల :-						
To ఫర్నిచర్ పై (4,000×5/100)		200				
To రానిబాకీల రిజర్వు		2,000				
To నికర లాభం(మూలధనం ఖా॥మళ్ళింపు)		38,400				
		79,000				**79,000**

31.12.1994 న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు		13,000	చేతిలో నగదు *		9,600
మూలధనం	60,000		బ్యాంకులో నగదు		8,600
Add వడ్డీ	3,000		ఋణగ్రస్తులు	16,000	
	38,400		Less రానిబాకీల నిధి	2,000	14,000
Add లాభాలు	1,01,400		సరుకు		39,000
Less సొంతవాడకాలు	29,400	72,000	ఫర్నిచర్	4,000	
(2,900+24,500+2,000)			Less తరుగుదల	200	3,800
			గుడ్‌విల్		10,000
		85,000			**85,000**

3.5 సంగ్రహ ప్రశ్నలు

1. ఒంటి పద్దు విధానము అనగా నేమి?
2. ఒంటి పద్దు విధానములలోని లోపాలను వివరించండి.
3. ఒంటి పద్దు విధానము మరియు జంట పద్దు విధానముల మధ్య గల వ్యత్యాసాలను వ్రాయుము.
4. ఒంటి పద్దు విధానము ప్రకారం లాభనష్టాలను తెలునుకొనే పద్ధతిని వివరించండి.
5. వ్యవహారాల నివేదిక అనగా ఏమిటి? ఆస్తి అప్పుల పట్టికకు, దీనికి మధ్య గల వ్యత్యాసాలను వ్రాయండి.
6. ఒంటి పద్దు విధానములో గల ఖాతాలను జంట పద్దు విధానములోకి మార్చుటకు అనుసరించే పద్ధతిని వివరించండి.

3.6 అభ్యాసాలు

నికర విలువుల పద్ధతి: (Crude Method)

1. శ్రీకాంత్ తన పుస్తకాల నుండి దిగువ సమాచారంను ఇస్తున్నాడు.

	రూ.
1.1.2000 న మూలధనం	8,000
1.1.2001 న మూలధనం	9,000
ఈ సం॥రం లో సొంతవాడకాలు	2,500
ఆగస్ట్ 2000లో ప్రవేశ పుట్టిన మూలధనం	1,500

అతను సంపాదించిన లాభాన్ని కనుగొనండి.

జవాబు: 2,000రు.లు

2. జయరామ్ అనే వ్యాపారస్తుడు సం॥ర ప్రారంభములోను, అంతములోను తయారు చేసిన వ్యవహారాల నివేదికలు ఇచ్చి, తను సంపాదించిన లాభాన్ని కనుగొనమని అడుగు చున్నాడు.

1.1.1998 న వ్యవహారాల నివేదిక

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
ఋణదాతలు	15,000	చేతిలో నగదు	3,650
మూలధనం	12,200	ఋణగ్రస్తులు	12,300
		సరుకు	10,500
		ఫర్నిచర్	750
	27,200		**27,200**

ఈ సం॥లో సంస్థ నగదు నుండి రు.3,600 తీసి జయరామ్ తన సొంతానికి వాడుకొన్నాడు. సంస్థలోకి అదనపు మూలధనంగా 5,000 తీసుకువచ్చినాడు.

31.12.1998 న వ్యవహారాల నివేదిక

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
చెల్లింపు బిల్లులు	2,400	చేతిలో నగదు	3,000
ఋణదాతలు	13,500	వసూలు బిల్లులు	1,500
మూలధనం	16,400	ఋణగ్రస్తులు	14,450
		సరుకు	12,700
		ఫర్నిచర్	650
	32,300		**32,300**

జవాబు: నికర లాభం 2,800రూ. లు

3. ఆనంద్ తన పుస్తకాలను ఒంటి పద్దు విధానములో నిర్వహిస్తున్నాడు. 2002 జనవరి,1 న అతని ఆర్థిక స్థితి దిగువ విధంగా ఉన్నది. చేతిలో నగదు 3,200, సరుకు 20,000, ఋణగ్రస్తులు 8,500, ఫర్నిచర్ 1,800, యంత్రాలు 15,000, ఋణదాతలు 22,000, పై సం॥లో అతను తన స్వంతానికి నెలకు 750రూ.లు తీసుకున్నాడు. 5,000రూ. వ్యాపారములో అదనపు మూలధనంగా ప్రవేశపెట్టినాడు.

31.12.2002 న అతని ఆర్థిక స్థితి క్రింది విధంగా ఉన్నది.

చేతిలో నగదు 2,300, ఋణగ్రస్తులు 14,000, సరుకు 19,000, యంత్రాలు 27,000, ఫర్నిచర్ 1,500, ఋణదాతలు 29,000, పై వివరాల నుండి 2002 డిసెంబర్ 31తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభనష్టాల నివేదికను తయారు చేయండి.

జవాబు: నికర లాభం 12,300లు.

4. రామారావు తన పుస్తకాలను ఒంటి పద్దు విధానంలో తయారు చేస్తాడు. 1-5-1990న అతని ఆర్థిక పరిస్థితి క్రింది విధంగా ఉన్నది.

చేతిలో నగదు 250, బ్యాంకులో నగదు 3,000, సరుకు 7,500, ఫర్నిచర్ 350, ఋణగ్రస్తులు 9,800, యంత్రాలు 15,100, మరియు ఋణదాతలు 9,000.

ఈ సం॥లో వ్యాపారము నుండి 5,900 నగదు తీసి సొంతానికి వాడుకొన్నాడు. 30-4-1991న అతని ఆర్థిక పరిస్థితి క్రింది విధంగా వుంది. ఋణదాతల 7,500; యంత్రాలు 18,100; ఫర్నిచర్ 320,

ఋణగ్రస్తులు 13,300, సరుకు 14,000, చేతిలో నగదు 150, బ్యాంకు ఓవర్ డ్రాఫ్ట్ 2,600. వ్యవహార నివేదికలు మరియు లాభనష్టాల నివేదికను తయారు చేయండి.

జవాబు:

ప్రారంభపు మూలధనము	27,000
ముగింపు మూలధనం	35,770
లాభము	14,670

5. ఒక వ్యాపారస్తుడు ఒంటి పద్దు విధానంను అనుసరిస్తున్నాడు. దిగువ ఇచ్చిన సమాచారం నుండి అతను సంపాదించిన లాభాన్ని కనుగొనండి.

(1) స్థిరాస్తులపై తరుగుదల 5% చొప్పున లెక్కించవలెను.

(2) సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తులను 10% తగ్గించండి.

వివరాలు	**1-1-1990**	**31-12-1990**
	రూ.	**రూ.**
ఋణదాతలు	1,50,000	1,60,000
చెల్లింపు బిల్లులు	40,000	30,000
ప్లాంట్	1,00,000	1,50,000
యంత్రాలు	3,00,000	2,80,000
సరుకు	1,00,000	1,10,000
ఋణగ్రస్తులు	1,50,000	1,40,000
నగదు	10,000	15,000

జవాబు: నికర నష్టము 11,500

6. శరత్ తన పుస్తకాలను ఒంటి పద్దు విధానంలో వ్రాస్తాడు. అతను దిగువ సమాచారమును అందిస్తున్నాడు.

వివరాలు	**31-3-95.**	**31-3-96.**
	రూ.	**రూ.**
బ్యాంకు నిల్వ	600	1,000
చేతిలో నగదు	100	150
సరుకు	5,000	6,000
ఋణగ్రస్తులు	6,000	4,000
ఫర్నిచర్	2,000	2,000
భవనాలు	10,000	10,000
ఋణదాతలు	3,500	4,000

1-7-1995న అదనపు మూలధనము రు.5,000. సం॥లో అతని సొంతవాడకాలు 2,500. మూలధనంపై 5% వడ్డీ లెక్కకట్టవలెను. భవనాలపై 5%, ఫర్నిచర్ పై 10% తరుగుదల లెక్కించండి. ఋణగ్రస్తులపై 5% నిధిని ఏర్పాటు చేయవలెను. శరత్ పుస్తకాలలో 31-3-1996 తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభము లేదా నష్టము కనుగొనండి.

జవాబు:

	రూ.
ప్రారంభపు మూలధనం	20,200
ముగింపు మూలధనం	18,250
నికర నష్టము	5,460

7. ప్రకాష్ ఒంటి పద్దు విధానములో తన ఖాతా పుస్తకాలను నిర్వహిస్తున్నాడు. 1.1.2002న అతని ఆర్థిక స్థితి క్రింది విధంగా ఉన్నది. ఋణదాతలు 10,000, చేతిలో నగదు 150, బ్యాంకులో నగదు 5,250, ఋణగ్రస్తులు 20,000, సరుకు 5,000, యంత్రాలు 10,000.

31.12.2002 న అతని ఆర్థిక పరిస్థితి దిగువ విధంగా ఉంది.

ఋణదాతలు 17,500, చేతిలో నగదు 250, బ్యాంకులో నగదు 11,000, ఋణగ్రస్తులు 24,500, సరుకు 6,000, యంత్రాలు 22,500, నెలకు 250రూ.ల చొప్పున సొంతవాడకాలు తీసుకున్నాడు. అదనంగా 12,500రూ.ల మూలధనమును ప్రవేశపెట్టాడు. ప్లాంటు పై 10% తరుగుదల లెక్కించండి. ఋణగ్రస్తులపై 2 1/2% రిజర్వును ఏర్పాటు చేయండి.

31.12.2002 తో అంతమయ్యే సం॥రానికి లాభనష్టాల నివేదికను మరియు సం॥రాంతములోని వ్యవహార నివేదికను తయారు చేయండి.

గమనిక: ప్లాంటు చేర్పులపై 6 మాసాలకు తరుగుదల లెక్కించండి.

జవాబు: నికర లాభము 4,613రూ.లు

8. 1.1.1995 న గోపాల్ రూ.12,000ల మూలధనముతో వ్యాపారము ప్రారంభించినాడు. అతను 1,200లకు ఫర్నిచర్, 2,000లకు యంత్రాలు కొనుగోలు చేసినాడు. ఆ సం॥రములో నెలకు రు.200ల చొప్పున గోపాల్ వాడుకున్నాడు. రు.1,600 అదనపు మూలధనంను తీసుకు వచ్చినాడు.

31.12.1995 న అతని ఆర్థిక స్థితి క్రింది విధంగా ఉన్నది.

చేతిలో నగదు 300, బ్యాంకులో నగదు 3,200, ఋణగ్రస్తులు 5,300, సరుకు 5,600, వసూలు బిల్లులు 2,400, ఋణదాతలు 800, చెల్లించవలసిన అద్దె 100, ఫర్నిచర్ మరియు యంత్రాలపై 10% తరుగుదల లెక్కించండి.

1995 సం॥రంలో అతను సంపాదించిన లాభము లేదా నష్టాన్ని లెక్కించండి.

జవాబు :- నికర లాభము 7,580.

9. గీత మరియు సీత ఒక వ్యాపారములో సమాన భాగస్తులు. వారు ఒంటి పద్దు విధానంలో పుస్తకాలను వ్రాస్తారు. 1995 జనవరి 1న వారి పరిస్థితి ఈ క్రింది విధంగా వుంది.

అప్పులు		**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
ఋణదాతలు		20,290	నగదు	270
చెల్లింపు బిల్లులు		6,460	బ్యాంకు నిల్వ	2,200
మూలధనాలు :			వసూలు బిల్లులు	4,070
గీత	73,400		ఋణగ్రస్తులు	48,680
సీత	73,400	1,46,800	సరుకు	32,850
			ఫర్నిచర్	5,300
			యంత్రాలు	80,180
		1,73,550		**1,73,550**

1995 డిసెంబర్ 31న వారి పరిస్థితి క్రింది విధంగా వుంది.

నగదు 400, వసూలు బిల్లులు 6,840, బ్యాంకు 5,840, సరుకు 36,730, ఋణగ్రస్తులు 56,290, ఋణదాతలు 21,470, చెల్లింపు బిల్లులు 5,950.

సం॥ర కాలంలో భాగస్తులు ఒక్కొక్కరు రు.4,500ల చొప్పున సొంతానికి తీసుకున్నారు. వారి మూలధనాలపై 5% వడ్డీ వ్రాయవలెను. యంత్రాలపై 10% మరియు ఫర్నిచర్ పై 5% తరుగుదల ఏర్పాటు చేసి, 1995 డిసెంబరు 31 తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభనష్టాల నివేధికను తయారు చేసి, తుది వ్యవహార నివేదికను చూపండి.

జవాబు :- నికర లాభము 10,737.

ఆస్తి అప్పుల పట్టీ 1,83,297.

మార్పిడి పద్ధతి

10. దిగువ ఇచ్చిన వివరాల నుండి మొత్తము ఋణగ్రస్తుల ఖాతాను తయారు చేయండి.

	రూ.
ఋణగ్రస్తుల ప్రారంభపు నిల్వ	3,000
నగదు అమ్మకాలు	6,000
కొనుగోలు వాపసులు	200
పొందిన వసూలు బిల్లులు	800
అరువు అమ్మకాలు	9,000
అమ్మకాల వాపసులు	300
ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	200
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసులైన నగదు	5,000

జవాబు :- ఋణగ్రస్తుల ముగింపు నిల్వ రు.5,700.

11. క్రింది ఇచ్చిన వివరాల నుండి మొత్తము ఋణదాతల ఖాతాను తయారు చేయండి.

	రూ.
ఋణదాతల ప్రారంభపు నిల్వ	3,000
నగదు కొనుగోలు	5,500
అమ్మకాల వాపసులు	180
అంగీకరించిన చెల్లింపు బిల్లులు	800
అరువు కొనుగోలు	9,000
కొనుగోలు వాపసులు	250
వచ్చిన డిస్కౌంట్	150
ఋణదాతలకు చెల్లింపు	5,000

జవాబు :- ఋణదాతల ముగింపు నిల్వ రు.5,800.

12. దిగువ వివరాల నుండి అరువు కొనుగోలును, అరువు అమ్మకాలను కనుగొనండి.

వివరాలు	**1.1.1998**	**31.12.1998**
	రూ.	**రూ.**
ఋణగ్రస్తులు	12,800	9,800
ఋణదాతలు	7,600	9,030
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు	6,400	
ఋణదాతలకు చెల్లించిన నగదు	1,750	
ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	350	
వచ్చిన డిస్కౌంట్	250	
ఋణగ్రస్తుల నుండి పొందిన బిల్లులు	2,500	
ఋణదాతలకు ఇచ్చిన స్వీకృతులు	5,870	
రానిబాకీలు	300	
ఋణగ్రస్తులచే అనాదరణ పొందిన బిల్లులు	400	

జవాబు :- అరువు కొనుగోలు రు.9,300

అరువు అమ్మకాలు రు.6,150.

13. దిగువ వివరాల నుండి లాభనష్టాల ఖాతాను, ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

వివరాలు	**1.1.1997**	**31.12.1997**
	రూ.	**రూ.**
సరుకు	25,000	12,500
ఋణగ్రస్తులు	62,500	87,500
నగదు	6,250	10,000
ఫర్నిచర్	2,500	2,500
ఋణదాతలు	37,500	43,750

మిగిలిన వివరాలు:

రానిబాకీలు 1,250, వచ్చిన డిస్కౌంట్ 3,750, ఇచ్చిన డిస్కౌంట్ 2,500, వివిధ ఖర్చులు 7,500, ఋణదాతలకు చెల్లింపులు 1,12,500, ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైనది 1,33,750, సొంతవాడకాలు 10,000, అమ్మకాల వాపసులు 3,750, కొనుగోలు వాపసులు 1,250, ఫర్నిచర్ పై 5% తరుగుదలను లెక్కించండి.

జవాబు:

	రూ.
స్థూల లాభం	27,500
నికర లాభం	19,875
ఆస్థి అప్పుల పట్టీ	1,12,375

14. క్రింది ఇచ్చిన సమాచారం నుండి 30.6.1996 తో అంతమయ్యే సం॥నికి లాభనష్టాల ఖాతాను, ఆ తేదీ నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

వివరాలు	**1.7.1995**	**30.6.1996**
	రూ.	**రూ.**
ఋణగ్రస్తులు	4,000	3,750
ఋణదాతలు	1,500	1,200
చెల్లించవలసిన అద్దె	25	15
నగదు	375	1,625
సరుకు	3,750	4,000
ప్లాంటు	2,500	3,000

నగదు వ్యవహారాలు:

వసూళ్ళు: నగదు అమ్మకాలు రూ. 250, ఋణగ్రస్తులు రూ. 17,750,

చెల్లింపులు :ప్లాంటు కొనుగోలు రూ. 500, అద్దె రూ. 310, నగదు కొనుగోళ్ళు రూ. 500, ఋణదాతలకు చెల్లింపు రూ. 7,800, జీతాలు రూ. 5,000, వేతనాలు రూ.1,500, విద్యుత్ రూ.500, రానిబాకీలపై రద్దు చేసినవి రూ. 50, ప్లాంటు పై 10% తరుగుదలను లెక్కించండి.

జవాబు:

స్థూల లాభం రూ.8,550, నికర లాభం రూ.2,450, సొంతవాడకాలు రూ.640, ప్రారంభపు మూలధనం రూ.9,100, ఆస్తి అప్పుల పట్టిక మొత్తము రూ.12,125.

15. ఒంటి పద్దు విధానములో ఖాతాలను నిర్వహించే ఒక వ్యాపారస్తుడు తన పుస్తకాల నుండి తీసుకున్న సమాచారము. ఈ క్రింది విధంగా ఇచ్చాడు.

వివరాలు	**1.1.1996**	**31.12.1996**
	రూ.	**రూ.**
ఋణగ్రస్తులు	26,500	44,000
ఋణదాతలు	7,500	9,750
సరుకు	8,500	9,500
స్థిరాస్తులు	10,700	8,700

ఇతర వివరాలు :-

మొత్తం అమ్మకాలు (నగదు అమ్మకాలు రూ. 2,500లతో కలిపి) 50,000

మొత్తం కొనుగోలు (నగదు కొనుగోలు రూ. 10,250లతో కలిపి) 22,500

	రూ.
సాధారణ ఖర్చులు	5,000
సొంతవాడకాలు	1,500
నగదు (31.12.1996)	2,050
స్థిరాస్తుల కొనుగోలు	2,500

సరుకు నుండి రు.2,500 విలువ కలిగిన దానిని స్వంతానికి ఉపయోగించినాడు. మరియు రు.250 విలువ గల మెటీరియల్‌ను ప్లాంటు నిర్మాణానికి వినియోగించినాడు. మూలధనంపై సం॥నికి 5% చొప్పున వడ్డీ లెక్కకట్టవలెను. 31.12.1996 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు ఆనాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు:

	రూ.
స్థూల లాభం	31,250
నికర లాభం	18,390
ఆస్తి అప్పుల పట్టీ	64,250

సూచన:

ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు, ఋణదాతలకు చెల్లింపులు వారి ఖాతాలు వేసి కనుగొనవలెను. దీనిని నగదు ఖాతాలోనికి తీసుకురావలెను. నగదు ఖాతాలో ఉన్న వ్యత్యాసము నష్టపోయిన నగదును 1,200లు తెలియ చేయును.

16. నరేష్ అసంపూర్తి భావాలతో ఒక వ్యాపారాన్ని నిర్వహిస్తున్నాడు. అతను నగదు పుస్తకము, అమ్మకాల ఆవర్జా మరియు కొనుగోలు ఆవర్జాలను వ్రాస్తాడు. సం॥రాంతాన ఆస్తి అప్పుల రికార్డులను తయారు చేయండి.

నగదు పుస్తకం ఈ క్రింది విధంగా ఉంది.

నగదు పుస్తకము క్రింది విధముగా ఉన్నది.

వసూళ్ళు	**రూ.**	**చెల్లింపులు**	**రూ.**
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూళ్ళు	17,625	కొత్త ప్లాంటు కొనుగోలు	625
నగదు అమ్మకాలు	4,125	సొంతవాడకాలు	1,500
అదనపు మూలధనం	2,500	వేతనాలు	6,,725
		జీతాలు	1,125
		చెల్లించిన వడ్డీ	75
		టెలిఫోన్	125
		అద్దె	1,200
		ఇంధనము	475
		చిల్లర ఖర్చులు	2,125
		ఋణదాతలు	7,625
	24,250		**21,600**

అతని ఆస్తి అప్పులు క్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

వివరాలు	31.12.1995	31.12.1996
	రూ.	**రూ.**
ఋణదాతలు	2,525	2,400
ఋణగ్రస్తులు	3,750	6,125
బ్యాంకు నిల్వ	625	?
సరుకు	6,250	3,125
ప్లాంటు	7,500	7,315

అతను వసూళ్ళు, చెల్లింపులను బ్యాంకు ద్వారానే చేసాడు. పై వివరాల నుండి 31.12.1996 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను, ఆ తేది నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని చూపండి.

జవాబు:

స్థూల లాభం	6,300
నికర లాభం	840
ఆస్తి అప్పుల పట్టీ	19,840

పాఠం: 4

వ్యాపారేతర సంస్థల ఖాతాలు

(ACCOUNTS OF NON TRADING CONCERNS)

ఈ పాఠం చదువుట వలన మీరు దిగువ ఇచ్చిన ప్రశ్నలకు సమాధానములు తెలుసుకొనగలరు.

1. వ్యాపారేతర సంస్థలు అనగా ఏమిటి ? వాటి ధ్యేయాలు ?
2. ఈ సంస్థలు తయారు చేసే ముగింపు లెక్కలు ఏవి ?
3. పెట్టుబడి - రాబడి వర్గీకరణ ఎలా చేస్తారు ?
4. వ్యాపారేతర సంస్థ నిర్వహణలో ఎదురయ్యే ప్రత్యేక అంశాలను ఎలా పరిగణిస్తారు?

ముఖ్యాంశాలు

ఈ పాఠంను దిగువ ఇచ్చిన అంశాల వారీగా విభజించి చర్చించుట జరిగింది

4.1 లక్ష్యం

4.2 నిర్వహణ

4.3 వసూలు చెల్లింపుల ఖాతా

4.4 పెట్టుబడి - రాబడి వర్గీకరణ

4.5 ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

4.6 వసూళ్లు చెల్లింపుల ఖాతాకు ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాకు కల వ్యత్యాసాలు

4.7 ఆస్తి అప్పుల పట్టిక

4.8 ముఖ్యమైన అంశాలపై వివరణ

4.9 నమూనాలు: (ఎ) వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా
(బి) ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా
(సి) ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

4.10 వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతాను తయారు చేయటానికి తీసుకోవలసిన చర్యలు.

4.11 ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను తయారు చేయటానికి తీసుకోవలసిన చర్యలు.

4.12 ఉదాహరణలు

4.13 సంగ్రహ ప్రశ్నలు

4.14 అభ్యాసాలు

4.1. ఉద్దేశ్యము:

సమాజములో వ్యాపార అభివృద్ధి, లాభార్జన ధ్యేయంగా సాగించే సంస్థలతోపాటు, సహకార సిద్ధాంతాన్ని, సమైక్య జీవన విధానాన్ని అనుసరించి, సేవాభావంతో పనిచేసే కొన్ని స్వచ్ఛంద సంస్థలు కూడా మనకు కన్పిస్తాయి. మిషనరీ సంస్థలు, వాణిజ్య మండలి, క్లబ్బులు, హాస్పిటల్స్, వర్తక సంఘాలు, పబ్లిక్ లైబ్రరీ, స్కూలు, కేశశాలలు, అనాథ శరణాలయములు, దేవాలయములు, చర్చ్, మసీదు మొదలైనవి,

లాభ ధ్యేయంతో పని చేయవు. వీటి ముఖ్య ధ్యేయము లాభార్జన కాదు, ప్రజలకు సేవ చేయుట వీటి యొక్క ముఖ్య ధ్యేయము అందువలన వీటిని "వ్యాపారేతర సంస్థలు" అని పిలుస్తారు.

ఆవశ్యకత: ఆర్థికాభివృద్ధికి వ్యాపార సంస్థలు ఎంత అవసరమో, అలాగే సమాజములో సాహిత్య, సాంస్కృతిక వికాసానికి, క్రీడాభివృద్ధికి మానవుని వ్యక్తిత్వ వికాసానికి తోడ్పడే స్వచ్ఛంద సంస్థలు కూడా అంతే అవసరము.

ఈ సంస్థలు తమ నిర్వహణకు కావలసిన ఆదాయ వనరులను సభ్యుల నుండి వచ్చే చందాలు, దాతలు ఇచ్చే విరాళాలు, ప్రభుత్వం ఇచ్చే నిధులు, ఎండోమెంట్స్ మొదలైన వాటి నుండి సమకూర్చుకుంటాయి.

4.2 నిర్వహణ:

వీటి నిర్వహణ ట్రస్టీలు అనే వ్యక్తులకు అప్పగించటము జరుగుతుంది. రోజువారీ వ్యవహారాలను నియంత్రించుటకు ఒక సెక్రటరీని లేదా మేనేజర్‌ను నియమించటము జరుగుతుంది. ఈ సంస్థల నిధులు దాతలు సమకూర్చగా, నిర్వహణ వేరే వ్యక్తుల ద్వారా జరుగుతుంది. దీని వలన నిధులు దుర్వినియోగమవటానికి అవకాశము ఉంటుంది. కావున ఈ సంస్థల వ్యవహారాలకు సక్రమమైన రికార్డులను నిర్వహించి ఆడిట్ చేయించుట తప్పనిసరి. ఈ సంస్థలు లాభార్జన కోసము పని చేయనప్పటికీ, సమకూరిన నిధులు సక్రమంగా వినియోగపడుతున్నదీ లేనిదీ చూపటానికి ఖాతా పుస్తకాలు నిర్వహించాలి. సేకరించిన నిధులు దుర్వినియోగము కాకుండా సమాజములో అవసరమైన వ్యక్తులకు ఉపయోగ పడుతుంటే, రానున్న కాలములో ప్రభుత్వము నుండి, ప్రజల నుండి, సభ్యుల నుండి సంస్థకు మరింత ఆర్థిక సహాయము లభించగలదు.

చట్టపరమైన నిబంధనలు: వ్యాపారేతర సంస్థలకు రిజిస్ట్రేషన్ తప్పనిసరికాదు. రిజిష్టర్ చేయటమా, చేయకపోవటమా అనేది సంస్థ ఇష్టానికే వదిలి వేయటము జరిగింది. రిజిష్టర్ చేసిన సంస్థలకు చట్టము కొన్ని ప్రత్యేక సదుపాయాలు, బాధ్యతలు కల్పించింది. రిజిష్టర్ అయిన సంస్థలు ఖాతా పుస్తకాలను నిర్వహించటమే కాకుండా, సంవత్సరము చివరలో ముగింపు లెక్కలు తయారు చేసి, ఆడిట్ చేయించి, వార్షిక సమావేశములో సభ్యులకు ఇవ్వవలసి ఉంటుంది. వాటి కాపీలను రిజిస్ట్రారుకు పంపించవలసి ఉంటుంది.

ముగింపు లెక్కలు: వ్యాపారేతర సంస్థలలో ముగింపు లెక్కలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

1. వసూలు చెల్లింపుల ఖాతా : Receipts and Payments Account
2. ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా : Income and Expenditure Account
3. ఆస్తి అప్పుల పట్టీ: Balance Sheet

పై వానిలో ఒక్కొక్కదాని గురించి వివరంగా తెలుసుకుందాము.

4.3. వసూలు చెల్లింపుల ఖాతా: Receipts and Payments Account

ఇది వాస్తవిక ఖాతా సంస్థలోకి ప్రవేశించే అంశమును డెబిట్, సంస్థ నుండి వెళ్ళిపోయే అంశమును క్రెడిట్ చేయవలెను అనే జంట పద్దు విధానములోని సూత్రము ప్రకారము ఈ ఖాతాను తయారు చేయాలి. ఇది నగదు చిట్టా సంగ్రహ స్వరూపము. (Summary of Cash Book)

1. ఈ ఖాతాలో ప్రారంభపు నిల్వ ఆ సంవత్సరపు ప్రారంభములోని చేతిలో నగదు, బ్యాంకులో నిల్వ మరియు ముగింపు నిల్వ సంవత్సరము చివర ఉన్న చేతిలో నగదు బ్యాంకు నిల్వను సూచిస్తుంది.
2. అన్ని వసూళ్ళు, చెల్లింపులు ఏ కాలనికైనా (అనగా గత సంవత్సరానికైనా, ప్రస్తుత, రాబోయే సంవత్సరాలకైనా) మూలధన మరియు రాబడి స్వభావానికైనా ఈ ఖాతాలో వ్రాస్తారు.

3. నగదు/బ్యాంకు వసూళ్ళు డెబిట్ వైపునా, చెల్లింపులు క్రెడిట్ వైపునా ఉంటాయి.

4. దీనిని ఒక నిర్దిష్ట కాలానికి అనగా ఒక నెలకు లేదా ఒక సంవత్సరానికి తయారు చేస్తారు. సాధారణంగా సంవత్సర కాలానికి తయారు చేస్తారు. ఒక్కొక్క వర్గానికి చెందినవి కలిపి ఒక అంశంగా వ్రాస్తారు. ఉదా: వసూలైన మొత్తము చందాలను "చందాలు" అనే అంశము క్రింద, విరాళాలను ఒక అంశముగాను, ప్రతి నెల చెల్లించిన అద్దె మొత్తాలను కలిపి అద్దె అంశము క్రింద చూపిస్తారు. సంవత్సరం అంతములో ఈ ఖాతాలో సాధారణంగా డెబిట్ నిల్వ ఉంటుంది. ఒక వేళ క్రెడిట్ నిల్వ ఉంటే అది ఓవర్ డ్రాఫ్ట్‌ని సూచిస్తుంది.

4.4. ఈ సందర్భంగా పెట్టుబడి - రాబడి వర్గీకరణ గురించి క్లుప్తంగా వివరణ ఇవ్వటము జరిగింది.

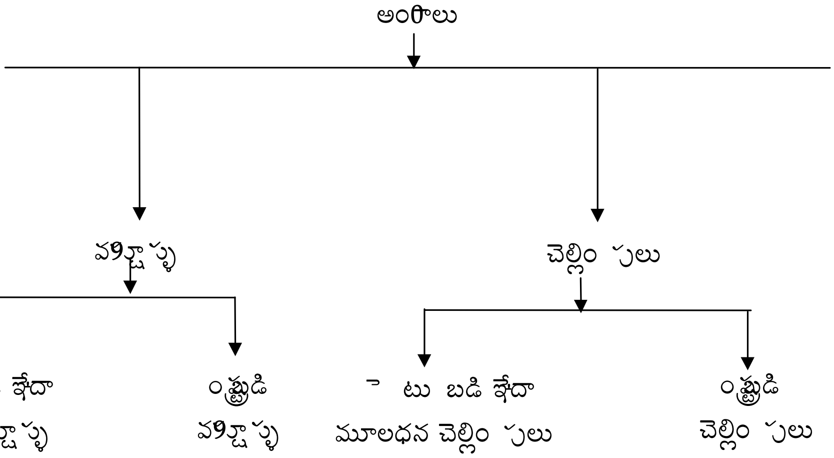

ఒక నిర్ణీత కాలములో సంస్థ సంపాదించిన లాభనష్టాలను నిర్ణయించటానికి, సంవత్సరాంతములో ఆస్తుల విలువను నిర్ణయించుటలో పెట్టుబడి-రాబడి వర్గీకరణ చాలా ప్రాధాన్యత కలిగి ఉన్నది. ఈ రెండింటి మధ్య సంబంధము వృక్షానికి, దాని ఫలానికి ఉన్న సంబంధము లాంటిది. వృక్షాలు ఇచ్చిన ఫలాలను మనము వినియోగిస్తాము. వృక్షాన్ని సంరక్షిస్తే ఎక్కువ ఫలాలను పొందవచ్చు. అదే విధంగా పెట్టుబడి నుండి రాబడిని పొందుతాము. రాబడికి మూలము పెట్టుబడి.

పెట్టుబడి వ్యయము: వ్యాపార సంస్థకు ఒక వ్యాపార సంవత్సరము కంటే ఎక్కువ కాలము ఉపయోగపడే ఆస్తుల కొనుగోలుకు అయ్యే వ్యయాన్ని పెట్టుబడి వ్యయము అంటారు. ఒక ఆస్తిని కొనుగోలు చేసినా లేదా ఉన్న ఆస్తిని అభివృద్ధిని చేసినా పెట్టుబడి వ్యవహారమనవచ్చు. సాధారణ వ్యాపార క్రమములో ఈ ఆస్తులు అమ్మటానికి ఉద్దేశించినవి కావు.

పెట్టుబడి వ్యయమును గుర్తించటానికి కొన్ని సూత్రాలు:

ఒక వ్యయము క్రింది ఉపయోగాలకు చేసినట్లయితే దానిని పెట్టుబడి వ్యయము అనవచ్చును.

1. ఒక వ్యాపారం సంవత్సరము కంటే ఎక్కువ కాలము ఉపయోగపడే దీర్ఘకాల ఆస్తులను కొనటానికి అయిన వ్యయము.
   ఉదా: భవనాలు, యంత్రాలు మొదలైన ఆస్తులను కొనుగోలు చేయుట.
2. కొన్ని స్థిరాస్తులను ఉపయోగించటానికి అనువుగా చేసేందుకు అయ్యే వ్యయాలు.
   ఉదా: కొన్ని యంత్రాల స్థాపనా ఖర్చులు.

3. సంస్థ ఆర్జనా శక్తిని పెంచే విధంగా ఉన్న ఆస్తుల సామర్థ్యాన్ని పెంచటానికి అయ్యే వ్యయాలు.

ఉదా: ఒక సినిమా థియేటర్‌లో తెరను సినిమా స్కోపు తెరగా మార్చినందుకు అయిన వ్యయము.

4. వ్యవస్థాపనకు అయ్యే ప్రాథమిక ఖర్చులు

రాబడి వ్యయము:

పెట్టుబడి వ్యయంగా పరిగణించలేని వ్యయాన్ని రాబడి వ్యయంగా చెప్పవలెను. వ్యాపార నిర్వహణ కోసము వర్తమాన సంవత్సరములో పెట్టే ఖర్చులే రాబడి వ్యయము.

ఉదాం జీతాలు, వేతనాలు, అద్దె-పన్నులు, భీమా, వినియోగిత స్టోర్సు, కోర్టు ఖర్చులు, మొదలైనవి.

విలంచిత రాబడి వ్యయము:

కొన్ని రాబడి వ్యయాలు వర్తమాన సంవత్సరములో అయినప్పటికీ, ఆ వ్యయాల ప్రభావము లాభార్జన మీద కొన్ని సంవత్సరాల తరబడి ఉంటుంది. ఉదా: భారీ ప్రకటన వ్యయము. ఈ వ్యయాల ఫలితము ఒక సంవత్సరానికే పరిమితము కాకుండా అనేక సంవత్సరాల పాటు ఉంటుంది. వీటిని ఒక ఆర్థిక సంవత్సరములోనే ఖర్చు వ్రాయటము సమంజసము కాదు. ఈ వ్యయము వలన సంస్థకు ప్రయోజనము ఎన్ని సంవత్సరాలపాటు కలుగుతుందో, ఆ మొత్తము వ్యయాన్ని అన్ని సంవత్సరాలకు, సమానంగా ఖర్చు వ్రాయలి. వర్తమాన సంవత్సరములో వ్రాసిన వ్యయాన్ని రాబడి వ్యయంగానూ, మిగిలిన దానిని ఆస్తిగా (విలంచిత రాబడి వ్యయంగా) చూపి, తరువాత సంవత్సరాలలో రద్దు చేయాలి.

మూలధన మరియు రాబడి వసూళ్ళు:

మూలధన వసూళ్ళు:

యజమాని వ్యాపార నిమిత్తము సమకూర్చిన మూలధనమును పెట్టుబడి లేదా మూలధన వసూళ్ళుగా భావించవచ్చును. తరువాత సంస్థలో యజమాని కానీ భాగస్థులు కానీ అదనంగా తెచ్చిన మూలధనము, ఆస్తులు తనిఖీపై గానీ, లేకుండా చేసిన దీర్ఘకాలిక ఋణాలు, స్థిరాస్తుల అమ్మకము వలన వచ్చిన వసూళ్ళు మొదలైనవన్నీ మూలధన వసూళ్ల క్రిందకు వస్తాయి. ఇవి కాక వ్యాపారేతర సంస్థలలో ఒక నిర్దిష్ట ప్రయోజనానికి, లక్ష్యానికి సేకరించిన విరాళాలు మొదలైనవి కూడా మూలధన వసూళ్ళుగానే పరిగణిస్తారు.

రాబడి వసూళ్ళు:

సాధారణ వ్యాపార ప్రక్రియలో వర్తమాన సంవత్సరములో చేసిన అమ్మకాల వలన కానీ, అందించిన సేవల వలన కానీ వసూలైన ఆదాయాన్ని రాబడి వసూళ్ళుగా పరిగణిస్తారు.

4.5. ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా: (Income and Expenditure Account)

ఇది నామ మాత్రపు ఖాతా. వ్యాపార సంస్థలు తయారు చేసే లాభ నష్టాల ఖాతా వలె ఉంటుంది. వ్యయాలను డెబిట్ వైపు, ఆదాయాలను క్రెడిట్ వైపు చూపవలెను. ఇందులో ప్రారంభపు నిల్వ ఏమీ ఉండదు. కానీ ముగింపు నిల్వ "మిగులును" అనగా వ్యయముపై ఆదాయము మిగులును లేదా "మిగులును" అనగా వ్యయముపై ఆదాయము మిగులును లేదా "లోటును" అనగా ఆదాయం పై వ్యయము మిగులును సూచిస్తుంది. దీనిని మూలధన నిధి ఖాతాకు మళ్ళించాలి. ఈ ఖాతాలో రాబడి అంశాలు మాత్రమే వ్రాయాలి. పెట్టుబడి అంశాలను వదిలి వేయాలి. వర్తమాన సంవత్సరమునకు సంబంధించిన అంశాలను వదిలివేయాలి. వర్తమాన సంవత్సరమునకు సంబంధించిన అంశాలను మాత్రమే వ్రాయాలి. గత సంవత్సరము మరియు రాబోయే సంవత్సరాలకు సంబంధించిన అంశాలను వదలివేయవలెను. దీనికి అనుసరించే పద్ధతి (Mercantile System) కనుక చెల్లించవలసిన వ్యయాలు, ముందుగా చెల్లించిన వ్యయాలు, రావలసిన ఆదాయాలు, తరుగుదల, మొదలైన సర్దుబాట్లు చేయవలసి ఉంటుంది.

మూలధన నిధి:

దీనినే Campus Fund అని కూడా అంటారు. వర్తక సంస్థలలోని మూల ధనానికి బదులుగా వ్యాపారేతర సంస్థలలో దీనిని మూలధన నిధిగా లేదా సాధారణ నిధిగా పిలుస్తారు. వ్యాపారేతర సంస్థలలో వర్తక సంస్థలలో వలె మూలధనము అంటూ ఉండదు. కావన అనేక సంవత్సరాలలోని మిగులును, ఆ సంవత్సరములో మూలధనీకరించిన మూలధన వసూళ్ళను మూలధన నిధిగా ఏర్పాటు చేసి ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపిస్తారు.

4.6. వసూళ్ళ చెల్లింపుల ఖాతాకు ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాకు గల వ్యత్యాసాలు:

పై రెండు రకాల ఖాతాల లక్షణాలను చదివిన తరువాత, వాటి మధ్యగల వ్యత్యాసాలను క్రింది విధంగా పొందుపరచవచ్చును.

అంశము	వసూళ్ళ చెల్లింపుల ఖాతా	ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా
1. స్వభావము	ఇది వాస్తవిక ఖాతా	ఇది నామ మాత్రపు ఖాతా
2. పోలిక	వ్యాపార సంస్థలలోని నగదు ఖాతాకు బదులుగా వ్యపారేతర సంస్థలు దీనిని తయారు చేస్తాయి	వ్యాపారేతర సంస్థలు దీనిని లాభ నష్టాల ఖాతాకు బదులుగా తయారు చేస్తాయి.
3. స్వరూపము	ఇందులో వసూళ్ళు డెబిట్ వైపున చెల్లింపులు క్రెడిట్ వైపున ఉంటాయి.	ఇందులో వ్యయాలు డెబిట్ వైపున ఆదాయాలు క్రెడిట్ వైపున ఉంటాయి.
4. అంశాలు	ఇందులో పెట్టుబడి మరియు రాబడి అంశాలు ఉంటాయి.	ఇందులో కేవలము రాబడి అంశాలు మాత్రమే ఉంటాయి.
5. ఉద్దేశ్యము	ఇది ఒక నిర్ణీత కాలానికి సంబంధించిన నగదు/ బాంకు వ్యవహారాల సంగ్రహము.	ఇది ఒక నిర్ణీత కాలానికి సంబంధించిన ఆదాయ వ్యయాల సంగ్రహము.
6. కాలము	ఇందులో ఏ కాలానికి సంబంధించినవైనా వ్రాస్తారు. అనగా ప్రస్తుత సంవత్సర అంశాలు మాత్రమే కాకుండా గత సంవత్సరము మరియు రాబోయే సంవత్సరానివి కూడా ఉండవచ్చు.	ఇందులో ప్రస్తుత సంవత్సరము అంశాలు మాత్రమే ఉంటాయి.
7. ప్రారంభ నిల్వ	ఇది నగదు / బాంకు ప్రారంభపు నిల్వతో మొదలవుతుంది.	ప్రారంభపు నిల్వ ఏమీ ఉండదు.
8. ఆస్తి అప్పుల పట్టిక:	ఈ ఖాతాకు ఆస్తి అప్పుల పట్టికకు జత పరచనవసరము లేదు.	ఈ ఖాతా వెంట ఆస్తి అప్పుల పట్టిక తప్పక ఉండాలి.
9. ముగింపు నిల్వ:	ఈ ఖాతాలో ముగింపు నిల్వ సంవత్సరం చివరలో చేతిలో కానీ బ్యాంకులో కానీ ఉన్న నగదు నిల్వను చూపుతుంది.	ఈ ఖాతా ముగింపులో వ్యయంపై ఆదాయం మిగులును కానీ, ఆదాయంపై వ్యయం మిగులు కానీ, చూపుతుంది.
10.	సంవత్సర అంతములో సర్దుబాట్లు ఏమీ చేయరు.	సంవత్సర అంతములో అవసరమైన చోట్ల సర్దుబాట్లను చేస్తారు.
11.	ఇది నగదు ప్రాతిపదిక కలిగిన అకౌంటింగ్ పద్ధతి.	ఇది మార్కంటైల్ పద్ధతి మీద ఆధారపడి ఉంది.

4.7. ఆస్తి అప్పుల పట్టిక:

వ్యాపార సంస్థలలో తయారు చేసే విధంగానే ఇక్కడ కూడా ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేస్తారు. తయారు చేసే తేదీన ఆస్తుల, అప్పుల విలువలను ఇది వెల్లడి చేస్తుంది. లాభ నష్టాల ఖాతాలో చూపిన నికర లాభాన్ని మూలధనానికి కలుపుతారని, నికర నష్టమయితే మూలధనము నుండి తీసివేస్తారని మనకు తెలుసు. అలాగే వ్యాపారేతర సంస్థలలో, ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా సూచించే ఆదాయం మిగులును ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో మూలధన నిధికి కలపాలి. వ్యయము మిగులును మూలధన నిధినుండి తీసివేయాలి. దీనితోపాటు రావలసిన ఆదాయాలు, ముందుగా చెల్లించిన వ్యయాలు ఆస్తుల వైపున, ముందుగా వసూలైన ఆదాయాలను, చెల్లించవలసిన వ్యయాలను అప్పుల వైపున చూపాలి. వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతాలోని నగదు/బ్యాంకు ముగింపు నిల్వలను ముగింపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో ఆస్తుల వైపున, "ఓవర్ డ్రాఫ్ట్" (Over Draft) అయితే అప్పుల వైపున చూపాలి. ప్రశ్నలో మూలధన నిధి లేదా పెట్టుబడి నిధి ఇవ్వకపోతే ప్రారంభపు తేదీన ఉన్న ఆస్తుల, అప్పుల నిల్వలతో ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేసి కనుగొనవలెను. అప్పుల మీద ఆస్తులు ఎంత మిగులుగా ఉన్నాయో, ఆ వ్యత్యాసాన్ని పెట్టుబడి నిధి అంటారు.

గమనిక: వ్యాపారేతర సంస్థల ఖాతాలు తయారు చేసేటపుడు కొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలపై ప్రశ్నలో వివరణ విశదంగా ఇవ్వకపోవచ్చు. అటువంటి ప్రశ్నలలో అంశాలను ఏ విధంగా పరిగణించాలి అనేది నిర్ణయించటానికి ఆయా అంశాల స్వభావము తెలుసుకుంటే విద్యార్థులు తేలికగా సమాధానము వ్రాయవచ్చును. అందుకని కొన్ని ముఖ్యమైన అంశాలపై వివరణ ఇవ్వటము జరిగింది.

1. విరాళాలు: (Donations)

వ్యాపారేతర సంస్థలలో సభ్యులు కానీ, సమాజములో ఇతర వ్యక్తులు కానీ వ్యాపారేతర సంస్థలకు బహుమతిగా ఇచ్చే మొత్తాన్ని "విరాళాలు" అంటారు. వీనిని వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతాలో డెబిట్ వైపున వ్రాస్తారు. విరాళాలు రెండు రకాలు. అవి: (ఎ) సాధారణ విరాళాలు (బి) ప్రత్యేక విరాళాలు.

(ఎ) **సాధారణ విరాళాలు (General Donations):** విరాళమిచ్చే వ్యక్తి ఆ మొత్తాన్ని ఏ ప్రయోజనానికి ఉపయోగించావో నిర్దేశించకపోతే దానిని సాధారణ విరాళమంటారు.

(1) తక్కువ మొత్తము ఉన్న సాధారణ విరాళాన్ని రాబడి అంశంగా పరిగణించి, ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపున చూపాలి.

(2) పెద్ద మొత్తము ఉన్న సాధారణ విరాళాలు తరచూ రావటము జరగదు. కాబట్టి మూలధనీకరించాలి. అనగా ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపవలెను.

(బి) **ప్రత్యేక విరాళాలు (Specific Donations):** వచ్చిన విరాళము ఒక ప్రత్యేక ప్రయోజనానికి మాత్రమే ఉపయోగించాలని 'దాత' సూచించినట్లయితే, దానిని ప్రత్యేక విరాళమంటారు.

ఉదా: పెవిలియన్ నిర్మాణానికి విరాళాలు, టోర్నమెంట్ నిర్వహణకు విరాళాలు మొదలైనవి.

ప్రత్యేక విరాళాలు చిన్నమొత్తమైనా, పెద్ద మొత్తమైనా మూలధనీకరించి అప్పులవైపు చూపాలి.

2. వారసత్వాలు (Legacies): వ్యాపారేతర సంస్థలకు విల్లు ద్వారా బహుమతిగా వచ్చే వ్యక్తిగత ఆస్తిని వారసత్వము అంటారు. దాతలు తమ మరణానంతరము తను ఆస్తిని సంస్థకు చెందే విధంగా విల్లు వ్రాస్తారు. ఇటువంటి వసూళ్ళు చాలా అరుదుగా వస్తాయి. అందువలన దీనిని పెట్టుబడి వసూలుగా భావించాలి. ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో వ్రాయకూడదు. ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపించాలి. అయితే కొంతమంది గణక శాస్త్ర నిపుణులు చిన్న మొత్తాలలో వచ్చిన వారసత్వాలను రాబడి ఆదాయంగా పరిగణించి, ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపు వ్రాయవచ్చని సూచిస్తున్నారు. అయితే ప్రశ్నలో సరైన సూచన లేకపోతే వారసత్వాలను మూలధనీకరించాలి.

3. ప్రవేశ రుసుము (Entrance Fee): వ్యాపారేతర సంస్థలలో సభ్యులు చేరేముందు ప్రవేశ రుసుమును చెల్లిస్తారు. చేరిన తరువాత నిర్ణీత కాలానికి సభ్యత్వ చందా చెల్లిస్తారు. ప్రవేశరుసుమును ప్రతి సభ్యుడు తన జీవితములో ఒక్కసారి మాత్రమే చెల్లిస్తాడు. అనగా తరచూ వచ్చే ఆదాయము కాదు. కనుక మూలధన వసూలుగా పరిగణించాలని కొందరి వాదన అనగా ఆస్తి అప్పుల పట్టికలో అప్పుల

వైపు చూపించాలి.

అయితే ఒక సభ్యుడు ఒక్కసారి మాత్రమే చెల్లిస్తాడు అనే వాదన నిజమైనప్పటికీ, సంస్థలో ప్రతి సంవత్సరము ఎంతో కొంతమంది సభ్యులు కొత్తగా చేరుతూనే ఉంటారు. వారి నుండి ప్రవేశ రుసుము వసూలు అవుతుంది. కనుక దీనిని రాబడి ఆదాయంగా పరిగణించి, ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపున వ్రాయాలి అని కొందరి అభిప్రాయం. అయితే సమస్యలో ఎలా పరిగణించాలి అనే దానిపై సూచన ఇస్తే దాని ప్రకారము చేయవచ్చు. సూచన లేకపోతే పై రెండు పద్ధతులలో ఏ విధంగా అయినా చేయవచ్చును. అయితే ఎందుకు ఆ పద్ధతిని ఉపయోగించారో చివరలో నోట్ వ్రాస్తే మంచిది.

4. జీవిత సభ్యత్వ రుసుము: ఈ అంశము వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతాలో వసూలు వైపు వస్తుంది. క్లబ్బులో కానీ, సొసైటీలలోగానీ జీవితాంతము సభ్యులుగా ఉండాలనుకునే వారు ఒకేసారి పెద్ద మొత్తములో ఫీజు చెల్లిస్తారు. ఇటువంటి సభ్యులు ప్రతి సంవత్సరము చెల్లించే వార్షిక చందాలు చెల్లించనవసరము లేదు. కనుక ఇలా లభించే మొత్తాన్ని ఒక ఖాతాలో ఉంచి, ప్రతి సంవత్సరము సముచితమైన మొత్తాన్ని (Fair Amount) రాబడి ఆదాయంగా ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ చేస్తే సమంజసంగా ఉంటుంది. అయితే ప్రశ్నలో ఎంత భాగాన్ని ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాకు మళ్ళించాలి అనేది ఇవ్వకపోతే, మొత్తాన్ని మూలధనీకరణ చేయుట మంచిది.

5. చందాలు (Subscriptions): ఈ అంశము వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతాలో వసూళ్ళ వైపు వస్తుంది. ఇది రాబడి ఆదాయము, కావున ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ చేస్తారు. అయితే చందాల విషయంలో అత్యంత జాగ్రత్త వహించాలి. ఏ సంవత్సరానికైతే ముగింపు లెక్కలు తయారు చేస్తున్నామో ఆ కాలానికి సంబంధించిన చందాలను మాత్రమే ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయాలి. సాధారణంగా చందాల గురించి ప్రశ్నలో అనేక సర్దుబాట్లు అవసరమయ్యే విధంగా ఇవ్వటము జరుగుతుంది. పై సూచనను అర్ధము చేసుకుంటే విద్యార్థులు చందాలను గురించి సరైన విధంగా చేయగలుగుతారు.

దిగువ ఉదాహరణను పరిశీలించండి.

	ప్రస్తుత సంవత్సరములో చందాల ద్వారా వార్షిక ఆదాయం		xxx
	(వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా ప్రకారము)		
Add:	రావలసిన ప్రస్తుత సంవత్సరము చందాలు	xxx	
	గత సంవత్సరము పొందిన ప్రస్తుత సంవత్సరం చందాలు	xxx	xxx
			xxx
Less:	ప్రస్తుత సంవత్సరములో వసూలైన గత సంవత్సరము చందాలు	xxx	
	ప్రస్తుత సంవత్సరములో వసూలైన రాబోయే సంవత్సరం చందాలు	xxx	xxx
	ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయవలసిన చందాల మొత్తము		xxx

6. **ఆస్తుల అమ్మకము:** ఆస్తుల అమ్మకము ద్వారా వచ్చిన మొత్తము వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతాలో డెబిట్ వైపున కన్పిస్తుంది. ఆస్తుల అమ్మకము అనేది పెట్టుబడి వసూలు, ఆస్తి అమ్మకపు విలువను, ఆ ఆస్తియొక్క పుస్తకపు విలువతో పోల్చి చూసి, లాభమా లేదా నష్టమా అనేది తెలుసుకొనవలెను. లాభమైతే దానిని ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపు, నష్టమైతే డెబిట్ వైపు ఆ నష్టాన్ని చూపవలెను. అమ్మిన ఆస్తి విలువను ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో సంబంధిత ఆస్తి నుండి తగ్గించి చూపవలెను.

7. **పాత వార్తా పత్రికల అమ్మకము:** ఇది రాబడి ఆదాయము కనుక ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపున చూపవలెను.

8. **పాత ఆట పరికరాల అమ్మకము:** స్పోర్ట్స్ క్లబ్బులు, సొసైటీలు ఉపయోగించిన ఆట పరికరాలను అనగా బ్యాట్లు, బాల్స్, నెట్స్ మొదలైన వాటిని రెండు లేదా మూడు సంవత్సరాలకు ఒకసారి వేలము వేసి అమ్ముటము జరుగుతుంది. ఈ ఆదాయము రాబడి ఆదాయము కనుక ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపున చూపవలెను.

9. **ప్రత్యేక నిధులు:** కొన్ని ప్రత్యేక ప్రయోజనాల కోసము నిధులను ఏర్పాటు చేయటము జరుగుతుంది. ఉదా: భవన నిర్మాణ

నిధి, ప్రైజ్ ఫండ్, టోర్నమెంట్ నిధి మొదలైనవి. ఈ నిధులను నిర్దిష్ట ప్రయోజనాల కోసమే వాడవలెను. ఈ కార్యకలాపాల నిర్వహణకు ఖర్చులు ఉంటాయి. నిధి ద్వారా వడ్డీ వలన ఆదాయ వస్తుంది. నిజానికి ఇవి రాబడి అంశాలే అయినప్పటికీ ఒక ప్రత్యేక అంశానికి సంబంధించినవి కనుక ఆ వ్యయాలను ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పులవైపు నిధినుండి తీసివేయాలి. నిధికి సంబంధించిన వడ్డీని కూడా ఆ నిధి మొత్తానికి కలపాలి.

10. ఎండోమెంట్ ఫండ్: 'కోహ్లార్' నిర్వచనము (Eric L. Kohler) కోహ్లార ఒక నిర్దిష్ట ప్రయోజనానికి ఉపయోగించటానికి కొంత ఆదాయము వచ్చే విధంగా సంస్థకు వచ్చిన బహుమతుల నుండి ఏర్పాటు చేసిన నిధిని ఎండోమెంట్ ఫండ్‌గా వర్ణించినాడు. ఒక వ్యక్తికి కానీ, సంస్థకు కానీ శాశ్వతంగా ఆదాయ వనరులు వచ్చే విధంగా ఏర్పాటు చేసిన నిధిని ఎండోమెంట్ నిధి అనవచ్చు. ఇది పెట్టుబడి వసూలు, ఆస్తి, అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపాలి.

11. గౌరవ వేతనము (Honorarium): సంస్థలో ఉద్యోగి కాని వ్యక్తికి అతని సేవలకుగాను చెల్లించిన ప్రతిఫలాన్ని గౌరవ వేతనము అంటారు. ఉదా: ఒక డాక్టరు ఒక అనాధ ఆశ్రమంలో వారానికి ఒకరోజు తన సేవలను అందిస్తున్నాడు. అతను సంస్థలో ఉద్యోగి కాడు. జీతము తీసుకోడు. కనుక అతను చేస్తున్న ప్రత్యేక తరహా (Specialised) సేవలకుగాను చెల్లిస్తున్న మొత్తమును గౌరవ వేతనము అని అంటారు. దీనిని ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో డెబిట్ వైపున చూపవలెను.

4.9(ఎ) .... తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వసూళ్ళ చెల్లింపుల ఖాతా - నమూనా.

Dr | Cr

తేది	వసూళ్ళు	మొత్తము	తేది	చెల్లింపులు	మొత్తము
		రూ.			రూ
జనవరి 1	To ప్రారంభ నిల్వ ;		డిసెంబరు 31	By మూలధన చెల్లింపులు ;	
	చేతిలో నగదు	xxx		By ఆస్తుల కొనుగోలు	xxx
	బ్యాంకులో నగదు	xxx		By ఋణాలు	xxx
				By రాబడి చెల్లింపులు ;	
డిసెంబరు 31	To మూలధనం వసూళ్ళు ;			జీతాలు	xxx
	విరాళాలు	xxx		అద్దె	xxx
	వారసత్వాలు	xxx		వడ్డీ	xxx
	జీవిత సభ్యత్వ రుసుము	xxx		వార్తా పత్రికలకు చందాలు	xxx
	ప్రవేశ రుసుము	xxx		By ముగింపు నిల్వ	
	ఆస్తుల అమ్మకము	xxx			
	టోర్నమెంట్ నిధి	xxx		చేతిలో నగదు	xxx
	To రాబడి వసూళ్ళు ;			బ్యాంకులో నగదు	xxx
	చందాలు	xxx			
	వడ్డీ	xxx			
	పచ్చిక అమ్మకము	xxx			
	పాత వార్తాపత్రికల అమ్మకము	xxx			
	డివిడెండ్ల వసూలు	xxx			
	ఆటలనుండి ఆదాయము	xxx			
	ఉపన్యాసాల నుండి వసూళ్ళు	xxx			
	ఇతర వసూళ్ళు	xxx			
		xxx			xxx

4.9(బి) .... తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా - నమూనా.

Dr Cr

తేది	వ్యయాలు	మొత్తము	తేది	ఆదాయాలు	మొత్తము
		రూ			రూ
	To జీతాలు	xxx		By చందాలు	xxx
	To గౌరవ వేతనము	xxx		By సాధారణ విరాళాలు (తక్కువ మొత్తము)	xxx
	To వేతనాలు	xxx		By ప్రభుత్వ గ్రాంట్లు	xxx
	To ముద్రణ, స్టేషనరీ	xxx		By పెట్టుబడి పై వడ్డీ	xxx
	To పోస్టేజి	xxx		By డిపాజిట్లపై వడ్డీ	xxx
	To టెలిఫోన్ ఖర్చులు	xxx		By వినోదాల వలన వసూళ్ళు	xxx
	To లైటింగ్ ఖర్చులు	xxx		By లెక్చర్ హాలు అద్దె	xxx
	To బ్యాంకు ఖర్చులు	xxx		By పాత వార్తా పత్రికల అమ్మకం	xxx
	To సాధారణ ఖర్చులు	xxx		By పచ్చిక అమ్మకము	xxx
	To దానాలు	xxx		By ఇతర వసూళ్ళు	xxx
	To అద్దె, రేట్లు, పన్నులు	xxx		By ఆదాయం పై వ్యయం మిగులు	xxx
	To వినోదపు ఖర్చులు	xxx			
	To తరుగుదల	xxx			
	To వార్తా పత్రికలకు చందాలు	xxx			
	To మరమ్మత్తులు	xxx			
	To ఆస్తుల అమ్మకంపై నష్టం	xxx			
	To వ్యయముపై ఆదాయం మిగులు	xxx			
		xxx			xxx

గమనిక: ఆదాయ, వ్యయాల ఖాతాలో తేల్చిన నిల్వ ఆదాయంపై వ్యయం మిగులు కానీ, వ్యయంపై ఆదాయం మిగులు కానీ ఏదో ఒక్కటే ఉంటుంది. రెండూ ఉండవు.

4.9.(సి) ఆస్తి అప్పుల పట్టిక నమూనా ....న ఉన్న ఆస్తి, అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		మొత్తము	ఆస్తులు	మొత్తము
ముందుగా వచ్చిన ఆదాయము		xxx	చేతిలో నగదు	xxx
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు		xxx	బ్యాంకులో నగదు	xxx
బాంక్ ఓవర్ డ్రాఫ్ట్		xxx	ఫిక్స్డ్ డిపాజిట్లు	xxx
ప్రత్యేక విరాళాలు		xxx	రావలసిన చందాలు	xxx
ప్రత్యేక నిధులు Less ఖర్చులు		xxxx	ముందుగా చెల్లించిన వ్యయాలు	xxx
వారసత్వాలు		xxx	పెట్టుబడులు	xxx
జీవిత సభ్యత్వ రుసుము		xxx	పుస్తకాలు	xxx
మూలధన నిధి	xxx		ఫర్నిచర్	xxx
Add: వ్యయంపై ఆదాయం			భూమి భవనాలు	xxx
మిగులు	xxx			
లేదా				
Less: ఆదాయం పై వ్యయం	xxx	xxx		
మిగులు				
		xxx		xxx

4.10. వసూలు-చెల్లింపుల ఖాతాను తయారు చేయటానికి తీసుకోవలసిన చర్యలు:

Step 1. చేతిలో నగదు, బ్యాంకులో నగదుల ప్రారంభపు నిల్వను తీసుకొని వాటిని డెబిట్ వైపు వ్రాయవలెను.

Step 2. అన్ని వసూళ్ళను (పెట్టుబడి మరియు రాబడి) డెబిట్ వైపు వ్రాయాలి.

Step 3. అన్ని చెల్లింపులను (పెట్టుబడి మరియు రాబడి) క్రెడిట్ వేపు వ్రాయవలెను.

Step 4. బకాయిల వసూలును ముందుగా చేసిన చెల్లింపులను వ్రాయాలి. అలాగే ముందుగా వచ్చిన ఆదాయాలను కూడా వ్రాస్తారు.

Step 5. చెల్లించ వలసిన వ్యయాలను, రావలసిన ఆదాయాలను వదిలి వేయవలెను.

Step 6. డెబిట్ వైపు కూడి, నిల్వ తేల్చి, ఆ తేడాను నగదు లేదా బ్యాంకు ముగింపు నిల్వగా భావించి క్రెడిట్ వైపు వ్రాయవలెను. ఒక్కొక్కసారి ఓవర్ డ్రాఫ్ట్ నిల్వ కూడా ఉండవచ్చును.

ఉదాహరణలు:

1. దిగువ ఇచ్చిన వివరాల నుండి వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతాను తయారు చేయండి.

	రూ.
చేతిలో నగదు	100
బ్యాంకులో నగదు	500
కొనుగోలు చేసిన పెట్టుబడులు	1000
సాధారణ ఖర్చులు	210
ఇతర ఖర్చులు	30
వసూలైన చందాలు	4300
వసూలైన విరాళాలు	1260
చెల్లించిన అద్దె	400
పోస్టేజి	170
చేతిలో నగదు ముగింపు నిల్వ	200

జవాబు: .... తో అంతమయ్యే సం॥నికి వసూళ్ళు చెల్లింపు ఖాతా

వసూళ్ళు	రూ.	చెల్లింపులు	రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ		By పెట్టుబడులు	1,000
చేతిలో నగదు	100	By సాధారణ ఖర్చులు	210
బ్యాంకులో నగదు	500	By ఇతర ఖర్చులు	30
చందాలు	4,300	By అద్దె	400
విరాళాలు	1,260	By పోస్టేజి	170
		By తేల్చిన నిల్వ	
		చేతిలో నగదు	200
		బ్యాంకులో నగదు	4,150
	6,160		**6,160**

2. దిగువ ఇచ్చిన వివరాల నుండి 1991తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతాను తయారు చేయుము.

	రూ.
1-1-1991 న చేతిలో నగదు	12,000
1-1-1991 న బ్యాంకులో నగదు	28,000
1991 లో వసూలైన చందాలు	84,000
(1992 సం॥ 4000 లతో కలిపి)	
31-12-1990 నరావలసిన చందాలు	10,000
1991లో కొన్న భూమి	6,000
1991లో ఉన్న పెట్టుబడులు	20,000
1991 లో కొన్న పెట్టు బడులు	4,000
పెట్టుబడులపై వడ్డీ	3,000
1991 లో కొన్న ఫర్నిచర్	17,600
1991 లో చెల్లించిన అద్దె	2,000
31-12-1991న చెల్లించవలసిన అద్దె	400
31-12-1991న చేతిలో నగదు	17,400

31-12-1991తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా

Dr | Cr

తేది	వసూళ్ళు	మొత్తము	తేది	చెల్లింపులు	మొత్తము
		రూ			రూ
1-1-91	To తెచ్చిన నిల్వ		డిసెంబరు 31	By ఫర్నిచర్	17,600
	చేతిలో నగదు	12,000		By పెట్టుబడులు	4,000
	బాంకులో నగదు	28,000		By భూమి కొనుగోలు	6,000
3-12-91	To చందాలు	84,000		By అద్దె	2,000
	పెట్టుబడులపై వడ్డీ	3,000		By తేల్చిన నిల్వ	
				చేతిలో నగదు	17,400
				బ్యాంకులో నగదు	80,000
		1,27,000			1,27,000

వివరణ:

1. చందాలు 4000, 1992 వి అయినప్పటికీ ఈ సంవత్సరము వసూలైనవి కనుక తీసుకోవాలి.
2. 1991లో ఉన్న పెట్టుబడులు ఇదివరకే కొన్నవి కనుక రావు.
3. చెల్లించవలసిన అద్దె ఈ ఖాతాలో రాదు.
4. ముగింపు నిల్వలో చేతిలోనగదు 17,400 లెక్కలో ఇచ్చినారు కనుక అది తేల్చిన నిల్వలో వ్రాసి మిగిలినది బ్యాంకులో నగదుగా తీసుకొనవలెను

4.11 వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతా నుండి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను తయారు చేయు విధానము.

Step 1. ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో డెబిట్ వైపున వ్యయాలను, క్రెడిట్ వైపున ఆదాయము వ్రాయవలెను.

Step 2. వసూళ్ళు, చెల్లింపుల ఖాతాలోని ప్రారంభపు ముగింపు నగదు నిల్వలను వదిలి వేయవలెను.

Step 3. వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతాలోని పెట్టుబడి వసూళ్ళు, పెట్టుబడి వ్యయాలను వదలి వేయవలెను. రాబడి ఆదాయాలను క్రెడిట్ వైపున, రాబడి చెల్లింపులను డెబిట్ వైపున వ్రాయవలెను.

Step 4. ప్రస్తుత ఆర్థిక సంవత్సరానికి సంబంధించిన అంశాలను మాత్రమే వ్రాయవలెను. అంటే గత సం॥నికి గానీ, తరువాత సంవత్సరాలకు గానీ సంబంధించిన వసూళ్ళు, చెల్లింపులు ప్రస్తుతపు వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతాలో ఉంటే వాటిని వదలి వేయవలెను.

Step 5. ఆస్తులపై తరుగుదల, చెల్లించవలసిన వ్యయాలు, ముందుగా చెల్లించిన ఖర్చులు, రావలసిన ఆదాయాలు, ముందుగా వచ్చిన ఆదాయాలకు సంబంధించిన సర్దుబాట్లు వసూళ్ల చెల్లింపుల ఖాతాలో ఉండవు. ఇటువంటి అవసరమైన సర్దుబాట్లను ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో చేయవలెను.

Step 6. స్థిరాస్తుల అమ్మకంలో లాభము ఉంటే ఆదాయాలలో, నష్టము వస్తే వ్యయాలలో వ్రాయవలెను.

Step 7. ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను ముగించి నిల్వ తేల్చవలెను. క్రెడిట్ మొత్తము ఎక్కువగా ఉంటే డెబిట్ వైపు నిల్వ తేల్చి దానిని వ్యయం మీద ఆదాయం మిగులు అని వ్రాయవలెను. దీనికి విరుద్ధంగా డెబిట్ మొత్తము ఎక్కువగా ఉంటే అది లోటును (Deficit)ను సూచిస్తుంది. క్రెడిట్ వైపు నిల్వ తేల్చి దానికి ఎదురుగా ఆదాయంపై వ్యయము మిగులు అని వ్రాయవలెను.

సాధారణంగా వ్యాపారేతర సంస్థలు తయారు చేసే ముగింపు లెక్కలను క్రింది విధంగా విభజించవచ్చును.

1. అంకణా మరియు అవసరమైన సమాచారము ఇచ్చినపుడు ఆదాయ, వ్యయాల ఖాతా, ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారు చేయుట.
2. గత సంవత్సరము ఆస్తి అప్పుల పట్టీ, ప్రస్తుత సంవత్సరపు వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతా ఇచ్చి ముగింపు లెక్కలు తయారు చేయమనుట.
3. వసూళ్ళ-చెల్లింపుల ఖాతా, సమాచారము ఇస్తే ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయుట. ఈ పద్ధతిని ఎక్కువగా పరీక్షలలో ఇస్తూ ఉంటారు.
4. ప్రారంభపు మరియు ముగింపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయుట.
5. ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా మరియు ఇచ్చిన సమాచారము నుండి వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా తయారు చేయుట.

పై పద్ధతులను ఉదాహరణల ద్వారా ఇవ్వటమైనది.

4.12. ఉదాహరణలు:

1. క్రింది వివరాల నుండి 1990 సంవత్సరానికి "చందాలు" అనే అంశము క్రింద వచ్చిన ఆదాయమును కనుగొనండి.

	రూ.
1990 లో వసూలైన చందాలు	50,000
(1989 సం॥నికి 800 కలిపి)	
1989 డిసెంబర్ 31న రావలసిన చందాలు	1,000
1990 డిసెంబర్ 31న రావలసిన చందాలు	3,600
1989 డిసెంబరు 31న ముందుగా వచ్చిన చందాలు	6,000
1990 డిసెంబర్ 31న ముందుగా వచ్చిన చందాలు	2,400

జవాబు:

1990 లో వసూలైన చందాలు	50,000
Less: ఇందులో కలిసి ఉన్న 1989 సం॥వి	800
	49,200
Add: ఈ సం॥ రావలసిన చందాలు	3,600
	52,800
Add: ఈ సం॥ చందాలు గత సంవత్సరమే వసూలైనవి	6,000
	58,800
Less: రాబోయే సంవత్సర చందాలు	2,400
ఈ ఏడాది చందాలు (1990 సం॥)	56400

2. 1987లో ఒక క్లబ్బులో వసూలైన చందాలు రూ. 39,000 వీనిలో 1986 వి 800, 1988వి 1200 కలిసి ఉన్నవి. 1986 డిసెంబర్ 31 నాటికి రావలసిన చందాలు రు. 1200. అదే సంవత్సరములో ముందుగా వచ్చిన చందాలు రూ. 2000. 1987 సంవత్సరానికి రావలసిన చందాలు రూ. 1000/- 1987 సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో "చందాలు" ఎంత చూపవలెనో తెలియ చేయండి.

జవాబు:

	రూ.
1987 లో వసూలైన చందాలు	39,000
Less: ఇందులో కలిసి ఉన్న 1986 సం॥వి	800
	38,200
1988 వి	1,200
	37,000
Add: 1986 లో వసూలైన 1987వి	2,000
	39,000
Add: 1987లో రావలసిన చందాలు	1,000
1987 లో చందాలు	40,000

3. 1984 డిసెంబరు 31న స్టేషనరీ అనే అంశము క్రింద ఎంత వ్యయముగా వ్రాయవలెనో చూపండి.

	రూ.
1-1-1984 న స్టేషనరీ నిల్వ	300
1-1-1984 న స్టేషనరీకి ఋణదాతలు	200
1984లో స్టేషనరీకి చెల్లించిన నగదు	1,080
1984 డిసెంబర్ 31న స్టేషనరీ నిల్వ	50
1984 డిసెంబర్ 31న స్టేషనరీకి ఋణదాతలు	130

జవాబు:

	రూ.
స్టేషనరీ ప్రారంభ నిల్వ	300
Add: ఈ సం॥ చెల్లించినది	1080
	1,380
Less: గత సంవత్సరము ఋణదాతలు	200
	1,180
Less: ఈ సంవత్సరము ముగింపు నిల్వ	50
	1,130
Add: ఈ సంవత్సరాంతాన ఋణదాతలు	130
స్టేషనరీ ఖర్చు	1260

4. 1992 సంవత్సరములో స్టేషనరీకి చెల్లించిన మొత్తాన్ని కనుగొనండి.

	రూ.
ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో స్టేషనరీకి 1992 సం॥నికి వ్రాసిన వ్యయము	6,400
1992 డిసెంబరు 31 న స్టేషనరీ నిల్వ	1,200
1-1-92న స్టేషనరీ నిల్వ	640

జవాబు:

	రూ.
ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో స్టేషనరీకి వ్రాసిన వ్యయము	6,400
Add: 1992 డిసెంబర్ 31 న ఉన్న నిల్వ	1,200
	7,600
Less: 1992 జనవరి 1న ఉన్న నిల్వ	640
స్టేషనరీకి చెల్లించినది	6,960

5. **దిగువ ఇచ్చిన వివరాల నుండి ప్రారంభ ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి. సూచన: 1-1-2000 నాడు ఉన్న ఆస్తులను, అప్పులను తీసుకొనవలెను.**

సూచన: 1-1-2000నాడు ఉన్న ఆస్తులను అప్పులను తీసుకొనవలెను.

1-1-2000 న చేతిలో నగదు		8,000
31-12-2000న చేతిలో నగదు		2,000
1-1-2000 న ఫర్నిచర్		2,000
1-1-2000 న పుస్తకాలు		24,000
1-1-2000న పెట్టుబడులు		16,000
2000 సం॥లో కొనుగోలు చేసిన పెట్టుబడులు		4,000
2000 సం॥లో చెల్లించిన అద్దె (1999 కి రు. 1000తో సహా) 10,000.		
2000 సం॥లో వసూలైన చందాలు:	1999 వి	10,000
	2000 వి	40,000
	2001 వి	10,000
2000 సం॥లో చెల్లించిన అద్దె (1999 కి రూ. 1,000తో సహా)		10,000

జవాబు:

1-1-2000న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
చెల్లించవలసిన అద్దె	1,000	చేతిలో నగదు	8,000
		ఫర్నిచర్	2,000
మూలధన నిధి	59,000	పుస్తకాలు	24,000
		పెట్టుబడులు	16,000
		రావలసిన చందాలు	10,000
	60,000		**60,000**

6. దిగువ ఇచ్చిన వివరాల నుండి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను తయారు చేయండి.

	రు.
వసూలైన చందాలు (గత సం॥ 3000లతో కలిపి)	28,000
ఈ సంవత్సరానికి రావలసిన చందాలు	5,000
చెల్లించిన జీతాలు (గత సం॥ 300తో కలిపి)	2,400
చెల్లించవలసిన జీతాలు	400
వినోదాల ఖర్చులు	500
టోర్నమెంట్ ఖర్చులు	500
టోర్నమెంట్ నిధి	1,000
ప్రయాణపు ఖర్చులు	2,800
పుస్తకము మరియు వార పత్రికల కొనుగోలు	3,000
(పుస్తకాలు 2000 తో కలిపి)	
అద్దె	1,200
పోస్టేజి	1700
ముద్రణ మరియు స్టేషనరీ	500
వసూలైన విరాళాలు	800

జవాబు:

ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

Dr. Cr.

వ్యయాలు			రూ.	ఆదాయాలు		రూ.
To	జీతాలు	2,400		By చందాలు	28,000	
Less:	గత సం॥వి	300		Less: గత సం॥వి	3,000	
		2,100				25,000
Add:	చెల్లించవలసినవి	400	2,500	Add: రావలసినవి	5,000	30,000
Add:	వినోదాల ఖర్చులు		500			
Add:	ప్రయాణపు ఖర్చులు		2,800	విరాళాలు		800
Add:	పుస్తకాలు, వార పత్రికలు	3,000				
Less:	పుస్తకాలు	2,000	1,000			
	అద్దె		1,200			
	పోస్టేజి		1,700			
	ముద్రణ, స్టేషనరీ		500			
To:	వ్యయంపై ఆదాయము		20,600			
	మిగులు		30,800			30,800

7. **దిగువ ఇచ్చిన వివరాల నుండి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను తయారు చేయుము.**

వసూళ్ళ చెల్లింపుల ఖాతా

Dr. Cr.

	వసూళ్ళు	రూ.	చెల్లింపులు	రూ.
To	తెచ్చిన నిల్వ	400	By ఆట స్థలాల నిర్వహణ (ఎ)	4,000
To	చందాలు	7,200	By వేతనాలు	4,500
To	ప్రవేశ రుసుము	460	By అద్దె	150
To	పెట్టుబడులపై వడ్డీ	1,200	By ముద్రణ (బి)	650
To	ఉపన్యాసాల వలన వసూళ్ళు	2,000	By పోస్టేజి	60
			By తేల్చిన నిల్వ	1,900
		11,260		**11,260**

'ఎ' అంశములో గత సంవత్సరపు రు. 500/- కలదు.

'బి' అంశములో గత సంవత్సరపు రు. 150/- కలదు.

ప్రవేశ రుసుమును మూలధనీకరించవలెను.

సంవత్సరాంతమున వివరాలు:

(1) చెల్లించవలసిన ముద్రణ రు. 300/-

(2) చెల్లించవలసిన వేతనాలు రు. 500/-

(3) రావలసిన చందాలు రు. 300/-

(4) ఈ సంవత్సరములో వసూలైన గత సంవత్సరపు చందాలు రు. 500/-

జవాబు:

ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

Dr. **Cr.**

	వ్యయాలు		రూ.	ఆదాయాలు		రూ.
To	ఆట స్థలాల నిర్వహణ	4,000		By చందాలు	7,200	
Less:	గత సం॥ ఖర్చు	500	3,500	Add: రావలసినవి	300	
Less:	వేతనాలు	4,500		Less: గత సం॥వి	7,500	
Add:	చెల్లించవలసినవి	500	5,000		500	7,000
Add:	అద్దె		150	Less: పెట్టుబడులపై వడ్డీ		1,200
Add:	ముద్రణ	650		Less: ఉపన్యాసాల వలన వసూళ్ళు		2,000
Less:	గత సం॥	150				
		500				
Add:	చెల్లించవలసినవి	300	800			
To	పోస్టేజి		60			
To	వ్యయంపై ఆదాయం మిగులు		690			
			10,200			10,200

సూచన:

1. ప్రవేశ రుసుమును మూలధనీకరించవలెను అని ఇచ్చినారు అంటే ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో చూపవలెను.

2. వసూలైన చందాలలో గత సంవత్సరపు చందాలు 500 కూడ కలిసి ఉన్నవి. అవి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో వ్రాయకూడదు. కనుక చందాల నుండి తీసివేయటమైనది.

8. క్రింది సమాచారము నుండి 1987 సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను తయారు చేయండి

Dr. Cr.

	వసూళ్ళు	రూ.	చెల్లింపులు		రూ.
To	తెచ్చిన నిల్వ		By జీతాలు		4,800
	చేతిలో నగదు	200	By అద్దె		500
	బ్యాంకులో నగదు	1,600	By స్టేషనరీ		200
To	చందాలు		By సైకిల్ కొనుగోలు		300
	1986	500	By పెట్టుబడులు		3,000
	1987	8,300	By పేద విద్యార్థులకు సహాయము		2,000
	1988	600	By తేల్చిన నిల్వ		
To	పెట్టుబడుల అమ్మకము	2,000	చేతిలో నగదు	300	
To	పాత ఫర్నిచర్ అమ్మకము	300	బ్యాంకులో నగదు	2,400	2,700
	(పుస్తకపు విలువ 400)				
		13,500			**13,500**

1987 సం॥నికి రావలసిన చందాలు రు. 700. ఈ సంవత్సరము కొన్ని పెట్టుబడులపై రావలసిన వడ్డీ రు. 100. చెల్లించవలసిన అద్దె 60.

జవాబు: **31-12-1983 లో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా**

Dr. Cr.

	వ్యయాలు		రూ.	ఆదాయాలు		రూ.
To	జీతాలు		4,800	( ) చందాలు	8,300	
To	అద్దె	500		Add: రావలసినవి	700	9,000
Add:	చెల్లించవలసినవి	60	560	Add: రావలసిన వడ్డీ		100
Add:	స్టేషనరీ		200			
Add:	పేద విద్యార్థుల సహాయము		2,000	Less: పెట్టుబడులపై వడ్డీ		1,200
Add:	ఫర్నిచర్ అమ్మకంలో నష్టము400					
		-300	100			
To	వ్యయముపై ఆదాయం మిగులు	1,440				
			9,100			**9,100**

I. Model:

9. అంకణా మరియు అవసరమైన సమాచారము ఇస్తే ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను, ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయుట.

1999 మార్చి 31న ఒక క్లబ్ యొక్క అంకణా క్రింది విధంగా ఉంది.

	డెబిట్	క్రెడిట్
	రు.	రు.
సంవత్సరానికి అద్దె	5,000	
పన్నులు సంవత్సరానికి	4,360	
5% వడ్డీతో అప్పు		3,000
ఋణ దాతలు		10,220
ప్రవేశ రుసుము		3,500
చేతిలో నగదు	320	
సెక్రటరీ పారితోషికము	1,500	
ఋణ గ్రస్తులు	1,180	
ముందుగా వసూలైన చందాలు		1,600
ఫర్నిచర్	12,000	
వేతనాలు	6,000	
భవనము	10,000	
స్టేషనరీ	1,450	
కోర్టు ఖర్చులు	180	
వార్షిక చందాలు		21,730
బిలియర్డ్ రూమ్ వసూళ్ళు		1,230
మరమ్మత్తులు	5,160	
సిగరెట్లు, వైన్ అమ్మకము ద్వారా వసూళ్ళు		4,330
ఇతర ఖర్చులు	950	
సిగరెట్లు, వైన్ కొనుగోలు	3,410	
సిగరెట్లు నిల్వ (1-4-1998)	150	
అప్పుపై వడ్డీ	60	
గత సంవత్సరము మిగులు	6,840	
భవనానికి చేర్పులు		12,950
	58,560	**58,560**

ఫర్నిచర్ నుండి రు. 1200: భవనము నుండి రు. 1000 తరుగుదల తీసివేయవలెను. సంవత్సరాంతములో సరుకు నిల్వ ఏమీ లేదు. 31-3-1999తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను, ఆ తేదీనాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు:

31-3-1999తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ, వ్యయాల ఖాతా

Dr. Cr.

	వ్యయము		రూ.	ఆదాయము	రూ.
To	అద్దె		5,000	ప్రవేశ రుసుము	3,500
To	పన్నులు		4,360	వార్షిక చందాలు	21,730
To	సెక్రటరీ పారితోషికము		1,500	బిల్‌యార్డ్ రూమ్ వసూళ్ళు	1,230
To	వేతనాలు		6,000	సిగరెట్లు, వైన్ అమ్మకము	4,330
To	స్టేషనరీ		1,450		
To	కోర్టు ఖర్చులు		180		
To	మరమ్మత్తులు		5,160		
To	ఇతర ఖర్చులు		950		
To	సిగరెట్లు, వైన్ ప్రారంభ నిల్వ	150			
Add:	కొనుగోలు	3,410	3,560		
	అప్పుపై వడ్డీ		60		
	తరుగుదల :				
	ఫర్నిచర్	1,200			
	భవనము	1,000	2,200		
To	వ్యయముపై ఆదాయము మిగులు		370		
			30,790		**30,790**

31-3-1999న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ముందుగా వచ్చిన చందాలు		1,600	చేతిలో నగదు		320
ఋణ దాతలు		10,220	ఋణగ్రస్తులు		1,180
అప్పు (5- 1)		3,000	ఫర్నిచర్	12,000	
			Less: తరుగుదల	1,200	10,800
ఆదాయము మిగులు (గత సం॥)			భవనము	**10,000**	
Add:	12950		Add: చేర్పులు	6,840	
ఈ ఏడాది ఆదాయము			16,800		
			Less: తరుగుదల	1,000	15,840
మిగులు	370	13,320			
		28,140			**28,140**

II. Model:

10. **31-12-1993తో అంతమయ్యే సం॥నికి వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా**

Dr.	వ్యయాలు		రూ.	ఆదాయాలు		రూ. Cr.
To	తెచ్చిన నిల్వ		10,000	By ఖర్చులు	1992	1,200
					1993	2,000
To	చందాలు	1992	200	By ఆవరణల కొనుగోలు		4,000
		1993	2,100	By వడ్డీ		400
		1994	150	By వినోదాల ఖర్చులు		2,000
To	ప్రవేశ రుసుము		800	By తేల్చిన నిల్వ		8,350
To	లాకర్ అద్దె		700			
To	వినోదాల వలన వసూళ్ళు		4,000			
			17,950			17,950

31-12-1992న ఉన్న ఆస్తి-అప్పుల పట్టిక

	అప్పులు	మొత్తం	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం	మొత్తం
		రు.	రు.		రు.	రు.
To	నిధి		32,000	భవనాలు		30,000
To	ముందుగా వచ్చిన చందాలు		600	రావలసిన చందాలు		380
To	చెల్లించవలసిన ఖర్చులు		1,400	రావలసిన లాకర్ అద్దె		240
To	ఋణము		5,000	చేతిలో నగదు		10,000
To	ఆదాయ-వ్యయాల ఖాతా		1,620			
			40,620			40,620

సర్దుబాట్లు:

1. చెల్లించవలసిన ఖర్చులు రు. 500
2. రావలసిన చందాలు రు. 800
3. చెల్లించవలసిన జీతాలు రు. 200
4. భవనాలపై తరుగుదల రు. 2000
5. ప్రవేశ రుసుమును మూలధనీకరించండి. 31-12-1993తో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను, ఆనాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు : **31.12.1993తో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయం - వ్యయాల ఖాతా**

Dr. Cr.

వ్యయాలు	మొత్తం	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం	మొత్తం
	రు.	రు.		రు.	రు.
To ఖర్చులు	2,000		By చందాలు	2,100	
Add: చెల్లించవలసినవి	500	2,500	Add: ముందుగా వచ్చిన చందాలు		
To వడ్డీ		400	(ప్రస్తుత సం॥నివి)	600	
To చెల్లించవలసిన జీతాలు		200		2,700	
To భవనాలపై తరుగుదల		2,000	Add:రావలసిన చందాలు	800	3,500
			By లాకరు అద్దె	700	
To వ్యయంపై ఆదాయం మిగులు		860	Less:గత సం॥ చెల్లించవలసిన		
			అద్దె	240	460
			By వినోదాల వల్ల వసూళ్ళు	4,000	
			Less: వినోదపు ఖర్చులు	2,000	2,000
		5,960			**5,960**

31-12-1993తో వున్న ఆస్తి - అప్పుల పట్టిక

అప్పులు	మొత్తం	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం	మొత్తం
	రు.	రు.		రు.	రు.
మూలధన నిధి	32,000		భవనాలు	30000	
Add: ప్రవేశ రుసుము			Less: తరుగుదల	2000	28000
(మూలధనీకరించింది)	800	32,800	ఆభరణాల ఖరీదు		4000
ముందుగా వచ్చిన చందాలు		150	రావలసిన చందాలు		
చెల్లించవలసిన ఖర్చులు			1992	180	
1992	200		1993	800	980
1993	500	700	చేతిలో నగదు		8350
చెల్లించవలసిన జీతాలు		200			
ఋణము		5,000			
ఆదాయం-వ్యయాల ఖాతా	1620				
Add: వ్యయంపై ఆదాయం					
మిగులు	860	2,480			
		41,330			**41330**

సూచన:

1. ప్రవేశ రుసుమును మూలధనీకరించడమైనది.
2. 1992 ఆస్తి-అప్పుల పట్టిక నుండి ఆ ఏడాదికి రావలసిన చందాలు 380 అని తెలుస్తున్నది. కానీ 1993లో 92 తాలూకు 200 రు. మాత్రమే వసూలైనవి. కనుక తేడా 180 రూపాయలను ముగింపు ఆస్తి-అప్పుల పట్టీలో రావలసిన చందాలలో

చూపటమైనది. అలాగే 1993కు గాను 92 లోనే 600 వసూలైనట్లుగా తెలుస్తుంది. అది ఈ సం॥నది కనుక ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో కలపడమైనది. ఈ ఏడాది రావలసిన చందాలైన 800రూ.లను ఆదాయ - వ్యయాల ఖాతాలో చందాలకు కలిపి, ముగింపు ఆస్తిగా చూపడమైనది. 1994కు గాను ఈ ఏడాదిలోనే వసూలైన 150/- ముగింపు ఆస్తి-అప్పుల పట్టీలో అప్పులవైపు చూపడమైంది.

III. Model

వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా మరియు అవసరమైన సమాచారము ఇచ్చి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను, ఆస్తి అప్పుల పట్టికను తయారు చేయుట.

11. ఒక హాస్పిటల్ వివరాల నుండి 1974 జూన్ 30తో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను, ఆస్తి అప్పుల పట్టికను తయారు చేయండి.

వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా

Dr.	వసూళ్ళు	రూ.	చెల్లింపులు	రూ. Cr.
To	తెచ్చిన నిల్వ 1-7-1978	2,010	By జీతాలు	656
To	చందాలు	1,115	By అద్దె పన్నులు	580
To	సభ్యులు కాని వారి నుండి		By వాహనము ఖరీదు	2,000
	వచ్చిన చందాలు	270	By వాహనము ఖర్చులు	840
To	మునిసిపల్ గ్రాంట్	1,000		
To	భవన నిధి విరాళాలు	1,560	By మందులు	670
To	వడ్డీ	38	By తేల్చిన నిల్వ 30-06-1979	1,247
		5,993		**5,993**

ఆవరణల విలువ రూ. 8,000. భవన నిధికి వచ్చిన విరాళాలలో 100/- పొరపాటు చేసిన చందాలలో వ్రాయటమైనది. కొనుగోలు మందులకు రు. 129/- చెల్లించవలసి ఉన్నది.

జవాబు: **1-7-1978 ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టిక**

అప్పులు		ఆస్తులు	
పెట్టుబడి నిధి	10,010	నగదు	2,010
		ఆవరణలు	8,000
	10,010		**10,010**

30-06-1979 తో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

Dr.	వ్యయాలు		మొత్తము రూ.	ఆదాయాలు	మొత్తము	రూ. Cr.
To	జీతాలు		656	By చందాలు	1,115	
To	అద్దె పన్నులు		580	Less: పొరపాటున కలిసినవి	100	
To	వాహనము ఖర్చులు		840		1,015	1,015
To	మందుల ఖర్చులు	670		By సభ్యులు కాని వారి చందాలు		270
Add:	చెల్లించవలసినవి	129	799	By మునిసిపల్ గ్రాంట్		1000
				By వడ్డీ		38
				By వ్యయం మిగులు		552
			2,875			**2,875**

30-06-79న వున్న ఆస్తి-అప్పుల పట్టిక

అప్పులు	మొత్తం	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం	మొత్తం
	రు.	రు.		రు.	రు.
చెల్లించవలసిన			నగదు		1,247
మందుల ఖర్చులు		129	ఆవరణలు		8,000
భవన నిధి		1,660	వాహనము		2,000
పెట్టుబడి నిధి	10,010				
Less: వ్యయం మిగులు	552	9,458			
		11,247			11,247

Model

IV వసూళ్ళు మరియు చెల్లింపుల ఖాతా మరియు ఆదాయం-వ్యయాల ఖాతా ఇచ్చి ప్రారంభపు మరియు ముగింపు ఆస్తి-అప్పుల పట్టిక తయారు చేయుట.

12. మద్రాస్ స్పోర్ట్ క్లబ్‌కు సంబంధించిన వివరాలు క్రింద ఇవ్వడం జరిగింది.

31-12-1991 తో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయ-వ్యయాల ఖాతా

వ్యయాలు	మొత్తం	మొత్తం	ఆదాయాలు	మొత్తం	మొత్తం
	రూ.	రూ.		రూ.	రూ.
To సెక్రటరీ జీతము		1,500	By ప్రవేశ రుసుము		10,500
To ప్రింటింగ్ మరియు			By చందాలు		15,500
స్టేషనరీ		2,000	By రావలసిన అద్దె		4,000
To ఆడిట్ ఫీజు		500			
To అగ్ని భీమా		1,000			
To ప్రకటనలు		1800			
To మిగులు		23200			
		30000			30000

31-12-1991 తో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయ-వ్యయాల ఖాతా

Dr Cr

వసూళ్ళు	మొత్తం	మొత్తం	చెల్లింపులు	మొత్తం	మొత్తం
	రూ.	రూ.		రూ.	రూ
To తెచ్చిన నిల్వ		4,200	By సెక్రటరీ జీతము		1,000
To ప్రవేశ రుసుము			By ప్రింటింగ్ మరియు స్టేషనరీ		2,400
1990	1,000		By ప్రకటనలు		1,800
1991	10,000	11,000	By అగ్ని భీమా		1,200
To చందాలు			By పెట్టుబడులు		20,000
1990	500				
1991	1,500				
1992	400	15,900			
To అద్దె		3,000	By తేల్చిన నిల్వ		7,700
		34,100			34,100

1-1-1991 నాటి ఆస్తులలో క్లబ్ గ్రౌండ్స్ మరియు పెవిలియన్ రు. 44,000, ఆట పరికరాలు రు. 25,000, మరియు ఫర్నిచర్ 4000 ఉన్నాయి. ప్రారంభపు మరియు ముగింపు ఆస్తి-అప్పుల పట్టికలను తయారు చేయండి.

జవాబు:

1-1-1991న ఉన్న ఆస్తి-అప్పుల పట్టిక

అప్పులు	మొత్తం	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం	మొత్తం
	రూ.	రూ.		రూ.	రూ.
ముద్రణా స్టేషనరీ		400	క్లబ్ గ్రౌండ్స్ మరియు పెవిలియన్		4,400
పెట్టుబడి నిధి		78,300	ఆట పరికరాలు		25,000
			ఫర్నీచర్		4,000
			రావలసిన చందాలు (1990)		500
			చేతిలో నగదు		4,200
			ప్రవేశ రుసుము (1990)		1,000
		78,700			78,700

31-12-91న ఉన్న ఆస్తి-అప్పుల పట్టిక

అప్పులు	మొత్తం	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం	మొత్తం
	రూ.	రూ.		రూ.	రూ.
ముందుగా వచ్చిన చందాలు		400	చేతిలో నగదు		7,700
పెట్టుబడి నిధి	78,300		రావలసిన చందాలు		500
Add: మిగులు	23,200	1,01,500	ప్రవేశ రుసుము (1991)		500
చెల్లించవలసిన సెక్రటరీ జీతాలు		500	రావలసిన అద్దె		1,000
			పెట్టుబడుల కొనుగోలు		20,000
			ముందుగా చెల్లించిన అగ్ని భీమా		200
			పెవిలియన్		44,000
			ఆట పరికరాలు		25,000
			ఫర్నిచర్		4,000
		1,02,900			1,02,900

13. 1978 డిసెంబర్ 31తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఒక లైబ్రరీ యొక్క వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా మరియు ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను ఇవ్వటము జరిగింది.

వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా (1978 డిసెంబర్ 31తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి)

Dr.	వసూళ్ళు		రూ.	చెల్లింపులు	రూ. Cr.
To	తెచ్చిన నిల్వ		700	By పుస్తకాల కొనుగోలు	1,500
To	చందాలు	1997-400		By ముద్రణ-స్టేషనరీ	150
		78-3500	3,900	By జీతాలు	1,250
To	వడ్డీ		400	By ప్రకటనలు	100
To	ప్రత్యేక విరాళాలు (నిధి)		150	By ఇతర ఖర్చులు	350
To	అద్దె	1997-260		By తేల్చిన నిల్వ	2,220
		78-130	390		
			5,540		**5,540**

ఆదాయం-వ్యయాల ఖాతా (1978, డిసెబంరు 31తో అంతమయ్యే సం॥నివి)

Dr. Cr.

	వ్యయాలు	రూ.	ఆదాయాలు	రూ.
To	భీమా	120	By వడ్డీ	380
To	జీతాలు	1,300	By చందాలు	3,800
To	ఇతర ఖర్చులు	320	By అద్దె	260
To	భవనాలపై తరుగుదల	750		
To	ముద్రణ - స్టేషనరీ	150		
To	ప్రకటనలు	90		
To	వ్యయంపై ఆదాయం	1,710		
	మిగులు	**4,440**		**4,440**

ఇతర సమాచారం:

1-1-78 భవనాలు - 17,000, పుస్తకాలు - 15,000, ఫర్నీచర్ - 1000, పెట్టుబడులు - 5000. ఆ తేదీన అప్పులు ఏవీ లేవు. పై వివరాల నుండి ప్రారంభపు మరియు ముగింపు ఆస్తి-అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

1-1-1978న ఉన్న ఆస్తి-అప్పుల పట్టిక

అప్పులు	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం
		చేతిలో నగదు	700
		రావలసిన చందాలు	400
		రావలసిన అద్దె	260
		పెట్టుబడులు	5,000
పెట్టుబడి నిధి	39,360	పుస్తకాలు	15,000
		ఫర్నీచర్	1,000
		భవనాలు	17,000
	39,360		**39,360**

31-12-1978 న వున్న ఆస్తి -అప్పుల పట్టిక

అప్పులు		మొత్తం	ఆస్తులు		మొత్తం
		రూ.			రూ.
పెట్టుబడి నిధి	39,360		చేతిలో నగదు		2,220
Add: ఆదాయం మిగులు	1,710	41,070	రావలసిన చందాలు		300
ప్రత్యేక విరాళాలు (నిధి)		150	రావాలసిన అద్దె		130
			ముందుగా చెల్లించిన ప్రకటనల వ్యయం		
10					
చెల్లించవలసిన భీమా		120	పెట్టుబడులు		5,000
చెల్లించవలసిన జీతాలు		50	పుస్తకాలు	1500	
ముందుగా వసూలైన వడ్డీ		20	Add: చేర్పులు	1500	16,500
			ఫర్నీచర్		1,000
			భవనాలు	17000	
			Less: తరుగుదల	750	16,250
		41,410			**41,410**

V Model: వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతా తయారు చేయుట

14. సిటి క్లబ్ యొక్క ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా క్రింది విధంగా ఉన్నది.

31-12-1994తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల కాతా

	వ్యయాలు	రూ.	ఆదాయాలు	రూ.
To	జీతాలు	1,750	By చందాలు	2,000
To	సాధారణ ఖర్చులు	500	By విరాళాలు	1,050
To	తరుగుదల	300		
To	ఆదాయము మిగులు	500		
		3,050		**3,050**

సర్దుబాట్లు క్రింది విషయాలలో చేయటము జరిగింది.

1. 1-1-1994న 1993కు రావలసిన చందాలు రు. 200/- వీనిలో 1994లో వసూలైనవి రు. 180/-
2. 1-1-1994న ముందుగా వచ్చిన చందాలు రు. 50/-
3. 31-12-1994న ముందుగా వచ్చిన చందాలు రు. 40/-
4. 31-12-1994న రావలసిన చందాలు రు. 70/-
5. సంవత్సర ప్రారంభములో వివిధ ఆస్తులు రూ. 2600/- వీటి విలువ సంవత్సరాంతములో (తరుగుదల లెక్కించిన తరువాత) 2700 కలదు.
6. 1-1-1994న నగదు నిల్వ రు. 160/-

వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతాను తయారు చేయుము.

31.12.1994తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి, వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా

	వసూళ్ళు		రూ.		చెల్లింపులు		రూ.
To	తెచ్చిన నిల్వ		160	By	జీతాలు		1,750
To	విరాళాలు		1,050	By	సాధారణ ఖర్చులు		500
To	చందాలు	2000		By	వివిధ ఆస్తులు (కొనుగోలు)		400
Add:	1993వి 1994లో				సం॥ అంతములో	2700	
	వసూలైనవి	180			తీసిన తరుగుదల	300	
		2180			మొత్తము	3000	
Less:	గత సం॥వసూలైన ఈ				ప్రారంభము	2600	
	సం॥ చందాలు	50		By	తేల్చిన నిల్వ		660
		2130					
Add:	1995 చందాలు	40					
		2170					
Less:	ఈ ఏడాది రావలసిన						
	చందాలు	70	2,100				
			3,310				**3,310**

(ఎ) ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

(బి) ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

(సి) ముగింపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ ఇవ్వబడినవి. పైన ఇవ్వబడిన 1992 సంవత్సరపు వివరాలతో వసూలు చెల్లింపుల ఖాతాను తయారు చేయండి.

ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

	వ్యయాలు		రూ.	ఆదాయాలు	రూ.
To	జీతాలు	1100		By చందాలు	800
Add:	చెల్లించవలసినవి	100	1200	By ఫీజులు	1,400
Add:	భీమా	150			
Less:	ముందుగా చెల్లించినది	13	137		
To	మందులు		600		
To	మిగులు		263		
			2,200		**2,200**

అప్పులు ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ.
మూలధన నిధి	4,050	వైద్య పరికరాలు	3,250
చెల్లించవలసిన జీతాలు	100	ఫర్నిచర్	500
		నగదు	300
		రావలసిన చందాలు	100
	4,150		**4,150**

అప్పులు ముగింపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ	ఆస్తులు		రూ
మూలధన నిధి	4050		పరికరాలు	3,200	
Add: మిగులు	263	4313		500	3,750
			Add: చేర్పులు		500
విరాళాలు		550	పెట్టుబడులు		500
చెల్లించవలసినజీతాలు		100	ఫర్నిచర్		500
ముందుగా వచ్చిన ఖాతా		50	ముందుగా చెల్లించిన భీమా		13
			నగదు		250
		5,013			**5,013**

జవాబు:

31-12-1992 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా

Dr. **Cr.**

వసూళ్ళు	రూ.	చెల్లింపులు		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	300	By జీతాలు	1,200	
To చందాలు (800+100+50)	950	Add: గత సం॥వి	100	
To ఫీజు	1,400	ఈ ఏడాది చెల్లించినవి	1,300	
To విరాళాలు	550	Less: ఈ ఏడాది చెల్లించవలసినవి	100	1,200
		By భీమా	137	
		Add: ముందుగా చెల్లించినవి	13	150
		By మందులు		600
		By పరికరాలు (చేర్పులు)		500
		By పెట్టుబడులు		500
		నగదు లేదా తేల్చిన నిల్వ		250
	3,200			**3,200**

సూచన: పై విధముగా సూచించినట్లు ఈ అధ్యాయంలో 5 మోడల్స్‌లో లెక్కలను అడగవచ్చును. ప్రధానముగా వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా మరియు కొంత సమాచారము ఇచ్చి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాకు ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయమని అడుగుతారు. ఈ పద్ధతిలో ఎక్కువగా లెక్కలను పొందుపరచటమైనది. మొదట కొన్ని సులభమైన లెక్కలకు సమాధానముతో వివరణతో ఇవ్వటము జరిగింది. విద్యార్థులు మొదట తేలిక ప్రశ్నలు స్వయముగా చేసి తరువాత ఉన్న క్లిష్టమైన లెక్కలను చేయుట మంచిది.

16. ఏలూరు స్పోర్ట్స్ క్లబ్ వారి 31-12-1999 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతా దిగువ విధంగా ఉన్నది.

To	విరాళాలు	42,000	By భూమి	25,000
To	జీవిత సభ్యుల చందా	2,000	By ఆటల ఖర్చులు	1,800
To	ప్రవేశ రుసుము	1,500	By ఫర్నిచర్	4,000
To	ఆటల పోటీల నిధి	3,000	By జీతాలు	1,800
To	వడ్డీ	150	By భీమా	360
To	చందాలు	3,000	By ముద్రణ	150
To	ఇతర వసూళ్ళు	900	By పెట్టుబడులు	10,000
			By తేల్చిన నిల్వ	9,440
		52,550		**52,550**

సర్దుబాట్లు:
(ఎ) 1999 కి రావలసిన చందాలు 400
(బి) 1999 కి చెల్లించవలసిన జీతాలు 200
(సి) పెట్టుబడులపై రావలసిన వడ్డీ 400
(డి) 2000 సం॥నికి ముందుగా వచ్చిన చందాలు **300**
(ఇ) విరాళాలను, జీవిత సభ్యుల చందాను పూర్తిగాను, ప్రవేశరుసుము సగము మూలధనీకరించండి.

పై వివరాల నుండి 31-12-1999తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను, ఆనాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు: 31-12-1999 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

Dr. **Cr.**

	వ్యయాలు		**రూ.**	**ఆదాయాలు**		**రూ.**
To	జీతాలు	1,800		By చందాలు	3,000	
Add:	చెల్లించవలసినవి	200	2,000	Less: రాబోయే సం॥చందాలు	300	
To	భీమా		360		2,700	
To	ముద్రణ		150	Add: రావలసిన చందాలు	400	3,100
To	వ్యయంపై ఆదాయం మిగులు		2,790	Add: ప్రవేశ రుసుము	400	
				(50% రాబడి ఆదాయం)		750
				Add: వడ్డీ 150		
				Add: రావలసిన వడ్డీ	400	550
				By ఇతర వసూళ్ళు		900
			5,300			**5,300**

31-12-1999న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

Dr.					Cr.
అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
చెల్లించవలసిన జీతాలు		200	చేతిలో నగదు		9,440
ముందుగా వచ్చిన చందాలు		300	రావలసిన చందాలు		400
మూలధనీకరించినవి			రావలసిన వడ్డీ		400
విరాళాలు	42,000		పెట్టుబడులు		10,000
జీవిత సభ్యుల చందా	2,000		భూమి	25,000	
ప్రవేశ రుసుము	750		ఫర్నిచర	4,000	
Add: ఆదాయం					
(50%) మిగులు	2,790	47,540			
ఆటల పోటీల నిధి	3,000				
Less: ఆటల ఖర్చులు	1,800	1,200			
		49,240			**49,240**

వివరణ:

1. విరాళాలు-జీవిత సభ్యుల చందాను పూర్తిగా మూలధనీకరించమని అడిగినారు. అందువలన వాటిని ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పులవైపు చూపటమైనది. ప్రవేశ రుసుములో సగము మూలధనీకరించవలెను అని చెప్పినారు. అనగా సగము రాబడి ఆదాయంగా పరిగణించి ఆదాయ-వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపు చూపి, మిగిలిన సగాన్ని ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపవలెను.
2. ఆటల పోటీల నిధి ఉన్నపుడు, ఆటల ఖర్చులను నిధి నుండి తీసివేయవలెను. దీనిని ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపవలెను.

17. వైజాగ్ జంఖానా క్లబ్ వారి 31-12-1995తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా దిగువ ఇవ్వటమైనది. ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను, ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

31-12-1995 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతా

Dr.			రూ.			రూ. Cr.
To	వచ్చిన విరాళాలు		50,000	By భవనాలు		40,000
To	శాశ్వత సభ్యుల ప్రవేశ రుసుము		4,000	By టోర్నమెంట్ ఖర్చులు		900
				By ఫర్నిచర్		2,100
To	టోర్నమెంట్ నిధి		10,000	By రాబడి చెల్లింపులు:		40,000
To	రాబడి వసూళ్ళు:			జీతాలు	1,800	
	చందాలు	3,200		క్రికెట్	600	
	లాకర్ అద్దె	100		టెన్నిస్	540	
	పెట్టుబడులపై వడ్డీ	100		తోట పని	170	
	క్రికెట్ ఫీజు	400		ముద్రణ	280	
	టెన్నిస్ ఫీజు	350		భీమా	360	
	బిలియార్డ్స్ ఫీజు	200		వివిధ ఖర్చులు	150	3,900
	వివిధ వసూళ్ళు	50	4,400	By పెట్టుబడులు		18,000
				By తేల్చిన నిల్వ		3,500
			68,400			**68,400**

ఇతర సమాచారము: (1) .చందాలలో 200 1996 సంవత్సరానికి చెందినవి కలిసి ఉన్నవి. (2) 1995 సంవత్సరానికి రావలసిన చందాలు 600. (3) డిసెంబర్ నెల జీతాలు 600. ఇందులో 340 చెల్లించలేదు. (4) భీమా 30-9-96 వరకు చెల్లించటమైనది.

31-12-1995 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

Dr.	వ్యయాలు		రూ.	ఆదాయాలు		రూ. Cr.
To	జీతాలు	1,800		By చందాలు	3,200	
Add:	చెల్లించవలసినది	340	2,140	Less: 1996 వి	200	
To	క్రికెట్		600		3,000	
To	టెన్నిస్		540	Add: ఈ సం॥ రావలసినవి	600	3,600
To	తోటపని		170	By లాకర్ అద్దె		100
To	ముద్రణ		280	By పెట్టుబడులపై వడ్డీ		100
To	భీమా	360		By క్రికెట్ ఫీజు		400
Less:	ముందుగా చెల్లించినది	270	90	By టెన్నిస్ ఫీజు		350
To	వివిధ ఖర్చులు		150	By బిలియార్డ్స్ ఫీజు		200
To	వ్యయంపై ఆదాయం మిగులు		830	By ఇతర వసూళ్ళు		50
			4,800			**4,800**

31-12-1995 న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు	రూ.
చెల్లించవలసిన జీతాలు		340	చేతిలో నగదు	3,500
టోర్నమెంట్ నిధి	10,000		రావసిన చందాలు	600
Less: టోర్నమెంట్ ఖర్చులు	900	9,100	ముందుగా చెల్లించిన భీమా	270
ముందుగా వచ్చిన చందాలు		200	ఫర్నిచర్	2,100
మూలధనీకరించిన విరాళాలు	50,000		భవనాలు	40,000
ప్రవేశ రుసుము	4,000		పెట్టుబడులు	18,000
Add: ఆదాయము మిగులు	830	54,830		
		64,470		**64,470**

వివరణ: (1) ప్రారంభ నిల్వలు ఏవీ లేవు కనుక మూలధన నిధి లేదు. (2) రాబడి వసూళ్ళు, రాబడి చెల్లింపులు మాత్రమే ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో తీసుకోవలెను. (3) భీమా 30-9-1996 వరకు చెల్లించినారు. అనగా ఈ సంవత్సరములో 3 నెలలకు, వచ్చే సంవత్సరములో 9 నెలలకు ఖర్చు వ్రాయవలెను. 270 ముందుగా చెల్లించిన భీమా అవుతుంది.

$$360 \times \frac{9}{12} = 270$$

$360 \times \frac{3}{12} = 90$ రూ. ఈ ఏడాది ఖర్చు.

18. **దిగువ ఇచ్చిన సమాచారము నుండి 1994 డిసెంబర్ 31తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను మరియు ఆ తేదీన ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.**

1993 డిసెంబర్ 31న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
చెల్లించవలసిన అద్దె	425	చేతిలో నగదు	13,000
మూలధన నిధి	25,575	ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు	10,000
		రావలసిన వడ్డీ	125
		రావలసిన చందాలు	400
		పుస్తకాలు	1,000
		ఫర్నిచర్	1,475
	26,000		**26,000**

ఈ సంవత్సరములో వ్యవహారాలు:

వసూళ్ళు: చందాలు 2500: ఉపన్యాసాల నుండి వసూళ్ళు 1000: సెక్యూరిటీలపై వడ్డీ 475: ప్రవేశ రుసుము 1500: పాత ఫర్నిచర్ అమ్మకము 75 (పుస్తకపు విలువ 100).

చెల్లింపులు: అద్దె 600: ముద్రణ 150: ప్రకటనలు 200: ఇతర ఖర్చులు 55: ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు 2500: పుస్తకాలు 300: ఫర్నిచర్ 400. ఉపన్యాసాల ఏర్పాటుకు ఖర్చులు 750.

31-12-1994న చెల్లించవలసినవి: ముద్రణ 75 : అద్దె 100.

31-12-1994 న రావలసినవి : చందాలు 325 : సెక్యూరిటీల పై వడ్డీ 150.

జవాబు:

సూచన: పై ప్రశ్నలో నగదు ముగింపు నిల్వ ఇవ్వలేదు. కనుక వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతాను తయారు చేసి దానిని కనుగొనవలెను.

వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతా

Dr.		రూ.			రూ. Cr.
To	తెచ్చిన నిల్వ	13,000	By	అద్దె	600
To	చందాలు	2,500	By	ముద్రణ	150
To	ఉపన్యాసాలు	1,000	By	ప్రకటనలు	200
To	సెక్యూరిటీలపై వడ్డీ	475	By	ఇతర ఖర్చులు	55
To	ప్రవేశ రుసుము	1,500	By	ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు	2,500
To	పాత ఫర్నిచర్ అమ్మకము	75	By	పుస్తకాలు	300
			By	ఫర్నిచర్	400
			By	ఉపన్యాసాల ఏర్పాటుకు ఖర్చులు	750
			By	తేల్చిన నిల్వ (నగదు నిల్వ)	13,595
		18,550			**18,550**

31-12-1995 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

Dr.	వ్యయాలు		రూ.		ఆదాయాలు			రూ. Cr.
To	అద్దె	600		By	చందాలు వసూలైనవి	2500		
Less:	గత సంవత్సరమునది	425		Less:	గత సం॥రావలసినవి	400		
		175				2100		
Add:	ఈ సం॥ చెల్లించవలసినది	100	275	Add:	ఈ సం॥ రావలసినవి	325	2,425	
To	ముద్రణ	150		By	వడ్డీ	475		
Add:	చెల్లించవలసినది	75	225	Less:	గత సం॥ రావలసినది	125		
To	ప్రకటనలు		200			350		
To	ఇతర ఖర్చులు		55	Add:	ఈ సం॥ రావలసినది	150		500
To	ఉపన్యాసాల ఏర్పాటుకు ఖర్చులు		750	By	ప్రవేశ రుసుము			1500
To	ఫర్నిచర్ అమ్మకంలో నష్టము		25	By	ఉపన్యాసాల వలన వసూళ్ళు		1000	
To	వ్యయంపై ఆదాయం మిగులు		3,895					
			5,425					**5,425**

31-12-1994 న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు			చేతిలో నగదు		13,595
అద్దె		100	రావసిన చందాలు		325
ముద్రణ		75	రావలసిన వడ్డీ		150
మూలధన నిధి	25,575		ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు	10,000	
Add: ఆదాయము మిగులు	3,895	29,470	Add: కొనుగోలు	2,500	12,500
			పుస్తకాలు	1,000	
			Add: కొనుగోలు	300	1,300
			ఫర్నిచర్	1,475	
			Less: అమ్మినది	100	12,500
				1375	
			Add: చేర్పులు	400	1775
		29,645			**29,645**

31-3-1997తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను, ఆ తేదీ నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

31-3-1997 తో అంతమయ్యే సం॥నికి వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతా

Dr.		రూ.		రూ. Cr.
To	ప్రారంభ నిల్వ		By జీతాలు	3,600
	చేతిలో నగదు	55	By అద్దె	600
	బ్యాంకులో నగదు	455	By ముద్రణ	145
	చందాలు (1997-98 నాటి 200		By పోస్టేజి	25
			By సైకిల్	95
	లతో లతో కలిపి)	3,000		
	పెట్టుబడుల మీద వడ్డీ	1,500	By ప్రభుత్వ గ్రాంట్లు	680
	బ్యాంకు వడ్డీ	10	By తేల్చిన నిల్వ	
	పాతకారు అమ్మకము	250	చేతిలో నగదు	12
			బ్యాంకులో నగదు	113
		5,270		**5,270**

చందాలలో 1995-96 నాటి 120 కలిసి ఉన్నవి.

1996 మార్చి నెల అద్దె 50 అద్దెలో కలసి ఉన్నది. మార్చి 1997న చెల్లించవలసిన అద్దె 50.

1996-97లో రావలసిన చందాలు రు. 150/-

స్టేషనరీ బిల్లు 25/- ఇంకా చెల్లించవలసి ఉన్నది.

అమ్మిన కారు విలువ రు. 320/-

పెట్టుబడుల విలువ (1-10-1995 న) 40,000. వీటిపై వడ్డీ 5% చొప్పున ప్రతి సంవత్సరము సెప్టెంబర్ 30న చెల్లిస్తారు.

జవాబు: **31-3-1997 తో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా.**

	వ్యయాలు		రూ.	ఆదాయాలు		రూ.
To	జీతాలు		3,600	By చందాలు	3,000	
To	అద్దె	600		Less: రాబోయే సం॥వి	200	
Less:	1996 అద్దె	50			2,800	
		550		Add: రావలసిన చందాలు	150	
Add:	ఈ ఏడాది చెల్లించవలసినది	50	600		2,950	
Add:	ముద్రణ	145		Less: గత సం॥వి	120	2,830
Add:	చెల్లించవలసినది	25	170	By బ్యాంకు వడ్డీ		10
To	పోస్టేజి		25	By పెట్టుబడులపై వడ్డీ		2,000
To	కారు అమ్మకంలో నష్టము		70			
To	వ్యయంపై ఆదాయం మిగులు		375			
			4,840			**4,840**

ప్రారంభ ఆస్తి అప్పుల పట్టిక

అప్పులు	రు.	ఆస్తులు	రు.
చెల్లించవలసిన అద్దె	50	చేతిలో నగదు	55
పెట్టుబడి నిధి	40,900	బ్యాంకులో నగదు	455
		రావలసిన చందాలు	120
		కారు	320
		పెట్టుబడులు	40,000
	40,950		**40,950**

31-03-1997 న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రు.	ఆస్తులు	రు.
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు			చేతిలో నగదు	12
అద్దె		50	బ్యాంకులో నగదు	113
స్టేషనరీ		25	రావలసిన చందాలు	150
ముందుగా వచ్చిన చందాలు		200	సైకిల్	95
పెట్టుబడి నిధి	40,900		ప్రభుత్వ బాండ్లు	680
Add: ఆదాయం మిగులు	375	41,275	పెట్టుబడులు	40,000
			రావలసిన వడ్డీ	500
		41,550		**41,550**

వివరణ: మూలధన నిధి కనుగొనుటకు ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీని అనగా 1-4-1996న తయారు చేయాలి.

1. వసూలైన చందాలలో 1997-98వి అనగా రాబోయే సంవత్సరమువి కలిసి ఉన్నవి. అందుకని వాటిని చందాల నుండి తీసివేయాలి. అలాగే 95-96వి కూడా కలిసి ఉన్నవి. కనుక వాటిని కూడా తీసివేయాలి. ఈ ఏడాది రావలసిన చందాలు కలుపవలెను.
2. అద్దెలో గత సంవత్సరము రు. 50/- కలిసి ఉన్నది. ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో గత సంవత్సరమువి వ్రాయకూడదు. కనుక తీసివేయుట జరిగింది. ఈ సంవత్సరము చెల్లించవలసిన అద్దెను కలిపి చూపవలెను.
3. అమ్మిన కారు విలువ 320 కానీ 250 కే అమ్మటము జరిగింది. ఈ అమ్మకములో నష్టము రు. 70/-. దీనిని ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో రాబడి వ్యయముగా చూపవలెను.
4. పెట్టుబడులు ప్రారంభపు తేదీ నాటికి కలవు. కనుక వాటి మీద వడ్డీని సంవత్సరానికి లెక్కించటము జరిగింది. అయితే వసూలైన వడ్డీ 1500. అందుకని మిగిలిన 500ను రావలసిన వడ్డీగా భావించవలెను.

31-12-1996తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి విశాఖ అసోసియేషన్ వారి వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతా దిగువ ఇవ్వటమైనది.

Dr.	వసూళ్ళు	రూ.	చెల్లింపులు	రూ. Cr.
To	తెచ్చిన నిల్వ	20,800	By జీతాలు	6,000
To	చందాలు (1997 కి చెందిన 750 తో సహా)	21,250	By టెలిఫోన్	790
			By స్టేషనరీ	600
To	హాలు అద్దె	1,300	By భీమా (1997 కి చెందిన 400 తో)	650
To	పెట్టుబడుల పై వడ్డీ	1,000	By అద్దె	5,400
	విరాళాలు	10,000	By లైబ్రరీ	3,000
			By విరాళాలు	5,000
			By తేల్చిన నిల్వ	32,910
		54,350		**54,350**

అదనపు సమాచారము:

(ఎ) సంస్థ వద్ద 3% ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు 40,000 వి కలవు.

(బి) 1-1-1996న లైబ్రరీ పుస్తకాల విలువ రు. 20,000.

(సి) విరాళాలు 10,000 ఒక బహుమతి నిధిగా ఏర్పాటు చేయాలి.

(డి) చెల్లించవలసిన అద్దె 450.

(ఇ) ఒక్కొక్కరు రు. 50/- చొప్పున చందాలు చెల్లిస్తారు. అటువంటి సభ్యులు 400 మంది కలరు.

31-121996తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను, ఆనాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు:

వివరణ:

1. వసూలైన చందాలు 21,250
   Less: 1997 వి 750
   20,500

50% చొప్పున 400 మంది సభ్యులకు 20,000 రావాలి. అంటే అదనంగా ఉన్నవి గత సంవత్సరము తాలూకు రావలసిన చందాలు 500. అందుకని 500లను కూడ తీసివేసి 20,000 చూపాలి.

2. 1-1-1996 న ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు 40,000
   3% చొప్పున సంవత్సరానికి వడ్డీ 1,200

$$40,000 \times \frac{3}{100} =$$

కానీ వసూలైన వడ్డీ 1000. అందువలన రావలసిన వడీ&డ 200గా తీసుకొనవలెను.

3. మూల ధన నిధిని ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వేసి కనుగొనవలెను.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
మూలధన నిధి	81,300	చేతిలో నగదు	20,800
		రావలసిన చందాలు	500
		ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు	40,000
		లైబ్రరీ పుస్తకాలు	20,000
	81,300		**81,300**

31-12-1996తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

Dr.			రూ.			రూ. Cr.
To	జీతాలు		6,000	By చందాలు	21,250	
To	టెలిఫోన్		790	Less: 1997 వి	750	
To	స్టేషనరీ		600			20,500
To	భీమా	650		Less: 1996వి	500	2,000
Less:	ముందుగా చెల్లించినది	400	250	By హాలు అద్దె		1,300
	అద్దె	5,400		By పెట్టుబడులపై వడ్డీ	1,000	
Add:	చెల్లించవలసినది	450	5,850	Add: రావలసినవి	200	1,200
To	విరాళాలు		5,000			
To	వ్యయంపై ఆదాయం మిగులు		4,010			
			22,500			22,500

31-12-1996న విశాఖ అసోసియేషన్ వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ముందుగా వచ్చిన చందాలు		750	చేతిలో నగదు		32,910
చెల్లించవలసిన అద్దె		450	ముందుగా చెల్లించిన వ్యయాలు (భీమా)		400
బహుమతి నిధి		10,000	రావలసిన వడ్డీ		200
మూలధన నిధి	81,300		లైబ్రరీ	20,000	
Add: ఆదాయం మిగులు	4,010	85,310	Add: పుస్తకాల కొనుగోలు	3,000	2,300
			ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు		40,000
		96,510			96,510

31-12-2000తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతా

Dr.	వసూళ్ళు		రూ.	చెల్లింపులు		రూ. Cr.
To	తెచ్చిన నిల్వ		60,000	By జీతాలు		1,24,500
To	చందాలు			By స్టేషనరీ		24,000
	గత సం॥వి	2,400		By అద్దె పన్నులు		36,000
	ప్రస్తుత సం॥వి	1,26,600		By టెలిఫోన్ ఖర్చులు		6,000
	రాబోయే సం॥వి	4,800	1,33,800	By పెట్టుబడులపై వడ్డీ		1,000
To	క్యాంటిన్ నుండి లాభము		90,000	Add: రావలసినవి	200	1,200
To	ఇతర వసూళ్ళు		4,500			
To	పాత వార్తాపత్రికల అమ్మకము		11,200			
To	డివిడెండ్లు		48,500			
			3,48,000			22,500

అదనపు సమాచారము:

1. సంస్థలో 450 సభ్యులు కలరు. వారి వార్షిక చందా ప్రతి సభ్యునకు 300. 2000 సంవత్సరానికి రావలసిన చందాల బకాయిలు - 2700.
2. 31-12-2000 నాడు స్టేషనరీ నిల్వ 3000 మరియు 31-12-2001 నాడు స్టేషనరీ నిల్వ 5400.
3. భవనము ఖరీదు 400000 దీనిపై 5% చొప్పున తరుగుదల ఏర్పాటు చేయండి.

31-12-2001 తో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా మరియు ఆ తేదీన కల ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు :

1-1-2001 న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
పెట్టుబడి నిధి *	4,65,700	చేతిలో నగదు	60,000
		రావలసిన చందాలు	2,700
		స్టేషనరీ	3,000
		భవనాలు	4,00,000
	4,65,700		**4,65,700**

ప్రారంభపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారు చేసి మూలధన నిధిని కనుగొనవలెను.

31-12-2001 అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయ వ్యయాల ఖతా

Dr.			రూ.		రూ. Cr.
To	జీతాలు		1,24,500	By చందాలు (450 × 300)	1,35,000
To	స్టేషనరీ నిల్వ:	3,000		By కాంటీన్ నుండి లాభము	90,000
Add:	కొనుగోలు	24,000		By ఇతర ఆదాయాలు	4,500
		27,000		By వార్తా పత్రికల అమ్మకము	11,200
Less:	ముగింపు నిల్వ	5,400	21,600	By డివిడెండ్లు	48,500
To	అద్దె పన్నులు		36,000		
To	టెలిఫోన్ ఖర్చులు		6,000		
To	ప్రకటనలు		10,500		
To	పోస్టేజి		10,000		
To	ఇతర ఖర్చులు		35,000		
To	తరుగుదల $400000 \times \frac{5}{100}$		20,000		
To	వ్యయంపై ఆదాయము మిగులు		25,600		
			2,89,200		**2,89,200**

31-12-2001న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ముందుగా వచ్చిన చందాలు		4,800	చేతిలో నగదు		27,000
మూలధన నిధి	4,65,700		భవనాలు	4,00,000	
Add: ఆదాయం మిగులు	25,600	4,91,300	Less: తరుగుదల	20,000	3,80,000
			పెట్టుబడులు		75,000
			స్టేషనరీ		5400
			రావలసిన చందాలు	2001 వి	8,400
				2000 వి	300
		4,96,100			**4,96,100**

గమనిక: 2001లో మొత్తము సభ్యుల నుండి రావలసినది.

	450 × 300 =	1,35,000
2001 సంవత్సరానికి వసూలైనవి		1,26,600
కనుక రావలసినవి		8,400

(2) 2000 సం॥నికి రావలసినది 2700 అని ఇచ్చినారు. కానీ వసూలైనది. 2400 మాత్రమే, అందవలన 2000 సం॥ రావలసిన చందాలు 300.

(3) రాబోయే సం॥ చందాలు అప్పు అవుతుంది.

22. ఒక క్లబ్ యొక్క వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా ఇవ్వటమైనది. (31-12-1992)

Dr.		రూ.		రూ. Cr.
To	చేతిలో నగదు	2,000	By నూతన భవనము	40,000
To	విరాళాలు	50,000	By ముద్రణ	200
To	ప్రవేశ రుసుము	3,000	By పోస్టేజి	25
To	టెన్నిస్ టోర్నమెంట్ ఫండ్	9,000	By ఇతర ఖర్చులు	475
To	చందాలు	5,100	By ఫర్నిచర్	2,000
	(1993 సం॥ 600 తో కలిపి)		By జీతాలు	2,800
To	లాకర్ అద్దె	300	By టెన్నిస్ బాల్స్	2,000
To	ఇతర వసూళ్ళు	1,300	By టెన్నిస్ కోర్టు ఖర్చులు	750
			By టెన్నిస్ టోర్నమెంట్ ఖర్చులు	900
			By 30-9-1993 తో అంతమయ్యే సం॥నికి భీమా	360
			By 8-1 ప్లాక్ బాండ్స్ (1-7-92 కొన్నారు)	16,000
			By సెక్రటరీ గౌరవ వేతనము	1,000
			By తేల్చిన నిల్వ	4,190
		70,700		**70,700**

క్రింది అంశాలను పరిగణిస్తూ 31-12-1992 తో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయ వ్యయాల ఖతాను, ఆనాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

		రూ.
(ఎ)	31-12-1992 న రావలసిన చందాలు	500
(బి)	31-12-1991 న రావలసిన చందాలు	350
(సి)	1992 డిసెంబర్ నెలకు చెల్లించవలసిన జీతాలు	450
(డి)	1991 డిసెంబర్ నెలకు చెల్లించవలసిన జీతాలు	600
(ఇ)	పెట్టుబడులపై (ప్లాన్ బాండ్స్) పై వడ్డీ రావలసి ఉన్నది	
(ఎఫ్)	31-12-1991 న టెన్నిస్ బాల్స్ నిల్వ	400
	31-12-1992న టెన్నిస్ బాల్స్ నిల్వ	500
(జి)	భవనముపై 2 1/2% ఫర్నిచర్ పై 5-1 తరుగుదల లెక్కించవలెను.	
(హెచ్)	మొత్తము విరాళాలు, మరియు ప్రవేశ రుసుములో సగమును మూలధనీకరించండి.	

జవాబు :

1-1-1992న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

	రు.		రు.
చెల్లించవలసిన జీతము	600	చేతిలో నగదు	2,000
మూలధన నిధి	2,150	రావలసిన చందాలు	350
		టెన్నిస్ బాల్స్	400
	2,750		**2,750**

31-12-1992తో అంతమయ్యే సం॥నికి ఆదాయవ్యయాల ఖాతా

Dr.			రూ.			రూ. Cr.
To	జీతాలు	2,800		By ప్రవేశ రుసుము (50%)		1,500
Less:	గత సం॥వి	600		By బాకీలు	5,100	
Add:	గత సం॥వి చెల్లిం॥సినవి	2,200		Less: ముందుగా వచ్చినవి	600	4,500
To	ఈ సం॥వి చెల్లించవలసినవి	450	2650	Less: గత సం॥వి	350	
					4,150	
To	ముద్రణ		200	Add ఈ సం॥ రావలసినవి	500	4,650
To	పోస్టేజి		25	By లాకర్ అద్దె		300
To	ఇతర ఖర్చులు		475	By ఇతర వసూళ్ళు		1,300
To	టెన్నిస్ ఖర్చు వినియోగము	2000		By ప్లాన్ బాండ్స్ పై వడ్డీ		640
Add:	ప్రారంభపు నిల్వ	400		16,000 × 8/100 × 6/12		
		2,400				
Less:	ముగింపు నిల్వ	500	1,400			
To	టెన్నిస్ కోర్టు ఖర్చులు		750			

To	భీమా	360			
Less:	ముందుగా చెల్లించినది	270	90		
To	గౌరవ వేతనము		1,000		
To	తరుగుదల				
	భవనాలు	1,000			
	ఫర్నిచర్	100	1,100		
To	వ్యయంపై ఆదాయం మిగులు		200		
			8,390		**8,390**

31-12-1992 ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ముందుగా వచ్చిన చందాలు		600	చేతిలో నగదు		4,190
చెల్లించవలసిన జీతాలు		450	రావలసిన చందాలు		500
మూలదన నిధి	2150		రావలసిన వడ్డీ		640
Add: విరాళాలు	50000		టెన్నిస్ బాల్స్		500
ఆదాయం మిగులు	200		ప్లాక్ బాండ్స్		16,000
ప్రవేశ రుసుము	1500	53,850		భవనాలు	40,000
టోర్నమెంట్ ఫండ్	9000		Less: తరుగుదల	1000	39,000
Less: టోర్నమెంట్ ఖర్చులు	900	8,100	ఫరిచర్	2,000	
			Less: తరుగుదల	100	1,900
			ముందుగా చెల్లించిన భీమా		270
		63,000			**63,000**

23 ఒక ధర్మాదాను సంస్థ యొక్క వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా 1994 సంవత్సరాంతానికి దిగువ విధంగా ఉన్నది.

వసూలు		రూ.	చెల్లింపు		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ			By ధర్మాలు		14,500
డిపాజిట్లు	5,000		By జీతాలు		2,600
కరెంట్ అకౌంట్	2,400		By అద్దె		1,200
చేతిలో నగదు	300	7,700	By ప్రింటింగ్		300
To డోనేషన్లు		8,000	By పోస్టేజి		100
To చందాలు		4,000	By ప్రకటనలు		250
To ఎండోమెంట్ ఫండ్		15,000	By ఫర్నిచర్		750
To లెగసీలో		6,000	By భీమా		1000
To పెట్టుబడులపై వడ్డీ		9,500	By పెట్టుబడులు		14,000
To డిఫాజిట్లపై వడ్డీ		150	By తేల్చిన నిల్వ		
To న్యూస్ పేపర్ల అమ్మకము		75	డిపాజిట్లలో నగదు	8,000	
			కరెంట్ ఖాతాలో నగదు	2,000	
			చేతిలో నగదు	725	10,725
		50,425			**50,425**

క్రింది సమాచారము ఆధారంగా 31.12.1994తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా తయారు చేయుము.

(ఎ)లెగసీలు, డోనేషన్లలో సగము మూలధన రాబడిగా నిర్ణయించినారు.

(బి)

	31-12-1993 నాటికి	**31-12-1994 నాటికి**
చెల్లించవలసిన అద్దె	250	300
ముందుగా చెల్లించిన అద్దె	350	200
చల్లించవలసిన జీతాలు	150	450
చెల్లించవలసిన ప్రకటనలు	100	150
రావలసిన చందాలు	200	400
ముందుగా వచ్చిన చందాలు	400	500

(సి) రూ. 400 పెట్టుబడులపై వడ్డీ ఇంకా రావలసి ఉన్నది.

జవాబు : 31-12-1994తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా

వ్యయాలు		రూ.	ఆదాయాలు		రూ
To ధర్మాలు		14,500	By చందాలు	4,000	
To జీతాలు	2,600		Less: గత సం॥వి	200	
Less: గత సం॥వి	150			3,800	
	2,450		Add: ఈ సం॥రావలసినవి	400	
Add: ఈ సం॥చెల్లించవలసినవి	450	2,900		4,200	
Add: అద్దె	1200		Add: గత సం॥లో వచ్చిన ఈ సం॥చందాలు	400	
Add: గత సం॥	250			4,600	
	950		Less: ఈఏడాది ముందుగా వచ్చిన		
Add: ఈ సం॥చెల్లించవలసినవి	300		చందాలు	500	4,100
	1250		Less: డోనేషన్లు (సగము		4,000
Add: గత సం॥ము ముందుగా	350		Less: లెగసీలు (సగము)		3,000
చెల్లించినవి	1,600		Less: పెట్టుబడులపై వడ్డీ	9,500	
Less: ఈ సం॥ముందుగా చె॥వి	200	1,400	Add: రావలసినవి	400	9,900
Less: ప్రింటింగ్		300	Add: డిపాజిట్లపై వడ్డీ		150
Less: పోస్టేజి		100	Add: న్యూస్ పేపర్ల అమ్మకాలు		75
Less: ప్రకటనలు	250				
Less: గత సం॥లోవి	100				
	150				
Add: ఈ సం॥ చెల్లించవలసినవి	150	300			
Add: భీమా		1,000			
To వ్యయంపై ఆదాయము మిగులు		725			
		21,225			**21,225**

24 31-12-1995తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఒక మెడికల్ సొసైటీ వారి వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా క్రింది విధముగా ఉన్నది

Dr **Cr**

వసూళ్ళు	రూ.	చెల్లింపులు	రూ
To తెచ్చిన నిల్వ (1-1-1995)	7,000	By మందులకు చెల్లింపు	30,000
To చందాలు	50,000	By డాక్టర్లకు గౌరవవేతనము	10,000
To విరాళాలు	14,500	By జీతాలు	27,500
To పెట్టుబడులపై వడ్డీ (7% ఫి.ఎ)	7,000	By ఇతర ఖర్చులు	500
To వినోదాల వలన వసూళ్ళు	10,000	By వైద్య పరికరాల కొనుగోలు	15,000
		By వినోదాలకు ఖర్చులు	1000
		By తేల్చిన నిల్వ (31-12-1995)	4,500
	88,500		**88,500**

అదనపు సమాచారము:	1-1-1995	31-12-1995
రావలసిన చందాలు	500	1,000
ముందుగా వచ్చిన చందాలు	1,000	500
మందుల నిల్వ	10,000	15,000
మందులు సప్లై చేసిన ఋణదాతలు	8,000	12,000
పరికరాల విలువ	21,000	30,000
భవనాల విలువ	40,000	38,000

31-12-1995తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను, ఆనాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి. "మెడికల్ సొసైటీ" వారి పుస్తకాలలో

జవాబు: **31-12-1995తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా**

Dr | Cr

వ్యయాలు		రూ.	ఆదాయాలు		రూ
To జీతాలు		27,500	By చందాలు	50,000	
To డాక్టర్ల గౌరవ వేతనము		10,000	Less: గత సం॥వి	500	
To మందులు		29,000		49,500	
To ఇతర ఖర్చులు		500	Less: 1997 సం॥వి	500	
To వినోదాల ఖర్చులు		1,000		49,000	
తరుగుదల భవనాలు	2,000		Add: ఈ ఏడాది రావలసినవి	1,000	
పరికరాలు	6,000	8,000		50,000	
			Add: గత సం॥మే వసూలైన		
			ఈఏడాదివి	1,000	51,000
			Add: పెట్టుబడులపై వడ్డీ		7,000
			Add: వినోదాల వలన వసూళ్ళు		10,000
			Add: ఆదాయముపై వ్యయము మిగులు		8,000
		76,000			76,000

31-12-1995న ఆస్తి అప్పుల పట్టి

అప్పులు			ఆస్తులు		రూ
మందులకు ఋణదాతలు		12,000	నగదు		4,500
ముందుగా వచ్చిన చందాలు		500	మందుల నిల్వ		15,000
విరాళాలు		14,500	పెట్టుబడులు		1,00,000
మూలధన నిధి	1,69,500		7-100=100×7000/7=1,00,000		
Less: వ్యయము మిగులు	8,000	1,61,500	రావలసిన చందాలు		1,000
			పరికరాలు	21,000	
			Add: ఖాతాలో	15,000	
				36,000	
			Less: తరుగుదల	6,000	30,000
			భవనాలు	40,000	
			Less: తరుగుదల	2,000	38,000
		1,88,500			**1,88,500**

1-1-1995న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
మందులకు ఋణదాతలు	8,000	నగదు	7,000
ముందుగా వచ్చిన చందాలు	1,000	రావలసిన చందాలు	500
పెట్టుబడివి	1,69,500	మందులు	10,000
		పరికరాలు	21,000
		పెట్టుబడులు	1,00,000
		భవనాలు	40,000
	1,78,500		**1,78,500**

మందులకు ఋణదాతలు ప్రారంభనిల్వ 8,000

ఉపయోగించిన మందులు : ప్రారంభ నిల్వ = 10,000

ముగింపు నిల్వ = 12,000

ఈ సం॥ చెల్లించినది 30,000

42,000

Less: ప్రారంభ నిల్వ 8,000

కొనుగోలు = 34,000

ఉపయోగించిన మందులు :	ప్రారంభ నిల్వ	=	10,000
	కొనుగోలు	=	34,000
			44,000
	Lessముగింపు నిల్వ		15,000
			29,000
పరికరాలపై తరుగుదల :	ప్రారంభ నిల్వ	=	21,000
	Add కొనుగోలు	=	15,000
			36,000
	Less ముగింపు నిల్వ	=	30,000
			6,000

4.13 సంగ్రహ ప్రశ్నలు :

1. వ్యాపారేతర సంస్థలు అనగా ఏమిటి ? వాటి ధ్యేయాల గురించి వ్రాయండి.
2. వ్యాపార, వ్యాపారేతర సంస్థల మధ్య గల తేడాలను వ్రాయుము.
3. వసూళ్ళు, చెల్లింపుల ఖాతా లక్షణాలను వ్రాయండి.
4. ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా లక్షణాలను తెలపండి.
5. వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతాకు ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాకు మధ్య గల వ్యత్యాసాలను వ్రాయండి.
6. మూలధన వ్యయాలు, రాబడి వ్యయాలు అనగా వివరించి ఉదాహరణలు వ్రాయండి.
7. పెట్టుబడి వసూలు, రాబడి వసూలుకు కొన్ని ఉదాహరణలు ఇవ్వండి.
8. వ్యాపారేతర సంస్థలలో విరాళాలను ఏ విధంగా చూపవలెనో వివరించండి.
9. వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా నుండి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను తయారు చేయటానికి అనుసరించే క్రమములో ఏవైనా నాలుగు అంశాలను వ్రాయండి.
10. ప్రారంభ ఆస్తిఅప్పుల పట్టీని ఎందుకు తయారు చేస్తారు.
11. వ్యాపారేతర సంస్థల ఖాతాలలో క్రింది వాటిని ఎలా పరిగణిస్తారు ?
    ఎ) చందాలు   బి) విలంబిత రాబడి వ్యయము   సి) ఆస్తుల అమ్మకము

4.14 అభ్యాసాలు :

		రూ.
1)	1994 లో వసూలైన చందాలు మొత్తము	2, 100
	1-1-1994 న రావలసిన చందాలు 200. దీనిలో 1994 లో వసూలైనవి	180
	1-1-94 న ముందుగా వచ్చిన చందాలు	50
	31-12-94 న మందుగా వచ్చిన చందాలు	40
	31-12-94 న రావలసిన చందాలు	70

ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ చేయవలసిన చందాల మొత్తము కనుగోనండి

(జవాబు రూ : 2000)

2. క్రింది వివరాల నుండి 1981 సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాలో క్రెడిట్ చేయవలసిన చందాల మొత్తము తెలియచేయండి.

1981 లో వసూలైన చందాలు 5200

దీనిలో 1980 సంవత్సరానివి 200 కలిసి వున్నవి.

చందాలు వివరాలు	**31-12-1980 రూ**	**31-12-1981 రూ**
రావలసిన చందాలు	1000	5500
ముందుగా వచ్చిన చందాలు	200	100

(జవాబు : రూ 10,600)

3. దిగువఇచ్చిన వివరాల నుండి ప్రారంభ ఆస్తిఅప్పుల పట్టీని తయారు చేయుము

బ్యాంకులో నగదు 1-4-1994		3200
బ్యాంకులో నగదు 31-3-1995		4800
ఫర్నిచర్ 1-4-1994		8000
ఫర్నిచర్ కొనుగోలు (1994-95)		1600
పుస్తకాలు 1-4-1994		9600
పెట్టుబడులు 1-4-1994		6400
వసూలైన చందాలు (1994-95 లో)	1993-94	2400
	1994-95	24000
	1995-96	3200
చెల్లించిన జీతాలు (1993-94 కి చెందిన 3200 తో సహా)		40000

జవాబు (మూలధనం 26400)

4. 31-12-1995 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి దిగువ ఇచ్చిన వివరాల నుండి వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతాను తయారు చేయండి.

1-1-1995 చేతిలో నగదు	10000
31-12-1995 జీతాలు	12000
వారసత్వాలు	1500
అద్దె	2000
ఫర్నిచర్ కొనుగోలు	3000
భీమా	300
వార్తాపత్రికలకు చందా	150
విరాళాలు	24000
చందాలు	19000
స్టేషనరీ	500
పెట్టుబడుల కొనుగోలు	2000

జవాబు : ముగింపు నగదు నిల్వ (రూ 34,550)

5. దిగువ వివరాల నుండి 31-12-87 తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను తయారు చేయండి.

వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా

Dr					Cr
To	తెచ్చిన నిల్వ (1-1-1987)	300	By	అద్దె	5200
To	ప్రవేశ రుసుము	550	By	స్టేషనరీ	3068
To	1986 సం॥ చందాలు	200	By	వేతనాలు	5330
To	1987 సం॥ చందాలు	16900	By	బిలియర్డ్స్ & టేబుల్	3900
To	1988 సం॥ చందాలు	300	By	మరమ్మత్తులు	806
To	లాకర్ అద్దె	500	By	వడ్డీ	1500
To	గవర్నర్ విందుకై ప్రత్యేక చందా	3450	By	తేల్చిన నిల్వ (31-12-87)	2396
		22,200			**22,200**

లాకర్ అద్దెలో రూ 60. గత సంవత్సరమునకు చెందినది. ఇంకా రావలసిన లాకర్ అద్దె 90 అద్దెలో 1300 గత సంవత్సరమునకు చెందినది. ఇంకా చెల్లించవలసిన అద్దె 1300. స్టేషనరీ ఖర్చులలో 1986 కి చెందిన రూ 312 కలిసి ఉన్నది. చెల్లించవలసిన స్టేషనరీ ఖర్చు 364. 1987 సంవత్సరానికి రావలసిన చందాలు 468.

జవాబు : (వ్యయంపై ఆదాయము మిగులు రూ 5392)

6. నేతాజి క్లబ్‌కు సంబంధించి 31-12-96 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి క్రింది వివరాల నుండి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారు చేయండి.

31-12-1996 సంవత్సరానికి వసూళ్ళు - చెల్లింపుల ఖాతా

వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా

Dr					Cr
To	తెచ్చిన నిల్వ	3,000	By	ప్రింటింగ్	150
To	చందాలు	2,500	By	ప్రకటనలు	200
To	పాత ఫర్నిచర్ అమ్మకము	75	By	అద్దె	600
	(విలువ 100)		By	ఖర్చులు	55
To	ప్రవేశ రుసుము	500	By	ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు	2,500
To	సెక్యూరిటీలపై వడ్డీ	475	By	ఫర్నిచర్	400
To	వినోద కార్యక్రమాల వలన		By	పుస్తకాలు	300
	వసూలు	1,000	By	వినోదపు ఖర్చు	750
			By	తేల్చిన నిల్వ	2,595
		7,550			**7,550**

31-12-1995 న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

మూలధన నిధి	15,575	ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు	10,000
చెల్లించవలసిన అద్దె	425	ఫర్నిచర్	1,475
		పుస్తకాలు	1,000
		రావలసిన వడ్డీ	125
		రావలసిన చందాలు	400
		నగదు	3,000
	16,000		16,000

31-12-1996 నాటికి చెల్లించవలసిన అద్దె 100 : ప్రింటింగ్ 75

రావలసిన చందాలు 325 : రావలసిన సెక్యూరిటీలపై వడ్డీ 150

జవాబు : వ్యయంపై ఆదాయము మిగులు : రూ 2,895/-

ఆస్తి అప్పుల పట్టీ మొత్తము : రూ 18,645/-

7. 31-12-1990 తో అంతమైన సంవత్సరానికి యంగ్‌మెన్స్ లైబ్రరీ వసూళ్ళు చెల్లింపుల ఖాతా దిగువ విధంగా ఉన్నది.

వసూళ్ళు	రూ	చెల్లింపులు	రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	4,500	By జీతాలు, వేతనాలు	6,800
To ప్రవేశరుసుము	3,500	By అద్దె	8,250
To చందాలు	19,500	By పెట్టుబడులు	3,500
To లెక్చర్ హాల్ అద్దె	2,500	By పోస్టేజి, స్టేషనరీ	1,250
To ఇతరాలు	350	By విద్యుచ్ఛక్తి	730
To పెట్టుబడులపై వడ్డీ	600	By పుస్తకాలు	6,000
To జీవిత చందాలు	2,000	By చెల్లించవలసిన ఖర్చులు (1989)	700
		By తేల్చిన నిల్వ	5,720
	32,950		32,950

1990 సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతా మరియు 31-12-1990 న ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి. క్రింది ఆదనపు సమాచారము లభ్యమైనది.

ఎ) 31-12-1989న లైబ్రరీ ఆస్తులు క్రింది విధంగా ఉన్నవి.
ఫర్నిచర్ 5,500 : పుస్తకాలు 45,000 : పెట్టుబడులు 20,000

బి) ఈ సంవత్సరములో ముందుగా వసూలైన చందాలు 600 మరియు చెల్లించవలసిన అప్పులు 31-12-90 న జీతాలు మరియు వేతనాలు 1200 మరియు అద్దె 750.

సి) ప్రవేశ రుసుములో 60% మరియు జీవిత చందాలు పూర్తిగా మూలధనీకరించండి.

డి) ఫర్నిచర్ మరియు లైబ్రరీ పుస్తకాలపై తరుగుదల వరుసగా 6% మరియు 10% (సం॥నికి) ఏర్పాటు చేయండి.

జవాబు : ప్రారంభ మూలధనమురూ : 74,300

ఆదాయంపై వ్యయం మిగులు రూ : - 60 ఆస్తి అప్పుల పట్టీ మొత్తము రూ : 80,890

8 దిగువ సమాచారముతో అనకాపల్లి క్రికెట్ క్లబ్ వారి ఆదాయ-వ్యయాల ఖాతా మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

31-3-1990లో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు వసూళ్ళు-చెల్లింపుల ఖాతా

వసూళ్ళు	రూ.	చెల్లింపులు	రూ
To చందాలు	50,000	By గ్రౌండ్ పోషణ	20,000
To ప్రవేశ రుసుము	3,000	By టోర్నమెంట్ ఖర్చులు	7,000
To పాత బంతుల అమ్మకము	500	By రేట్లు	2000
To గ్రౌండ్ అద్దె	3,000	By టెలిఫోన్	500
To టోర్నమెంట్‌కు చందాలు	10,000	By ముద్రణ, స్టేషనరీ	1,000
To బ్యాంకు నుండి తీసిన నగదు	40,000	By సాధారణ ఖర్చులు	500
To విరాళాలు	1,00,000	By వేతనాలు	1,700
		By గడ్డి విత్తనాలు	300
		By బంతులు, బ్యాట్లు	7,000
		By బ్యాంకులో డిపాజిట్ చేసిన నగదు	1,66,500
	2,06,500		**2,06,500**

1-4-1989 ఆస్తులు :

బ్యాంకులో నగదు	-	30,000
బంతులు, బ్యాట్స్ నిల్వ	-	15,000
ముద్రణ స్టేషనరీ	-	2,000
రావలసిన చందాలు	-	5,000

1-4-1989 నాడు అప్పులు లేవు

వచ్చిన విరాళాలు మరియు టోర్నమెంట్ మిగులును మూలధనీకరించండి.

31-3-1990 నాడు రావలసిన చందాలు 7,500. బ్యాట్లు, బంతుల నుండి 50% మరియు ముద్రణ స్టేషనరీ నుండి 25% తీసివేయండి.

జవాబు : వ్యయంపై ఆదాయం మిగులు 22,000

ఆస్తి అప్పుల పట్టి మొత్తము 1,77,000

9 దిగువ ఇచ్చిన సమాచారము నుండి 31-12-1995తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఆదాయ వ్యయాల ఖాతాను మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయుము.

31-12-1995తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వసూళ్ళు చెల్లింపు ఖాతా

Dr Cr

వసూళ్ళు	రూ.	చెల్లింపులు	రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	1,500	By జీతాలు	1,500
To చందాలు 1994	100	By వినోదాలపై ఖర్చులు	800
1995	2,000	By సాధారణ ఖర్చులు	300
1996	200	By పెట్టుబడులు	1,000
To వినోదాలపై వసూళ్ళు	1,040	By ప్రింటింగ్	700
To పాత ఫర్నిచర్ అమ్మకం	60	By ఫర్నిచర్	300
(కొన్న విలువ 100)		By తేల్చిన నిల్వ	300
	4,900		**4,900**

చెల్లించిన జీతాలలో 1994కు గాను 100 మరియు 1996కు గాను 150/- కలిసి ఉన్నవి. చెల్లించవలసిన జీతాలు 1995కు గాను 200. 1-1-1995న క్లబ్బు తన సొంతంగా 10,000/- విలువగల భూమి మరియు భవనాలు మరియు 1100/- విలువ గల ఫర్నిచర్‌ను కలిగి ఉన్నది. సంవత్సరానికి 6% చొప్పున పెట్టుబడులపై వడ్డీ 3 నెలలకు రావలసి ఉన్నది.

సంవత్సరానికి ఒక్కొక్కరు రూ. 10/- చొప్పున చెల్లించే 250 మంది సభ్యులు కలరు. 1994కి రావలసిన చందాలు 50. 1994లో 10 మంది సభ్యులు 1995కి గాను చందా చెల్లించి ఉన్నారు.

జవాబు :

ప్రారంభ మూలధనము	12,550
వ్యయముపై ఆదాయం మిగులు	265
ఆస్తి అప్పుల పట్టీ మొత్తము	13,215

భాగస్వామ్య ఖాతాలు - పూర్వపు సర్దుబాట్లు, పూచీలు

Partnership Accounts - Past Adjustments and Guarantees

లక్ష్యాలు (Objectives):

ఈ అధ్యాయము చదువుట వలన మీరు

1. భాగస్వామ్య సంస్థ- అర్థం
2. భాగస్వామ్య ఒప్పందం యొక్క స్వరూప, స్వభావము గురించి
3. భాగస్వామ్య వ్యాపారంలో సాధారణముగా వచ్చే సర్దుబాట్ల గురించి
4. భాగస్తుల మూలధన ఖాతాలు తయారు చేసే పద్ధతుల గురించి.

వివరంగా తెలుసుకొనగలరు.

నిర్మాణము లేదా ముఖ్యాంశాలు (Structure)

5.1 భాగస్వామ్య సంస్థ, పరిచయం.

5.2 భాగస్వామ్య సంస్థ ముఖ్య లక్షణాలు

5.3.1 భాగస్వామ్య ఒప్పందము

5.3.2 భాగస్వామ్య ఒప్పందములోని అంశాలు

5.3.3 భాగస్వామ్య ఒప్పందము లేనపుడు వర్తించే నియమాలు

5.4 భాగస్వామ్య వ్యాపారంలో సాధారణముగా వచ్చే సర్దుబాట్లు

5.5 మూలధన ఖాతాలు

  a) స్థిర మూలధన పద్ధతి

  b) అస్థిర మూలధన పద్ధతి

5.6 పూర్వపు సర్దుబాట్లు

5.7 పూచీ (**Guarantee**)

5.8 ప్రశ్నలు

5.1. భాగస్వామ్య సంస్థ - పరిచయం

ఇద్దరు లేక అంతకంటే ఎక్కువ మంది వ్యక్తులు ఒక వ్యాపార సంస్థను స్థాపించి, సమిష్టిగా గాని, వ్యష్టిగా గాని నిర్వహించుచూ, దాని లాభ నష్టాలను నిర్ణీతమైన నిష్పత్తిలో పంచుకొనుటకు ఒప్పందము చేసుకొనిన అట్టి సంస్థను 'భాగస్వామ్య సంస్థ' అంటారు. మన దేశంలో భాగస్వామ్య సంస్థలు "భారత భాగస్వామ్య చట్టం 1932" ప్రకారం ఏర్పడి వ్యాపారాలు కొనసాగించుచున్నవి.

భారత భాగస్వామ్య చట్టం 1932 భాగస్వామ్యమును సెక్షన్ 4 లో క్రింది విధంగా నిర్వచించడం జరిగింది.

"సమిష్టిగా గాని లేదా అందరి తరపున ఒకరు గాని వ్యాపారాన్ని నిర్వహిస్తూ వ్యాపారంలో వచ్చిన లాభాలను పంచుకోవడానికి అంగీకరించిన వ్యక్తుల మధ్య సంబంధము"

పై నిర్వచనమును బట్టి భాగస్వామ్యము అంటే లాభములు ఆర్జించుటకు కలిసి వ్యాపారం చేయు వారి మధ్య వుండు సంబంధము అని తెలుస్తుంది. భాగస్వామ్య వ్యాపారం చేయు వారిని విడిగా "భాగస్థులు" అంటారు, ఏ పేరుతో వీరు వ్యాపారం నిర్వహిస్తారో దానిని సంస్థ పేరుగా వ్యవహరిస్తారు.

5.2 ముఖ్య లక్షణాలు (Main Features)

ఈ క్రింది వివరించినవి భాగస్వామ్య సంస్థకుండే ముఖ్యలక్షణాలుగా చెప్పవచ్చును.

1) **వ్యక్తుల సంఖ్య:** భాగస్వామ్య వ్యాపారాన్ని చేయుటకు కనీసము ఇద్దరు వ్యక్తులుండవలెను. బ్యాంకింగ్ వ్యాపారమును చేయునపుడు భాగస్థుల సంఖ్య 10 మందికి మించకూడదని, ఇతర వ్యాపారములను చేయునపుడు భాగస్థుల సంఖ్య 20 మందికి మించరాదని నిబంధనలున్నవి.

2) **ఒప్పందం :** భాగస్తుల మధ్య ఒప్పందము వల్ల భాగస్వామ్యము ఏర్పడుతుంది. అంటే భాగస్థుల మధ్య ఒప్పందముండవలెను. ఈ ఒప్పందము నోటి మాటల ద్వారా గాని లేదా వ్రాత పూర్వకంగా గాని ఉండవచ్చును.

3) **లాభాల పంపిణీ:** భాగస్వామ్య సంస్థ లాభార్జన కోసమే ఏర్పడవలెను. వ్యాపారం చేయగా వచ్చిన లాభనష్టాలను భాగస్తులు పంచుకొనుట అనేది భాగస్వామ్య వ్యాపార ముఖ్య లక్ష్యము.

4) **న్యాయబద్దమైన వ్యాపారం :** భాగస్వామ్య సంస్థ న్యాయాత్మక వ్యాపారాన్ని నిర్వహిస్తూ వుండాలి.

5) **వ్యాపార నిర్వహణ :** భాగస్వామ్య సంస్థ నిర్వహణ భాగస్థులందరూ సమిష్టిగా నిర్వహించవచ్చును లేదా అందరి తరపున ఒక భాగస్థుడు నిర్వహించవచ్చును

5.3.1. భాగస్వామ్య ఒప్పందం: (Partnership Deed)

భాగస్వామ్య వ్యాపారంలో ఇద్దరు కాని అంతకంటే ఎక్కువ గానీ వ్యక్తులుంటారు. ఈ వ్యక్తుల మధ్య అనేక విషయాలపై ఒప్పందం కుదరవలెను. ఈ ఒప్పందం వ్యాపారాన్ని ఏ షరతుల మీద ప్రారంభించి కొనసాగించుచున్నారో తెలియజేసే ఒక ప్రకటన, భాగస్వామ్య వ్యాపార నిర్వహణకు సంబంధించిన నియమ నిబంధనలు కల్గి వుండే పత్రమే భాగస్వామ్య ఒప్పందము. ఈ ఒప్పందము నోటి మాటల రూపములో గాని, లేదా వ్రాత పూర్వకంగా గాని ఉండవచ్చును. ఒప్పందంలో భాగస్తుల హక్కులు, బాధ్యతలు, విధులు మొదలైన అంశములను నిర్దిష్టంగా స్పష్టంగా, విపులంగా పేర్కొనటం జరుగుతుంది. భవిష్యత్‌లో భాగస్తుల మధ్య అభిప్రాయ భేదాలు, మనస్పర్ధలు వచ్చినప్పుడు వాటి పరిష్కారములకు ఈ ఒప్పందం ఉపయోగపడుతుంది.

5.3.2 సాధారణంగా భాగస్వామ్య ఒప్పందములో ఈ క్రింది విషయాలు వుంటాయి:

a) భాగస్వామ్య సంస్థ పేరు

b) భాగస్తుల పేర్లు, నివాసము, మొదలగు వివరములు

c) భాగస్వామ్య సంస్థ చేయదలచుకున్న వ్యాపారం

d) భాగస్తుల పెట్టుబడి వివరాలు

e) భాగస్తుల లాభనష్టాల పంపిణీ వివరాలు

f) మూలధనంపై వడ్డీకి సంబంధించిన వివరాలు

g) సొంత వాడకాలు, సొంత వాడకాలపై భాగస్తులు చెల్లించవలసిన వడ్డీ శాతము

h) ప్రతి భాగస్తుని హక్కులు మరియు బాధ్యతలు

i) భాగస్వామ్య వ్యాపారం యొక్క గుడ్‌విల్‌ను లెక్క కట్టే విధానము

j) భాగస్వామ్య సంస్థ కాలపరిమితి

k) నిర్వహణ భాగస్తునికి యిచ్చే ప్రతిఫలం

l) సంస్థ ఖాతాలను తయారు చేయు పద్ధతి మరియు ఆడిట్‌కు సంబంధించిన వివరాలు

m) భాగస్తుని ప్రవేశము, విరమణ, మరణము జరిగిన సందర్భములో అనుసరించవలసిన విధానము.

n) భాగస్తులు సంస్థకి యిచ్చిన అప్పుపై వడ్డీ.

o) భాగస్తుని దివాలా సందర్భంలో అనుసరించే విధానం.

p) సంస్థ రద్దు అయినపుడు అనుసరించే విధానము.

q) భాగస్తుల మధ్య తగాదాలను పరిష్కరించే విధానము.

r) ఒప్పందము సమయంలో భాగస్తుల అంగీకరించిన మరే యితర విషయాలు.

5.3.3 భాగస్వామ్య ఒప్పందం లేనపుడు వర్తించే నియమాలు:

i) భాగస్తులు లాభనష్టాలను సమానంగా పంచుకోవాలి.

ii) భాగస్తుల మూలధనంపై వడ్డీ కట్టరాదు. ఒకవేళ భాగస్తుల అందరి అంగీకారం ఉంటే సంస్థ లాభాల నుంచే వడ్డీ చెల్లించాలి. అదే విధంగా భాగస్తుల సొంత వాడకాలపై కూడా వడ్డీ కట్టరాదు.

iii) భాగస్తులు సంస్థకిచ్చిన అప్పులపై సంవత్సరానికి 6% వడ్డీ కట్టవలెను.

iv) నిర్వహణ భాగస్తునికి అదనపు భత్యం నీయరాదు.

v) సంస్థ పుస్తకాలు, పత్రాలు, కేంద్ర కార్యాలయం వద్ద ఉంచవలెను. వాటిని ప్రతి భాగస్తుడు పరిశీలించవచ్చు.

vi) ఇతర భాగస్తుల అనుమతి లేనిదే ఏ భాగస్తుడు మరో క్రొత్త భాగస్తుని చేర్చుకో వీలులేదు.

vii) ప్రతి భాగస్తుడు వ్యాపార నిర్వహణలో పాలు పంచుకోవలెను.

5.4 భాగస్వామ్య ఖాతాలలో సాధారణముగా వచ్చే సర్దుబాట్లు:

భాగస్వామ్య వ్యాపారంలో మూలధనంపై వడ్డీ, సొంతవాడకముపై వడ్డీ, భాగస్తుల జీతము లేదా కమీషన్ మొదలైన వాటికి సంబంధించిన సర్దుబాట్లను సంస్థ నికరలాభం తేల్చిన తర్వాత లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాను తయారు చేసి అందులో చూపించవలెను. మిగిలిన లాభాన్ని వాని లాభనష్టాల నిష్పత్తిలో భాగస్తులు పంచుకుంటారు. ఆ సందర్భంలో అవసరాన్ని బట్టి వ్రాయవలసిన చిట్టా పద్దులు ఈ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

మూలధనంపై వడ్డీకి

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా Dr

To భాగస్తుల మూలధనం / కరెంటు ఖాతాలు

భాగస్తులకు చెల్లించవలసిన జీతం లేదా కమీషన్

లాభష్టాల వినియోగితా ఖాతా Dr

To భాగస్తుల మూలధనం / కరెంటు ఖాతాలు

సొంత వాడకాలపై వడ్డీకి

భాగస్తుల మూలధనం / కరెంటు ఖాతాలు Dr

To లాభానష్టాల వినియోగిత ఖాతా

లాభం పంపిణీకి

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా Dr

To భాగస్తుల మూలధనం / కరెంటు ఖాతాలు

నష్టం పంపిణీకి

భాగస్తుల మూలధనం / కరెంటు ఖాతాలు Dr

To లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

ఉదా: 1-1-2003న A మరియు B భాగస్వామ్య వ్యాపారాన్ని ప్రారంభించి వరుసగా రూ 40,000 మరియు రూ 30,000 మూలధనంగా సమకూర్చారు. వారి లాభనష్టాల నిష్పత్తి 3:2 సంవత్సరానికి B కి రూ.4,000 జీతము ఇవ్వవలె. మూలధనాలపై సంవత్సరానికి 6% వడ్డీ కట్టవలె. ఆ సంవత్సరంలో A రూ 6000 మరియు B రూ 12,000 సొంతానికి వాడుకున్నారు. వాటిపై వడ్డీ వరుసగా రూ 100 మరియు రూ 140 గా లెక్క కట్టడమైనది. పై సర్దుబాట్లు చేయకముందు 2003 సంవత్సరానికి సంస్థకు రూ. 21160 లాభం వచ్చింది. పై వివరాలు ఆధారంగా లాభాన్ని ఏ విధంగా పంచవలెనో చూపుము.

31-12-2003 లో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr		రూ		Cr	రూ
To	మూలధనం ఖాతా (జీతం)	4,000	By	లాభం	21,160
To	మూలధనం ఖాతాలు (వడ్డీ)		By	మూలధనం ఖాతాలు	
	A 2400			సొంతవాడకాలపై వడ్డీ	
	B 1800	4,200		A 100	
To	మూలధనం ఖాతాలు (లాభం)			B 140	240
	A 6720				
	B 4480	11,200			
		21,400			**21,400**

5.5 మూలధనం ఖాతా

భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలను రెండు పద్ధతులలో నిర్వహించవచ్చును అవి స్థిర మూలధన పద్ధతి, అస్థిర మూలధన పద్ధతి.

a) **స్థిర మూలధన పద్ధతి: (Fixed Capital Method) :** ఈ పద్ధతిలో మూలధనం ఖాతాకు సంబంధించిన అన్ని సర్దుబాట్లను మూలధనం ఖాతాకు చేయకుండా భాగస్తుని పేరున ఏర్పాటు చేసిన కరెంటు ఖాతాకు చేయడం జరుగుతుంది. అనగా ప్రతి భాగస్తుని పేరున మూలధనం ఖాతా మరియు కరెంటు ఖాతా తయారు చేయబడతాయి. లాభనష్టాలు, మూలధనంపై వడ్డీ, భాగస్తుల జీతాలు, సొంత వాడకాలు మొదలైన సర్దుబాట్లు అన్నియు కరెంటు ఖాతాకు చేయడం జరుగుతుంది. మూలధనం ఖాతాలలో సర్దుబాట్లు ఏమియు చేయకపోవడం చేత అవి స్థిరంగా ఉంటాయి. అందుచేత ఈ పద్ధతిని స్థిర మూలధన పద్ధతి అంటారు.

b) అస్థిరమూలధన పద్ధతి: **(Fluctuating Capital Method):** ఈ పద్ధతిలో మూలధనానికి సంబంధించిన అన్ని సర్దుబాట్లు నేరుగా మూలధనం ఖాతాలో చేయబడతాయి. అందుచేత మూలధనం ఖాతాలో ప్రతి సంవత్సరం మార్పు కన్పిస్తుంది. అందుచేత దీనిని అస్థిర మూలధన పద్ధతి అంటారు.

ఉదా: 1-1-2003 న A మరియు B భాగస్వామ్య వ్యాపారాన్ని ప్రారంభించి వరుసగా రూ 20000 మరియు రూ 10000 మూలధనంగా సమకూర్చారు. లాభనష్టాల నిష్పత్తి 3:2 సంవత్సరానికి A కి రూ 4000 జీతము ఇవ్వవలె. మూలధనాలపై సంవత్సరానికి 6% వడ్డీ కట్టవలె. సంవత్సరంలో A రూ 3000 మరియు B రూ 6000 సొంతానికి వాడుకున్నారు. వాటిపై వడ్డీ వరుసగా రూ 50 మరియు రూ 70 గా లెక్కకట్టడమైనది. పై సర్దుబాట్లు చేయకముందు 2003 సంవత్సరానికి సంస్థకి రూ 10580 లాభం వచ్చినది. పై వ్యవహారాలకు లాభాల పంపిణీ మరియు మూలధన ఖాతాలు (a) అస్థిర మూలధన పద్ధతిలో (b) స్థిర మూలధన పద్ధతిలో క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

31-12-2003 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr | Cr

		రూ			రూ
To	B జీతం ఖాతా	4,000	By	లాభం	10,580
To	మూలధనంపై వడ్డీ		By	సొంతవాడకాలపై వడ్డీ ఖాతాలు	
	A 1200				
	B 600	1,800		A 50	
To	మూలధనం ఖాతాలు (లాభం)			B 70	120
	A 2940				
	B 1960	4,900			
		10,700			**10,700**

మూలధన ఖాతాలు

(a) అస్థిర మూలధన పద్ధతిలో

<u>(A) మూలధనం ఖాతా</u>

Dr | Cr

		రూ			రూ
To	సొంత వాడకాల ఖాతా	3000	By	బ్యాంకు ఖాతా	20000
To	సొంతవాడకాలపై వడ్డీ ఖాతా	50	By	మూలధనంపై వడ్డీ ఖాతా	1200
To	తేల్చిన నిల్వ	21090	By	లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా	2940
		24140			**24140**
			By	తెచ్చిన నిల్వ	21090

(B) మూలధనం ఖాతా

Dr Cr

	రూ		రూ
To సొంత వాడకాల ఖాతా	6,000	By బ్యాంకు ఖాతా	10,000
To సొంతవాడకాలపై వడ్డీ ఖాతా	70	By మూలధనంపై వడ్డీ ఖాతా	600
To తేల్చిన నిల్వ	10,490	By జీతం ఖాతా	4,000
		By లాభనష్టాల వినియోగత ఖాతా	1,960
	16,560		**16,560**
		By తేల్చిన నిల్వ	**10,490**

స్థిరమూలధన పద్ధతి

(A) మూలధనం ఖాతా

Dr Cr

రూ			రూ
To తేల్చిన నిల్వ	20000	By బ్యాంకు ఖాతా	20000
	20000		**20000**
		By తెచ్చిన నిల్వ	20000

Dr **(B) మూలధనం ఖాతా** Cr

	రూ		రూ
To తేల్చిన నిల్వ	10000	By బ్యాంకు ఖాతా	10000
	10000		**10000**
		By తెచ్చిన నిల్వ	10000

Dr (A) కరెంటు ఖాతా Cr

		రూ			రూ
To	సొంత వాడకాల ఖాతా	3000	By	మూలధనంపై వడ్డీ ఖాతా	1200
To	సొంతవాడకాలపై వడ్డీ ఖాతా	50	By	లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా	2940
To	తేల్చిన నిల్వ	1090			
		4140			**4140**
			By	తెచ్చిన నిల్వ	1090

Dr (B) కరెంటు ఖాతా Cr

		రూ			రూ
To	సొంత వాడకాల ఖాతా	6,000	By	మూలధనంపై వడ్డీ ఖాతా	600
To	సొంతవాడకాలపై వడ్డీ ఖాతా	70	By	జీతం ఖాతా	4,000
To	తేల్చిన నిల్వ	490	By	లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా	1,960
		6,560			**6,560**
			By	తెచ్చిన నిల్వ	490

5.6 పూర్వపు సర్దుబాట్లు (Past Adjustments)

భాగస్వామ్య సంస్థ ఖాతాలను ముగించిన తర్వాత కొన్ని సందర్భాలలో ఖాతాలలో కొన్ని లోపాలు లేదా తప్పులు కనుగొనవచ్చు. ఉదాహరణకు మూలధనంపై వడ్డీ వదిలి వేయడం లేదా ఎక్కువ లేక తక్కువగా ఛార్జ్ చేయడం. అదే విధంగా సొంత వాడకాలపై వడ్డీ వదిలి వేయడం లేక ఎక్కువ లేక తక్కువ ఛార్జి చేయడం. లాభనష్టాలను భాగస్తులకు తప్పు నిష్పత్తిలో పంచడం మొదలైనవి. ఈ విధమైన దోషాలను సరిదిద్దటానికి మామూలు సందర్భాల్లో వ్రాసే సర్దుబాటు పద్దులు వ్రాయాలి.

5.7 హామీ (Guarantee)

కొన్ని సందర్భాల్లో భాగస్వామ్య సంస్థలోకి ఒక భాగస్తుడిని కొంత మొత్తం లాభం హామీతో చేర్చుకొవచ్చు. భాగస్వామ్య సంస్థకు లాభాలు లేకున్నా లేదా భాగస్తుని వాటా లాభం హామీ యిచ్చిన మొత్తానికి తక్కువగా వున్న ఒప్పందము ప్రకారం హామీ మొత్తం లాభంగా ఆ భాగస్తునికి ఇవ్వవలసి వుంటుంది. ఈ హామీని కొత్త భాగస్తునికి పాత భాగస్తులలో ఒక్కరు గాని లేదా అందరు కాని ఇవ్వవచ్చు. అక్కౌంటింగ్ కొరకు మొత్తం లాభాల నుండి హామీగా ఇచ్చిన మొత్తమును తగ్గించి మిగిలిన మొత్తాన్ని మిగతా భాగస్తులు వారి లాభనష్టాల నిష్పత్తిలో పంచుకుంటారు.

5.8 ప్రశ్నలు

1. ఈ క్రింది వాటిని సంగ్రహ వ్యాఖ్యలు వ్రాయండి.

   (ఎ) భాగస్వామ్యం యొక్క లక్షణాలు

   (బి) భాగస్వామ్య ఒప్పందము

   (సి) స్థిర, అస్థిర మూలధనాలు

2. భాగస్వామ్య ఒప్పందములోని అంశాలను తెలియచేయండి.
3. భాగస్వామ్య ఒప్పందము లేనపుడు వర్తించే నియమాలు తెలియచేయండి.

Chapter - 6

పాఠం - 6

భాగస్వామ్య ఖాతాలు - భాగస్తుని ప్రవేశము

Partnership Accounts - Admission of a Partner

లక్ష్యాలు (Objectives): ఈ అధ్యాయము చదవటం వలన మీరు

1. భాగస్వామ్య వ్యాపారంలోనికి కొత్త భాగస్తుడు ప్రవేశిస్తున్నపుడు అనుసరించే విధానం గురించి
2. గుడ్‌విల్ (Goodwill) మరియు పంచుకొనని లాభనష్టాల(Undistributed Profits and Losses) పంపిణీ గురించి వివరంగా తెలుసుకొనగలరు.

నిర్మాణము లేదా ముఖ్యాంశాలు (Structure)

6.1 భాగస్తుని ప్రవేశం

6.2 కొత్త లాభనష్టాల నిష్పత్తిని కనుగొనుట

6.3 ఆస్తి అప్పులను తిరిగి విలువ కట్టుట (పునర్మూల్యాంకనం)

6.4 భాగస్తుడు ప్రవేశించినపుడు గుడ్‌విల్ కు సంబంధించి అకౌంటింగ్ విధానం

ఎ) ప్రయివేటుగా సర్దుబాటు చేయడం

బి) నగదు తీసుకోని రావడం - త్యాగ నిష్పత్తి

సి) గుడ్‌విల్ సృష్టించడం

డి) పుస్తకాలలో గుడ్‌విల్ కనిపిస్తున్నపుడు

ఇ) కొత్త భాగస్తుడు తన వాటా గుడ్‌విల్‌కు తగినంత నగదు తీసుకురానపుడు.

6.5 పంచుకొనని లాభ నష్టాలకు సంబంధించిన సర్దుబాట్లు

6.6 లాభ నష్టాల నిష్పత్తి ఆధారంగా మూలధనాలను సర్దుబాటు చేయుట

6.7 ఉదాహరణలు

6.8 ప్రశ్నలు

6.9 అభ్యాసాలు

భాగస్తుని ప్రవేశం :

6.1 భాగస్తులందరూ అంగీకరించిన భాగస్వామ్య సంస్థలోకి కొత్త భాగస్తుని చేర్చుకొనుటకు అవకాశం ఉండును. కొత్త భాగస్తుడు భాగస్వామ్య సంస్థలో భాగస్తునిగా చేరిన వెంటనే అతనికి భాగస్వామ్య సంస్థ యొక్క ఆస్తులలో మరియు లాభంలో వాటా పొందుటకు హక్కువస్తుంది. సంస్థ ఆస్తులలో భాగం పొందటానికి గాను కొత్త భాగస్తుడు తన వంతు వాటా మూలధనం తీసుకొని రావలెను. ఆ మొత్తాన్ని అతని మూలధనం ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయడం జరుగుతుంది. భాగస్వామ్య సంస్థలోనికి కొత్త భాగస్తుని చేర్చుకొనేటప్పుడు క్రింది విషయాలను పరిశీలించవలెను.

I. కొత్త లాభ నష్టాల నిష్పత్తి కనుగొనుట

II. సంస్థ ఆస్తి, అప్పులను తిరిగి విలువకట్టుట (పునర్మూల్యాంకనం)

III. గుడ్‌విల్‌కు సంబంధించిన విధానము.

IV. పంచుకోని లాభనష్టాలకు సంబంధించిన సర్దుబాట్లు.

V. లాభనష్టాల నిష్పత్తి ఆధారంగా మూలధనాలను సర్దుబాటు చేయుట

6.2 కొత్త లాభనష్టాల నిష్పత్తిని కనుగొనుట :

Chapter - 6

ఉదా: A మరియు B లాభనష్టాలను 3:2 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటున్నారు. వారు C ని $\frac{1}{5}$ వాటా ఇచ్చి కొత్త భాగస్తునిగా చేర్చుకుంటున్నారు. వారి కొత్త లాభనష్టాల నిష్పత్తిని కనుగొనుట.

A మరియు B పాత నిష్పత్తి = 3:2 లేక $\frac{3}{5}:\frac{2}{5}$

C వాటా = $\frac{1}{5}$

మిగిలినవి = 1 - $\frac{1}{5}$ = $\frac{4}{5}$

A కొత్త వాటా = $\frac{4}{5} X \frac{3}{5} = \frac{12}{25}$

B కొత్త వాటా = $\frac{4}{5} X \frac{2}{5} = \frac{8}{25}$

C వాటా = $\frac{1}{5}$ లేక $\frac{5}{25}$

A,B మరియు C ల కొత్త నిష్పత్తి = $\frac{12}{25}:\frac{8}{25}:\frac{5}{25}$ = 12:8:5

ఉదా : 2

A మరియు B లాభనష్టాలను 3:2 నిష్పత్తిలో పంచుకొంటున్నారు. వారు C కి $\frac{1}{5}$ వాటా యిచ్చి భాగస్తునిగా చేర్చుకున్నారు.

C తన వాటాను A నుండి $\frac{1}{10}$ B నుండి $\frac{1}{10}$ పొందినాడు. A,B,C ల కొత్త నిష్పత్తి కనుగొనుట

A, B ల పాత నిష్పత్తి 3:2 లేక $\frac{3}{5}:\frac{2}{5}$

A పాత వాటా = $\frac{3}{5}$

C కి ఇచ్చినది = $\frac{1}{10}$

మిగిలినది = $\frac{3}{5}-\frac{1}{10}=\frac{6-1}{10}=\frac{5}{10}$

B పాత వాటా = $\frac{2}{5}$

C కి ఇచ్చినది = $\frac{1}{10}$

మిగిలినది = $\frac{2}{5}-\frac{1}{10}=\frac{4-1}{10}=\frac{3}{10}$

C వాటా = $\frac{1}{5}$ లేక $\frac{2}{10}$

A,B,C ల కొత్త నిష్పత్తి = $\frac{5}{10}:\frac{3}{10}:\frac{2}{10}$ లేక 5:3:2

6.3 ఆస్తి, అప్పులను తిరిగి విలువకట్టుట (పునర్మూల్యాంకనం)

భాగస్వామ్య సంస్థలోనికి కొత్త భాగస్తుడు ప్రవేశించునపుడు ఆ తేది నాటి సంస్థ యొక్క ఆస్తి అప్పుల వాస్తవ విలువను తెలుసుకొనుటకు ఆస్తి అప్పులను తిరిగి విలువ కట్టవలసి ఉంటుంది. ఇందుకొరకు పునర్మూల్యాంకన ఖాతా లేదా లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా తయారు చేసి ఆస్తి అప్పుల పెరుగుదల లేక తగ్గుదలను అందులో నమోదు చేస్తారు. పునర్మూల్యాంకనము లో వచ్చిన లాభాన్ని లేదా నష్టాన్ని పాత భాగస్తుల ఖాతాలకు బదిలీ చేస్తారు. ఆస్తి అప్పులను తిరిగి విలువ కట్టేటప్పుడు వ్రాయవలసిన చిట్టాపద్దులు ఇలా ఉంటాయి.

❖ ఆస్తుల విలువ పెరిగినపుడు
వివిధ ఆస్తుల ఖాతా Dr
To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా

❖ ఆస్తుల విలువ తగ్గినప్పుడు
లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా Dr
To వివిధ ఆస్తులు

❖ అప్పుల విలువ పెరిగినప్పుడు
లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా Dr
To వివిధ అప్పులు

❖ అప్పుల విలువ తగ్గినపుడు
వివిధ అప్పుల ఖాతా Dr
To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా

❖ పునర్మూల్యాంకనములో లాభం వస్తే
లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా Dr
To పాత భాగస్తుల మూలధనాల ఖాతాలు

❖ పునర్మూల్యాంకనములో నష్టం వస్తే
పాత భాగస్తుల మూలధనాల ఖాతాలు Dr
To లాభ నష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా

గుడ్‌విల్: కాలక్రమేణా ఒక వ్యాపార సంస్థ కొంత పేరు ప్రఖ్యాతులు సంపాదిస్తుంది. పేరు ప్రఖ్యాతులు ఎక్కువ స్థాయిలో ఉన్నపుడు ఆ సంస్థ శాశ్వతమైన ఖాతాదారులను ఆకట్టుకొంటుంది. ఇది స్పర్శ, దృష్టి, భావనలకు అతీతమైనది. కాని చాలా విలువైన ఆస్తి. ఇది అభౌతికమైనదే (Intangible) గాని కల్పితమైన (Fictitious) ఆస్తి కాదు. దీనినే గుడ్‌విల్ అంటారు. ఒక సంస్థకున్న పేరు ప్రతిష్టల విలువగా గుడ్‌విల్‌ను నిర్వచించవచ్చు. భవిష్యత్‌లో సంపాదించే అధిక లాభాల ప్రస్తుత విలువ గుడ్‌విల్. గుడ్‌విల్‌ను ఖాతా పుస్తకాలలో కనిపించని ఆస్తిగా పరిగణిస్తారు. ఒక ఆస్తికి ఉండాల్సిన ప్రధాన లక్షణాలలో ఒకటి అది సంస్థకు లాభాన్ని తెచ్చిపెట్టడం. ఇతర ఆస్తుల లాగే గుడ్‌విల్ అనేది భవిష్యత్ రాబడికి ఖజానా అని చెప్పవచ్చు.

6.4 భాగస్తుడు ప్రవేశించినపుడు గుడ్‌విల్ కు సంబంధించి అకౌంటింగ్ విధానం : కొత్త భాగస్తుడు సంస్థలోనికి ప్రవేశించునపుడు గుడ్‌విల్‌కు సంబంధించిన అకౌంటింగ్ విధానం క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

(ఎ) గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని ప్రయివేటుగా పాత భాగస్తులకు చెల్లింపు చేయడం : ఈ వ్యవహారాన్ని వ్యాపార వ్యవహారంగా, పరిగణించరు. అందుచేత పుస్తకాలలో చిట్టాపద్దు ఉండదు.

(బి) గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని క్రొత్త భాగస్తుడు నగదు రూపంలో సంస్థలోకి తీసుకురావడం : ఈ పద్ధతిలో చిట్టా పద్దులు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

(i) గుడ్‌విల్‌గా నగదు తెచ్చినపుడు

నగదు ఖాతా Dr

To గుడ్‌విల్ ఖాతా

(ii) గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని పాతభాగస్తులు పంచుకొన్నప్పుడు

గుడ్‌విల్ ఖాతా Dr

To పాత భాగస్తుల మూలధనాల ఖాతాలు

Note: క్రొత్త భాగస్తుడు నగదుగా తెచ్చిన గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని తప్పని సరిగా పాత భాగస్తులు త్యాగ నిష్పత్తిలో పంచుకుంటారు.

త్యాగనిష్పత్తి : క్రొత్త భాగస్తుని ప్రవేశము వలన పాత భాగస్తులు కొంతవాటా త్యాగం చేయవలసి వస్తుంది. అలా త్యాగం చేసే నిష్పత్తి ని త్యాగ నిష్పత్తి అంటారు.

త్యాగం చేసే వాటా = పాత వాటా - క్రొత్త వాటా

(iii) గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని పాతభాగస్తులు సంస్థ నుండి తీసుకున్నపుడు

పాతభాగస్తుల మూలధనాల ఖాతాలు Dr

To నగదు

(సి) క్రొత్త భాగస్తుడు గుడ్‌విల్‌ను నగదు రూపంలో తీసుకు రాకపోతే గుడ్‌విల్‌ను సృష్టించవచ్చు. చిట్టా పద్దు క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

(I) గుడ్‌విల్‌ను సృష్టించినపుడు

గుడ్‌విల్ ఖాతా Dr

To పాత భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలు

(II) సృష్టించిన గుడ్‌విల్ రద్దుచేయడానికి

భాగస్తుల మూలధనాల ఖాతాలు Dr (కొత్త భాగస్తునితో సహా)

To గుడ్‌విల్ ఖాతా

(డి) పుస్తకాలలో అంతకు ముందే గుడ్‌విల్ కనిపిస్తున్నపుడు: ఒక్కొక్క సారి సంస్థ పుస్తకాలలో గుడ్‌విల్ ఖాతా కనిపిస్తుంటుంది. అటువంటప్పుడు

పుస్తకాలలో గుడ్‌విల్ విలువ ఎక్కువగా చూపినపుడు : ప్రస్తుతపు విలువ కంటే ఎక్కువగా ఉన్న గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని పాత భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలకు పాత నిష్పత్తిలో డెబిట్ చేసి గుడ్‌విల్ ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయవలెను. దీనితో గుడ్‌విల్ విలువ పుస్తకాలలో ప్రస్తుతపు విలువతో కన్పిస్తుంది.

పుస్తకాలలో గుడ్‌విల్ విలువను తక్కువగా చూపినపుడు : ఈ సందర్భములో పుస్తకంలో చూపిన గుడ్‌విల్ కంటే ప్రస్తుత వాస్తవ గుడ్‌విల్ ఎంత ఎక్కువగా ఉంటే ఆ ఎక్కువ మొత్తాన్ని పాత భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలకు పాత నిష్పత్తిలో క్రెడిట్ చేసి గుడ్‌విల్ ఖాతాకు డెబిట్ చేయవలెను.

కొన్ని సందర్భాలలో కొత్త భాగస్తుడు తన వాటాకు సరిపోను నగదు తీసుకొని రాకపోవచ్చు మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో గుడ్‌విల్

కనిపిస్తూ ఉండవచ్చు. ఆ సందర్భంలో మొదటగా ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో కనిపించే గుడ్‌విల్‌ను భాగస్తుల మూలధనాల ఖాతాలకు డెబిట్ చేసి రద్దుచేయవలెను. తరువాత మొత్తం విలువతో గుడ్‌విల్‌ను పాత నిష్పత్తిలో పాత భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలకు క్రెడిట్ చేయవలెను. ఈ గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని క్రొత్త భాగస్తునితో సహా మొత్తం భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలకు డెబిట్ చేసి రద్దు చేయాలి. గుడ్‌విల్ కొరకు కొత్త భాగస్తుడు తెచ్చిన నగదును అతని మూలధనం ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయవచ్చు.

6.5 పంచుకోని లాభాలకు సంబంధించిన సర్దుబాట్లు :

కొత్త భాగస్తుడు ప్రవేశించే ముందుగా ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పులవైపున ఉన్న లాభనష్టాల ఖాతాగాని రిజర్వు నిధి గాని ఉంటే వాటిని పాత భాగస్తులకు పంచవలె. లాభ నష్టాల ఖాతా ఆస్తుల వైపు ఉంటే అది నష్టం దానిని కూడా పాత భాగస్తులకు పంచవలె. లాభాన్ని, రిజర్వు నిధిని భాగస్తులకు పంచటానికి క్రింది చిట్టాపద్దు వ్రాయవలె.

లాభ నష్టాల ఖాతా Dr
రిజర్వు నిధి ఖాతా Dr
To పాత భాగస్తుల మూలధనాల ఖాతాలు

నష్టాన్ని పంచడానికి
పాత భాగస్తుల మూలధనాల ఖాతాలు Dr
To లాభ నష్టాల ఖాతా

6.6 లాభనష్టాల నిష్పత్తి ఆధారంగా మూలధనాలను సర్దుబాటు చేయుట:

భాగస్తుని ప్రవేశ సమయంలో వారి లాభనష్టాలకు అనుగుణంగా అందరి భాగస్తుల మూలధనాలను దామాషా ప్రకారం ఉంచటానికి ఒప్పందం కుదరవచ్చు. కొత్త భాగస్తుని మూలధనం ప్రాతిపదికగా పాత భాగస్తుల మూల ధనాలను సర్దుబాటు చేయవచ్చు లేక క్రొత్త భాగస్తుడే సంస్థ లాభాల లోని అతని వాటా మేరకు మూలధనం తేవలెనని నిర్ణయించవచ్చు. క్రొత్త భాగస్తుని మూలధనం ఆధారంగా పాత భాగస్తుల మూలధనాలను సర్దుబాటు చేసినపుడు ఒక భాగస్తుని అసలు మూలధనం అతని దామాషా మూలధనం కంటే ఎక్కువగా ఉంటే ఆ తేడాను ఒప్పందం ప్రకారం నగదు చెల్లించడం గాని కరెంటు ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయడం గాని చేయవచ్చు. దామాషా మూలధనం కంటే అసలు మూలధనం తక్కువగా ఉంటే నగదు తీసుకొని రావడం కాని కరెంట్ ఖాతాకు డెబిట్ చేయడం కాని చేయవలె.

6.7.1 ఉదాహరణలు

ఉదా:

1. జూన్ 1, 2003 న A, B మరియు C ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉన్నది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ
చెల్లింపు బిల్లులు	3,300	నగదు	600
ఋణ దాతలు	6,000	ఋణగ్రస్తులు	10,800
మూలధనం :		సరుకు	11,400
A	16,800	ఫర్నీచర్	2,400
B	12,600	భూమి, భవనాలు	19,500
C	6,000		
	44,700		**44,700**

వారు క్రింది షరతులతో X ను భాగస్తునిగా చేర్చుకోవటానికి ఒప్పుకున్నారు.

(ఎ) X తన మూలధనంగా రూ 15,000, గుడ్‌విల్‌గా రూ 9,000 తీసుకురావలె.

(బి) గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని వ్యాపారంలో ఉంచకూడదు.

(సి) సరుకును, ఫర్నీచర్‌ను 10% తగ్గించవలె.

(డి) ఋణగ్రస్తులపై 5% సంశయాత్మక బాకీల నిధి ఏర్పాటు చేయవలె.

(ఇ) భూమి, భవనాల విలువ రూ 27,000 లకు పెంచవలె.

పై వ్యవహారాలకు చిట్టా పద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు క్రొత్త ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

	చిట్టాపద్దులు		రూ.	రూ.
1.	నగదుఖాతా	Dr	24,000	
	To X మూలధనం ఖాతా			15,000
	To గుడ్‌విల్ ఖాతా			9,000
	(మూలధనం క్రింద గుడ్‌విల్ క్రింద X నగదు తెచ్చినందున)			
2.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	9,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			3,000
	To B మూలధనం ఖాతా			3,000
	To C మూలధనం ఖాతా			3,000
	(గుడ్‌విల్‌ను పాత భాగస్తులు పంచుకొన్నందున)			
3.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	3,000	
	B మూలధనం ఖాతా	Dr	3,000	
	C మూలధనం ఖాతా	Dr	3,000	
	To నగదు ఖాతా			9,000
	(గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని పాత భాగస్తుల నగదుగా తీసుకొని వెళ్ళినందున)			
4.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	1,920	
	To సరుకు ఖాతా			1,140
	To ఫర్నీచర్ ఖాతా			240
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			540
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
5.	భవనాల ఖాతా	Dr	7,500	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			7,500
	(భవనాల విలువ పెంచినందున)			
6.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	5,580	
	To A మూలధనం ఖాతా			1,860
	To B మూలధనం ఖాతా			1,860
	To C మూలధనం ఖాతా			1,860
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలో వచ్చిన లాభాన్ని పాత భాగస్తులు పంచుకొన్నందున)			

Dr **A మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ		రూ
To నగదు ఖాతా	3,000	By తెచ్చిన నిల్వ	16,800
To తేల్చిన నిల్వ	18,660	By గుడ్‌విల్ ఖాతా	3,000

		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,860
	21,660		21,660
		By తెచ్చిన నిల్వ	18,660

Dr **B మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ		రూ
To నగదు ఖాతా	3,000	By తెచ్చిన నిల్వ	12,600
To తేల్చిన నిల్వ	14,460	By గుడ్‌విల్	3,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,860
	17,460		17,460
		By తెచ్చిన నిల్వ	14,460

Dr **C మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ		రూ
To నగదు ఖాతా	3,000	By తెచ్చిన నిల్వ	6,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	3,000
To తేల్చిన నిల్వ	7,860	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,860
	10,860		10,860
		By తెచ్చిన నిల్వ	7,860

Dr **X మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ		రూ
		By నగదు ఖాతా	15,000

Dr **నగదు ఖాతా** **Cr**

	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	600	By A మూలధనం ఖాతా	3,000
To X మూలధనం ఖాతా	15,000	By B మూలధనం ఖాతా	3,000
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	9,000	By C మూలధనం ఖాతా	3,000
		By తేల్చిన నిల్వ	15,600
	24,600		24,600
To తెచ్చిన నిల్వ	15,600		

Dr **లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా** **Cr**

		రూ		రూ
To సరుకు ఖాతా		1,140	By భూమి, భవనాలు	7,500
To ఫర్నీచర్ ఖాతా		240		
To రాని బాకీల నిధి ఖాతా		540		
To A మూలధనం ఖాతా	1860			
To B మూలధనం ఖాతా	1860			

To C మూలధనం ఖాతా	1860	5,580		
		7,500		7,500

జూన్ 1, 2003 నాటి A, B, C మరియు X ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ**
		నగదు		15,600
		ఋణగ్రస్తులు	10,800	
చెల్లింపు బిల్లులు	3,300	Less: రాని బాకీల నిధి	540	10,260
ఋణదాతలు	6,000	సరుకు	11,400	
		Less: తరుగుదల	1140	10,260
మూలధనం: A	18,660	ఫర్నీచర్	2,400	
B	14,460	Less: తరుగుదల	240	2,160
C	7,860	భూమి, భవనాలు	19,500	
X	15,000	Add: పెరుగుదల	7,500	27,000
	65,280			**65,280**

ఉదా 2. లాభ నష్టాలు 2:1 నిష్పత్తిలో పంచుకొనే A మరియు B ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉన్నది.

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ**
మూలధనం:		స్వాధీన ఆస్తి	20,000
A	40,000	ఫర్నీచర్	6,000
B	30,000	సరుకు	12,000
సాధారణ రిజర్వు	24,000	ఋణగ్రస్తులు	60,000
ఋణదాతలు	16,000	నగదు	12,000
	1,10,000		1,10,000

వారు C ని భాగస్తునిగా చేర్చుకొనుటకు నిశ్చయించినారు. షరతులు ఇవి :

(ఎ) C రూ 21,000 నగదు తెస్తాడు. అందులో 9000 గుడ్‌విల్‌గా పరిగణిస్తారు.

(బి) సాధారణ రిజర్వులో 50% రాని బాకీల కొరకు ఉంచవలె.

(సి) ఫర్నీచర్‌ను 5% తగ్గించవలె.

(డి) సరుకు రూ 10,500 కు తిరిగి విలువ కట్టవలె.

పై వివరాలకు చిట్టా పద్దులు ఆవర్జా ఖాతాలు కొత్త ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

	చిట్టాపద్దులు		రూ.	రూ.
1.	నగదు ఖాతా	Dr	21,000	
	To C మూలధనం ఖాతా			12,000
	To గుడ్‌విల్ ఖాతా			9,000
	(C మూలధనంగా మరియు గుడ్‌విల్‌గా నగదు తెచ్చినందున)			

2.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	9,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			6,000
	To B మూలధనం ఖాతా			3,000
	(గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని పాతభాగస్తులు పంచుకొన్నందున)			
3.	సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	Dr	12,000	
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			12,000
	(రిజర్వులో సగాన్ని రాని బాకీల నిధి కొరకు ఏర్పాటు చేసినందున)			
4.	సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	Dr	12,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			8,000
	To B మూలధనం ఖాతా			4,000
	(రిజర్వును పాత భాగస్తులు పంచుకొన్నందున)			
5.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	1,800	
	To ఫర్నీచర్ ఖాతా			300
	To సరుకు ఖాతా			1500
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
6.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	1,200	
	B మూలధనం ఖాతా	Dr	600	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			1,800
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలో వచ్చిన నష్టం పాత భాగస్తులు పంచుకొన్నందున)			

Dr లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To ఫర్నీచర్ ఖాతా	300	By A మూలధనం ఖాతా	1,200
To సరుకు ఖాతా	1,500	By B మూలధనం ఖాతా	600
	1,800		1,800

Dr A మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,200	By తెచ్చిన నిల్వ	40,000
To తేల్చిన నిల్వ	52,800	By రిజర్వు ఖాతా	8,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	6,000
	54,000		54,000

		By తెచ్చిన నిల్వ	52,800

B మూలధనం ఖాతా

Dr			Cr
	రూ.		రూ.
To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	600	By తెచ్చిన నిల్వ	30,000
To తేల్చిన నిల్వ	36,400	By రిజర్వు ఖాతా	4,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	3,000
	37,000		37,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	36,400

C మూలధనం ఖాతా

Dr			Cr
	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	12,000	By నగదు ఖాతా	12,000
	12,000		12,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	12,000

నగదు ఖాతా

	రూ.		
To తెచ్చిన నిల్వ	12,000	By తేల్చిన నిల్వ	33,000
To మూలధనం ఖాతా	12,000		
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	9,000		
	33,000		33,000
To తెచ్చిన నిల్వ	33,000		

A, B మరియు C ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
మూలధనం :		స్వాధీన ఆవరణాలు		20,000
A	52,800	ఫర్నీచర్	6000	
B	36,400	Less. తరుగుదల	300	5,700
C	12,000	ఋణగ్రస్తులు	60,000	
ఋణదాతలు	16,000	Less.రాని బాకీల నిధి	12,000	48,000
		సరుకు	12,000	
		Less: తరుగుదల	1500	10,500
		నగదు		33,000
	1,17,200			**1,17,200**

ఉదా 3. 6:5:3 నిష్పత్తిలో లాభనష్టాలు పంచుకొనే A, B మరియు C ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ 31-3-2003 న క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ.
ఋణ దాతలు	18,900	నగదు	1,890
చెల్లింపు బిల్లులు	6,300	ఋణగ్రస్తులు	26,460
సాధారణ రిజర్వు	10,500	సరుకు	29,400
A మూలధనం	35,400	ఫర్నీచర్	7,350
B మూలధనం	29,850	భూమి, భవనాలు	45,150
C మూలధనం	14,550	గుడ్‌విల్	5,250
	1,15,500		1,15,500

1/8 వంతు వాటా ఇచ్చివారు ' D ' ని క్రింద షరతులతో 1-4-2003 భాగస్తునిగా చేర్చుకుంటున్నారు.

1. ఫర్నీచర్ ను రూ 920 చేత తగ్గించవలెను.
2. సరుకు 10% తగ్గించవలె.
3. చెల్లించవలసిన మరమత్తులకు రూ 1320 ఏర్పాటు చేయవలె.
4. భూమి, భవనాలను రూ 59,150 కు పెంచాలి.
5. గుడ్‌విల్ విలువను రూ 14,070 కి పెంచవలె.
6. D తన మూలధనంగా రూ 14,700 తేవాలి

పైన చూపిన అన్ని సర్దుబాట్లు తర్వాత D మూలధనం ఆధారంగా చేసికొని పాత భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలను సర్దుబాటు చేయవలె. ఎక్కువ వుంటే తీసుకెళ్ళాలి, తక్కువవుంటే తీసుకురావలె.

పై వివరాలకు చిట్టా పద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు, కొత్త ఆస్తి, అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా వుంటాయి.

చిట్టాపద్దులు

1.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	5,180	
	To ఫర్నీచర్ ఖాతా			920
	To సరుకు ఖాతా			2,940
	To చెల్లించవలసిన మరమత్తుల బిల్లు ఖాతా			1,320
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
2.	భూమి భవనాల ఖాతా	Dr	14,000	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			14,000
	(భవనాల విలువ పెంచినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	8,820	
	To A మూలధనం ఖాతా			3,780
	To B మూలధనం ఖాతా			3,150
	To C మూలధనం ఖాతా			1,890
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలోని లాభాన్ని			

	భాగస్తులకు పంచినందున)			
4.	సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	Dr	10,500	
	To A మూలధనం ఖాతా			4,500
	To B మూలధనం ఖాతా			3,750
	To C మూలధనం ఖాతా			2,250
	(రిజర్వును పాత భాగస్తులకు పంచినందున)			
5.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	8,820	
	To A మూలధనం ఖాతా			3,780
	To B మూలధనం ఖాతా			3,150
	To C మూలధనం ఖాతా			1,890
	(గుడ్‌విల్ ఖాతాను సృష్టించినందున)			
6.	నగదు ఖాతా	Dr	14,700	
	To D మూలధనం ఖాతా			14,700
	(D మూలధనం తెచ్చినందున)			
7.	నగదు ఖాతా	Dr	1,470	
	To C మూలధనం ఖాతా			1,470
	(భాగస్తుడు మూలధనం తెచ్చినందున)			
8.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	3,360	
	B మూలధనం ఖాతా	Dr	3,150	
	To నగదు			6,510
	భాగస్తులకు నగదు చెల్లించినందున			

Dr లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా Cr

		రూ.		రూ.
To ఫర్నీచర్ ఖాతా		920	By భవనాల ఖాతా	14,000
To సరుకు ఖాతా		2,940		
To చెల్లించవలసిన మరమత్తుల బిల్లు ఖాతా		1,320		
To A మూలధనం ఖాతా	3780			
To B మూలధనం ఖాతా	3150			
To C మూలధనం ఖాతా	1890	8,820		
		14,000		14,000

Dr A మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To నగదు ఖాతా	3,360	By తెచ్చిన నిల్వ	35,400
To తేల్చిన నిల్వ	44,100	By లాభనష్టాల సర్దుబాటుఖాతా	3,780
		By సాధారణ రిజర్వు	4,500
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	3,780
	47,460		47,460
		By తెచ్చిన నిల్వ	44,100

Dr B మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To నగదు	3,150	By తెచ్చిన నిల్వ	29,850
To తేల్చిన నిల్వ	36,750	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	3,150
		By సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	3,750
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	3,150
	39,900		39,900
		By తెచ్చిన నిల్వ	36,750

Dr C మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	22,050	By తెచ్చిన నిల్వ	14,550
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాత	1,890
		By సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	2,250
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	1,890
		By నగదు	1,470
	22,050		22,050
		By తెచ్చిన నిల్వ	22,050

Dr D మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	14,700	By నగదు ఖాతా	14,700
	14,700		14,700
		By తెచ్చిన నిల్వ	14,700

Dr నగదు ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	1,890	By A మూలధనం ఖాతా	3,360
To D మూలధనం ఖాతా	14,700	By C మూలధనం ఖాతా	3,150

To B మూలధనం ఖాతా	1,470	By తేల్చిన నిల్వ		11,550
	18,060			18,060
To తెచ్చిన నిల్వ	11,550			

1-4-2003 నాటి A, B, C మరియు D ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	అస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు	18,900	నగదు		11,550
చెల్లింపు హుండీలు	6,300	ఋణగ్రస్తులు	26,460	
మూలధనం:		సరుకు	29,400	
A	44,100	Less: తరుగుదల	2,940	26,460
B	36,750	ఫర్నీచర్	7,350	
C	22,050	Less: తరుగుదల	920	6,430
D	14,700	భవనాలు	45,150	
చెల్లించవలసిన మరమత్తుల బిల్లు	1,320	Add: పెరుగుదల	14,000	59,150
		గుడ్‌విల్ (5250 + 8820)		14,070
	1,44,120			1,44,120

కొత్త లాభనష్టాల నిష్పత్తిని కనుగొనుట

A, B మరియు C ల పాత నిష్పత్తి $\frac{6}{14}:\frac{5}{14}:\frac{3}{14}$

D వాటా = $\frac{1}{8}$

మిగిలినది = $1-\frac{1}{8} = \frac{7}{8}$

A వాటా = $\frac{7}{8}x\frac{6}{14}=\frac{6}{16}$

B వాటా = $\frac{7}{8}x\frac{5}{14}=\frac{5}{16}$

C వాటా = $\frac{7}{8}x\frac{3}{14}=\frac{3}{16}$

D వాటా = $\frac{1}{8}$ లేక $\frac{2}{16}$

A, B, C మరియు D ల కొత్త నిష్పత్తి = $\frac{6}{16}:\frac{5}{16}:\frac{3}{16}:\frac{2}{16}$ లేక 6:5:3:2

2 వాటాలకు D మూలధనం = 14,700

1 వాటాకు = 7,350

6 వాటాలకు A మూలధనం = 7350 × 6 = 44,100

5 వాటాలకు B మూలధనం = 7350 × 5 = 36,750

3 వాటాలకు C మూలధనం = 7350 × 3 = 22,050

ఉదా 4 :

మరియు A, B, C లు లాభనష్టాలను $\frac{6}{14}:\frac{5}{14}:\frac{3}{14}$ నిష్పత్తిలో పంచుకుంటున్నారు. 31-12-2003 న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
ఋణదాతలు	18,900	భూమి, భవనాలు	50,400
చెల్లింపు హుండీలు	6,300	ఫర్నీచర్	7,350
రిజర్వు	7,000	సరుకు	29,400
మూలధనం:		ఋణగ్రస్తులు	26,460
A	39,900	నగదు	8,890
B	33,600		
C	16,800		
	1,22,500		**1,22,500**

వారు D ని $\frac{1}{8}$ వంతు భాగస్తునిగా క్రింది షరతులపై చేర్చుకుంటున్నారు.

1. D మూలధనంగా రూ. 16,000 తీసుకురావలె.
2. ఫర్నీచర్ రూ. 920 చేత సరుకు 10% తగ్గించవలె.
3. చెల్లించవలసిన మరమత్తుల బిల్లులకు రూ. 1320 ఏర్పాటు చేయవలె.
4. వ్యాపారపు గుడ్‌విల్ రూ. 8820 గా విలువ కట్టినారు.
5. భూమి, భవనాల విలువ రూ.65,100 కు పెంచవలె.
6. మూలధనం ఆధారంగా A, B మరియు C ల మూలధనాలను సర్దుబాటు చేయవలె. సర్దుబాటు కరెంటు ఖాతాల ద్వారా జరుగవలె. పై వివరాల నుండి చిట్టా పద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు క్రొత్త ఆస్తి అప్పులు పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

కొత్త లాభ నష్టాల నిష్పత్తిని కనుగొనుట

A, B , C ల పాత నిష్పత్తి $\frac{6}{14}:\frac{5}{14}:\frac{3}{14}$

D కి ఇచ్చిన వాటా = $\frac{1}{8}$

మిగిలినది = $1-\frac{1}{8} = \frac{7}{8}$

A కొత్త వాటా = $\frac{7}{8} x \frac{6}{14} = \frac{6}{16}$

B కొత్త వాటా = $\frac{7}{8} x \frac{5}{14} = \frac{5}{16}$

C కొత్త వాటా = $\frac{7}{8} x \frac{3}{14} = \frac{3}{16}$

D వాటా = $\frac{1}{8}$ లేక $\frac{2}{16}$

A, B, C ,D ల కొత్త నిష్పత్తి = $\frac{6}{16} : \frac{5}{16} : \frac{3}{16} : \frac{2}{16}$ లేక 6:5:3:2

2 వాటాలకు D మూలధనం = 16,000

1 వాటాకు = 8,000

6 వాటాలకు A మూలధనం = 6 × 8000 = 48,000

5 వాటాలకు B మూలధనం = 5 × 8000 = 40,000

3 వాటాలకు C మూలధనం = 3 × 8000 = 24,000

చిట్టావద్దులు

			రూ.	రూ.
1.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	5,180	
	To ఫర్నిచర్ ఖాతా			920
	To సరుకు ఖాతా			2,940
	To చెల్లించవలసిన మరమత్తుల బిల్లు ఖాతా			1,320
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
2.	భూమి భవనాల ఖాతా	Dr	14,700	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			14,700
	(భవనాల విలువ పెంచినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	9,520	
	To A మూలధనం ఖాతా			4,080
	To B మూలధనం ఖాతా			3,400
	To C మూలధనం ఖాతా			2,040
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలో వచ్చిన లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
			రూ.	**రూ.**
4.	రిజర్వు ఖాతా	Dr	7,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			3,000

	To B మూలధనం ఖాతా			2,500
	To C మూలధనం ఖాతా			1,500
	(రిజర్వును పాత భాగస్తులకు పంచినందున)			
5.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	8,820	
	To A మూలధనం ఖాతా			3,780
	To B మూలధనం ఖాతా			3,150
	To C మూలధనం ఖాతా			1,890
	(గుడ్‌విల్ ఖాతాను సృష్టించినందున)			
6.	నగదు ఖాతా	Dr	16,000	
	To D మూలధనం ఖాతా			16,000
	(D మూలధనం తెచ్చినందున)			
7.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	2,760	
	To A కరెంటు ఖాతా			2,760
	(మూలధనం ఖాతాలో ఎక్కువ మొత్తాన్ని కరెంటు ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			
8.	B మూలధనం ఖాతా	Dr	2,650	
	To B కరెంటు ఖాతా			2,650
	(మూలధనం ఖాతాలో ఎక్కువ మొత్తాన్ని కరెంటు ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			
9.	C కరెంటు ఖాతా	Dr	1,770	1,770
	To C మూలధనం ఖాతా			
	(మూలధనం ఖాతాలో తక్కువ మొత్తాన్ని కరెంటు ఖాతా నుండి భర్తీ చేసినందున)			

Dr **లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా** **Cr**

		రూ.		రూ.
To ఫర్నీచర్ ఖాతా		920	By భూమి, భవనాల ఖాతా	14,700
To సరుకు ఖాతా		2,940		
To చెల్లించవలసిన మరమత్తుల బిల్లు ఖాతా		1,320		
To A మూలధనం ఖాతా	4080			
To B మూలధనం ఖాతా	3400			
To C మూలధనం ఖాతా	2040	9,520		
		14,700		14,700

Dr	A మూలధనం ఖాతా			Cr
		రూ.		రూ.
	To A కరెంటు ఖాతా	2,760	By తెచ్చిన నిల్వ	39,900
	To తేల్చిన నిల్వ	48,000	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	4,080
			By రిజర్వుఖాతా	3,000
			By గుడ్‌విల్ ఖాతా	3,780
		50,760		50,760
			By తెచ్చిన నిల్వ	48,000

Dr	B మూలధనం ఖాతా			Cr
		రూ.		రూ.
	To B కరెంటు ఖాతా	2,650	By తెచ్చిన నిల్వ	33,600
	To తేల్చిన నిల్వ	40,000	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	3,400
			By రిజర్వు ఖాతా	2,500
			By గుడ్‌విల్ ఖాతా	3,150
		42,650		42,650
			By తెచ్చిన నిల్వ	40,000

Dr	C మూలధనం ఖాతా			Cr
		రూ.		రూ.
	To తేల్చిన నిల్వ	24,000	By తెచ్చిన నిల్వ	16,800
			By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	2,040
			By రిజర్వు ఖాతా	1,500
			By గుడ్‌విల్ ఖాతా	1,890
			By నగదు	1,770
		24,000		24,000

Dr	D మూలధనం ఖాతా			Cr
		రూ.		రూ.
	To తేల్చిన నిల్వ	16,000	By నగదు ఖాతా	16,000
		16,000		16,000
			By తెచ్చిన నిల్వ	16,000

Dr	A కరెంటు ఖాతా	Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	2,760	By A మూలధనం ఖాతా	2,760
	2,760		2,760
		By తెచ్చిన నిల్వ	2,760

Dr **B కరెంటు ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	2,650	By B మూలధనం ఖాతా	2,650
	2,650		2,650
		By తెచ్చిన నిల్వ	2,650

Dr **C కరెంటు ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To C మూలధనం ఖాతా	1,770	By తేల్చిన నిల్వ	1,770
To తేల్చిన నిల్వ	1,770		1,770

Dr **నగదు ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	8,890	By తేల్చిన నిల్వ	24,890
To D మూలధనం	16,000		
	24,890		24,890
To తెచ్చిన నిల్వ	24,890		

31-12-2003 నాటి A, B, C మరియు D ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ.**
		గుడ్‌విల్		8,820
ఋణదాతలు	18,900	భూమి, భవనాలు	50,400	
చెల్లింపు హుండీలు	6,300	Add: పెరుగుదల	14,700	65,100
చెల్లించవలసిన మరమత్తుల బిల్లు	1,320	ఫర్నీచర్	7,350	
A కరెంటు ఖాతా	2,760	Less: తరుగుదల	920	6,430
B కరెంటు ఖాతా	2,650	సరుకు	29,400	
మూలధనం:		Less: తరుగుదల	2,940	26,460
A	48,000	ఋణగ్రస్తులు		26,460
B	40,000	నగదు		24,890

C	24,000	C కరెంటు ఖాతా	1,770
D	16,000		
	1,59,930		1,59,930

ఉదా 5

క్రింది ఆస్తి అప్పుల పట్టీ సీత మరియు గీత లది వారు లాభనష్టాలు 3:2 లో పంచుకుంటారు.

అప్పులు	**రూ**	**ఆస్తులు**	**రూ**
సీత మూలధనం	10,000	భవనాలు	8,000
గీత మూలధనం	8,000	ప్లాంటు	10,000
సాధారణ రిజర్వు	16,000	సరుకు	12,000
కార్మికుల నష్టపరిహార నిధి	4,000	ఋణగ్రస్తులు	11,000
ఋణదాతలు	12,000	నగదు	9,000
	50,000		50,000

క్రింది షరతులతో వారు నీతను చేర్చుకోవటానికి ఒప్పుకున్నారు.

(ఎ) భవనాలు విలువ రూ.18000 కు పెంచటానికి

(బి) సరుకు విలువను రూ.16,000 కు పెంచటానికి

(సి) కార్మికుల నష్టపరిహార నిధికి సంబంధించిన ఋణబాధ్యత రూ.2,000 గా నిర్ణయించడమైనది.

(డి) నీత గుడ్‌విల్ గా రూ.10,000 నగదు తీసుకువస్తుంది.

(ఇ) అన్ని సర్దుబాట్లు చేసిన తరువాత సీత మరియు గీతల మొత్తం మూలధనంలో 20% నీత మూలధనంగా నగదు తీసుకొని వస్తుంది.

పై వివరాలకు చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు, క్రొత్త సంస్థ ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

చిట్టాపద్దులు

			రూ.	రూ.
1.	భవనాల ఖాతా	Dr	10,000	
	సరుకు ఖాతా	Dr	4,000	
	కార్మికుల నష్టపరిహారం నిధి ఖాతా	Dr	2,000	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			16,000
	(ఆస్తుల విలువ పెంచడానికి మరియు కార్మికుల నష్ట పరిహార బాధ్యతను తగ్గించడానికి)			
2.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	16,000	
	To సీత మూలధనం ఖాతా			9,600
	To గీత మూలధనం ఖాతా			6,400
	(లాభ నష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలో వచ్చిన లాభాన్ని పాత భాగస్తులకు పంచినందున)			
3.	సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	Dr	16,000	

	To సీత మూలధనం ఖాతా			9,600
	To గీత మూలధనం ఖాతా			6,400
	(సాధారణ రిజర్వును పాత భాగస్తులకు పంచినందున)			
4.	నగదు ఖాతా	Dr	10,000	
	To గుడ్‌విల్ ఖాతా			10,000
	(నీత గుడ్‌విల్ గా నగదు తెచ్చినందున)			
5.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	10,000	
	To సీత మూలధనం ఖాతా			6,000
	To గీత మూలధనం ఖాతా			4,000
	(గుడ్‌విల్‌ను పాత భాగస్తులు పంచుకున్నందున)			
6.	నగదు ఖాతా	Dr	12,000	
	To నీత మూలధనం ఖాతా			12,000
	(నీత మూలధనం తెచ్చినందున)			

Dr **లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To సీత మూలధనం ఖాతా	9.600	By భవనాల ఖాతా	10,000
To నీత మూలధనం ఖాతా	6,400	By సరుకు ఖాతా	4,000
		By కార్మికుల నష్ట పరిహార నిధిఖాతా	2,000
	16,000		**16,000**

Dr **సీత మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	35,200	By తెచ్చిన నిల్వ	10,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	9,600
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	6,000
		By సాధారణ రిజర్వుఖాతా	9,600
	35,200		35,200
		By తెచ్చిన నిల్వ	35,200

Dr **గీత మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	24,800	By తెచ్చిన నిల్వ	8,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	6,400

		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	4,000
		By సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	6,400
	24,800		24,800
		By తెచ్చిన నిల్వ	24,800

Dr **నీత మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	12,000	By నగదు ఖాతా	12,000
	12,000		12,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	12,000

Dr **నగదు ఖాతా** **Cr**

To తెచ్చిన నిల్వ	9,000	By తేల్చిన నిల్వ	31,000
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	10,000		
To నీత మూలధనం ఖాతా	12,000		
	31,000		31,000
To తెచ్చిన నిల్వ	31,000		

సీత, గీత మరియు నీతల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ.**
సీత మూల ధనం	35,200	భవనాలు	8,000	
గీత మూలధనం	24,800	Add.పెరుగుదల	10,000	18,000
నీత మూలధనం	12,000	ప్లాంటు		10,000
ఋణదాతలు	12,000	సరుకు	12,000	
కార్మికుల నష్ట పరిహార నిధి	2,000	Add.పెరుగుదల	4,000	16,000
		ఋణగ్రస్తులు		11,000
		నగదు		31,000
	86,000			**86,000**

నీత తీసుకురావలసిన మూలధనం క్రింది విధంగా లెక్క కట్టవలె.

సీత మూలధనం	35,200
గీత మూలధనం	24,800
సర్దుబాట్లు తర్వాత సీత మరియు గీతల మొత్తం మూలధనం	60,000

నీత మూలధనం = 60,000 × 20/100 = 12,000

ఉదా 6:

లాభనష్టాలను సమానంగా పంచుకొనే A, B మరియు C ల ఆస్తి అప్పులపట్టీ 31-12-2005 న క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
చెల్లింపు హుండీలు	6,600	నగదు	1,200
ఋణదాతలు	12,000	ఋణగ్రస్తులు	21,600
మూలధనం:		సరుకు	22,800
A	33,600	ఫర్నీచర్	4,800
B	25,200	భవనాలు	39,000
C	12,000		
	89,400		89,400

వారు H ని భాగస్తునిగా చేర్చుకొని 1/4 వంతు వాటా ఇవ్వడానికి నిర్ణయించినారు.

(ఎ) H మూలధనంగా రూ.30,000, గుడ్‌విల్‌గా రూ.18,000 తీసుకురావలె.
(బి) గుడ్‌విల్ లో సగాన్ని పాత భాగస్తులు వాడుకుంటారు.
(సి) సరుకును, ఫర్నీచర్ ను 10% తగ్గించవలె.
(డి) రాని బాకీల నిధి 5% ఏర్పాటు చేయవలె.
(ఇ) డిస్కౌంటు చేసిన హుండీలపై బాధ్యత 2160 ఏర్పాటు చేయవలె.
(ఎఫ్) భవనాల విలువ రూ.54,000 కు పెంచవలె.
(జి) నగదు మినహా ఇతర ఆస్తులు అప్పుల విలువలు మార్చకూడదని నిర్ణయమైనది.

పై వివరాలకు చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు, క్రొత్త సంస్థ ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు

			రూ.	రూ.
1.	మెమొరాండం లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	9,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			3,000
	To B మూలధనం ఖాతా			3,000
	To C మూలధనం ఖాతా			3,000
	(పునర్మూల్యాంక లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
2.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	2,250	
	B మూలధనం ఖాతా	Dr	2,250	
	C మూలధనం ఖాతా	Dr	2,250	
	H మూలధనం ఖాతా	Dr	2,250	
	To మెమొరాండం లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			9,000

(పునర్మూల్యాంక నష్టాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)

3.	నగదు ఖాతా	Dr	48,000	
	To H మూలధనం ఖాతా			30,000
	To గుడ్‌విల్ ఖాతా			18,000

(H మూలధనం మరియు గుడ్‌విల్ నగదుగా తెచ్చినందున)

4.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	18,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			6,000
	To B మూలధనం ఖాతా			6,000
	To C మూలధనం ఖాతా			6,000

(గుడ్‌విల్‌ను పాత భాగస్తులకు పంచినందున)

5.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	3,000	
	B మూలధనం ఖాతా	Dr	3,000	
	C మూలధనం ఖాతా	Dr	3,000	
	To నగదు ఖాతా			9,000

(గుడ్‌విల్ లో సగాన్ని పాత భాగస్తులు వాడుకున్నందున)

Dr **మెమొరాండం లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా** **Cr**

		రూ.		రూ.
To సరుకు ఖాతా		2,280	By భూమి, భవనాల ఖాతా	15,000
To ఫర్నీచర్ ఖాతా		480		
To రాని బాకీల నిధి		1,080		
To డిస్కౌంటు చేసిన హుండీలపై బాధ్యత		2,160		
To A మూలధనం ఖాతా	3000			
To B మూలధనం ఖాతా	3000			
To C మూలధనం ఖాతా	3000	9,000		
		15,000		**15,000**

To భూమి, భవనాల ఖాతా	15,000	By సరుకు ఖాతా		2,280
		By ఫర్నీచర్ ఖాతా		480
		By రాని బాకీల నిధి		1,080
		By డిస్కౌంటు చేసిన హుండీలపై బాధ్యత		2,160
		By A మూలధనం ఖాతా	2,250	
		By B మూలధనం ఖాతా	2,250	
		By C మూలధనం ఖాతా	2,250	
		By H మూలధనం ఖాతా	2,250	9,000
	15,000			**15,000**

Dr **A మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To మెమొరాండం లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	2,250	By తెచ్చిన నిల్వ	33,600
To నగదు ఖాతా	3,000	By మెమొరాండం లాభనష్టాల సర్దుబాటుఖాతా	3,000
To తేల్చిన నిల్వ	37,350	By గుడ్‌విల్ ఖాతా	6,000
	42,600		42,600
		By తెచ్చిన నిల్వ	37,350

Dr **B మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To మెమొరాండం లాభనష్టాల సర్దుబాటు	2,250	By తెచ్చిన నిల్వ	25,200
To నగదు ఖాతా	3,000	By మెమొరాండం లాభనష్టాల సర్దుబాటుఖాతా	3,000
To తేల్చిన నిల్వ	28,950	By గుడ్‌విల్ ఖాతా	6,000
	34,200		34,200
		By తెచ్చిన నిల్వ	28,950

Dr **C మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To మెమొరాండం లాభనష్టాల సర్దుబాటుఖాతా	2,250	By తెచ్చిన నిల్వ	12,000
To నగదు ఖాతా	3,000	By మెమొరాండం లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	3,000
To తేల్చిన నిల్వ	15,750	By గుడ్‌విల్ ఖాతా	6,000
	21,000		21,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	15,750

Dr **H మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To మెమొరాండం లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	2,250	By నగదు ఖాతా	30,000
To తేల్చిన నిల్వ	27,750		
	30,000		30,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	27,750

Dr **నగదు ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	1,200	By A మూలధనం ఖాతా	3,000
To మూలధనం ఖాతా	30,000	By B మూలధనం ఖాతా	3,000
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	18,000	By C మూలధనం ఖాతా	3,000
		By తేల్చిన నిల్వ	40,200

	49,200		49,200
To తెచ్చిన నిల్వ	40,200		

31-12-2003 నాటి A, B, C మరియు H ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
చెల్లింపు హుండీలు	6,600	నగదు	40,200
ఋణదాతలు	12,000	ఋణగ్రస్తులు	21,600
A మూలధనం	37,350	సరుకు	22,800
B మూలధనం	28,950	ఫర్నీచర్	4,800
C మూలధనం	15,750	భవనాలు	39,000
H మూలధనం	27,750		
	1,28,400		**1,28,400**

Note: ఆస్తి అప్పుల విలువలు మార్చరాదు అని ఇచ్చినపుడు మెమొరాండం లాభ నష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాను తయారు చేయవలెను.

ఉదా 7

A మరియు B లు 5:3 నిష్పత్తిలో లాభ నష్టాలు పంచుకొంటారు. 31-3-2002 న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
మూలధనం :			
A	30,000	ప్లాంటు	40,000
B	20,000	సరుకు	30,000
ఋణ దాతలు	15,000	ఋణగ్రస్తులు	20,000
బ్యాంకు ఓవర్‌డ్రాఫ్ట్	42,500	వసూలు హుండీలు	10,000
		నగదు	7,500
	1,07,500		**1,07,500**

పై తేదీన వారు C ని భాగస్తునిగా చేర్చుకున్నారు. అతనికి భవిష్యత్ లాభాలలో 3/4 వంతు ఇస్తారు. మిగిలిన లాభాన్ని A, B లు 5:3 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటారు. C తన మూలధనంగా రూ.40,000 నగదుగా తెస్తాడు మరియు ఓవర్ డ్రాఫ్ట్‌ను కూడా తీర్చుకుంటాడు. వ్యాపారపు గుడ్‌విల్ ప్రీమియంగా రూ.4,000 చెల్లిస్తాడు. ఈ మొత్తం వ్యాపారంలో ఉంటుంది. ప్లాంటు 10% తగ్గించడానికి, ఋణగ్రస్తులపై రాని బాకీల నిధిని 5% ఏర్పాటు చేయటానికి భాగస్తులు అంగీకరించినారు.

పై వివరాలకు చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు, క్రొత్త ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు: చిట్టాపద్దులు

			రూ.	రూ.
1.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	5,000	
	To ప్లాంటు ఖాతా			4,000
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			1,000

	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
2.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	3,125	
	B మూలధనం ఖాతా	Dr	1,875	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			5,000
	(లాభ నష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలో వచ్చిన నష్టాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
3.	నగదు ఖాతా	Dr	44,000	
	To C మూలధనం ఖాతా			40,000
	To గుడ్‌విల్ ఖాతా			4,000
	(C మూలధనంగా మరియు గుడ్‌విల్ గా నగదు తెచ్చినందున)			
4.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	4,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			2,500
	To B మూలధనం ఖాతా			1,500
	(గుడ్‌విల్‌ను పాత భాగస్తులు పంచుకొన్నందున)			
5.	బ్యాంకు ఓవర్ డ్రాఫ్ట్ ఖాతా	Dr	42,500	
	To C మూలధనం ఖాతా			42,500
	(ఓవర్ డ్రాఫ్ట్‌ను C తీసుకున్నందున)			

Dr లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To ప్లాంటు ఖాతా	4,000	By A మూలధనం ఖాతా	3,125
To రాని బాకీల నిధి	1,000	By B మూలధనం ఖాతా	1,875
	5,000		5,000

Dr A మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	3,125	By తెచ్చిన నిల్వ	30,000
To తేల్చిన నిల్వ	29,375	By గుడ్‌విల్ ఖాతా	2,500
	32,500		32,500
		By తెచ్చిన నిల్వ	29,375

Dr B మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,875	By తెచ్చిన నిల్వ	20,000
To తేల్చిన నిల్వ	19,625	By గుడ్‌విల్ ఖాతా	1,500
	21,500		21,500
		By తెచ్చిన నిల్వ	19,625

Dr **C మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	82,500	By నగదు ఖాతా	40,000
		By ఓవర్ డ్రాఫ్ట్ ఖాతా	42,500
	82,500		82,500
		By తెచ్చిన నిల్వ	82,500

Dr **నగదు ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	7,500	By తెచ్చిన నిల్వ	51,500
To C మూలధనం ఖాతా	40,000		
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	4,000		
	51,500		51,500
To తెచ్చిన నిల్వ	51,500		

31-3-2002 న A, B మరియు C ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ.**
A మూలధనం	29,375	ప్లాంటు	40,000	
B మూలధనం	19,625	Less.తరుగుదల	4,000	36,000
C మూలధనం	82,500	సరుకు		30,000
ఋణదాతలు	15,000	ఋణగ్రస్తులు	20,000	
		Less రాని బాకీల నిధి	1,000	19,000
		వసూలు హుండీలు		10,000
		నగదు		51,500
	1,46,500			**1,46,500**

భాగస్తుల కొత్త నిష్పత్తిని కనుగొనుట

A, B ల పాత నిష్పత్తి 5:3 లేక 5/8: 3/8

C కి ఇచ్చిన వాటా = 3/4

మిగిలినది = 1-3/4 = 1/4

A కొత్త వాటా = 1/4 × 5/8 = 5/32

B కొత్త వాటా = 1/4 × 3/8 = 3/32

C వాటా = 3/4 లేక 24/32

A, B మరియు C కొత్త నిష్పత్తి = 5/32 : 3/32 : 24/32 లేక 5:3:24

ఉదా 8.

శ్రీరామ్ మరియు కృష్ణమూర్తి లాభనష్టాలను వరుసగా 75%, 25% చొప్పున పంచుకుంటారు. వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

31-12-2003 న క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	20,000	ప్లాంటు	40,000
శ్రీరామ్ మూలధనం	50,000	సరుకు	10,000
కృష్ణమూర్తి మూలధనం	30,000	ఋణగ్రస్తులు	30,000
		నగదు	20,000
	1,00,000		1,00,000

పై తేదిన నాయర్‌ను భాగస్తునిగా చేర్చుకుంటున్నారు. నాయర్ రూ.20,000 గుడ్‌విల్‌గా చెల్లిస్తాడు. ప్లాంటును 20% సరుకు 10% తగ్గించి, ఋణగ్రస్తులపై 10% రాని బాకీల నిధి ఏర్పాటు చేసిన తరువాత ఇద్దరు పాత భాగస్తులకు ఉన్న మొత్తం మూలధనంలో సగం నాయర్ మూలధనంగా తెస్తాడు.

కొత్త భాగస్తునికి 1/4 వంతు వాటా ఇవ్వబడుతుంది. పై వివరాలకు చిట్టా పద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు, కొత్త ఆస్తి అప్పులు పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాము: చిట్టాపద్దులు

			రూ.	రూ.
1.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	12,000	
	To ప్లాంటు ఖాతా			8,000
	To సరుకు ఖాతా			1,000
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			3,000
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
2.	శ్రీరామ్ మూలధనం ఖాతా	Dr	9,000	
	కృష్ణమూర్తి మూలధనం ఖాతా	Dr	3,000	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			12,000
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా నష్టాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
3.	నగదు ఖాతా	Dr	20,000	
	To గుడ్‌విల్ ఖాతా			20,000
	(నాయర్ గుడ్‌విల్ తెచ్చినందున)			
4.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	20,000	
	To శ్రీరామ్ మూలధనం ఖాతా			15,000
	To కృష్ణమూర్తి మూలధనం ఖాతా			5,000
	(గుడ్‌విల్ ను పాత భాగస్తులు పంచుకొన్నందున)			
5.	నగదు ఖాతా	Dr	44,000	
	To నాయర్ మూలధనం ఖాతా			44,000
	(నాయర్ మూలధనం తెచ్చినందున)			

Dr **లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To ప్లాంటు ఖాతా	8,000	By శ్రీరామ్ మూలధనం ఖాతా	9,000
To సరుకు ఖాతా	1,000	By కృష్ణమూర్తి మూలధనం ఖాతా	3,000
To రాని బాకీల నిధి ఖాతా	3,000		
	12,000		12,000

Dr **శ్రీరామ్ మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	9,000	By తెచ్చిన నిల్వ	50,000
To తేల్చిన నిల్వ	56,000	By గుడ్‌విల్ ఖాతా	15,000
	65,000		65,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	56,000

Dr **కృష్ణమూర్తి మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	3,000	By తెచ్చిన నిల్వ	30,000
To తేల్చిన నిల్వ	32,000	By గుడ్‌విల్ ఖాతా	5,000
	35,000		35,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	32,000

Dr **నాయర్ మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		**రూ.**
To తేల్చిన నిల్వ	44,000	By నగదు ఖాతా	44,000
	44,000		44,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	44,000

Dr **నగదు ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	20,000	By తెచ్చిన నిల్వ	84,000
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	20,000		
To నాయర్ మూలధనం ఖాతా	44,000		
	84,000		84,000
To తెచ్చిన నిల్వ	84,000		

31-12-2003 న శ్రీరామ్, కృష్ణమూర్తి మరియు నాయర్‌ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.

శ్రీరామ్ మూలధనం	56,000	ప్లాంటు	40,000	
కృష్ణమూర్తి మూలధనం	32,000	Less: తరుగుదల	8,000	32,000
నాయర్ మూలధనం	44,000	సరుకు	10,000	
ఋణదాతలు	20,000	Less: తరుగుదల	1,000	9,000
		ఋణగ్రస్తులు	30,000	
		రాని బాకీల నిధి	3,000	27,000
		నగదు		84,000
	1,52,000			**1,52,000**

సర్దుబాట్లు చేసిన తరువాత

శ్రీరామ్ మూలధనం	56,000
కృష్ణమూర్తి మూలధనం	32,000
మొత్తం మూలధనం	88,000

నాయర్ మూలధనం = 88,000 × 1/2 = 44,000

ఉదా 9

క్రింది ఆస్తి అప్పుల పట్టీ రాజు, రమేష్‌లకు సంబంధించినది 31-12-2003న వారు లాభనష్టాలను 3:2 నిష్పత్తిలో పంచుకొంటారు.

		రూ.		రూ.
ఋణదాతలు		31,000	నగదు	2,500
మూలధనం :			ఋణగ్రస్తులు	22,500
రాజు	17,500		సరుకు	10,250
రమేష్	17,500	35,000	ఫర్నీచర్	750
			యంత్రాలు	17,500
			భవనాలు	12,500
		66,000		66,000

వారు క్రింది షరతులకు లోబడి జనవరి 1, 2004 న రఘును భాగస్తునిగా చేర్చుకున్నారు. రఘు రూ.2,500 గుడ్‌విల్ చెల్లించుటకు గాను, ఆ మొత్తాన్ని సంస్థలో ఉంచుటకు గాను మరియు లాభంలో 4వ వంతుకు అతను చెల్లించవలసిన మూలధనమును రూ.7,500 గా నిర్ణయించిరి. కొత్త లాభ నష్టాల పంపిణీ నిష్పత్తి 2:1:1

రఘు ప్రవేశము సందర్భముగా క్రింది మూల్యాంకనము అవసరమైనది.

భవనాలు రూ. 15,000 లుగా విలువకట్టిరి. యంత్రాలు మరియు ఫర్నీచరులపై 10% తరుగుదల కట్టవలె. ఋణగ్రస్తులపై 5% సంశయాత్మక నిధిని ఏర్పాటు చేయవలె. సరుకు రూ. 12,500 గా విలువకట్టిరి.

కొత్త సంస్థలో ఉన్న లాభనష్టాల పంపిణీ నిష్పత్తి ప్రకారం రాజు మరియు రమేష్ ఖాతాలను నిర్వహించి ఏమైనా ఎక్కువ మొత్తం ఉంటే ఈ మొత్తాన్ని భాగస్తుల అప్పు ఖాతాలకు బదిలీ చేయవలె.

పై వివరాల ఆధారంగా ఆవర్జా ఖాతాలు మరియు కొత్త సంస్థ ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

Chapter - 6

(1) త్యాగం చేసే నిష్పత్తిని కనుగొనుట:

రాజు, రమేష్‌ల లాభనష్టాల నిష్పత్తి = 3:2 లేక $\frac{3}{5}:\frac{2}{5}$

రాజు, రమేష్ మరియు రఘుల లాభనష్టాల నిష్పత్తి = 2:1:1 లేక $\frac{2}{4}:\frac{1}{4}:\frac{1}{4}$

రఘు ప్రవేశము వలన రాజు నష్టపోయినది = $\frac{3}{5}-\frac{2}{4}=\frac{12-10}{20}=\frac{2}{20}$

రఘు ప్రవేశము వలన రమేష్ నష్టపోయినది = $\frac{2}{5}-\frac{1}{4}=\frac{8-5}{20}=\frac{3}{20}$

(త్యాగ నిష్పత్తి) నష్టపోయే నిష్పత్తి = $\frac{2}{20}:\frac{3}{20}$ లేక 2:3

గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని రాజు, రమేష్‌లకు 2:3 నిష్పత్తిలో క్రెడిట్ చేయవలెను.

(2) కొత్త లాభనష్టాల నిష్పత్తి 2:1:1

రఘు 1 వాటాకు గాను రూ.7,500 మూలధనం సమకూర్చాడు.

రాజుకు 2 వాటాలు ఉన్నాయి కనుక రూ.15,000 మూలధనం ఉంచవలెను. అంతకన్నా ఎక్కువగా ఉన్న మొత్తాన్ని అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించవలెను.

రమేష్ కి 1 వాటా కనుక రూ.7,500 మూలధనంగా ఉంచాలి. అంతకంటే ఎక్కువగా ఉన్న మొత్తాన్ని అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించాలి.

Dr **లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా** **Cr**

		రూ.		రూ.
To యంత్రాల ఖాతా		1,750	By భవనాల ఖాతా	2,500
To ఫర్నీచర్ ఖాతా		75	By సరుకు ఖాతా	2,250
To సంశయాత్మక నిధి ఖాతా		1,125		
To రాజు మూలధనం ఖాతా	1,080			
To రమేశ్ మూలధనం ఖాతా	720	1,800		
		4,750		4,750

Dr **రాజు మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To రాజు అప్పు ఖాతా	4,580	By తెచ్చిన నిల్వ	17,500
To తేల్చిన నిల్వ	15,000	By గుడ్‌విల్ ఖాతా	1,000
		By లాభ నష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,080
	19,580		19,580
		By తెచ్చిన నిల్వ	15,000

Dr	**రమేష్ మూలధనం ఖాతా**		Cr
	రూ.		రూ.
To రమేష్ అప్పు ఖాతా	12,220	By తెచ్చిన నిల్వ	17,500
To తేల్చిన నిల్వ	7,500	By గుడ్విల్ ఖాతా	1,500
		By లాభ నష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	720
	19,720		19,720
		By తెచ్చిన నిల్వ	7,500

Dr	**రఘు మూలధనం ఖాతా**		Cr
	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	7,500	By నగదు ఖాతా	7,500
	7,500		7,500
		By తెచ్చిన నిల్వ	7,500

Dr	**రాజు అప్పు ఖాతా**		Cr
	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	4,580	By రాజు మూలధనం ఖాతా	4,580
	4,580		4,580
		By తెచ్చిన నిల్వ	4,580

Dr	**రమేష్ అప్పు ఖాతా**		Cr
	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	12,220	By రమేష్ మూలధనం ఖాతా	12,220
	12,220		12,220
		By తెచ్చిన నిల్వ	12,220

Dr	**గుడ్విల్ ఖాతా**		Cr
	రూ.		రూ.
To రాజు మూలధనం ఖాతా	1,000	By నగదు ఖాతా	2,500
To రమేష్ మూలధనం ఖాతా	1,500		
	2,500		2,500

Dr	**నగదు ఖాతా**		Cr
	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	2,500	By తేల్చిన నిల్వ	12,500
To రఘు మూలధనం ఖాతా	7,500		

To గుడ్‌విల్ ఖాతా	2,500			
	12,500			12,500
To తెచ్చిన నిల్వ	12,500			

1-1-2004 నాటి రాజు, రమేష్ మరియు రఘుల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ.**
ఋణదాతలు	31,000	నగదు		12,500
రాజు అప్పు ఖాతా	4,580	ఋణగ్రస్తులు	22,500	
రమేష్ అప్పు ఖాత	12,220	Less: సంశయాత్మక నిధి	1,125	21,375
మూలధనం :		సరుకు	10,250	
రాజు	15,000	Add: పెరుగుదల	2,250	12,500
రమేష్	7,500	ఫర్నీచర్	750	
రఘు	7,500	Less: తరుగుదల	75	675
		యంత్రాలు	17,500	
		Less: తరుగుదల	1,750	15,750
		భవనాలు	12,500	
		Add: పెరుగుదల	2,500	15,000
	77,800			**77,800**

6.8 ప్రశ్నలు

1. గుడ్‌విల్ అనగానేమి ? క్రొత్త భాగస్తుడు ప్రవేశించేటప్పుడు గుడ్‌విల్‌ను ఏ విధంగా అకౌంటింగ్ పద్దులలో చూపుతారు.
2. లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా (పునర్మూల్యాంకనం ఖాతా) గూర్చి వివరించుము.

6.9 అభ్యాసాలు

X మరియు Y లు లాభనష్టాలను 60% మరియు 40% చొప్పున పంచుకుంటున్నారు. 1-1-2004న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు		15,000	ప్లాంటు, యంత్రాలు	30,000
మూలధనం :	X	30,000	సరుకు	20,000
	Y	25,000	ఋణగ్రస్తులు	18,000
			నగదు	2,000
		70,000		70,000

క్రింది షరతులపై 2 ని భాగస్తునిగా చేర్చుకోవటానికి ఒప్పుకున్నారు.

(ఎ) 2 తన 1/4 వంతు వాటాకు మూలధనంగా రూ.20,000 గుడ్‌విల్‌గా రూ.10,000 చెల్లిస్తాడు.

(బి) ప్లాంటు, యంత్రాలు రూ.20,000 కు తగ్గించి, సరుకు 10% తగ్గించి, రాని బాకీల నిధిని 6 1/4% ఏర్పరచవలె.

చిట్టాపద్దులు వ్రాసి ఆవర్జా ఖాతాలు నూతన ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారుచేయండి.

జవాబు : (నష్టం రూ. 13,125 ఆస్తి అప్పుల పట్టీ రూ.86,875)

లాభనష్టాలను 3:2 నిష్పత్తిలో పంచుకొనే A మరియు B ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ 31-12-2003 న క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ.**
ఋణదాతలు	4,500	నగదు		1,500
సాధారణ రిజర్వు	3,000	ఋణగ్రస్తులు	7,500	
మూలధనం : A	24,000	Less: రాని బాకీల నిధి	1,500	6,000
B	10,500	సరుకు		10,500
		ప్లాంటు		13,500
		భవనాలు		10,500
	42,000			**42,000**

వారు C ని $\frac{1}{5}$ వంతు భాగస్తునిగా చేర్చుకోవడానికి క్రింది షరతులపై అంగీకరించినారు.

(ఎ) సరుకును రూ.17,100 కు, భవనాలను రూ.4,500 చేత పెంచవలె.

(బి) గుడ్‌విల్ రూ 6,000 కు విలువకట్టవలె.

(సి) ప్లాంటును రూ.1,350 చేత తగ్గించవలె.

(డి) రాని బాకీల నిధి అవసరము లేదు. కాబట్టి రద్దు చేయవలె.

(ఇ) పై సంస్థ బాట్ల తర్వాత సంస్థ మొత్తం మూలధనంలో $\frac{1}{5}$ వంతు C తన మూలధనంగా తీసుకురావలె. ఆవర్జా ఖాతాలు, నూతన ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారుచేయండి.

జవాబు: (లాభం రూ.11,250 ఆస్తి అప్పుల పట్టీ రూ.72,938 A మూలధనం రూ. 36,150 , B మూలధనం రూ.18,600 C మూలధనం రూ.13,688)

Note: సంస్థ మొత్తం మూలధనంలో $\frac{1}{5}$ వంతు C తీసుకురావలె. మిగిలినది $1-\frac{1}{5}=\frac{4}{5}$ వంతు A మరియు B లది.

$\frac{4}{5}$ వంతుకు A మరియు B ల మొత్తం మూలధనం = 36,150+18,600 = 54,750

4 వాటాలకు 54,750

1 వాటాకు 54,750/4 = 1,36,875

3. దిగువ 31-3-2003 వ తేదీన A,Bల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ ఇవ్వబడినది. ఈ తేదిన C ని భాగస్తునిగా చేర్చుకోవడమైనది.

ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

	రూ.		**రూ.**

A మూలధనం	20,000	భూమి, భవనాలు	16,000
B మూలధనం	16,000	ప్లాంటు, యంత్రాలు	20,000
ఋణదాతలు	24,000	ఋణగ్రస్తులు	22,000
సాధారణ రిజర్వు	32000	సరుకు	24,000
కార్మికుల నష్టపరిహార నిధి	8000	నగదు	18,000
	1,00,000		1,00,000

A,B లు లాభ నష్టాలను 3:2 నిష్పత్తిలో పంచుకొంటున్నారు. C భాగస్తునిగా చేరేటప్పుడు క్రింది షరతులపై ఒప్పందము కుదిరింది.

1. భూమి, భవనాలు రూ 36000లకు సరుకు రూ32000లకు విలువ కట్టడమైనది.
2. కార్మికుల నష్టపరిహారము యొక్క బాధ్యత రూ 4,000.
3. C తన వాటా గుడ్‌విల్ క్రింద రూ 20,000 నగదు రూపంలో తేవాలి.
4. పై సర్దుబాట్లు చేసిన తరువాత A,B ల మొత్తం మూలధనంలో 20% తనవాటా మూలధనం క్రింద నగదు రూపంలో తేవాలి.

భవిష్యత్ లాభనష్టాల నిష్పత్తి A-2/5, B-2/5, C-1/5.

చిట్టాపద్దులు వ్రాసి ఆవర్జా ఖాతాలు చూపుతూ క్రొత్త ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు : (లాభం రూ 32,000, ఆస్తి అప్పుల పట్టీ రూ 1,72,000)

Note : C ప్రవేశము వలన B వాటాలో మార్పులేదు. అందుచేత గుడ్‌విల్ మొత్తాన్ని A మూలధనం ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయవలె.

ఒక వ్యాపారంలో భాగస్తులుగా ఉన్న A మరియు Bలు లాభనష్టాలను 3:1 నిష్పత్తిలో పంచుకొంటున్నారు.31-12-2003న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉన్నది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ
ఋణ దాతలు	37,500	బ్యాంకు	22,500
సాధారణ రిజర్వు	4,000	వసూలు హుండీలు	3,000
మూలధనాలు		ఋణగ్రస్తులు	16,000
A	30,000	సరుకు	20,000
B	16,000	ఫర్నీచర్	1,000
		భవనాలు	25,000
	87,500		87,500

1-1-2004న వారు C ని క్రింది షరతులకు లోబడి చేర్చికో నిశ్చయించినారు:

(1) 1/5 వంతు వాటాకు రూ 10,000 మూలధనం తేవలెను.

(2) రూ 20,000లకు గుడ్‌విల్ ఖాతాను సృష్టించవలెను.

(3) సరుకు మరియు ఫర్నీచర్ పై 10% తగ్గించవలెను రానిబాకీల నిమిత్తం 5% నిధిని ఏర్పాటు చేయవలెను.

(4) భవనాల విలువ 20% పెంచవలెను.

(5) భాగస్తులందరి మూలధనాలను వారి లాభనష్టాల నిష్పత్తి ప్రకారం సర్దుబాటు చేసి అదనముగా ఉన్న మొత్తాలను వారి కరెంటు ఖాతాలకు క్రెడిట్ చేయవలెరు.

లాభ నష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా మూలధనాల ఖాతాలు తెరిచి భాగస్వామ్యపు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారు చేయండి.

జవాబు : (లాభం 2,100 ఆస్తి అప్పుల పట్టీ 1,19,600 A కరెంటు ఖాతా 19,575, B కరెంటు ఖాతా12,525)

A మరియు Bలు భాగస్తులు వారు లాభ నష్టాలను 3:1 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటున్నారు. 31-12-2003న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	**రూ**	**ఆస్తులు**	**రూ**
ఋణదాతలు	41,500	నగదు	22,500
మూలధనం :A	30,000	వసూలు హుండీలు	3,000
B	16,000	ఋణగ్రస్తులు	16,000
		సరుకు	20,000
		ఫర్నీచర్	1,000
		భూమి, భవనాలు	25,000
	87,500		**87,500**

1-1-2004న క్రింది షరతుల మీద వారు C ని భాగస్తునిగా చేర్చుకుంటున్నారు.

(1) C తన 1/5 వంతు వాటాకు మూలధనంగా రూ 10,000 తీసుకురావలె.

(2) C గుడ్‌విల్‌గా రూ 5000 చెల్లిస్తాడు. ఇందులో సగాన్ని A , B లు సొంతానికి వాడుకుంటారు.

(3) సరుకును, ఫర్నీచర్‌ను 10% తగ్గించవలె. ఋణగ్రస్తులు మరియు వసూలు హుండీల మీద సంశయాత్మక బాకీల నిధిని 5%గా ఏర్పాటు చేయవలె.

(4) భూమి, భవనాల విలువ 20% పెంచవలె.

(5) చెల్లించవలసిన మరమత్తుల బిల్లులకు రూ 1000 ఏర్పాటు చేయవలె.

(6) ఋణదాతలలో కలిసి వున్న రూ 650 పై క్లెయిమ్ లేదు. కనుక రద్దు చేయవలె.

చిటా, పద్దులు వ్రాసి ఆవర్జా ఖాతాలు మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారు చేయండి.

(జవాబు : లా.న.సం లాభం 1600. ఆస్తి అప్పుల పట్టీ మొత్తం రూ1,01,950 A మూలధనం నిల్వ 33,075, B మూలధనం నిల్వ 17,025)

పాఠం -7

భాగస్వామ్య ఖాతాలు - భాగస్తుని విరమణ, మరణము

Partnership Accounts-Retirement and Death

లక్ష్యాలు (Objectives): ఈ అధ్యాయము చదవడం వలన మీరు

1. భాగస్వామ్యం నుంచి ఒక భాగస్తుడు విరమించినపుడు అనుసరించే గణక పద్ధతి గురించి
2. భాగస్వామ్యంలోని ఒక భాగస్తుడు మరణించినపుడు అనుసరించే గణక పద్ధతి గురించి వివరముగా తెలుసుకొనగలరు.

నిర్మాణము లేదా ముఖ్యాంశాలు (Structure)

7.1 భాగస్తుని విరమణ

7.2 ఆస్తి అప్పులను తిరిగి విలువ కట్టుట (పునర్మూల్యాంకనం)

7.3 పంచుకోని లాభాలకు సంబంధించిన సర్దుబాట్లు

7.4 గుడ్‌విల్‌కు సంబంధించిన విధానం

(ఎ) గుడ్‌విల్‌ను సృష్టించడం

(బి) గుడ్‌విల్‌ను సృష్టించి రద్దు చేయడం

(సి) విరమించే భాగస్తుని వాటా మేరకే గుడ్‌విల్‌ను సృష్టించడం

7.5.1 విరమించే భాగస్తునికి చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని లెక్కించుట

7.5.2 విరమించే భాగస్తునికి చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని పరిష్కరించుట

7.6 ఉదాహరణలు

7.7 భాగస్తుని మరణము

7.8 ఉదాహరణలు

7.9 ప్రశ్నలు

7.10 అభ్యాసాలు

భాగస్తుని విరమణ:

భాగస్తులలో ఒకరు భాగస్వామ్యము నుండి వైదొలగటాన్ని భాగస్తుని విరమణ అంటారు. భాగస్తుని విరమణ సమయంలో పరిష్కరించవలసిన సమస్యలు చాలావరకు భాగస్తుడు ప్రవేశించేటప్పుడు ఉత్పన్నమయ్యే సమస్యలను పోలివుంటాయి. భాగస్తుని విరమణ సమయంలో ఈ క్రింది విషయాలపై దృష్టి కేంద్రీకరించవలెను.

1. సంస్థ ఆస్తి అప్పులను తిరిగి విలువకట్టుట (పునర్మూల్యాంకనం)
2. పంచుకోని లాభాలకు సంబంధించిన సర్దుబాట్లు
3. గుడ్‌విల్‌కు సంబంధించిన విధానము
4. విరమించే భాగస్తునికి బాకీవున్న మొత్తాన్ని లెక్కించుట.
5. విరమణ చెందే భాగస్తునికి చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని పరిష్కరించుట.

7.2 ఆస్తి అప్పులను తిరిగి విలువ కట్టుట (పునర్మూల్యాంకనం) :

భాగస్తుని ప్రవేశం సమయంలో అనుసరించిన పద్ధతి వలెనే భాగస్తుని విరమణ సమయంలో కూడా ఆస్తి అప్పులను తిరిగి విలువ కట్టవలెను. పునర్మూల్యాంకనం లాభం లేదా నష్టాన్ని అందరి భాగస్తులకు (విరమించే భాగస్తునితో సహా) వారి లాభనష్టాల నిష్పత్తిలో పంచవలెను.

7.3 పంచుకోని లాభాలకు సంబంధించిన సర్దుబాట్లు:

భాగస్తుడు విరమించుకుంటున్నప్పుడు సంస్థ ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపున ఉన్న లాభనష్టాల ఖాతా, రిజర్వునిధిని అందురు భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలకు వారి లాభనష్టాల నిష్పత్తిలో క్రెడిట్ చేయవలెను. ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో ఆస్తుల వైపు లాభనష్టాల ఖాతా ఉంటే దానిని అందరి భాగస్తుల మూలధన ఖాతాలకు డెబిట్ చేయవలెను.

7.4 గుడ్‌విల్‌కు సంబంధించిన విధానము :

భాగస్వామ్య ప్రవేశములో చర్చించినట్లుగా భాగస్వామ్య ఒప్పందమును అనుసరించి గుడ్‌విల్‌ను లెక్కించవచ్చు. ఈ క్రింది పద్ధతులను అనుసరించవచ్చు.

(1) సంస్థపుస్తకాలలో మొత్తం గుడ్‌విల్ సృష్టించడం :

చిట్టాపద్దు క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

గుడ్‌విల్ ఖాతా Dr

To అందరి భాగస్తుల మూలధనాల ఖాతాలు

Note: సృష్టించిన గుడ్‌విల్‌ను ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో ఆస్తులవైపు చూపవలె.

(2) గుడ్‌విల్‌ను సంస్థ పుస్తకాలలో సృష్టించి రద్దు చేయుట

(ఎ) గుడ్‌విల్‌ను సృష్టించినపుడు

గుడ్‌విల్ ఖాతా Dr

To అందరి భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలు

(బి) గుడ్‌విల్‌ను రద్దుచేసినపుడు

మిగిలిన భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలు Dr (క్రొత్త నిష్పత్తిలో)

To గుడ్‌విల్ ఖాతా

(3) విరమించే భాగస్తుని వాటా మేరకే గుడ్‌విల్ సృష్టించడం

(ఎ) గుడ్‌విల్ సృష్టించినపుడు

గుడ్‌విల్ ఖాతా Dr

To విరమించే భాగస్తుని మూలధనం ఖాతా

(బి) గుడ్‌విల్‌ను రద్దుచేసినప్పుడు

మిగతా భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలు Dr

To గుడ్‌విల్ ఖాతా (Gaining Ratio లో)

పై రెండు పద్దులను కలిపితే

మిగిలిన భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలు Dr

To విరమించుకొనే భాగస్తుని (Gaining Ratio లో)

మూలధనం ఖాతా

7.5.1 విరమించే భాగస్తునికి చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని లెక్కించుట:

విరమించే భాగస్తునికి చెల్లించే మొత్తంలో ఈ క్రింది అంశాలు ఉంటాయి. (1) గత ఆస్తి అప్పుల పట్టీ ప్రకారం అతని మూలధనం (2) మూలధనంపై వడ్డీ లేదా జీతము ఏమైనా చెల్లించవలసి వుంటే ఆ మొత్తం (3) విరమించుకొనే తేది వరకు లాభనష్టాల ఖాతాలో వాటా (4) సంస్థ గుడ్‌విల్ లో వాటా (5) ఆస్తి, అప్పుల పునర్మూల్యాంకన ద్వారా లాభ నష్టాలలో వాటా (6) పంచుకోని లాభాలలో వాటా మొదలైనవి. ఆమొత్తాన్ని విరమించుకొనే భాగస్తుని అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించవలెను. అందుకు చిట్టాపద్దు క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

విరమించే భాగస్తుని మూలధనం ఖాతా Dr
To విరమించే భాగస్తుని అప్పు ఖాతా

7.5.2 విరమణ చెందే భాగస్తునికి చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని పరిష్కరించుట :

విరమించే భాగస్తుడు తనకు రావలసిన మొత్తాన్ని వెంటనే చెల్లించమని అడగవచ్చు. అంత మొత్తం సంస్థ వద్ద లేకపోవచ్చు. అప్పుడు కొంత భాగం వెంటనే చెల్లించి మిగతా మొత్తాన్ని అప్పు ఖాతాకు మళ్ళిస్తారు. అప్పుపై వడ్డీ కూడా సంస్థ చెల్లిస్తుంది. అప్పు ఖాతా పూర్తిగా పరిష్కారమయ్యే వరకు ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపవలె.

7.6 ఉదాహరణలు

ఉదా 1. C, D మరియు E లు లాభనష్టాలను 2 2 a వాటాలలో పంచుకుంటున్నారు. 31-3-2003న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు	19,000	నగదు		2,500
చెల్లింపు హుండీలు	5,000	ఋణగ్రస్తులు	16,000	
రిజర్వు నిధి	12,000	Less: రానిబాకీల నిధి	500	15,500
మూలధనం :		సరుకు		25,000
C	40,000	మోటారు వాహనాలు		8,000
D	30,000	ప్లాంటు, యంత్రాలు		35,000
E	25,000	భవనాలు		45,000
	1,31,000			1,31,000

క్రింది షరతుల మీద D భాగస్వామ్యము నుండి విరమించినాడు.

1. వ్యాపారపు గుడ్‌విల్ రూ.18,000 కు విలువ కట్టవలె.
2. ప్లాంటు విలు 10%, వాహనాల విలువ 15% తగ్గించవలె.
3. సరుకు విలువ 20%, భవనాల విలువ 10% పెంచవలె.
4. రాని బాకీల నిధి రూ.1,950 చేత పెంచవలె.
5. కార్మిక నష్ట పరిహార బాధ్యత రూ. 1,650 ఏర్పాటు చేయవలె.

పై వ్యవహారాలకు చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు, క్రొత్త ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు :	చిట్టావద్దులు		రూ.	రూ.
1.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	8,300	
	To ప్లాంటు యంత్రాల ఖాతా			3,500
	To మోటారు వాహనాల ఖాతా			1,200
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			1,950
	To కార్మిక నష్టపరిహార బాధ్యత ఖాతా			1,650
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించి నందున మరియు రాని బాకీల నిధి, నష్ట పరిహార బాధ్యత ఏర్పాటు చేసినందున)			
2.	సరుకు ఖాతా	Dr	5,000	
	భవనాల ఖాతా	Dr	4,500	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			9,500
	(ఆస్తుల విలువ పెంచినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	1,200	
	To C మూలధనం ఖాతా			600
	To D మూలధనం ఖాతా			400
	To E మూలధనం ఖాతా			200
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
4.	రిజర్వు నిధి ఖాతా	Dr	12,000	
	To C మూలధనం ఖాతా			6,000
	To D మూలధనం ఖాతా			4,000
	To E మూలధనం ఖాతా			2,000
	(రిజర్వు నిధిని భాగస్తులకు పంచినందున)			
5.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	18,000	
	To C మూలధనం ఖాతా			9,000
	To D మూలధనం ఖాతా			6,000
	To E మూలధనం ఖాతా			3,000
	(గుడ్‌విల్ ఖాతాను సృష్టించినందున)			
6.	D మూలధనం ఖాతా	Dr	40,400	
	To D అప్పు ఖాతా			40,400
	(D మూలధనం ఖాతాలోని నిల్వను అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			

Dr — లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా — Cr

	రూ.		రూ.
To ప్లాంటు,యంత్రాల ఖాతా	3,500	By సరుకు ఖాతా	5,000
To మోటారు వాహనాల ఖాతా	1,200	By భూమి, భవనాల ఖాతా	4,500
To రాని బాకీల నిధి ఖాతా	1,950		
To కార్మిక నష్టపరిహార బాధ్యత	1,650		
To C మూలధనం 600			
To D మూలధనం 400			
To E మూలధనం 200	1,200		
	9,500		**9,500**

Dr — C మూలధనం ఖాతా — Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	55,600	By తెచ్చిన నిల్వ	40,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	600
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	6,000
			9,000
	55,600		55,600
		By తెచ్చిన నిల్వ	55,600

Dr — D మూలధనం ఖాతా — Cr

	రూ.		రూ.
To D అప్పు ఖాతా	40,400	By తెచ్చిన నిల్వ	30,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	400
		By రిజర్వునిధి ఖాతా	4,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	6,000
	40,400		40,400

Dr — E మూలధనం ఖాతా — Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	30,200	By తెచ్చిన నిల్వ	25,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	200
		By రిజర్వునిధి ఖాతా	2,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	3,000
	30,200		30,200
		By తెచ్చిన నిల్వ	30,200

Dr **D అప్పు ఖాతా** Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	40,400	By D మూలధనం ఖాతా	40,400
	40,400		40,400
		By తెచ్చిన నిల్వ	40,400

31-3-2003 నాటి C మరియు E ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు	19,000	నగదు		2,500
చెల్లింపు హుండీలు	5,000	ఋణగ్రస్తులు	16,000	
కార్మిక నష్ట పరిహార బాధ్యత	1,650	Less. రాని బాకీల నిధి	2,450	13,550
D అప్పు	40,400	సరుకు	25,000	
		Add.పెరుగుదల	5,000	30,000
మూలధనం		మోటారు వాహనాలు	8,000	
C	55,600	Less.తరుగుదల	1,200	6,800
E	30,200	ప్లాంటు, యంత్రాలు	35,000	
		Less. తరుగుదల	3,500	31,500
		భవనాలు	45,000	
		Add. పెరుగుదల	4,500	49,500
		గుడ్‌విల్		18,000
	1,51,850			**1,51,850**

ఉదా 2:

A, B మరియు C లు 3:2:1 నిష్పత్తిలో లాభనష్టాలు పంచుకొనే భాగస్తులు. 31-12-2003 న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు	25,000	భవనాలు		50,000
అప్పులు	15,000	ప్లాంటు, యంత్రాలు		40,000
రిజర్వు	16,000	ఫర్నిచర్		10,000
మూలధన ఖాతా నిల్వ		సరుకులు		25,000
A	30,000	ఋణగ్రస్తులు	18,000	
B	40,000	Less : నిధి	500	17,500
C	25,000	నగదు		8,500
	1,51,000			**1,51,000**

31-12-2003 న C విరమించుకుంటున్నాడు. క్రింది సర్దుబాట్లకు అంగీకరించిరి.

(ఎ) గుడ్‌విల్ ఖాతాను రూ.24,000 చే సృష్టించుటకు

(బి) ప్లాంటు, యంత్రాలను 10% చేత, ఫర్నిచర్ ను 5% చేత తగ్గించుటకు

(సి) సరుకును 15% చేత, భవనాలను 10% చేత ఎక్కువ చేయుటకు

(డి) సంశయాత్మక బాకీల నిధిని రూ.2,000 కు పెంచుటకు నిర్ణయించిరి.

పై వివరాలకు చిట్టా పద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు మరియు C విరమణ తరువాత ఆస్తి, అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు :	చిట్టావద్దులు		రూ.	రూ.
1.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	6,000	
	To ప్లాంటు యంత్రాల ఖాతా			4,000
	To ఫర్నిచర్ ఖాతా			500
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			1,500
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
2.	భవనాల ఖాతా	Dr	5,000	
	సరుకు ఖాతా	Dr	3,750	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			8,750
	(ఆస్తుల విలువ పెంచినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	2,750	
	To A మూలధనం ఖాతా			1,375
	To B మూలధనం ఖాతా			917
	To C మూలధనం ఖాతా			458
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
4.	రిజర్వు ఖాతా	Dr	16,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			8,000
	To B మూలధనం ఖాతా			5,333
	To C మూలధనం ఖాతా			2,667
	(రిజర్వును భాగస్తులకు పంచినందున)			
5.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	24,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			12,000
	To B మూలధనం ఖాతా			8,000
	To C మూలధనం ఖాతా			4,000
	(గుడ్‌విల్ ఖాతాను సృష్టించినందున)			
6.	C మూలధనం ఖాతా	Dr	32,125	
	To C అప్పు ఖాతా			32,125
	(C మూలధనం ఖాతాలోని నిల్వను అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			

Dr లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To ప్లాంటు,యంత్రాల ఖాతా	4,000	By భవనాల ఖాతా	5,000
To ఫర్నిచర్ ఖాతా	500	By సరుకు ఖాతా	3,750
To రాని బాకీల నిధి ఖాతా	1,500		
To A మూలధనం 1375			
To B మూలధనం 917			
To C మూలధనం 458	2,750		
	8,750		**8,750**

Dr A మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	51,375	By తెచ్చిన నిల్వ	30,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,375
		By రిజర్వు ఖాతా	8,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	12,000
	51,375		51,375
		By తెచ్చిన నిల్వ	51,375

Dr B మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	54,250	By తెచ్చిన నిల్వ	40,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	917
		By రిజర్వు ఖాతా	5,333
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	8,000
	54,250		54,250
		By తెచ్చిన నిల్వ	54,250

Dr C మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To C అప్పు ఖాతా	32,125	By తెచ్చిన నిల్వ	25,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	458
		By రిజర్వు ఖాతా	2,667
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	4,000
	32,125		32,125

Dr C అప్పు ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	32,125	By C మూలధనం ఖాతా	32,125
	32,125		32,125
		By తెచ్చిన నిల్వ	32,125

31-12-2003 నాటి A మరియు B ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
		గుడ్‌విల్		24,000
ఋణదాతలు	25,000	భవనాలు	50,000	
అప్పులు	15,000	Add. పెరుగుదల	5,000	55,000
C అప్పు	32,125	ప్లాంటు, యంత్రాలు	40,000	
A మూలధనం	51,375	Less.తరుగుదల	4,000	36,000
B మూలధనం	54,250	ఫర్నిచర్	10,000	
		Less.తరుగుదల	500	9,500
		సరుకులు	25,000	
		Add. పెరుగుదల	3,750	28,750
		ఋణగ్రస్తులు	18,000	
		Less. రాని బాకీల నిధి	2,000	16,000
		నగదు		8,500
	1,77,750			1,77,750

ఉదా 3.

రాము, కృష్ణ మరియు గోపాల్ ఒక భాగస్వామ్య సంస్థలో లాభాలు సమానంగా పంచుకొంటున్న భాగస్తులు. 31-12-2003 న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	10,000	భూమి, భవనాలు	60,000
చెల్లింపు బిల్లులు	20,000	ప్లాంటు, యంత్రాలు	40,000
రిజర్వు నిధి	30,000	సరుకు	30,000
		ఋణగ్రస్తులు	20,000
మూలధనాలు :		నగదు	10,000
రాము	40,000	బ్యాంకు	50,000
కృష్ణ	50,000		
గోపాల్	60,000		
	2,10,000		2,10,000

పై తేదీన రాము భాగస్వామ్యము నుండి విరమించదలచినాడు. భాగస్తులు క్రింది వాటికి అంగీకరించారు.

(ఎ) స్థిరాస్తులు 10% పెంచుటకు

(బి) సరుకు రూ.25,000 లకు తగ్గించుటకు

(సి) ఋణగ్రస్తులపై 10% రాని బాకీలకై ఏర్పరుచుటకు.

(డి) రూ. 30,000లకు గుడ్‌విల్ ఖాతా తెరుచుటకు.

(ఇ) విరమించే భాగస్తునికివ్వవలసిన దానిలో సగం చెల్లించి మిగిలిన మొత్తం అతని అప్పుఖాతాకు మళ్ళించుటకు.

పై వివరాలకు చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు భాగస్తుని విరమణ తరువాత ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు :	చిట్టాపద్దులు		రూ.	రూ.
1.	భూముల, భవనాల ఖాతా	Dr	6,000	
	ప్లాంటు, యంత్రాల ఖాతా	Dr	4,000	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			10,000
	(ఆస్తుల విలువ పెంచినందున)			
2.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	7,000	
	To సరుకు ఖాతా			5,000
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			2,000
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	3,000	
	To రాము మూలధనం ఖాతా			1,000
	To కృష్ణమూలధనం ఖాతా			1,000
	To గోపాల్ మూలధనం ఖాతా			1,000
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలో లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
4.	రిజర్వు ఖాతా	Dr	30,000	
	To రాము మూలధనం ఖాతా			10,000
	To కృష్ణ మూలధనం ఖాతా			10,000
	To గోపాల్ మూలధనం ఖాతా			10,000
	(రిజర్వు ఖాతాను భాగస్తులకు పంచినందున)			
5.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	30,000	
	To రాము మూలధనం ఖాతా			10,000
	To కృష్ణ మూలధనం ఖాతా			10,000
	To గోపాల్ మూలధనం ఖాతా			10,000
	(గుడ్‌విల్ ఖాతాను సృష్టించినందున)			
6.	రాము మూలధనం ఖాతా	Dr	30,500	
	To బ్యాంకు ఖాతా			30,500
	(విరమించే భాగస్తునికివ్వవలసిన మొత్తంలో సగం చెల్లించి నందున)			
7.	రాము మూలధనం ఖాతా	Dr	30,500	
	To రాము అప్పు ఖాతా			30,500
	(విరమించే భాగస్తుని మూలధనం ఖాతాలో నిల్వను అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			

లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా

Dr	రూ.		Cr రూ.
To సరుకు ఖాతా	5,000	By భూములు, భవనాలు	6,000
To రాని బాకీల నిధి ఖాతా	2,000	By ప్లాంటు, యంత్రాలు	4,000
To రాము మూలధనం 1000			
To కృష్ణ మూలధనం 1000			
To గోపాల్ మూలధనం 1000	3,000		
	10,000		**10,000**

రాము మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ.		Cr రూ.
To బ్యాంకు ఖాతా	30,500	By తెచ్చిన నిల్వ	40,000
రాము అప్పు ఖాతా	30,500	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,000
		By రిజర్వు ఖాతా	10,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	10,000
	61,000		**61,000**

కృష్ణ మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ.		Cr రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	71,000	By తెచ్చిన నిల్వ	50,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,000
		By రిజర్వు ఖాతా	10,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	10,000
	71,000		71,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	71,000

గోపాల్ మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ.		Cr రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	81,000	By తెచ్చిన నిల్వ	60,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,000
		By రిజర్వు ఖాతా	10,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	10,000
	81,000		81,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	81,000

Dr **రాము అప్పు ఖాతా** Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	30,500	By రాము మూలధనం ఖాతా	30,500
	30,500		30,500
		By తెచ్చిన నిల్వ	30,500

Dr **బ్యాంకు ఖాతా** Cr

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	50,000	By రాము మూలధనం ఖాతా	30,500
		By తేల్చిన నిల్వ	19,500
	50,000		50,000
By తెచ్చిన నిల్వ	19,500		

31-12-2003 నాటి కృష్ణ మరియు గోపాల్ ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ.**
		గుడ్‌విల్		30,000
ఋణదాతలు	10,000	భూమి, భవనాలు	60,000	
చెల్లింపు బిల్లులు	20,000	Add. పెరుగుదల	6,000	66,000
రాము అప్పు	30,500	ప్లాంటు, యంత్రాలు	40,000	
కృష్ణ మూలధనం	71,000	Add.తరుగుదల	4,000	44,000
గోపాల్ మూలధనం	81,000	సరుకు	30,000	
		Less.తరుగుదల	5,000	25,000
		ఋణగ్రస్తులు	20,000	
		Less. రాని బాకీల నిధి	2,000	18,000
		నగదు		10,000
		బ్యాంకు		19,500
	2,12,500			**2,12,500**

ఉదా 4

C, P మరియు S లు $\frac{2}{5}, \frac{3}{10}, \frac{3}{10}$ వాటాలలో పంచుకుంటున్నారు. 31-12-99న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

Dr	రూ.			Cr రూ.
మూలధనం		భవనాలు		18,000
C	16,000	ప్లాంటు		14,000
P	12,000	మోటారు కారు		4,000
S	10,000	సరుకు		10,000
రిజర్వు	5,000	ఋణగ్రస్తులు	7,000	
చెల్లింపు హుండీలు	2,000	Less: రాని బాకీల నిధి	1,000	6,000
ఋణదాతలు	8,000	నగదు		1,000
	53,000			53,000

1-1-2000 న క్రింది షరతుల మీద P విరమిస్తున్నాడు.

1. వ్యాపారపు గుడ్‌విల్ రూ 7,000 విలువ కట్టవలె.
2. సరుకును, భవనాలను 10% పెంచవలె.
3. ప్లాంటును, మోటారు కారును 10% తగ్గించవలె.
4. కార్మికులకు చెల్లించవలసిన గ్రాట్యూటీ బాధ్యత రూ.2,000 ఏర్పాటు చేయవలె.
5. రాని బాకీల నిధి అవసరము లేదు.
6. గుడ్‌విల్ ఖాతా పుస్తకాలలో కొనసాగుకూడదని నిర్ణయించారు.
7. P కి చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని మూడు సమాన సాంవత్సరిక వాయిదాలలో 10% వడ్డీ కలిపి చెల్లించవలె.

ఆవర్జా ఖాతాలు, కొత్త ఆస్తి అప్పుల పట్టీ, రద్దు అయ్యేవరకు P ఖాతా క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు

లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా

Dr	రూ.		Cr రూ.
To ప్లాంటు ఖాతా	1,400	By సరుకు ఖాతా	1,000
To మోటారు కారు ఖాతా	400	By భవనాలు ఖాతా	1,800
To కార్మిక గ్రాట్యూటీ బాధ్యత	2,000	By రాని బాకీల నిధి ఖాతా	1,000
	3,800		3,800

గుడ్‌విల్ ఖాతా

Dr	రూ.		Cr రూ.
To C మూలధనం ఖాతా	2,800	By C మూలధనం ఖాతా	4,000
To P మూలధనం ఖాతా	2,100	By S మూలధనం ఖాతా	3,000
To S మూలధనం ఖాతా	2,100		
	7,000		7,000

Dr **C మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	4,000	By తెచ్చిన నిల్వ	16,000
To తేల్చిన నిల్వ	16,800	By రిజర్వు ఖాతా	2,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	2,800
	20,800		20,800
		By తెచ్చిన నిల్వ	16,800

Dr **P మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To P అప్పు ఖాతా	15,600	By తెచ్చిన నిల్వ	12,000
		By రిజర్వు ఖాతా	1,500
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	2,100
	15,600		**15,600**

Dr **S మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	3,000	By తెచ్చిన నిల్వ	10,000
To తేల్చిన నిల్వ	10,600	By రిజర్వు ఖాతా	1,500
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	2,100
	13,600		13,600
		By తెచ్చిన నిల్వ	10,600

1-1-2000 నాటి C మరియు S ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
మూలధనం: C	16,800	భవనాలు	18,000	
S	10,600	Add.పెరుగుదల	1,800	19,800
P అప్పు ఖాతా	15,600	ప్లాంటు	14,000	
చెల్లింపు హుండీలు	2,000	Less.తగ్గుదల	1,400	12,600
ఋణదాతలు	8,000	మోటారు కారు	4,000	
కార్మిక గ్రాట్యూటీ బాధ్యత	2,000	Less. తరుగుదల	400	3,600
		సరుకు	10,000	
		Add.పెరుగుదల	1,000	11,000
		ఋణగ్రస్తులు		7,000
		నగదు		1,000
	55,000			**55,000**

P అప్పు ఖాతా

Dr					Cr
		రూ.			రూ.
31-12-2000	To నగదు (5200+1560)	6,760	1-1-2000	By P మూలధనం ఖాతా	15,600
	To తేల్చిన నిల్వ	10,400	31-12-2000	By వడ్డీ (10%)	1,560
		17,160			17,160
31-12-2001	To నగదు (5200+1040)	6,240	1-1-2001	By తెచ్చిన నిల్వ	10,400
	To తేల్చిన నిల్వ	5,200	31-12-2001	By వడ్డీ (10%)	1,040
		11,440			11,440
31-12-2002	To నగదు (5200+520)	5,720	1-1-2002	By తెచ్చిన నిల్వ	5,200
			31-12-2002	By వడ్డీ (10%)	520
		5,720			5,720

Note: (1) విరమించిన భాగస్తునికి చెల్లించవలసినది రూ.15,600లు, 3 సమాన వార్షిక వాయిదాలలో వాయిదాకు రూ.5,200 చొప్పున 10% వడ్డీకలిపి చెల్లించవలెను. వడ్డీని బాకీ నిల్వపై లెక్కించవలె.

(2) గుడ్‌విల్ ఖాతాను ముందుగా సృష్టించి, తిరిగి రద్దు చేయవలెను. సృష్టించునపుడు ముగ్గురు భాగస్తుల మూలధన ఖాతాలకు క్రెడిట్ చేయవలెను. రద్దు చేయునప్పుడు మిగిలిన భాగస్తులు C మరియు S లకు మాత్రమే డెబిట్ చేయవలెను.

ఉదా 5 : దానయ్య, గోపయ్య మరియు సుబ్బయ్యలు లాభనష్టాలను 2:2:1 నిష్పత్తిలో పంచుకొనే భాగస్తులు. 31-12-2003 న సుబ్బయ్య భాగస్వామ్యము నుండి విరమించుకుంటున్నాడు. ఆ రోజున వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	2,300	చేతిలో నగదు	500
సాధారణ రిజర్వు	2,500	బ్యాంకులో నగదు	
			3,000
లాభనష్టాల ఖాతా	500	ఋణగ్రస్తులు	6,000
మూలధనం :		సరుకు	10,000
దానయ్య	10,000	భవనాలు	8,000
గోపయ్య	8,000	ఫర్నిచర్	2,000
సుబ్బయ్య	7,200	గుడ్‌విల్	1,000
	30,500		30,500

క్రింది సర్దుబాట్లు చేయవలె.

(ఎ) భవనాలు రూ. 10,000 లకు తిరిగి విలువ కట్టవలె. సరుకు విలువ రూ. 9,000 గా భావించాలి

(బి) రూ.400 రాని బాకీల నిధి ఏర్పాటు చేయవలె

(సి) ఫర్నిచర్ రూ.1,800 లకు తిరిగి విలువ కట్టవలె.

(డి) గుడ్‌విల్ ఖాతా పూర్తిగా రద్దు చేయవలె.

(ఇ) ఋణదాతలకు పూర్తి పరిష్కారంగా రూ.2,000 మాత్రమే చెల్లించటానికి అంగీకారమైనది.

(ఎఫ్) బ్యాంకులో నగదుని సుబ్బయ్యకి చెల్లించి ఇంకనూ అతనికి చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని అతని అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించవలె.

పై వ్యవహారాలకు చిట్టా పద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు మరియు భాగస్తుని విరమణ తరువాత ఆస్తి, అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు :	చిట్టావద్దులు		రూ.	రూ
1.	భవనాల ఖాతా	Dr	2,000	
	ఋణదాతల ఖాతా	Dr	300	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			2,300
	(భవనాల విలువ పెంచడానికి మరియు ఋణదాతలను తగ్గించడానికి)			
2.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	1,600	
	To సరుకు ఖాతా			1,000
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			400
	To ఫర్నిచర్ ఖాతా			200
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	700	
	To దానయ్య మూలధనం ఖాతా			280
	To గోపయ్య మూలధనం ఖాతా			280
	To సుబ్బయ్య మూలధనం ఖాతా			140
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలో లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
4.	సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	Dr	2,500	
	To దానయ్య మూలధనం ఖాతా			1,000
	To గోపయ్య మూలధనం ఖాతా			1,000
	To సుబ్బయ్య మూలధనం ఖాతా			500
	(సాధారణ రిజర్వును భాగస్తులకు పంచినందున)			
5.	లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	500	
	To దానయ్య మూలధనం ఖాతా			200
	To గోపయ్య మూలధనం ఖాతా			200
	To సుబ్బయ్య మూలధనం ఖాతా			100
	(లాభ నష్టాల ఖాతాను భాగస్తులకు పంచినందున)			
6.	దానయ్య మూలధనం ఖాతా	Dr	400	
	గోపయ్య మూలధనం ఖాతా	Dr	400	
	సుబ్బయ్య మూలధనం ఖాతా	Dr	200	
	To గుడ్‌విల్ ఖాతా			1,000
	(గుడ్‌విల్ ఖాతాను రద్దు చేసినందున)			

7.	సుబ్బయ్య మూలధనం ఖాతా Dr	3,000	
	To బ్యాంకు ఖాతా		3,000
	(బ్యాంకులో ఉన్న నగదు సుబ్బయ్య కు చెల్లించినందున)		
8.	సుబ్బయ్య మూలధనం ఖాతా Dr	4,740	
	To సుబ్బయ్య అప్పు ఖాతా		4,740
	(మూలధనం ఖాతాను అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించినందున)		

Dr లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To సరుకు ఖాతా	1,000	By భవనాల ఖాతా	2,000
To రాని బాకీల నిధి ఖాతా	400	By ఋణదాతల ఖాతా	300
To ఫర్నిచర్ ఖాతా	200		
To దానయ్య మూలధనం 280			
To గోపయ్య మూలధనం 280			
To సుబ్బయ్య మూలధనం 140	700		
	2,300		**2,300**

Dr దానయ్య మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	400	By తెచ్చిన నిల్వ	10,000
To తేల్చిన నిల్వ	11,080	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	280
		By రిజర్వు ఖాతా	1,000
		By లాభనష్టాల ఖాతా	200
	11,480		11,480
		By తెచ్చిన నిల్వ	11,480

Dr గోపయ్య మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	400	By తెచ్చిన నిల్వ	8,000
To తేల్చిన నిల్వ	9,080	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	280
		By రిజర్వు ఖాతా	1,000
		By లాభనష్టాల ఖాతా	200
	9,480		9,480
		By తెచ్చిన నిల్వ	9,080

Dr	సుబ్బయ్య మూలధనం ఖాతా		Cr
	రూ.		రూ.
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	200	By తెచ్చిన నిల్వ	7,200
To బ్యాంకు ఖాతా	3,000	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	140
To సుబ్బయ్య అప్పు ఖాతా	4,740	By రిజర్వు ఖాతా	500
		By లాభనష్టాల ఖాతా	100
	7,940		7,940

Dr	సుబ్బయ్య అప్పు ఖాతా		Cr
	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	4,740	By సుబ్బయ్య మూలధనం ఖాతా	4,740
	4,740		4,740
		By తెచ్చిన నిల్వ	4,740

31-12-2003 న దానయ్య మరియు గోపయ్యల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు(2300-300)	2,000	చేతిలో నగదు		500
		ఋణగ్రస్తులు	6,000	
		Less.రానిబాకీల నిధి	400	5,600
సుబ్బయ్య అప్పు	4,740	సరుకు	10,000	
దానయ్య మూలధనం	11,080	Less.తరుగుదల	1,000	9,000
గోపయ్య మూలధనం	9,080	భవనాలు	8,000	
		Add: పెరుగుదల	2,000	10,000
		ఫర్నిచర్	2,000	
		Less. తరుగుదల	200	1,800
	26,900			**26,900**

ఉదా 6 : A, B మరియు C లు మూలధనాల నిష్పత్తిలో లాభనష్టాలు పంచుకుంటున్నారు. 31-12-2003న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు		6,900	నగదు		5,500
మూలధనాలు :			ఋణగ్రస్తులు	5,000	
A	20,000		Less.రాని బాకీల నిధి	100	4,900
B	15,000		సరుకు		8,000
C	10,000	45,000	ప్లాంటు		8,500
			భవనాలు		25,000
		51,900			51,900

పై తేదీన క్రింది షరతులకు లోబడి B వ్యాపారం నుండి విరమిస్తున్నాడు.

(1) సరుకు 6% తగ్గించవలె. రాని బాకీల నిధి 5% ఏర్పాటు చేయవలె.

(2) భవనాల విలువ 20% పెంచవలె.

(3) వెచ్చించ వలసిన(Legal) ఖర్చులకు రూ. 770 లు ఏర్పాటు చేయవలె.

(4) వ్యాపారపు గుడ్‌విల్ రూ 10,800లుగా విలువ కట్టి, అందులో B వాటాను A మరియు C ల మూలధన ఖాతాలలో సర్దుబాటు చేయవలె. A మరియు C లు భవిష్యత్ లాభాలను 5:3 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటారు.

(5) కొత్త సంస్థ మొత్తం మూలధనం రూ. 28,000లు ఉంచి దానిని A మరియు C లు 5:3 నిష్పత్తిలో కలిగి వుండే విధంగా నగదులో సర్దుబాటు చేయవలెను.

పై వివరాలకు చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు మరియు A మరియు C ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

సంస్థ గుడ్‌విల్ = 10,800

అందులో B వాటా = 10800 × 3/9 = 3,600

B వాటా గుడ్‌విల్‌ను B మూలధనం ఖాతాకు క్రెడిట్ చేసి Gaining Ratio లో A మరియు C ల మూలధనం ఖాతాలకు డెబిట్ చేయవలెనను.

Gaining Ratio= కొత్త వాటా - పాత వాటా

A, B మరియు C ల నిష్పత్తి = 4: 3:2 లేక $\frac{4}{9}:\frac{3}{9}:\frac{2}{9}$

A మరియు C ల నిష్పత్తి = 5:3 లేక $\frac{5}{8}:\frac{3}{8}$

A's Gain = $\frac{5}{8}:\frac{4}{9} = \frac{45-32}{72} = \frac{13}{72}$

C's Gain = $\frac{3}{8}-\frac{2}{9} = \frac{27-16}{72} = \frac{11}{72}$

A, C ల Gaining Ratio = 13:11

భాగస్తుల మూలధనాలను కనుగొనుట:

కొత్త సంస్థ మొత్తం మూలధనం = 28,000

A వాటా = 28,000 × 5/8 = 17,500

C వాటా = 28,000 × 3/8 = 10,500

చిట్టాపద్దులు

			రూ.	రూ.
1.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	1,400	
	To సరుకు ఖాతా			480
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			150
	To చెల్లించవలసిన లీగల్ ఖర్చుల ఖాతా			770
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
2.	భవనాల ఖాతా	Dr	5,000	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			5,000
	(భవనా విలువ పెంచినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	3,600	
	To A మూలధనం ఖాతా			1,600
	To B మూలధనం ఖాతా			1,200
	To C మూలధనం ఖాతా			800
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలో వచ్చిన లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
4.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	1,950	
	C మూలధనం ఖాతా	Dr	1,650	
	To B మూలధనం ఖాతా			3,600
	(B వాటా గుడ్‌విల్‌ను B ఖాతాకు క్రెడిట్ చేసి A,C ల ఖాతాకు డెబిట్ చేసినందున)			
5.	B మూలధనం ఖాతా	Dr	19,800	
	To B అప్పు ఖాతా			19,800
	(B మూలధనంఖాతా నిల్వను అతని అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			
6.	నగదు ఖాతా	Dr	1,350	
	To C మూలధనం ఖాతా			1,350
	(C తన వాటాకు తక్కువగా ఉన్న మూలధనాన్ని నగదుగా తెచ్చినందున)			
7.	A మూలధనం ఖాతా		2,150	
	To నగదు ఖాతా			2,150
	(A కి వాటా కంటే ఎక్కువగా ఉన్న మూలధనాన్ని నగదుగా చెల్లించినందున)			

లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా

Dr			Cr
	రూ.		రూ.
To సరుకు ఖాతా	480	By భవనాల ఖాతా	5,000
To రాని బాకీల నిధి ఖాతా	150		
To చెల్లించవలసిన లీగల్ ఖర్చుల ఖాతా	770		
To A మూలధనం ఖాతా 1600			
To B మూలధనం ఖాతా 1200			
To C మూలధనం ఖాతా 800	3,600		
	5,000		**5,000**

A మూలధనం ఖాతా

Dr			Cr
	రూ.		రూ.
To B మూలధనం ఖాతా	1,950	By తెచ్చిన నిల్వ	20,000
To నగదు ఖాతా	2,150	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,600
To తేల్చిన నిల్వ	17,500		
	21,600		21,600
		By తెచ్చిన నిల్వ	17,500

B మూలధనం ఖాతా

Dr			Cr
	రూ.		రూ.
To B అప్పు ఖాతా	19,800	By తెచ్చిన నిల్వ	15,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,200
		By A మూలధనం ఖాతా	1,950
		By C మూలధనం ఖాతా	1,650
	19,800		19,800

C మూలధనం ఖాతా

Dr			Cr
	రూ.		రూ.
To B మూలధనం ఖాతా	1,650	By తెచ్చిన నిల్వ	10,000
To తేల్చిన నిల్వ	10,500	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	800
		By నగదు ఖాతా	1,350
	12,150		12,150

Dr **నగదు ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	5,500	By A మూలధనం ఖాతా	2,150
To C మూలధనం ఖాతా	1,350	By తేల్చిన నిల్వ	4,700
	6,850		6,850
To తెచ్చిన నిల్వ	4,700		

Dr **B అప్పుఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	19,800	By B మూలధనం ఖాతా	19,800
	19,800		19,800
		By తెచ్చిన నిల్వ	19,800

31-12-2003 నాటి **A** మరియు **C** ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు	6,900	నగదు		4,700
B అప్పు	19,800	ఋణగ్రస్తులు	5,000	
చెల్లించవలసిన లీగల్ ఖర్చులు	770	Less.రాని బాకీల నిధి	250	4,750
A మూలధనం	17,500	సరుకు	8,000	
B మూలధనం	10,500	Less.తరుగుదల	480	7,520
		ప్లాంటు		8,500
		భవనాలు	25,000	
		Add.పెరుగుదల	5,000	30,000
	55,470			**55,470**

ఉదా 7 : 4:3:2 నిష్పత్తిలో లాభనష్టాలు పంచుకొనే X, Y మరియు Z ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ 31-12-2003 న క్రింది విధంగా ఉంది.

Dr. Cr.

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ.**
ఋణదాతలు	4,140	నగదు		3,300
మూలధనం:		ఋణగ్రస్తులు	3,045	
		Less.రాని బాకీల నిధి	105	2,940
X	12,000	సరుకు		4,800
Y	9,000	ప్లాంటు		5,100
Z	6,000	భవనాలు		15,000
	31,140			**31,140**

Y ఆ రోజున భాగస్వామ్యము నుండి విరమిస్తున్నాడు. పుస్తకాలలో క్రింది సర్దుబాట్లు చేయడానికి ఒప్పందం అయ్యింది.

1. భూమి, భవనాలు విలువ 10%, సరుకు విలువ 20% పెంచవలె.
2. రాని బాకీల నిధి అవసరము లేదు.
3. గతంలో Y ఖాతా రూ840 చేత పొరపాటున క్రెడిట్ చేయబడి X ఖాతాకు 420 చేత Z ఖాతాకు 390 చేత పొరపాటున డెబిట్ చేయబడ్డాయి. ఆ తప్పులను ఇప్పుడు సవరించవలె.
4. వ్యాపారపు గుడ్‌విల్ రూ 5400 లకు విలువ కట్టి అందులో Y వాటాను X మరియు Z ల ఖాతాకు డెబిట్ చేయవలె. X, Z లు ఇక మీదట లాభనష్టాలను 2:1 లో పంచుకుంటారు.

కొత్త సంస్థ మొత్తం మూలధనం X మరియు Z ల మధ్య 2:1 నిష్పత్తిలో ఉంచవలె. అందుకు అవసరమైన సర్దుబాట్లు నగదుగా చేయవలె.

పై వ్యవహారాలకు చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు మరియు కొత్త ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

జవాబు: చిట్టాపద్దులు

			రూ.	రూ.
1.	భూమి, భవనాల ఖాతా	Dr	1,500	
	సరుకు ఖాతా	Dr	960	
	రాని బాకీల నిధి ఖాతా	Dr	105	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			2,565
	(ఆస్తుల విలువ పెంచినందున)			
2.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	2,565	
	To X మూలధనం ఖాతా			1,140
	To Y మూలధనం ఖాతా			855
	To Z మూలధనం ఖాతా			570
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలోని లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
3.	Y మూలధనం ఖాతా	Dr	810	
	To X మూలధనం ఖాతా			420
	To Z మూలధనం ఖాతా			390
	(గతంలో చేసిన అప్పును సవరించడానికి)			
4.	X మూలధనం ఖాతా	Dr	1,200	
	Z మూలధనం ఖాతా	Dr	6000	
	To Y మూలధనం ఖాతా			1,800
	(Y వాటా గుడ్‌విల్‌ను అతని ఖాతాకు క్రెడిట్ చేసి X మరియు Z ఖాతాలకు డెబిట్ చేసినందున)			
5.	Y మూలధనం ఖాతా	Dr	10,845	
	To Y అప్పు ఖాతా			10,845
	(Y మూలధనం ఖాతా నిల్వను అతని అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			

6.	నగదు ఖాతా Dr	120	
	To X మూలధనం ఖాతా		120
	(X తన వాటాకు తగ్గిన మూలధనం తెచ్చినందున)		
7.	Z మూలధనం ఖాతా Dr	120	
	To నగదు ఖాతా		120
	(Z మూలధనం ఖాతాలో ఎక్కువగా ఉన్న మొత్తం చెల్లించినందున)		

Dr లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To X మూలధనం ఖాతా	1,140	By భూమి, భవనాల ఖాతా	1,500
To Y మూలధనం ఖాతా	855	By సరుకు ఖాతా	960
To Z మూలధనం ఖాతా	570	By రాని బాకీల నిధి ఖాతా	105
	2,565		2,565

Dr X మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To Y మూలధనం ఖాతా	1,200	By తెచ్చిన నిల్వ	12,000
To తేల్చిన నిల్వ	12,480	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,140
		By Y మూలధనం ఖాతా	420
		By నగదు ఖాతా	120
	13,680		13,680
		By తెచ్చిన నిల్వ	12,480

Dr Y మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To X మూలధనం ఖాతా	420	By తెచ్చిన నిల్వ	9,000
To Z మూలధనం ఖాతా	390	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	855
To Y అప్పు ఖాతా	10,845	By X మూలధనం ఖాతా	1,200
		By Z మూలధనం ఖాతా	600
	11,655		11,655

Dr **Z మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To Y మూలధనం ఖాతా	600	By తెచ్చిన నిల్వ	6,000
To నగదు ఖాతా	120	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	570
To తేల్చిన నిల్వ	6,240	By Y మూలధనం ఖాతా	390
	6,960		6,960
		By తెచ్చిన నిల్వ	6,240

Dr **Y అప్పుఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	10,845	By Y మూలధనం ఖాతా	10,845
	10,845		10,845
		By తెచ్చిన నిల్వ	10,845

Dr **నగదు ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	3,300	By Z మూలధనం ఖాతా	120
To X మూలధనం ఖాతా	120	By తేల్చిన నిల్వ	3,300
	3,420		3,420
To తెచ్చిన నిల్వ	3,300		

31-12-2003 నాటి X మరియు Z ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు	4,140	నగదు		3,300
Y అప్పు	10,845	ఋణగ్రస్తులు		3,045
X మూలధనం	12,480	సరుకు	4,800	
Z మూలధనం	6,240	Add.పెరుగుదల	960	5,760
		ప్లాంటు		5,100
		భవనాలు	15,000	
		Add.పెరుగుదల	1,500	16,500
	33,705			**33,705**

Note: క్రొత్త సంస్థ మొత్తం మూలధనం రూ.18,720

X మూలధనం = 18,720 × 2/3 = 12,480

Z మూలధనం = 18,720 ×1/3 = 6,240

		X మూలధనం		Z మూలధనం
		12,000		6,000
		1,140		570
		420		390
		13,560		6,960
	-	1,200		600
		12,360		6,360
X తేవలసిన నగదు	+	120		
Z కి చెల్లించవలసిన నగదు			-	120
		12,480		6,240

ఉదా 8 : A, B మరియు C లు లాభనష్టాలను 3:2:1 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటున్నారు. 31-12-2003న వారి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

Dr. Cr.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	10,000	నగదు	3,000
బ్యాంకు ఓవర్ డ్రాఫ్టు	4,000	పేటెంట్లు	2,000
మూలధనం:		వసూలు హుండీలు	6,000
A	15,000	సరుకు	9,000
B	10,000	ఋణగ్రస్తులు	10,000
C	5,000	ప్లాంటు, యంత్రాలు	14,000
	44,000		**44,000**

1-1-2004 న A వ్యాపారం నుండి క్రింది షరతుల మీద విరమిస్తున్నాడు.

1. B పేటెంట్లను రూ 2500 కు తీసుకుంటాడు.
2. రానిబాకీల నిధి 5% ఏర్పరిచి, ప్లాంటు, యంత్రాలను రూ 2,400 చే పెంచవలె.
3. గడచిన 4 సంవత్సరాల మొత్తం లాభంలో 2 1/2 సంవత్సరాలు సగటు కొనుగోలును వ్యాపారపు గుడ్‌విల్‌గా పరిగణించవలె. గత 4 సంవత్సరాల లాభాలు వరుసగా 2000 రూ 11,400, 2001 రూ15,000, 2002 రూ 13,000, 2003 రూ 17,000

పై వ్యవహారాలకు చిట్టా పద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు, క్రొత్త ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

గుడ్‌విల్: గత 4 సంవత్సరాల లాభం = 11,400+15,000+13,000+17,000 = 56,400

1 సంవత్సరపు సగటు లాభం = 56,400/4 = 14,100

గుడ్‌విల్ = 2 1/2 సంవత్సరాల సగటు లాభం

14,100 × 2 1/2 = 14,1000 × 5/2 = 35,250

చిట్టాపద్దులు

			రూ.	రూ.
1.	పేటెంట్ల ఖాతా	Dr	500	
	ప్లాంటు, యంత్రాల ఖాతా	Dr	2,400	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			2,900
	(ఆస్తుల విలువ పెంచినందున)			
2.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	500	
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			500
	(రాని బాకీల నిధి ఏర్పాటు చేసినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	2,400	
	To A మూలధనం ఖాతా			1,200
	To B మూలధనం ఖాతా			800
	To C మూలధనం ఖాతా			400
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			
4.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	35,250	
	To A మూలధనం ఖాతా			17,625
	To B మూలధనం ఖాతా			11,750
	To C మూలధనం ఖాతా			5,875
	(గుడ్‌విల్ ఖాతా సృష్టించినందున)			
5.	B మూలధనం ఖాతా	Dr	2,500	
	To పేటెంట్ల ఖాతా			2,500
	(B పేటెంట్లను తీసుకున్నందు వలన)			
6.	A మూలధనం ఖాతా		33,825	
	To A అప్పు ఖాతా			33,825
	(A మూలధనం ఖాతాలోని నిల్వను అప్పుఖాతాకు మళ్ళించినందున)			

Dr లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To రాని బాకీల నిధి ఖాతా	500	By పేటెంట్లు ఖాతా	500
To A మూలధనం 1200		By ప్లాంటు, యంత్రాలు	2,400
To B మూలధనం 800			
To C మూలధనం 400	2,400		
	2,900		2,900

Dr A మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
A అప్పు ఖాతా	33,825	By తెచ్చిన నిల్వ	15,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	1,200
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	17,625
	33,825		**33,825**

Dr B మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To పేటెంట్ల ఖాతా	2,500	By తెచ్చిన నిల్వ	10,000
To తేల్చిన నిల్వ	20,050	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	800
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	11,750
	22,550		22,550
		By తెచ్చిన నిల్వ	20,050

Dr C మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	11,275	By తెచ్చిన నిల్వ	5,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	400
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	5,875
	11,275		11,275
		By తెచ్చిన నిల్వ	11,275

A అప్పుఖాతా

Dr	రూ.		Cr రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	33,825	By A మూలధనం ఖాతా	33,825
	33,825		33,825
		By తెచ్చిన నిల్వ	33,825

1-1-2004 నాటి B మరియు C ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు	10,000	నగదు		3,000
బ్యాంకు ఓవర్ డ్రాఫ్టు	4,000	వసూలు హుండీలు		6,000
A అప్పు	33,825	సరుకు		9,000
B మూలధనం	20,050	ఋణగ్రస్తులు	10,000	
C మూలధనం	11,275	Less.రాని బాకీల నిధి	500	9,500
		ప్లాంటు, యంత్రాలు	14,000	
		Add.పెరుగుదల	2,400	16,400
		గుడ్‌విల్		35,250
	79,150			**79,150**

ఉదా.9 : A, B మరియు C లు సమాన భాగస్తులు. వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ 31-12-2002 న క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ.**
ఋణదాతలు	12,900	నగదు		1,000
రిజర్వు	4,000	బ్యాంకు		4,000
పెట్టుబడి మార్పుల నిధి	1,200	ఋణగ్రస్తులు	10,000	
మూలధనం:		Less. రాని బాకీల నిధి	800	9,200
A	30,000	సరుకు		10,000
B	20,000	పెట్టుబడులు(ఖరీదు)		5,000
C	20,000	భూమి, భవనాలు		40,000
		గుడ్‌విల్		18,900
	88,100			**88,100**

31-3-2003 న C విరమిస్తున్నాడు. C కి చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని కనుగొనుటకు క్రింది సర్దుబాట్లు చేయవలె.

1. భూమి, భవనాలు రూ 50,000 లకు విలువ కట్టవలె.
2. పెట్టుబడి మార్పుల నిధి 500 కు తగ్గించవలె.
3. రాని బాకీల నిధి అవసరము లేదు.
4. సరుకు విలువ రూ 9,400 కు విలువ కట్టవలె.
5. గత 5 సంవత్సరాల సగటు లాభాన్ని వ్యాపారపు గుడ్‌విల్‌గా పరిగణించాలి.
6. విరమించే తేదీ వరకు వచ్చిన C వాటా లాభాన్ని గత 3 సంవత్సరాల సగటు లాభం ఆధారంగా లెక్కించవలె.
7. గత 5 సంవత్సరాల లాభాలు ఇలా ఉన్నాయి.

1998-11,500; 1999-14,000; 2000-9,000; 2001-8,000; 2002-10,000.

చిట్టా పద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు, క్రొత్త ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు : గుడ్‌విల్ లెక్కించుట

గుడ్‌విల్ : గత 5 సంవత్సరాల సగటు లాభం

5 సంవత్సరాల మొత్తం లాభం = 11,500+14,000+9,000+8,000+10,000

= 52,500

సగుటు లాభం = 52,500 / 5 = 10,500

గుడ్‌విల్ = 10,500

ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో 18,900 గుడ్‌విల్ ఉన్నది. గుడ్‌విల్ రూ.10,500 ఉంటే చాలు. అందుచేత రూ8,400 రద్దు చేయవలెను.

ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తేది 31-12-2002 కాని C విరమించిన తేది 31-3-2003. అనగా ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారు చేసిన తరువాత 3 నెలలకు C విరమించినాడు. ఈ 3 నెలల కాలానికి C వాటా లాభాన్ని కనుగొనవలె.

గత మూడు సంవత్సరాల మొత్తం లాభం = 9,000+8,000+10,000 = 27,000

గత మూడు సంవత్సరాల సగటు లాభం = 27,000 /3 = 9,000

విరమించుకొనే తేది వరకు C వాటా లాభం = 9,000 × 3/12 × 1/3 = రూ. 750.

చిట్టాపద్దులు

			రూ.	రూ.
1.	భూమి, భవనాల ఖాతా	Dr	10,000	
	పెట్టుబడుల మార్పు ఖాతా	Dr	700	
	రాని బాకీల నిధి ఖాతా	Dr	800	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			11,500
	(ఆస్తుల విలువ పెంచినందున)			
2.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	600	
	To సరుకు ఖాతా			600
	(సరుకు విలువ తగ్గించినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	10,900	
	To A మూలధనం ఖాతా			3,633
	To B మూలధనం ఖాతా			3.633
	To C మూలధనం ఖాతా			3,634
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా లాభాన్ని పంచినందున)			
4.	రిజర్వు ఖాతా	Dr	4,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			1,333
	To B మూలధనం ఖాతా			1,333
	To C మూలధనం ఖాతా			1,334
	(రిజర్వును పంచినందున)			

5.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	2,800	
	B మూలధనం ఖాతా	Dr	2,800	
	C మూలధనం ఖాతా	Dr	2,800	
	To గుడ్‌విల్ ఖాతా			8,400
	(గుడ్‌విల్ ఖాతాలో రూ 8,400 రద్దు చేసినందున)			
6.	లాభనష్టాల అనామత్ ఖాతా	Dr	750	
	To C మూలధనం ఖాతా			750
	(2003 లో 3 నెలల లాభంలో వాటా పంచినందున)			
7.	C మూలధనం ఖాతా	Dr	22,918	
	To C అప్పు ఖాతా			22,918
	(C మూలధనం ఖాతాను అతని అప్పుఖాతాకు మళ్ళించినందున)			

Dr **లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా** **Cr**

		రూ.		రూ.
To సరుకు ఖాతా		600	By భూమి, భవనాల ఖాతా	10,000
To A మూలధనం ఖాతా	3633		By పెట్టుబడుల మార్పు నిధి ఖాతా	700
To B మూలధనం ఖాతా	3633		By రాని బాకీల నిధి	800
To C మూలధనం ఖాతా	3634	10,900		
		11,500		11,500

Dr **A మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	2,800	By తెచ్చిన నిల్వ	30,000
To తేల్చిన నిల్వ	32,166	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	3,633
		By రిజర్వు ఖాతా	1,333
	34,966		34,966
		By తెచ్చిన నిల్వ	32,166

Dr **B మూలధనం ఖాతా** **Cr**

	రూ.		రూ.
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	2,800	By తెచ్చిన నిల్వ	20,000
To తేల్చిన నిల్వ	22,166	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	3,633
		By రిజర్వు ఖాతా	1,333
	24,966		24,966
		By తెచ్చిన నిల్వ	22,166

C మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ.	Cr	రూ.
To గుడ్‌విల్ ఖాతా	2,800	By తెచ్చిన నిల్వ	20,000
To C అప్పు ఖాతా	22,918	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	3,634
		By రిజర్వు ఖాతా	1,334
		By లాభనష్టాల అనామత్ ఖాతా	750
	25,718		25,718

C అప్పుఖాతా

Dr	రూ.	Cr	రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	22,918	By C మూలధనం ఖాతా	22,918
	22,918		22,918
		By తెచ్చిన నిల్వ	22,918

31-3-2003 నాటి A మరియు B ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు	12,900	నగదు		1,000
C అప్పు	22,918	బ్యాంకు		4,000
పెట్టుబడి మార్పు నిధి	500	ఋణగ్రస్తులు		10,000
మూలధనం: A	32,166	సరుకు	10,000	
B	22,166	Less.తరుగుదల	600	9,400
		పెట్టుబడు		5,000
		భూమి, భవనాలు	40,000	
		Add.పెరుగుదల	10,000	50,000
		గుడ్‌విల్		10,500
		లాభనష్టాల అనామత్ ఖాతా		750
	90,650			**90,650**

ఉదా 10 : P, Q మరియు R లు సమాన భాగస్తులు 31-12-2003న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు	11,000	నగదు		3,000
కరెంటు ఖాతాలు: P	2,000	R కరెంటు ఖాతా		2,500
Q	3,000	వసూలు హుండీలు		5,000
మూలధనం : P	10,000	ఋణగ్రస్తులు	20,000	
Q	15,000	Less.రాని బాకీల నిధి	1,000	19,000
R	10,000	సరుకు		18,000
		ఫర్నిచర్		3,500
	51,000			51,000

పై తేదీన R విరమించుకుంటున్నాడు. క్రింది సర్దుబాట్లకు వారు అంగీకరించారు.

(1) గుడ్‌విల్ రూ 12,000 కు విలువకట్టవలె.

(2) ఫర్నిచర్‌ను 5% తగ్గించవలె.

(3) సరుకు 10% పెంచవలె.

(4) రాని బాకీల నిధి రూ 500 చే పెంచవలె.

పై వ్యవహారాలకు చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు, క్రొత్త ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

1.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	675	
	To ఫర్నిచర్ ఖాతా			175
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			500
	(ఆస్తుల విలువ తగ్గించినందున)			
2.	సరుకు ఖాతా	Dr	1,800	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			1,800
	(సరుకు విలువ పెంచినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	1,125	
	To P కరెంటు ఖాతా			375
	To Q కరెంటు ఖాతా			375
	To R కరెంటు ఖాతా			375
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా లాభాన్ని పంచినందున)			
4.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	12,000	
	To P కరెంటు ఖాతా			4,000
	To Q కరెంటు ఖాతా			4,000
	To R కరెంటు ఖాతా			4,000
	(గుడ్‌విల్ ఖాతా సృష్టించినందున)			

5.	R కరెంటు ఖాతా Dr	1,875	
	To R మూలధనం ఖాతా		1,875
	(R కరెంటు ఖాతా నిల్వను R మూలధనం ఖాతాకు మళ్ళించినందున)		
6.	R మూలధనం ఖాతా Dr	11,875	
	To R అప్పు ఖాతా		11,875
	(R మూలధనం ఖాతాలోని నిల్వను అప్పుఖాతాకు మళ్ళించినందున)		

Dr — లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా — Cr

		రూ.		రూ.
To ఫర్నిచర్ ఖాతా		175	By సరుకు ఖాతా	1,800
To రాని బాకీల నిధి ఖాతా		500		
To P కరెంటు ఖాతా	375			
To Q కరెంటు ఖాతా	375			
To R కరెంటు ఖాతా	375	1,125		
		1,800		**1,800**

Dr — P కరెంటు ఖాతా — Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	6,375	By తెచ్చిన నిల్వ	2,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	375
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	4,000
	6,375		6,375
		By తెచ్చిన నిల్వ	6,375

Dr — Q కరెంటు ఖాతా — Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	7,375	By తెచ్చిన నిల్వ	3,000
		By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	375
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	4,000
	7,375		7,375
		By తెచ్చిన నిల్వ	7,375

Dr R కరెంటు ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To తెచ్చిన నిల్వ	2,500	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	375
To R మూలధనం ఖాతా	1,875	By గుడ్‌విల్ ఖాతా	4,000
	4,375		**4,375**

Dr R మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To R అప్పు ఖాతా	11,875	By తెచ్చిన నిల్వ	10,000
		By R కరెంటు ఖాతా	1,875
	11,875		11,875

Dr R అప్పుఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To తేల్చిన నిల్వ	11,875	By R మూలధనం ఖాతా	11,875
	11,875		11,875
		By తెచ్చిన నిల్వ	11,875

31-12-2003 నాటి P మరియు Q ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు		రూ.
ఋణదాతలు	11,000	నగదు		3,000
R అప్పు	11,875	వసూలు హుండీలు		5,000
కరెంటు ఖాతాలు :		ఋణగ్రస్తులు	20,000	
P	6,375	Less.రాని బాకీల నిధి	1,500	18,500
Q	7,375	సరుకు	18,000	
మూలధనం:		Add.పెరుగుదల	1,800	19,800
P	10,000	ఫర్నిచర్	3,500	
Q	15,000	Less.తరుగుదల	175	3,325
		గుడ్‌విల్		12,000
	61,625			**61,625**

7.7 భాగస్తుని మరణము : భాగస్వామ్య సంస్థలో భాగస్తుడు మరణించినప్పుడు వచ్చే సమస్యలు, భాగస్తుడు విరమించు కొనేటప్పుడు వచ్చే సమస్యలు, ఒకే రకంగా ఉంటాయి. తేడా ఏమంటే భాగస్తుడు సంవత్సరంలో ఎప్పుడైనా చనిపోవచ్చును కాని సాధారణముగా ముగింపు లెక్కలు తయారుచేసిన తేదీన భాగస్తుని విరమణ జరుగుతుంది. భాగస్తుడు మరణించినపుడు అతని

వారసులకు చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని కనుగొనటానికి ఈ క్రింది అంశాలు లెక్కలోకి తీసుకోవలె.

(ఎ) గత ఆస్తి అప్పుల పట్టీ ప్రకారం అతని మూలధనం

(బి) గత ఆస్తి అప్పుల పట్టీలోని సంచిత లాభాలలో వాటా

(సి) మరణించిన తేదీ వరకు మూలధనం పై వడ్డీ

(డి) మరణించిన తేదీన గుడ్‌విల్‌ను లెక్కించి అందులో అతని వాటా

(ఇ) మరణించిన సంవత్సరంలో మరణించే తేదీ వరకు (జీవించి వున్న కాలానికి) లాభాలలో వాటా

(ఎఫ్) మరణించే తేదీ వరకు అతని సొంత వాడకాలు, దానిమీద వడ్డీ.

భాగస్తుని మరణం సంభవించినపుడు మణించిన తేదీన అతని మూలధనం ఖాతా తయారుచేసి అతనికి నికరంగా చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని అతని వారసుల ఖాతాకు మళ్ళించవలెను. ఈ వారసుల ఖాతా వ్యాపారానికి అప్పుగా ఉంటుంది. ఈ అప్పును సాధారణముగా వాయిదాలలో చెల్లిస్తారు.

7.8.1 ఉదాహరణలు

ఉదా.1

A, B లు భాగస్తులు వారి భాగస్వామ్య ఒప్పందంలో క్రింది అంశాలు ఉన్నాయి.

1. ప్రతి సంవత్సరం డిసెంబర్ 31 న ఖాతా నిల్వలు తేల్చవలె.
2. లాభనష్టాల నిష్పత్తి A 1/2: B 1/3 రిజర్వు 1/6
3. ఒక భాగస్తుడు మరణించినప్పుడు ఆ సంవత్సరం లాభాన్ని గత మూడు సంవత్సరాల సగటు లాభం ఆధారంగా లెక్కించవలె.
4. గత మూడు సంవత్సరాల మొత్తం లాభాన్ని గుడ్‌విల్‌గా పరిగణించవలె.
5. 31-12-2002 న వారి ఆవర్జా నిల్వలు ఇలా ఉన్నాయి.

	Dr	Cr
A మూలధనం		90,000
B మూలధనం		60,000
రిజర్వు		30,000
ఋణదాతలు		30,000
వసూలు హుండీలు	20,000	
పెట్టుబడులు	50,000	
నగదు	1,40,000	
	2,10,000	2,10,000

గత మూడు సంవత్సరాల లాభాలు వరుసగా

2002 -	42,000
2001 -	39,000
2000 -	45,000

B 1-5-2003 న మరణించినాడు.

పై వివరాలతో B వారసుల ఖాతా తయారుచేస్తే క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

జవాబు :

B మూలధనం ఖాతా

Dr			Cr
	రూ.		రూ.
To B వారసుల ఖాతా	1,28,000	By తెచ్చిన నిల్వ	60,000
		By రిజర్వు ఖాతా	12,000
		By లాభనష్టాల అనామత్ ఖాతా	5,600
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	50,400
	1,28,000		1,28,000

B వారసుల ఖాతా

Dr			Cr
	రూ.		రూ.
		By B మూలధనం ఖాతా	1,28,000

లాభనష్టాల నిష్పత్తి = A 1/2 , B 1/3 లేక = 3:2

చనిపోయే తేదీ వరకు B వాటా లాభం కనుగొనుట

గత మూడు సంవత్సరాల మొత్తం లాభం = 42,000+39,000+45,000 = 1,26,000

గత మూడు సంవత్సరాల సగటు లాభం = 1,26,000/3 = 42,000

చనిపోయే తేదీ వరకు (4 నెలలకు) B వాటా లాభం = 42,000× 4/12 × 2/5 = 5,600

గుడ్‌విల్ : గత మూడు సంవత్సరాల మొత్తం లాభం = 1,26,000

B వాటా గుడ్‌విల్ = 1,26,000 × 2/5 = 50,400

రిజర్వులో వాటా = 30,000 × 2/5 = 12,000

ఉదా 2 :

A, B మరియు C లు 1/2, 1/3, 1/6 వాటాలలో లాభనష్టాలు పంచుకుంటున్నారు. 31-12-2002 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ ప్రకారం వారి మూలధనం వరుసగా రూ 10,400, రూ 5,000, రూ 3,000. 28-2-2003 న A మరణించినాడు. క్రింది వివరాల నుండి A వారసునికి సమర్పించవలసిన ఖాతా తయారు చేయండి.

1. సంస్థ భాగస్తుల జీవితాలను ఉమ్మడిగా భీమా చేసింది. A -9000, B-4800, C-2400. వాటిపై ప్రీమియంలు లాభ నష్టాల ఖాతాకు డెబిట్ చేసినారు. 28-2-2003న పాలసీ రద్దు విలువ 1/4 వంతులో సమానము.
2. మూలధనం పై 5% వడ్డీ ఇవ్వవలె.
3. 1-1-2003 నుండి చనిపోయే తేదీ వరకు A సొంత వాడకాలు రూ1,200.
4. మరణించిన సంవత్సరంలో అతను జీవించి ఉన్న కాలపు లాభాలలో అతని వాటాను గడచిన మూడు సంవత్సరాల లాభం ఆధారంగా లెక్కించవలె. మరియు 2 సం॥రాల ఆసగటును గుడ్‌విల్‌గా పరిగణించవలె. గత మూడు సంవత్సరాల లాభాలు రూ. 9,200; రూ. 7,400; రూ. 8,600.

పై వివరాలతో A వారసుల ఖాతా తయారు చేస్తే క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

Dr A మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To సొంత వాడకాలు	1,200	By తెచ్చిన నిల్వ	10,400
To A వారసుల ఖాతా	23,787	By మూలధనం పై వడ్డీ	87
		By ఉమ్మడి జీవిత భీమా పాలసీ	5,400
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	8,400
		By లాభనష్టాల అనామత్ ఖాతా	700
	24,987		**24,987**

Dr A వారసుల ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
		By A మూలధనం ఖాతా	23,787

Notes:

1. ఉమ్మడి జీవిత భీమా పాలసీలు : A మరణించినాడు కనుక ఆ పాలసీపై రూ.9,000 సంస్థకు వసూలు అవుతుంది. B మరియు C ల పాలసీలపై రద్దు విలువ అనగా పాలసీ మొత్తంలో 1/4 వంతు వసూలు అవుతుంది.

మొత్తం వసూలు :

A	9,000
B 4,800 × 1/4	1,200
C 2,400× 1/4	600
	10,800
అందులో A వాటా = 10,800 × 1/2 =	5,400

2. మూలధనం పై చనిపోయే తేదీ వరకు అనగా 2 నెలలకు వడ్డీ లెక్కించవలె

10,400 × 2/12 × 5/100 = 87

3. 2003 లో A వాటా లాభం

గత మూడు సంవత్సరాల మొత్తం లాభం = 9,200+7,400+8,600 = 25,200

సగటు లాభం = 25,200 / 3 = 8,400

చనిపోయే తేదీ వరకు A వాటా లాభం = 8,400 × 2/12 ×1/2 = 700

4. గుడ్‌విల్ 2 సంవత్సరాల సగటు లాభం

8,400 × 2 = 16,800

A వాటా = 16,800 × 1/2 = 8,400

ఉదా 3

A, B మరియు C లు 5:4:1 నిష్పత్తిలో లాభనష్టాలు పంచుకుంటున్నారు. 31-12-99న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

	రూ.		రూ.
చెల్లింపు హుండీలు	25,000	నగదు	6,000
మూలధనం		ఋణగ్రస్తులు	20,000
A	20,000	సరుకు	10,000
B	15,000	ప్లాంటు	20,000
C	10,000	గుడ్‌విల్	14,000
	70,000		70,000

31-3-2000 న A మరణించినాడు. అతని వారసులకు చెల్లించవలసిన మొత్తం లెక్కించడానికి ఈ క్రింది అంశాలు లెక్కలోకి తీసుకోవలె.

1. మూలధనంపై 6%, సొంత వాడకాలపై 5% వడ్డీ కట్టవలె.
2. గడచిన నాలుగు సంవత్సరాల సగటు లాభంలో రెండు సంవత్సరాల సరాసరిని గుడ్‌విల్‌గా భావించవలె. గత నాలుగు సంవత్సరాల లాభాలు 1999- రూ.20,000 , 1998-రూ.15,000(నష్టం) 1997-రూ.40,000 , 1996 - రూ. 15,000
3. గడచిన మూడు సంవత్సరాల సరాసరి లాభం ఆధారంగా మరణించిన సంవత్సరంలో అతని వాటా లాభం ఇవ్వవలె.
4. మరణించిన తేదీ వరకు అతను రూ 4,000 సొంతానికి వాడుకున్నాడు.
5. ఆ సంవత్సరాంతములో రూ 10,000 + వడ్డీ చెల్లించి మిగిలినది మూడు సమాన వాయిదాలలో 5% వడ్డీ కలిపి చెల్లించవలె.

పై వివరాలతో A వారసుల ఖాతా తయారుచేస్తే (పూర్తి పరిష్కారం అయ్యేవరకు) క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

Dr — A మూలధనం ఖాతా — Cr

	రూ.		రూ.
To సొంత వాడకాల ఖాతా	4,000	By తెచ్చిన నిల్వ	20,000
To సొంత వాడకాలపై వడ్డీ		By మూలధనం పై వడ్డీ	
4,000 × 5/100 × 3/12	50	20,000 × 6/100 × 3/12	300
To A వారసుల ఖాతా	26,125	By గుడ్‌విల్	8,000
		By లాభనష్టాల అనామత్ ఖాతా	1,875
	30,175		30,175

Dr — A వారసుల ఖాతా — Cr

31-12-2000	To నగదు(10,000+980)	10,980	31-3-2000	By A మూలధనం	26,125
	To తేల్చిన నిల్వ	16,125	31-12-2000	By వడ్డీ ఖాతా(9నెలలకు)	980
		27,105			27,105

31-12-2001	To నగదు (5375+806)	6,181	1-1-2001	By తెచ్చిన నిల్వ	16,125
	To తేల్చిన నిల్వ	10,750	31-12-2001	By వడ్డీ (సంవత్సరానికి)	806
		16,931			16,931
31-12-2002	To నగదు(5375+538)	5,913	1-1-2002	By తెచ్చిన నిల్వ	10,750
	To తేల్చిన నిల్వ	5,375	31-12-2002	By వడ్డీ (సంవత్సరానికి)	538
		11,288			11,288
31-12-2003	To నగదు	5,644	1-1-2003	By తెచ్చిన నిల్వ	5,375
				By వడ్డీ (సంవత్సరానికి)	269
		5,644			5,644

Note: వారసులకు బాకీ 26,125

Less.31-12-2000న చెల్లించినది 10,000

16,125

3 సమాన వాయిదాలలో చెల్లించినది 16,125

వాయిదా 1 కి 16,125 / 3 = 5,375

గుడ్‌విల్ కనుగొనుట

గత 4 సంవత్సరాల మొత్తం లాభం 20,000+40,000+15,000-15,000

(లాభాలు కూడి, నష్టం తీసివేయవలె)= 60,000

సగటు లాభం = 60,000 / 4 = 15,000

మొత్తం గుడ్‌విల్ 2 × 15,000 = 30,000

Less.ఆస్తి అప్పుల పట్టీలోని గుడ్‌విల్ 14,000

గుడ్‌విల్ విలువలో పెరుగుదల 16,000

A వాటా = 16,000 × 5/ 10 = 8,000

చనిపోయే తేదీ వరకు లాభం

గత 3 సంవత్సరాల మొత్తం లాభం = 20,000 +40,000 - 15,000

= 45,000

సగటు లాభం = 45,000 /3 = 15,000

చనిపోయిన తేదీ నాటి వరకు A వాటా లాభం = 15,000 × 3/12 × 5/10 = 1,875

మూలధనం పైన, సొంత వాడకాల పైన 3 నెలలకు మాత్రమే వడ్డీ లెక్కించవలె.

ఉదా 4

సరోజ, జలజ, నీరజ అనేవారు లాభనష్టాలను 3:2:1 లో పంచుకుంటున్నారు. 31-12-2002 న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	8,000	గుడ్‌విల్	6,000
సాధారణ రిజర్వు	9,000	భవనాలు	20,000
మూలధనం		పేటెంట్లు	5,000
సరోజ	35,000	యంత్రాలు	15,000
జలజ	20,000	సరుకు	8,000
నీరజ	15,000	ఋణగ్రస్తులు	8,000
		నగదు	25,000
	87,000		**87,000**

1-7-2003 న జలజ మరణించినది. ఆమె వారసులకు చెల్లించవలసిన మొత్తాన్ని క్రింది అంశాల ఆధారంగా లెక్కించవలె.

1. గత మూడు సంవత్సరాల సగటు లాభానికి 1 1/2 సం॥ సగటు కొనుగోలును గుడ్‌విల్‌గా పరిగణించవలె. లాభాలు 2000-రూ 16,000 , 2001-రూ 8,000, 2002-రూ.12,000
2. పేటెంట్లు రూ 8,000లకు భవనాలు రూ.25,000 లకు యంత్రాలు రూ.24,000 లకు విలువ కట్టినారు. రాని బాకీల నిధి 1,000 గా ఏర్పాటు చేయవలె.
3. గత మూడు సంవత్సరాల సగటు లాభం ఆధారంగా మరణించిన సంవత్సరంలో జలజ వాటా లాభం లెక్కించవలె.
4. మూలధనం పై 5% వడ్డీ ఇవ్వవలె.
5. జలజ వారసులకు వెంటనే రూ.7,500 చెల్లించి మిగిలింది 6% వడ్డీతో 2 సమాన వార్షిక వాయిదాలలో చెల్లించవలె.
6. చనిపోయిన తేదీ వరకు జలజ సొంత వాడకాలు రూ. 4,000

పై వ్యవహారాలకు చిట్టా పద్దులు, జలజ మూలధనం క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

			రూ.	రూ.
1.	పేటెంట్ల ఖాతా	Dr	3,000	
	భవనాల ఖాతా	Dr	5,000	
	యంత్రాల ఖాతా	Dr	9,000	
	To లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా			17,000
	(ఆస్తుల విలువ పెంచినందున)			
2.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	1,000	
	To రాని బాకీల నిధి ఖాతా			1,000
	(రాని బాకీల నిధి ఏర్పాటు చేసినందున)			
3.	లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	16,000	
	To సరోజ మూలధనం ఖాతా			8,000
	To జలజ మూలధనం ఖాతా			5,333
	To నీరజ మూలధనం ఖాతా			2,667
	(లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతాలోని లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			

4.	రిజర్వు ఖాతా	Dr	3,000	
	To జలజ ఖాతా			3,000
	(రిజర్వులో జలజ వాటాను పంచినందున)			
5.	గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	12,000	
	To సరోజ మూలధనం ఖాతా			6,000
	To జలజ మూలధనం ఖాతా			4,000
	To నీరజ మూలధనం ఖాతా			2,000
	(గుడ్‌విల్‌ను సృష్టించినందున)			
6.	లాభనష్టాల అనామత్ ఖాతా	Dr	2,000	
	To జలజ మూలధనం ఖాతా			2,000
	(చనిపోయే తేదీ వరకు జలజ వాటా లాభాన్ని పంచినందున)			
7.	మూలధనం పై వడ్డీ ఖాతా	Dr	500	
	To జలజ మూలధనం ఖాతా			500
	(6 నెలలకు వడ్డీని లెక్కించినందున)			
8.	జలజ మూలధనం ఖాతా	Dr	30,833	
	To జలజ వారసుల ఖాతా			30,833
	(జలజ మూలధనం ఖాతా ఆమె వారసుల ఖాతాకు బదిలీ చేసినందున)			
9.	జలజ వారసుల ఖాతా	Dr	7,500	
	To నగదు ఖాతా			7,500
	(వారసులకు కొంతమేర నగదు చెల్లించినందున)			

Dr జలజ మూలధనం ఖాతా Cr

	రూ.		రూ.
To సొంత వాడకాల ఖాతా	4,000	By తెచ్చిన నిల్వ	20,000
To జలజ వారసుల ఖాతా	30,833	By లాభనష్టాల సర్దుబాటు ఖాతా	5,333
		By రిజర్వు ఖాతా	3,000
		By గుడ్‌విల్ ఖాతా	4,000
		By లాభనష్టాల అనామత్ ఖాతా	2,000
		By మూలధనం పై వడ్డీ ఖాతా	500
	34,833		**34,833**

Dr జలజ వారసుల ఖాతా **Cr**

	రూ.		రూ.
To నగదు ఖాతా	7,500	By జలజ మూలధనం ఖాతా	30,833

జలజ 1-7-2003 న మరణించినది. అనగా 2003 లో 6 నెలలు జీవించి వున్నది. 6 నెలలకు మూలధనం పై వడ్డీ మరియు లాభం చెల్లించవలె.

గుడ్‌విల్ : 3 సంవత్సరాల మొత్తం లాభం = 16,000+8,000+12,000 = 36,000

సగటు లాభం = 36,000 /3 = 12,000

గుడ్‌విల్ = 12,000 × 1 1/2 = 18,000

Less.ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో ఉన్నది 6,000

సృష్టించవలసినది 12,000

చనిపోయే తేదీ వరకు జలజ వాటా లాభం = 12,000 × 6/12 × 1/3 = 2,000

మూలధనం పై వడ్డీ = 20,000 × 6/12 × 5/100 = 500

7.9 ప్రశ్నలు :

భాగస్తుడు విరమణ చెందినపుడు గుడ్‌విల్‌ను సంస్థ పుస్తకాలలో ఏ విధంగా పరిగణిస్తారు. ?

7.10 అభ్యాసాలు

1. సురేష్, దినేష్ మరియు ప్రకాష్ భాగస్తులుగా వ్యాపారం కొనసాగిస్తూ లాభనష్టాలను 3:2:1 నిష్పత్తిలో పంచుకొంటున్నారు 31-12-2003 న సంస్థ యొక్క ఆస్తి అప్పుల పట్టీ దిగువనీయబడింది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	13,400	బ్యాంకులో నగదు	5,900
రిజర్వు నిధి	3,600	ఋణగ్రస్తులు	9,000
మూలధనం ఖాతాలు		యంత్రాలు	12,100
సురేష్	18,000	సరుకు	7,500
దినేష్	14,000	భవనాలు	26,500
ప్రకాష్	12,000		
	61,000		**61,000**

పై తేదీన దిగువ షరతుల ప్రకారం ప్రకాష్ విరమించాడు.

1. భవనాల విలువ రూ.5,000 ల చేత పెంచవలె.
2. యంత్రాల విలువను 10% తగ్గించవలె.
3. ఋణగ్రస్తుల మీద సంశయాత్మక బాకీలపై 5% ఏర్పాటు చేయవలె.
4. సంస్థ యొక్క గుడ్‌విల్ రూ.9,000 గా విలువ కట్టి ఆ మొత్తాన్ని గుడ్‌విల్ ఖాతా సృష్టించకుండానే సర్దుబాటు చేయవలె.
5. ప్రకాష్‌కు తక్షణం రూ. 5,000లు చెల్లించి మిగిలిన మొత్తాన్ని అతని అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించవలె.

పై వ్యవహారాలను నమోదు చేయడానికి అవసరమైన చిట్టాపద్దులను వ్రాసి ప్రకాష్ విరమణ తరువాత సంస్థ ఆస్తి అప్పుల పట్టీని చూపండి.

జవాబు: (లాభం రూ.3,340. ఆస్తి అప్పుల పట్టీ 59,340)

2. A, Bమరియు Cలు 3:2:1 నిష్పత్తిలో లాభనష్టాలు పంచుకొనే భాగస్తులు. 31-12-2003న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ.	ఆస్తులు	రూ.
ఋణదాతలు	13,590	నగదు	5,900
మూలధనం		ఋణగ్రస్తులు	8,000
A	15,000	సరుకు	11,690
B	10,000	భవనాలు	23,000
C	10,000		
	48,590		48,590

పై తేదిన B క్రింది షరతులతో విరమించుకుంటున్నాడు.

1. భవనాలను రూ. 7,000 చేత పెంచవలె.
2. ఋణగ్రస్తులపై 5% రాని బాకీలను ఏర్పాటు చేయాలి.
3. సంస్థ గుడ్‌విల్ రూ. 9,000 గా లెక్కకట్టాలి.
4. రూ. 5,000 తక్షణమే చెల్లించి మిగిలిన మొత్తంను 6% అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించాలి.

అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలు తయారుచేసి B విరమణ తరువాత ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టా తయారు చేయండి.

(జవాబు : లాభం రూ.6,600 B అప్పు రూ.10,200 ఆస్తి అప్పుల పట్టీ మొత్తం రూ. 59,190)

పాఠం - 8

భాగస్వామ్య ఖాతాలు - రద్దు

Partnership Accounts - Dissolution

లక్ష్యాలు (Objectives) :

ఈ అధ్యాయము చదువుట వలన మీరు

1. భాగస్వామ్య సంస్థ- రద్దు , సంస్థ ను రద్దు చేసే విధానాలు మరియు రద్దయినపుడు అనుసరించే గణక పద్ధతి వివరంగా తెలుసుకొనగలరు.

నిర్మాణము లేదా ముఖ్యాంశాలు (Structure of the chapter)

8.1 భాగస్వామ్య సంస్థ రద్దు - విధానాలు

8.2.1 సంస్థ రద్దు అయినపుడు ఖాతాల పరిష్కారం

8.2.2. సంస్థ రద్దు అయినపుడు చిట్టా పద్దులు

8.2.3 ఉదాహరణలు

8.3.1 ఒక భాగస్తుడు దివాలా తీయడం - గార్నర్ Vs. ముర్రె

8.3.2 ఉదాహరణలు

8.4 ప్రశ్నలు

8.5 అభ్యాసాలు

8.1 భాగస్వామ్య సంస్థ రద్దు :

భారత భాగస్వామ్య చట్టం 1932 సెక్షన్ 39 ప్రకారం అందరి భాగస్తుల మధ్య ఉన్న ఒప్పందము రద్దయినట్లయితే దానిని భాగస్వామ్య సంస్థ రద్దు అంటారు. అనగా భాగస్తులందరి మధ్య ఉన్న ఒప్పందము రద్దయి సంస్థ పూర్తిగా రద్దు అవడం చేత భాగస్తులు సంస్థను నిర్వహించరు. భాగస్వామ్య సంస్థ రద్దు అయినపుడు సంస్థ ఆస్తులను అమ్మి అప్పులను తీర్చడం జరుగుతుంది.

సంస్థను రద్దు చేసే విధానాలు

i) ఒప్పందం ద్వారా రద్దు అందరు భాగస్తులు అంగీకరించినట్లయితే సంస్థ రద్దు అవుతుంది. ఒప్పందము ద్వారా భాగస్వామ్య సంస్థ ఏర్పాటు అవుతుంది. అదే విధంగా ఒప్పందము ద్వారా భాగస్వామ్య సంస్థను రద్దు కూడా చేయవచ్చు.

ii) ఆగంతుకాలు జరగడం ద్వారా రద్దు

a) నిర్ణయించిన కాలము ముగిసినప్పుడు

b) సంస్థ లక్ష్యం నెరవేరినపుడు

c) భాగస్తుడు చనిపోవుట లేక దివాలా తీయుట వలన

iii) అంగీకారంతో నోటీసు ద్వారా భాగస్వామ్య సంస్థ రద్దు

భాగస్వామ్యం అంగీకరిస్తే ఏ భాగస్తుడైనా సంస్థను రద్దు చేయటానికి నోటిసును మిగతా భాగస్తులకు వ్రాతపూర్వకంగా ఇచ్చినట్లయితే ఏ సమయంలోనైనా సంస్థ రద్దు కావచ్చు.

iv) న్యాయశాస్త్ర ఆపరేషన్ ద్వారా రద్దు:

a) ఒక్కరు తప్ప మిగతా అందరు భాగస్తులు దివాలా తీసినపుడు

b) అందరు భాగస్తులు దివాలా తీసినపుడు

c) చేస్తున్న వ్యాపారం చట్టవ్యతిరేకమైతే

d) సాధారణ వ్యాపారంలో 20 మందికి బ్యాంకింగ్ వ్యాపారంలో 10 మందికి మించి భాగస్తులున్నపుడు.

v) న్యాయస్థానం ద్వారా

ఏ భాగస్తుడైనా సంస్థను రద్దు చేయాల్సిందిగా న్యాయ స్థానానికి అర్జీ పెట్టుకుంటే కొన్ని పరిస్థితులలో సంస్థ రద్దుకు కోర్టు ఆజ్ఞాపిస్తుంది.

8.2.1 సంస్థ రద్దు అయినపుడు ఖాతాల పరిష్కారం.

సంస్థ ఆస్తులను దిగువ సూచించిన క్రమములో వినియోగించాలి.

i) సంస్థ బయటి వారికివ్వవలసిన బాకీలు తీర్చడానికి.

ii) భాగస్తులు మూలధనం కాకుండా అప్పులిచ్చివుంటే వాటిని చెల్లించడానికి.

iii) ప్రతి భాగస్తుని మూలధనం ఖాతాలో వున్న మొత్తాన్ని చెల్లించడానికి.

8.2.2. సంస్థ రద్దు అయినపుడు చిట్టా పద్దులు:

రద్దులో సంస్థ మూసివేయబడుతుంది. సంస్థ ఆస్తులను అమ్మి అప్పులను తీర్చడానికి తద్వారా వచ్చే లాభనష్టాలను కనుగొనటానికి ప్రత్యేకంగా ఒక ఖాతా తయారు చేయబడుతుంది. దానికి పరిష్కార ఖాతా అంటారు. ఆస్తి అప్పుల పట్టాలోని ఆస్తులు, అప్పులు పరిష్కార ఖాతాకు మళ్లించబడి పరిష్కారం చేయబడతాయి. చిట్టాపద్దులు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

♦ ఆస్తుల ఖాతాలు మూసివేయడానికి

పరిష్కార ఖాతా Dr

To వివిధ ఆస్తులు (విడివిడిగా)

Note: నగదు, బ్యాంకు, లాభ నష్టాల ఖాతా డెబిట్ నిల్వ మినహా మిగతా ఆస్తులను మళ్ళించాలి, ఋణగ్రస్తుల స్థూల విలువను మళ్ళించాలి. రాని బాకీలు నిధిని అప్పులతో కలిపి మళ్ళించాలి.

♦ అప్పుల ఖాతాలను ముగించడానికి

వివిధ అప్పుల ఖాతా (విడివిడిగా) Dr

To పరిష్కార ఖాతా

♦ ఆస్తులను భాగస్తుడు తీసుకొన్నపుడు

భాగస్తుని మూలధనం ఖాతా Dr

To పరిష్కార ఖాతా

♦ ఆస్తులను అమ్మినప్పుడు

నగదు ఖాతా Dr

To పరిష్కార ఖాతా

Note: పుస్తకాలలో చూపబడిన ఆస్తులపై వసూలైన మొత్తం కూడా ఇందులో చూపబడుతుంది.

- పరిష్కార ఖర్చులు చెల్లించినపుడు

    పరిష్కార ఖాతా Dr

        To నగదు ఖాతా

- బయటి వారి అప్పులు తీర్చినపుడు

    పరిష్కార ఖాతా Dr

        To నగదు ఖాతా

- అప్పులను భాగస్తుడు తీర్చడానికి ఒప్పుకున్నప్పుడు

    పరిష్కార ఖాతా Dr

        To భాగస్తుని మూలధనం ఖాతా

- పరిష్కార ఖాతాలో లాభం వచ్చినప్పుడు

    పరిష్కార ఖాతా Dr

        To భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలు

- పరిష్కార ఖాతాలో నష్టం వచ్చినప్పుడు

    భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలు Dr

        To పరిష్కార ఖాతా

- భాగస్తుల అప్పులు తీర్చినపుడు

    భాగస్తుల అప్పుల ఖాతా Dr

        To నగదు ఖాతా

- పంచుకోని లాభాలను భాగస్తులకు పంచినపుడు

    సాధారణ రిజర్వు ఖాతా Dr

    లాభనష్టాల ఖాతా Dr

        To భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలు

- లాభనష్టాల ఖాతా డెబిట్ నిల్వలు భాగస్తులకు పంచినపుడు

    భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలు Dr

        To లాభనష్టాల ఖాతా

- భాగస్తుల కరెంటు ఖాతాలను ముగింపు చేయటానికి

    (ఎ) కరెంటు ఖాతా క్రెడిట్ నిల్వ చూపితే

    భాగస్తుని కరెంటు ఖాతా Dr

        To భాగస్తుని మూలధనం ఖాతా

    (బి) కరెంటు ఖాతా డెబిట్ నిల్వ చూపితే

    భాగస్తుని మూలధనం ఖాతా Dr

        To భాగస్తుల కరెంటు ఖాతా

- ♦ భాగస్తులకు మూలధనం తిరిగి చెల్లించినపుడు
  భాగస్తుల మూలధనం ఖాతాలు Dr
  To నగదు ఖాతా
- ♦ భాగస్తుని మూలధనం ఖాతా డెబిట్ నిల్వ వుంటూ నగదు తెచ్చినపుడు
  నగదు ఖాతా Dr
  To భాగస్తుని మూలధనం ఖాతా

8.2.3 ఉదాహరణలు

31-12-2003న ఒక సంస్థ ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది

	రూ.		రూ.
X మూలధనం	5,000	స్వాధీన ఆస్తి	8,000
Y మూలధనం	4,000	పెట్టుబడులు	2,000
Z మూలధనం	3,000	ఋణగ్రస్తులు	1,000
ఋణదాతలు	2,000	నగదు	3,000
	14000		**14000**

పై తేదీన సంస్థను రద్దు చేయడమైనది. ఋణదాతలకు 5% డిస్కౌంటుతో చెల్లించడమైనది. స్వాధీన ఆస్తిని X రూ 9000 లకు Y పెట్టుబడులను రూ 1500 లకు, Z ఋణగ్రస్తుల రూ 6000లకు తీసుకున్నారు. పరిష్కార ఖర్చులు రూ 110 సంస్థ పుస్తకాలను రద్దు చేయండి. చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు, క్రింది విధంగా వుంటాయి.

జవాబు:

	చిట్టాపద్దులు		రూ	రూ
1.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	11,000	
	To స్వాధీన ఆస్తి ఖాతా			8,000
	To పెట్టుబడుల ఖాతా			2,000
	To ఋణగ్రస్తుల ఖాతా			1,000
	(ఆస్తుల ఖాతాలు పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించి రద్దు చేయటానికి)			
2.	ఋణదాతల ఖాతా	Dr	2,000	
	To పరిష్కార ఖాతా			2,000
	(ఋణదాతల ఖాతాను పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించి రద్దు చేయటానికి)			
3.	X మూలధనం ఖాతా	Dr	9,000	
	Y మూలధనం ఖాతా	Dr	1,500	
	Z మూలధనం ఖాతా	Dr	600	
	To పరిష్కార ఖాతా			11,000
	(ఆస్తులను భాగస్తులు తీసుకున్నందున)			

4.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	110	
	To నగదు			110
	(పరిష్కార ఖర్చులు చెల్లించినందున)			
5.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	1,900	
	To నగదు ఖాతా			1,900
	(ఋణదాతలకు 5% డిస్కౌంటుతో చెల్లించినందున)			
6.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	90	
	To X మూలధనం ఖాతా			30
	To Y మూలధనం ఖాతా			30
	To Z మూలధనం ఖాతా			30
	(పరిష్కార ఖాతా లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచటానికి)			
7.	నగదు ఖాతా	Dr	3,970	
	To X మూలధనం ఖాతా			3,970
	(X నగదు తెచ్చినందున)			
8.	Y మూలధనం ఖాతా	Dr	2,530	
	To నగదు ఖాతా			2,530
	(Y కి నగదు చెల్లించి ఖాతా పరిష్కారం చేసినందున)			
9.	Z మూలధనం ఖాతా	Dr	2,430	
	To నగదు ఖాతా			2,430
	(Z కి నగదు చెల్లించి ఖాతా పరిష్కారం చేసినందున)			

పరిష్కార ఖాతా

Dr		రూ			రూ Cr
To	స్వాధీన ఆస్తి ఖాతా	8,000	By	ఋణదాతలు ఖాతా	2,000
To	పెట్టుబడులు ఖాతా	2,000	By	X మూలధనం ఖాతా	9,000
To	ఋణగ్రస్తులు ఖాతా	1,000	By	Y మూలధనం ఖాతా	1,500
To	నగదు ఖాతా	2,010	By	Z మూలధనం ఖాతా	600
To	X మూలధనం ఖాతా 30				
To	Y మూలధనం ఖాతా 30				
To	Z మూలధనం ఖాతా 30	90			
		13,100			**13,100**

X మూలధనం ఖాతా

Dr Cr	రూ		రూ
To పరిష్కార ఖాతా	9,000	By తెచ్చిన నిల్వ	5,000
		By పరిష్కార ఖాతా	30
		By నగదు ఖాతా	3,970
	9,000		**9,000**

Y మూలధనం ఖాతా

Dr Cr

రూ		రూ	
To పరిష్కార ఖాతా	1,500	By తెచ్చిన నిల్వ	4,000
To నగదు ఖాతా	2,530	By పరిష్కార ఖాతా	30
	4,030		**4,030**

Z మూలధనం ఖాతా

Dr			Cr
	రూ		రూ
రీTo పరిష్కార ఖాతా	600	By తెచ్చిన నిల్వ	3,000
To నగదు ఖాతా	2,430	By పరిష్కార ఖాతా	30
	3,030		**3,030**

నగదు ఖాతా

Dr Cr

	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	3,000	By పరిష్కార ఖాతా	110
To X మూలధనం ఖాతా	3,970	By పరిష్కార ఖాతా	1,900
		By Y మూలధనం ఖాతా	2,530
		By Z మూలధనం ఖాతా	2,430
	6,970		**6,970**

ఉదా 2 :

X, Y మరియు Z లు లాభనష్టాలను 5:3:2 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటూ భాగస్వామ్యంలో ఉన్నారు. వారు తమ సంస్థను 1-1-2003న రద్దు చేసారు ఆ తేదీన వారి ఆస్తిఅప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ
వివిధ ఋణదాతలు	1,82,000	బ్యాంకులో నగదు	18,000
మూలధన ఖాతాలు		వివిధ ఋణగ్రస్తులు	1,52,000
X 3,30,000		సరుకు	60,000
Y 1,30,000	4,60,000	ఫిక్చర్లు, బిగింపులు	10,000
		ప్లాంటు, యంత్రాలు	2,90,000
		భూమి, భవనాలు	80,000
		Z మూలధనం	32,000
	6,42,000		**6,42,000**

ఆస్తులు క్రింది విధంగా వసూలైనాయి.

భూమి, భవనాలు రూ 1,00,000/-, ప్లాంటు, యంత్రాలు రూ 2,50,00/- వివిధ ఋణగ్రస్తులు రూ 1,21,000, సరుకు రూ 47,000/-, ఫిక్చర్లు, బిగింపులు రూ 9,200/-, పరిష్కార ఖర్చులు రూ 3,600/-.

సంస్థ పుస్తకాలను ముగించడానికి చిట్టాపద్దులు ఆవర్జా ఖాతాలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

చిట్టావద్దులు			రూ	రూ
1.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	5,92,000	
	To వివిధ ఋణగ్రస్తుల ఖాతా			1,52,000
	To సరుకు ఖాతా			60,000
	To ఫిక్చర్లు, బిగింపులు ఖాతా			10,000
	To ప్లాంటు, యంత్రాల ఖాతా			2,90,000
	To భూమి భవనాల ఖాతా			80,000
	(ఆస్తుల ఖాతాలను పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించి ముగించి నందున)			
2.	వివిధ ఋణదాతల ఖాతా	Dr	1,82,000	
	To పరిష్కార ఖాతా			1,82,000
	(ఋణదాతలను పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించి ముగించి నందున)			

3.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	5,27,200	
	To పరిష్కార ఖాతా			5,27,200
	(ఆస్తులపై సొమ్ము వసూలైనందున)			
	(1,00,000+ 2,50,000+1,21,000+47,000+9,200)			
4.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	1,82,000	
	To బ్యాంకు ఖాతా			1,82,000
	(ఋణదాతలకు చెల్లించినందున)			
5.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	3,600	
	To బ్యాంకు ఖాతా			3,600
	(పరిష్కార ఖర్చులు చెల్లించినందున)			
6.	X మూలధనం ఖాతా	Dr	34,200	
	Y మూలధనం ఖాతా	Dr	20,520	
	Z మూలధనం ఖాతా	Dr	13,680	
	To పరిష్కార ఖాతా			68,400
	(పరిష్కార ఖాతాలో నష్టం భాగస్తులకు పంచినందున)			
7.	X మూలధనం ఖాతా	Dr	2,95,800	
	To బ్యాంకు ఖాతా			2,95,800
	(X కి నగదు చెల్లించి ఖాతా పరిష్కారం చేసినందున)			
8.	Y ఖాతా	Dr	1,09,480	
	To బ్యాంకు ఖాతా			1,09,480
	(Y కి నగదు చెల్లించి ఖాతా పరిష్కారం చేసినందున)			
9.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	45,680	
	To Z మూలధనం ఖాతా			45,680
	(Z నగదు తెచ్చినందున)			

పరిష్కార ఖాతా

Dr | Cr

		రూ				రూ
To	వివిధ ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	1,52,000	By	వివిధ ఋణదాతలు ఖాతా		1,82,000
To	సరుకు ఖాతా	60,000	By	బ్యాంకు ఖాతా		5,27,200
To	ఫిక్చర్లు, బిగింపుల ఖాతా	10,000	By	X మూలధనం	34200	
To	ప్లాంటు, యంత్రాల ఖాతా	2,90,000	By	Y మూలధనం	20520	
To	భూమి, భవనాల ఖాతా	80,000	By	Z మూలధనం	13680	68,400
To	బ్యాంకు ఖాతా	1,82,000				
To	బ్యాంకు ఖాతా	3,600				
		7,77,600				**7,77,600**

X మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
To పరిష్కార ఖాతా	34,200	By తెచ్చిన నిల్వ	3,30,000
To బ్యాంకు ఖాతా	2,95,800		
	3,30,000		**3,30,000**

Y మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
To పరిష్కార ఖాతా	20,520	By తెచ్చిన నిల్వ	1,30,000
To బ్యాంకు ఖాతా	1,09,480		
	1,30,000		**1,30,000**

Z మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
To తెచ్చిన నిల్వ	32,000	By బ్యాంకు ఖాతా	45,680
To పరిష్కార ఖాతా	13,680		
	45,680		**45,680**

బ్యాంకు ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
To తెచ్చిన నిల్వ	18,000	By పరిష్కార ఖాతా	1,82,000
To పరిష్కార ఖాతా	5,27,200	By పరిష్కార ఖాతా	3,600
To Z మూలధనం ఖాతా	45,680	By X మూలధనం ఖాతా	2,95,800
		By Y మూలధనం ఖాతా	1,09,480
	5,90,880		**5,90,880**

ఉదా:3

A మరియు B లు 2:1 నిష్పత్తిలో పంచుకొంటున్నారు. 31-12-2003 న వ్యాపారాన్ని రద్దు చేయటానికి నిర్ణయించినారు. ఆ రోజున సంస్థ స్థితి క్రింది విధంగా ఉన్నది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ
ఋణదాతలు	15,000	ప్లాంటు, యంత్రాలు	25,000
సాధారణ రిజర్వు	10,000	ఫర్నిచర్	4,000
A మూలధనం	22,000	సరుకు	10,000
B మూలధనం	22,000	ఋణగ్రస్తులు	20,000
		నగదు	10,000
	69,000		**69,000**

పరిష్కారం క్రింది విధంగా జరిగింది.

1. A ప్లాంటు, యంత్రాలు, ఫర్నిచర్‌ను పుస్తకపు విలువపై 10% తగ్గించి తీసుకున్నాడు.
2. B సరుకు, గుడ్‌విల్ రూ 17500 కు తీసుకున్నాడు.
3. ఋణగ్రస్తులపై 18,500 వసూలైనది
4. ఋణదాతలకు 5% డిస్కౌంటుతో చెల్లించడమైనది.

సంస్థ పుస్తకాలను రద్దు చేయటానికి చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు

	చిట్టాపద్దులు		రూ	రూ
1.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	5,90,000	
	To ప్లాంటు యంత్రాల ఖాతా			25,000
	To ఫర్నిచర్ ఖాతా			4,000
	To సరుకు ఖాతా			10,000
	To ఋణగ్రస్తుల ఖాతా			20,000
	(ఆస్తులను పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించి ముగించడానికి)			
2.	ఋణదాతల ఖాతా	Dr	15,000	
	To పరిష్కార ఖాతా			15,000
	(ఋణదాతలను పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించి ముగించడానికి)			
3.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	26,100	
	To పరిష్కార ఖాతా			26,100
	(A ఆస్తులు తీసుకున్నందున)			
	(25000+4000=29000-2900=26100)			
4.	B ఖాతా	Dr	17,500	
	To పరిష్కార ఖాతా			17,500
	(B ఆస్తులను తీసుకున్నందున)			
5.	నగదు ఖాతా	Dr	18,500	
	To పరిష్కార ఖాతా			18,500
	(ఋణగ్రస్తులపై నగదు వసూలైనందున)			
6.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	14,250	
	To నగదు			14,250
	(ఋణదాతలకు 5% డిస్కౌంటుతో చెల్లించినందున)			
7.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	3,850	
	To A మూలధనం ఖాతా			2,567
	To B మూలధనం ఖాతా			1,283
	(పరిష్కార ఖాతా లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచినందున)			

8.	సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	Dr	10,000	
	To A మూలధనం ఖాతా			6,667
	To B మూలధనం ఖాతా			3,333
	(సాధారణ రిజర్వును భాగస్తులకు పంచినందున)			
9.	A మూలధనం ఖాతా	Dr	5,134	
	To నగదు ఖాతా			5,134
	(A కి నగదు చెల్లించి ఖాతా పరిష్కారం చేసినందున)			
10.	B మూలధనం ఖాతా	Dr	9,116	
	To నగదు ఖాతా			9,116
	(B కి నగదు చెల్లించి ఖాతా పరిష్కారం చేసినందున)			

పరిష్కార ఖాతా

Dr Cr

		రూ			రూ
To	ప్లాంటు, యంత్రాల ఖాతా	25,000	By	ఋణదాతల ఖాతా	15,000
To	ఫర్నిచర్ ఖాతా	4,000	By	A మూలధనం ఖాతా	26,100
To	సరుకు ఖాతా	10,000	By	B మూలధనం ఖాతా	17,500
To	ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	20,000	By	నగదు ఖాతా	18,500
To	నగదు ఖాతా	14,250			
To	A మూలధనం 2567				
To	B మూలధనం 1283	3,850			
		77,100			**77,100**

A మూలధనం ఖాతా

Dr Cr

		రూ			రూ
To	పరిష్కార ఖాతా	26,100	By	తెచ్చిన నిల్వ	22,000
To	నగదు ఖాతా	5,134	By	పరిష్కార ఖాతా	2,567
			By	సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	6,667
		31,234			**31,234**

B మూలధనం ఖాతా

Dr			Cr
	రూ		రూ
To పరిష్కార ఖాతా	17,500	By తెచ్చిన నిల్వ	22,000
To నగదు ఖాతా	9,116	By పరిష్కార ఖాతా	1,283
		By సాధారణ రిజర్వు ఖాతా	3,333
	26,616		**26,616**

నగదు ఖాతా

Dr			Cr
	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	10,000	By పరిష్కార ఖాతా	14,250
To పరిష్కార ఖాతా	18,500	By **A** మూలధనం ఖాతా	5,134
		By **B** మూలధనం ఖాతా	9,116
	28,500		**28,500**

ఉదా : 4

P, Q మరియు R లు 2 : 2 : 1 నిష్పత్తిలో లాభ నష్టాలు పంచుకుంటున్నారు. 31-12-2003 న సంస్థ రద్దయింది. ఆ రోజున వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టా క్రింది విధంగా ఉంది.

Dr Cr

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు		రూ
ఋణదాతలు	20,300	నగదు		4,500
రిజర్వు నిధి	10,000	సరుకు		16,000
ఉమ్మడి భీమాపాలసీ	8,000	ఋణగ్రస్తులు	10,000	
మూలధనం :		**Less:** రానిబాకీల నిధి	500	9,500
P	1,5000	ఉమ్మడి భీమా పాలసీ		11,000
Q	15,000	ఆవరణలు		30,300
R	3,000			
	71,300			**71,300**

Note: Z నుండి వచ్చిన రూ 1000 హుండీ ఒకటి బ్యాంకు వద్ద డిస్కౌంటు చేయబడివుంది.

నగదు మరియు భీమా పాలసీ మినహా ఆస్తులన్నియు ఒక కంపెనీకి రూ 65,000 నగదుకు అమ్మినారు. పాలసీని రూ 11,300 లకు రద్దు పరచినారు. 'Z' దివాలా తీయగా అతని స్వంత ఆస్తి నుండి 50% మాత్రమే వసూలైంది. ఋణదాతలకు పూర్తి పరిష్కారంగా రూ 19,500 చెల్లించబడింది. పరిష్కార ఖర్చులు రూ 3000 సంస్థ పుస్తకాలు రద్దు చేయటానికి ఆవర్జా ఖాతాలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

Note: 'Z' నుంచి వచ్చిన హుండీ డిస్కాంటు చేసినది, అనాదరణ పొందింది. ఆ మొత్తం రూ 1000 అప్పులతో కలిపి చెల్లించవలె. అతని నుండి పూర్తి పరిష్కారంగా వచ్చిన 50% అనగా రూ 500 ఆస్తులపై వచ్చిన నగదుతో కలిపి వేయవలె

పరిష్కార ఖాతా

Dr		రూ		Cr	రూ
To సరుకు ఖాతా		16,000	By	ఋణదాతల ఖాతా	20,300
To ఋణగ్రస్తుల ఖాతా		10,000	By	భీమాపాలసీ నిధి	8,000
To ఉమ్మడి భీమా పాలసీ		11,000	By	రానిబాకీల నిధి	500
To ఆవరణాల ఖాతా		30,300	By	నగదు ఖాతా	76,800
To నగదు (ఖర్చులు)		3,000		(65000+11300+500)	
To నగదు (19500+1000)		20,500			
To P మూలధనం	5920				
To Q మూలధనం	5920				
To R మూలధనం	2960	14,800			
		1,05,600			**1,05,600**

P మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ		Cr	రూ
To నగదు ఖాతా	24,920	By	తెచ్చిన నిల్వ	15,000
		By	పరిష్కార ఖాతా	5,920
		By	రిజర్వు ఖాతా	4,000
	24,920			**24,920**

Q మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ		Cr	రూ
To నగదు ఖాతా	24,920	By	తెచ్చిన నిల్వ	15,000
		By	పరిష్కార ఖాతా	5,920
		By	రిజర్వు ఖాతా	4,000
	24,920			**24,920**

R మూలధనం ఖాతా

Dr		Cr	
	రూ		రూ
To నగదు ఖాతా	7,960	By తెచ్చిన నిల్వ	3,000
		By పరిష్కార ఖాతా	2,960
		By రిజర్వు ఖాతా	2,000
	7,960		**7,960**

నగదు ఖాతా

Dr		Cr	
	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	4,500	By పరిష్కార ఖాతా (ఖర్చులు)	3,000
To పరిష్కార ఖాతా	76,800	By పరిష్కార ఖాతా	20,500
		By **P** మూలధనం ఖాతా	24,920
		By **Q** మూలధనం ఖాతా	24,920
		By **R** మూలధనం ఖాతా	7,960
	81,300		**81,300**

ఉదా: 5

A, B మరియు **C** లు 3:2:1 నిష్పత్తిలో లాభ నష్టాలు పంచుకుంటున్నారు. 31-12-2003 న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టా క్రింది విధంగా ఉంది.

Dr		Cr		
	రూ		రూ	
ఋణదాతలు	15,400	నగదు		3,500
చెల్లింపు హుండీలు	3,600	సరుకు		19,800
A అప్పు	10,000	ఋణగ్రస్తులు	15,000	
మూలధనం		**Less:** రానిబాకీల నిధి	1,000	14,000
A	20,000	ఉమ్మడి భీమా పాలసీ		4,000
B	16,000	ప్లాంటు, యంత్రాలు		43,700
C	8,000			
రిజర్వు నిధి	12,000			
	85,000			**85,000**

ఆ రోజున సంస్థ రద్దు అయింది. ఉమ్మడి భీమా పాలసీ **A** రూ 5000 లకు తీసుకున్నాడు. సరుకుపై 18,000 ఋణగ్రస్తుల నుండి రూ 14,500, ప్లాంటు పై రూ 36,000 వసూలైంది. అప్పులు పూర్తిగా చెల్లించబడ్డాయి. అంతే కాక డిస్కౌంటు చేసిన రూ 700ల హుండీ ఒకటి అనాదరణ పొందడం చేత ఆ బాకీని కూడా సంస్థ చెల్లించవలసి వచ్చింది. ఖర్చులు లేవని భావించండి. సంస్థను రద్దు చేయటానికి.

ఆవర్జా ఖాతాలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

Note: **A** అప్పు: భాగస్తుల అప్పు పరిష్కార ఖాతాకు మళ్లించరాదు. బయటి వారి అప్పులు తీరిన తరువాత ఈ అప్పును తీర్చవలె. (నగదు ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపుకు వస్తుంది).

(2) డిస్కౌంటు చేసిన హుండీలలో అనాదరణ పొందినవి ఆస్తి అప్పుల పట్టాలో లేని అప్పు. అందుచేత పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించవలసిన అవసరము లేదు. కాని అప్పులు చెల్లించునపుడు ఇదికూడా చెల్లించవలె.

పరిష్కార ఖాతా

Dr			Cr
	రూ		రూ
To సరుకు ఖాతా	19,800	By ఋణదాతల ఖాతా	15,400
To ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	15,000	By చెల్లింపు హుండీల ఖాతా	3,600
To ఉమ్మడి భీమా పాలసీ ఖాతా	4,000	By రాని బాకీల నిధి	1,000
To ప్లాంటు, యంత్రాలు	43,700	By మూలధనం ఖాతా	5,000
To నగదు ఖాతా (15400+3600+700)	19,700	By నగదు ఖాతా (18000+14500+36000)	68,500
		By A మూలధనం 4350	
		By B మూలధనం 2900	
		By C మూలధనం 1450	8,700
	1,02,200		**1,02,200**

A మూలధనం ఖాతా

Dr			Cr
	రూ		రూ
To పరిష్కార ఖాతా	5,000	By తెచ్చిన నిల్వ	20,000
To పరిష్కార ఖాతా	4,350	By రిజర్వు ఖాతా	6,000
To నగదు ఖాతా	16,650		
	26,000		**26,000**

B మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ			రూ	Cr
To	పరిష్కార ఖాతా	2,900	By	తెచ్చిన నిల్వ	16,000	
To	నగదు ఖాతా	17,100	By	రిజర్వు ఖాతా	4,000	
		20,000			**20,000**	

C మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ			రూ	Cr
To	పరిష్కార ఖాతా	1,450	By	తెచ్చిన నిల్వ	8,000	
To	నగదు ఖాతా	8,550	By	రిజర్వు ఖాతా	2,000	
		10,000			**10,000**	

నగదు ఖాతా

Dr		రూ			రూ	Cr
To	తెచ్చిన నిల్వ	3,500	By	పరిష్కార ఖాతా	19,700	
To	పరిష్కార ఖాతా	68,500	By	A అప్పు ఖాతా	10,000	
			By	A మూలధనం ఖాతా	16,650	
			By	B మూలధనం ఖాతా	17,100	
			By	C మూలధనం ఖాతా	8,550	
		72,000			**72,000**	

ఉదా 6: **A, B** మరియు **C** లు 3:2:1 నిష్పత్తిలో లాభ నష్టాలు పంచుకుంటున్నారు. 31-12-2003 న వారు తమ వ్యాపారాన్ని రద్దు చేయటానికి నిశ్చయించారు. ఆ రోజున వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టా క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	**రూ**	**ఆస్తులు**	**రూ**	
మూలధనం		యంత్రాలు		40,500
A	40,000	సరుకు		7,550
B	**20,000**	పెట్టుబడులు		20,830
శ్రీమతి **A** అప్పు	10,000	ఉమ్మడి భీమా పాలసీ		14,000
ఋణదాతలు	18,500	ఋణగ్రస్తులు	9300	
భీమాపాలసి నిధి	14,000	**Less:** రానిబాకీల నిధి	600	8,700
		C మూలధనం		11,500
పెట్టుబడుల మార్పు నిధి	6,000	నగదు		5,420
	1,08,500			**1,08,500**

ఉమ్మడి భీమా పాలసీ రూ 12000 లకు రద్దు చేయబడినది. పెట్టుబడులను **A** రూ 17500 లకు తీసుకొన్నాడు. తన భార్య అప్పును కూడా తీర్చడానికి అంగీకరించినాడు. **B** సరుకంతటినీ రూ 7000 లకు ఋణగ్రస్తులలో రూ 5000 విలువైన వాటిని రూ 4,000 లకు తీసుకున్నాడు. యంత్రాలు రూ 55000 లకు అమ్మకమైనాయి. మిగిలిన ఋణగ్రస్తులపై వాటి పుస్తకపు విలువలో 50% వసూలైనవి. పరిష్కార ఖర్చులు రూ 600.

పుస్తకాలలో కనిపించని రూ 3000 ల విలువ గల పెట్టుబడులు వ్యాపారంలో ఉన్నాయని గమనించినారు. వీటిని అదే విలువకు ఒక ఋణదాత తీసుకోవడానికి అంగీకరించినాడు.

సంస్థను రద్దు చేయటానికి అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

పరిష్కార ఖాతా

Dr				Cr
		రూ		రూ
To	యంత్రాలు ఖాతా	40,500	By శ్రీమతి **A** అప్పు ఖాతా	10,000
To	సరుకు ఖాతా	7,550	By ఋణదాతల ఖాతా	18,500
To	పెట్టుబడుల ఖాతా	20,830	By భీమాపాలసీ నిధి	14,000
To	ఉమ్మడి భీమా పాలసీ	14,000	By పెట్టుబడుల మార్పు నిధి	6,000
To	ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	9,300	By రానిబాకీల నిధి	600
To	**A** మూలధనం	10,000	By నగదు (ఆస్తుల అమ్మకం)	69,150
To	నగదు (ఖర్చులు)	600	By **A** మూలధనం ఖాతా	17,500
To	నగదు	15,500	By **B** మూలధనం ఖాతా	11,000
To	**A** మూలధనం 14235	15,500		
To	**B** మూలధనం 9490			
To	**C** మూలధనం 4745	28,470		
		1,46,750		**1,46,750**

A మూలధనం ఖాతా

Dr				Cr
		రూ		రూ
To	పరిష్కార ఖాతా	17,500	By తెచ్చిన నిల్వ	40,000
To	నగదు ఖాతా	46,735	By పరిష్కార ఖాతా (భార్య అప్పు)	10,000
			By పరిష్కార ఖాతా (లాభం)	14,235
		64,235		**64,235**

B మూలధనం ఖాతా

Dr					Cr
		రూ			రూ
To	పరిష్కార ఖాతా	11,000	By	తెచ్చిన నిల్వ	20,000
To	నగదు ఖాతా	18,490	By	పరిష్కార ఖాతా (లాభం)	9,490
		29,490			**29,490**

C మూలధనం ఖాతా

Dr					Cr
		రూ			రూ
To	తెచ్చిన నిల్వ	11,500	By	పరిష్కార ఖాతా (లాభం)	4,747
			By	నగదు ఖాతా	6,755
		11,500			**11,500**

నగదు ఖాతా

Dr					Cr
		రూ			రూ
To	తెచ్చిన నిల్వ	5,420	By	పరిష్కార ఖాతా	600
To	పరిష్కార ఖాతా	69,150	By	పరిష్కార ఖాతా	15,500
To	C మూలధనం ఖాతా	6,755	By	A మూలధనం ఖాతా	46,735
			By	B మూలధనం ఖాతా	18,490
		81,325			**81,325**

Note: 1) శ్రీమతి A అప్పు : బయటి వారి అప్పుగా పరిగణించి పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించవలెను.

2) భీమా పాలసీ నిధి, పెట్టుబడి మార్పు నిధి: వీటిని పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించిన చాలును.

3) ఋణగ్రస్తుల : పూర్తి విలువ పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించి రాని బాకీల నిధి అప్పులతో కలిపి మళ్ళించవలె.

4)	B తీసుకున్న ఆస్తులు :	సరుకు	7,000
		ఋణగ్రస్తులు 5,000	
		విలువైన వాటిని	4,000
			11,000
5)	ఆస్తులపై వసూలు :	భీమా పాలసీ	12,000
		యంత్రాలు	55,000
	ఋణగ్రస్తులు	9,300	
	Less: B తీసుకున్నవి	5,000	
	మిగిలినవి	4,300	
	ఇందులో సగం (50%)		2,150
			69,150

6. పుస్తకాలలో కనిపించని పెట్టుబడుల విలువ : ఋణదాతల బాకీలో రూ 3000 తగ్గించి చెల్లించితే చాలు

ఉదా : 7

X, Y మరియు Z లు లాభనష్టాలను 2:2:1 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటున్నారు. వారు భాగస్వామ్యమును రద్దు చేయదలచినారు. వ్యాపారపు గుడ్‌విల్‌ను రూ 5000 తీసుకుంటూ Y వ్యాపారాన్ని కొనసాగిస్తాడు. రద్దుకు పూర్వము ఆస్తి అప్పుల పట్టా క్రింది విధంగా ఉంది.

	రూ		రూ
ఋణదాతలు	4,800	నగదు	3,700
చెల్లింపు హుండీలు	3,000	వసూలు హుండీలు	5,000
మూలధనం		ఖాతా బాకీలు	9,000
X	17,000	పెట్టుబడులు	6,000
Y	20,000	సరుకు	12,000
Z	9,400	మోటారు కారు	6,500
		యంత్రాలు	7,000
		గుడ్‌విల్	5,000
	54,200		**54,200**

X పెట్టుబడులను రూ.5000 లకు కారును రూ 5500 లకు తీసుకున్నాడు. మిగిలిన ఆస్తి అప్పులు అన్నియు దిగువ చూపిన విలువ లకు Y తీసుకున్నాడు.

సరుకు రూ 14000 యంత్రాలు రూ 8000, వసూలు హుండీలు ఖాతా బాకీలు వాటి పుస్తకాల విలువకు. ఆస్తులపై ఆగంతక నష్టాలను భర్తీ చేయడానికి గ్యారంటీగా Y వద్ద రూ 1320లు వదలి వెళ్ళటానికి X, Z లు అంగీకరించినారు. Y అవసరమైన నగదు తీసుకొని రాగా X, Z లకు తుది పరిష్కారం జరిగింది.

సంస్థను రద్దు చేయటానికి అవసరమైన చిట్టాపద్దులు ఆవర్జా ఖాతాలు మరియు Y నూతన ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

చిట్టావద్దులు

			రూ	రూ
1.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	50,500	
	To వసూలు హుండీలు ఖాతా			5,000
	To ఖాతా బాకీల ఖాతా			9,000
	To పెట్టుబడుల ఖాతా			6,000
	To సరుకు ఖాతా			12,000
	To మోటారు కారు ఖాతా			6,500
	To యంత్రాల ఖాతా			7,000
	To గుడ్‌విల్ ఖాతా			5,000
	(ఆస్తులను పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించి ముగించినందున)			
2	ఋణదాతల ఖాతా	Dr	4,800	

	చెల్లింపు బిల్లుల ఖాతా	Dr	3,000	
	To పరిష్కార ఖాతా			7,800
	(అప్పులను పరిష్కార ఖాతాకు మళ్ళించి ముగించినందున)			
3.	X మూలధనం ఖాతా	Dr	10,500	
	To పరిష్కార ఖాతా			10,500
	(X ఆస్తులను తీసుకున్నందున (5000+5500))			
4.	Y మూలధనం ఖాతా	Dr	41,000	
	To పరిష్కార ఖాతా			41,000
	(Y ఆస్తులను తీసుకున్నందున)			
	(5000+14000+8000+5000+9000 = 41000)			
5.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	7,800	
	To Y ఖాతా			7,800
	(Y అప్పులను తీసుకున్నందున) (4800+3000)			
6.	X మూలధనం ఖాతా	Dr	800	
	Z మూలధనం ఖాతా	Dr	440	
	To Y మూలధనం ఖాతా			1,320
	(హామీ మొత్తాన్ని మూలధనం ఖాతాలో సర్దుబాటు చేసినందున)			
7.	పరిష్కార ఖాతా	Dr	1,000	
	To X మూలధనం ఖాతా			400
	To Y మూలధనం ఖాతా			400
	To Z మూలధనం ఖాతా			200
	(పరిష్కార ఖాతా లాభం భాగస్తులకు పంచినందున)			
8.	నగదు ఖాతా	Dr	11,480	
	To Y మూలధనం ఖాతా			11,480
	(భాగస్తుడు నగదు తెచ్చినందున)			
9.	X మూలధనం ఖాతా	Dr	6,020	
	To నగదు ఖాతా			6,020
	(X కు నగదు చెల్లించి ఖాతా పరిష్కరించినందున)			
10.	Z మూలధనం ఖాతా	Dr	9,160	
	To నగదు ఖాతా			9,160
	(Z కి నగదు చెల్లించి ఖాతా పరిష్కరించినందున)			

పరిష్కార ఖాతా

Dr | | | | | Cr

		రూ			రూ
To	వసూలు హుండీల ఖాతా	5,000	By	ఋణదాతల ఖాతా	4,800
To	ఖాతా బాకీల ఖాతా	9,000	By	చెల్లింపు హుండీల ఖాతా	3,000
To	పెట్టుబడుల ఖాతా	6,000	By	X మూలధనం ఖాతా	10,500
To	సరుకు ఖాతా	12,000	By	Y మూలధనం ఖాతా	41,000
To	మోటారు కారు ఖాతా	6,500			
To	యంత్రాల ఖాతా	7,000			
To	గుడ్‌విల్ ఖాతా	5,000			
To	Y మూలధనం ఖాతా	7,800			
To	X మూలధనం 400				
	Y మూలధనం 400				
	Z మూలధనం 200	1,000			
		59,300			**59,300**

X మూలధనం ఖాతా

Dr | | | | | Cr

		రూ			రూ
To	పరిష్కార ఖాతా	10,500	By	తెచ్చిన నిల్వ	17,000
To	Y మూలధనం ఖాతా	880	By	పరిష్కార ఖాతా	400
To	నగదు ఖాతా	6,020			
		17,400			**17,400**

Y మూలధనం ఖాతా

Dr | | | | | Cr

		రూ			రూ
To	పరిష్కార ఖాతా	41,000	By	తెచ్చిన నిల్వ	20,000
			By	పరిష్కార ఖాతా	7,800
			By	X మూలధనం	880
			By	Y మూలధనం	440
			By	పరిష్కార ఖాతా	400
			By	నగదు ఖాతా	11,480
		41,000			**41,000**

Z మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ			రూ	Cr
To	Y మూలధనం ఖాతా	440	By	తెచ్చిన నిల్వ	9,400	
To	నగదు ఖాతా	9160	By	పరిష్కార ఖాతా	200	
		9600			**9600**	

నగదు ఖాతా

Dr		రూ			రూ	Cr
To	తెచ్చిన నిల్వ	3,700	By	X మూలధనం ఖాతా	6,020	
To	Y మూలధనం ఖాతా	11,480	By	Z మూలధనం ఖాతా	9,160	
		15,180			**15,180**	

Y నూతన ఆస్తి అప్పుల పట్టి

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ
ఋణదాతలు		4,800 వసూలు హుండీలు	5,000
చెల్లింపు హుండీలు	3,000	ఖాతా బాకీలు	9,000
X గ్యారెంటీ	880	సరుకు	14,000
Z గ్యారెంటీ	440	యంత్రాలు	8,000
మూలధనం	31,880	గుడ్‌విల్	5,000
(తేల్చిన అంకె)			
	41,000		**41,000**

ఉదా:8 : A, Bమరియు C లు 1-1-2001 న వరుసగా రూ 50,000 రూ 40,000 రూ 30,000 ల మూలధనంతో వ్యాపారం ప్రారంభించినారు.. లాభనష్టాలను 4:3:3 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటారు. మూలధనాలపై సంవత్సరానికి 5% వడ్డీ లెక్కించబడుతుంది. 2001, 2002 లలో వారి లాభాలు వరుసగా రూ 20,000 మరియు రూ 25,000 (మూలధనంపై వడ్డీ లెక్కించక పూర్వం) ప్రతి భాగస్తుడు సంవత్సరానికి రూ 5000 చొప్పున సొంతానికి వాడుకున్నాడు.

31-12-2002 న సంస్థ రద్దయినది. ఆ తేదీన ఋణదాతలు రూ 12,000 ఆస్తులపై నికరంగా రూ 1,30,000 వసూలైంది. సంస్థను రద్దు చేయటానికి అవసరమైన ఖాతాలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

Note: 31-12-2002 న ఆస్తి అప్పుల పట్టా ఇవ్వలేదు. ఆస్తుల పుస్తకాల విలువ ఇవ్వలేదు. వాటిని అమ్మగ వచ్చిన నికర విలువ మాత్రమే ఇవ్వబడింది. 31-12-2002 న ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారు చేసి అప్పుల వైపు ఉండే మూలధనం+ అప్పులు మొత్తంలో ఆస్తులు సమానంగా ఉంటాయని భావించవలె.

లెక్కలో 1-1-2001 న మూలధనం ఇవ్వబడింది. దానికి 2001 లో లాభం 2002 లో లాభం కూడి రెండు సంవత్సరాలలో ముగ్గురు భాగస్తుల సొంత వాడకాలు తగ్గిస్తే 31-12-2002 న ముగ్గురు భాగస్తుల మొత్తం మూలధనం వస్తుంది. ఆ తేదీన ఋణ దాతలు రూ. 12,000.

సొంత వాడకాలు 2 సంవత్సరాలలో	A	=	10,000(5,000+5,000)
	B	=	10,000 (5,000+5,000)
	C	=	10,000 (5,000+5,000)
			30,000

1-1-2001 న A, B మరియు C మొత్తం మూలధనం రూ (50000+ 40000 +30000)	1,20,000
Add: 2001, 2002 లో మొత్తం లాభం (20000 +25000)	45,000
	1,65,000
Less: 2001, 2002 లో A, B, C ల సొంత వాడకాలు	30,000
31-12-2002 న ABC మొత్తం మూలధనం	1,35,000

31-12-2002 న AB మరియు C ల ఆస్తి అప్పుల పట్టా

ABC ల మూలధనం	1,35,000	వివిధ ఆస్తులు	1,47,000
ఋణదాతలు	12,000	(తేల్చిన అంకె)	
	1,47,000		**1,47,000**

ఆస్తుల పుస్తకాల విలువ	1,47,000
Less: అమ్మకం ధర	1,30,000
ఆస్తులపై నష్టం	**17,000**

పరిష్కార ఖాతా

Dr		రూ				రూ Cr
To	వివిధ ఆస్తులు	1,47,000	By	ఋణదాతలు		12,000
To	నగదు	12,000	By	నగదు		1,30,000
			By	A మూలధనం	6800	
			By	B మూలధనం	5100	
			By	C మూలధనం	5100	17,000
		1,59,000				**1,59,000**

A మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
		1-1-2001	
To సొంత వాడకాలు	5,000	By నగదు ఖాతా	50,000
31-12-2001		31-12-2001	
To తేల్చిన నిల్వ	53,100	By వడ్డీ ఖాతా	2,500
		By లాభనష్టాల ఖాతా	5,600
	58,100		**58,100**
		1-1-2002	
To సొంత వాడకాలు	5,000	By తెచ్చిన నిల్వ	53,100
31-12-2001		31-12-2002	
To పరిష్కార ఖాతా	6,800	By వడ్డీ	2,655
To నగదు	51,455	By లాభనష్టాల ఖాతా	7,500
	63,255		**63,255**

B మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
31-12-2001		1-1-2001	
To సొంత వాడకాలు	5,000	By నగదు ఖాతా	40,000
To తేల్చిన నిల్వ	41,200	31-12-2001	
		By వడ్డీ ఖాతా	2,000
		By లాభనష్టాల ఖాతా	4,200
	46,200		**46,200**
31-12-2002		**1-1-2002**	
To సొంత వాడకాలు	5,000	By తెచ్చిన నిల్వ	41,200
To పరిష్కార ఖాతా	5,100	By వడ్డీ	2,060
To నగదు ఖాతా	38,785	By లాభనష్టాల ఖాతా	5,625
	48,885		**48,885**

C మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
31-12-2001		1-1-2001	
To సొంత వాడకాలు	5,000	By నగదు ఖాతా	30,000
To తేల్చిన నిల్వ	30,700	31-12-2001	
		By వడ్డీ ఖాతా	1,500
		By లాభనష్టాల ఖాతా	4,200
	35,700		**35,700**
31-12-2002		**1-1-2002**	
To సొంత వాడకాలు	5,000	By తెచ్చిన నిల్వ	30,700
To పరిష్కార ఖాతా	5,100	By వడ్డీ ఖాతా	1,535
To నగదు ఖాతా	27,760	By లాభనష్టాల ఖాతా	5,625
	37,860		**37,860**

నగదు ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
To పరిష్కార ఖాతా	1,30,000	By పరిష్కార ఖాతా	12,000
		By A మూలధనం	51,455
		B మూలధనం	38,785
		C మూలధనం	27,760
	1,30,000		**1,30,000**

Working Notes:

లాభనష్టాల ఖాతా

Dr	2001	2002		2001	2002 Cr
	రూ	రూ		రూ	రూ
To వడ్డీ **A**	2,500	2,655	**By** తెచ్చిన నిల్వ	20,000	25,000
B	2,000	2,060			
C	**1,500**	**1,535**			
A మూలధనం	5,600	7,500			
B మూలధనం	4,200	5,625			
C మూలధనం	4,200	5,625			
	20,000	**25,000**		**20,000**	**25,000**

మూలధనంపై ఆ సంవత్సర ప్రారంభ నిల్వ మీద వడ్డీ లెక్కించవలె. వడ్డీ పోగా మిగిలిన లాభాన్ని భాగస్తులకు పంచవలె.

8.3.1 భాగస్తుని దివాలా - గార్నర్ Vs ముర్రె

సంస్థ రద్దయిన రోజున ఏ భాగస్తుని మూలధనం ఖాతా అయినా డెబిట్ నిల్వ చూపితే ఆ డెబిట్ మొత్తము ఆ భాగస్తుడు సంస్థకు చెల్లించవలసి ఉంటుంది. భాగస్తుడు దివాలా తీసినపుడు అతను ఆ మొత్తాన్ని చెల్లించలేడు. అపుడు ఆ మొత్తాన్ని దివాలా తీయని భాగస్తులు భరించవలసి వుంటుంది. దివాలా తీసిన భాగస్తుని ఖాతాలోని డెబిట్ నిల్వను వేరే విధంగా ఒప్పందం లేనపుడు గార్నర్ Vs ముర్రె తీర్పు ప్రకారం సంస్థ రద్దుకు ముందున్న మూలధనాల నిష్పత్తిలో భరించాలి. వర్తక నష్టం లేదా పరిష్కార నష్టం మరియు భాగస్తుడు దివాలా తీయడం వలన నష్టంల మధ్య తేడాను చూపటానికి ఈ నష్టాన్ని భరించే నిష్పత్తిని సూచించారు. భాగస్తుడు దివాలా తీయడం వలన జరిగిన నష్టం మూలధనాల నిష్పత్తిలో భరించాలి. ఈ కేసు తీర్పుకు ముందు ఈ నష్టాన్ని కూడా లాభనష్టాల నిష్పత్తిలో నే భరించేవారు. గార్నర్ Vs ముర్రె తీర్పు ప్రకారం.

1. పరిష్కార ఖాతాలో వచ్చిన నష్టాన్ని భాగస్తులందరికీ లాభనష్టాల నిష్పత్తిలో పంచాలి.
2. దివాలా తీయని భాగస్తులు పరిష్కార ఖాతా నష్టంలో వారి వాటాను నగదుగా తీసుకు రావాలి.
3. దివాలా తీసిన భాగస్తుని మూలధనం ఖాతా డెబిట్ నిల్వను (లోటును) దివాలా తీయని భాగస్తులు వారియొక్క ముగింపు మూలధనాల నిష్పత్తిలో భరించాలి.

8.3.2 ఉదాహరణలు:

ఉదాహరణ 1 : శ్రీరామ్, శ్రీహరి, శ్రీకాంత్ అనే వారు లాభనష్టాలను 2:1:2 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటున్నారు. 31-3-2003 న వారు తమ వ్యాపారం రద్దు పరచినారు. వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టా ఆ తేదీన క్రింది విధంగా ఉంది.

		రూ		రూ	
		అప్పులు		**ఆస్తులు**	
ఋణదాతలు		40,000	బ్యాంకులో నగదు	4,000	
మూలధనం	శ్రీరామ్	1,60,000	ఆస్తులు		3,96,000
	శ్రీహరి	1,60,000			
	శ్రీకాంత్	40,000			
		4,00,000		**4,00,000**	

ఆస్తులు అమ్మగా రూ 2,40,000 వసూలయింది. ఆస్తులు అమ్మకానికి ఖర్చులు రూ 10,000 శ్రీకాంత్ దివాలా తీసినాడు. వ్యాపారంలో పెట్టుబడి మినహా శ్రీకాంత్‌కు వేరే ఆస్తులు లేవు. గార్నర్ Vs ముర్రె తీర్పుకు ముందు, తరువాత మూలధనం ఖాతాలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

Note: గార్నర్ Vs ముర్రె తీర్పుకు ముందు, దివాలా తీసిన భాగస్తుని మూలధనం లోటును దివాలా తీయని భాగస్తులు లాభనష్టాల నిష్పత్తిలో భరించే వారు. తీర్పు తరువాత మూలధన నిష్పత్తిలో భరించవలె.

పరిష్కార ఖాతా వరకు తీర్పుకు ముందు తరువాత ఒకటే.

పరిష్కార ఖాతా

Dr		రూ				రూ Cr
To	ఆస్తులు	3,96,000	By	ఋణదాతల ఖాతా		40,000
To	నగదు (ఖర్చులు)	10,000	By	నగదు ఖాతా		2,40,000
To	నగదు	40,000	By	శ్రీరామ్ మూలధనం	66400	
			By	శ్రీహరి మూలధనం	33200	
			By	శ్రీకాంత్ మూలధనం	66400	1,66,000
		4,46,000				**4,46,000**

గార్నర్ Vs ముర్రె తీర్పుకు ముందు

శ్రీరామ్ మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ			రూ Cr
To	పరిష్కార ఖాతా	66,400	By	తెచ్చిన నిల్వ	1,60,000
To	శ్రీకాంత్ మూలధనం(లోటు)	17,600			
To	నగదు ఖాతా	76,000			
		1,60,000			**1,60,000**

శ్రీహరి మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ			రూ Cr
To	పరిష్కార ఖాతా	33,200	By	తెచ్చిన నిల్వ	1,60,000
To	శ్రీకాంత్ మూలధనం (లోటు)	8,800			
To	నగదు ఖాతా	1,18,000			
		1,60,000			**1,60,000**

శ్రీకాంత్ మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ				రూ Cr
To	పరిష్కార ఖాతా	66,400	By	తెచ్చిన నిల్వ		40,000
			By	శ్రీరామ్ మూలధనం	17600	
			By	శ్రీహరి మూలధనం	8800	26,400
		66,400				**66,400**

Note: శ్రీకాంత్ మూలధనం లోటు= 26,400

దీనిని శ్రీరామ్, శ్రీహరి లాభనష్టాల నిష్పత్తిలో భరించవలె 2:1 లో

శ్రీరామ్ = $26{,}400 \text{x} \frac{2}{3} = 17600$

శ్రీహరి = $26400 \text{x} \frac{1}{3} = 8800$

నగదు ఖాతా

Dr		రూ		రూ Cr
To	తెచ్చిన నిల్వ	4,000	By పరిష్కార ఖాతా (ఖర్చులు)	10,000
To	పరిష్కార ఖాతా	2,40,000	By పరిష్కార ఖాతా	40,000
			By శ్రీరామ్ మూలధనం ఖాతా	76,000
			By శ్రీరామ్ మూలధనం ఖాతా	1,18,000
		2,44,000		**2,44,000**

గార్నర్ Vs ముర్రె తీర్పు తరువాత

శ్రీరామ్ మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ		రూ Cr
To	పరిష్కార ఖాతా (నష్టం)	66,400	By తెచ్చిన నిల్వ	1,60,000
To	శ్రీకాంత్ మూలధనం లోటు	33,200	By నగదు ఖాతా	66,400
To	నగదు ఖాతా	1,46,800		
		2,26,400		**2,26,400**

శ్రీహరి మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ		రూ Cr
To	పరిష్కార ఖాతా (నష్టం)	33,200	By తెచ్చిన నిల్వ	1,60,000
To	శ్రీకాంత్ మూలధనం లోటు	13,200	By నగదు ఖాతా	33,400
To	నగదు ఖాతా	1,46,800		
		1,93,200		**1,93,200**

శ్రీకాంత్ మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ			రూ Cr
To	పరిష్కార ఖాతా	66,400	By తెచ్చిన నిల్వ		40,000
			By శ్రీరామ్ మూలధనం	17,600	
			By శ్రీహరి మూలధనం	8,800	**26,400**
		66,400			**66,400**

Note: శ్రీకాంత్ మూలధనం లోటు26,400

ముగింపు మూలధన నిష్పత్తి 1,60,000 : 1,60,000 = 1 : 1

అనగా సమానంగా శ్రీరామ్, శ్రీహరి భరించవలె = 13,200 చొప్పున

నగదు ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
To తెచ్చిన నిల్వ	4,000	By పరిష్కార ఖాతా	10,000
To పరిష్కార ఖాతా	2,40,000	By పరిష్కార ఖాతా	40,000
To శ్రీరామ్ మూలధనం ఖాతా	66,400	By శ్రీరామ్ మూలధనం ఖాతా	1,46,800
To శ్రీహరి మూలధనం ఖాతా	33,200	By శ్రీహరి మూలధనం ఖాతా	1,46,800
	3,43,600		**3,43,600**

ఉదా: 2

30-6-2003 న A, B మరియు C ఆస్తి అప్పుల పట్టా క్రింది విధంగా ఉంది.

Dr	రూ		రూ Cr
ఋణదాతలు	6,300	నగదు	2,500
A అప్పు	4,000	వివిధ ఆస్తులు	17,000
మూలధనం: A	6,400	C మూలధనం	7,800
B	3,600		
లాభనష్టాల ఖాతా	7,000		
	27,300		**27,300**

వారు లాభనష్టాలను వరుసగా 18/35, 7/35, 10/35 వాటాలలో పంచుకొంటున్నారు. సంస్థ రద్దయింది. ఆస్తులపై రూ 14000 వసూలైంది. ఋణదాతలకు పూర్తి పరిష్కారంగా రూ 6,000 చెల్లించబడినది. ఖర్చులు రూ 800 C దివాలా తీసినాడు. గార్నర్ Vs ముర్రె తీర్పు ప్రకారం సంస్థ పుస్తకాలను రద్దు చేసినపుడు ఆవర్జా ఖాతాలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు :

పరిష్కార ఖాతా

Dr		రూ				రూ Cr
To	వివిధ ఆస్తులు ఖాతా	17,000	By	ఋణదాతల ఖాతా		6,300
To	నగదు ఖాతా	800	By	నగదు ఖాతా		14,000
To	నగదు ఖాతా	6,000	By	A మూలధనం ఖాతా	1800	
			By	B మూలధనం ఖాతా	700	
			By	C మూలధనం ఖాతా	1000	3,500
		23,800				**23,800**

A మూలధనం ఖాతా

Cr		రూ			రూ Dr
To	పరిష్కార ఖాతా	1,800	By	తెచ్చిన నిల్వ	6,400
To	C మూలధనం ఖాతా (లోటు)	4,533	By	నగదు ఖాతా	1,800
To	నగదు	5,467	By	లాభనష్టాల ఖాతా	3,600
		11,800			**11,800**

B మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ			రూ Cr
To	పరిష్కార ఖాతా	700	By	తెచ్చిన నిల్వ	3,600
To	C మూలధనం (లోటు)	2,267	By	నగదు ఖాతా	700
To	నగదు ఖాతా	2,733	By	లాభనష్టాల ఖాతా	1,400
		5,700			**5,700**

C మూలధనం ఖాతా

Dr					Cr
To	తెచ్చిన నిల్వ	7,800	By	లాభనష్టాల ఖాతా	2,000
To	పరిష్కార ఖాతా	1,000	By	A మూలధనం ఖాతా	4,533
			By	B మూలధనం ఖాతా	2,267
		8,800			**8,800**

నగదు ఖాతా

Dr		రూ			రూ Cr
To	తెచ్చిన నిల్వ	2,500	By	పరిష్కార ఖాతా	800
To	పరిష్కార ఖాతా	14,000	By	పరిష్కార ఖాతా	6,000
To	A మూలధనం ఖాతా	1,800	By	A అప్పు ఖాతా	4,000
To	B మూలధనం ఖాతా	700	By	A మూలధనం ఖాతా	5,467
			By	B మూలధనం ఖాతా	2,733
		19,000			**19,000**

Note : C మూలధనం ఖాతా లోటును రూ 6800 లు A మరియు B లకు ముగింపు మూలధన నిష్పత్తిలో పంచవలె.

ముగింపు మూలధన నిష్పత్తి

	A	B
ప్రారంభ నిల్వ	6,400	3,600
లాభనష్టాల ఖాతా	3,600	1,400
తెచ్చిన నగదు	1,800	700
	11,800	**5,700**
Less: పరిష్కార ఖాతా నష్టం	1,800	700
	10,000	**5,000**

నిష్పత్తి : 2: 1

A వాటా: $6800x\frac{2}{3} = 4533$

B వాటా : $6800x\frac{1}{3} = 2267$

ఉదా : 3

A, B మరియు C లు ఒక సంస్థలో సమాన భాగస్తులు. 31-3-2003 న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టా క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ
ఋణదాతలు	32,000	బ్యాంకు	4,000
రిజర్వు	9,000	యంత్రాలు	20,000
మూలధనాలు: A	8,000	ఫర్నిచర్	8,000
C	6,000	ఋణగ్రస్తులు	20,000
		B మూలధనం	3,000
	55,000		**55,000**

B దివాలా తీసినందు వల్ల సంస్థ రద్దు చేయబడినది. అతని ఆస్తి నుండి ఏమీ వసూలు కాలేదు. యంత్రాల నుండి రూ 15,000 ఫర్నిచర్ నుండి రూ 3,200, ఋణగ్రస్తుల నుండి రూ 12,000 వసూలు అయినాయి. ఋణదాతలకు 5% డిస్కౌంటుతో చెల్లించారు. గార్నర్ Vs ముర్రె తీర్పు ప్రకారం సంస్థను మూసి వేయటానికి అవసరమైన ఖాతాలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

జవాబు:

పరిష్కార ఖాతా

Dr		రూ				రూ Cr
To	యంత్రాల ఖాతా	20,000	By	ఋణదాతల ఖాతా		32,000
To	ఫర్నిచర్ ఖాతా	8,000	By	బ్యాంకు ఖాతా		30,200
To	ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	20,000		(15000+3200+12000)		
To	బ్యాంకు ఖాతా	30,400	By	A మూలధనం	5400	
			By	B మూలధనం	5400	
			By	C మూలధనం	5400	16,200
		78,400				**78,400**

A మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ			రూ Cr
To	పరిష్కార ఖాతా	5,400	By	తెచ్చిన నిల్వ	8,000
To	B మూలధనం ఖాతా	2,970	By	రిజర్వు ఖాతా	3,000
To	బ్యాంకు ఖాతా	8,030	By	బ్యాంకు ఖాతా	5,400
		16,400			**16,400**

B మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ			రూ Cr
To	తెచ్చిన నిల్వ	3,000	By	రిజర్వు ఖాతా	3,000
To	పరిష్కార ఖాతా	5,400	By	A మూలధనం ఖాతా	
				$5400x\frac{11}{20}$	2,970
			By	C మూలధనం ఖాతా	
				$5400x\frac{9}{20}$	**2,430**
		8,400			**8,400**

C మూలధనం ఖాతా

Dr		రూ			రూ Cr
To	పరిష్కార ఖాతా	5,400	By	తెచ్చిన నిల్వ	6,000
To	B మూలధనం ఖాతా	2,430	By	రిజర్వు ఖాతా	3,000
To	బ్యాంకు ఖాతా	6,570	By	బ్యాంకు ఖాతా	5,400
		14,400			**14,400**

బ్యాంకు ఖాతా

Dr		రూ			రూ Cr
To	తెచ్చిన నిల్వ	4,000	By	పరిష్కార ఖాతా	30,400
To	పరిష్కార ఖాతా	30,200	By	A మూలధనం ఖాతా	8,030
To	A మూలధనం ఖాతా	5,400	By	C మూలధనం ఖాతా	6,570
To	C మూలధనం ఖాతా	5,400			
		45,000			**45,000**

Note: 1. గార్నర్ Vs ముర్రె తీర్పు ప్రకారం దివాలా తీయని A మరియు C లు పరిష్కార ఖాతాలో వారి వాటా నష్టాన్ని నగదులో తేవాలి.

2. దివాలా తీసిన B మూలధనం ఖాతాలోని డెబిట్ నిల్వను A మరియు C మూలధన నిష్పత్తిలో భరించాలి. ఆ నిష్పత్తి 11:9.

(A మూలధనం = 11,000) (C మూలధనం = 9,000)

(8,000 + 3,000) (6,000 + 3,000) 56356

ఉదా : 4

లాభనష్టాలను 4/9, 2/9, 1/3 నిష్పత్తిలో పంచుకొంటున్న P, Q మరియు R ల భాగస్వామ్య సంస్థ 1-4-2003 న రద్దు అయినది, 31-3-2003 న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టా క్రింది విధంగా ఉన్నది.

అప్పులు		రూ	ఆస్తులు	రూ
వివిధ ఋణదాతలు		4,500	నగదు	3,750
చెల్లింపు హుండీలు		2,050	వసూలు హుండీలు	2,800
P అప్పు		2,000	పెట్టుబడులు	12,000
మూలధనం			ఋణగ్రస్తులు	15,500
P	34,000		సరుకు	9,700
Q	23,000		ఫర్నిచర్	1,850
R	1,500	58,500	భవనాలు	30,000
రిజర్వు నిధి		6,300		
లాభనష్టాల ఖాతా		2,250		
		75,600		75,600

పెట్టుబడులు 15% తక్కువ ధరకు, వసూలు హుండీలు మరియు ఋణగ్రస్తులను రూ 14,100 కు, సరుకు 25% తక్కువ ధరకు ఫర్నిచర్ ను రూ 1025 కు భవనాలను రూ 17,500 లకు అమ్మకం చేసిరి.

పరిష్కార ఖర్చులు రూ 300 అప్పులు పూర్తిగా చెల్లించినారు. R దివాలా తీసినాడు. అతని ఆస్తుల నుండి రూ 512 మాత్రమే వసూలైనది.

భాగస్వామ్య సంస్థను రద్దు పరచుటకు అవసరమైన ఖాతాలు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

పరిష్కార ఖాతా

Dr		రూ				రూ Cr
To	వసూలు హుండీలు ఖాతా	2,800	By	ఋణదాతల ఖాతా		4,500
To	పెట్టుబడులు ఖాతా	12,000	By	చెల్లింపు బిల్లుల ఖాతా		2,050
To	ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	15,500	By	నగదు ఖాతా		50,100
To	సరుకు ఖాతా	9,700		(ఆస్తుల అమ్మకం)		
To	ఫర్నిచర్ ఖాతా	1,850	By	P మూలధనం	9800	
To	భవనాల ఖాతా	30,000	By	Q మూలధనం	4900	
To	నగదు (ఖర్చులు)	300	By	R మూలధనం	7350	22,050
To	నగదు (అప్పులు)	6,550				
	(4500+2050)					
		78,700				78,700

P మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
To పరిష్కార ఖాతా	9,800	By తెచ్చిన నిల్వ	34,000
To R మూలధనం ఖాతా (లోటు)	1,500	By రిజర్వు నిధి ఖాతా	2,800
To నగదు ఖాతా	36,300	By లాభనష్టాల ఖాతా	1,000
		By నగదు ఖాతా	9,800
	47,600		**47,600**

Q మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
To పరిష్కార ఖాతా	4,900	By తెచ్చిన నిల్వ	23,000
To R మూలధనం ఖాతా (లోటు)	988	By రిజర్వు నిధి ఖాతా	1,400
To నగదు ఖాతా	23,912	By లాభనష్టాల ఖాతా	500
		By నగదు ఖాతా	4,900
	29,800		**29,800**

R మూలధనం ఖాతా

Dr	రూ			రూ Cr
To పరిష్కార ఖాతా	7,350	By తెచ్చిన నిల్వ		1,500
		By రిజర్వు. ఖాతా		2,100
		By లాభనష్టాల ఖాతా		750
		By నగదు ఖాతా		512
		By P మూలధనం	1500	
		By Q మూలధనం	988	2,488
	7,350			**7,350**

నగదు ఖాతా

Dr	రూ		రూ Cr
To తెచ్చిన నిల్వ	3,750	By పరిష్కార ఖాతా	300
To పరిష్కార ఖాతా	50,100	By పరిష్కార ఖాతా	6,550
To P మూలధనం ఖాతా	9,800	By P అప్పు ఖాతా	2,000
To Q మూలధనం ఖాతా	4,900	By R మూలధనం ఖాతా	36,300
To R మూలధనం ఖాతా	512	By Q మూలధనం ఖాతా	23,912
	69,062		**69,062**

Note: 1. ఆస్తులపై వసూలైన మొత్తం

పెట్టుబడులు	12000-1800	=	10,200
15% తగ్గించి			
వసూలు హుండీలు, ఋణగ్రస్తులు		=	14,100

సరుకు	9700-2425	=	7,275
25% తగ్గించి			
ఫర్నిచర్		=	1,025
భవనాలు		=	17,500
			50,100

2. R మూలధనం లోటు = 2,488

P, Q లు ముగింపు మూలధనం నిష్పత్తిలో R మూలధనం లోటు భరించవలె.

	P	Q	
	34,000	23,000	
	2,800	1,400	
	1,000	500	
	9,800	4,900	
	47,600	**29,800**	
	-9,800	- 4,900	
నిష్పత్తి	**37,800**	**24,900**	లేక = 126 : 83
		= 378 : 249	

లోటులో P భరించవలసినది : $2488x\frac{126}{209}=1500$

లోటులో Q భరించవలసినది : $2488x\frac{83}{209}=988$

8.4 ప్రశ్నలు

1. భాగస్వామ్య సంస్థ రద్దు అనగానేమి?

2. పరిష్కార ఖాతాను గూర్చి వివరించండి?

3. గార్నర్ Vs ముర్రె తీర్పులోని సూత్రాలను చర్చించుము.

8.5 అభ్యాసాలు

1. A, B మరియు C లు భాగస్తులు వారు లాభనష్టాలను 2:2:1 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటున్నారు. వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ 31-12-2003 న క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు		రూ
ఋణదాతలు	2,000	నగదు		2,000
A మూలధనం	5,000	ఋణగ్రస్తులు	1300	
B మూలధనం	2,000	**Less:** రానిబాకీల నిధి	300	1,000
C మూలధనం	1,000	సరుకు		2,000
		ఫర్నిచర్		5,000
	10,000			**10,000**

సంస్థ రద్దయినది. ఆస్తులపై క్రింది మొత్తాలు వసూలైనవి.

ఫర్నిచర్ 4,500

సరుకు 2,260

ఋణగ్రస్తులు 900

ఋణదాతలకు పూర్తి పరిష్కారంగా రూ 1900 చెల్లించడమైనది. పరిష్కార ఖర్చులు రూ 60.

సంస్థ పుస్తకాలను రద్దు చేయండి.

(జవాబు: పరిష్కార నష్టం రూ 300. A కి చెల్లింపు రూ 4880

B కి చెల్లింపు రూ 1880 C కి చెల్లింపు రూ 940)

2. A, B మరియు C లు భాగస్తులు వారు లాభనష్టాలను 4:3:2 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటున్నారు. 31-12-2003 వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ
మూలధనం A	4,000	భవనాలు	5,000
మూలధనం B	2,000	సరుకు	2,000
C	500	ఋణగ్రస్తులు	1,000
ఋణదాతలు	3,500	నగదు	1,500
	10,000		**10,000**

పై తేదీన సంస్థ రద్దయింది. A సరుకును రూ 1500 కు తీసుకున్నాడు. B ఋణగ్రస్తులను రూ 700 కు తీసుకున్నాడు. భవనాన్ని రూ 2700 కు అమ్మినారు. సంస్థ రద్దు చేయటానికి ఆవర్జా ఖాతాలు చూపండి.

(జవాబు : పరిష్కార ఖాతా నష్టం రూ 3600 A కి చెల్లింపు రూ 900

B కి చెల్లింపు రూ 100 C తెచ్చినది రూ 300)

3. 31-12-2003 నాటి X, Y మరియు Z ల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ దిగువ ఈయడమైనది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ
ఋణదాతలు	25,000	బ్యాంకులో నగదు	2,750
X అప్పు	10,000	ఋణగ్రస్తులు	14,250
మూలధనాలు X	30,000	సరుకు నిల్వ	18,000
Y	20,000	యంత్రాలు	25,000
Z	5,000	భవనాలు	30,000
	90,000		**90,000**

కొంత తగువు వల్ల సంస్థ రద్దయింది. ఆస్తుల వసూళ్ళు రూ 85000. పరిష్కార ఖర్చులు రూ 500. లాభనష్టాలను వారు 2:2:1 నిష్పత్తిలో పంచుకొంటున్నారనుకొని సంస్థ పుస్తకాలను మూసివేయండి.

(జవాబు: పరిష్కార ఖాతా నష్టం రూ 2750 X కి చెల్లించినది 28,900

Y కి చెల్లించినది 18,900 Z కి చెల్లించినది 4450)

4. A, B మరియు C లు సమాన భాగస్తులు వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టా 31-12-2003 న క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ
ఋణదాతలు	2,500	నగదు	500
A అప్పు	1,000	ఋణగ్రస్తులు	3,000
మూలధనం A	3,000	సరుకు	4,000
B	2,000	ఫర్నిచర్	500
		C మూలధనం	500
	8,500		**8,500**

C దివాలా తీసినందున సంస్థ రద్దు అయ్యింది. నగదు మినహా మిగతా ఆస్తుల మీద రూ 6500 వసూలైంది. ఖర్చులు రూ 200. C నుంచి ఏమియూ వసూలు కాలేదు. సంస్థను రద్దు చేయండి.

జవాబు : (నష్టం రూ 1200 A కి చెల్లించినది రూ 2460 B కి చెల్లించినది రూ 1640)

5. A, B మరియు C లాభనష్టాలను 3/6, 2/6, 1/6 నిష్పత్తిలో పంచుకుంటారు. వారు సంస్థ రద్దు పరచు తేదీన వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ
ఋణదాతలు	38,500	చేతిలో నగదు	9,800
A అప్పు	2,750	ఋణగ్రస్తులు	30,560
మూలధనం A	15,200	సరుకు	18,440
B	11,200	ఫర్నిచర్	7,200
		C మూలధనం	1,590
	67,650		**67,650**

ఆస్తులు క్రింది విధంగా వసూలైనది.

సరుకు రూ 13,840 ఫర్నిచర్ రూ 5150 మరియు ఋణగ్రస్తులు రూ 29,200. ఋణదాతలు రూ 250 డిస్కౌంటుతో చెల్లించబడినవి. C దివాలా తీసినాడు మరియు ఇతను ఏమీ తేలేడు పరిసమాప్తి ఖర్చులు 520.

పరిష్కార ఖాతా, నగదు ఖాతా మరియు గార్నర్ Vs ముర్రె కేసు ప్రకారం భాగస్తుల మూలధన ఖాతాలను తయారు చేయండి.

జవాబు: (పరిష్కార నష్టం రూ 8280. A కు చెల్లింపు రూ 13,490 B కి చెల్లింపు రూ 9,940)

2. A, B మరియు C లు 3:2:1 నిష్పత్తిలో లాభనష్టాలు పంచుకొనే భాగస్తులు. 31-12-2003న వారి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ క్రింది విధంగా ఉంది.

అప్పులు	రూ	ఆస్తులు	రూ
ఋణదాతలు	13,590	నగదు	5,900
మూలధనం :	2,750	ఋణగ్రస్తులు	8,000
A	15,000	సరుకు	11,690
B	10,000	భవనాలు	23,000
C	10,000		
	48,500		**48,590**

పై తేదీన B క్రింది షరతులతో విరమించుకుంటున్నాడు.

1. బవనాలను రూ 7000 చేత పెంచవలె.
2. ఋణగ్రస్తులనై 5% రానిబాకీలను ఏర్పాటు చేయాలి.
3. సంస్థ గుడ్‌విల్ రూ 9000 గా లెక్క కట్టాలి.
4. రూ. 5000 తక్షణమే చెల్లించి మిగిలిన మొత్తంను 6% అప్పు ఖాతాకు మళ్ళించాలి.

అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలు తయారు చేసి B విరమణ తరువాత ఉన్న ఆస్తి అప్పుల పట్టా తయారు చేయండి.

(**జవాబు:** లాభం రూ 6600 B అప్పు రూ 10,200 ఆస్తి అప్పుల పట్టీ మొత్తం రూ 59190)

పాఠం -9

బ్రాంచి ఖాతాలు : మొదటి భాగము

BRANCH ACCOUNTS : PART-I

ఉద్దేశాలు: (Objectives)

1. బ్రాంచి అనగానేమి?
2. బ్రాంచీల ఖాతాల ఆవశ్యకత
3. బ్రాంచీల రకములు
4. అస్వతంత్ర బ్రాంచీల లక్షణాలు
5. అస్వతంత్ర బ్రాంచీల ఖాతాల నిర్వహణ విధానాలు అనే విషయాలను ఈ భాగంలో అధ్యయనం చేయగలరు.

నిర్మాణము లేదా ముఖ్యాంశాలు : (Structure)

9.1 బ్రాంచి అర్థము:

9.2 బ్రాంచీల ఖాతాల ఆవశ్యకత లేక ప్రయోజనములు

9.3 బ్రాంచీల వర్గీకరణ

9.4 అస్వతంత్ర బ్రాంచీలు -వాటి లక్షణాలు:

9.5 అస్వతంత్ర బ్రాంచీల ఖాతాల నిర్వహణ పద్ధతులు

- **9.5.1** ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి
- **9.5.2** సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి
- **9.5.3** ముగింపు ఖాతాల పద్ధతి
- **9.5.4** టోకు బ్రాంచి పద్ధతి.

9.6 సారాంశము

9.7 ప్రశ్నలు

9.8 అభ్యాసములు

9.1 బ్రాంచి అర్థము : (Meaning of a Branch)

ఏ వ్యాపార సంస్థ ధ్యేయమైనా అత్యధిక లాభాలను ఆర్జించుటయే. ఒక వ్యాపార సంస్థ తన అమ్మకాల పరిమాణము(Sales Turnover)ను పెంచగలిగితే లాభార్జన కూడా పెరుగును. అమ్మకాల టర్నోవర్‌ను అభివృద్ధి చేయుటకు అనేక మార్గములున్నవి. వాటిలో ముఖ్యమైనవి.

(ఎ) ఇతర ప్రాంతాలలో ఏజంట్ల ద్వారా సరుకును అమ్మించుట

(బి) ఇతర ప్రాంతాలలో బ్రాంచీలను స్థాపించుట

ఏజంట్ల ద్వారా సరుకును అమ్మించే ప్రక్రియను “కన్‌సైన్‌మెంట్ వ్యాపారం” అనే పాఠం ద్వారా మొదటి సంవత్సరంలో అధ్యయనం చేసియున్నారు. బ్రాంచీల ద్వారా వ్యాపార నిర్వహణకు సంబంధించిన వ్యవహారములను ఇక్కడ అధ్యయనం చేయగలము.

వివిధ ప్రాంతాలలో తమ ఉత్పత్తులను అమ్మే ఉద్దేశంతో ఒక వ్యాపార సంస్థ ఆయా ప్రాంతాలలో తన శాఖలను యేర్పాటు చేస్తే ఆ శాఖలనే బ్రాంచీలు అందురు. ఉదాహరణకు హైదరాబాద్ లో హెడ్డాఫీసు గల ఒక వ్యాపార సంస్థ విజయవాడ, గుంటూరు, నెల్లూరు, చెన్నై మొదలగు పట్టణాల లేదా నగరాలలో కూడా తన శాఖలను ఏర్పాటే చేస్తే వాటిని "బ్రాంచీలు" అందురు. ప్రధాన కార్యాలయమును హెడ్డాఫీసు అందురు.

9.2 బ్రాంచీల ఖాతాల ఆవశ్యకత :

ఒక వ్యాపార సంస్థ వివిధ ప్రాంతములలో బ్రాంచీలను కలిగియున్నప్పుడు నిర్ణీత కాలాంతములలో ఆ బ్రాంచీలు ఆర్జించిన లాభనష్టాలను కనుగొనవలసియుండును. వివిధ బ్రాంచీల లాభనష్టాలను వేర్వేరుగా కనుగొనుట వలన ఈ క్రింది ప్రయోజనములుండును.

(ఎ) వివిధ బ్రాంచీల లాభనష్టాలను విడివిడిగా కనుగొనుట ద్వారా వాటి లాభార్జన శక్తిని తెలుసుకొని, ఎక్కువ లాభదాయకమైన బ్రాంచీలను ప్రోత్సహించుటకు మరియు తక్కువ లాభదాయకమైన బ్రాంచీల పనితీరును మెరుగుపరుచుటకు చర్యలు తీసుకొనవచ్చును.

(బి) బ్రాంచీల మధ్య ఆరోగ్యకరమైన పోటీ ద్వారా అమ్మకాల టర్నోవర్‌ను పెంచవచ్చును. అలాంటప్పుడు బ్రాంచి సిబ్బందికి ప్రోత్సాహకాలను నిర్ణయించవచ్చును. బ్రాంచి వద్ద అమ్మకాలు లేదా నికర లాభముపై నిర్ణీత శాతంగా ఈ ప్రోత్సాహకాలు నిర్ణయించుటకు వీలగును.

(సి) బ్రాంచీల వ్యవహారాలను క్రమ పద్ధతిలో రికార్డు చేయుట వలన హెడ్డాఫీసు తన బ్రాంచీలపై తగినంత నియంత్రణను కలిగియుండును.

ఈ కారణముల దృష్ట్యా బ్రాంచి వ్యవహారములను ఒక నిర్ణీత పద్ధతిలో ఖాతాపుస్తకాలలో నమోదు చేయవలసిన ఆవశ్యకత వున్నది. అయితే ఖాతాల నిర్వహణ పద్ధతి బ్రాంచి రకమును బట్టి నిర్ణయించబడును.

9.3 బ్రాంచీల వర్గీకరణ (Classification of Branches)

బ్రాంచీలను స్థూలంగా దిగువ తెలిపిన రెండు తరగతులుగా వర్గీకరించవచ్చును.

1. అస్వతంత్ర బ్రాంచీలు మరియు
2. స్వతంత్ర బ్రాంచీలు.

ఈ పాఠంలో అస్వతంత్ర బ్రాంచీల ఖాతాల నిర్వహణను అధ్యయనం చేయుదురు. స్వతంత్ర బ్రాంచీల ఖాతాల నిర్వహణ తదుపరి పాఠంలో అధ్యయనం చేయుట జరుగును.

9.4 అస్వతంత్ర బ్రాంచీలు (Dependent Branches)

సరుకు అమ్మకము, ఖర్చుల చెల్లింపు, నగదు నిర్వహణ మొదలగు అన్ని వ్యవహారములలోను స్వతంత్ర నిర్ణయాలను తీసుకొనే అవకాశం లేని, కేవలం హెడ్డాఫీసు ఆదేశాల ప్రకారం నడుచుకొనే బ్రాంచీలను అస్వతంత్ర బ్రాంచీలు అందురు. ఒక అస్వతంత్ర బ్రాంచి ఈ క్రింది లక్షణాలను కలిగియుండును.

(ఎ) ఇలాంటి బ్రాంచి కేవలం హెడ్డాఫీసు సరఫరా చేసిన సరుకును మాత్రమే అమ్మవలెను. హెడ్డాఫీసు అనుమతి లేకుండా స్థానికంగా సరుకును కొని అమ్ముటకు వీలుండదు.

(బి) బ్రాంచి సరుకును హెడ్డాఫీస్ నిర్దేశించిన పద్ధతిలోనే మరియు హెడ్డాఫీసు నిర్ణయించిన ధరకే అమ్మవలెను. హెడ్డాఫీస్ అనుమతి లేకుండా అరువుపై సరుకును అమ్ముటకు వీలు లేదు.

(సి) బ్రాంచీ దగ్గర నగదు అమ్మకాల ద్వారాగాని, ఋణగ్రస్తుల నుండి గాని వసూలైన నగదును ఎప్పటికప్పుడు, హెడ్డాఫీసు పేరుతో బ్యాంకులో జమ చేయవలెనే గాని బ్రాంచి తన దగ్గర వుంచుకొనరాదు.

(డి) అద్దెపన్నులు, జీతాలు మొ॥లగు బ్రాంచి ఖర్చులన్నింటినీ, హెడ్డాఫీస్ నేరుగా చెక్కుల ద్వారా చెల్లించుచుండును.

(ఇ) బ్రాంచి వద్ద అవసరమైన ఆస్తులను కూడా నేరుగా హెడ్డాఫీసు కొనుగోలు చేసి చెక్కుల ద్వారా చెల్లింపు చేయును.

(ఎఫ్) బ్రాంచి దగ్గర చిల్లర ఖర్చులకు అవసరమైన చిల్లర నగదును బయానా భర్తీ పద్ధతిలో చెక్కు ద్వారా హెడ్డాఫీసు చెల్లించుచుండును.

(జి) ఒక వేళ హెడ్డాఫీసు అనుమతించినట్లయితే బ్రాంచి తన నగదు వసూళ్ళ నుండి కొరత మొత్తమును హెడ్డాఫీసు ఆదేశించిన ప్రకారం చెల్లింపు చేయవచ్చును.

9.5 అస్వతంత్ర బ్రాంచీల ఖాతాల నిర్వహణ:

పైన వివరించిన లక్షణాల దృష్ట్యా ఒక అస్వతంత్ర బ్రాంచి స్వయంగా ఖాతా పుస్తకాలను నిర్వహించే అవసరం లేదని అర్థమగును. ఈ రకమైన బ్రాంచి వ్యవహారాలన్నింటికీ హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలోనే ఖాతాలను నిర్వహించుట జరుగును. హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో ఒక అస్వతంత్ర బ్రాంచి వ్యవహారములకు ఖాతాలను దిగువ తెలిపిన నాలుగు పద్ధతులలో నిర్వహించ వచ్చును.

1. ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి.
2. సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి.
3. ముగింపు ఖాతాల పద్ధతి.
4. స్టోకు బ్రాంచి పద్ధతి.

9.5.1 ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి (Deletors System)

చిన్న తరహా బ్రాంచీల విషయంలో ఈ పద్ధతి అనువుగా నుండును. ఈ పద్దతిలో హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో ప్రతి బ్రాంచి పేరుతోను ఒక ఖాతా తయారుచేయబడును. బ్రాంచి ఖాతా వ్యక్తి గత ఖాతా అయినప్పటికీ, బ్రాంచి లాభనష్టాలను ఈ ఖాతా ద్వారానే కనుగొనుట జరుగును గనుక ఇది నామ మాత్రపు ఖాతా స్వభావమును కలిగియుండును.

బ్రాంచి ఖాతాను ఈ క్రింది సాధారణ సూత్రాల ప్రకారం తయారుచేయబడును.

(ఏ) సంవత్సరం ప్రారంభంలో బ్రాంచి దగ్గర వున్న సరుకునిల్వ, ఋణగ్రస్తుల నిల్వ ఫర్నిచర్, నగదునిల్వ మొదలగునవి బ్రాంచి ఖాతాకు డెబిట్ చేయబడును. ప్రారంభ అప్పులు క్రెడిట్ చేయబడును.

(బి) సంవత్సరంలో హెడ్డాఫీసు బ్రాంచికి పంపిన సరుకు, బ్రాంచి ఖర్చులకై హెడ్డాఫీసు చెల్లించిన నగదు, బ్రాంచి ఖాతాకు డెబిట్ చేయబడును.

(సి) సంవత్సరంలో బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీసుకు వచ్చిన నగదు, సరుకు వాపసు బ్రాంచి ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయబడును.

(డి) సంవత్సరాంతంలో బ్రాంచి దగ్గర నున్న సరుకు నిల్వ, ఋణగ్రస్తులు, ఫర్నిచర్, నగదు నిల్వ మొదలగు వాటిని బ్రాంచి ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయవలెను. ముగింపు అప్పులను డెబిట్ చేయవలెను.

(ఇ) బ్రాంచి ఖాతాలోని వ్యత్యాసమును లాభము లేక నష్టముగా లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించుట జరుగును.

బ్రాంచి ఖాతాలో వివిధ వ్యవహారములను నమోదు చేయుటకు హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో అవసరమైన పద్దులు ఈ క్రింది విధంగా వుండును.

1. బ్రాంచి ప్రారంభ ఆస్తులను
   బ్రాంచి ఖాతా Dr xxxx
      To బ్రాంచి సరుకునిల్వ ఖాతా xxxx
      To బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా xxxx
      To బ్రాంచి నగదుఖాతా xxxx
      To బ్రాంచి ఫర్నిచర్ ఖాతా xxxx
      To ముందుగా చెల్లించిన ఖాతా xxxx

2. బ్రాంచి ప్రారంభ అప్పులకు
   బ్రాంచి ఋణదాతల ఖాతా Dr xxxx
   చెల్లించవలసిన ఖర్చుల ఖాతా Dr xxxx
      To బ్రాంచి ఖాతా

3. బ్రాంచికి సరుకు పంపినందుకు
   బ్రాంచి ఖాతా Dr xxxx
      To బ్రాంచికి పంపిన సరుకుల ఖాతా xxxx

4. బ్రాంచి నుండి పరుకు వాపసు వచ్చినందుకు
   బ్రాంచికి పంపిన సరుకుల ఖాతా Dr xxxx
      To బ్రాంచి ఖాతా xxxx

4. బ్రాంచి నుండి సరుకు వాపసు వచ్చినందుకు
   బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతా Dr xxxx
   To బ్రాంచి ఖాతా xxxx

5. బ్రాంచి ఖర్చుల కోసం హెడ్డాఫీస్ నగదు చెల్లించినందుకు
   బ్రాంచి ఖాతా Dr xxxx
   To బాంకు ఖాతా xxxx

6. బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీస్‌కు నగదు వచ్చినందుకు
   బాంకు ఖాతా Dr xxxx
      To బ్రాంచి ఖాతా xxxx

7. బ్రాంచి ముగింపు ఆస్తులకు
   బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా Dr xxxx
   బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా Dr xxxx
   బ్రాంచి నగదు నిల్వ ఖాతా Dr xxxx
   బ్రాంచి ఫర్నిచర్ ఖాతా Dr xxxx
   ముందుగా చెల్లించిన ఖర్చుల ఖాతా Dr xxxx
      To బ్రాంచి ఖాతా xxxx

8. బ్రాంచి ముగింపు అప్పులకు
   బ్రాంచి ఖాతా Dr xxxx
      To బ్రాంచి ఋణదాతల ఖాతా xxxx
      To చెల్లించవలసిన ఖర్చుల ఖాతా xxxx

9. బ్రాంచి లాభము లేక నష్టమునకు
   (a) లాభమయితే
      బ్రాంచి ఖాతా Dr xxxx
         To లాభనష్టాల ఖాతా xxxx
   (b) నష్టమయితే
      లాభనష్టాల ఖాతా Dr xxxx
         To బ్రాంచి ఖాతా xxxx

10. బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతాను ముగించినందుకు
   బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతా Dr xxxx
      To కొనుగోలు ఖాతా లేక వర్తకపు ఖాతా xxxx

ఈ చిట్టా పద్దుల సహాయంతో బ్రాంచి ఖాతాను ఈ క్రింది విధంగా తయారుచేయవచ్చును.

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా (నమూనా)

2003 జ.1	To తెచ్చిన నిల్వ (ప్రారంభపు ఆస్తులు)		2003	By తెచ్చిన నిల్వ (ప్రారంభ అప్పులు)	
	బ్రాంచి సరుకునిల్వ	XXXX	జ.1	ఋణదాతలు	XXXX
	ఋణగ్రస్తుల నిల్వ	XXXX		చెల్లించవలసిన ఖర్చులు	XXXX
	నగదు నిల్వ	XXXX		By బాంకు - నగదు వసూలు	
	ఫర్నిచర్	XXXX		నగదు అమ్మకాలు XXX	
	ముందుగాచెల్లించిన ఖర్చులు	XXXX		ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలు XXX	XXXX
డి.31	To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	XXXX		By బ్రాంచి పంపిన సరుకుకి వాపసు	XXXX
	To బాంకు - ఖర్చులకై చెల్లించిన నగదు			By తేల్చిన నిల్వ (ముగింపు ఆస్తులు)	
	అద్దె, పన్నులు XXXX			బ్రాంచి సరుకునిల్వ	XXXX
	జీతాలు XXXX			ఋణగ్రస్తుల నిల్వ	XXXX
	చిల్లర నగదు XXXX	XXXX		నగదు నిల్వ	XXXX
	To తేల్చిన నిల్వ (ముగింపునిల్వ)			ఫర్నిచర్	XXXX
	ఋణదాతలు	XXXX		ముందుగాచెల్లించిన ఖర్చులు	XXXX
	చెల్లించవలసిన ఖర్చులు	XXXX		By లాభనష్టాల ఖాతా (నష్టం)	XXXX
	To లాభనష్టాల ఖాతా (లాభం)	XXXX			
		XXXX			XXXX

గమనిక : బ్రాంచి ఖాతాను తయారుచేయునప్పుడు ఈ క్రింది విషయాలను గమనించవలెను.

(a) బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ప్రారంభ నిల్వ, ముగింపు నిల్వ మరియు వారి నుండి వచ్చిన నగదు అనే అంశాలను బ్రాంచి ఖాతాలో నమోదు చేయుదురు. గనుక, అరువు అమ్మకాలు, అమ్మకాల వాపసులు, రానిబాకీలు, ఇచ్చిన డిస్కౌంట్లు బ్రాంచి ఖాతాలో నమోదు.

(b) ఋణగ్రస్తుల ప్రారంభ నిల్వ, ముగింపు నిల్వ మరియు ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు అనే ఈ మూడు అంశాలలో దేనిని ఇవ్వక పోయినా, బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతాను తయారు చేసి అందులోని వెరసుల వ్యత్యాసము (Balancing Figure) ను ఈ ఇవ్వని అంశముగా పరిగణించవలెను.

(c) బ్రాంచి చిల్లర నగదుకు సంబంధించి ఏ అంశమును ఇవ్వకపోయినా బ్రాంచి చిల్లర నగదు ఖాతాను తయారుచేసి అందులోని వెరసుల వ్యత్యాసమును ఇవ్వని అంశముగా పరిగణించవలెను.

(d) బ్రాంచి స్థిరాస్తుల ముగింపు నిల్వను నమోదు చేయునపుడు తరుగుదల పోను మిగిలిన నిల్వనే చూపించవలెను.

ఉదా: 1. ఢిల్లీలో హెడ్డాఫీసు గల కామత్ అండ్ కో వారికి పాట్నాలో ఒక బ్రాంచి ఉన్నది. 2003, డిసెంబరు 31తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు బ్రాంచితో హెడ్డాఫీసు జరిపిన వ్యవహారములు ఈక్రింది విధంగా ఉన్నాయి.

1.1.2003 న బ్రాంచి వద్ద నిల్వలు	రు.
సరుకు నిల్వ	32,000
ఋణగ్రస్తులు	16,000
చిల్లర నగదు నిల్వ	500

సంవత్సరములో జరిగిన వ్యవహారాలు :

బ్రాంచికి పంపిన సరుకు		1,52,000
బ్రాంచి నుండి సరుకు వాపసు		2,000
బ్రాంచికి పంపిన నగదు :		
జీతాలు	7,500	
అద్దె	2,400	
చిల్లర నగదు	3,000	12,900
బ్రాంచి నుండి వచ్చిన నగదు :		
నగదు అమ్మకాలు	12,500	
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలు	1,58,000	1,70500

31.12.2003 న బ్రాంచి వద్ద నిల్వలు :

సరుకు నిల్వ	24,000
ఋణగ్రస్తులు	51,000
చిల్లర నగదు	600

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను తయారుచేయండి.

జవాబు :

కామత్ అండ్ కో పుస్తకాలలో

పాట్నా బ్రాంచి ఖాతా

2003	To తెచ్చిన నిల్వ			2003	By బాంకు - నగదు వసూలు		
జ.1.	బ్రాంచి సరుకు నిల్వ		32,000	జ.1	నగదు అమ్మకాలు	12,500	
	బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు		16,000		ఋణగ్రస్తులు	1,58,000	1,70,500
	చిల్లర నగదు		500				
డి. 31	To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు		1,52,000		By బ్రాంచికి పంపిన సరుకు వాపస్		2,000
	To బాంకు-నగదు చెల్లింపు				By తేల్చిన నిల్వ		
	జీతాలు	7500			బ్రాంచి సరుకు నిల్వ		2,400
	అద్దె	2400			బ్రాంచి ఋణ గ్రస్తులు		51,000
	చిల్లర నగదు	3000	12,900		చిల్లర నగదు		600
	To లాభ నష్టాల ఖాతా - లాభం		34,700				
			2,48,100				**2,48,100**

ఉదా : 2.

బెంగుళూరులో హెడ్డాఫీస్ గల రాజేంద్ర అండ్ కో వారు గుంటూరులో ఒక బ్రాంచిని కలిగియున్నారు. 2003,డిసెంబరు 31తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి ఈ క్రింది వ్యవహారాలలో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను తయారుచేయండి.

2003,జనవరి1న నిల్వలు:		రు.
బ్రాంచి సరుకు నిల్వ		12,000
బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల నిల్వ		4,000
బ్రాంచి చిల్లర నగదు నిల్వ		500
బ్రాంచి వద్ద ఫర్నిచర్		5,000
ముందుగా చెల్లించిన భీమా		150
చెల్లించవలసిన జీతాలు		100
సంవత్సరములో జరిపిన వ్యవహారాలు :		
బ్రాంచికి పంపిన సరుకు		80,000
బ్రాంచి వద్ద నగదు అమ్మకాలు		1,30,000
అరువు అమ్మకాలు		40,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలు		35,000
బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల నుండి నేరుగా హెడ్డాఫీసుకు		
వసూలైన నగదు		2,000
ఋణగ్రస్తులకు అనుమతించిన డిస్కౌంట్		100
ఖర్చుల కోసం బ్రాంచికి పంపిన నగదు :		
అద్దె (10 నెలలకు)	2,000	
జీతాలు	2,400	
చిల్లర నగదు	1,000	
భీమా (31.3.2004 వరకు)	600	6,000
బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీస్‌కు సరుకు వాపసు		1,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి సరుకు వాపసు	2,000	
బ్రాంచి చెల్లించిన చిల్లర ఖర్చులు	850	
2003,డిసెంబర్ 31న నిల్వలు		
బ్రాంచి సరుకు నిల్వ	7,000	
బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల నిల్వ	4,900	

ఫర్నీచర్‌పై 10% తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయవలెను. బ్రాంచి దగ్గర రు.1500 సరుకు అగ్ని ప్రమాదానికి గురికాగా భీమా కంపెనీ రు. 1000ల నష్టపరిహారమును చెల్లించినది.

2003.				2003			
జ.1	To తెచ్చిన నిల్వ			జ.1	By తెచ్చిన నిల్వ		
	బ్రాంచి సరుకు నిల్వ		12,000		చెల్లించవలసిన జీతాలు		100
	బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల నిల్వ		4,000	డి.31	By బాంకు -నగదు వసూలు:		
	బ్రాంచి చిల్లర నగదు		500		నగదు అమ్మకాలు	1,30,000	
	బ్రాంచి వద్ద ఫర్నీచర్		5,000		ఋణగ్రస్తుల నుండి		
	ముందుగా చెల్లించిన భీమా		150		వసూలు 37,000		
డి.31	To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు		80,000		భీమా క్లెయిమ్ 1,000		1,68,000
	To బాంకు ఖర్చులు				బ్రాంచికి పంపిన సరుకు		
	అద్దె (10 నెలలకు)	2,000			(బ్రాంచి నుంచి వాపస్)		1,000
	జీతాలు	2,400			తేల్చిన నిల్వ :		
	చిల్లర నగదు	1,000			బ్రాంచి సరుకు నిల్వ		7,000
	భీమా(31.3.04వరకు)	600			బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు		4,900
	To తేల్చిన నిల్వ				బ్రాంచి చిల్లర నగదు		650
	చెల్లించవలసిన అద్దె	400			బ్రాంచి ఫర్నీచర్	5,000	
	To లాభనష్టాల ఖాతా (లాభం)		78,250		తీ : తరుగుదల 500	4,500	
					ముందుగా చెల్లించిన భీమా (600×3/12)		150
			1,86,300				**1,86,300**

గమనిక : (a) ఋణగ్రస్తుల నుండి నేరుగా హెడ్డాఫీస్‌కు వసూలైన నగదు రు.2,000లను మరియు భీమా క్లెయిమ్ రూ..1,000లను బ్రాంచి ద్వారా వసూలైనట్లుగానే పరిగణించవలెను.

(b) చిల్లర నగదు ముగింపు నిల్వను ఈ క్రింది విధంగా కనుగొనవచ్చును.

చిల్లర నగదు ప్రారంభనిల్వ	రూ. 500
కూ: హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి పంపిన చిల్లర నగదు	రూ. 1000
	రూ. 1,500
తీ : బ్రాంచి చెల్లించిన చిల్లర ఖర్చులు	రూ. 850
చిల్లర నగదు ముగింపు నిల్వ	రూ. 650

(c) అద్దె 10 నెలలకు మాత్రమే చెల్లించబడినది. రెండు నెలలకు చెల్లించవలసిన అద్దె (2000/10 × 2) రూ..400 లను ముగింపులో అప్పుగా చూపించ వలెను.

(d) భీమా ప్రీమియం రు.600 లు 31.3.2004తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి చెల్లించబడినది. మూడు నెలలకు సరిపడే ప్రీమియం (600/12×3) రూ..150 లను ముగింపులో ముందుగా చెల్లించిన భీమాగా చూపవలెను.

ఇన్వాయిస్ ధర ప్రకారం సరుకు సరఫరా (Supplying the goods at Invoice Price)

హెడ్డాఫీస్ ఖరీదు ప్రకారం గాని లేక ఇన్వాయిస్ ధర ప్రకారం గాని బ్రాంచికి సరుకును సరఫరా చేయవలెను.

సరుకును ఖరీదుపై సరఫరా చేసినప్పుడు అసలు ధరల ప్రకారమే పద్దులు నమోదగుట వలన సర్దుబాట్లేమీ చేయనవసరం లేదు. పైన చూపించిన రెండు ఉదాహరణలు ఖరీదుపై సరుకు సరఫరాకు చెందినవే.

ఇన్వాయిస్ ధర అనగా కనీస అమ్మకపు ధర. సరుకు ఖరీదుకు నిర్ణీత శాతం లాభమును కలిపి ఇన్వాయిస్ ధరను నిర్ణయిస్తాంచెదరు. ఈ ఇన్వాయిస్ ధర ప్రకారం హెడ్డాఫీస్ సరఫరా చేసినట్లయితే దిగువ తెలిపిన మూడు వ్యవహారములు ఇన్వాయిస్ ధర ప్రకారమే బ్రాంచి ఖాతాలో నమోదు చేయబను.

(a) బ్రాంచి ప్రారంభ సరుకు నిల్వ

(b) బ్రాంచికి పంపిన సరుకు

(c) బ్రాంచి ముగింపు సరుకు నిల్వ

ఈ మూడు అంశములలో ఖరీదు కంటే అధికంగా నమోదైన మొత్తమును" ఇన్వాయిస్ ధర ఆధిక్యత" (Loading in Invoice Price) అందురు. ఈ వ్యత్యాసమును సర్దుబాటు చేయనిదే బ్రాంచి ఖాతా ద్వారా వాస్తవ లాభనష్టాలను కనుగొనుటకు వీలుండదు.

ఉదాహరణకు ఒక హెడ్డాఫీస్ తన బ్రాంచికి రు.50,000ల ఖరీదు గల సరుకును ఖరీదుపై 20% లాభమును కలిపిన ఇన్వాయిస్ ధరకు సరఫరా చేసింది. అప్పుడు ఆ సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర 50,000+20%= 50,000+10,000=60,000 లు అగును. ఈ ధరలో ఇమిడి ఉన్న అధిక మొత్తమును "లోడింగ్ " అందురు. ఈ లోడింగ్ నిష్పత్తి ఖరీదుపై20/100 కు లేదా ఇన్వాయిస్ ధరపై 20/120కు సమానము. బ్రాంచికి పంపిన సరుకును ఇన్వాయిస్ ధర ప్రకారం అనగా రు. 60,000లతో బ్రాంచి ఖాతాకు డెబిట్ చేయుట జరుగును. గనుక లోడింగ్ రు.10,000లను బ్రాంచి ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయుట ద్వారా సర్దుబాటు చేయవచ్చును. ప్రారంభ సరుకు మరియు ముగింపు సరుకు కూడా ఇన్వాయిస్ ధర ప్రకారమే నమోదయి వుండును. గనుక ఆమొత్తములలోని ఇన్వాయిస్ ధర వ్యత్యాసములను " సరుకు నిల్వ నిధి" అనే పేరుతో సర్దుబాటు చేస్తూ బ్రాంచి ఖాతాలో ఆ సర్దుబాట్లను తగిన వైపున చూపించవలెను. సర్దుబాట్లు నమోదయిన తరువాతనే లాభనష్టాలను తేల్చవలెను.

ఈ సర్దుబాట్లకు అవసరమైన చిట్టాపద్దులు ఈ క్రింది విధంగా వుండును.

(a) బ్రాంచికి పంపిన సరుకు విలువలోని ఇన్వాయిస్ ధర ఆధిక్యతను (లోడింగు) సర్దుబాటు చేసొనందుకు

బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఖాతా			xxxx

గమనిక: బ్రాంచికి పంపిన స్థూల సరుకు విలువలో బ్రాంచినుండి వాపసు వచ్చిన సరుకు విలువను తగ్గించి నికర సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర మీదనే ఈ లోడింగ్‌ను గణన చేయవలెను.

(b) బ్రాంచి ప్రారంభ సరుకు విలువలోని ఇన్వాయిస్ ధర ఆధిక్యతను సర్దుబాటు చేసినందుకు

బ్రాంచికి సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఖాతా			xxxx

(c) బ్రాంచి ముగింపు సరుకు విలువలోని ఇన్వాయిస్ ధర ఆధిక్యతను సర్దుబాటు చేసినందుకు

బ్రాంచి ఖాతా		xxxxx	
To బ్రాంచి సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా			xxxxx

గమనిక: బ్రాంచి ముగింపు ఆస్తులు మరియు అప్పులు హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలోని ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో చూపించబడును. అప్పుడు బ్రాంచి ముగింపు సరుకు నిల్వ నుండి "సరుకు నిల్వ" ని తగ్గింపుగా చూపించెదరు.

ఉదా 3 :విజయవాడలోని రాయుడు అండ్ కో వారికి నెల్లూరులో ఒక బ్రాంచి ఉన్నది. హెడ్డాఫీసు బ్రాంచికి అవసరమైన సరుకును ఖరీదు పై 25 % లాభమును కలిపిన ఇన్వాయిస్ ధరకు సరఫరా చేయుట జరుగును. బ్రాంచి ఖర్చులన్నిటినీ హెడ్డాఫీసు చెల్లించును. బ్రాంచి వద్ద నగదు వసూళ్ళు ఎప్పటికప్పుడు హెడ్డాఫీసు పేరున బ్యాంకులో జమ చేయబడును. 2003, డిసెంబరు 31 తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు చెందిన ఈ క్రింది వివరాలతో

(ఎ) సరుకును ఖరీదు ప్రకారం చూపించినపుడు మరియు

(బి) సరుకును ఇన్వాయిస్ ధర ప్రకారం చూపించినపుడు

హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను తయారుచేయండి.

2003, జనవరి 1 న బ్రాంచి వద్ద నిల్వలు :		రూ.
సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర ప్రకారం)		15,000
ఋణగ్రస్తులు		2,700
చిల్లర నగదు		100
బ్రాంచికి పంపిన సరుకు (ఇన్వాయిస్ ధర)		26,000
హెడ్డాఫీసు చెల్లించిన బ్రాంచి ఖర్చులు		
అద్దె	1,200	
వేతనాలు	500	
జీతాలు	2,300	4,000
హెడ్డాఫీసుకు బ్రాంచి చెల్లించిన నగదు		
నగదు అమ్మకాలు	800	
ఋణగ్రస్తులు నుండి వసూలు	22,000	30,000
బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీసుకు వాపసు వచ్చిన		
సరుకు (ఇన్వాయిస్ ధర)		1,000
2003, డిసెంబరు 31 న బ్రాంచి వద్ద నిల్వలు		
సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)		13,000
ఋణగ్రస్తులు		2,000
చిల్లర నగదు		50

జవాబు: ఈ ఉదాహరణలోని సరుకు ఖరీదు మరియు ఇన్వాయిస్ ధర ఆధిక్యతలను ఈ క్రింది విధంగా విశ్లేషించవచ్చును.

సరుకు ఖరీదు రు.100 లు అనుకొంటే

లాభము రు.25 లు మరియు

ఇన్వాయిస్ ధర = 100 + 25 = రు. 125 అగును.

ఇవ్వబడిన ఇన్వాయిస్ ధరలు గనుక

ఇన్వాయిస్ ధరలో ఇమిడి వున్న లాభం నిష్పత్తి = 25/125 అగును.

ఈ భిన్నం సహాయంతో పై ఉదాహరణలోని

సరుకు విలువలలోని "లోడింగు" మరియు ఖరీదులను

ఈ క్రింది విధంగా గణన చేయవచ్చును.

(i)	బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర	= రు. 26,000
	తీ: ఈ ధరలో ఇమిడివున్న లాభము: 26000×25/125	= రు. 5,200
	బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖరీదు	20,800
	బ్రాంచి నుండి వాపసు వచ్చిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర	= రు.1,000
	తీ: ఈ ధరలో ఇమిడివున్న లాభము: 1000×25/125	= రు.200
	బ్రాంచి నుండి వాపసు వచ్చిన సరుకు ఖరీదు	800
	బ్రాంచికి పంపిన నికర సరుకుపై లోడింగ్ =	
	5200 - 200	= రు.5,000
	దీనిని నేరుగా ఈ క్రింది విధంగా గణన చేయవచ్చును.	
	బ్రాంచి పంపిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర	= రు.26,000
	తీ: వాపసు వచ్చిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర	1,000
	బ్రాంచికి పంపిన నికర సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర	25,000
	తీ: ఈ ధరలో ఇమిడి వున్న లాభము 25000×25/125	= 5,000
	బ్రాంచికి పంపిన నికర సరుకు ఖరీదు	20,000
(ii)	బ్రాంచి ప్రారంభ సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర	= రు.15,000
	తీ: దీనిలో ఇమిడివున్న లాభము= 15000×25/125	3,000
	బ్రాంచి ప్రారంభ సరుకు ఖరీదు	12,000
(iii)	బ్రాంచి ముగింపు సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర	= రు.13,000
	తీ: దీనిలో ఇమిడి వున్న లాభము = 13000×25/125	2,600
	బ్రాంచి ముగింపు సరుకు ఖరీదు	10,400

(a) సరుకును ఖరీదు ప్రకారం చూపించినపుడు

రాయుడు అండ్ కో పుస్తకాలలో

నెల్లూరు బ్రాంచి ఖాతా

2003 జ.1	To తెచ్చిన నిల్వ		2003	By బాంకు - నగదు వసూలు:	
	బ్రాంచి సరుకునిల్వ (15000-3000)	12,000	డి.31	నగదు అమ్మకాలు: 8000	
	బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	2,700		ఋణగ్రస్తులు నుండి వసూలు: 22000	30000
	బ్రాంచి చిల్లర నగదు	100		By బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	
				(సరుకు వాపసు) (1000-200)	800

డి.31	To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు (26000-5200)	20,800	By తేల్చిన నిల్వ:	
			బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (13000-2600)	10,400
	To బ్యాంకు - ఖర్చులు :		బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	2,000
	అద్దె 1200		బ్రాంచి చిల్లర నగదు	50
	వేతనాలు 500			
	జీతాలు 2300	4,000		
	To లాభనష్టాల ఖాతా (లాభం)	3,650		
		43,250		**43,250**

(B)సరుకును ఇన్వాయిస్ ధర ప్రకారం చూపించినపుడు

రాయుడు అండ్ కో పుస్తకాలలో

నెల్లూరు బ్రాంచి ఖాతా

2003	To తెచ్చిన నిల్వ:	రు.	2003	By బ్రాంచి సరుకు నిల్వ నిధి	
జ.1	బ్రాంచి సరుకునిల్వ	8,000	జ.1	(ప్రారంభ సరుకులోడింగ్)	
	బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	10,000		(8000 × 33 1/3 / 133 1/3)	2,000
	బ్రాంచి చిల్లర నగదు	1,000	డి.31	By బాంకు-నగదు వసూలు	
	బ్రాంచి ఫర్నీచర్	2,000		నగదు అమ్మకాలు 50000	
డి.31	To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	88,000		ఋణగ్రస్తుల నండి వసూలు 20000	
	To బాంకు - ఖర్చులు :			భీమా క్లెయిమ్ 500	70,500
	రవాణా 500			By బ్రాంచికి పంపిన సరుకు వాపసు	2,000
	అద్దె 1000			By బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	
	జీతాలు 1000				
	ప్రకటనలు 200	5,600		లోడింగ్ (86000 × 33 1/3 /133 1/3)	21,500
	To బాంకు - చిల్లర నగదు	2,000		By తేల్చిన నిల్వ :	
	To బ్రాంచి సరుకు నిల్వ నిధి			బ్రాంచి సరుకునిల్వ	7,800
	(ముగింపు సరుకులో లోడింగ్)			బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	25,150
	(7800 × 33 1/3 /133 1/3)	1,950		బ్రాంచి చిల్లరనగదు	1,500
	To లాభనష్టాల ఖాతా (లాభం)	13,820		బ్రాంచి ఫర్నీచర్(2000-80)	1,920
		1,32,370			**1,32,370**

గమనిక: ఈ ఉదాహరణలో బ్రాంచి ముగింపు సరుకునిల్వను , ముగింపు ఋణగ్రస్తుల నిల్వను మరియు ముగింపు చిల్లర నగదు నిల్వను ఇవ్వలేదు. వీటిని దిగువ తెలిపిన మెమోరాండం ఖాతాల ద్వారా తెలుసుకొనవచ్చును.

మెమోరాండం సరుకునిల్వ ఖాతా

To తెచ్చిన నిల్వ	8,000	By నగదు అమ్మకాలు	50,000
To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	88,000	By అరువు అమ్మకాలు	36,000
To అమ్మకాల వాపసులు	800	By అగ్ని ప్రమాదానికి గురియైన సరుకు	1,000
		By బ్రాంచి నుండి సరుకు వాపసు	2,000
		By తేల్చిన నిల్వ	7,800
	96,800		**96,800**

మెమోరాండం ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

To తెచ్చిన నిల్వ	1,000	By బాంకు (70500-50000-500)	20,000
To అరువు అమ్మకాలు	36,000	By అమ్మకాల వాపసులు	800
		By రాని బాకీలు	50
		By తేల్చిన నిల్వ	25,150
	46,000		**46,000**

మెమోరాండం చిల్లర నగదు ఖాతా

To తెచ్చిన నిల్వ	1,000	By చిల్లర ఖర్చులు-చెల్లించినవి	1,500
To బాంకు	2,000	By తేల్చిన నిల్వ	1,500
	3,000		**3,000**

11.5.2 సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి (Stock and Debtors System)

అస్వతంత్ర బ్రాంచీల వ్యవహారాలకు హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో ఖాతాలను నిర్వహించుటలో ఇది రెండవ పద్ధతి. బ్రాంచి పెద్దదిగా వున్నప్పుడు మరియు బ్రాంచికి సరుకును ఇన్వాయిస్ ధర ప్రకారం సరఫరా చేయుచున్నప్పుడు ఈ పద్ధతి అనువైనది. ఈ పద్ధతి ప్రకారం హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయరు. ప్రత్యామ్నాయంగా దిగువ తెలిపిన అనేక ఖాతాలను తయారు చేయుదురు.

1. బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా (Branch Stock Account)

బ్రాంచికి పంపిన సరుకు, బ్రాంచి వద్ద అమ్మిన సరుకు, సరుకు వాపసులు, సరుకులో తరుగు లేదా మిగులు, మొదలగు అంశములు ఈ ఖాతాలో నమోదగును. ఈ ఖాతాలోని తేల్చిన నిల్వ బ్రాంచి దగ్గర వున్న ముగింపు సరుకు ఇన్వాయిస్ ధరను తెలుపును.

2. బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా (Branch Debtors Account)

బ్రాంచి దగ్గర అరువు అమ్మకాలు, అమ్మకాల వాపసులు, ఋణగ్రస్తుల నుండి నగదు వసూలు, రాని బాకీలు, ఇచ్చిన డిస్కౌంట్లు మొదలగు వ్యవహారములు ఈ ఖాతాలో నమోదగును. ఈ ఖాతాలోని తేల్చిన నిల్వ ఋణగ్రస్తుల ముగింపు నిల్వను సూచించును.

3. బ్రాంచి ఖర్చుల ఖాతా(Branch Expenses Account)

బ్రాంచి కోసం హెడ్డాఫీసు చెల్లించిన ఖర్చులతో పాటు రాని బాకీలు, ఇచ్చిన డిస్కౌంట్లు మొదలగునవి కూడా ఈ ఖాతాలో డెబిట్ చేయబడును. ముగింపులో ఈ ఖాతా నిల్వను బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించుట జరుగును.

4. బ్రాంచికి పంపిన సరుకుఖాతా(Goods sent to Branch Accounts)

హెడ్డాఫీసు బ్రాంచికి పంపిన సరుకు, బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీకు సరకు వాపసు మరియు పంపిన సరుకు విలువలో "లోడింగ్" ఈ ఖాతాకు నమోదగును. ఈ ఖాతాలోని తేల్చిన నిల్వ బ్రాంచికి పంపిన నికర సరుకు ఖరీదుకు సమానమగును. దీనిని కొనుగోలు ఖాతా లేదా వర్తకపు ఖాతాకు మళ్ళించి ముగించుట జరుగును.

5. బ్రాంచికి సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా (Branch Stock Reserve Account)

బ్రాంచి ప్రారంభ మరియు ముగింపు సరుకు నిల్వలలోని ఇన్వాయిస్ ధర వ్యత్యాసములు (లోడింగ్) ఈ ఖాతాకు నమోదగును. ఈ ఖాతాలోని తేల్చిన నిల్వ ముగింపు సరుకు నిల్వ నిధిని సూచించును.

6. బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా (Branch Adjustment Account)

బ్రాంచి ప్రారంభ మరియు ముగింపు సరుకునిల్వ నిధులు, బ్రాంచికి పంపిన సరుకు విలువలో "లోడింగు" బ్రాంచి సరుకు నిల్వల తరుగు లేదా మిగులులో "లోడింగ్" మొదలగు సర్దుబాట్లు ఈ ఖాతాలో నమోదగును. ఈ ఖాతాలోని తేల్చిన నిల్వ స్థూల లాభము / స్థూల నష్టముగా బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించబడును.

7. బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా (Branch Profit and Loss Account)

బ్రాంచి స్థూల లాభ నష్టాలతో పాటు, బ్రాంచి ఖర్చులు, బ్రాంచి సరుకు నిల్వల తరుగు లేక మిగులు ఖరీదు మొదలగు అంశాలు ఈ ఖాతాకు నమోదగును. ఈ ఖాతాలోని తేల్చిన నిల్వను నికర లాభము/నికర నష్టముగా సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించుట జరుగును. పైన తెలిపిన ఖాతాలే గాక అవసరమును బట్టి బ్రాంచి స్థిరాస్తుల ఖాతా బ్రాంచి నగదు ఖాతా అనే ఖాతాలను కూడా తయారుచేయవచ్చును.

(ఎ) బ్రాంచి స్థిరాస్తుల ఖాతా: (Branch Fixed Assets Account)

బ్రాంచి వద్ద వున్న స్థిరాస్తుల వివరాలు బ్రాంచి కోసం కొన్న స్థిరాస్తుల, తరుగుదల మొదలగునవి ఈ ఖాతాకు నమోదగును. ఈ ఖాతాలోని తేల్చిన నిల్వ బ్రాంచి స్థిరాస్తుల ముగింపు నిల్వను తెలియజేయును.

(బి) బ్రాంచి నగదుఖాతా (Brach Cash Account)

బ్రాంచికి పంపిన నగదు, బ్రాంచి నుండి వచ్చిన నగదు, అమ్మకాల ద్వారా బ్రాంచికి చేరిన నగదు మొదలగు వ్యవహారములు ఈ ఖాతాలో నమోదగును. ఈ ఖాతాలోని తేల్చిననిల్వ ముగింపులో బ్రాంచి వద్దనున్న నగదు నిల్వను తెలుపును.

గమనిక: అభ్యాసములో సాధారణంగా మొదటి ఏడు ఖాతాలు ఏర్పాటు చేయట జరుగును.

నమూనా చిట్టాపద్దులు:-

సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతిలో బ్రాంచి వ్యవహారములను నమోదు చేయుటకు హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో ఈ క్రింది చిట్టాపద్దులు అవసరమగును.

1. బ్రాంచికి సరుకు పంపినందుకు (ఇన్వాయిస్ ధరతో)

బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతా			xxxx

2. బ్రాంచి నుండి సరుకు వాపసు వచ్చినందుకు

బ్రాంచికి పంపిన సరుకుఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి సరుకునిల్వ ఖాతా			xxxx

3. బ్రాంచి సరుకును నగదుకు అమ్మినందుకు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి సరుకునిల్వ ఖాతా			xxxx

4. బ్రాంచి సరుకును అరువుపై అమ్మినందుకు

బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా			xxxx

5. ఋణగ్రస్తుల నుండి నగదు వసూలైనందుకు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా			xxxx

6. ఋణగ్రస్తుల నుండి సరుకు వాపసు వచ్చినందుకు

బ్రాంచి సరుకునిల్వ ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా			xxxx

7. ఋణగ్రస్తులకు డిస్కౌంట్ అనుమతించినందుకు

బ్రాంచి ఖర్చుల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా			xxxx

8. రాని బాకీలను రద్దు పరచినందుకు

బ్రాంచి ఖర్చుల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా			xxxx

9. బ్రాంచి కోసం స్థిరాస్తులను కొన్నందుకు

బ్రాంచి స్థిరాస్తుల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్యాంకు ఖాతా			xxxx

10. బ్రాంచి స్థిరాస్తులపై తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు

బ్రాంచి ఖర్చుల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి స్థిరాస్తుల ఖాతా			xxxx

11. బ్రాంచి సరుకునిల్వలో తరుగును సర్దుబాటు చేసినందుకు

బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	xxxx	
బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి సరుకునిల్వ ఖాతా			xxxx

12. బ్రాంచి సరుకు నిల్వలో మిగులును సర్దుబాటు చేసినందుకు

బ్రాంచి సరుకునిల్వ ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా		xxxx	
To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా			xxxx

13. బ్రాంచికి పంపిన సరుకు విలువలోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేసినందుకు (ఇన్వాయిస్ ధర ఆధిక్యత)

బ్రాంచి పంపిన సరుకు ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా			xxxx

14. బ్రాంచి ప్రారంభ సరుకు నిల్వలోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేసినందుకు			
బ్రాంచి సరుకునిల్వ నిధి ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా			xxxx
15. బ్రాంచి ముగింపు సరుకు నిల్వలోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేసినందుకు			
బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి సరుకునిల్వ నిధి ఖాతా			xxxx
16. బ్రాంచి స్థూల లాభమును మళ్ళించనందుకు			
బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా			xxxx
17. బ్రాంచి స్థూల నష్టమును మళ్ళించినందుకు			
బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా			xxxx
18. బ్రాంచి ఖర్చుల ఖాతాను ముగించినందుకు			
బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఖర్చుల ఖాతా			xxxx
19. బ్రాంచి నికర లాభనష్టాలను మళ్ళించినందుకు			
(ఎ) నికర లాభమయితే			
బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	xxxx	
To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా			xxxx
(బి) నికర నష్టమయితే			
సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా			xxxx
20. బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతాను ముగించినందుకు			
బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతా	Dr	xxxx	
To కొనుగోలు ఖాతా / వర్తకపు ఖాతా			xxxx

గమనిక: బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతాను "బ్రాంచి స్టాక్ ఖాతా" అని మరియు బ్రాంచి సరుకునిల్వ నిధి ఖాతాను "బ్రాంచి స్టాక్ రిజర్వు ఖాతా" అని వ్యవహరించవచ్చును.

ఉదా:5: అలహాబాద్‌లోని అశోక్ లిమిటెడ్ వారికి జైపూర్‌లో ఒక బ్రాంచి వున్నది. సరుకును ఖరీదుపై 25% కలిపి ఇన్వాయిస్ ధరకు సరఫరా చేయుట జరుగును. 31.12.2003 తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు బ్రాంచికి సంబంధించిన ఈ క్రింది వ్యవహారాలతో "సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల" పద్ధతిలో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారుచేయండి.

	రూ.
1.1.2003 న బ్రాంచి సరుకునిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)	20,000
1.1.2003 న బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల నిల్వ	10,000
సంవత్సరంలో జరిగిన వ్యవహారములు :-	
బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్ చేసిన సరుకు	3,00,000
నగదు అమ్మకాలు	90,000
అరువు అమ్మకాలు	1,85,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు	1,40,000
ఖాతాదారులకు అనుమతించిన డిస్కౌంట్	5,000
ఖాతాదారులు వాపసు చేసిన సరుకు	6,000
ఖర్చులకై బ్రాంచికి పంపిన నగదు:	
జీతాలు 5,600	
అద్దె 2,400	
ఇతర ఖర్చులు 2,000	10,000
31.12.2003 న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)	50,000

జవాబు.

అశోక్ లిమిటెడ్ పుస్తకాలలో

ఆవర్జా ఖాతాలు

బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా

2003	To తెచ్చిన నిల్వ:	20,000	2003	By బ్యాంక్ (నగదు అమ్మకాలు)	90,000
జ.1	To బ్రాంచికి పంపిన నగదు	3,00,000	జ.1	By బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	
	To బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	6,000		(అరువు అమ్మకాలు)	1,85,000
				By బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా	
				(తరుగులో లోడింగు)	200
				By బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	
				(తరుగు ఖరీదు)	800
				By తేల్చిన నిల్వ	50,000
		3,26,000			**3,26,000**

బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

2003	To తెచ్చిన నిల్వ	10,000	2003	By బ్యాంకు	1,40,000
జ.1	To బ్రాంచి సరుకునిల్వ ఖాతా	1,85,000	డి.31	By బ్రాంచి సరుకు నిల్వ వాపసు	6,000
				By బ్రాంచి ఖర్చులు - డిస్కౌంటు	5,000
				By తేల్చిన నిల్వ	44,000
		3,26,000			**3,26,000**

బ్రాంచి ఖర్చుల ఖాతా

2003	To బ్యాంకు:		2003	By బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	15,000
డి.31	జీతాలు 5600		డి.31		
	అద్దె 2400				
	ఇతర ఖర్చులు 2000	10,000			
	To బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	5,000			
		15,000			**15,000**

బ్రాంచి సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా

2003	To బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా	4,000	2003	By తెచ్చిన నిల్వ 20000×25/125	4,000
డి.31	To తేల్చిన నిల్వ	10,000	జ.1		
			డి.31	By బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా	
				50000×25/125	10,000
		14,000			**14,000**

బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతా

2003	To బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా లోడింగ్		2003	By బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా	3,00,000
డి.31	3,00,000 × 25/125	60,000	డి.31		
	To వర్తకపు ఖాతా	2,40,000			
		3,00,000			**3,00,000**

బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా

2003	To బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా		2003	By బ్రాంచి సరుకు నిల్వ నిధి	
డి.31	(తరుగులో లోడింగు)	200	డి.31	(ప్రారంభ సరుకు లోడింగ్)	4,000
	To బ్రాంచి సరుకునిల్వ నిధి ఖాతా				
	(ముగింపు సరుకు లోడింగ్)	10,000		By బ్రాంచి పంపిన సరుకు	
				(పంపిన సరుకులో లోడింగ్)	60,000
	To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా				
	(స్థూల లాభం)	53,800			
		64,000			**64,000**

బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా

2003	To బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా		2003	By బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా	
డి.31	(తరుగు ఖరీదు)	800	డి.31	(స్థూల లాభం)	53,800
	To బ్రాంచి ఖర్చుల ఖాతా	15,000			
	To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా				
	(నికర లాభం)	38,000			
		53,800			**53,800**

గమనిక: ఖరీదు +25% గా ఇన్వాయిస్ ధర నిర్ణయించబడినది. ఖరీదు రు.100 అయితే ఇన్వాయిస్ ధర 100+25 = రు.125 ఇన్వాయిస్ ధరలో లోడింగ్ నిష్పత్తి = 25/125 అగును. అందుచేత సరుకు అంశాలలో లోడింగ్‌ను గణనచేయుటకు ఇన్వాయిస్ ధరలను 25/125 చేత గుణించవలెను.

ఉదా:6: భారత్ కాస్మటిక్స్ లిమిటెడ్ వారికి ఆగ్రా మరియు కాన్పూర్‌లలో రెండు బ్రాంచిలు వున్నవి. హెడ్డాఫీసు సరుకును ఖరీదు + 50% ధరకు బ్రాంచిలకు ఇన్వాయిస్ చేయుచుండును. బ్రాంచిలు తమ నగదు వసూళ్ళను ఎప్పటికప్పుడు హెడ్డాఫీసు ఖాతాలో జమ చేయుచుండును. బ్రాంచిల ఖర్చులను నేరుగా హెడ్డాఫీసు చెల్లించుచుండును. 2003, డిసెంబర్ 31 తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు బ్రాంచిలకు సంబంధించిన ఈ క్రింది వ్యవహారాలతో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో "సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి" లో అవసరమైన ఖాతాలను తయారు చేయండి.

	ఆగ్రా	కాన్పూర్
2003 జనవరి 1 న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)	9,300	15,600
2003 జనవరి 1 న బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	6,800	8,700
బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్ చేసిన సరుకు (ఖరీదు)	34,000	36,000
బ్రాంచిల దగ్గర అమ్మకాలు :		
నగదు అమ్మకాలు	25,010	35,000
అరువు అమ్మకాలు	31,000	30,100
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు	30,400	29,800
ఋణగ్రస్తుల నుండి సరుకు వాపసులు	1,200	1,500
బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీసుకు సరుకు వాపసులు	1,500	-
కాన్పూర్ బ్రాంచి నుండి ఆగ్రా బ్రాంచికి సరుకు బదిలీ	2,100	2,100
సరుకు నిల్వలో మిగులు	-	300
సరుకు నిల్వలో తరుగు	450	-
ఖాతాదారులకు అనుమతించిన డిస్కౌంట్	200	350
బ్రాంచిల వద్ద ఖర్చులు	5,400	6,700

జవాబు:

భారత్ కాస్మటిక్స్ లిమిటెడ్ పుస్తకాలలో

ఆవర్జా ఖాతా

బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా

తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్	తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్
2003	To తెచ్చిన నిల్వ	9,300	15,600	2003	By బాంకు - నగదు అమ్మకం	25,010	35,000
జ.1	To బ్రాంచికి పంపిన సరకు			డి.31	By బ్రాంచి -ఋణగ్రస్తులు		
	(ఇన్వాయిస్ ధర)	51,000	54,000		అరువు-అమ్మకాలు	31,000	30,100
	To బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు -				బ్రాంచికి పంపిన		
	వాపసులు	1,200	1,500		By సరుకు వాపసు	1,500	-
	To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు -				బ్రాంచికి పంపిన సరకు		
	సరుకు బదిలీ	2,100	-		By సరుకు బదిలీ	-	2,100
	To బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా				By బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా		
	(సరుకు మిగులులో లోడింగ్)	-	100		సరుకు తరుగుకై లోడింగ్	150	-
	To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా -				By బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా		
	మిగులు ఖరీదు		200		సరుకు తరుగు ఖరీదు	300	-
					By తేల్చిన నిల్వ	5,640	4,200
		63,600	**71,400**			**63,600**	**71,400**

బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా

తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్	తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్
2003	To తెచ్చిన నిల్వ	6,800	8,700	2003	By బాంకు-నగదు వసూలు	30,400	29,800
జ.1	To బ్రాంచి సరుకునిల్వ						
డి.31	అరువు అమ్మకాలు	31,000	30,100		By బ్రాంచి సరుకు నిల్వ		
					అమ్మకపు వాపసులు	1,200	1,500
					By బ్రాంచి ఖర్చులు-డిస్కౌంట్	200	350
					By తేల్చిన నిల్వ	6,000	7,150
		37,800	**38,800**			**37,800**	**38,800**

బ్రాంచి ఖర్చుల ఖాతా

తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్	తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్
2003	To బాంకు	5,400	6,700	2003	By బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	5,600	7,050
డి.31	To బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	200	350	డి.31			
		5,600	**7,050**			**5,600**	**7,050**

బ్రాంచి సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా

తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్	తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్
2003	To బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా	3,100	5,200	2003	By తెచ్చిన నిల్వ		
డి.31				జ.1	(ప్రారంభ సరుకులో లోడింగ్)	3,100	5,200
	To తేల్చిన నిల్వ	1,880	1,400	డి.31	By బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా		
					(ముగింపు సరుకులో లోడింగ్)	1,880	1,400
		4,980	**6,600**			**4,980**	**6,600**

బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతా

తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్	తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్
2003	To బ్రాంచి సరుకు ఖాతా-వాపసు	1,500	-	2003	By బ్రాంచి సరుకు నిల్వ	51,000	54,000
డి.31	To బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా			డి.31			
	బదిలీ	-	2,100		By బ్రాంచి సరుకునిల్వ ఖాతా		
	To బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా				బదిలీ	2,100	-
	లోడింగ్	17,200	17,300				
	To వర్తకపు ఖాతా	34,400	34,600				
		53,100	**54,00**			**53,100**	**54,000**

బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా

తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్	తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్
2003	To బ్రాంచి సరుకు నిల్వ -తరుగు	150	-	2003	By బ్రాంచి సరుకు నిల్వ నిధి	3,100	5,200
డి.31	To బ్రాంచి సరుకు నిల్వ నిధి			డి.31	By బ్రాంచి సరుకు నిల్వ మిగులు	-	100
	(ముగింపు)	1,880	1,400				
	To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	18,270	21,200		By బ్రాంచికి పంపిన సరుకు-లోడింగ్	17,200	17,300
	(స్థూలలాభం)						
		20,300	**22,600**			**20,300**	**22,600**

బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా

తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్	తేది		ఆగ్రా	కాన్పూర్
2003	To బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా			2003	By బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతా		
డి.31	తరుగు	300	-	డి.31	(స్థూలలాభం)	18,270	21,200
	To బ్రాంచి ఖర్చుల ఖాతా	5,600	7,050		By బ్రాంచి సరుకు నిల్వ ఖాతా	-	200
	To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా				(మిగులు)		
	(నికర లాభం)	12,370	14,350				
		18,270	**21,400**			**18,270**	**21,400**

గమనిక : ఈ అభ్యాసములో బ్రాంచిలకు పంపిన సరుకు ఖరీదు ఇవ్వబడినది. ఆ సరుకు ఇన్వాయిస్ ధరలను ఈ క్రింది విధంగా కనుగొనుట జరిగింది. ఆగ్రా బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర = 34,000× 150 / 100 = రూ. 51,000

కాన్పూరు బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర = 36,000 × 150 / 100 = రూ. 54,000

ఇన్వాయిస్ ధరలో లోడింగ్ నిష్పత్తి = 50 / 150 =1/ 3

ఆగ్రా బ్రాంచికి పంపిన నికర సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర = 51,000 + 2,100 - 1,500 = రూ. 51,600

దీనిపై లోడింగ్ =51,600 × 50/150= రూ. 17,200

కాన్పూరు బ్రాంచికి పంపిన నికర సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర = 54,000 - 2,100 = రూ. 51,900

దీనిపై లోడింగ్ = 51,900 × 50/150 =రూ.17,300

11.5.3. ముగింపు ఖాతాల పద్ధతి (Final Accounts System)

అస్వంతంత్ర బ్రాంచి వ్యవహారములను హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో ముగింపు ఖాతాల పద్ధతిలో కూడా నమోదు చేయవచ్చును. అనగా బ్రాంచి ద్వారా సంపాదించిన లాభనష్టాలను కనుగొనుటకు బ్రాంచి వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేయవచ్చును. అయితే ఈ పద్ధతిలో బ్రాంచికి పంపిన సరుకు బ్రాంచి ప్రారంభ మరియు ముగింపు సరుకు విలువలను ఖరీదు ప్రకారం నమోదు చేయవలెను. మెమోరాండం బ్రాంచి వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతా ద్వారా నికర లాభనష్టాలు కనుగొన్నప్పటికీ బ్రాంచి ఖాతాను కూడా తయారుచేయవలసి యుండును. ఇక్కడ బ్రాంచి ఖాతా ఋణగ్రస్తుల పద్ధతిలో వలె నామమాత్రపు ఖాతా లక్షణమును గాక వ్యక్తిగత ఖాతా లక్షణమును కలిగియుండును. సంవత్సరాంతంలో బ్రాంచి ఖాతా నిల్వ బ్రాంచి వద్ద నున్న నికర ఆస్తులు (ఆస్తులు - అప్పులు)గా పరిగణించబడి హెడ్డాఫీస్ ఆస్థి అప్పుల పట్టీలో ఆస్తుల వైపున చూపించబడును.

ఉదా :-7 :

అశ్వనీ అండ్ కో వారికి నాగపూర్‌లో ఒక బ్రాంచి వున్నది. బ్రాంచికి అవసరమైన సరుకును హెడ్డాఫీస్ ఖరీదుపై 25% లాభమును కలిపిన ఇన్వాయిస్ ధరకు సరఫరా చేయుచుండును. బ్రాంచి ఖర్చులన్నింటినీ హెడ్డాఫీస్ చెల్లించుచుండును.. బ్రాంచి తన అమ్మకాల ఆవర్జాను నిర్వహిస్తూ వారాంతమున హెడ్డాఫీస్‌కు నివేదికలను పంపుతూ, నగదు వసూళ్ళను ఎప్పటికప్పుడు హెడ్డాఫీస్ పేర జమ చేయుచుండును. 31.డిసెంబరు,2003 తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు బ్రాంచి వ్యవహారములు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

1.1.2003న సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)	30,000
నగదు అమ్మకాలు	1,08,600
అరువు అమ్మకాలు	1,25,200
అమ్మకాల వాపసులు	2,300
ఋణగ్రస్తులు 1.1.2003న	28,000
ఋణగ్రస్తులు 31.12.2003న	34,000
అద్దె , రేట్లు	3,200
జీతాలు	16,000
రాని బాకీలు	6,000
సాధారణ ఖర్చులు	2,600
హెడ్డాఫీస్ సరఫరా చేసిన సరుకు(ఇన్వాయిస్ ధర)	1,50,000
ప్రకటన ఖర్చులు	7,500
31.12.2003న సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)	4,500
1.1.2003న బ్రాంచి ఫర్నీచర్	10,000

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి. ఫర్నిచర్ పై 10% తరుగుదల ఏర్పాటు చేయవలెను.

అశ్వనీ అండ్ కో వారి పుస్తకాలలో

31.12.2003తో అంతమయ్యే సం॥నకు నాగపూర్ బ్రాంచి వర్తకపు మరియు లాభనష్టాలఖాతా

	రూ.			రూ.
To ప్రారంభపు సరుకు (30,000×200/125)	24,000	By అమ్మకాలు		
To హెడ్డాఫీస్ నుండి పంపిన సరుకు		నగదు అమ్మకాలు	1,08,600	
(1,50,000×100/125)	1,20,000	అరువు అమ్మకాలు	1,25,200	
To స్థూలలాభం C/d	1,23,500		2,38,800	
		తీ: అమ్మకపు వాపసులు	2,300	2,31,500
		By ముగింపు సరుకు (4,500×100/125)		36,000
2,67,500			2,67,500	
To జీతాలు	16,000	By స్థూలలాభము		1,23,500
To అద్దె ,రేట్లు	3,200			
To సాధారణ ఖర్చులు	2,600			
To ప్రకటన ఖర్చులు	7,500			
To రాని బాకీలు	6,000			
To తరుగుదల	1,000			
To నికరలాభం				
(సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాకు				
మళ్ళింపు)	87,200			
	1,23,500			**1,23,500**

నాగపూర్ బ్రాంచి ఖాతా

2003	Toతెచ్చిన నిల్వ (ప్రారంభ ఆస్తులు)		2003		By బ్రాంచి సరుకు నిల్వ నిధి(30,000×25/125)		6,000
జ.1	To బ్రాంచి సరుకు నిల్వ		30,000	జ.1	By బాంకు- నగదు వసూలు		
	To బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు		28,000		నగదు అమ్మకాలు	10,860	
	To బ్రాంచి ఫర్నీచర్		10,000	డి.31	ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలు	1,10,900	2,19,500
డి.31	To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు		1,50,000		By బ్రాంచికి పంపిన సరుకు -లోడింగ్		
డి.31	To బాంకు-ఖర్చులు				(50,000×25/125)		30,000
	జీతాలు	16,000			By తేల్చిన నిల్వ (ముగింపు ఆస్తులు)		
	అద్దె ,రేట్లు	3,200			బ్రాంచి సరుకు నిల్వ	45,000	
	సాధారణ ఖర్చులు	2,600			బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	34,000	
	ప్రకటన ఖర్చులు	7,500	29,300		బ్రాంచి ఫర్నీచర్	10,000	
	బ్రాంచి సరుకు నిల్వ నిధి		9,000		తీ: తరుగుదల	1,000	9,000
	45,000 × 25/125						
	To లాభనష్టాలఖాతా (లాభం)		87,200				
			3,43,500				**3,43,500**

గమనిక :- బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదును ఋణగ్రస్తుల ఖాతాను తయారు చేసి ఈ క్రింది విధంగా కనుగొనవచ్చును.

To తెచ్చిన నిల్వ	28,000	By బాంకు (వెరసుల వ్యత్యాసం)	1,10,900
To అరువు అమ్మకాలు	1,25,200	By అమ్మకాలు వాపసులు	2,300
		By రానిబాకీలు	6,000
		By తేల్చిన నిల్వ	34,000
	1,53,200		**1,53,200**

9.5.4 : టోకు బ్రాంచి పద్ధతి (Whole sale Branch System)

ఉత్పాదక సంస్థలు తమ సరుకును టోకు వర్తకుల ద్వారా గాని, అనుమతించబడిన స్టాకిస్టుల ద్వారా గాని లేక స్వంత బ్రాంచిల ద్వారా గాని వినియోగదారులకు అమ్ముచుండును. స్వంత బ్రాంచిల ద్వారా గాని సరుకును వినియోగదారులకు అమ్ముట వలన ఉత్పాదక సంస్థ దిగువ తెలిపిన రెండు ప్రయోజనములను పొందును.

1. వినియోగదారులకు నాణ్యమైన సరుకును సరసమైన ధరలకు అందించవచ్చును.
2. టోకు వర్తకులు పొందే లాభములను తన స్వంత బ్రాంచిల ద్వారా తానే పొందుటకు వీలగును.

ఉదా:-

ఒక ఉత్పత్తి దారునికి ఒక వస్తువు ఖరీదు రు.100 పడినది. దాని టోకు ధర రు.125 మరియు చిల్లర ధర రు.160 అనుకొనుము. ఉత్పత్తిదారుడు ఆ వస్తువును టోకు వర్తకుని ద్వారా పంపిణీ చేసినట్లయితే టోకు వర్తకునికి రు.125 లకు అమ్ముట ద్వారా రు.25లు లాభం పొందును. టోకు వర్తకుడు దానిని వినియోగదారులకు రు.160లకు అమ్ముట ద్వారా రు.35లు లాభం పొందును. ఒక వేళ ఉత్పత్తిదారు తన స్వంత బ్రాంచి ద్వారా ఈ వస్తువును వినియోగదారునికి రు.160లకు అమ్మే ఏర్పాటు చేస్తే మొత్తం లాభం రు.60లు తనకే లభించును. ఈ విధంగా లాభమును పంచుకొనే మధ్య వ్యక్తులను నివారించవచ్చును. అయితే ఈ ఉదాహరణలో బ్రాంచి ఖర్చులు రు.35లకు మించకూడదు. ఒక వేళ మించినట్లయితే ఆ మేరకు లాభము తగ్గును. ఆ విశ్లేషణను చూపించుటకు వీలుగా టోకు బ్రాంచి పద్ధతిని అవలంబించెదరు.

టోకు బ్రాంచి పద్ధతిలో టోకు ధరను ఇన్వాయిస్ ధరగా పరిగణిస్తూ ఆ ధర ప్రకారం హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి సరుకును సరఫరా చేయును. బ్రాంచి ఆ సరుకును చిల్లర ధరకు వినియోగదారులకు అమ్ముచుండును. సరుకు ఖరీదు కంటే టోకు ధర మరియు టోకు ధర కంటే చిల్లర ధర ఎక్కువగా వుండును. సరుకు ఖరీదు మరియు టోకు ధరల మధ్య వ్యత్యాసము హెడ్డాఫీస్ లాభముగాను, టోకు ధర మరియు చిల్లర ధరల వ్యత్యాసము బ్రాంచి లాభముగాను పరిగణించుట జరుగును.

ఒక నిర్ణీత కాలాంతానికి హెడ్డాఫీస్ సరఫరా చేసినా సరుకు మొత్తమును బ్రాంచి అమ్మి వేసినట్లయితే సర్దుబాట్లేమీ అవసరం లేదు. ఒక వేళ ముగింపులో కొంత సరుకు మిగిలి వున్నట్లయితే దానిని టోకు ధర ప్రకారం విలువ కట్టియుందురు. ఆ విలువలో హెడ్డాఫీస్ లెక్కకు తీసుకున్న లాభము కలిగియుండును. కనుక ఆ మేరకు సరుకు నిల్వ నిధిని (Stock Reserve) సర్దుబాటు చేస్తూ హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో క్రింది చిట్టా పద్దు అవసరమగును.

లాభనష్టాలఖాతా	Dr	xxx	
To సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా			xxx

ఒకవేళ ప్రారంభ సరుకు నిల్వ వుంటే దానికి కూడా ఈక్రింది పద్దు ద్వారా సరుకు నిల్వ నిధిని సర్దుబాటు చేయవలెను.

సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా	Dr	xxx	
To లాభనష్టాల ఖాతా			xxx

టోకు బ్రాంచి పద్ధతిలో హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచికి వేరు వేరుగావర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాలను తయారు చేయవలెను.

ఉదా:-8

ఒక హెడ్డాఫీస్ వారు తమ బ్రాంచికి సరుకును పట్టీధర (Catalogue Price) కంటే 20% తక్కువకు ఇన్వాయిస్ చేయుట జరుగును. హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి తమ సరుకును ఖాతాదారులకు కాస్ట్ + 100 శాతంలో అమ్మట జరుగును. క్రింది వివరాల ఆధారంగా 31.12.2003తో అంతమయ్యే సం॥నికి హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి ఆర్జించిన లాభమును టోకు ధర పద్ధతిలో కనుగొనండి.

	హెడ్డాఫీస్ రూ.	బ్రాంచి రూ.
ప్రారంభ సరుకు (బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్ ధరలో)		16,000
కొనుగోళ్ళు	40,000	-
బ్రాంచికి పంపిన సరుకు- ఇన్వాయిస్ ధరలో	96,000	-
అమ్మకాలు	6,00,000	80,000
ఖర్చులు	80,000	5,000

జవాబు:-

ఈ అభ్యాసములో హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి ముగింపు సరుకు నిల్వలను యివ్వలేదు.వాటిని కనుగొనుటకు క్రింది విశ్లేషణ అవసరమగును.

ఇక్కడ పట్టీధర అనగా హెడ్డాఫీస్ గానీ బ్రాంచి గానీ వినియోగదారులకు అమ్మే ధర అని అర్థం.

టోకు ధరచిల్లర ధర కంటే 20% తక్కువ అనగా 200×80/100=రూ. 160

హెడ్డాపీస్ దృష్ట్యా వస్తువు ఖరీదు = రూ. 100

బ్రాంచి దృష్ట్యా వస్తువు ఖరీదు (టోకు ధర)= రూ. 166

పట్టీధర లేదా చిల్లర ధర = రూ. 200

హెడ్డాఫీస్ ముగింపు సరుకు విలువ గణన:-

ప్రారంభ సరుకు ఖరీదు	40,000
కూ: కొనుగోళ్ళు	4,00,000
	4,40,000
తీ: బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖరీదు (96,000×100/100)	60,000
	3,80,000
తీ: అమ్మిన సరుకు ఖరీదు (60,000×100/200)	3,00,000
ముగింపు సరుకు ఖరీదు	80,000

బ్రాంచి ముగింపు సరుకు గణన :-

బ్రాంచి ప్రారంభ సరుకు టోకు ధర (ఇన్వాయిస్ ధర)	16,000
కూ: హెడ్డాఫీస్ పంపిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర	96,000
	1,12,000
తీ: అమ్మిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర (8000×160/200)	64,000
బ్రాంచి ముగింపు ఇన్వాయిస్ ధర	48,000

బ్రాంచి ప్రారంభసరుకు నిల్వ నిధి = 16,000×60/160= రూ. 6,000

బ్రాంచి ముగింపు సరుకు నిల్వ నిధి=48,000×60/160= రూ. 18,000

31.12.2003తో అంతమయ్యే సం॥నికి బ్రాంచి వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతా

To ప్రారంభపు సరుకు	16,000	By అమ్మకాలు	80,000
To హెడ్డాఫీస్ నుండి సరుకు	96,000	By ముగింపు సరుకు	48,000
To స్థూలలాభం C/d	16,000		
	1,28,000		1,28,000
To ఖర్చులు	5,000	By స్థూలలాభం	16,000
To నికర లాభం	11,000		
	16,000		**16,000**

31.12.2003తో అంతమయ్యే సం॥నికి హెడ్డాఫీస్ వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతా

To ప్రారంభ సరుకు	40,000	By అమ్మకాలు	6,00,000
To కొనుగోళ్ళు	4,00,000	By బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	96,000
To స్థూలలాభం	3,36,000	By ముగింపు సరుకు	80,000
	7,76,000		7,76,000
To ఖర్చులు	80,000	By స్థూలలాభం	3,36,000
To సరుకు నిల్వ నిధి (ముగింపు)	1,80,000	By సరుకు నిల్వ నిధి (ప్రారంభం)	6,000
To నికర లాభం	2,44,000		
	3,42,000		3,42,000

9.6. సారాంశం:-

1. ఒక వ్యార సంస్థ ఇతర ప్రాంతాలలో ఏర్పాటు చేసిన తన శాఖనే బ్రాంచి అంటారు.
2. ఒక వ్యాపార సంస్థ బ్రాంచిల ద్వారా సరుకును అమ్మించుట వలన తన మార్కెట్‌ను విస్తరింప చేసుకొనును.
3.బ్రాంచిలు రెండు రకాలు : (a) అస్వతంత్ర బ్రాంచీలు
(b) స్వతంత్ర బ్రాంచీలు
4. అస్వతంత్ర బ్రాంచీలు స్వంత ఖాతా పుస్తకాలను నిర్వహించనవసరం లేదు.
5.అస్వతంత్ర బ్రాంచీల వ్యవహారాలన్నీ హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలోనే రికార్డు చేయడును.
6.అస్వతంత్ర బ్రాంచీల ఖాతా నిర్వహణలో
(a) ఋణగస్తుల పద్ధతి మరియు
(b)సరుకు మరియు ఋణగ్రస్థుల పద్ధతి ముఖ్యమైనవి.

9.7 ప్రశ్నలు :-

(a) లఘు సమాధాన ప్రశ్నలు (Short Answer Questions)

1.అస్వతంత్ర బ్రాంచీ అనగా నేమి?

2.టోకు బ్రాంచి పద్ధతి అనగా నేమి?
3.ఇన్వాయిస్ ధరపై సరుకు సరఫరా చేస్తే అవసరమైన సర్దుబాట్లు ఏమిటి?
4.సరుకు నిల్వ నిధి అనగా నేమి?

(b) దీర్ఘసమాధాన ప్రశ్నలు (Essay Type Questions)
1.ఋణగ్రస్తుల పద్ధతిలో అస్వతంత్ర బ్రాంచిల ఖాతాల నిర్వహణను వివరించండి.
2."సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతిలో బ్రాంచి ఖాతాల నిర్వహణను వివరించండి.

9.8 అభ్యాసములు:- (Excersise)

(a) లఘు సమాధాన అభ్యాసములు (Short Answer Excercises)

1. ఒక బ్రాంచి సంబంధించిన ఈ క్రింది వివరాలతో ఋణ గ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదును కనుగొనండి.

ఋణగ్రస్తుల ప్రారంభపు నిల్వ	25,000
అరువు అమ్మకాలు	1,52,000
అమ్మకాల వాపసులు	2,000
ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	1,500
రానిబాకీలు	3,500
ఋణగ్రస్తుల ముగింపు నిల్వ	3,000

(జవాబు:-1,14,000)

2. ఒక బ్రాంచికి సంబంధించిన ఈ క్రింది వివరాలతో ఋణగ్రస్తుల ప్రారంభనిల్వను కనుగొనండి.

ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు	85,000
అమ్మకాల వాపసులు	3,000
రానిబాకీలు	1,000
ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	500
అరువు అమ్మకాలు	1,00,000
ఋణగ్రస్తుల ముగింపు నిల్వ	40,500

(జవాబు:- 30,000)

3. ఒక అస్వతంత్ర బ్రాంచికి చెందిన చిల్లర నగదు వ్యవహారాలు ఈక్రింది విధంగా వున్నవి.

ప్రారంభంలో చిల్లర నగదు నిల్వ	రు. 750
బ్రాంచి చెల్లించిన చిల్లర ఖర్చులు	రు. 1,650
ముగింపులో చిల్లర నగదు నిల్వ	రు. 800

ఈ కాలంలో చిల్లర ఖర్చుల కోసం చెల్లించిన చిల్లర నగదు ఎంతో తెలియ జేయండి.

4. ఒక హెడ్డాఫీస్ తన బ్రాంచికి ఖరీదుపై 20% కలిపిన ధరకు సరుకును ఇన్వాయిస్ చేయును. సరుకు వివరాలు ఇన్వాయిస్ ధరలో ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

బ్రాంచి ప్రారంభ సరుకు నిల్వ	24,000
బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	1,14,000
బ్రాంచి ముగింపు సరుకు	30,000

ఈ అంశాలలో ఇమిడి వున్న "లోడింగ్ "ను గణన చేయండి.

5. ఒక నిర్ణీత కాలంలో ఒక బ్రాంచికి సంబంధించిన సరుకు వివరాలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నది.

బ్రాంచి ప్రారంభసరుకు (ఇన్వాయిస్ ధర)	40,000
బ్రాంచికి పంపిన సరుకు (ఇన్వాయిస్ దర)	1,25,000
బ్రాంచి నుండి సరుకు వాపసు (ఇన్వాయిస్ ధర)	5,000
బ్రాంచి ముగింపు సరుకు (ఇన్వాయిస్ ధర)	35,000

ఇన్వాయిస్ ధరపై 20% లాభం వుంగునట్లుగా ఇన్వాయిస్ ధర నిర్ణయించబడినది. ఈ అంశాలలో ఇమిడి వున్న 'లోడింగ్' లను గణన చేయండి.

(జవాబు :-రు. 8,000 ,రు.24,000, రు.7,000.

(b) దీర్ఘ సమాధాన అభ్యాసములు (Long Answers Exercises)

ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి:-(Debtors System)

1. ఒక వ్యాపార సంస్థ విజయవాడలో ఒక బ్రాంచిని కలిగివుంది. హెడ్డాఫీస్ ఖరీదు ప్రకారం సరఫరా చేసిన సరుకును బ్రాంచి నగదుకు మాత్రమే అమ్ముచుండును. నగదు వసూళ్ళను యే రోజు కా రోజు హెడ్డాఫీస్ జమ చేయును.బ్రాంచి ఖర్చులన్నింటినీ నేరుగా హెడ్డాఫీస్ చెల్లించును. ఈ క్రింది వివరాలతో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను తయారుచేయండి.

జనవరి 1,2003న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ		12,000
జనవరి 1,2003న చిల్లర నగదు నిల్వ		300
సంవత్సరంలో హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి పంపిన సరుకు		60,000
హెడ్డాఫీస్ చెల్లించిన బ్రాంచి ఖర్చులు		
అద్దె	6,000	
జీతాలు	9,600	
ఇతర ఖర్చులు	2,000	
		17,600
బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీస్‌కు వచ్చిన నగదు		86,000
హెడ్డాఫీస్‌కు బ్రాంచి నుండి సరుకు వాపసు		1,000
డిసెంబరు 31, 2003 న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ		22,000
డిసెంబరు 31, 2003 న చిల్లర నగదు నిల్వ		200

(జవాబు:- లాభం రు. 19,300)

2.హైదరాబాదులోని వజీర్ అండ్ కో వారికి ఔరంగాబాద్‌లో ఒక బ్రాంచి వున్నది. బ్రాంచికి హెడ్డాఫీస్ సరుకును అసలు ధరకు సరఫరా చేయును. బ్రాంచి ఆ సరుకును నగదుకు మరియు అరువుకు కూడా అమ్ముతూ, వసూళ్ళను ఎప్పటి కప్పుడు హెడ్డాఫీస్ పేరుతో స్థానిక బాంకు ఖాతాలో జమ చేయును. బ్రాంచి ఖర్చులన్నింటినీ నేరుగా హెడ్డాఫీస్ చెల్లించును. ఈ క్రింది వివరాలతో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి.

1.1.2003న నిల్వలు	రు.
బ్రాంచి సరుకునిల్వ	15,000
బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	20,000
బ్రాంచి నగదు నిల్వ	400

31.12.2003న నిల్వలు :

బ్రాంచి సరుకు నిల్వ	35,600
బ్రాంచి నగదు నిల్వ	200
సం॥రంలో బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	80,000
బ్రాంచి వద్ద నగదు అమ్మకాలు	30,000
అరువు అమ్మకాలు	60,000
ఖాతాదారుల నుండి వసూలైన నగదు	50,000
ఖాతాదారులకు అనుమతించిన డిస్కౌంట్	1,000
ఖాతాదారుల నుండి సరుకు వాపసు	1,500
రానిబాకీలు	500
బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీస్‌కు వాపసు చేసిన సరుకు	1,600
బ్రాంచి ఖర్చులు : జీతాలు, వేతనాలు10,000	
అద్దె, పన్నులు 2,600	
సాధారణ ఖర్చులు 800	
	13,400

(జవాబు : లాభము రు. 14,600; ఋణగ్రస్తుల ముగింపు నిల్వ రు. 26,000)

3. ముంబాయిలో ప్రధాన కార్యాలయం గల పవాల్ అండ్ బ్రదర్స్‌కు భువనేశ్వర్‌లో ఒక బ్రాంచి వున్నది. హెడ్డాఫీస్ సరుకును అసలు ధరపై 20% హెచ్చు ధరకు బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్ జమ చేయబడునని, బ్రాంచి ఖర్చులన్నింటినీ హెడ్డాఫీస్ చెల్లించునని భావిస్తూ ఈ క్రింది వివరాలతో బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి.

1.4.2003న బ్రాంచి సరుకునిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)		3,600
31.3.2004న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)		4,200
1.4.2003న బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు		56,000
31.4.2004న బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు		62,800
1.4.2003న చిల్లర నగదు నిల్వ		500
31.3.2004న చిల్లర నగదు నిల్వ		400
సం॥రంలో బ్రాంచికి పంపిన సరుకు		3,00,000
బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీస్‌కు వాపసు వచ్చిన సరుకు		30,000
నగదు అమ్మకాలు		50,000
అరువు అమ్మకాలు		3,60,000
ఖాతాదారుల నుండి సరుకు వాపసులు		10,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు		3,30,000
రానిబాకీలు		1,200
బ్రాంచి ఖర్చులు:-		
జీతాలు	60,000	
అద్దె, పన్నులు	24,000	
ఇతర ఖర్చులు	6,000	
		90,000

(జవాబు :- లాభం 72,200)

4. విష్ణుప్రియ లిమిటెడ్, హైదరాబాదు వారికి శ్రీనగర్‌లో ఒక బ్రాంచి వున్నది. అమ్మకపు ధరపై 20% లాభము వుండునట్లుగా సరుకును బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్ చేయుదురు. వసూలైన నగదును బ్రాంచివారు హెడ్డాఫీసుకు జమ చేయవలెను మరియు బ్రాంచి ఖర్చులను హెడ్డాఫీసు నేరుగా చెల్లించును. చిల్లర ఖర్చులను మాత్రం బ్రాంచి వారే చెల్లించెదరు. ఈ క్రింది వివరాలతో ప్రధాన కార్యాలయ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను తయారుచేయండి.

			రూ.	
1.1.2003 న బ్రాంచి దగ్గర వున్న సరుకు (ఇన్వాయిస్ ధర)			15,000	
1.1.2003 న బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు			9,000	
1.1.2003 న బ్రాంచి నగదునిల్వ			400	
1.1.2003 న బ్రాంచి ఫర్నీచర్			1,200	
సంవత్సరంలో బ్రాంచికి పంపిన సరుకు (ఇన్వాయిస్ ధర)				80,000
బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీసుకు సరుకు వాపసు			1,000	
అమ్మకాల వాపసులు			480	
ఖాతాదారుల నుండి వసూలైన నగదు			30,000	
నగదు అమ్మకాలు			20	
అరువు అమ్మకాలు			280	
చిల్లర ఖర్చులు - బ్రాంచి చెల్లించినది				
హెడ్డాఫీసు చెల్లించిన బ్రాంచి ఖర్చులు :-				
అద్దె	1,200			
జీతాలు	2,400			
స్టేషనరీ	300	3,900		
ఫర్నిచర్ పై 10% తరుగుదల ఏర్పాటు చేయవలెను.				
31.12.2003 న బ్రాంచి సరుకునిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)			14,000	

(జవాబు : లాభం రు.11,200 , ముగింపు ఋణగ్రస్తులు : రు.8,500ముగింపు చిల్లర నగదు నిల్వ : రు.120)

5.ఢిల్లీలో ప్రధాన కార్యాలయం కలిగివున్న మార్టిన్ లిమిటెడ్ వారికి కర్నూల్‌లో ఒక బ్రాంచి వున్నది. హెడ్డాఫీస్ వారు ఇన్వాయిస్ ధర పై 20% లాభము వుండునట్లుగా సరుకును బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్‌ని చేయుదురు.హెడ్డాఫీస్ అనుమతితో బ్రాంచి స్థానికంగా సరుకును కొనుగోలు చేయవచ్చును.బ్రాంచి ఖర్చులను హెడ్డాఫీస్ వారే చెల్లిస్తారు. అయితే చిల్లర నగదు కోసం బయానా భర్తీ పద్ధతిలో రు.500లనగదును బ్రాంచి తన దగ్గర వుంచు కొనవచ్చును. ఈ క్రింది వివరాలతో 31.3.2004తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి.

1.4.2003న బ్రాంచి వద్ద నిల్వలు :	రు.
బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)	50,000
బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	10,000
చిల్లర నగదు నిల్వ	500
ఫర్నీచర్	20,000
ముందుగా చెల్లించిన అద్దె(30.6.2003వరకు)	600
బ్రాంచి ఋణదాతలు	2,500

సంవత్సరంలో జరిగిన వ్యవహారములు :

బ్రాంచికి పంపిన సరుకు (ఇన్వాయిస్ ధర)	3,00,000
నగదు అమ్మకాలు	2,40,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి వచ్చిన నగదు	90,000
రానిబాకీలు	800
ఋణగ్రస్తులకు ఇచ్చిన అలవెన్స్‌లు	1,200
బ్రాంచి చెల్లించిన చిల్లర ఖర్చులు	400
హెడ్డాఫీస్ అనుమతితో బ్రాంచి నగదుకు కొన్న సరుకు	20,000
ఋణదాతలకు చెల్లించిన నగదు	18,000
అరువు కొనుగోళ్ళు	25,500
బ్రాంచి ఖర్చుల కోసం హెడ్డాఫీస్ చెల్లించిన నగదు :	
అద్దె (30.6.2004వరకు)	3,600
జీతాలు	9,000
భీమా (30.6.2004తో అంతమయ్యేసంııనకు)	800
అరువు అమ్మకాలు	1,20,000
31.3.2004న బ్రాంచి వద్ద నిల్వలు:	
బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఖరీదు ప్రకారం)	20,000
బ్రాంచి ఋణదాతలు	10,000

ఫర్నీచర్ పై 10% తరుగుదలను రద్దు చేయవలెను.

(జవాబు :- లాభము రు.37,200)

గమనిక :-

(a) బ్రాంచి హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన నగదు

(2,40,000+90,000 - 20,000 - 18,000) రు.2,92,000

(b) ముగింపులో ఋణగ్రస్తుల నిల్వ రు.	38,000
ముందుగా చెల్లించిన అద్దె	900
ముందుగా చెల్లించిన భీమా	200

(c)బ్రాంచి ఖర్చులకు హెడ్డాఫీస్ చెల్లించిన మొత్తాలలో చిల్లర ఖర్చుల కోసం రు.400 కలపవలెను. ముగింపు చిల్లర నగదు నిల్వ రు.500

(d)ముగింపు సరుకు ఖరీదును ఇన్వాయిస్ ధరకు మార్చుకొనవలెను. (20,000 × 100/80) రు.25,000

6. కోల్ కత్తాలో హెడ్డాఫీస్ గల ఛటర్జీ అండ్ కో వారికి అనంతపూర్‌లో ఒక బ్రాంచి వున్నది. హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి అవసరమైన సరుకును కాస్ట్ +25% గా ఇన్వాయిస్ ధరకు సరఫరా చేయును. బ్రాంచి నగదు వసూళ్ళను ఎప్పటికప్పుడు హెడ్డాఫీస్‌కు జమ చేయును. బ్రాంచి ఖర్చులన్నింటిని హెడ్డాఫీస్ చెల్లించును. అయితే చిల్లర ఖర్చులను బ్రాంచి చెల్లించును. దీనికి అవసరమైన మొత్తమును బ్రాంచి నగదు వసూళ్ళ నుండి వాడుకొనును. ఈ క్రింది వివరాలతో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి.

1.1.2003న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఖరీదు)	20,000
31.12.2003న బ్రాంచి సరుకునిల్వ (ఖరీదు)	24,000
1.1.2003న బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	14,000

31.12.2003న బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు		18,000
సంవత్సరంలో నగదు అమ్మకాలు	1,08,000	
అరువు అమ్మకాలు	70,000	
బ్రాంచి హెడ్డాఫీస్‌కు చెల్లించిన నగదు	1,50,000	
హెడ్డాఫీస్ అనుమతితో బ్రాంచి మేనేజరు కొన్న ఫర్నీచర్	12,000	
హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర	1,82,000	
హెడ్డాఫీస్ చెల్లించిన బ్రాంచి ఖర్చులు	16,400	
బ్రాంచి కోసం హెడ్డాఫీస్ కొన్న బీరువా	13,000	

(జవాబు :-లాభం రు.18,8000

గమనిక :-

(a) ప్రారంభ సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర = 20,000 × 125/100 = రు. 25,000

ముగింపు సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర = 24,000 × 125/100 = రు. 30,000

(b) బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు = 14,000 +70,000 - 18,000 = రు. 66,000

(c) బ్రాంచి వద్ద నగదు ముగింపు నిల్వ = 1,08,000 + 66,000 - 1,50,000 - 12,000 - 1,200 = రు. 10,800

(d) ఫర్నీచర్ మరియు బీరువాల విలువలను ముగింపు ఆస్తుల నిల్వలుగా కూడా చూపించవచ్చును.

సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి (Stock of Debtors System)

7. హైదరాబాదులోని అనిల్ లిమిటెడ్ వారికి డిల్లీలో ఒక బ్రాంచి వున్నది. బ్రాంచికి సరుకును అసలు ధరకు 33 1/3% కలిపి ఇన్వాయిస్ చేస్తారు. బ్రాంచి వసూలు చేసిన మొత్తము నగదును హెడ్డాఫీస్‌కు జమ చేయుదురు. బ్రాంచి ఖర్చులన్నిటినీ నేరుగా హెడ్డాఫీస్ చెల్లించును. ఈ క్రింది వివరాలతో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో "సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి" క్రింద అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

	రూ.
1.1.2003న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)	2,400
1.1.2003న బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	6,000
బ్రాంచి వద్ద అమ్మకాలు : నగదు	3,000
అరువు	60,000
హెడ్డాఫీస్ నుండి పంపిన సరుకు (ఇన్వాయిస్ ధర)	72,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు	57,600
రానిబాకీలు	300
హెడ్డాఫీసు చెల్లించిన బ్రాంచి ఖర్చులు	15,000
31-12-2003 న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)	11,400

(జవాబు: స్థూల లాభం రు.15,750, నికర నష్టం రు.950)

8. 2003, జనవరి1 న లక్నోలోని సతీష్ అండ్ కో వారు భోపాల్‌లో ఒక బ్రాంచిని ప్రారంభించినారు. హెడ్డాఫీసు వారు సరుకును అసలు ధరపై 125% ఇన్వాయిస్ ధరతో బ్రాంచికి సరఫరా చేయుదురు. ఈ బ్రాంచికి సంబంధించిన ఈ క్రింది వివరాలతో 31.12.2003 తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో "సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి" లో అవసరమైన

ఖాతాలను తయారు చే ండి.

బ్రాంచికి పంపిన సరుకు (అసలు ధర)		2,00,000
ఖాతాదారుల నుండి వసూలైన నగదు		80,000
పాడైపోయిన సరుకు విలువ (ఇన్వాయిస్ ధర)		500
నగదు అమ్మకాలు		1,10,000
అరువు అమ్మకాలు		1,00,000
ఖాతాదారులకు అనుమతించిన డిస్కౌంట్		2,000
బ్రాంచి ఖర్చుల కోసం పంపిన నగదు :		
జీతాలు	5,000	
అద్దె	1,800	6,800
31-12-2003 న సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)		42,500

(జవాబు : స్థూల లాభం రు.41,400 , నికరలాభం రు.32,200)

సూచన: బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర 2,00,000 × 125/100 = రు.2,50,000

సరుకు తరుగు ఇన్వాయిస్ ధర రు.500 లలో రు.100 లు బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతాకు రు.400 లు బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతాకు డెబిట్ చేయవలెను.

9. ఏప్రిల్ 1, 2003 న హైదరాబాద్ లో హెడ్డాఫీసు గల ఒక సంస్థ గుంటూరులోని తన బ్రాంచిని ప్రారంభించి, రు.2,64,000 ల ఖరీదైన సరుకును అమ్మకపు ధర పై 25% స్థూల లాభము వుండునట్లుగా ఇన్వాయిస్ ధరకు సరఫరా చేసినారు. ఏప్రిల్ మాసాంతమున బ్రాంచి వారి నివేదికలు ఈ క్రింది వివరాలను తెలియజేస్తున్నవి.

బ్రాంచి వద్ద అమ్మకాలు	రు.3,00,000
బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీసుకు వాపసు చేసిన సరుకు	రు. 2,400
బ్రాంచి వద్ద వున్న ముగింపు సరుకు (ఇన్వాయిస్ధర)	రు. 48,000
హెడ్డాఫీస్ చెల్లించిన బ్రాంచి ఖర్చులు	రు. 2,000

" సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతిలో" హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో అవసరమైన ఆవర్జా ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు: స్థూల లాభము రు.75,000; నికరలాభం రు.71,800)

సూచన:- (ఎ) బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర 2,64,000 × 100/75 = రు.3,52,000

(బి) బ్రాంచి సరుకులో తరుగు రు.1,600 లలో లోడింగ్ రు.400 బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతాకు, ఖరీదు రు.1,200 బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతాకు డెబిట్ చేయవలెను.

10. సుధీర్ లిమిటెడ్ వారికి విజయవాడలో ఒక బ్రాంచి వున్నది. సరుకు ఖరీదుపై 33 1/3 % కలిపి అమ్మకపు ధరగా నిర్ణయించి బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్ చేయుట జరుగుతుంది. దిగువ నీయబడిన వివరాల నుండి "సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి" లో హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో అవసరమైన ఖాతాలను తయారు చేయండి.

1.4.2003 న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)	75,400
1.4.2003 న బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులు	57,000
వర్తమాన సంవత్సరంలో బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్ చేసిన సరుకు	3,35,000

హెడ్డాఫీసు చెల్లించిన బ్రాంచి ఖర్చులు		33,500
బ్రాంచి దగ్గర అమ్మకాలు :		
నగదు	1,55,000	
అరువు	1,87,000	3,42,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు		2,00,000
రానిబాకీలు		1,250
అనుమతించిన డిస్కౌంట్		1,500
31.3.2004 న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)		67,400

(జవాబు : స్థూల లాభం రు.85,500; నికర లాభం రు.48,500)

సూచన: బ్రాంచి సరుకు ఖాతాలో తరుగు ఇన్వాయిస్ ధర రు.1,000 దీనిలో రు.250 లు బ్రాంచి సర్దుబాటు ఖాతాకు మరియు రు.750 లు బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతాకు డెబిట్ చేయవలెను.)

11. బెంగుళూరులోని రాయల్ అండ్ కో వారికి జలంధర్‌లో ఒక బ్రాంచి వున్నది. హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి అసలు ధరకు 25% కలిపి సరుకులను ఇన్వాయిస్ చేయుదురు. బ్రాంచి వారు నగదు మరియు అమ్మకాలను కొనసాగిస్తారు. బ్రాంచి ఖర్చులన్నిటినీ ప్రధాన కార్యాలయం వారే చెల్లిస్తారు మరియు బ్రాంచి వసూళ్ళన్ని ప్రధాన కార్యాలయం వారి బ్యాంకు ఖాతాలో జమ చేయడం ఈ క్రింది వివరాలతో

2003 వ సంవత్సరమునకు ఈ క్రింది వివరాలతో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో "సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి" లో అవసరమైన ఖాతాలను తయారుచేయండి.

		రూ.
1.1.2003 న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)		12,000
1.1.2003 న ఋణగ్రస్తులు		14,400
బ్రాంచికి పంపిన సరుకు (ఇన్వాయిస్ ధర)		1,20,000
బ్రాంచి నుండి వాపసు వచ్చిన సరుకు		2,400
నగదు అమ్మకాలు		40,000
అరువు అమ్మకాలు		72,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు		64,000
ఋణగ్రస్తులకు అనుమతించిన డిస్కౌంట్		1,200
రాని బాకీలు		800
అమ్మకాల వాపసులు		1,600
బ్రాంచి ఖర్చులు - జీతాలు, వేతనాలు	12,000	
అద్దె, పన్నులు	3,600	
ఇతర ఖర్చులు	1,200	16,800
31.12.2003 న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)		24,000

(జవాబు: స్థూల లాభం రు.22,080; నికర లాభం రు.7,120)

సూచన: సరుకు నిల్వ ఖాతాలోని వ్యత్యాసం రూ.4,800 లను మిగులు (Surplus)గా పరిగణించవలెను. దీనిలోని రు.960 లను లోడింగ్‌గా బ్రాంచి వద్ద సర్దుబాటు ఖాతాకు మరియు రు.3,840 లను ఖరీదుగా బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయవలెను.

12. ఢిల్లీలో హెడ్డాఫీసు గల రజనీష్ లిమిటెడ్ వారికి శ్రీనగర్‌లో ఒక బ్రాంచి వున్నది. అసుల ధరపై 33 1/3 % కలిపి అమ్మకపు ధరగా

నిర్ణయించి సరుకును బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్ చేస్తారు. 31.3.2004 తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు బ్రాంచి వ్యవహారాలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి. "సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి" లో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో అవసరమైన ఖాతాలను తయారుచేయండి.

	రూ.
బ్రాంచికి పంపిన సరుకు నిల్వ	4,80,000
1.4.2003 న బ్రాంచి సరుకునిల్వ	24,000
31.3.2004 న బ్రాంచి సరుకు నిల్వ	48,000
నగదు అమ్మకాలు	1,80,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి సరుకు వాపసు	6,000
బ్రాంచి ఖర్చులకు హెడ్డాఫీసు చెల్లించిన నగదు	53,500
ఋణగ్రస్తుల నుండి వసూలైన నగదు	2,70,000
అనాదరించబడిన ఋణగ్రస్తుల నుండి వచ్చిన చెక్కులు	5,000
ఋణగ్రస్తులకు అనుమతించిన డిస్కౌంట్	1,000
రాని బాకీలు	500
1.4.2003 న ఋణగ్రస్తుల నిల్వ	30,000
31.3.2004 న ఋణగ్రస్తుల నిల్వ	36,500

(జవాబు : స్థూల లాభం రూ.1,13,500; నికరలాభం రూ.56,000)

సూచన: (ఎ) బ్రాంచి ఋణగ్రస్తుల ఖాతా ద్వారా అరువు అమ్మకాలు కనుగొనవలెను అరువు అమ్మకాలు రూ. 2,80,000

(బి) బ్రాంచి సరుకు ఖాతా రు. 2,000 తరుగును సూచిస్తుంది.

13. సదరన్ కంపెనీ వారికి జైపూర్ మరియు నాగపూర్‌లలో రెండు బ్రాంచిలు వున్నవి. బ్రాంచిలకు సరుకును అసలు ధరకు 50% కలిపి ఇన్వాయిస్ చేయుట జరుగుతుంది. బ్రాంచి వసూలు చేసిన నగదును హెడ్డాఫీస్ కు జమచేయవలెను. బ్రాంచి ఖర్చులను నేరుగా హెడ్డాఫీసు చెల్లించును. దిగువ నీయబడిన వివరాలతో 31.12.2003 తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు "సరుకు మరియు ఋణగ్రస్తుల పద్ధతి" లో హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలోఅవసరమైన ఖాతాలను తయారు చేయండి.

	జైపూర్	నాగపూర్
	రూ.	రూ.
1.1.2003 న సరుకు నిల్వ (ఇన్వాయిస్ ధర)	18,600	31,200
1.1.2003 న ఋణగ్రస్తులు	13,600	17,400
బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్ చేసిన సరుకు (ఖరీదు)	68,000	72,000
అరువు అమ్మకాలు	62,000	60,200
నగదు అమ్మకాలు	50,020	70,000
ఋణగ్రస్తుల నుండి సరుకు వాపసులు	2,400	3,000
బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీసుకు సరుకు వాపసులు	3,000	-
నాగపూర్ నుండి జైపూర్‌కు సరుకు బదిలీ	4,200	4,200
ఖాతాదారులకు అనుమతించిన డిస్కౌంట్	400	700
బ్రాంచి ఖర్చులు	10,800	1,34,000
సరుకు నిల్వలో తరుగు(Shortage of Stock)	700	-
సరుకు నిల్వలో మిగులు (Surplus of Stock)	-	600

(జవాబు: జైపూర్ బ్రాంచి: స్థూల లాభం రూ. 36,540; నికర లాభం రు.24,740

నాగపూర్ బ్రాంచి: స్థూల లాభం రూ. 42,400; నికరలాభం రు.28,700)

సూచన: బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఇన్వాయిస్ ధర - జైపూర్ రూ.1,02,000

నాగపూర్ రూ.1,08,000

టోకు మరియు చిల్లర లాభములు (Wholesale & Retailed Profits)

14. ఒక హెడ్డాఫీసు సరుకును పట్టీ ధర లేక క్యాటలాగ్ ధర కంటే 20% తక్కువకు బ్రాంచికి సరఫరా చేయును. సరుకును ఖరీదు+100% తో హెడ్డాఫీసు మరియు బ్రాంచిలలో అమ్మకాలు జరుపుదురు. ఈ క్రింది వివరాలతో "టోకు పద్ధతి" (Whole Sale Basis) లో హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి ఆర్జించిన లాభమును కనుగొనండి.

	హెడ్డాఫీస్	బ్రాంచి
సరుకు కొనుగోళ్ళు	2,00,000	-
బ్రాంచికి పంపిన సరుకు (ఇన్వాయిస్ ధర)	80,000	-
అమ్మకాలు	1,70,000	80,000
ఖర్చులు	25,000	6,000

(జవాబు: లాభం హెడ్డాఫీస్ రూ. 84,000; బ్రాంచి రూ. 10,000)

సూచన: ముగింపు సరుకు నిల్వలుఫ హెడ్డాఫీస్ రూ. 65,000, బ్రాంచి రూ. 16,000 సరుకు నిల్వ నిధి రూ. 6,000)

15. శ్రీధర్ అండ్ కో వారికి నెల్లూరులో ఒక బ్రాంచి వున్నది. ఖాతాదారులకు సరుకును అసలు ధరను నిర్ణయించి ఈ టోకు ధర ప్రకారం హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి సరుకును ఇన్వాయిస్ చేయుట జరిగినది. దిగువ నీయబడిన వివరాలతో హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి సంపాదించిన లాభములను గణన చేయండి.

	హెడ్డాఫీస్	బ్రాంచి
	రూ.	రూ.
1.1.2003 న సరుకునిల్వ	2,25,000	-
కొనుగోళ్ళు	21,50,000	-
బ్రాంచికి ఇన్వాయిస్ చేసిన సరుకు (టోకు ధర)	9,54,000	-
అమ్మకాలు	28,53,000	9,50,000
ఖర్చులు	1,50,000	25,000

హెడ్డాఫీసు దగ్గర అమ్మకాలన్నీ టోకు పద్ధతిలోను మరియు బ్రాంచి వద్ద అమ్మకాలన్నీ పట్టీధర (చిల్లర ధర) తోనే జరిగినట్లుగా భావించండి.

(జవాబు: నికర లాభం: హెడ్డాఫీసు రూ. 14,98,000, బ్రాంచి రూ. 70,000)

సూచన: ముగింపు సరుకు - హెడ్డాఫీసు రూ. 2,60,000

బ్రాంచి రూ. 99,000

సరుకు నిల్వ నిధి రూ. 44,000

Bibliography :

1. Advanced Accountancy - M.C. Shukla & T.S.Grawal
2. Advanced Accountancy - R.L.Gupta & M.Radhaswami
3. Advanced Accountancy - S.P. Jain & K.L.Narang
4. Advanced Accountancy - Dr. S.N.Maheshwari
5. Financial Accounting - S.P.Jain & K.L. Narang
6. Advanced Accounting - K.R.Paul

పాఠం: 10

బ్రాంచి ఖాతాలు - రెండవ భాగము

స్వతంత్ర బ్రాంచీలు

Independent Branches

లక్ష్యాలు (Objectives):

1. స్వతంత్ర బ్రాంచిల లక్షణములు
2. స్వతంత్ర బ్రాంచి పుస్తకాలలో ఖాతాలను తయారు చేయు విధానము.
3. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఖాతాలను వ్రాయు విధానము.
4 హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి మధ్య వ్యవహారములను నమోదు చేయు విధానము.
5. కొన్ని ప్రత్యేకమైన అంశాలను నమోదు చేయువిధానము.
6. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణా విలీనము మొదలగు విషయాలను ఈ పాఠ్యంలో అధ్యయనం చేయగలరు.

నిర్మాణము లేదా ముఖ్యాంశాలు ((Structure) :

10.1. స్వతంత్ర బ్రాంచి లక్షణములు

10.2. హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి పుస్తకాలలో ఖాతాల నిర్వాహణ

10.3. హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి మధ్యవ్యవహారములు

10.4. కొన్ని ప్రత్యేక వ్యవహారముల నమోదు.

10.5. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణా విలీనము.

10.6. ఏకీకృత ముగింపు ఖాతాలు.

10.7. సారాంశము

10.8. ప్రశ్నలు

10.9 అభ్యాసములు.

స్వతంత్ర బ్రాంచి లక్షణములు (Characteristis of An Independent Branch)

కొన్ని వ్యాపార సంస్థలు తమ బ్రాంచిలకు స్వతంత్ర ప్రతిపత్తిని కల్పించవచ్చును. స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి కలిగిన బ్రాంచి ప్రతి వ్యవహారమును హెడ్డాఫీస్ ఆదేశానుసారం నిర్వహించనవసరం లేదు. బ్రాంచి స్థాపన వరకే హెడ్డాఫీస్ ప్రమేయం అవసరముండును. ఆ తరువాత బ్రాంచి తన వ్యవహారాల విషయమై తానే స్వయం నిర్ణయాధికారమును కలిగియుండును. ఒక స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి కలిగిన బ్రాంచి అస్వతంత్ర బ్రాంచికి భిన్నంగా ఈ క్రింది లక్షణాలను కలిగియుండును.

(ఎ) హెడ్డాఫీస్ సరఫరా చేసిన సరుకును మాత్రమే బ్రాంచి అరీమ్మవలెనేనే నిబంధన వుండదు. బ్రాంచి తన అవసరాల కనుగుణంగా ఇతరుల నుండి కూడ సరుకును కొనుగోలు చేయవచ్చును. కొన్ని సందర్భాలలో బ్రాంచియే హెడ్డాపీస్‌కు సరుకును సరఫరా చేసే స్థితిలో కూడా వుండవచ్చును.

(బి) బ్రాంచి తన నగదు వసూళ్ళను ఎప్పటికప్పుడు హెడ్డాఫీస్‌కు జమ చేయనవసరం లేదు. బ్రాంచి తన పేరుతోనే బ్యాంకు ఖాతాను ఏర్పాటు చేసుకొని తన నగదు వసూళ్ళు మరియు చెల్లింపులను ఆఖాతాద్వారా నమోదు చేస్తూ తన నగదు నిల్వలను తానే నిర్వహించును.

(సి) బ్రాంచి ఖర్చులను హెడ్డాఫీస్ చెల్లించ నవసరం లేదు. బ్రాంచి తన ఖర్చులను తానే చెల్లించుచుండును. కొన్ని సందర్భాలలో హెడ్డాపీస్ ఖర్చులను కొన్నిటిని బ్రాంచియే చెల్లించవచ్చును.

(డి) బ్రాంచి వద్ద సరుకు అమ్మకాలు హెడ్డాఫీస్ ఆదేశాల ప్రకారం జరగనవసరం లేదు. బ్రాంచి తన అమ్మకాల విధానమును తానే స్వయంగా నిర్ణయించుకొనును.

ఈ లక్షణాలను పరిశీలించినట్లయితే బ్రాంచి ఖాతాపుస్తకాల నిర్వహణలో హెడ్డాఫీస్ ప్రమేయం వుండదని అర్ధమగుచున్నది. స్వతంత్ర బ్రాంచి తన ఖాతాపుస్తకాలను తానే స్వతంత్రంగా నిర్వహించుకొనును. బ్రాంచి తన సహాయక చిట్టాలను, ఆ వర్జాను సమగ్రంగా తానే స్వతంత్రంగా తయారు చేసుకొనును. ప్రతి సంవత్సరాంతంలో అంకణాను మరియు ముగింపు ఖాతాలను కూడా తానే తయారు చేసుకొని, తన లాభనష్టాలను మరియు ఆర్థిక స్థితిని తానే తెలుసుకొనును. కాబట్టి వ్యాపార నిర్వహణలో గాని, ఖాతా పుస్తకాల నిర్వాహణలోగాని బ్రాంచి ఒక స్వతంత్రమైన వ్యాపార సంస్థవలెనే వ్యవహరించును.

10.2. హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి పుస్తకాలలో పరస్పర ఖాతాలు :

పైన తెలిపిన విధంగా ఒక స్వతంత్ర బ్రాంచి తన సమగ్రమైన ఖాతాపుస్తకాలను తానే తయారు చేసుకొనును. బ్రాంచి వ్యవహారాలను ఎప్పటికప్పుడు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో నమోదు చేయనవసరం లేదు. అయితే హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి మధ్య జరిగే వ్యవహారములను నమోదు చేయుటకు వీలుగా ఇరువురి పుస్తకాలలోను దిగువ తెలిపిన పరస్పర వ్యక్తిగత ఖాతాలు తయారు చేయబడును.

10.2.1 హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచిఖాతా :

హెడ్డాఫీస్ తాను బ్రాంచితో జరిపిన వ్యవహారాలను నమోదు చేయుటకు తన పుస్తకాలలో బ్రాంచి వ్యక్తిగత ఖాతాను తయారు చేయును. ఈ ఖాతాలో డెబిట్ వైపున తాను బ్రాంచికి పంపిన సరుకు , నగదు మొదలగునవి నమోదు చేయును. క్రెడిట్ వైపున బ్రాంచి నుండి తనకు వచ్చిన సరుకు, నగదు మొదలగు అంశాలను నమోదు చేయును. ఈ ఖాతా సాధారణంగా డెబిట్ నిల్వను కలిగి యుండును. ఈ నిల్వను హెడ్డాఫీస్ తన ఆస్తి అప్పులపట్టీలో ఆస్తిగా చూపించును.

10. 2.2 బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాపీస్ ఖాతా :

బ్రాంచి తాను హెడ్డాఫీస్‌తో జరిపిన వ్యవహారములను నమోదు చేయుటకు తన పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్ వ్యక్తిగత ఖాతాను తయారు చేయును. ఈ ఖాతాలో డెబిట్ వైపున తాను బ్రాంచికి పంపిన సరుకు, నగదు మరియు క్రెడిట్ వైపున తనకు హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు, నగదు మొదలగు అంశాలను నమోదు చేయును. సాధారణంగా ఈఖాతా క్రెడిట్ నిల్వను కలిగియుండును. ఈ నిల్వను బ్రాంచి తన ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పులవైపున (మూలధానం ఖాతాతో సమానంగా) చూపించును.

పైన తెలిపిన రెండు ఖాతాలను ఒక దానికొకటి ఎదురు ఖాతాలు. ఒక ఖాతా డెబిట్ నిల్వను కలిగియుంటే, అంతే మొత్తంతో రెండవ ఖాతా క్రెడిట్ నిల్వను కలిగి యుండవలెను. ఈ రెండు ఖాతాల నిల్వలను బట్టి హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి మధ్య ఋణదాత మరియు ఋణగ్రస్తుని సంబంధము కనుపించును. బ్రాంచి పుస్తకాలలో సాధారణంగా మూలధనం ఖాతా వుండదు. హెడ్డాఫీస్ ఖాతాయే మూలధనం ఖాతాకు ప్రత్యామ్నాయంగా పరిగణించబడును. అందుచేత బ్రాంచి తన లాభనష్టాలను హెడ్డాఫీస్ ఖాతాకే మళ్ళించును.

10.3. హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి మధ్య వ్యవహారములు :

బ్రాంచి ఇతరులతో నమోదు జరిపిన వ్యవహారములను హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఎప్పటికప్పుడు నమోదు చేయనవసరం లేదు. అయితే హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి మధ్య జరిగిన వ్యవహారములను మాత్రం బ్రాంచి పుస్తకాలలోనే కాక, హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో కూడా ఎప్పటికప్పుడు నమోదు చేయవలెను. హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి మధ్య జరిగిన వ్యవహారములను ఇరువురి పుస్తకాలలోను నమోదు చేయుటకు అవసరమైన చిట్టాపద్దులు ఈ క్రింది విధంగా వుండును.

	హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో		బ్రాంచి పుస్తకాలలో	
1.	**హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి సరుకు పంపినందుకు:**			
	బ్రాంచి ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు ఖాతా	Dr
	To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	
2.	**బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీస్‌కు సరుకు వచ్చినందుకు :**			
	బ్రాంచి నుండి సరుకు ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr
	To బ్రాంచి ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్‌కు సరుకు వాపసు ఖాతా	
3.	**బ్రాంచి హెడ్డాఫీస్‌కు సరుకు వాపసు పంపినందుకు :**			
	బ్రాంచి నుండి సరుకు వాపసుఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr
	To బ్రాంచి ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన సరుకు ఖాతా	
4.	**హెడ్డాఫీస్ నుండి బ్రాంచికి సరుకు వాపసు వచ్చినందుకు:**			
	బ్రాంచి ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ నుండి సరుకువాపసు ఖాతా	Dr
	To బ్రాంచికి సరుకు వాపసు ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	
5.	**హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి నగదు పంపినందుకు:**			
	బ్రాంచి ఖాతా	Dr	బ్యాంకు ఖాతా	Dr
	To బ్యాంకు ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	
6.	**బ్రాంచి హెడ్డాఫీస్‌కు నగదు పంపినందుకు**			
	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr
	To బ్రాంచి ఖాతా		To బ్యాంకు ఖాతా	
7.	**బ్రాంచి ఖర్చులను హెడ్డాఫీస్ చెల్లించినందుకు :**			
	బ్రాంచి ఖాతా	Dr	ఖర్చు ఖాతా	Dr
	To బ్యాంకు ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	

8. హెడ్డాఫీస్ ఖర్చులను బ్రాంచి చెల్లించినందుకు :

ఖర్చు ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr
To బ్రాంచి ఖాతా		To బ్యాంకు ఖాతా	

9. హెడ్డాఫీస్ ఆదాయమును బ్రాంచి వసూలు చేసుకొన్నందుకు :

బ్రాంచి ఖాతా	Dr	బ్యాంకు ఖాతా	Dr
To ఆదాయం ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	

10. బ్రాంచి ఆదాయమును హెడ్డాఫీస్ వసూలు చేసుకొన్నందుకు :

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr
To బ్రాంచి ఖాతా		To ఆదాయం ఖాతా	

11. బ్రాంచి ఋణగ్రస్తులనుండి నగదును హెడ్డాఫీస్ వసూలు చేసుకొన్నందుకు :

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr
To బ్రాంచి ఖాతా		To ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	

12. హెడ్డాఫీస్ ఋణగ్రస్తులనుండి నగదును బ్రాంచి వసూలు చేసుకొన్నందుకు :

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	బ్యాంకు ఖాతా	Dr
To ఋణగ్రస్తల ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	

13. బ్రాంచి ఋణదాతలకు హెడ్డాఫీస్ నగదు చెల్లించినందుకు :

బ్రాంచి ఖాతా	Dr	ఋణదాతల ఖాతా	Dr
To బ్యాంకు ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	

14. హెడ్డాఫీస్ ఋణదాతలకు బ్రాంచి నగదు చెల్లించినందుకు :

ఋణదాతల ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr
To బ్రాంచి ఖాతా		To బ్యాంకు ఖాతా	

15. బ్రాంచి నికర లాభనష్టాలను హెడ్డాఫీస్ ఖాతాకు మళ్ళించినందుకు :

(ఎ) లాభమయితే :

బ్రాంచి ఖాతా	Dr	లాభనష్టాల ఖాతా	Dr
To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	

(బి) నష్టమయితే :

సాధారణ లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr
To బ్రాంచి ఖాతా		To లాభనష్టాల ఖాతా	

ఉదా : 1డిల్లీలో హెడ్డాఫీస్ గల ఒక కంపెనీ లక్నోలో ఒక బ్రాంచిని కలిగియున్నది.

31.12.2003 నాటి బ్రాంచి అంకణా ఈ క్రింది విధంగా వున్నది.

డెబిట్ నిల్వలు	రూ.	క్రెడిట్ నిల్వలు	రూ.
కొనుగోళ్ళు	28,560	ఋణదాతలు	2,110
హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు	16,800	అమ్మకాలు	56,550
మోటారు కారు	2,750	వచ్చిన డిస్కౌంట్	190
ఫర్నిచర్, బిగింపులు	720	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	17050
ఋణగ్రస్తులు	10,750		
సరుకు నిల్వ (1.1.2003)	7500		
చేతిలో నగదు	1310		
అద్దె, పన్నులు	930		
సాధారణ ఖర్చులు	990		
కొనుగోలు రవాణా	820		
వేతనాలు, జీతాలు	4010		
ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	760		
	75,900		**75,900**

31.12.2003న సరుకు నిల్వ రూ. 8250లు మోటారు కారుపై 10% మరియు ఫర్నిచర్, బిగింపులపై 5% చొప్పున తరుగుదల ఏర్పాటు చేయవలెను.

ఈ వివరాలతో బ్రాంచి పుస్తకాలలో ముగింపు ఖాతాలను మరియు హెడ్డాఫీస్ ఖాతాను మరియు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి.

లక్నో బ్రాంచి పుస్తకాలలో 31-12-2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు

వర్తకపు మరియు లాభ నష్టాల ఖాతా

	రూ		రూ
To ప్రారంభసరుకు	7500	By అమ్మకాలు	56,550
To కొనుగోళ్ళు	28,560	By ముగింపు సరుకు	8,250
To హెడ్డాఫీస్ నుండి సరుకు	16,800		
To కొనుగోలు రవాణా	820		
To వేతనాలు, జీతాలు	4,010		

To స్థూల లాభం	7,110		
	64,800		64,800
To అద్దె, పన్నులు	930	By స్థూల లాభం b/d	7,110
To సాధారణ ఖర్చులు	990	By వచ్చిన డిస్కౌంట్	190
To ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	760		
To తరుగుదల :			
ఫర్నిచర్ 36			
మోటారు కారు 275	311		
To నికర లాభం	4309		
(హెడ్డాఫీస్ ఖాతాకు మళ్ళింపు)			
	7300		7300

హెడ్డాఫీస్ ఖాతా

	రూ		రూ
		By తెల్చిన నిల్వ	17,050
To తేల్చిన నిల్వ	21,359	By లాభనష్టాల ఖాతా	4309
	21,359		21,359

31.12.2003 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	మొత్తము	ఆస్తులు	మొత్తము
	రూ		రూ
ఋణదాతలు	2,100	చేతిలో నగదు	1310
హెడ్డాఫీస్	21,359	ఋణగ్రస్తులు	10,750
		సరుకు, బిగింపులు 720	
		తీ, తరుగుదల 36	684
		మోటారు కారు 2750	
		తీ : తరుగుదల 275	2475
	23,469		23,469

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో లక్నో బ్రాంచి ఖాతా

	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	17050		
To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా	4309	By తేల్చిన నిల్వ	21,359
	21,359		21,359

10. 4. కొన్ని ప్రత్యేక వ్యవహారముల నమోదు : (Some Special transactions)

స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి కలిగిన బ్రాంచిల విషయంలో కొన్ని ప్రత్యేకమైన వ్యవహారములు కనుపించును. ఆ ప్రత్యేక మైన వ్యవహారములను ఈ క్రింది విధంగా విశ్లేషించడమైనది.

10.4.1 బ్రాంచి స్థిరాస్తుల కొనుగోలు మరియు వాటిపై తరుగుదల :

బ్రాంచి భవనాలు, యంత్రాలు మొదలగు కొన్ని స్థిరాస్తులను కలిగి యుండవచ్చును. బ్రాంచి స్థిరాస్తుల ఖాతాలు సాధారణంగా బ్రాంచి పుస్తకాలలోనే మేర్పాటు చేయబడును. అయితే కొన్ని సందర్భాలలో బ్రాంచి స్థిరాస్తుల ఖాతాలను హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో మేర్పాటు చేయవచ్చును. బ్రాంచి స్థిరాస్తి ఖాతాను ఎవరిపుస్తకాలలో మేర్పాటు చేశారనే దానిని బట్టి ఆస్థిరాస్తి కొనుగోలు మరియు ఆ ఆస్థిపై తరుగుదకు హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి పుస్తకాలలో అవసరమైన చిట్టాపద్దులు ఈ క్రింది విధంగా వుండును.

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో : **బ్రాంచి పుస్తకాలలో :**

(1) బ్రాంచి స్థిరాస్తి ఖాతాను బ్రాంచి పుస్తకాలలో మేర్పాటు చేసినప్పుడు :

(ఎ) బ్రాంచి స్థిరాస్తిని హెడ్డాఫీస్ కొన్నందుకు :

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో		బ్రాంచి పుస్తకాలలో	
బ్రాంచి ఖాతా	Dr	స్థిరాస్తి ఖాతా	Dr
To బ్యాంకు ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	

(బి) బ్రాంచి స్థిరాస్తిని బ్రాంచి కొన్నందుకు :

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో		బ్రాంచి పుస్తకాలలో	
పద్దులేదు		స్థిరాస్తి ఖాతా	
	Dr	To బ్యాంకు ఖాతా	Dr

(సి) స్థిరాస్తిపై తరుగుదలను యేర్పాటు చేసినందుకు :

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో		బ్రాంచి పుస్తకాలలో	
పద్దులేదు	Dr	తరుగుదల ఖాతా	Dr
		To స్థిరాస్తి ఖాతా	

2. బ్రాంచి స్థిరాస్తి ఖాతాను హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో యేర్పాటు చేసినపుడు :

(ఎ) బ్రాంచి స్థిరాస్తిని హెడ్డాఫీస్ కొన్నందుకు :

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో		బ్రాంచి పుస్తకాలలో	
స్థిరాస్తి ఖాతా	Dr	పద్దులేదు	Dr
To బ్యాంకు ఖాతా			

(బి)బ్రాంచి స్థిరాస్తిని బ్రాంచి కొన్నందుకు :

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో		బ్రాంచి పుస్తకాలలో	
స్థిరాస్తి ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr
To బ్రాంచి ఖాతా		To బ్యాంకు ఖాతా	

(సి) స్థిరాస్తిపై తరుగుదలను యేర్పాటు చేసినందుకు :

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో		బ్రాంచి పుస్తకాలలో	
బ్రాంచి ఖాతా	Dr	తరుగుదల ఖాతా	Dr
To స్థిరాస్తి ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	

గమనిక :- బ్రాంచి స్థిరాస్తి ఖాతాను ఎవరి పుస్తకాలలో మేర్పాటు చేసినా, తరుగుదలను మాత్రం ఆ ఆస్తిని వుపయోగించుకొంటున్న బ్రాంచియే భరించవలెను.

10.4.2 హెడ్డాఫీస్ ఖర్చులలో బ్రాంచి వాటా సర్దుబాటు :

హెడ్డాఫీస్ సిబ్బంది అందించే సేవలలో కొంత భాగం బ్రాంచిల కోసం కూడ వినియోగించబడియుండవచ్చును. అదే విధంగా హెడ్డాఫీస్ చెల్లించి యుండే ప్రకటన ఖర్చులు, పరిశోధన -అభివృద్ధి ఖర్చు మొదలగు వాటి ప్రయోజనంలో కొంత భాగం బ్రాంచిలు కూడ పొందియుండును. అలాంటపుడు ఆ ఖర్చులలో కూడ కొంత భాగమును బ్రాంచిలు భరించ వలసియుండును. అందుచేత హెడ్డాఫీస్ తాను చెల్లించి యున్న ఈవిధమైన ఖర్చులో కొంత భాగమును సంవత్సరాంతంలో బ్రాంచికి విధిస్తూ సర్దుబాటు చేయును. ఈసర్దుబాటుకు ఈ క్రింది పద్దులు అవసరమగును.

(ఎ) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో :

బ్రాంచి ఖాతా	Dr	ఖర్చు ఖాతా	Dr
To ఖర్చు ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	

(బి) బ్రాంచి పుస్తకాలలో :

బ్రాంచి ఖాతా	Dr	ఖర్చు ఖాతా	Dr
To ఖర్చు ఖాతా		To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	

4.3. బ్రాంచిల మధ్య సరుకు లేదా నగదు తరలింపు : (Inter Branch Transfer of Goods or Cash)

హెడ్డాఫీస్ అనుమతితో ఒక బ్రాంచి మరొక బ్రాంచికి సరుకు లేదా నగదును తరలించవచ్చును. ఈ తరలింపు వ్యవహారమును నమోదు చేయుట ఈ క్రింది విధంగా వుండును.

(ఎ) సరుకు లేదా నగదును తరలింపు చేసిన బ్రాంచి ఆ సరుకు లేదా నగదును హెడ్డాఫీస్‌కు తరలించినట్లుగా పరిగణిస్తూ ఈ క్రింది చిట్టాపద్దును వ్రాయుము.

హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr
		To హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన సరుకు ఖాతా	
	లేదా		
		To హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన నగదు ఖాతా	

(బి) సరుకు లేదా నగదును తరలింపు పొందిన బ్రాంచి ఆ సరుకు లేదా నగదును హెడ్డాఫీస్ నుండి పొందినట్లుగా పరిగణిస్తూ ఈక్రింది చిట్టాపద్దును వ్రాయుము.

హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకుఖాతా Dr

లేదా

హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన నగదు ఖాతా Dr

To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా

(సి) ఈ తరలింపునకు హెడ్డాఫీస్ తన పుస్తకాలలో ఈ క్రింది పద్దును వ్రాయుము.

తరలింపు పొందిన బ్రాంచి ఖాతా Dr

To తరలింపు చేసిన బ్రాంచి ఖాతా

10.4.4. మార్గ మధ్యంలో వున్న సరుకు లేదా నగదు : (Goods or Cash in Transit)

అవసరాన్ని బట్టి హెడ్డాఫీస్ నుండి బ్రాంచికి గాని లేక బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీస్‌కుగాని సరుకు మరియు నగదు తరచుగా పంపించబడుచుండును. సాధారణంగా సంవత్సర చివరి రోజులలో ఈ విధంగా హెడ్డాఫీస్ లేదా బ్రాంచి పంపిన సరుకు లేదా నగదు ముగింపు ఖాతాలను తయారు చేసే నాటికి ఇంకా గమ్యానికి చేరి యుండకపోవచ్చును. ఇలాంటి సరుకు లేదా నగదులే "మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు లేదా నగదు" అందురు. ఈ అంశములు వున్నట్లయితే ఈ మేరకు హెడ్డాఫీసు పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా నిల్వ మరియు బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్ ఖాతా నిల్వలు వ్యత్యాసమును సూచించును. ఈ వ్యత్యాసంను తొలగించి ఖాతాలను సమన్వయం చేయుటకు వీలుగా ముగింపు ఖాతాల సమయంలో మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు లేదా నగదును తగిన విధంగా సర్దుబాటు చేయవలెను. దీనికి అవసరమైన సర్దుబాటు పద్దును ఇరువురి పుస్తకాలలోను వ్రాయనవసరం లేదు. ఎవరో ఒకరి పుస్తకాలలో వ్రాసిన చాలును. సాధారణంగా సరుకు లేదా నగదును పంపిన వారి పుస్తకాలలోనే సర్దుబాటు పద్దును వ్రాయుట జరుగును. అయితే తుదకు బ్రాంచి అంకణా నకలు హెడ్డాఫీస్‌కే చేరును గనుక ఈ సర్దుబాటు పద్దులను హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలోనే వ్రాయుట సమంజసమనే వాదన కూడవున్నది.

ఈ సర్దుబాటు పద్దులు ఈక్రింది విధంగా వుండును.

(ఎ) మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు లేదా నగదుకు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో సర్దుబాటు పద్దు :

మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు ఖాతా Dr

లేదా

మార్గమధ్యంలో వున్న నగదు ఖాతా Dr

To బ్రాంచి ఖాతా

(బి) మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు లేదా నగదుకు బ్రాంచి పుస్తకాలలో సర్దుబాటు పద్దు :

మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు ఖాతా Dr

లేదా

మార్గమధ్యంలో వున్న నగదు ఖాతా Dr

To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా

ఉదా : 2 దిగువ తెలిపిన వ్యవహారములను హెడ్డాఫీన్ మరియు సంబంధిత బ్రాంచిల పుస్తకాలలో రికార్డు చేయుటకు అవసరమైన చిట్టా పద్దులను సూచించండి :

1) హెడ్డాఫీస్ సూచనల మేరకు రూ. 2500ల ఖరీదైన సరుకు కర్నూలు బ్రాంచి నుండి చిత్తూరు బ్రాంచికి తరలించ బడినది.

2) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఖాతాలను కలిగియున్న కర్నూలు బ్రాంచి యంత్రాలపై తరుగుదల రూ. 1000లు మరియు చిత్తూరు బ్రాంచి ఫర్నిచర్‌పై తరుగుదల రూ. 500లు.

3) కర్నూలు బ్రాంచి రూ. 3000ల నగదును డిసెంబర్ 25న హెడ్డాఫీస్‌కు పంపగా అది తదుపరి జనవరి 4న హెడ్డాఫీస్‌కు చేరినది.

4) హెడ్డాఫీస్ రూ.5000ల సరుకును డిసెంబర్ 28న చిత్తూరు బ్రాంచికి పంపగా అది జనవరి 3న చిత్తూరు బ్రాంచికి చేరినది.

5) హెడ్డాఫీస్ చెల్లించియున్న పరిపాలన ఖర్చులలో రూ. 4000లు కర్నూలు బ్రాంచికి మరియు రూ. 3000 ల చిత్తూరు బ్రాంచికి విధించవలెను.

జవాబు :

చిట్టావద్దులు

	వివరాలు		డెబిట్ రూ.	క్రెడిట్ రూ.
1	(ఎ) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో :			
	చిత్తూరు బ్రాంచి ఖాతా	Dr	2500	
	To కర్నూలు బ్రాంచి ఖాతా			2500
	(కర్నూలు బ్రాంచి నుండి చిత్తూరు బ్రాంచికి సరుకును తరలించినందుకు)			
	(బి) కర్నూలు బ్రాంచి పుస్తకాలలో :			
	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	Dr	2500	
	To హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన సరుకుఖాతా			2500
	(హెడ్డాఫీస్ అనుమతితో చిత్తూరు బ్రాంచికి సరుకు పంపినందుకు)			
	(సి) చిత్తూరు బ్రాంచి పుస్తకాలలో :			
	హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు ఖాతా	Dr	2500	
	To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా			2500
	(హెడ్డాఫీస్ అనుమతితో కర్నూలు బ్రాంచి నుండి సరుకు వచ్చినందుకు)			
2	(ఎ) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో :			
	కర్నూలు బ్రాంచి ఖాతా	Dr	1000	
	చిత్తూరు బ్రాంచి ఖాతా	Dr	500	
	To కర్నూలు బ్రాంచి యంత్రాల ఖాతా			1000
	To చిత్తూరు బ్రాంచి ఫర్నిచర్ ఖాతా			500
	(బ్రాంచి స్థిరాస్తులపై తరుగుదలను మేర్పాటు చేసిననందుకు)			
	(బి) కర్నూలు బ్రాంచి పుస్తకాలలో :			
	తరుగుదల ఖాతా	Dr	1000	
	To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా			1000
	(యంత్రాలపై తరుగుదలను యేర్పాటు చేసినందుకు)			
	(సి) చిత్తూరు బ్రాంచి పుస్తకాలలో :			
	తరుగుదల ఖాతా	Dr	500	
	To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా			500
	(ఫర్నిచర్‌పై తరుగుదలను ఏర్పాటు చేసినందుకు)			

3	(ఎ) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో అయితే :		
	మార్గమధ్యంలో వున్న నగదు ఖాతా Dr	3000	
	To కర్నూలు బ్రాంచి ఖాతా		3000
	(కర్నూలు బ్రాంచి నుండి మార్గమధ్యంలో వున్న నగదును సర్దుబాటు చేసినందుకు)		
	(లేదా)		
	(బి) కర్నూలు బ్రాంచి పుస్తకాలలో అయితే :		
	మార్గమధ్యంలో వున్న నగదు ఖాతా Dr	3000	
	To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా		3000
	(మార్గమధ్యంలో వున్న నగదును సర్దుబాటు చేసినందుకు)		
	గమనిక : పై రెండింటిలో ఎవరో ఒకరి పుస్తకాలలో సర్దుబాటు పద్దును వ్రాసిన చాలును.		
4	(ఎ) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో అయితే :		
	మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు ఖాతా Dr	5000	
	To చిత్తూరు బ్రాంచి ఖాతా		5000
	(మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకును సర్దుబాటు చేసినందుకు)		
	(బి) చిత్తూరు బ్రాంచి పుస్తకాలలో అయితే :		
	మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు ఖాతా Dr	5000	
	To హెడ్డాఫీసు ఖాతా		5000
	(చిత్తూరు బ్రాంచికి మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకును సర్దుబాటు చేసినందుకు)		
	గమనిక : పై రెండింటిలో ఎవరో ఒకరి పుస్తకాలలో సర్దుబాటు పద్దును వ్రాసిన చాలును.		
5	(ఎ) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో :		
	కర్నూలు బ్రాంచి ఖాతా Dr	4000	
	చిత్తూరు బ్రాంచి ఖాతా Dr	3000	
	To పరిపాలన ఖర్చుల ఖాతా		7000
	(హెడ్డాఫీస్ చెల్లించిన పరిపాలన ఖర్చులలో కొంత బ్రాంచిలకు విధించినందుకు)		
	(బి) కర్నూలు బ్రాంచి పుస్తకాలలో :		
	పరిపాలన ఖర్చుల ఖాతా Dr	4000	
	To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా		4000
	(హెడ్డాఫీస్ పరిపాలన ఖర్చులలో తనవాటాను సర్దుబాటు చేసినందుకు)		
	(సి) చిత్తూరు బ్రాంచి పుస్తకాలలో :		
	పరిపాలన ఖర్చుల ఖాతా Dr	3000	
	To హెడ్డాఫీస్ ఖాతా		3000
	(హెడ్డాఫీస్ పరిపాలన ఖర్చులలో తన వాటాను సర్దుబాటు చేసినందుకు)		

ఉదా : 3 హైదరాబాద్‌లో హెడ్డాఫీస్ గల ఒక సంస్థకు అదిలాబాద్ మరియు నిజామాబాద్‌లలో రెండు బ్రాంచిలు వున్నవి. 2003, డిసెంబర్ 31న హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఈ క్రింది సర్దుబాట్లు చేయక పూర్వం అదిలాబాద్ మరియు నిజామాబాద్ బ్రాంచిల ఖాతాలు వరుసగా రూ. 36000లు మరియు రూ. 54000 లు డెబిట్ నిల్వలను చూపించుచున్నవి.

(ఎ) హెడ్డాఫీస్ సూచనల మేరకు రూ. 3500 ల విలువైన సరుకును అదిలాబాద్ బ్రాంచి నుండి నిజామాబాద్ బ్రాంచికి తరలించడమైనది.

(బి) హెడ్డాఫీస్‌కు సంబంధించిన ఒక ఋణగ్రస్తునినుండి నిజామాబాద్ బ్రాంచి రూ. 6000లు నగదును వసూలు చేసినది.

(సి) హెడ్డాఫీస్ చేసిన కొనుగోళ్ళ బాకీ నిమిత్తం నిజామాబాద్ బ్రాంచి వారు రూ. 7500లు చెల్లించడమైనది.

(డి) డిసెంబర్ 29, 2003న అదిలాబాద్ బ్రాంచివారు హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన నగదు రూ.6000 లు జనవరి 3, 2004న హెడ్డాఫీస్‌కు చేరినది.

(ఇ) డిసెంబర్ 28, 2003న హెడ్డాఫీస్ అదిలాబాద్ బ్రాంచికి పంపిన రూ. 5000ల సరుకు జనవరి 5, 2004న బ్రాంచికి చేరినది.

(ఎఫ్) 2003 సంవత్సరానికి అదిలాబాద్ బ్రాంచి రూ. 4500ల నికరనష్టమును మరియు నిజామాబాద్ బ్రాంచి రూ. 9000ల నికర లాభమును ఆర్జించినవి.

పై వ్యవహారములను సర్దుబాటు చేయుటకు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో అవసరమైన చిట్టా పద్దులు వ్రాసి రెండు బ్రాంచిల ఖాతాలను తయారు చేయండి.

జవాబు :

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు :

	వివరాలు		డెబిట్ రూ.	క్రెడిట్ రూ.
(ఎ)	నిజామాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా	Dr	3500	
	To అదిలాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా			3500
	(అదిలాబాద్ బ్రాంచి నుండి నిజామాబాద్ బ్రాంచికి బదిలీ అయిన సరుకును సర్దుబాటు చేసినందుకు)			
(బి)	నిజామాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా	Dr	6000	
	To ఋణగ్రస్తుని ఖాతా			6000
	(హెడ్డాఫీస్ ఋణగ్రస్తుని నుండి నిజామాబాద్ బ్రాంచి వసూలు చేసిన నగదును సర్దుబాటు చేసినందుకు)			
(సి)	ఋణదాత ఖాతా	Dr	7500	
	To నిజామాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా			7500
	(హెడ్డాఫీస్ ఋణదాతకు నిజామాబాద్ బ్రాంచి చెల్లించిన నగదును సర్దుబాటు చేసినందుకు)			
(డి)	మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు ఖాతా	Dr	6000	
	To అదిలాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా			6000
	(అదిలాబాద్ బ్రాంచి నుండి హెడ్డాఫీస్‌కు మార్గ మధ్యంలో			

	వున్న నగదును సర్దుబాటు చేసినందుకు)			
(ఇ)	మార్గమధ్యంలోవున్న సరుకు ఖాతా	Dr	5000	
	To అదిలాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా			5000
	(అదిలాబాద్ బ్రాంచికి మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకును సర్దుబాటు చేసినందుకు)			
గమనిక :	మార్గమధ్యంలో వున్న నగదు మరియు సరుకులకు బ్రాంచిల పుస్తకాలలో సర్దుబాటు పద్దులు వ్రాయలేదని భావించడమైనది.			
(ఎఫ్.	1) సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	4500	
	To అదిలాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా			4500
	(అదిలాబాద్ బ్రాంచి నికర నష్టమును సాధారణ లాభ నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించినందుకు)			
(ఎఫ్.	2) నిజామాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా	Dr	9000	
	To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా			9000
	(నిజామాబాద్ బ్రాంచికి నికర లాభమును సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాకు మళ్ళించినందుకు)			

అదిలాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా

	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	36,000	By నిజామాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా	3,500
		By మార్గమధ్యంలో వున్న నగదు ఖాతా	6,000
		By మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు ఖాతా	5,000
		By సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా	4,500
		By తేల్చిన నిల్వ	17,000
	36,000		**36,000**

నిజామాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా

	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	54,000	By ఋణదాత ఖాతా	7,500
To అదిలాబాద్ బ్రాంచి ఖాతా	35,000		
To ఋణగ్రస్తుని ఖాతా	6,000		
To సాధారణ లాభనష్టాలఖాతా	9,000	By తేల్చిన నిల్వ	65,000
	72,500		72,500

5.హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణా విలీనం : (Incorporation of Branch Trial Balance in the Books of Head Office)

స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి కలిగిన బ్రాంచి తన ఖాతా పుస్తకాలను తానే స్వయంగా నిర్వహించుకొనును. సంవత్సరాంతంలో తన ఆవర్జాఖాతాల నిల్వల సహాయంతో అంకణాను మరియు ముగింపు ఖాతాలను కూడ తయారు చేసుకొనును. ఈ తరువాత బ్రాంచి తన అంకణాను మరియు ముగింపు ఖాతాలను హెడ్డాఫీస్ నివేదించును. బ్రాంచి వ్యవహారాలు ఎప్పటికప్పుడు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో నమోదయి వుండవు. సంవత్సరాంతంలో బ్రాంచి నుండి వచ్చిన అంకణా సహాయంతో బ్రాంచి వ్యవహారాలన్నిటినీ హెడ్డాఫీస్ తన పుస్తకాలలో నమోదు చేసుకొనును. ఈ విధంగా నమోదు చేయుటనే "హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణా విలీనం" అందురు.

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణాను దిగువ తెలిపిన రెండు పద్ధతులలో విలీనం చేయవచ్చును.

1. పూర్తి వివరాలతో విలీనం
2. సంగ్రహ విలీనం.

5.1 పూర్తి వివరాలతో విలీనం : (Detailed Incorporation) :

ఈ పద్ధతిలో బ్రాంచి అంకణాలోని అన్ని నిల్వలు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో నమోదు చేయబడును. దీని కోసం హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేసి ఆ ఖాతా ద్వారా బ్రాంచికి సంబంధించిన రాబడి అంశాలన్నిటినీ విలీనం చేయుట జరుగును. బ్రాంచి ఆస్తి అప్పులను బ్రాంచి ఖాతా ద్వారా విలీనం చేసుకొని ఏకీకృత ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయుట జరుగును. ఈ పద్ధతిలో బ్రాంచి అంకణా విలీనమునకు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఈక్రింది చిట్టా పద్దులు అవసరమగును.

(ఎ) బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతాలోని డెబిట్ అంశాలను విలీనం చేసుకొన్నందుకు: (ప్రారంభ సరుకు, కొనుగోళ్ళు, కొనుగోలు రవాణా, వేతనాలు మొదలగునవి)

బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఖాతా			xxxx

(బి) బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతాలోని క్రెడిట్ అంశాలను విలీనం చేసుకొన్నందుకు : (అమ్మకాలు, ముగింపు సరుకు మొదలగునవి)

బ్రాంచి ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతా			xxxx

(సి) బ్రాంచి స్థూల లాభమునకు :

బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా			xxxx

సూచన : స్థూలనష్టమయితే పై పద్దును త్రిప్పి వ్రాయవలెను.

(డి) బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతాలోని డెబిట్ అంశాలను విలీనం చేసుకొన్నందుకు (జీతాలు, అద్దె, పన్నులు, అమ్మకాలరవాణా, ఇచ్చిన డిస్కౌంట్ మొదలగునవి)

బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఖాతా			xxxx

(ఇ) బ్రాంచి లాభ నష్టాల ఖాతాలోని క్రెడిట్ అంశాలను విలీనం చేసుకొన్నందుకు (వచ్చిన అద్దె, వచ్చిన డిస్కౌంట్, వచ్చిన కమిషన్ మొదలగునవి)

బ్రాంచి లాభ నష్టాల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా			xxxx

(ఎఫ్) బ్రాంచి నికర లాభమునకు :

బ్రాంచి ఖాతా	Dr	xxxx	
To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా			xxxx

సూచన : నికర నష్టమయితే పై పద్దును త్రిప్పి వ్రాయవలెను.

(జి) బ్రాంచి ఆస్తులను విలీనం చేసుకొన్నందుకు :

బ్రాంచి ఆస్తుల ఖాతాలు (విడివిడిగా)	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఖాతా			xxxx

(హెచ్) బ్రాంచి అప్పులను విలీనం చేసుకొన్నందుకు :

బ్రాంచి ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి అప్పుల ఖాతాలు (విడివిడిగా)			xxxx

సూచన : పైన తెలిపిన ఎనిమిది చిట్టాపద్దులను బ్రాంచి ఖాతాలో నమోదు చేస్తే బ్రాంచి ఖాతానిల్వ రద్దు అగును. తదుపరి సంవత్సర ప్రారంభంలో చివరి రెండు పద్దులను త్రిప్పివ్రాసి, బ్రాంచి ఖాతాలో నమోదు చేస్తే మరలా బ్రాంచి ఖాతాలో డెబిట్ ఖాతాలో నమోదు చేస్తే మరలా బ్రాంచి ఖాతాలో డెబిట్ నిల్వ చేర్పాటగును. ఈ నిల్వయే తరుపరి సంవత్సరమునకు బ్రాంచి ఖాతా ప్రారంభ నిల్వయగును.

ఉదా : 4. విజయవాడలో హెడ్డాఫీస్ గల ఒక సంస్థ గుడివాడలో ఒక స్వతంత్ర బ్రాంచిని కలిగి యున్నది. బ్రాంచికి సంబంధించిన ఈ క్రింది వివరాల నుండి

(1) బ్రాంచి పుస్తకాలలో ముగింపు ఖాతాలను,

(2) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణా విలీనం చేయుటకు అవసరమైన చిట్టాపద్దులను మరియు (3)

(3) హెడ్డాఫీస్పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతాను చూపించండి.

31,12.2003న గుడివాడ బ్రాంచి అంకణా

	రూ		రూ
కొనుగోళ్ళు	18,000	అమ్మకాలు	46,000
హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు	8,500	హెడ్డాఫీస్ ఖతా	7,600
అమ్మకాల రవాణా	2,500	ఋణదాతలు	2,200
కొనుగోలు రవాణా	1,500	వచ్చిన డిస్కౌంట్	50
అద్దె, పన్నులు	1200	వచ్చిన వడ్డీ	250
జీతాలు	4,000		
ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	100		
ఫర్నిచర్	5,000		
చేతిలో నగదు	150		
బాంకులో నగదు	1250		
ఋణగ్రస్తులు	6400		
సరుకు నిల్వ (1.1.2003)	7500		
	56,100		**56,100**

డిసెంబర్ 31, 2003న సరుకు నిల్వ రూ. 8500లు ఈ తేదీనాటికి హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా రూ. 8450ల డెబిట్ నిల్వను కలిగి యున్నది. మరియు బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతా రూ. 9350ల నిల్వను చూపించుచున్నది. ఋణ గ్రస్తులపై 5% రానిబాకీల నిధి అవసరము. ఫర్నిచర్‌పై 10% తరుగుదలను యేర్పాటు చేయవలెను.

జవాబు :

1. గుడివాడ బ్రాంచి పుస్తకాలలో 31.12.2003తో అంతమయ్యే సం॥కు వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతా

	రూ		రూ
To ప్రారంభ సరుకు	7,500	By అమ్మకాలు	46,000
To కొనుగోళ్ళు	18,000	By ముగింపు సరుకు	8,500
To హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు	8,500		
To కొనుగోలు రవాణా	1,500		
To స్థూల లాభం C/d	19,000		
	54,500		**54,500**
To జీతాలు	4,000	By స్థూల లాభం b/d	19,000
To అద్దె, పన్నులు	1,200	By వచ్చిన డిస్కాంట్	50
To అమ్మకాల రవాణా	2,500	By వచ్చిన వడ్డీ	250
To ఇచ్చిన డిస్కాంట్	100		
To రానిబాకీల నిధి	320		
To తరుగుదల: ఫర్నిచర్	500		
To నికరలాభం (హెడ్డాఫీస్ ఖాతాకు మళ్ళింపు	10,680		
	19,300		**19,300**

31.12.2003 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		మొత్తము	ఆస్తులు		మొత్తము
		రూ.			రూ
ఋణదాతలు		2200	చేతిలో నగదు		150
హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	7600		బాంకులో నగదు		1,250
కూ: నికర లాభం	10680	18,280	ఋణ గ్రస్తులు	6400	
			తీ: రానిబాకీలనిధి	320	6,080
			సరుకు నిల్వ		8,500
			ఫర్నిచర్	5000	
			తీ: తరుగుదల	500	4,500
		20,480			20,480

2. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో గుడివాడ బ్రాంచి అంకణా విలీనం పద్దులు

	వివరాలు		డెబిట్ రూ.	క్రెడిట్ రూ.
(ఎ)	బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతా	Dr	35,500	
	To గుడివాడ బ్రాంచి ఖాతా			35,500
	(బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతాలోని డెబిట్ అంశాలను విలీనం చేసుకొన్నందుకు)			
(బి)	గుడివాడ బ్రాంచి ఖాతా	Dr	54,500	
	To బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతా			54,500
	(బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతాలోని క్రెడిట్ అంశాలను విలీనం చేసుకొన్నందుకు)			
(సి)	బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతా	Dr	19,000	
	To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా			19,000
	(బ్రాంచి స్థూల లాభమును మళ్ళించినందుకు)			
(డి)	బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	8620	
	To గుడివాడ బ్రాంచి ఖాతా			8620
	(బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతాలోని డెబిట్ అంశాలను విలీనం చేసుకొన్నందుకు)			
(ఇ)	గుడివాడ బ్రాంచి ఖాతా	Dr	300	
	To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా			300
	(బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతాలోని క్రెడిట్ అంశాలను విలీనం చేసుకొన్నందుకు)			
(ఎఫ్)	బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	10,680	
	To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా			10,680
	(బ్రాంచి నికర లాభమును మళ్ళించినందుకు)			
(జి)	నగదు ఖాతా	Dr	150	
	బాంకు ఖాతా	Dr	1,250	
	ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	Dr	6400	
	సరుకు నిల్వ ఖాతా	Dr	8500	
	ఫర్నిచర్ ఖాతా	Dr	4500	
	To గుడివాడ బ్రాంచి ఖాతా			20,800
	(బ్రాంచి ఆస్తులను విలీనం చేసుకొన్నందుకు)			
(హెచ్)	గుడివాడ బ్రాంచి ఖాతా	Dr	2520	
	To ఋణదాతల ఖాతా		2200	
	To రాని బాకీల నిధిఖాతా		320	
	(బ్రాంచి అప్పులను విలీనం చేసుకొన్నందుకు)			

(ఐ)	మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు ఖాతా	Dr	850	
	To గుడివాడ బ్రాంచి ఖాతా			850
	(మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకును సర్దుబాటు చేసినందుకు)			

గుడివాడ బ్రాంచి ఖాతా

	రూ		రూ
To తెచ్చిన నిల్వ	8,450	By బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతా	35,500
To బ్రాంచి వర్తకపు ఖాతా	54,500	By బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	8620
To బ్రాంచి లాభనష్టాల ఖాతా	300	By నగదు ఖాతా	150
To ఋణదాతల ఖాతా	2200	By బాంకు ఖాతా	1250
To రాని బాకీల నిధి ఖాతా	320	By ఋణగ్రస్తుల ఖాతా	6400
		By సరుకు నిల్వ ఖాతా	8500
		By ఫర్నిచర్ ఖాతా	4500
		By మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు ఖాతా	850
	65,770		65,770

సూచన : మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు నిల్వను ఈక్రింది విధంగా కనుగొనుట జరిగినది.

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాల ప్రకారం బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	: రూ. 9350
తీ : బ్రాంచి పుస్తకాల ప్రకారం హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు	: రూ. 8500
మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు విలువ	850

12.5.2 సంగ్రహ విలీనం (Abridged Incorporation)

బ్రాంచి అంకణాను సంగ్రహరూపంలో కూడ హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో విలీనం చేయవచ్చును. ఈ పద్ధతి ప్రకారము హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో మెమొరాండం పద్ధతిలో బ్రాంచి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేసి బ్రాంచి నికరలాభము లేదా నికర నష్టమును కనుగొనుట జరుగును. ఆ నికరలాభము లేదా నికర నష్టమును ఈ క్రింది పద్దు ద్వారా హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో నమోదు చేయుదురు.

(ఎ) నికర లాభం అయితే :

బ్రాంచి ఖాతా	Dr	xxxx	
To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా			xxxx

(బి) నికర నష్టం అయితే :

సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	xxxx	
To బ్రాంచి ఖాతా			xxxx

బ్రాంచి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాలోని అన్ని అంశములకు బదులుగా ఈ ఒక్క చిట్టా పద్దు సరిపోతుంది. బ్రాంచి ఆస్తులు మరియు అప్పులను కూడా పూర్తిగా విడివిడిగా విలీనం చేయనవసరం లేదు. బ్రాంచి నికర లాభము లేదా నష్టమును విలీనం చేసుకొన్న తరువాత బ్రాంచి ఖాతా నిల్వయే బ్రాంచి ఆస్తులు మరియు అప్పుల నికర నిల్వకు సమానమవుతుంది. అనగా బ్రాంచి వ్యవహారాలన్నిటికి బదులుగా బ్రాంచి నికర లాభనష్టాలను బ్రాంచి ఖాతాలో నమోదు చేస్తే ఈ సంగ్రహవిలీనం పూర్తియగును. ఈ క్రింది ఉదాహరణ ద్వారా సంగ్రహవిలీనంను సులభంగా అర్థం చేసుకొనవచ్చును.

ఉదా: 5 ముంబయిలో హెడ్డాఫీస్‌గల ఒక సంస్థ ఢిల్లీలో ఒక స్వతంత్ర బ్రాంచిని కలిగియున్నది. 31.3.2004తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు బ్రాంచి వ్యవహారాలు ఈక్రింది విధంగా వున్నవి.

హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి పంపిన సరుకు			20,000
బయటి నుండి కొనుగోళ్ళు	అరువు	25,500	
	నగదు	3,000	28,500
అమ్మకాలు	అరువు	35,000	
	నగదు	14,600	49,600
ఖాతాదారుల నుండి వసూలైన నగదు			30,400
ఋణదాతలకు చెల్లించిన నగదు			14,200
బ్రాంచి చెల్లించిన ఖర్చులు			8,000
బ్రాంచి అరువుపై కొన్న ఫర్నిచర్			4,000
హెడ్డాఫీస్ నుండి బ్రాంచి పొందిన నగదు			6,000
బ్రాంచి హెడ్డాఫీస్‌కు చెల్లించిన నగదు			12,000

ఈక్రింది అంశాలను లెక్కలోనికి తీసుకొంటూ హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేస్తూ బ్రాంచి అంకణా విలీనం తర్వాత బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి.

(ఎ) బ్రాంచి స్థిరాస్తుల ఖాతాలు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో నిర్వహించబడుచున్నవి.

(బి) ఫర్నిచర్‌పై 5% తరుగుదలను యేర్పాటు చేయవలెను.

(సి) బ్రాంచి హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన నగదు రూ. 2,000లు మార్గమధ్యంలో వున్నది.

(డి) బ్రాంచి ముగింపు సరుకు నిల్వ రూ. 15,000లు.

జవాబు : ముంబయి హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో 31.3.2004తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు ఢిల్లీ బ్రాంచి వర్తకపు మరియు లాభనష్టాలఖాతా

	రూ		రూ
To కొనుగోళ్ళు :		By అమ్మకాలు :	
అరువు : 25500		అరువు : 35,000	
నగదు : 3000	28,500	నగదు : 14,600	49,600
To హెడ్డాఫీస్ నుండి సరుకు	20,000	By ముగింపు సరుకు	15,000
To స్థూల లాభం c/d	16,100		
	64,600		64,600
To ఖర్చులు	8,000	By స్థూల లాభం b/d	16,100
To తరుగుదల - ఫర్నిచర్‌పై	200		
To నికర లాభం (సాధారణ లాభాల			
నష్టాల ఖాతాకు మళ్ళింపు	7,900		
	16,100		16,100

ఢిల్లీ బ్రాంచి ఖాతా

To బ్రాంచికి పంపిన సరుకు ఖాతా	20,000	By బ్యాంకు ఖాతా	12,000	
To బ్యాంకు ఖాతా	6,000	తీ: మార్గమధ్యంలో నగదు	2000	10,000
To బ్రాంచి ఫర్నిచర్ తరుగుదల	200	By ఫర్నిచర్ ఖాతా		4,000
To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా	7900	By తేల్చిన నిల్వ		20,100
	34,100			34,100

సూచన: బ్రాంచి ఖాతా నిల్వ రూ. 20,100లు బ్రాంచి ఆస్తులు మరియు అప్పుల నికర విలువకు సమాన మగును. ఈ విషయమును ఈ క్రింది విధంగా నిరూపించవచ్చును.

బ్రాంచి ఆస్తులు :	**రు.**
ముగింపు సరుకు.........	15,000
ఋణగ్రస్తులు (35000-30400)	4,600
మార్గమధ్యంలో నగదు	2,000
నగదు నిల్వ (14600+30400+6000 -14200-8000-3000-12000	13,800
	35,400
తీ : బ్రాంచి అప్పులు :	
ఋణదాతలు (25,500-14,200) = 11,300	
ఫర్నిచర్ కొనుగోలుకై ఋణదాతలు= 4,000	15,300
బ్రాంచి నికర ఆస్తులు = బ్రాంచి ఖాతా ముగింపు నిల్వ	20,100

10.6 ఏకీకృత ముగింపు ఖాతాలు (Consolidated Final Accounts)

కొన్ని అభ్యాసములలో హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి అంకణాలను రెండింటినీ ఇస్తూ ఏకీకృత లేదా ఉమ్మడి ముగింపు ఖాతాలను తయారు చేయమని అడగవచ్చును. అలాంటపుడు ఈ క్రింది విధానమును పాటించవలెను.

1. హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాలను వరుసల పద్ధతి (Columnar system) లో తయారు చేయవలెను.
2. ఆస్తి అప్పుల పట్టీని ఉమ్మడిగా అనగా ఏకీకృత ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయవలెను. హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి ఆస్తి అప్పులన్నిటినీ ఒకే ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో నమోదు చేస్తే అది ఏకీకృత ఆస్తి అప్పుల పట్టీయగును.

సూచన: ఏకీకృత ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో ఈ క్రింది రెండు నిల్వలను చూపించనవసరం లేదు.

(ఎ) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా డెబిట్ నిల్వ మరియు

(బి) బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్‌ఖాతా క్రెడిట్ నిల్వ ఈ రెండు నిల్వలు రెండు ఆఫీసుల మధ్య వ్యవహారంగా ఒక దానితో ఒకటి చెల్లు వేయబడి ఏకీకృత ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో కనిపించవు.

ఉదా : 6: డిసెంబర్ 31, 2003న ఒక వ్యాపార సంస్థయొక్క హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచిల అంకణాలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి

డెబిట్ నిల్వలు	హెడ్డాఫీస్	బ్రాంచి	క్రెడిట్ నిల్వలు	హెడ్డాఫీస్	బ్రాంచి
	రూ,	రూ.		రూ.	రూ.
ప్రారంభ సరుకు	60,000	30,000	అమ్మకాలు	4,50,000	1,00,000
కొనుగోళ్ళు	2,40,000	35,000	వివిధ ఋణదాతలు	55,000	5,000
వేతనాలు	65,000	12,000	బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	20,000	-
ఉత్పత్తి ఖర్చులు	40,000	10,000	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	-	30,000
యంత్రాలు : హెడ్డాఫీస్	1,00,000		మూలధనం	2,00,000	
బ్రాంచి	60,000				
ఫర్నిచర్ : హెడ్డాఫీస్	10,000				
బ్రాంచి	5,000				
జీతాలు	28,000	12,000			
అద్దె	10,000	4,000			
ఋణగ్రస్తులు	35,000	9,000			
ప్రకటన ఖర్చులు	20,000	5,000			
హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చినసరుకు		16,000			
నగదు, బ్యాంకు నిల్వ	12,000	2000			
బ్రాంచి ఖాతా	40,000				
	7,25,000	1,35,000		7,25,000	1,35,000

ముగింపు సరుకు - హెడ్డాఫీస్ రూ. 40,000 మరియు బ్రాంచి రూ. 30,000లు. బ్రాంచిలో ఇంకనూ చెల్లించవలసిన అద్దె రూ. 2000లు. యంత్రాలు మరియు ఫర్నిచర్‌పై 10% తరుగుదలను యేర్పాటు చేయవలెను.

ఈ వివరాలతో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో వరుసల పద్ధతిలో వర్తకపు , లాభనష్టాల ఖాతాలను మరియు ఉమ్మడి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో

31.12.2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతా

	హెడ్డాఫీస్	బ్రాంచి		హెడ్డాఫీస్	బ్రాంచి
	రూ,	రూ.		రూ.	రూ.
To ప్రారంభ సరుకు	60,000	30,000	By అమ్మకాలు	4,50,000	1,00,000
To కొనుగోళ్ళు	2,40,000	35,000	By బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	20,000	
To హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన	-				
సరుకు		16,000	By ముగింపు సరుకు	40,000	30,000
To వేతనాలు	65,000	12,000			
To ఉత్పత్తి ఖర్చులు	40,000	10,000			
To స్థూల లాభం c/d	1,05,000	27,000			
	5,10,000	1,30,000		5,10,000	1,30,000
To జీతాలు	28,000	12,000	By స్థూలలాభం b/d	1,05,000	27,000
To అద్దె (చెల్లించవలసిన					
దానితో సహా)	10,000	6,000	By నికర నష్టం		
To ప్రకటన ఖర్చులు	20,000	5,000	(మూలధనం ఖాతాకు మళ్ళింపు		2,500
To తరుగుదల :					
ఫర్నిచర్ పై	1000	500			
యంత్రాలపై	10,000	6,000			
To నికర లాభం					
(మూలధనం ఖాతాకు మళ్ళింపు	36,000				
	1,05,000	29,500		1,05,000	29,500

31.12.2003 నాటి ఏకీకృత ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		మొత్తము	ఆస్తులు		మొత్తము
		రూ.			రూ.
ఋణ దాతలు :			నగదు, బ్యాంకు నిల్వ :		
హెడ్డాఫీస్	55,000		హెడ్డాఫీస్	12,000	
బ్రాంచి	5,000	60,000	బ్రాంచి	2,000	
			మార్గమధ్యంలో	6,000	20,000
చెల్లించవలసిన అద్దె (బ్రాంచి)		2,000	ఋణగ్రస్తులు :		
			హెడ్డాఫీస్	35,000	
			బ్రాంచి	9,000	44,000
మూలధనం	2,00,000		సరుకు నిల్వ :		
కూ : నికర లాభం	36,000		హెడ్డాఫీస్	40,000	
	2,36,000		బ్రాంచి	30,000	
			మార్గమధ్యంలో	4,000	74,000
తీ: నికర నష్టం			ఫర్నిచర్ : హెడ్డాఫీస్	10,000	
(బ్రాంచి)	2,500	2,33,500	బ్రాంచి	5,000	
				15,000	
			తీ : తరుగుదల	1500	13,500
			యంత్రాలు :		
			హెడ్డాఫీస్	1,00,000	
			బ్రాంచి	60,000	
				1,60,000	
			తీ: తరుగుదల	16,000	1,44,000
		2,95,500			2,95,500

సూచన : హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచికి పంపిన సరుకు రూ. 20,000లు వుండగా, బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు రూ. 16,000లు వున్నది. ఈ వ్యత్యాసమును మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకుగా పరిగణించడమైనది. మార్గమధ్యంలో వున్న నగదును ఈ క్రింది విధంగా కనుగొనుట జరిగినది.

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా డెబిట్ నిల్వ	=	40,000
తీ : బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్ ఖాతా క్రెడిట్ నిల్వ	=	30,000
మొత్తం వ్యత్యాసం	=	10,000
తీ : మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు	=	4,000
మార్గమధ్యంలో వున్న నగదు	=	6,000

10.7. సారాంశము:

1. స్వతంత్ర బ్రాంచిలు తమ వ్యవహారాల నిర్వహణపై స్వయం నిర్ణయాధికారములను కలిగి యుండును.
2. ఈ బ్రాంచిలు స్వతంత్రంగా సమగ్రమైన ఖాతా పుస్తకాలను నిర్వహించును.
3. హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి మధ్య జరిగే వ్యహారాల మేరకు ఈ రెండు ఆఫీసులు ఋణదాత, ఋణ గ్రస్తుని సంబంధమును కలిగియుండును.
4. సంవత్సరాంతంలో బ్రాంచి తన ముగింపు ఖాతాలను తానే తయారు చేసుకొని, తన అంకణా మరియు ముగింపు ఖాతాలను హెడ్డాఫీస్‌కు నివేదించును.
5. సంవత్సరాంతంలో బ్రాంచి అంకణాను హెడ్డాఫీస్ తన ఖాతా పుస్తకాలలోనికి విలీనం చేసుకొనును.
6. హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి అంకణాల సహాయంతో వరుసల పద్ధతిలో వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాలను మరియు ఏకీకృత ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయవచ్చును.

10. 8 ప్రశ్నలు (Questions)

I. లఘు సమాధాన ప్రశ్నలు : (Short Answer Questions)

1. స్వతంత్ర బ్రాంచిల లక్షణాలేమిటి?
2. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో "బ్రాంచి ఖాతా" మరియు బ్రాంచి పుస్తకాలలో "హెడ్డాఫీస్ ఖాతా"ల ప్రాముఖ్యతను వివరించండి.
3. మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు మరియు నగదు అనగానేమి?
4. బ్రాంచి స్థిరాస్తుల ఖాతాలు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో నిర్వహిస్తే వాటి కొనుగోలు మరియు తరుగుదలలను ఎట్లు నమోదు చేయుదురు?

II. దీర్ఘ సమాధాన ప్రశ్నలు : (Long Answer Questions)

1. స్వతంత్ర బ్రాంచిల లక్షణాలను వివరిస్తూ, హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి మధ్య జరిగే వ్యవహారాలకు ఇరువురి పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులను చూపించండి.
2. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణా విలీనమును మరియు దానికి హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో అవసరమైన పద్దులను వివరించండి.

10.9 అభ్యాసములు: (Exercises)

I. లఘు సమాధాన ప్రశ్నలు : (Short Answer Questions)

1. ఈ క్రింది వ్యవహారములకు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో అవసరమైన చిట్టాపద్దులు వ్రాయండి.

   (ఎ) హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి పంపిన రూ. 5000ల సరుకు ఇంకా బ్రాంచికి చేరలేదు.

   (బి) బ్రాంచి హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన నగదు రూ. 3000లు ఇంకా హెడ్డాఫీస్‌కు చేరలేదు.

   (సి) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఖాతా కలిగిన బ్రాంచి యంత్రాలపై తరుగుదల రూ. 1000లు.

   (డి) హెడ్డాఫీస్ కొన్న ప్లాంటు ఖరీదు రూ 20,000లను బ్రాంచి వారు చెల్లించినారు.

2. ఈ క్రింది వ్యవహారములకు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు వ్రాయండి.

(ఎ) హెడ్డాఫీస్ చెల్లించియున్న ప్రకటన ఖర్చులలో రూ. 2000లు గుంటూరు బ్రాంచిపై విధించవలెను.

(బి) హెడ్డాఫీస్ ఆదేశానుసారం రూ. 5000ల సరుకు విజయవాడ బ్రాంచి నుండి గుడివాడ బ్రాంచికి తరలించబడినది.

(సి) కాకినాడ బ్రాంచికి చెందిన ఒక ఋణ దాత బాకీ రూ. 2500లను హెడ్డాఫీస్ చెల్లించినది.

(డి) హెడ్డాఫీస్ తరుపున ఒక వాటా దారుకు రూ. 500ల డివిడెండును నెల్లూరు బ్రాంచి చెల్లించినది.

3. ఈ క్రింది వ్యవహారాలకు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో అవసరమైన చిట్టా పద్దులు వ్రాయండి.

(ఎ) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఖాతాను కలిగియుండే "బ్రాంచి యంత్రాలను" రూ. 30,000లకు కర్నూలు బ్రాంచి కొనుగోలు చేసినది.

(బి) కడప బ్రాంచికి చెందిన ఒక ఋణగ్రస్తుని నుండి రూ. 3000లను హెడ్డాఫీస్ వసూలు చేసుకొన్నది.

(సి) హెడ్డాఫీస్‌కు చెందిన ఒక ఉద్యోగి జీతాల తేదీ నాటికి గుంటూరు బ్రాంచి దగ్గర వుండగా అతని జీతం రూ. 5000లను బ్రాంచి చెల్లించినది.

(డి) హెడ్డాఫీస్ చెల్లించియున్న ఆడిట్ ఫీజులో రూ. 1000లను విశాఖ బ్రాంచికి విధించవలెను.

II. దీర్ఘ సమాధాన అభ్యాసములు : (Long Answer Exercises)

1. దిగువ తెలిపిన వ్యవహారములను హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో నమోదు చేయుటకు అవసరమైన చిట్టాపద్దులు వ్రాయండి.

(ఎ) హెడ్డాఫీస్ ఆదేశాను సారం కర్నూలు బ్రాంచివారు నల్గొండ బ్రాంచికి బదిలీ చేసిన సరుకు విలువ రూ 2000లు.

(బి) హెడ్డాఫీస్ చిత్తూరు బ్రాంచికి డిసెంబర్ 28న రూ. 10,000ల సరుకును పంపగా అది డిసెంబర్ 31నాటికి బ్రాంచికి చేరలేదు.

(సి)హెడ్డాఫీస్‌కు చెందిన ఒక ఋణగ్రస్తుని నుండి నెల్లూరు బ్రాంచి వసూలు చేసిన నగదు రూ. 4000లు.

(డి)గుంటూరులో ప్రధాన కార్యాలయం వారు చేసిన కొనుగోళ్ళకు గుంటూరు బ్రాంచి చెల్లించిన నగదు రూ. 7500లు.

(ఇ)అమరావతి బ్రాంచి డిసెంబర్ 29న హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన నగదు రూ. 8000లు ఇంకా హెడ్డాఫీస్‌కు అందలేదు.

(ఎఫ్)హెడ్డాఫీస్ చెల్లించియున్న పరిపాలన ఖర్చులలో రూ. 6000లను తెనాలి బ్రాంచిపై విధించడమైనది.

(జి)హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఖాతా నిర్వహించబడే నెల్లూరు బ్రాంచి యంత్రాలపై తరుగుదల రూ. 1500లు.

(హెచ్)వరంగల్ బ్రాంచి తరపున హెడ్డాఫీస్ చెల్లించిన రవాణా ఖర్చులు రూ. 500లు.

2. ఢిల్లీలో హెడ్డాఫీస్ గల ఒక సంస్థ ఆగ్రా మరియు కాన్పూరులలో రెండు స్వతంత్ర బ్రాంచిలను కలిగి యున్నది. 31.12.2003న ఈ క్రింది అంశాలను లెక్కలోనికి తీసుకొనక పూర్వం హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఆగ్రాబ్రాంచి ఖాతా రూ. 30450లు మరియు కాన్పూరు బ్రాంచి ఖాతా రూ. 45600ల డెబిట్ నిల్వలను చూపించుచున్నవి.

(ఎ) హెడ్డాఫీస్ సూచనల మేరకు ఆగ్రా బ్రాంచి రూ. 2000ల సరుకును కాన్పూరు బ్రాంచికి తరలించినది.

(బి)హెడ్డాఫీస్‌కు చెందిన ఒక ఖాతా దారునుండి రూ. 2500లను ఆగ్రా బ్రాంచి వసూలు చేసినది.

(సి)హెడ్డాఫీస్ కాన్పూరులో కొనుగోలు చేసిన సరుకు ఖరీదు రూ. 5000లను కాన్పూరు బ్రాంచి చెల్లించినది.

(డి)ఆగ్రా బ్రాంచి 29.12.2003న పంపిన నగదు రూ. 5000లు హెడ్డాఫీస్‌కు 2.1.2004న చేరినది.

(ఇ)హెడ్డాఫీస్ 28.12.2003న కాన్పూరు బ్రాంచికి బట్వాడా చేసిన రూ. 8000ల సరుకు 3.1.2004న కాన్పూరు బ్రాంచికి చేరినది.

(ఎఫ్)హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఖాతాలు నిర్వహింపబడుతున్న ఆగ్రా బ్రాంచి స్థిరాస్తులపై తరుగుదల రూ. 2000లు మరియు కాన్పూరు బ్రాంచి స్థిరాస్తులపై తరుగుదల రూ. 1500లు.

(జి)కాన్పూరులోని ఒక కంపెనీ నుండి హెడ్డాఫీస్‌కు చెందవలసిన డెవిడెండు రూ. 1500లను కాన్పూరు బ్రాంచి వసూలు చేసినది.

(హెచ్)31.12.2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు ఆగ్రాబ్రాంచి రూ. 1750ల నికర నష్టమును మరియు కాన్పూరు బ్రాంచి రూ. 4500ల నికర లాభమును సూచించుచున్నవి.

ఈ వ్యవహారములను హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో నమోదు చేయుటకు అవసరమైన చిట్టాపద్దులు వ్రాసి, రెండు బ్రాంచిల ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(జవాబు : బ్రాంచి ఖాతాల ముగింపు నిల్వలు : ఆగ్రా రూ. 26200; కాన్పూరు రూ. 42100)

3. గుడ్‌విల్ లిమిటెడ్ వారికి గౌహతిలో ఒక స్వతంత్ర బ్రాంచి వున్నది. ఆబ్రాంచి డిసెంబర్ 31, 2003న హెడ్డాఫీస్‌కు నివేదించిన అంకణా ఈక్రింది విధంగా వున్నది.

డెబిట్ నిల్వలు	రూ.	క్రెడిట్ నిల్వలు	రూ.
వివిధ ఋణగ్రస్తులు	24,000	వివిధ ఋణదాతలు	17,200
చేతిలో నగదు	12,500	అమ్మకాలు	2,25,000
ఫర్నిచర్ - బిగింపులు	3,800	హెడ్డాఫీస్‌కు వాపసు చేసిన సరుకు	4,500
ప్రారంభసరుకు	4,500	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	20,500
కొనుగోళ్ళు	1,32,900		
వేతనాలు, జీతాలు	11,000		
సాధారణ ఖర్చులు	10,500		
హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు	68,000		
	2,67,200		2,67,200

డిసెంబర్ 31, 2003న సరుకు నిల్వ రూ. 10,400లు ఋణగ్రస్తులపై 5% రాని బాకీల నిధిని మరియు ఫర్నిచర్ - బిగింపులపై 10% తరుగుదలను ఏర్పాటు చేస్తూ బ్రాంచి పుస్తకాలలో ముగింపు ఖాతాలను తయారు చేయండి. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణాను విలీనం చేయుటకు అవసరమైన చిట్టా పద్దులను వ్రాసి బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి.

(జవాబు : స్థూల లాభం రూ. 23500; నికర లాభం రూ. 11420 బ్రాంచి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 49,120లు)

4. మార్చి 31, 2004న జైపూర్ బ్రాంచి తన అంకణాను ఈ క్రింది విధంగా తయారు చేసినది.

	డెబిట్	క్రెడిట్
	రూ.	రూ.
హెడ్డాఫీస్ ఖాతా (ముంబయి)	3,240	
సరుకు నిల్వ (1.4.2003న)	6,000	
కొనుగోళ్ళు మరియు అమ్మకాలు	17,800	38,000
హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు	9,000	
హెడ్డాఫీస్‌కు సరఫరా చేసిన సరుకు జీతాలు	1500	6,000
ఋణగ్రస్తులు మరియు ఋణదాతలు	3700	1850
అద్దె, పన్నులు	960	
ఆఫీసు ఖర్చులు	470	
ఫర్నిచర్	1400	
బ్యాంకులో నగదు	1780	
	45,850	45,850

ముగింపు సరుకు విలువ రూ. 2700లు మార్చి 31, 2004న హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా రూ. 460ల డెబిట్ నిల్వను చూపించుచున్నది. 28.3.2004న హెడ్డాఫీస్ పంపిన రూ. 2500ల విలువైన సరుకు బ్రాంచికి 3.4.2004న చేరినది. అదే విధంగా 29.3.2004న బ్రాంచి పంపిన నగదు రూ. 1200లు హెడ్డాఫీస్‌కు 2.4.2004న చేరినది.

ఈ వివరాలతో (ఎ) బ్రాంచి పుస్తకాలలో ముగింపు ఖాతాలను మరియు హెడ్డాఫీస్ ఖాతాను, (బి) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణాను విలీనం చేస్తూ చిట్టా పద్దులను మరియు బ్రాంచి ఖాతాను చూపించండి.

(జవాబు : స్థూల లాభం రూ. 13,900 ; నికర లాభం రూ. 10,970; హెడ్డాఫీస్ ఖాతానిల్వ రూ. 8930 (Cr); ఆస్తి అప్పులపట్టీ వెరసి రూ. 10,780)

సూచన: మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకునకు హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలోను మరియు మార్గమధ్యంలో వున్న నగదుకు బ్రాంచి పుస్తకాలలోను సర్దుబాటు పద్దులు వ్రాసినట్లుగా పరిగణించడమైనది.

5. డిసెంబర్ 31, 2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు ఒక బ్రాంచి పుస్తకాల నుండి సంగ్రహించిన నిల్వలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

	రూ.		రూ.
హెడ్డాఫీస్ ఖాతా (క్రెడిట్)	40,000	చేతిలో నగదు	500
వివిధ ఋణగ్రస్తులు	30,000	ప్రారంభసరుకు	10,000
వివిధ ఋణదాతలు	9,800	అద్దె, పన్నులు	2,500
కొనుగోళ్ళు	30,000	ఆఫీసు ఖర్చులు	1500
అమ్మకాలు	1,00,000	వేతనాలు	5,000
హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు	50,000	జీతాలు	8,000
కొనుగోలు రవాణా	2,000	బ్యాంకులో నగదు	10,500

31.12.2003న బ్రాంచి దగ్గర వున్న సరుకు నిల్వ రూ. 40,000. హెడ్డాఫీస్ వారు బ్రాంచికి డిసెంబర్ 30, 2003న రూ. 7000ల విలువైన సరుకును పంపగా, అది జనవరి 5, 2004న బ్రాంచికి చేరినది. డిసెంబర్ 29, 2003న బ్రాంచి వారు హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన రూ. 3000ల నగదు జనవరి 3, 2004న హెడ్డాఫీస్‌కు చేరినది. 31.12.2003న హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా రూ. 50,000ల డెబిట్ నిల్వను చూపించుచున్నది. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఖాతాలు నిర్వహించబడుచున్న బ్రాంచి ప్లాంటు-యంత్రాల నిల్వ రూ. 60,000లుగా వున్నది. దీనిపై 10% తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయవలెను.

ఈ వివరాలతో బ్రాంచి పుస్తకాలలో వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి. అవసరమైన సర్దుబాటు పద్దులను వ్రాస్తూ హెడ్డాఫీస్ ఖాతాను చూపించండి. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణాను పొందుపరుస్తూ అవసరమైన చిట్టా పద్దులు వ్రాసి బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి.

(జవాబు : స్థూల లాభం రూ. 43000; నికర లాభం రూ. 25,200; హెడ్డాఫీస్ ఖాతానిల్వ రూ. 74,200 (Cr); ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 84,000

సూచన : మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు లేదా నగదులకు సర్దుబాటు పద్దులను వాటిని పంపిన వారి పుస్తకాలలో వ్రాసినట్లుగా పరిగణించడమైనది

6. 2004, మార్చి 31న ఒక బ్రాంచి అంకణా ఈ క్రింది విధంగా వున్నది.

	డెబిట్	క్రెడిట్
	రూ.	రూ.
సరుకు నిల్వ (1.4.2003)	30,000	
ఉత్పత్తి ఖర్చులు	10,000	
జీతాలు	10,000	
వేతనాలు	40,000	
చేతిలో నగదు	2,000	
కొనుగోళ్ళు	80,000	
హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు	15,000	
అద్దె	4,000	
సాధారణ ఖర్చులు	5,000	
అమ్మకాలు		1,50,000
కొనుగోలు వాపసులు		1,000
వచ్చిన డిస్కౌంట్		1,000
ఋణగ్రస్తులు	15,000	
ఋణదాతలు		5,000
హెడ్డాఫీస్ ఖాతా		54,000
	2,11,000	2,11,000

ముగింపు సరుకు రూ. 30,000లు . 31.3.2004న హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా నిల్వ రూ. 62,000 (Dr)గా వున్నది. 2004, మార్చి నెల చివరి వారంలో హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి పంపిన సరుకు రూ. 4,500లు మరియు బ్రాంచి హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన నగదు రూ. 3,500లు మార్చి 31 నాటికి గమ్యానికి చేరలేదు. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఖాతాలను కలిగియున్న బ్రాంచి యంత్రాలు రూ. 50,000లపై 20% చొప్పున మరియు బ్రాంచి ఫర్నిచర్ రూ. 3,000లపై 15% చొప్పున తరుగుదల యేర్పాటు చేయవలెను. బ్రాంచి ఇంకను చెల్లించవలసిన అద్దె రూ. 500లు.

ఈ వివరాలతో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణా విలీనం పద్దులను వ్రాసి బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి.

(జవాబు: స్థూలలాభం రూ. 6,000 ; నికర నష్టం రూ. 22,950లు. హెడ్డాఫీస్ ఖాతానిల్వ రూ. 45,000(Cr) ; ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 50,500)

సూచన: హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో విలీనం పద్దులను వ్రాయుటకు వీలుగా మొదట బ్రాంచి పుస్తకాలలో ముగింపు ఖాతాలను తయారు చేయవలెను.

7. ఢిల్లీలో హెడ్డాఫీస్ మరియు బెంగుళూరులో బ్రాంచిగల ఒక వ్యాపార సంస్థ యొక్క ఖాతా పుస్తకాలు డిసెంబర్ 31, 2003న ఈ క్రింది నిల్వలను చూపించుచున్నది.

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఖాతాల నిల్వలు	రూ.	బ్రాంచి పుస్తకాలలో ఖాతాల నిల్వలు	రూ
మూలధనం	22,600	హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చిన సరుకు	19,800
బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	19,800	ప్రారంభ సరుకు	3,000
ప్రారంభ సరుకు	10,000	కొనుగోళ్ళు	12,000
కొనుగోళ్ళు	47,500	కొనుగోలు రవాణా	100
కొనుగోలు రవాణా	200	అమ్మకాలు	39,500
అమ్మకాలు	49,200	జీతాలు	3,500
జీతాలు	4,000	అద్దె, పన్నులు	300
అద్దె, పన్నులు	2,450	అనుమతించిన డిస్కౌంట్	150
అనుమతించిన డిస్కౌంట్	200	బాంకులో నగదు	2,000
పోస్టేజ్	300	ఋణగ్రస్తులు	5,000
చేతిలో నగదు	250	ఋణదాతలు	6,000
బాంకులో నగదు	5,300	ఫర్నిచర్	1,000
ఋణగ్రస్తులు	12,000	వసూలు బిల్లులు	1,250
ఋణదాతలు	8,000	హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	2,600
ఫర్నిచర్	4,800	ముగింపు సరుకు	5,000
యంత్రాలు	10,000		
బ్రాంచి ఖాతా	2,600		
ముగింపుసరుకు	12,000		

వరుసల పద్ధతిలో హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాలను మరియు ఉమ్మడి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

(జవాబు : స్థూలలాభం : హెడ్డాఫీస్ రూ. 23,300 ; బ్రాంచి రూ. 9,600;

నికర లాభం ; హెడ్డాఫీస్ రూ. 16,350 ; బ్రాంచి రూ. 5,650

ఉమ్మడి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 58,600)

8. డిసెంబర్ 31, 2003న జైన్ లిమిటెడ్ వారి హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి పుస్తకాల నుండి ఈక్రింది నిల్వలు సంగ్రహించబడినవి.

డెబిట్ నిల్వలు	హెడ్డాఫీస్	బ్రాంచి	క్రెడిట్ నిల్వలు	హెడ్డాఫీస్	బ్రాంచి
	రూ,	రూ.		రూ.	రూ.
ప్రారంభ సరుకు	50,000	20,000	వాటా మూలధనం	3,00,000	-
కొనుగోళ్ళు	1,20,00	50,000	(30,000వాటాలు,		
వేతనాలు	40,000	5,000	వాటా 1కి రూ. 10చొ॥న)		
ఉత్పత్తి ఖర్చులు	15,000	7,000	ఋణ దాతలు	30,000	30,000
యంత్రాలు:			బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	35,000	
హెడ్డాఫీస్	1,00,000	-	అమ్మకాలు	2,00,000	94,400
బ్రాంచి	40,000	-	డిస్కౌంట్	1000	600
ఫర్నిచర్ :			హెడ్డాఫీస్ ఖాతా		25,000
హెడ్డాఫీస్	40,000	-			
బ్రాంచి	8,000	-			
అద్దె	3,000	1500			
జీతాలు	20,000	12,000			
సాధారణ ఖర్చులు	6,000	4,000			
ఋణగ్రస్తులు	54,000	20,000			
హెడ్డాఫీస్ నుండి వచ్చినసరుకు	-	25,000			
బ్యాంకులో నగదు	30,000	5,500			
బ్రాంచి ఖాతా	40,000	-			
	5,66,000	1,50,000		5,66,000	1,50,000

ముగింపు సరుకు : హెడ్డాఫీసు రూ. 50,000 మరియు బ్రాంచి రూ. 30,000లు ఇంకను చెల్లించవలసిన అద్దె: హెడ్డాఫీస్ రూ.600 మరియు బ్రాంచి రూ. 500లు యంత్రాలపై 10% మరియు ఫర్నిచర్ పై 15% చొప్పున తరుగుదలను యేర్పాటు చేయవలెను.

ఈ వివరాలతో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో వరుసల పద్ధతిలో వర్తకపు లాభ నష్టాల ఖాతాను మరియు ఉమ్మడి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

(జవాబు : హెడ్డాఫీస్ : స్థూల లాభం రూ. 60,000 ; నికర లాభం రూ. 15,400; బ్రాంచి : స్థూల లాభం రూ. 17,400; నికర నష్టం రూ. 5,200. సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా క్రెడిట్ నిల్వ (మొత్తం నికరలాభం) రూ. 10,200. ఉమ్మడి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 3,71,300)

సూచన : హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా డెబిట్‌నిల్వ	రూ. 40,000
తీ : బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్ ఖాతా క్రెడిట్ నిల్వ	రూ. 25,000
మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు + నగదు.	రూ. 15,000
తీ : మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు (35,000-25,000)	రూ. 10,000

9. ఢిల్లీలో హెడ్డాఫీస్ గల ఒక లిమిటెడ్ కంపెనీకి పాట్నాలో ఒక స్వతంత్ర బ్రాంచి వున్నది. బ్రాంచి కూడ తన ఖాతా పుస్తకాలను స్వంతగా తయారు చేసుకొనును. మార్చి 31, 2004న హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి పుస్తకాల నుండి తయారు చేయబడిన అంకణాలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి

	హెడ్డాఫీస్		బ్రాంచి	
	డెబిట్	క్రెడిట్	డెబిట్	క్రెడిట్
	రూ	రూ	రూ	రూ
వాటా మూలధనం	-	30,000	-	-
స్థిరాస్తులు	16,000	-	8,000	-
లాభనష్టాలఖాతా (1.4.2003)	-	4,000	-	-
ప్రారంభ సరుకు (ఖరీదు)	14,000	-	1900	-
ఋణగ్రస్తులు మరియు ఋణదాతలు	17,000	10,000	1500	2050
నగదు	3,000	-	1000	-
కొనుగోళ్ళు మరియు అమ్మకాలు	1,20,000	1,40,000	6,750	22,500
వివిధ ఖర్చులు	15,000	-	2250	-
హెడ్డాఫీస్ నుండి సరుకు	-	12,000	11,500	-
కరెంట్ ఖాతాలు	11,000	-	-	32,900
	1,96,000	1,96,00	32,900	32,900

స్థిరాస్తులపై 10% తరుగుదలను యేర్పాటు చేయవలెను. 31.3.2004న హెడ్డాఫీస్ సరుకు నిల్వ రూ. 10,000లు మరియు బ్రాంచి సరుకు నిల్వ రూ. 2,100లు.

ఈ వివరాలతో హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో 2004, మార్చి 31తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు వరుసల పద్ధతిలో వర్తకపు, లాభ నష్టాల ఖాతాను మరియు ఆ తేదీ నాటి ఉమ్మడి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

(జవాబు: హెడ్డాఫీస్ స్థూలలాభం రూ. 28,000 ; నికర లాభం రూ. 11,400. బ్రాంచి : స్థూల లాభం రూ. 4,450 ; నికర లాభం రూ. 1,400. సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా ముగింపు నిల్వ రూ. 16,800

ఉమ్మడి ఆస్థి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 58,850)

సూచన : కరెంట్ ఖాతాలు అనగా హెడ్డాపీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా నిల్వ మరియు బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్ ఖాతా నిల్వ అని అర్థము. ఈ రెండు ఖాతాల నిల్వల వ్యత్యాసమును మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు మరియు నగదుగా భావించవలెను.

హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా డెబిట్ నిల్వ =	రూ. 11,000
తీ: బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్ ఖాతా క్రెడిట్ నిల్వ =	రూ. 8,350
మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు + నగదు =	రూ. 2,650
తీ : మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు (12,000-11,500) =	రూ. 500
మార్గమధ్యంలో వున్న నగదు =	2,150

10. ఒక వ్యాపార సంస్థకు చెందిన హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి వారు తమ ఖాతా పుస్తకాలను స్వయంగా నిర్వహించుకొంటూ, తమ తమ లాభనష్టాల ఖాతాలను తామే తయారు చేసుకొందురు. 2003 సంవత్సరమునకు లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేసిన తరువాత, 2003, డిసెంబర్ 31న ఇరువురి పుస్తకాలలోని ఖాతాల నిల్వలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

	హెడ్డాఫీస్		బ్రాంచి	
	డెబిట్ రూ	క్రెడిట్ రూ.	డెబిట్ రూ.	క్రెడిట్ రూ
మూలధనం	-	1,00,000	-	-
స్థిరాస్తులు	36,000	-	16,000	-
సరుకు నిల్వ (31.12.2003)	34,200	-	10,740	-
ఋణగ్రస్తులు, ఋణదాతలు	7,820	3,960	4,840	1,920
నగదు	10,740	-	1,420	-
లాభనష్టాల ఖాతా	-	14,660	-	3,060
బ్రాంచి ఖాతా	29,860	-	-	-
హెడ్డాఫీస్ ఖాతా	-	-	-	28,020
	1,18,620	1,18,620	33,000	33,000

అయితే లాభనష్టాల ఖాతాలలో ఈక్రింది అంశాలను పరిగణన లోనికి తీసుకొనకుండానే లాభాలను కనుగొనుట జరిగినది.

(ఎ) 2003, డిసెంబర్ 30న బ్రాంచి హెడ్డాఫీస్‌కు పంపిన రూ. 1000ల చెక్కును హెడ్డాఫీస్ పొందలేదు మరియు మరుసటి నెల వరకు ఈ మొత్తమునకు జమ వ్రాయలేదు.

(బి) రూ. 440ల విలువైన సరుకును హెడ్డాఫీస్ వారు డిసెంబర్ 28న బ్రాంచికి సరఫరా చేయగా, అది మరుసటి నెలవరకు బ్రాంచి పుస్తకాలలో నమోదు కాలేదు.

(సి) వర్తమాన సంవత్సరములో హెడ్డాఫీస్ వారు బ్రాంచికి అందించిన పరిపాలనా సేవల నిమిత్తం రూ. 300లు బ్రాంచి వారిపై చార్జి చేయుటకు నిర్ణయించడమైనది.

(డి) హెడ్డాఫీస్ వారు బ్రాంచికి సరుకును పంపుచున్నపుడు మార్గమధ్యంలో దొంగిలించబడిన రూ. 400ల ఖరీదైన సరుకును నమోదు చేయుటకు బ్రాంచి మేనేజర్ బాధ్యత తీసుకొనలేదు. అందుచేత ఈ మొత్తము బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్ ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయబడలేదు. ఈ సరుకును భీమా చేయలేదు.

(ఇ) హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో ఖాతా నిర్వహింపబడుతున్న బ్రాంచి స్థిరాస్తులపై తరుగుదల రూ. 250లను ఇంకా యేర్పాటు చేయలేదు.

(ఎఫ్)బ్రాంచి నికర లాభమును హెడ్డాఫీస్ ఖాతాకు మళ్ళించవలెను.

పై వ్యవహారములకు ఇరువురి పుస్తకాలలోను అవసరమైన సర్దుబాటు పద్దులు వ్రాస్తూ, 2003, డిసెంబర్ 31న సంస్థ యొక్క ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

(**జవాబు :** సర్దుబాటు చేసిన తరువాత :

హెడ్డాఫీస్ నికర లాభం	రూ.	14,560	
బ్రాంచి నికర లాభం	రూ.	2,510	
హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా ముగింపునిల్వ	రూ.	32,080	Dr
బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్ ఖాతా ముగింపు నిల్వ	రూ.	32.080	Cr
ఉమ్మడి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి	రూ.	1,22,950	

సూచన: సర్దుబాట్ల తర్వాత నిల్వలను కనుగొనుటకు వీలుగా హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు బ్రాంచి ఖాతాను మరియు బ్రాంచి పుస్తకాలలో లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు హెడ్డాఫీస్ ఖాతాను తయారు చేయవలెను.

11. ఆనంద్ మరియు బాలాజీ అనువారు ఎ.బి. అండ్‌కో అనే ఒక భాగస్వామ్య సంస్థలో భాగస్తులు. వీరికి గుంటూరు మరియు చిత్తూరులలో రెండు బ్రాంచిలు వున్నవి. ఆనంద్ గుంటూరు బ్రాంచిని మరియు బాలాజీ చిత్తూరు బ్రాంచిని నిర్వహిస్తూ లాభనష్టాలను వరుసగా $2/3$ మరియు $1/3$ నిష్పత్తిలో పంచుకొందురు. 2004, మార్చి, 31న ఖాతాల నిల్వలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

	గుంటూరుబ్రాంచి రూ.	చిత్తూరు బ్రాంచి రూ.
ప్రారంభసరుకు	54,000	39,000
చిత్తూరు బ్రాంచి Dr	22,500	-
గుంటూరు బ్రాంచి Cr	-	18,000
ఆనంద్ మూలధనం	1,02,000	-
బాలాజీ మూలధనం	-	24,000
కొనుగోళ్ళు	96,000	51,000

అమ్మకాలు	1,56,000	72,000
ఋణగ్రస్తులు	22,500	15,000
ఋణదాతలు	21,000	6,000
వేతనాలు	18,000	12,000
రవాణా	2,700	1,200
యంత్రాలు : గుంటూరు	36,000	-
చిత్తూరు	24,000	-
చేతిలో నగదు	3,300	1,800
ముగింపు సరుకు	50,400	42,600

చిత్తూరు బ్రాంచి 31.3.2004న రూ. 4,500ల నగదును గుంటూరు బ్రాంచికి పంపుతూ ఆ బ్రాంచి ఖాతాకు డెబిట్ చేసినది. అయితే ఆమొత్తమును గుంటూరు బ్రాంచి 3.4.2004న పొందినది.

భాగస్తుల మూలధనాలపై 5% చొప్పున వడ్డీని మరియు యంత్రాలపై 5% చొప్పున తరుగుదలను ఆయా బ్రాంచిలకు విధించవలెను. సర్దుబాట్లకు అవసరమైన చిట్టా పద్దులను వ్రాస్తూ రెండు బ్రాంచీల వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాలను మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీలను వరుసల పద్ధతిలో తయారు చేయండి.

జవాబు :	**గుంటూరుబ్రాంచి**	**చిత్తూరు బ్రాంచి**
	రూ.	రూ.
స్థూల లాభం	35,700	11,400
నికర లాభం	28,800	9,000
ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి	1,53,300	63,900
చిత్తూరు బ్రాంచి ఖాతా నిల్వ	20,100	Cr
గుంటూరు బ్రాంచి ఖాతా నిల్వ	-	20,100Dr
ఆనంద్ మూలధనం ఖాతానిల్వ	1,32,300	-
బాలాజీ మూలధనం ఖాతా నిల్వ		37,800

12. చెన్నైలో హెడ్ ఆఫీస్ కలిగిన మురుగన్ ట్రేడర్సు వారికి సేలంలో ఒక స్వతంత్ర బ్రాంచి వున్నది. 2004, మార్చి 31న హెడ్డాఫీస్ మరియు బ్రాంచి అంకణాలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

	చెన్నైహెడ్డాఫీస్		సేలం బ్రాంచి	
	డెబిట్ రూ	క్రెడిట్ రూ.	డెబిట్ రూ.	క్రెడిట్ రూ
మూలధనం	-	1,33,500	-	-
కొనుగోళ్ళు, అమ్మకాలు	1,00,000	1,08,000	38,500	96,000
హెడ్డాఫీస్ బ్రాంచికి పంపిన సరుకు	-	48,000	40,500	-
ప్రారంభ సరుకు	50,000	-	35,000	-
ఋణగ్రస్తులు, ఋణదాతలు	22,000	21,000	15,000	6,000
వేతనాలు	10,000	-	7,000	-

కొనుగోలు రవాణా	4,700	-	2,200	-
జీతాలు	3,000	-	2,500	-
అద్దె, పన్నులు	1,800	-	1,200	-
ఆఫీస్ ఖర్చులు	1,200	-	300	-
యంత్రాలు : హెడ్డాఫీస్	36,000	-	-	-
బ్రాంచి	24,000	-	-	-
చేతిలో నగదు	650	-	400	-
బాంకులో నగదు	3,150	-	1,400	-
కరెంట్ ఖాతాలు	54,000	-	-	42,000
	3,10,500	3,10,500	1,44,00	1,44,00

ముగింపు సరుకు :

హెడ్డాఫీస్ రూ. 55,000 లు , బ్రాంచి రూ. 45,000లు. యంత్రాలపై 5% చొప్పున తరుగుదలను యేర్పాటు చేయవలెను. వరుసల పద్ధతిలో వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు ఏకీకృత ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి. హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి అంకణా విలీనం పద్దులను వ్రాసి బ్రాంచి ఖాతాను తయారు చేయండి.

(జవాబు : హెడ్డాఫీస్ స్థూల లాభం రూ. 46,300 ; నికర లాభం రూ. 38,500. బ్రాంచి స్థూలలాభం రూ. 17,800; నికర లాభం రూ. 12,600. ఉమ్మడి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 2,11,600లు)

సూచన : హెడ్డాఫీస్ పుస్తకాలలో బ్రాంచి ఖాతా డెబిట్ నిల్వ రూ. 54,000

తీ: బ్రాంచి పుస్తకాలలో హెడ్డాఫీస్ ఖాతా క్రెడిట్ నిల్వ రూ. 42,000

మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు + నగదు రూ. 12,000

తీ : మార్గమధ్యంలో వున్న సరుకు (48,000-40,500) రూ. 7,500

మార్గమధ్యంలో వున్న నగదు రూ. 4,500

BIBLIOGRAPHY :

1. Advanced Accountancy - M.C. Shukla & T.S. Grawal
2. Advanced Accountancy - R.L. Gupta & M.Radhaswami
3. Advanced Accountancy - S.P. Jain & K.L. Narang
4. Advanced Accountancy - Dr. S.N. Maheswari
5. Financial Accounting - S.P. Jain & K.L.Narang
6. Advanced Accounting - K.R.Paul

పాఠం: 11

విభాగ వ్యవస్థల ఖాతాలు

(DEPARTMENTAL ACCOUNTS)

లక్ష్యాలు (Objectives):

1. విభాగ వ్యవస్థ అనగా నేమి?
2. విభాగ వ్యవస్థలో సహాయక చిట్టాలను ఎట్లు తయారు చేయుదురు?
3. వివిధ విభాగాల మధ్య ఖర్చుల కేటాయింపు మరియు పంపిణీ.
4. విభాగాల వారీగా లాభనష్టాలను కనుగొనుట.
5. అంతర్విభాగ తరలింపులను నమోదు చేయుట.
6. విభాగాల వారీగా ఖాతాలను తయారు చేయుట వలన ప్రయోజనాలు .

మొదలగు విషయాలను ఈ పాఠంలో మనం అధ్యయనం చేయగలము.

నిర్మాణము లేదా ముఖ్యాంశాలు (Structure)

11.1. విభాగ వ్యవస్థ అర్థము.

11.2. విభాగ వ్యవస్థల ఖాతాల ఆవశ్యకత

11.3. అకౌంటింగ్ విధానము

11.4. ఖర్చుల కేటాయింపు మరియు పంపిణీ

11.5. ఆదాయాల పంపిణీ

11.6. అంతర్విభాగ తరలింపులు

11.7 వివిధ రకాల ఉదాహరణలు.

11.8 సారాంశము

11.9 ప్రశ్నలు

11.10 అభ్యాసములు

11.1. విభాగ వ్యవస్థ అర్థము : (Meaning of Departmental Organisation)

ఒక వ్యాపార సంస్థ అనేక రకాల వస్తువులను కొనుగోలు చేసి లేక ఉత్పత్తి చేసి అమ్ముచుండవచ్చును. అది ఒక భారీ వ్యాపార సంస్థ అయితే తన వ్యాపారం మొత్తమును కొన్ని "డిపార్టుమెంట్లు"గా విభజించి ఒక్కొక్క విభాగమునకు ఒక్కొక్క వస్తువుకు సంబంధించిన వ్యాపారభాధ్యతను అప్పగించును. ఉదాహరణకు ఒక పెద్దవ్యాపార సంస్థ వస్త్రాలు (Textiles), స్టేషనరీ (Stationery), ఔషధాలు (Medicines), ప్రావిజన్స్ (Provisions), మొదలగు అనేక రకాల వస్తువుల వ్యాపారమును ఒకే చోట చేస్తున్నట్లయితే, సంస్థమొత్తంను నాలుగు డిపార్టుమెంట్లుగా విభజించి, ఒక్కొక్క డిపార్టుమెంటుకు ఒక్కొక్క వస్తువు యొక్క వ్యాపారమును కేటాయించవచ్చును. అదే విధంగా ఒక భారీ వస్త్రవ్యాపారి (Textiles Trader), రెడీమేడ్ (Ready Made) దుస్తులను అమ్ముచున్నట్లయితే తన వ్యాపారం మొత్తమును పురుషుల దుస్తులు (Gents wear), స్త్రీ దుస్తులు (Ladies wear) మరియు చిన్న పిల్లల దుస్తులు (Kids wear) అనే పేర్లతో మూడు విభాగాల క్రింద నిర్వహించవచ్చును.

ఈ విధంగా ఒక వ్యాపార సంస్థ తన వ్యాపారం మొత్తమును అనేక విభాగాలుగా విభజించి, ఒక్కొక్క విభాగం ద్వారా ఒక్కొక్క వస్తువును మాత్రమే విక్రయిస్తున్నట్లయితే, ఆ సంస్థను "విభాగ వ్యవస్థ" (Departmental Organisation) అందురు

11.2. విభాగ వ్యవస్థల ఖాతాల ఆవశ్యకత : (Need of Depart mental Accounting)

ఒక సంస్థ తన వ్యాపారమును విభాగీకరణ చేయుటలో ముఖ్య ఉద్దేశం వికేంద్రీకరణ మరియు శ్రమ విభజన వ్యవస్థ అనే ప్రక్రియల ప్రయోజనం పొందుటయే. అందుచేత ఒక విభాగ వ్యవస్థ సంస్థయొక్క మొత్తం లాభనష్టాలను తెలుసు కొనుటయే గాక ప్రతి విభాగము ఆర్జించిన లాభనష్టాలను వేర్వేరుగా తెలుసుకొనవలసిన అవసరమున్నది. వివిధ విభాగాలు ఒకే రకమయిన సామర్థ్యంను కలిగి యుండక పోవచ్చును. వాటి సాపేక్ష ఆర్జన శక్తిని తెలుసుకొనుటకు వీలుగా ప్రతి విభాగపు లాభము లేక నష్టమును కనుగొన వలసియుండును. అందుచేతనే ప్రతి విభాగవ్యవస్థ విభాగాల వారీగా లాభనష్టాలను తెలుసుకొనుటకు వీలుగా తన వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాను వరుసల పద్ధతి (Columnar System) లో తయారు చేయును.

విభాగాలవారీ (Department wise) వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాలో ప్రతివైపున మొత్తము వరుసతో పాటు ప్రతి విభాగమునకు వేర్వేరు వరుసలను యేర్పాటు చేయుట జరుగును. వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాను వరుసల పద్ధతిలో తయారు చేయుట ద్వారా సంస్థ మొత్తము లాభనష్టాలతో పాటు, ఆ సంవత్సరానికి ప్రతి విభాగము ఆర్జించిన స్థూల మరియు నికర లాభనష్టాలను కూడ సాపేక్షకంగా తెలుసుకొనవచ్చును. ఒక విభాగ వ్యవస్థ ఈ విధంగా తయారు చేసిన ప్రత్యేకమైన ఖాతాలద్వారా లభించే సమాచారం సహాయంతో యాజమాన్యం వివిధ విభాగాల పని తీరును విశ్లేషించుటకు, తద్వారా ఈ క్రింది ప్రయోజనములను పొందుటకు వీలగును.

(ఎ) ఒక విభాగపు వర్తకపు ఫలితాలను మరొక విభాగపు వర్తకపు ఫలితాలతో పోల్చి సాపేక్ష సామర్థ్యంను తెలుసుకొనవచ్చును.

(బి) వివిధ కాలాలలో ఒక విభాగపు సామర్థ్యంలోని మార్పులను అధ్యయనం చేయవచ్చును.

(సి) తగినంత లాభాలను ఆర్జించని విభాగాల సామర్థ్యంను పెంపొందించుటకు వీలుగా ప్రణాళికను రూపొందించవచ్చును.

(డి) ఉత్తమ ఫలితాలను సాధించిన విభాగాలలోని నిర్వాహకులను మరియు సిబ్బందిని తగిన విధంగా ప్రోత్సహించే వీలుండును.

(ఇ) ఫలితాల సాధనలో విభాగాల మధ్య ఆరోగ్యకరమైన పోటీని ప్రోత్సహించి ఆర్జన శక్తిని వృద్ధి చేయవచ్చును.

(ఎఫ్) వివిధ విభాగాల పని తీరుపై యాజమాన్యం తగినంత నియంత్రణ కలిగి యుండుట వలన అశ్రద్ధకు తావుండదు.

11.3. అకౌంటింగ్ విధానము : (Accounting Procedure)

విభాగ వ్యవస్థలలో వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాలను వరుసల పద్ధతిలో తయారు చేయుదురు గనుక, ఈ ఖాతాలలో నమోదు చేయవలసిన కొనుగోళ్ళు, అమ్మకాలు, వ్యయాలు మరియు ఆదాయాలకు సంబంధించిన సమాచారము విభాగాలా వారీగా లభ్యం కావలెను. ఈ అవసరానికి అనుగుణంగానే సహాయక చిట్టాలను కూడ వరుసల పద్ధతిలోనే తయారు చేయుదురు. ముఖ్యంగా కొనుగోలు చిట్టా, అమ్మకాల చిట్టా, కొనుగోలు వాపసుల చిట్టా మరియు అమ్మకాల వాపసుల చిట్టాలను వరుసల పద్ధతిలో నిర్వహించెదరు. ప్రతి చిట్టాలోను ఒక మొత్తము వరుసతో పాటు విభాగాల మొత్తాలను రికార్డు చేయుటకు వీలుగా అదనపు వరుసలు కూడా యేర్పాటు చేయబడును. నగదు కొనుగోళ్ళు మరియు నగదు అమ్మకాలు భారీ మొత్తాలలో వున్నట్లయితే వాటిని కూడ విభాగాల వారీగా చూపించుటకు వీలుగా నగదు చిట్టాలో కూడా అదనపు వరుసలను యేర్పాటు చేయవచ్చును. ఉదాహరణకు వరుసల పద్ధతిలో తయారు చేయబడిన కొనుగోలు చిట్టాను ఈ క్రింది నమూనా ద్వారా గమనించవచ్చును.

విభాగాల వారీ కొనుగోలు చిట్టా నమూనా

తేది	వివరాలు	ఇన్‌వాయిస్ సంఖ్య	ఆవర్జా పుట	మొత్తము (రూ.)	విభాగము A రూ.	విభాగము B రూ.	విభాగము C రూ.	మొత్తము రూ.

ఈ విధంగానే అమ్మకాలచిట్టా, కొనుగోలు మరియు అమ్మకాల వాపసుల చిట్టాలను కూడ తయారు చేయుదురు. ఈ చిట్టాలు మరియు ఇతర రికార్డులు అందించే సమాచారంతో విభాగాల వారీ వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాలను తయారు చేయవచ్చును.

11.4. ఖర్చుల కేటాయింపు మరియు పంపిణీ: (Allocation and Apportionment of Expenses)

విభాగాల వారీగా వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాలను తయారు చేయుటకు వీలుగా ఖర్చులను కూడ విభాగాల వారీగా విధించవలెను. కొన్ని ఖర్చులను ప్రత్యేకించి కొన్ని విభాగాల కోసమే చెల్లించుట జరుగును. అలాంటి ఖర్చులను నేరుగా ఆయా విభాగాలకు కేటాయించవచ్చును. ఉదాహరణకు కొనుగోలు రవాణా, వేతనాలు మొదలగు ప్రత్యక్ష ఖర్చులు నేరుగా ఆయా విభాగాల కోసమే చెల్లించబడి యుండవచ్చును. వాటిని నేరుగా సంబంధిత విభాగాలకే విధించవచ్చును. అయితే ఖర్చులలో ఎక్కువభాగం సంస్థ మొత్తమునకు ఉమ్మడిగా చెల్లించబడియుండును. ఈ వ్యయాల ప్రయోజనమును అన్ని విభాగాలు పొంది యుండును. ఇలాంటి ఉమ్మడి వ్యయాలను తగిన ప్రాతిపదిక ఆధారంగా వివిధ విభాగాల మధ్య పంపిణీ చేయవలసి యుండును.

వివిధ విభాగాలకు నేరుగా కేటాయించుటకు వీలుకాని ఉమ్మడి వ్యయాలను సాధారణంగా ఈ క్రింది ప్రాతిపదకలపై వివిధ విభాగాల మధ్య పంపిణీ చేయుదురు.

11.4.1. కొనుగోళ్ళపై ఖర్చులు :

కొనుగోలు రవాణా, ఫ్రైట్, దిగుమతి సుంకము, ఆక్ట్రాయ్ మొదలగు ఖర్చులను ఉమ్మడిగా ఇచ్చినట్లయితే వాటని వివిధ విభాగాల నికర కొనుగోళ్ళ నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను. నికర కొనుగోళ్ళు అనగా స్థూల కొనుగోళ్ళ నుండి కొనుగోలు వాపసులను తగ్గించగా వచ్చిన మొత్తం అని అర్థము. అయితే కొనుగోళ్ళలో అంతర్విభాగ తరలింపులను చేర్చకూడదు.

11.4.2. అమ్మకాలపై ఖర్చులు:

అమ్మకాల రవాణా, అమ్మకాల సిబ్బంది జీతాలు, ప్రయాణపు ఖర్చులు, ఇచ్చిన కమీషన్, ఇచ్చిన డిస్కౌంట్లు, రాని బాకీలు, సంశయాత్మక బాకీల యేర్పాటు, ఋణగ్రస్తుల డిస్కౌంట్ కై యేర్పాటు, అమ్మకపు పన్ను మొదలగు అమ్మకము పంపిణీ ఖర్చులను వివిధ విభాగాల మధ్య నికర అమ్మకాల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను. నికర అమ్మకాలు అనగా స్థూల అమ్మకాల నుండి అమ్మకాల వాపసులను తగ్గించగా వచ్చిన మొత్తము అని అర్థము. అయితే అంతర్విభాగతరలింపులను అమ్మకాలలో చేర్చకూడదు. ప్రకటన ఖర్చులను కూడ సాధారణంగా నికర అమ్మకాల నిష్పత్తిలోనే పంపిణీ చేయవచ్చును. అయితే ప్రకటనలో ప్రతి విభాగం ఆక్రమించిన స్థల విస్తీర్ణము (Space occupied in the Advertisement)ను బట్టి ప్రకటన ఖర్చులను పంపిణీ చేయుట అభిలషణీయము.

11.4.3. భవనాలపై ఖర్చులు :

అద్దె, రేట్లు, పన్నులు, భవనాల మరమ్మత్తులు, భవనాలపై తరుగుదల మొదలగు ఖర్చులను భవనాలు ఆక్రమించిన స్థల విస్తీర్ణం నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

11.4.4. యంత్రాలపై ఖర్చులు :

యంత్రాలపై తరుగుదల, మరమ్మత్తులు మొదలగు ఖర్చులను వివిధ విభాగాలలో వున్న యంత్రాల విలువల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

11.4.5. లైటింగ్ ఖర్చులు:

సాధారణ లైటింగ్ ఖర్చులను వివిధ విభాగాలలో వున్న మీటర్ రీడింగ్స్ ప్రకారంగాని లేక లైటింగ్ పాయింట్లను బట్టిగాని పంపిణీ చేయవలెను.

11.4.6. శక్తి : (Power)

యంత్రాలను నడుపుటకు వుపయోగించే పవర్ చార్జీలను ప్రతి విభాగంలోను అమర్చిన ప్రత్యేక మీటర్లలోని రీడింగ్స్ ప్రకారం పంపిణీ చేయవచ్చును. ప్రత్యేక మీటర్ల సదుపాయం లేనపుడు వివిధ విభాగాలలో వున్న యంత్రాల హార్స్ పవర్ (Horse Power) ను బట్టి పవర్ ఖర్చును పంపిణీ చేయవచ్చును. యంత్రపు పని గంటల సంఖ్యను బట్టి కూడ పంపిణీ చేయవచ్చును.

11.4.7 బీమా ప్రీమియం:

వివిధ రకాల బీమా ప్రీమియంలను ఈ క్రింది విధంగా పంపిణీ చేయవలెను.

(ఎ) భవనాలపై బీమా ప్రీమియంను ఆక్రమించిన స్థల విస్తీర్ణమును బట్టి పంపిణీ చేయవలెను.

(బి) యంత్రాలపై బీమా ప్రీమియంను యంత్రాల విలువల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

(సి) సరుకుపై బీమా ప్రీమియంను ఆయా విభాగాలలోని సరుకు నిల్వల నిష్పత్తిలో పంచవలెను.

(డి) కార్మికుల నష్టపరిహార బీమా ప్రీమియంను వివిధ విభాగాల వేతనాల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

(ఇ) లాభాల నష్టపాలసీపై ప్రీమియంను వివిధ విభాగాల గత కాలపు లాభాల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

11.4.8. వర్క్స్ మేనేజర్ జీతము :

వర్క్స్ మేనేజర్ జీతమును ప్రతి విభాగమునకు అతడు వెచ్చించిన తన పని కాలము నిష్పత్తిలోగాని, వివిధ విభాగాల శ్రామిక గంటల నిష్పత్తిలోగాని, యంత్రపుగంటల నిష్పత్తిలో గాని లేక వేతనాల నిష్పత్తిలో గాని పంపిణీ చేయవచ్చును.

11.4.9. కార్మిక సంక్షేమ ఖర్చులు :

ఫలహారశాల (Canteen) నిర్వహణ ఖర్చులు, వైద్యశాల (Dispensary) నిర్వహణ ఖర్చులు మొదలగు కార్మిక సంక్షేమ ఖర్చులను వివిధ విభాగాలలోని కార్మికులు మరియు ఉద్యోగుల సంఖ్యను బట్టి పంపిణీ చేయవలెను.

11.4.10 పంపిణీ చేయుటకు వీలుకాని ఖర్చులు:

జనరల్ మేనేజర్ జీతము, డైరెక్టర్ల ఫీజు, సాధారణ పరిపాలన ఖర్చులు, ఆఫీస్ సిబ్బంది జీతాలు, ఆడిటర్ల పారితోషికం, మూలధనంపై వడ్డీ, డిబెంచర్లపై మరియు ఇతర ఋణాలపై వడ్డీ, ఆస్తుల అమ్మకంపై నష్టము మొదలగు ఖర్చులకు పంపిణీ చేయుటకు తగిన ప్రాతిపదికను నిర్ణయించుట కష్టము. అందుచేత ఈ విధమైన ఖర్చులను విభాగాల మధ్య పంపిణీ చేయకుండా, నేరుగా మొత్తం వరుసలో నమోదు చేయుట ద్వారా సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాకు డెబిట్ చేయుట జరుగును.

11.5. ఆదాయాల పంపిణీ: (Apportionment of Incomes)

లాభనష్టాల ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయబడే కొన్ని ఆదాయములుండవచ్చును. వాటిని వివిధ విభాగాల మధ్య ఈ క్రింది విధంగా పంపిణీ చేయవచ్చును.

(ఎ) కొనుగోళ్ళతో సంబంధం వుండే వచ్చిన డిస్కౌంట్, ఋణదాతల డిస్కౌంట్‌నిధి మొదలగు ఆదాయాలను నికర కొనుగోళ్ళ నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

(బి) అమ్మకాలపై ఆర్జించిన కమీషన్‌ను నికర అమ్మకాల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

(సి) వచ్చిన డివిడెండ్లు, వచ్చిన వడ్డీ, వసూలైన బదిలీఫీజు, ఆస్తుల అమ్మకంపై లాభము మొదలగు ఆదాయాల పంపిణీకి తగిన ప్రాతిపదికను నిర్ణయించుట కష్టము గనుక వీటిని నేరుగా సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాను క్రెడిట్ చేయవలెను.

11.6. అంతర్విభాగ తరలింపులు: (Inter Departmental Transfersor)

కొన్ని సందర్భాలలో ఒకే సంస్థలోని ఒక విభాగము మరొక విభాగమునకు సరుకును బదిలీ చేసినట్లయితే దీనిని "అంతర్విభాగ తరలింపు" అందురు. అంతర్విభాగ తరలింపు జరిగినపుడు తరలింపు ధర (Transfer Price) తో ఆ సరుకు విలువను తరలింపు చేసిన విభాగం దృష్ట్యా అమ్మకాలుగాను మరియు తరలింపు పొందిన విభాగం దృష్ట్యా కొనుగోళ్ళు గాను పరిగణించవలెను. అనగా ఈ సరుకు విలువను తరలింపుచేసిన విభాగపు వర్తకపు ఖాతాకు క్రెడిట్ చేస్తూ, తరలింపు పొందిన విభాగపు వర్తకపు ఖాతాకు డెబిట్ చేయవలెను.

అయితే ఈ అంతర్విభాగ తరలింపు సరుకు ఖరీదు ప్రకారంగాని లేక మార్కెట్ ధర (అమ్మకపు ధర) ప్రకారంగాని జరిగియుండవచ్చును.

11.6.1. ఖరీదుపై సరుకు తరలింపు : (Transfer of Goods at cost Price)

ఒక విభాగము తాను కొన్న ఖరీదుకే సరుకును మరొక విభాగమునకు బదిలీ చేయవచ్చును. ఖరీదు ప్రకారం సరుకు తరలింపు జరిగితే తరలింపు చేసిన విభాగం ఆసరుకుపై లాభమును తీసుకొనలేదని అర్థము. ఖరీదుపై అంతర్విభాగ తరలింపు జరిగినపుడు అదనంగా సర్దుబాట్లు యేమీ చేయనవసరం లేదు.

11.6.2. మార్కెట్ ధరపై సరుకు తరలింపు: (Transfer of Goods at Market Price)

మార్కెట్ ధర అనగా అమ్మకపు ధర అని అర్థము. ఈ ధరలో నిర్ణీత శాతం స్థూలలాభం కూడ కలిసి యుండును. ఒక విభాగము మర్కెట్ ధరకు అనగా బయటి వ్యక్తులకు అమ్మేధరకే మరొక విభాగమునకు సరుకును తరలించవచ్చును. ఈ బదిలీధర సరుకును తరలించిన విభాగం దృష్ట్యా అమ్మకపు ధర అయినా, తరలింపు పొందిన విభాగము దృష్ట్యా ఖరీదుగా పరిగణించబడును. అంతర్విభాగ తరలింపు మార్కెట్ ధర ప్రకారం జరిగియుండి, ఆ సరుకును తరలింపు పొందిన విభాగం పూర్తిగా బయటి వ్యక్తులకు అమ్మివేసినట్లయితే సర్దుబాట్లు యేమీ చేయనవసరం లేదు. ఒక వేళ అలాంటి సరుకులో కొంతభాగం తరలింపు పొందిన విభాగపు ముగింపు సరుకులో చేరియున్నట్లయితే, ఆ విధంగా మిగిలిన సరుకు విలువలో తరలింపు చేసిన విభాగం లెక్కకు తీసుకొన్న స్థూలలాభమును "అపరిష్కృత లాభం" (Unrealised profit)గా గణన చేసి, దానిని "సరుకునిల్వ నిధి" (Stock Reserve) పేరుతో సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాకు డెబిట్ చేస్తూ, ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో సరుకు నిల్వ నుండి ఈ రిజర్వును తగ్గింపుగా చూపించవలెను. గత సంవత్సరాంతంలో కూడ ఈ విధమైన సర్దుబాటు జరిగివుంటే, ప్రారంభ సరుకు నిల్వనిధి (Opening stock reserve) కూడా వుండవచ్చును. దీనిని సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాకు క్రెడిట్ చేయవచ్చును. ఈ విధంగా ప్రారంభ మరియు ముగింపు సరుకు విలువలలో ఇమిడి వుండే రిజర్వులేదా "లోడింగ్"ను సర్దుబాటు చేయుటకు ఈక్రింది చిట్టాపద్దులు అవసరమగును.

(ఎ) ప్రారంభ సరుకు నిల్వలోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేసినందుకు

సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా	Dr	xxxxxx	
To సాధారణ లాభనష్టాలఖాతా			xxxxx

(బి) ముగింపు సరుకు నిల్వలోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేసినందుకు

సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	xxxxx	
To సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా			xxxxxx

ఉదా : ఒక సంస్థలోని విభాగము ఎ అమ్మకపు ధరపై 20% స్థూల లాభంతో విభాగం 'బి' కి సరుకును తరలించినది. విభాగం 'బి' ప్రారంభసరుకులో రూ. 10,000ల ఖరీదైనది మరియు ముగింపు సరుకులో రూ. 15,000ల ఖరీదైనది విభాగం 'ఎ' నుండి పొందినది కలిసి యున్నది. ప్రారంభ మరియు ముగింపు సరుకు రిజర్వును గణన చేయండి మరియు అవసరమైన సర్దుబాటు పద్దులు వ్రాయండి.

జవాబు : ప్రారంభ సరుకులో రిజర్వు 10,000 × 20/100 = రూ. 2,000

ముగింపు సరుకులో రిజర్వు 15,000 × 20/100 = రూ. 3,000

సర్దుబాటు పద్దులు :

			రూ.	రూ.
(ఎ)	సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా	Dr	2,000	
	To సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా			2,000
	(ప్రారంభ సరుకు నిల్వలోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేసినందుకు)			
(బి)	సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా	Dr	3,000	
	To సరుకు నిల్వ నిధి ఖాతా			3,000
	(ముగింపు సరుకు నిల్వలోని లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేసినందుకు)			

11.7. వివిధ రకాల ఉదాహరణలు : (Illustrations of Different Types)

విభాగవ్యవస్థల అభ్యాసములకు సమాధానములు వ్రాయుటలో అనేక సమస్యలు వుత్పన్నం కావచ్చును. ఆ సమస్యలను అర్థం చేసుకొనుటకు వీలుగా కొన్ని ఉదాహరణలను దిగువ నీయడమైనది.

11.7.1. ఖర్చుల కేటాయింపు మరియు పంపిణీకి సంబంధించిన ఉదాహరణ :

ఉదా 1 ఒక వ్యాపార సంస్థ "ఎ" మరియు 'బి' అనే రెండు విభాగములను కలిగియున్నది. దిగువ నీయబడిన ఆ సంస్థ యొక్క అంకణా మరియు ఇతర సమాచారం ఆధారంతో విభాగాల వారీ వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

31.12.2003 నాటి అంకణా

		డెబిట్ రూ.	క్రెడిట్ రూ.
జనవరి 1, 2003న సరుకు నిల్వ :			
	ఎ విభాగము	10,800	
	బి విభాగము	9,800	
కొనుగోళ్ళు :	ఎ విభాగము	19,600	
	బి విభాగము	14,700	
అమ్మకాలు :	ఎ విభాగము		33,800
	బి విభాగము		27,040
వేతనాలు :	ఎ విభాగము	2,680	
	బి విభాగము	480	
అద్దె		3,740	
జీతాలు		2,640	
వెలుతురు, వేడి		840	
డిస్కౌంట్లు		882	266
ప్రకటనలు		1,476	
కొనుగోలు రవాణా		938	
ఫర్నిచర్		1,200	
యంత్రాలు		8,400	
వివిధ ఋణగ్రస్తులు		3,640	
వివిధ ఋణ దాతలు			7,474
మూలధనము			19,060
సొంత వాడకాలు		1,800	
చేతిలో నగదు		64	
బాంకులో నగదు		3,960	
		87,640	**87,640**

అదనపు సమాచారము :

(ఎ) అద్దె, జీతాలు, వెలుతురు, వేడి మరియు తరుగుదలలను 2:1 నిష్పత్తిలో 'ఎ' మరియు 'బి' విభాగముల మధ్య పంపిణీ చేయవలెను.

(బి) ఇతర ఖర్చులు మరియు ఆదాయాలను 'ఎ' మరియు 'బి' మధ్య తగిన నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

(సి) ఈ క్రింది సర్దుబాట్లను చేయవలెను.

ముందుగా చెల్లించిన అద్దె రూ. 740 ; చెల్లించవలసిన వెలుతురు రూ. 360 ; యంత్రాలు మరియు ఫర్నిచర్‌పై తరుగుదల సంవత్సరానికి 10%.

(డి) డిసెంబర్ 31, 2003న సరుకు నిల్వ :

'ఎ' విభాగము రూ. 5496

'బి' విభాగము రూ. 4802

జవాబు :

31.12.2003తో అంతమయ్యే సం॥కు

విభాగాల వారీ వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతా

	విభాగము 'ఎ'	విభాగము 'బి'	మొత్తము 'సి'		విభాగము 'ఎ'	విభాగము 'బి'	మొత్తము 'సి'
To ప్రారంభసరుకు	10,800	9800	20,600	By అమ్మకాలు	33,800	27,040	60,840
To కొనుగోళ్ళు	19,600	14,700	34,300	By ముగింపు సరుకు	5,496	4,802	10,298
To కొనుగోలు రవాణా	536	402	938				
To వేతనాలు	2,680	480	3,160				
To స్థూల లాభం c/d	5,680	6,460	12,140				
	39,296	**31,842**	**71,138**		**39,296**	**31,842**	**71,138**
To అద్దె (ముందుగా చెల్లించినదిపోను)	2,000	1,000	3,000	By స్థూల లాభం b/b	5,680	6,460	12,140
To జీతాలు	1,760	880	2,640	By వచ్చిన డిస్కౌంట్	152	114	266
To వెలుతురు, వేడి (చెల్లించవలసినది కలిపి)	800	400	1,200	By నికరనష్టం	678	----	----
To ప్రకటనలు	820	656	1,476				
To ఇచ్చిన డిస్కౌంట్	490	392	882				
To తరుగుదల : ఫర్నిచర్	80	40	120				
యంత్రాలు	560	280	840				
To నికరలాభం		2,926	2,248				
	6,510	**6,574**	**12,406**		**6,510**	**6,574**	**12.406**

31.12.2003 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		మొత్తము	ఆస్తులు		మొత్తము
వివిధ ఋణదాతలు		7,474	చేతిలో నగదు		64
చెల్లించవలసిన వెలుతురు		360	బాంకులో నగదు		3,960
మూలధనము	19060		వివిధ ఋణగ్రస్తులు		3,640
కూ॥ నికరలాభం	2248		సరుకు నిల్వ :		
	21,308		'ఎ' విభాగము :	5496	
తీ ॥ సొంతవాడకాలు	1800	19,508	'బి' విభాగము :	4802	10,298
			ముందుగా చెల్లించిన అద్దె		740
			ఫర్నిచర్	1200	
			తీ ॥ తరుగుదల	120	1080
			యంత్రాలు	8,400	
			తీ ॥ తరుగుదల	840	7,560
		27,342			**27,342**

సూచన: (ఎ) ఇచ్చిన డిస్కౌంట్ మరియు ప్రకటన ఖర్చులను అమ్మకాల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయడమైనది.
(బి) కొనుగోలు రవాణా మరియు వచ్చిన డిస్కౌంట్‌లను కొనుగోళ్ళ నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయడమైనది.

11.7.2 ఖరీదుపై అంతర్విభాగ తరలింపులకు ఉదాహరణ : (Illustration Regarding Inter-Departmental Transfer at cost Price)

ఉదా : 2 అవుట్ ఫిట్టర్స్ లిమిటెడ్ అనే సంస్థ మూడు విభాగాలను కలిగియున్నది. ఈ క్రింది సమాచారం ఆధారంతో విభాగాల వారీ వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాలకు తయారు చేయండి.

	టైలరింగ్ (Tailoring) రూ/-	స్త్రీల దుస్తులు (Ladies wear) రూ/-	అవుట్ ఫిట్టింగ్ (Out Fitting) రూ/-
1.1.2003న సరుకు నిల్వ	41,280	33,975	93,721
31.12.2003న సరుకు నిల్వ	32,840	43,828	81,626
సంవత్సరంలో కొనుగోళ్ళు	2,10,342	75,296	1,39,109
కొనుగోలు వాపసులు	14,382	5,629	1,823
సంవత్సరంలో అమ్మకాలు	4,00,173	1,54,085	3,62,189
అమ్మకాల వాపసులు	లేవు	3,259	11,217
వేతనాలు	72,823	30,084	24,613

సరుకు బదిలీలు ఈ క్రింది విధంగా జరిగినవి (అన్నీ ఖరీదుకే)

టైలరింగ్ నుండి స్త్రీల దుస్తులకు	రూ. 389
మరియు అవుట్ ఫిట్టింగ్‌కు	రూ. 6,679
స్త్రీల దుస్తుల నుండి టైలరింగ్‌కు	రూ. 5,315
అవుట్ ఫిట్టింగ్ నుండి టైలరింగ్‌కు	రూ. 4,271
మరియు స్త్రీల దుస్తులకు	రూ. 5,801

సమానంగా పంపిణీ చేయదగిన ఖర్చులు :

స్టేషనరీ రూ. 921 ; పోస్టేజ్ రూ. 663 ; సాధారణ ఖర్చులు రూ. 39,627 ; బీమా రూ. 1785 ; తరుగుదల రూ. 5460.

దిగువనీయబడిన అదనపు ఖర్చులను మీకు తోచిన న్యాయమైన పద్ధతిలో పంపిణీ చేస్తూ వివరణ ఇవ్వండి.

ఎస్టాబ్లిష్‌మెంట్ రూ. 63,395 ; రాని బాకీలు రూ. 19,823 ; ప్రకటన ఖర్చులు రూ. 7,293 ;

ఆదాయపు పన్ను రూ. 11,028. అద్దె, పన్నులు రూ. 45,437లను ఆక్రమించిన స్థల విస్తీర్ణమును బట్టి పంపిణీ చేయవలెను. అది టైలరింగ్ 4, స్త్రీల దుస్తులు 2, అవుట్ ఫిట్టింగ్ 3 మరియు ఇతర స్థలము 2 గా వున్నది. అవసరమైన చోట్ల సర్దుబాట్లు చేసుకొంటూ యేదయినా చిల్లర నిల్వ వున్నట్లయితే దానిని అవుట్ ఫిట్టింగ్ విభాగానికి విధించండి.

జవాబు : ఖర్చుల పంపిణీ వివరణ : (Working of Apportionment of Expenses)

(ఎ) ఎస్టాబ్లిష్ మెంట్, రాని బాకీలు మరియు ప్రకటన ఖర్చులను నికర అమ్మకాల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయడమైనది. ఈ నిష్పత్తిని ఈ క్రింది విధంగా నిర్ణయించడమైనది.

	టైలరింగ్		స్త్రీల దుస్తులు		అవుట్ ఫిట్టింగ్
	రూ/-		రూ/-		రూ/-
స్థూల అమ్మకాలు	4,00,173		1,54,085		3,62,189
తీ ॥ అమ్మకాల వాపసులు	-----		3,259		11,217
నికర అమ్మకాలు	4,00,173		1,50,826		3,50,972
దగ్గర పదివేలకు సవరిస్తే	4,00,000		1,50,000		3,50,000
నికర అమ్మకాల నిష్పత్తి	8	:	3	:	7

(బి) ఆదాయపు పన్నును పన్ను విధించక పూర్వం వున్న నికర లాభాల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయడమైనది.

పన్నుకు పూర్వం నికరలాభాలు	రూ. 44,776		రూ. 17,802		రూ. 1,13,874
సర్దుబాటు చేసిన నికరలాభాలు	45,000		18,000		1,14,000
నికర లాభాల నిష్పత్తి	45	:	18	:	114

(సి) అద్దె పన్నులను ఆక్రమించిన స్థల విస్తీర్ణమును బట్టి పంపిణీ చేస్తూ ఇతర స్థలమునకు చెందిన అద్దెను మూడు విభాగాలను సమానంగా పంపిణీ చేయడమైనది.

31-12-2003తో అంతమయ్యే సం॥కు అవుట్ ఫట్టర్స్ లిమిటెడ్ వారి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

	ట్రైలరింగ్	స్త్రీల దుస్తులు	అవుట్ ఫిట్టింగ్	మొత్తము		ట్రైలరింగ్	స్త్రీల దుస్తులు	అవుట్ ఫిట్టింగ్	మొత్తము
To ప్రారంభ సరుకు	41280	33975	93721	168976	By అమ్మకాలు	400173	154085	362189	916447
To కొనుగోళ్ళు	210342	75296	139109	424747	By కొనుగోలు వాపసులు	14382	5629	1823	21834
To అమ్మకాలు		3259	112117	14476	By అంతర్విభాగ తరలింపులు	7068	5315	10072	22455
To అంతర్విభాగ తర॥లు	9586	6190	6679	22455	By ముగింపు సరుకు	32840	43828	81626	158294
To వేతనాలు	72823	30084	24613	127520					
To స్థూల లాభం c/d	120432	60053	180371	360856					
	454463	208857	455710	1119030		454463	208857	455710	1119030
To ఎస్టాబ్లిష్‌మింట్	28176	10565	24654	63395	By స్థూల లాభం b/d	120432	60053	180371	360856
To అద్దె, పన్నులు	19277	11015	15145	45437					
To ప్రకటనలు	3241	1215	2837	7293					
To రానిబాకీలు	8810	3304	7709	19823					
To స్టేషనరీ	307	307	307	307					
To పోస్టేజ్	221	221	221	663					
To సాధారణ ఖర్చులు	13209	13209	13209	39627					
To భీమా	595	595	595	1785					
To తరుగుదల	1820	1820	1820	5460					
To నికరలాభం c/d									
(పన్నుకు పూర్వం	44776	17802	113874	176452					
	120432	60053	180371	360856		120432	60053	180371	360856
To ఆదాయపు పన్ను	2804	1121	7103	11028	By నికరలాభం b/d	44776	17802	113874	176452
To నికరలాభం పన్ను తర్వాత)	41972	16681	106771	165424	(పన్నుకు పూర్వం)				
	44776	17802	113874	176452		44776	17802	113874	176452

		ట్రైలరింగ్		స్త్రీల దుస్తులు		అవుట్ ఫిట్టింగ్	
		Dr	Cr	Dr	Cr	Dr	Cr
(ఎ)	ట్రైలరింగ్ నుండి బదిలీ		389	389		6679	
(బి)	స్త్రీల దుస్తుల నుండి బదిలీ	5315			5315		4271
(సి)	అవుట్ ఫిట్టింగ్ నుండి బదిలీ	4271		5801			5801
	మొత్తము బదిలీ	**9,586**	**7,068**	**6,190**	**5,315**	**6,679**	**10,072**

11.7.3 మార్కెట్ ధరపై అంతర్విభాగ తరలింపులకు ఉదాహరణ: (Illustration Regarding Inter Departmental Transfer at Market Price)

ఉదా : 3 కామత్ అండ్ కో వారికి x మరియు y అనే రెండు విభాగములున్నవి. x విభాగమువారు y విభాగమువారికి సరుకును సాధారణ అమ్మకపు ధరకు బదిలీ చేయుదురు. దిగువ నీయబడిన వివరాలనుండి డిసెంబర్ 31, 2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు విభాగాల వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేసి ఆస్తి అప్పుల పట్టీకి మళ్ళించే నికర లాభమును కనుగొనండి.

వివరాలు	**విభాగముx**	**విభాగము y**
	రూ.	**రూ.**
ప్రారంభ సరుకు	1,00,000	లేదు
x విభాగము నుండి y విభాగమునకు తరలించిన సరుకు	7,00,000	7,00,000
వేతనాలు	1,00,000	1,60,000
కొనుగోళ్ళు	23,00,000	2,00,000
అమ్మకాలు	23,00,000	15,00,000
ముద్రణ, స్టేషనరీ	20,000	16,000
ప్రయాణపు ఖర్చులు	10,000	1,40,000
ముగింపు సరుకు (ఖరీదుకు)	5,00,000	1,80,000

సంస్థ ఈ క్రింది ఖర్చులను కూడ చెల్లించినదికాని, ఇంకా విభాగాల మధ్య పంపిణీ చేయలేదు.

జీతాలు రూ. 2,70,000; ప్రకటన ఖర్చులు రూ. 90,00; సాధారణ ఖర్చులు రూ. 8,00,000; యంత్రాల విలువ రూ. 48,000 లపై తరుగుదల 25%.

ప్రకటన ఖర్చులను విభాగాల మధ్య అమ్మకాల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

జీతాలను 2:1 నిష్పత్తిలోను, తరుగుదలను 1:3 నిష్పత్తిలోను మరియు సాధారణ ఖర్చులను 3:1 నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

జవాబు :

31.12.2003తో అంతమయ్యే సం॥కు

విభాగాల వారీ వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతా

	విభాగము x	విభాగము y	మొత్తము		విభాగము x	విభాగము y	మొత్తము
	రూ.	రూ.	రూ.		రూ.	రూ.	రూ.
To ప్రారంభసరుకు	1,00,000	-----	1,00,000	By అమ్మకాలు	23,00,000	15,00,000	38,00,000
To కొనుగోళ్ళు	23,00,000	2,00,000	25,00,000	By అంతర్విభాగ తరలింపు	7,00,000		7,00,000
To అంతర్విభాగ తరలింపు		7,00,000	7,00,000	By ముగింపు సరుకు	5,00,000	1,80,000	6,80,000
To వేతనాలు	1,00,000	1,60,000	2,60,000				
To స్థూల లాభం C/d	10,00,000	6,20,000	16,20,000				
	35,00,000	**16,80,000**	**51,80,000**		**35,00,000**	**16,80,000**	**51,80,000**
To జీతాలు	1,80,000	90,000	2,70,000	By స్థూల లాభం b/d	10,00,000	6,20,000	16,20,000
To ముద్రణ, స్టేషనరీ	20,000	16,000	36,000				
To సాధారణ ఖర్చులు	6,00,000	2,00,000	8,00,000				
To ప్రయాణపు ఖర్చులు	10,000	1,40,000	1,50,000				
To ప్రకటనలు	54,474	35,526	90,000				
To తరుగుదల	3,000	9,000	12,000				
To నికరలాభం	1,32,526	1,29,474	2,62,000				
	10,00,000	**6,20,000**	**16,20,000**		**10,00,000**	**6,20,000**	**16,20,000**
To సరుకు నిల్వనిధి			46,667	By నికరలాభం b/d			2,62,000
To నికరలాభం (ఆస్తి అప్పుల పట్టీకి మళ్ళింపు)		2,15,333					
			2,62,000				2,62,000

సూచన : y విభాగపు ముగింపు సరుకు విలువలో లోడింగ్‌ను ఈ క్రింది విధంగా గణన చేయడమైనది.

x విభాగపు అమ్మకాలపై స్థూల లాభపు రేటు = 10,00,000/30,00,000 × 100 = $33\frac{1}{3}$%

y విభాగపు ముగింపు సరుకు మొత్తము	=	రూ. 1,80,000
y విభాగము కొనుగోళ్ళు :		
బయటి వ్యక్తుల నుండి	=	రూ. 2,00,000
× విభాగము నుండి	=	రూ. 7,00,000
మొత్తము	=	రూ. 9,00,000

ముగింపు సరుకులో కలిసి యున్న × విభాగం నుండి కొన్న సరుకు

= 1,80,000/9,00,000 × 7,00,000 = రూ. 1,40,000

దీనిలో × లెక్కకు తీసుకొన్న స్థూల లాభము

= $1{,}40{,}00 \times 33\frac{1}{3}/100$ = రూ. 46,667

ముగింపులో సరుకు నిల్వ నిధి (లోడింగ్) = రూ. 46,667

ఉదా : 4 ఒక వ్యాపార సంస్థలో రెండు విభాగాలు వున్నవి. అవి క్లాత్ విభాగము మరియు రెడీమేడ్ విభాగము. రెడీమేడ్ విభాగమునకు అవసరమైన క్లాత్‌ను క్లాత్ విభాగము వారు అమ్మకపు ధరకు సరఫరా చేయుదురు. ఈ క్రింది వివరాల సహాయంతో డిసెంబర్ 31, 2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు విభాగాల వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాలను తయారు చేయండి.

	క్లాత్ విభాగము	రెడీమేడ్ విభాగము
	రూ.	రూ.
1.1.2003 నాటి సరుకు నిల్వ	3,00,000	50,000
కొనుగోళ్ళు	20,00,000	15,000
అమ్మకాలు	22,00,000	4,50,000
రెడీమేడ్ విభాగానికి బదిలీ	3,00,000	-----
ఖర్చులు : ఉత్పత్తి	-----	60,000
అమ్మకాలు	20,000	6,000
31.12.2003 నాటి సరుకు నిల్వ	2,00,000	60,000

రెడీమేడ్ దుస్తుల విభాగంలో వున్న సరుకు నిల్వలో 75% వస్త్రంగాను, 25% ఇతర ఖర్చులుగాను పరిగణించవలెను. 2002 సంవత్సరంలో క్లాత్ విభాగము 15% స్థూల లాభమును ఆర్జించినది. సంస్థయొక్క మొత్తము సాధారణ ఖర్చులు రూ. 1,10,000లు అయినవి.

జవాబు :

31.12.2003తో అంతమయ్యే సం॥కు

విభాగాల వారీ వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతా

	క్లాత్ విభాగము	రెడీమేడ్ విభాగము	మొత్తము		క్లాత్ విభాగము	రెడీమేడ్ విభాగము	మొత్తము
To ప్రారంభసరుకు	3,00,000	50,000	3,50,000	By అమ్మకాలు	22,00,000	4,50,000	26,50,000
To కొనుగోళ్ళు	20,00,000	15,000	20,15,000	By రెడీమేడ్ విభాగమునకు బదిలీ	3,00,000	-----	3,00,000
To క్లాత్ విభాగం నుండి బదిలీ	-----	3,00,000	3,00,000	By ముగింపు సరుకు	2,00,000	60,000	2,60,000
To ఉత్పత్తి ఖర్చులు	-----	60,000	60,000				
To స్థూల లాభం C/d	4,00,000	85,000	4,85,000				
	27,00,000	**5,10,000**	**32,10,000**		**27,00,000**	**5,10,000**	**32,10,000**
To అమ్మకపు ఖర్చులు	20,000	6,000	26,000	By స్థూలలాభం b/d	4,00,000	85,000	4,85,000
To నికర లాభం సాధారణ లా॥న॥ ఖాతాకు మళ్ళింపు	3,80,000	79,000	4,59,000				
	4,00,000	**85,000**	**4,85,000**		**4,00,000**	**85,000**	**4,85,000**

సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతా

	రూ.			రూ
To సాధారణ ఖర్చులు	1,10,000	By నికర లాభం :		
		క్లాత్ విభాగం	3,80,000	
		రెడీమేడ్ విభాగం	79,000	4,59,000
To సరుకు నిల్వ నిధి (లోడింగ్)	1575			
To నికర లాభం (ఆస్తి అప్పుల పట్టీకి మళ్ళింపు)	3,47,425			
	4,59,000			4,59,000

సూచన : సరుకు నిల్వ నిధిని ఈక్రింది విధంగా గణన చేయడమైనది.

క్లాత్ విభాగములో అమ్మకాలపై స్థూల లాభపు రేటు	2003లో = 4,00,000/25,00,000×100 =	16%
	2002లో = ఇవ్వబడినది =	15%
రడీమేడ్ విభాగపు ముగింపు సరుకులో క్లాత్ విలువ	= 60,000 × 75/100	= రూ. 45,000
రెడీమేడ్ విభాగపు ప్రారంభ సరుకులో క్లాత్ విలువ	= 50,000 × 75/100	= రూ. 37,500
ముగింపు సరుకు నిల్వనిధి	= 45,000 × 16/100	= రూ. 7,200
ప్రారంభ సరుకు నిల్వ నిధి	= 37,500 × 15/100	= రూ. 5,625
సర్దుబాటు చేయవలసిన అదనపు నిధి		= రూ. 1,575

సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాకు ప్రారంభసరుకు నిల్వ నిధిని క్రెడిట్ మరియు ముగింపు సరుకు నిల్వ నిధిని డెబిట్ చేసే బదులు వాటి నికర మొత్తమును డెబిట్ చేయుట జరిగినది.

11.7.4 విభాగముల కొనుగోళ్ళను కనుగొనుటకు సంబంధించిన ఉదాహరణ : (Calculation of Departmental Purchases)

ఉదా : 5 శ్రీరాం అనే వ్యాపారి తన మూడు విభాగాల కోసం సరుకును ఈ క్రింది విధంగా కొనుగోలు చేసినాడు.

విభాగము A	200 వస్తువులు	
విభాగము B	1400 వస్తువులు	మొత్తము ఖరీదు రూ. 5100
విభాగము C	400 వస్తువులు	

మూడు విభాగాల అమ్మకాలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

విభాగము A	180 వస్తువులు, వస్తువు 1కి రూ. 15 చొప్పున
విభాగము B	1500 వస్తువులు, వస్తువు 1కి రూ. 18 చొప్పున
విభాగము C	450 వస్తువులు, వస్తువు 1కి రూ. 6 చొప్పున

ప్రారంభ సరుకు నిల్వలకు సంబంధించిన సమాచారం ఈక్రింది విధంగా వున్నవి.

విభాగము A	100 వస్తువులు
విభాగము B	400 వస్తువులు
విభాగము C	60 వస్తువులు

అన్ని విభాగములలోను స్థూల లాభపు రేటు ఒకే విధంగా వున్నదని శ్రీరాం తెలియజేస్తున్నాడు.

మూడు విభాగాలకు వర్తకపు ఖాతాను తయారు చేయండి.

జవాబు : ఈ ఉదాహరణలో మూడు విభాగాల కొనుగోళ్ళ పరిమాణములు విడిగా ఇచ్చినా, వాటి ఖరీదు ఒకే మొత్తంగా ఇవ్వబడినది. విభాగాల వారీగా కొనుగోళ్ళ ఖరీదును కనుగొనవలెను. మూడు విభాగాలలోను, స్థూల లాభపురేటు ఒకే విధంగా వున్నందున, అమ్మకపు ధరల నిష్పత్తివలెనే కొనుగోలు ధరల నిష్పత్తి కూడ వుండును. అయితే కొనుగోలు పరిమాణములలో వ్యత్యాసము వున్నందున సంయుక్త నిష్పత్తి సహాయంతో మూడు విభాగాల కొనుగోళ్ళను ఈ క్రింది విధంగా గణన చేయవచ్చును.

		విభాగములు				
		A		**B**		**C**
అమ్మకపు ధరల నిష్పత్తి	=	15	:	18	:	6
	=	5	:	6	:	2
కొనుగోలు ధరల నిష్పత్తి	=	5	:	6	:	2
కొనుగోలు పరిమాణముల నిష్పత్తి	=	200	:	1400	:	400
	=	2	:	14	:	4
	=	1	:	7	:	2
మిశ్రమ నిష్పత్తి	=	5×1	:	6×7	:	2×2
	=	5	:	42	:	4

మొత్తము కొనుగోళ్ళ ఖరీదు రూ. 5100లను పై నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయగా

విభాగము A కొనుగోళ్ళు	=	5100 × 5/51	=	రూ. 500
విభాగము B కొనుగోళ్ళు	=	5100 × 42/51	=	రూ. 4200
విభాగము C కొనుగోళ్ళు	=	5100 × 4/51	=	రూ. 400
		మొత్తము		**రూ. 5,100**

వస్తువు 1కి కొనుగోలు ధరల గణన :

విభాగము A	=	500/200	=	రూ. 250
విభాగము B	=	4200/1400	=	రూ. 3.00
విభాగము C	=	400/400	=	రూ. 1.00

ప్రారంభ సరుకు విలువల గణన :

విభాగము A	=	100 × 2.50	=	రూ. 250
విభాగము B	=	400 × 3.00	=	రూ. 1200
విభాగము C	=	60 × 1.00	=	రూ. 60

ముగింపు సరుకు పరిమాణముల గణన :

విభాగము A	=	100 +200 - 180	=	120 వస్తువులు
విభాగము B	=	400 + 1400 -1500	=	300 వస్తువులు
విభాగము C	=	60 + 400 - 450	=	10 వస్తువులు

ముగింపు సరుకు విలువల గణన :

విభాగము A	=	120 × 2.50	=	రూ. 300
విభాగము B	=	300 × 3.00	=	రూ. 900
విభాగము C	=	10 × 1.00	=	రూ. 10

అమ్మకాల విలువల గణన :

విభాగము A	=	180 × 15	=	రూ. 2,700
విభాగము B	=	1,500 × 18	=	రూ. 27,000
విభాగము C	=	450 × 6	=	రూ 2,700

శ్రీరాం యొక్క

విభాగాల వారి వర్తకపు ఖాతా

	విభాగము A	విభాగము B	విభాగము C		విభాగము A	విభాగము B	విభాగము C
To ప్రారంభసరుకు	250	1,200	60	By అమ్మకాలు	2,700	27,000	2,700
To కొనుగోళ్ళు	500	4,200	400	By ముగింపు సరుకు	300	900	10
To స్థూలలాభం	2250	22,500	2250				
	3,000	**27,900**	**2,710**		**3,000**	**27,900**	**2,710**

ఉదా : 6 హరిహర లిమిటెడ్ వారు A,B మరియు C అనే మూడు విభాగములను కలిగి యున్నారు. దిగువ నీయబడిన వివరాల సహాయంతో

(ఎ) డిసెంబర్ 31, 2003 నాటి సరుకు నిల్వ విలువను మరియు

(బి) డిసెంబర్ 31, 2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు విభాగాల వర్తకపు ఖాతాను తయారు చేయండి

(1)	విభాగం A	విభాగం B	విభాగం C
	రూ	రూ	రూ
జనవరి 1, 2003న సరుకు నిల్వ	24,000	36,000	12,000
కొనుగోళ్ళు	1,46,000	1,24,000	48,000
వాస్తవ అమ్మకాలు	1,72,500	1,59,400	74,600
సాధారణ అమ్మకపు ధరపై స్థూలలాభపురేటు	20%	25%	33⅓ %

(2)ఈ సంవత్సరములో కొంత సరుకు డిస్కౌంట్‌తో అమ్మివేయబడినది. ఈ డిస్కౌంట్లుపైన తెలిపిన అమ్మకాలలో తగ్గించబడి యున్నవి. డిస్కౌంట్ అమ్మబడిన అంశాల వివరాలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

సాధారణ ధరతో అమ్మకాలు	10,000	3,000	1,000
వాస్తవ ధరతో అమ్మకాలు	7,500	2,400	600

జవాబు :

హరిహర లిమిటెడ్ పుస్తకాలలో

31.12.2003 తో అంతమయ్యే సం॥కు

విభాగాల వర్తకపు ఖాతా

	విభాగము A	విభాగము B	విభాగము C		విభాగము A	విభాగము B	విభాగము C
To ప్రారంభసరుకు	24,000	36,000	12,000	By అమ్మకాలు	1,72,500	1,59,400	74,600
To కొనుగోళ్ళు	1,46,000	1,24,000	48,000	By ముగింపు సరుకు	30,000	40,000	10,000
To స్థూలలాభం	32,500	39,400	24,600				
	2,02,500	1,99,400	84,600		2,02,500	1,99,400	84,600

WORKING NOTES :-

పై ఉదాహరణలో ముగింపు సరుకు నిల్వలను ఇవ్వలేదు. వాటిని ఈ క్రింది విధంగా గణన చేయడమైనది.

	విభాగములు		
	A	B	C
	రూ.	రూ.	రూ
(1) అమ్మిన సరుకు ఖరీదు గణన :			
వాస్తవ ధరలతో అమ్మకాలు	1,72,500	1,59,400	74,600
కూ ॥ డిస్కౌంట్లు	2,500	600	400
సాధారణ ధరలతో అమ్మకాలు	1,75,000	1,60,000	75,000
సాధారణ ధరలతో లాభాలు	20%	25%	33%
అమ్మకాలపై అమ్మిన సరుకు ఖరీదు శాతము	80%	75%	66⅔ %
అమ్మిన సరుకు ఖరీదు	1,40,000	1,20,000	50,000
(2) ముగింపు సరుకు గణన : -			
ప్రారంభ సరుకు	24,000	36,000	12,000
కూ ॥ కొనుగోళ్ళు	1,46,000	1,24,000	48,000
	1,70,000	**1,60,000**	**60,000**
తీ ॥ అమ్మిన సరుకు ఖరీదు	1,40,000	1,20,000	50,000
ముగింపు సరుకు విలువ	30,000	40,000	10,000

11.8 సారాంశము :

1. ఒక సంస్థ అనేక రకాల వస్తువులను అమ్ముచున్నపుడు సంస్థను కొన్ని డిపార్టుమెంట్లుగా విభజించును.
2. ఒక్కొక్క విభాగమునకు ఒక్కొక్క వస్తువు యొక్క వ్యాపార బాధ్యతను అప్పగించును.
3. విభాగాల వారీగా లాభనష్టాలను తెలుసుకొనుటకు వీలుగా వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను వరుసల పద్ధతిలో తయారు చేయుట జరుగును.
4. ఆస్తి అప్పుల పట్టీని వరుసల పద్ధతిలో తయారు చేయనవసరం లేదు. ఉమ్మడి ఆస్తి, అప్పుల పట్టీని తయారు చేయుదురు.
5. ఒక విభాగము మరొక విభాగమునకు సరుకును బదిలీ చేయవచ్చును. దీనిని అంతర్విభాగ తరలింపు అందురు. దీనిని సరుకు బదిలీ చేసిన విభాగం అమ్మకముగాను, బదిలీ పొందిన విభాగము కొనుగోలుగాను పరిగణించును.
6. అంతర్విభాగ తరలింపు ఖరీదుపై గాని, మార్కెట్ ధర ప్రకారంగాని జరగవచ్చును. మార్కెట్ ధరపై సరుకు బదిలీ జరిగినపుడు సరుకు నిల్వలలో లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేయవలసియుండును.
7. విభాగాల వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేయునపుడు ఉమ్మడి ఖర్చులను తగిన నిష్పత్తిలో వివిధ విభాగాల మధ్య పంపిణీ చేయవలెను.
8. తగిన నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయుటకు వీలుకాని ఖర్చులను సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాకు డెబిట్ చేయుదురు.

11.9 ప్రశ్నలు : (Questions)

I లఘు సమాధాన ప్రశ్నలు (Short Answer Questions)

1. విభాగ వ్యవస్థలు అనగానేమి?

2. విభాగాల వారీగా లాభనష్టాలను కనుగొనుట వలన ప్రయోజనము లేవి?

3. అంతర్విభాగ తరలింపులు అనగానేమి?

4. సరుకు నిల్వనిధి (Stack Reserve) అనగానేమి? దానిని ఎట్లు సర్దుబాటు చేయుదురు?

II వ్యాసరూప ప్రశ్నలు (Essay Type Questions)

1. విభాగ వ్యవస్థలు అనగానేమి? విభాగ వ్యవస్థల అకౌంటింగ్ ప్రత్యేకతలను వివరించుము.

2. విభాగాల వారీగా లాభనష్టాలను యే విధంగా తెలుసుకొంటారు? వ్యయాలను యే విధంగా కేటాయింపు లేక పంపిణీ చేయుదురు.

11.10 అభ్యాసములు : (Exercises)

I లఘు సమాధాన అభ్యాసములు (Short Answer Exercises)

1. ఒక వ్యాపార సంస్థలో P,Q మరియు R అనే మూడు విభాగములున్నవి. ఈ క్రింది వివరాలతో విభాగాల వర్తకపు ఖాతాను తయారు చేయుము.

వివరాలు	**విభాగములు**		
	P	**Q**	**R**
	రూ.	రూ.	రూ.
కొనుగోళ్ళు	50,000	75,000	33,500
అమ్మకాలు	80,000	1,05,000	62,500
వేతనాలు	5,000	12,000	2,000
ప్రారంభసరుకు	25,000	34,000	7,500
ముగింపు సరుకు	30,000	28,000	8,000

జవాబు : స్థూలలాభం - విభాగం P రూ. 30,000 ; విభాగం Q రూ. 12,000 ; విభాగం R రూ. 27,500

2. ఒక వర్తకుడు x,y మరియు z అనే మూడు విభాగాలను కలిగి యున్నాడు. ఆ మూడు విభాగాల స్థూల లాభాలు వరుసగా రూ. 65,000 ; రూ. 30,000 మరియు రూ. 6,000లుగా వున్నవి. ఉమ్మడి ఖర్చులు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

(ఎ) జీతాలు రూ. 12,000; అద్దె పన్నులు రూ. 6,000 ; సాధారణ ఖర్చులు రూ. 2,400; ఈ ఖర్చులను 3:2:1 నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

(బి) ప్రకటన ఖర్చులు రూ. 10,000 ; అమ్మకాల రవాణా రూ. 2,000 ; తరుగుదల రూ. 4,000 వీటిని 2:1:1 నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

(సి) వచ్చిన కమీషన్ రూ. 600; వచ్చిన డివిడెండ్లు రూ. 750లను మూడు విభాగాలకు సమానంగా పంపిణీ చేయవలెను. ఈ వివరాలతో మూడు విభాగాల నికర లాభాలను తేల్చండి.

జవాబు : నికర లాభం, విభాగం x రూ. 47,250 ; విభాగం y రూ. 19,650 ; నికర నష్టం - విభాగం z రూ. 950

3. ఒక విభాగ వ్యవస్థలో A మరియు B అనే రెండు విభాగములున్నవి. డిసెంబర్ 31, 2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి విభాగాల లాభనష్టాలను కనుగొనగా, విభాగము A రూ.17,500 మరియు విభాగము B రూ. 12,000ల నికర లాభములను చూపించుచున్నవి. విభాగము A ఖరీదుపై 25% లాభమును కలిపిన మార్కెట్ ధరకు విభాగము B కి సరుకును బదిలీ చేసియున్నది. విభాగము B ప్రారంభ సరుకులో రూ. 12,000 విలువైనది మరియు ముగింపు సరుకులో రూ. 15,000 విలువైనది విభాగము A నుండి పొందిన సరుకు కలిసియున్నది. 2002 సంవత్సరంలో A విభాగము సరుకును ఖరీదు +20% గా అమ్మినది. ఈ వివరాలతో సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేసి సంస్థ యొక్క నికర లాభమును తేల్చండి. (జవాబు: ప్రారంభ సరుకు నిల్వనిధి రూ. 2,000; ముగింపు సరుకు నిల్వనిధి రూ. 3,000; సరుకు నిల్వల లోడింగ్‌ను సర్దుబాటు చేసిన తరువాత సంస్థ యొక్క నికరలాభం రూ. 28,500.)

II దీర్ఘ సమాధాన అభ్యాసములు (Essay Type Questions)

1. గుడ్ విల్ స్టోర్సు వారి ఖాతా పుస్తకాలనుండి లభ్యమయ్యే ఈ క్రింది అంకణా మరియు ఇతర సమాచారంతో డిసెంబర్ 31, 2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు విభాగపు వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను వరుసల పద్ధతిలోను మరియు ఆ తేదీనాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

		Dr	Cr
		రూ.	రూ.
ప్రారంభ సరుకు :	విభాగము ఎ	24,000	
	విభాగము బి	18,000	
కొనుగోళ్ళు :	విభాగము ఎ	32,000	
	విభాగము బి	28,000	
అమ్మకాలు :	విభాగము ఎ		60,000
	విభాగము బి		56,000
కొనుగోలు రవాణా:	విభాగము ఎ	800	
	విభాగము బి	400	
యంత్రాలు :	విభాగము ఎ	4,000	
	విభాగము బి	3,200	
జీతాలు		12,000	
అద్దె		2,400	
మరమ్మత్తులు		6,000	
ఋణగ్రస్తులు, ఋణదాతలు		9,000	12,000
మూల ధనము			32,000
చేతిలో నగదు		2,400	
వసూలు బిల్లులు, చెల్లింపు బిల్లులు		3,000	1,200
సొంత వాడకాలు		4,000	
భవనాలు		12,000	
		1,61,200	**1,61,200**

అదనపు సమాచారము :

(ఎ) ముగింపు సరుకు - విభాగము ఎ రూ. 28,000 ; విభాగము బి రూ. 24,000

(బి) జీతాలను 7:3 నిష్పత్తిలోను మరియు మరమ్మత్తులను 2:3 నిష్పత్తి లోను ఎ మరియు బి మధ్య పంపిణీ చేయవలెను.

(సి) భవనాలు ఆక్రమించిన స్థలవిస్తీర్ణపు నిష్పత్తి 3:2

(డి) భవనాలపై 5% మరియు యంత్రాలపై 10% వార్షిక తరుగుదలను యేర్పాటు చేయవలెను.

స్థూల లాభాలు - విభాగము A రూ. 31,200 ; విభాగము B రూ. 33,600

జవాబు : నికర లాభాలు - విభాగము ఎ రూ. 18,200; విభాగము బి రూ. 24,880 ఆస్తి, అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 84,280

2. దీపక్ అండ్ కో వారు రెండు విభాగములను కలిగియున్నారు. డిసెంబర్ 31, 2003న వారి అంకణా ఈ క్రింది విధంగా వున్నది.

		డెబిట్ రూ.	క్రెడిట్ రూ.
ప్రారంభ సరుకు :	విభాగము A	50,000	
	విభాగము B	38,000	
కొనుగోళ్ళు	విభాగము A	92,960	
	విభాగము B	44,100	
వేతనాలు	విభాగము A	23,200	
	విభాగము B	10,720	
కొనుగోలు రవాణా	విభాగము A	15,060	
	విభాగము B	6,460	
కొనుగోలు వాపసులు	విభాగము A		2,320
	విభాగము B		1,400
అమ్మకాలు	విభాగము A		1,60,000
	విభాగము B		80,000
మూల ధనము			**1,30,000**
పాల్లంటు- యంత్రాలు (తరుగుదల పోను)		30,000	
జీతాలు		18,900	
అద్దె, రేట్లు		7,500	
ప్రకటనలు		7,500	
డిస్కౌంట్లు, వడ్డీ		4,080	
వివిధ ఖర్చులు		3,060	
తరుగుదల		1,500	
ఋణగ్రస్తులు, ఋణదాతలు		25,060	13,140
బాంకులో నగదు		8,760	
		3,86,860	**3,86,860**
ముగింపు సరుకు	విభాగము A	60,000	
	విభాగము B	41,000	

ఉమ్మడి ఖర్చులను అమ్మకాల నిష్పత్తిలో A మరియు B మధ్య పంపిణీ చేస్తూ 31.12.2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు విభాగాల వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు ఆ తేదీనాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు : విభాగము A : స్థూల లాభం రూ. 41,100; నికర లాభం రూ. 12,740

విభాగము B : స్థూలలాభం రూ. 23,120 ; నికర లాభం రూ. 8,940.

(ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 1,64,820)

3. రఘునాథ్ ట్రేడర్స్ వారు A మరియు B అనే రెండు విభాగములను కలిగి యున్నారు. డిసెంబర్ 31, 2003న వారి ఖాతా పుస్తకాల నుండి ఈ క్రింది నిల్వలు లభ్యమగుచున్నవి.

	విభాగము A	విభాగము B
	రూ.	రూ.
1.12003న సరుకు నిల్వ	25,000	20,000
కొనుగోళ్ళు	2,30,000	1,90,000
కొనుగోలు వాపసులు	2,000	1,000
అమ్మకాలు	6,33,000	4,92,000
అమ్మకపు వాపసులు	3,000	2,000
వేతనాలు	1,80,000	1,60,000
ఇతర ప్రత్యక్ష ఖర్చులు	35,000	32,000

సంస్థ మొత్తమునకు సంబంధించిన ఇతర నిల్వలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

ప్లాంటు యంత్రాలు	రూ. 2,40,000
భవనాలు	1,20,000
కౌలుదారీ ఆస్తులు	80,000
ఫర్నిచర్, బిగింపులు	48,000
వివిధ ఋణగ్రస్తులు	1,90,000
వివిధ ఋణదాతలు	1,73,000
ఆఫీసు మరియు అమ్మకపు ఖర్చులు	1,28,000
చేతిలో నగదు	8,000
బాంకులో నగదు	1,10,000
మూల ధనము	5,00,000

భవనాలపై 2%, కౌలుదారీ ఆస్తులపై 10%, ప్లాంటు - యంత్రాలపై 10% మరియుత ఫర్నిచర్, బిగింపులపై 5% చొప్పున తరుగుదల ఏర్పాటు చేయవలెను. పంపిణీ చేయని అన్ని ఖర్చులను నికర అమ్మకాల నిష్పత్తిలో రెండు విభాగాల మధ్య పంపిణీ చేయవలెను. 31.12.2003న సరుకు నిల్వ : విభాగము A రూ. 26,000 మరియు విభాగము B రూ. 24,000.

31.12.2003 తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు విభాగాల వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు ఆ తేదీ నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయండి.

జవాబు : స్థూల లాభం : విభాగము A రూ. 1,88,000 ; విభాగము B రూ. 1,13,000

నికరలాభం : విభాగము A రూ. 95,300 ; విభాగము B రూ. 40,900

ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 8,09,200

4. దివ్య ఎలక్ట్రానిక్స్ వారు X,Y మరియు Z అనే మూడు విభాగములను కలిగి యున్నారు. X విభాగములో ట్రాన్సిస్టర్లు మరియు Y విభాగములో టేఫ్‌రికార్డర్లు కొనుగోలు మరియు అమ్మకము చేయబడును. Z విభాగములో మరమ్మత్తులు మరియు సర్వీసింగ్ చేయబడును.

మార్చి 31, 2004తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు వారి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా ఈ క్రింది విధంగా వున్నది.

	రూ		రూ
కొనుగోళ్ళు :		అమ్మకాలు :	
ట్రాన్సిస్టర్లు (X)	1,60,000	ట్రాన్సిస్టర్లు (X)	1,75,000
టేపురికార్డర్లు (Y)	1,25,000	టేపురికార్డర్లు (Y)	1,40,000
రిపేర్లు, సర్వీసింగ్ (Z) (విడిభాగాలు)	80,000	రిపేర్లు, సర్వీసింగ్ (Z)	35,000
జీతాలు, వేతనాలు	48,000	31.3.2004న సరుకునిల్వ :	
అద్దె	10,800	ట్రాన్సిస్టర్లు (X)	60,100
వివిధ ఖర్చులు	11,000	టేపురికార్డర్ల (Y)	20,300
లాభము	40,200	రిపేర్లు, సర్వీసింగ్ విడిభాగాలు (Z)	44,600
	4,75,000		**4,75,000**

ఈ క్రింది వివరాలను పరిగణనలోనికి తీసుకొంటూ X,Y మరియు Z అనే మూడు విభాగాలకు వేర్వేరుగా లాభనష్టాలను కనుగొనుటకు వీలుగా వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాలను తయారు చేయండి.

(ఎ)ట్రాన్సిస్టర్లు మరియు టేపురికార్డర్లను షోరూమ్‌లో అమ్ముట జరుగుతుంది. రిపేర్లు మరియు సర్వీసింగ్ వర్క్‌షాప్‌లో జరుగును.

(బి) జీతాలు మరియు వేతనాలలో : వంతు షోరూముకు మరియు 3 వంతు వర్క్ షాపుకు కేటాయించవలెను. షోరూమ్ జీతాలు. వేతనాలను X మరియు Y విభాగముల మధ్య 1:2 నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

(సి)వర్క్‌షాపు అద్దె నెలకు రూ. 500లు. షోరూము అద్దెను X మరియు Y విభాగాల మధ్య సమానంగా పంపిణీ చయవలెను.

(డి) వివిధ ఖర్చులను విభాగాల మధ్య అమ్మకాల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

జవాబు : స్థూల లాభం : X రూ. 75,100 ; Y రూ. 35,300 ; Z రూ. 400 (స్థూల నష్టం)

నికర లాభం : X రూ. 55,200 ; Y రూ. 4,500 ; Z రూ. 19,500 (నికర నష్టం)

సూచన : ఖర్చులలో X,Y మరియు Z వాటాలు.

జీతాలు వేతనాలు : రూ. 12,000 ; రూ. 24,000 ; రూ. 12,000లు

అద్దె రూ. 2,400 ; రూ. 2,400 ; రూ. 6,000 లు.

వివిధ ఖర్చులు : రూ. 5,500 ; రూ. 4,400 ; రూ. 1,100లు.

5. మూడు విభాగాలను కలిగియున్న ఒక వ్యాపార సంస్థ ఒక సంవత్సరంలో చేసిన కొనుగోళ్ళు ఈక్రింది విధంగా వున్నవి.

విభాగము A	1000 యూనిట్లు	
విభాగము B	2000 యూనిట్లు	మొత్తము ఖరీదు రూ. 1,00,000లు
విభాగము C	2400 యూనిట్లు	

ప్రారంభసరుకు నిల్వలు :

విభాగము A	120 యూనిట్లు
విభాగము B	80 యూనిట్లు
విభాగము C	152 యూనిట్లు

సంవత్సరంలో అమ్మకాలు ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి :

విభాగము A	1020 యూనిట్లు , యూనిట్ 1కి రూ. 20 చొప్పున
విభాగము B	1920 యూనిట్లు, యూనిట్ 1కి రూ. 22.50 చొప్పున
విభాగము C	2459 యూనిట్లు, యూనిట్ 1కి రూ. 25 చొప్పున

మూడు విభాగములలోను స్థూలలాభపు రేట్లు ఒకే రకంగా వున్నవి.

విభాగాల వర్తకపు ఖాతాను తయారు చేయండి.

జవాబు : ముగింపు సరుకు : A 100 యూనిట్లు, రూ 1600 ; B రూ. 160 యూనిట్లు, రూ. 2,880; C 56 యూనిట్లు , రూ. 1120.

స్థూల లాభము : A రూ. 4,080 ; B రూ. 8,640 ; C రూ. 12,480

సూచన : యూనిట్ 1కి ఖరీదు : A రూ. 16 ; B రూ. 18; C రూ. 20

6. ఆంధ్రా ట్రేడర్స్ వారు మూడు విభాగములను కలిగియున్నారు. మార్చి 31, 2004తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వారి ఖాతా పుస్తకాలనుండి ఈ క్రింది వివరాలు లభ్యమగుచున్నవి.

1.4.2003న సరుకు నిల్వ :

విభాగము X	150 యూనిట్లు
విభాగము Y	200 యూనిట్లు
విభాగము Z	250 యూనిటు

31.3.2004తో అంతమయ్యే సంవత్సరములో కొనుగోళ్ళు

విభాగము X	1500 యూనిట్లు
విభాగము Y	2500 యూనిట్లు వీటి మొత్తము ఖరీదు రూ.1,18,000లు
విభాగము Z	3000 యూనిటు

ఈ సంవత్సరంలో అమ్మకాలు

విభాగము X	1400 యూనిట్లు, యూనిట్ 1కి రూ. 18లు
విభాగము Y	2400 యూనిట్లు, యూనిట్ 1కి రూ. 24లు
విభాగము Z	2700 యూనిట్లు, యూనిట్ 1కి రూ. 30లు

అన్ని విభాగాలలోను స్థూల లాభపు రేటు సమానమే.

ఇతర వ్యయాలు ఈక్రింది విధంగా వున్నవి.

జీతాలు రూ. 18,200 ; ముద్రణ, స్టేషనరీ రూ. 4,550; అద్దె రూ.2,000 ; చెల్లించిన వడ్డీ రూ. 2,730 ; తరుగుదల రూ. 3,640.

అద్దెను 2:2:1 నిష్పత్తిలోను, ఇతర వ్యయాలను విభాగాల స్థూల లాభపు నిష్పత్తిలోను మూడు విభాగాల మధ్య పంపిణీ చేయవలెను. విభాగాల వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేయండి.

(జవాబు : ముగింపు సరుకు : X 250 యూనిట్లు, రూ. 3,000

Y 300 యూనిట్లు, రూ. 4,800

Z 550 యూనిట్లు, రూ. 11,000

స్థూల లాభం : X రూ. 8400 ; Y రూ. 19,200 ; Z రూ. 27,000

నికర లాభం : X రూ. 3,120 ; Y రూ.8,160 ; Z రూ. 12,200)

సూచన : యూనిట్ 1కి ఖరీదు : X రూ. 12 ; Y రూ. 16 ; Z రూ. 20.

యూనిట్ 1కి అమ్మకపు ధరల నిష్పత్తి	= 18	:	24	:	30
	= 3	:	4	:	5
శ్రమ నిష్పత్తి	= 3 × 1500	:	4 × 2500	:	5 × 3,000
	= 45	:	100	:	150
	= 9	:	20	:	30

కొనుగోలు ఖరీదు మొత్తమును 9 : 20 : 30 నిష్పత్తిలో X ,Y మరియు Z ల మధ్య పంపిణీ చేయవలెను.

అంతర్విభాగ తరలింపులు (Inter - Departmental Trasfers)

7. ఒక వ్యాపార సంస్థ A మరియు B అనే రెండు విభాగాలను కలిగియున్నది. B విభాగము తనకు కావలసిన ముడి పదార్థాలను A విభాగము నుండి పొందును. ఈ ముడి సరుకును A విభాగము వారు అసలు ధర (ఖరీదు) కే B విభాగమునకు సరఫరా చేయుదురు. దిగువనీయబడిన వివరాలతో డిసెంబర్ 31, 2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు విభాగాల వర్తకపు మరియు లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేయండి.

	విభాగము A	విభాగము B
	రూ	రూ
1.1.2003న సరుకు నిల్వ	2,50,000	75,000
బయటి సప్లయర్ల నుండి కొనుగోలు	10,00,000	20,000
బయటి ఖాతాదార్లకు అమ్మకాలు	12,00,000	3,00,000
31.12.2003న సరుకు నిల్వ	1,50,000	50,000

ఈ క్రింది సమాచారమును కూడ పరిగణనలోనికి తీసుకొనవలెను.

(ఎ) A విభాగము నుండి B విభాగమునకు అసలు ధరపై తరలింపబడిన సరుకు విలువ రూ. 2,50,000లు.

(బి) B విభాగములో ఉత్పత్తి జరుగును. ఉత్పత్తి ఖర్చుల మొత్తము రూ. 10,000లు.

(సి) అమ్మకపు ఖర్చులమొత్తము రూ. 15,000లు. వీటిని A మరియు B విభాగాల మధ్య అమ్మకాల నిష్పత్తిలో పంపిణీ చేయవలెను.

(డి) A విభాగము ▯ మరియు B విభాగము ▯ వంతు ఆక్రమించుకొన్న మొత్తం భవనాల విలువ రూ. 1,05,000లు. భవనాలపై సంవత్సరానికి 20% తరుగుదలను ఏర్పాటు చేయవలెను.

(ఇ) మొత్తము వ్యాపార సంస్థకు సంబంధించిన సాధారణ ఖర్చుల మొత్తము రూ. 58,000లు.

జవాబు: స్థూల లాభం : A విభాగము రూ. 3,50,000; B విభాగము రూ. 5,000 (స్థూలనష్టము)

నికర లాభం : A విభాగము రూ. 3,24,000; B విభాగము రూ. 15,000 (నికర నష్టము)

సంస్థ మొత్తం నికర లాభము : రూ. 2,51,000)

8. అరవింద్ టెక్స్‌టైల్స్ వారు కట్‌పీస్ మరియు టైలరింగ్ అని రెండు విభాగాలను కలిగియున్నారు. టైలరింగ్ విభాగమునకు కావలసిన బట్టలను కట్ ఫీస్ విభాగము వారు మార్కెట్ ధరకు సరఫరా చేయుదురు. దిగువ నీయబడిన వివరాల నుండి మార్చి 31, 2004తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు విభాగాల వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాలను తయారు చేయండి. పై తేదీ నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని కూడ తయారు చేయండి.

	కట్‌పీస్	టైలరింగ్
	రూ	రూ.
ప్రారంభసరుకు	20,000	లేదు
కొనుగోళ్ళు	2,20,000	10,000
కట్‌ఫీస్ నుండి టైలరింగ్‌కు		
బదిలీ అయిన సరుకు (మార్కెట్ ధర)	60,000	60,000
వేతనాలు	600	6,400
జీతాలు	4,800	1,200
అమ్మకాలు	2,43,000	1,36,000
ముగింపు సరుకు (విభాగాల ఖరీదుతో)	38,600	14,000
ముద్రణ స్టేషనరీ	1,000	600
యంత్రాలు	-----	12,000

అదనపు సమాచారం :

ప్రకటనలు రూ. 10,000 ; సాధారణ జీతాలు రూ. 18,000 ; మూలధనము రూ. 1,20,000 ; ఋణ గ్రస్తులు రూ. 54,000; ఋణ దాతలు రూ. 7,000 ; బాంకులో నగదు రూ. 41,000 ; చేతిలో నగదు రూ. 6400 ; సొంత వాడకాలు రూ. 1,00,000లు యంత్రాలపై 10% తరుగుదలను యేర్పాటు చేయండి. పంపిణీ చేయని సాధారణ ఖర్చులను 3 : 2 నిష్పత్తిలో కట్‌పీస్ మరియు టైలరింగ్ విభాగాల మధ్య పంపిణీ చేయవలెను.

జవాబు :స్థూలలాభం : కట్ ఫీస్ రూ. 1,01,000 ; టైలరింగ్ రూ. 73,600

నికరలాభం : కట్ ఫీస్ రూ. 78,400 ; టైలరింగ్ రూ. 59,400

సర్దుబాటు చేసిన మొత్తం నికర లాభం రూ. 1,33,800

ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 1,60,800)

సూచన : కట్‌పీస్ విభాగపు స్థూలలాభపు రేటు = 1,01,000/ 3,03,000 × 100 = 33[illegible] %

ముగింపు సరుకుతో లోడింగ్ = 14,000 × 60,000/70,000 × 33[illegible]/100 = రూ. 4,000

9. ఒక వ్యాపార సంస్థ పుస్తకాలనుండి లభ్యమయ్యే ఈ క్రింది నిల్వల సహాయంతో డిసెంబర్ 31, 2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు విభాగాల వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను మరియు సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేయండి. పై తేదీ నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని కూడ తయారు చేయండి.

	రూ		రూ
బాంకులో నగదు-	80,000	మూల ధనము	30,00
చేతిలో నగదు	20,000	అమ్మకాలు	
ప్రారంభ సరుకు		విభాగము A	2,00,000
విభాగము A	3,000	విభాగము B	3,20,000
విభాగము B	4,000	ఋణదాతలు	10,000
కొనుగోళ్ళు			
విభాగము A	10,00,000		
విభాగము B	1,50,000		
సాధారణ ఖర్చులు	1,40,000		
ఋణగ్రస్తులు	20,000		
సొంతవాడకాలు	28,000		
ఫర్నిచర్	2,500		
భూమి, భవనాలు	12,500		
	5,60,000		5,60,000

అదనపు సమాచారం :

(ఎ) A మరియు B విభాగములోని ప్రారంభసరుకులో B మరియు A విభాగముల నుండి అసలు ధరకు (ఖరీదుకు) బదిలీ చేయబడిన సరుకు వరుసగా రూ. 1000లు మరియు రూ. 1500ల విలువైనది కలిసి యున్నవి.

(బి) A విభాగము ముగింపు సరుకు రూ. 13,000 ఇందులో B విభాగము నుండి మార్కెట్ ధరకు A ఖరీదు చేసిన రూ. 4,000ల సరుకు కలిసియున్నది .

(సి) B విభాగము ముగింపు సరుకు రూ. 26,000లు. ఇందులో A విభాగము నుండి మార్కెట్ ధరకు B విభాగము ఖరీదు చేసిన రూ. 9,000ల సరుకు కలిసియున్నది.

(డి) A విభాగపు అమ్మకాలలో B విభాగమునకు మార్కెట్ ధరపై బదిలీ చేసిన రూ 20,000 ల సరుకు మరియు B విభాగపు అమ్మకాలలో A విభాగమునకు మార్కెట్ ధరపై బదిలీ చేసిన రూ. 30,000ల సరుకు కలిసియున్నవి.

(ఇ) ఫర్నిచర్పై 10% మరియు భూమి భవనాలపై 5% చొప్పున తరుగుదలను యేర్పాటు చేయవలెను.

(జవాబు: స్థూలలాభం : A విభాగము రూ. 1,10,000 ; B విభాగము రూ. 1,92,000లు

మూల ధనం ఖాతాకు మళ్ళించిన నికర లాభం రూ. 1,53,775 లు

ఆస్తి అప్పుల పట్టీ వెరసి రూ. 1,65,775)

సూచన : (ఎ) సాధారణ ఖర్చులు మరియు తరుగుదలలను సాధారణ లాభనష్టాల ఖాతాకు విధించడమైనది.

(బి) ప్రారంభ సరుకు నిల్వలలో "లోడింగ్" వుండదు.

(సి) ముగింపు సరుకు నిల్వలలోని లోడింగ్‌లను స్థూల లాభాల రేట్లను బట్టి నిర్ణయించవలెను.

(1) B విభాగపు స్థూల లాభపురేటు 60%

A విభాగపు ముగింపు సరుకు నిల్వలో లోడింగ్ = 4,000 × 60/100 = రూ. 2,400

(2) A విభాగము స్థూలలాభపు రేటు 55%

B విభాగపు ముగింపు సరుకు నిల్వలో లోడింగ్ = 9,000 × 55/100 = రూ. 4,950

10. యూనివర్సల్ లిమిటెడ్ వారికి A,B మరియు C అనే మూడు విభాగములు వున్నవి. వారి ఖాతా పుస్తకాల నుండి ఈ క్రింది సమాచారము లభ్యమగుచున్నది.

	విభాగము A	విభాగము B	విభాగము C
	రూ/-	రూ/-	రూ/-
సరుకు నిల్వ (1.4.2003)	6,000	8,000	12,000
వినియోగించిన ప్రత్యక్ష మెటీరియల్స్	16,000	24,000	-----
వేతనాలు	10,000	20,000	-----
సరుకు నిల్వ (31.3.2004)	8,000	28,000	16,000
అమ్మకాలు	-----	-----	68,000

ప్రతి విభాగపు సరుకును ఆవిభాగపు ఖరీదు ప్రకారం విలువ కట్టుట జరిగినది. A విభాగపు సరుకును ఖరీదుపై 50% లాభంతో B విభాగమును బదిలీ చేయుట జరిగినది. B విభాగపు సరుకును ఖరీదుపై 10% లాభంతో C విభాగమునకు బదిలీ చేయుట జరిగినది.

ఇతర ఖర్చులు : జీతాలు రూ. 4,000 ; ముద్రణ - స్టేషనరీ రూ. 20,000;

అద్దె రూ. 12,000 ; బీమా రూ. 8,000 ; తరుగుదల రూ. 6,000. ఈ ఖర్చులను విభాగాల మధ్య స్థూల లాభాల నిష్పత్తిలో పంపిణీచేయవలెను.

ప్రారంభ మరియు ముగింపు సరుకు నిల్వలలోని అపరిష్కృతలాభములు (సరుకు నిల్వ రిజర్వులు) ఈ క్రింది విధంగా వున్నవి.

	ప్రారంభ సరుకు	ముగింపు సరుకు
	రూ.	రూ.
విభాగము B	2,000	4,200
విభాగము C	4,000	3,636

మార్చి 31, 2004తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు విభాగాల వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతాను తయారు చేయండి.

(జవాబు : స్థూల లాభం : విభాగము A రూ. 12,000; విభాగము B రూ. 6,000; విభాగము C రూ. 6,000

నికర నష్టం: విభాగము A రూ. 4,000; విభాగము B రూ. 2,000; విభాగము C రూ. 2,000

ఆస్తి అప్పుల పట్టీకి మళ్ళించిన నికర నష్టము రూ. 9,836)

సూచన : అంతర్విభాగ తరలింపులను ఈ క్రింది విధంగా కనుగొనవచ్చును.

(ఎ) విభాగము విభాగము A నుండి విభాగము B కి సరుకు తరలింపు :	రూ
విభాగము A ప్రారంభ సరుకు	6,000
కూ : వినియోగించిన మెటీరియల్స్	16,000

వేతనాలు	10,000
	32,000
తీ : ముగింపు సరుకు	8,000
తరలించిన సరుకు ఖరీదు	24,000
కూ : స్థూల లాభము (ఖరీదుపై 50%)	12,000
A నుండి B కి తరలించిన సరుకు విలువ	**36,000**

(బి) విభాగము B నుండి విభాగము C కి సరుకు తరలింపు

విభాగం B ప్రారంభసరుకు	8,000
కూ : వినియోగించిన మెటీరియల్స్	24,000
కూ : A నుండి తరలించిన సరుకు	36,000
వేతనాలు	20,000
	88,000
తీ : ముగింపు సరుకు	28,000
తరలించిన సరుకు ఖరీదు	60,000
కూ : స్థూల లాభము (ఖరీదుపై 10%)	6,000
B నుండి C కి తరలించిన సరుకు విలువ	66,000

BIBLIOGRAPHY :

1. Advanced Accountancy - M.C. Shukla & T.S. Grawal
2. Advanced Accountancy - R.L.Gupta & M.Radhaswami
3. Advanced Accountancy - S.P. Jain & K.L. Narang
4. Advanced Accountancy - Dr. S.N. Maheswari
5. Financial Accounting - S.P. Jain & K.L.Narang
6. Advanced Accounting - K.R. Paul

పాఠం: 12

జాయింట్ స్టాక్ కంపెనీలు - వాటాల జారీ

లక్ష్యం :

1. కంపెనీ యొక్క ముఖ్యలక్షణాలేమిటి?
2. కంపెనీ వాటాలు ఎన్ని రకాలు? వాటిని జారీ చేసే పద్ధతులేమిటి?
3. వాటాల్ని వివిధ ధరల్లో ఎలా కేటా యిస్తారు? వాటి గణక పద్ధతులేమిటి? ఇత్యాది ప్రశ్నలకు సమాధానాలు తెలియపరచడమే ఈ పాఠం లక్ష్యం.

పరిచయము

12.1 కంపెనీ ముఖ్య లక్షణాలు

12.2 మూలధన వర్గీకరణ

12.3 వాటాలు - వర్గీకరణ

12.4 వాటాల జారీ

వాటాలను సమమూల్యానికి జారీ చేయుట

వాటామూల్యము మొత్తాన్ని ఒకే పర్యాయం వసూలు చేయుట

వాటా మూల్యమును వాయిదాలలో వసూలు చేయుట

ఆధిక్యపు వాటాలు మరియు వాటాల జారీ

వాటాలను ప్రీమియంకు జారీ చేయుటము

వాటాలను డిస్కౌంటుకు జారీ చేయడము

12.5 అధిక చందా - పిలుపు బకాయిలు

12.6 ముందు వచ్చిన పిలుపులు

12.7 వాటాల జప్తు

జప్తు చేసిన వాటాలను తిరిగి జారీ చేయడము

నగదేతర ప్రతిఫలానికి వాటాల జారీ

వాటాలను ప్రొరేటా పద్ధతిలో కేటాయించడము.

12.8 ప్రశ్నలు

12.9 అభ్యాసము

జాయింట్ స్టాక్ కంపెనీలు

వాటాల జారీ (Issue of Shares)

పరిచయం :

వివిధ రకాల వ్యాపారాలలో కంపెనీ వ్యాపారము ఒకటి. ప్రస్తుత ఆర్థిక పరిస్థితులలో భారీ వ్యాపారాన్ని నిర్వహించడానికి, అధిక మూల ధన సేకరణకు కంపెనీ వ్యాపారమే మిక్కిలి అనువైనది.

సమిష్టి ధ్యేయం కోసం ఏర్పడిన వ్యక్తుల సముదాయమే కంపెనీ. ఇది చట్ట పూర్వకంగా సృష్టించబడుతుంది. భౌతిక స్వరూపం లేని, చట్టపూర్వక మైన ఒక వ్యక్తి యే కంపెనీ. ఇది స్థిర, చర ఆస్తులను కలిగి ఉండగలదు, కొనగలదు, అమ్మగలదు అప్పులను చేయగలదు, చెల్లించగలదు. ఒక వ్యక్తి వలె కోర్టులో లావాదేవీలను నడుపగలదు మరియు బ్యాంకులో ఖాతాలను తెరువగలదు.

భారత కంపెనీల చట్టం 1956 కంపెనీని క్రింది విధంగా నిర్వచించినది. సమిష్టి మూలధనము, పరిమిత ఋణ బాధ్యత, పారంపర్యాధికారం అధికార ముద్ర కలిగి ఉండి నమోదైన స్వచ్ఛందమైన సంఘమే కంపెనీ.

దానిని రద్దు చేయాలన్నా చట్టపూర్వకంగా జరగాలే తప్ప మరే విధంగా కూడదు.

12.1 కంపెనీ ముఖ్యలక్షణాలు

1. న్యాయ సమ్మతమైన వ్యక్తిత్వము (Legal Perosonality)
2. న్యాయ సత్వము (Legal Entity)
3. పరిమిత ఋణ బాధ్యత (Limited Liability)
4. అధికార ముద్ర (Common Seal)
5. పారం పర్యాధికారము (Perpetual Succession)
6. యజమానికి, నిర్వహణకుగల సంబంధము (Relationship between ownership and Management)
7. భారీ మూల ధన సేకరణ (Opportunity for rising capital on Large scale)
8. కంపెనీ నమోదు (Registration of a Company)
9. వాటాల బదిలీ (Transfer of Shares)

12.2 మూలధన వర్గీకరణ (Classification of Capital)

కంపెనీ ఏర్పాటుకు, మనుగడకు ప్రాణాధారము మూల ధనం. భారీస్థాయిలో మూలధనాన్ని సమకుర్చుకునేందుకే కంపెనీ వ్యాపారమును ప్రారంభించడం సాధారణంగా జరుగుతుంటుంది.

కంపెనీ తనకు కావాలసిన మూలధనాన్ని వాటాలను (Shares) జారీ చేయడం ద్వారా సమకూర్చుకుంటుంది. మూలధన సేకరణలోని వివిధ అంశములను బట్టి కంపెనీ మూలధనాన్ని క్రింది విధాలుగా చెప్పవచ్చును.

1. అధికృత మూలధనం (Authorised Capital)

కంపెనీ సంస్థాపన పత్రంలో పేర్కొన్న మూలధనాన్ని అధికృత మూల ధనం అందురు. ఈ పరిమితి మించి వాటాలను జారీ చేయు అధికారము డైరెక్టర్లకు లేదు. అధికృత మూల ధన పరిమితికి మించి మూల ధన సేకరణ జరగాలంటే కంపెనీల చట్టం ద్వారా మాత్రమే సాధ్యమవుతుంది.

2. జారీ మూల ధనము (Issued Capital)

అధికృత మూలధనంలో ప్రజలకు చందాదారుకు జారీచేసిన మూలధనమును జారీ మూలధనము అందురు.

3. చందా మూలధనము (Subscribed Capital)

జారీ చేసిన మూల ధనములో చందా సమకూర్చడానికి ప్రజలు ధరఖాస్తు ద్వారా సంసిద్దత తెలియజేసిన మొత్తాని చందా మూలధనము అందురు.

4. పిలిచిన మూలధనము (Called up Capital)

చందామూలధనములో ప్రజలను చెల్లించమని కంపెనీ కోరిన మూల ధనమును పిలిచిన మూలధనము అందురు.

5. చెల్లించిన మూలధనము (Paid up Capital)

కంపెనీ కోరిక పిలుపులపై వాటా దారులు యాదార్ధంగా చెల్లించిన మొత్తాన్ని చెల్లించిన మూలధనము అందురు.

6. పిలుపు బకాయిలు (Calls in Arrears)

కంపెనీ తన వాటాదారులను వారి వాటాలపై చెల్లించవలసిన మూలధనమును చెల్లించమని కోరినప్పటికి, కొంతమొత్తాన్ని చెల్లించక పోయే అవకాశం ఉంది. ఉంటారు. ఆ విధంగా చెల్లించకుండా ఉన్న మొత్తాన్ని "పిలుపు బకాయిలు" అందురు.

7. ముందుగా వచ్చిన పిలుపులు (Calls received in advance)

కంపెనీ తన వాటాదారులను వారి వాటాలపై కొంత మొత్తాన్ని మాత్రమే చెల్లించమని కోరినపుడు, కొన్ని సందర్భాల్లో పిలిచిన దానికన్నా అదనపు మొత్తాన్ని చెల్లించుతారు. అలాంటి మొత్తాన్ని "ముందువచ్చిన పిలుపులు" అందురు.

12.3 వాటాలు - వర్గీకరణ (Classification of Shares)

కంపెనీ మొత్తం మూలధనాన్ని భిన్నవిలువలతో కూడిన అనేక చిన్న చిన్న భాగాలుగా విభజించడం జరుగుతుంది. అలా విభజించబడిన మూలధనపు చిన్న భాగాలనే వాటాలు అంటారు. వాటాల రూపంలో మూలధనాన్ని సమకూర్చిన వ్యక్తులనే వాటాదారులు. వీరే కంపెనీ సభ్యులు.

1956 కంపెనీల చట్టానికి పూర్వము కంపెనీలు మూడు రకాల వాటాలను జారీ చేస్తుండేవి.

1. ఆధిక్యపు వాటాలు (Preference Shares)
2. ఈక్విటి వాటాలు (Equity Shares)
3. విలంబిత వాటాలు (Defered Shares)

1.ఆధిక్యపు వాటాలు

డివిడెండును పొందడంలోను, కంపెనీ పరిసమాప్తి సమయంలో ఈక్విటీ వాటాల కంటే ముందుగా మూలధనము తిరిగి పొందడములోను ఆదిక్యత కలిగిన వాటాలను ఆధిక్యపు వాటాలు అందురు. వీటిపై స్థిరమైన రేటు ప్రకారము డివిడెండు లభిస్తుంది. వీటిని క్రింది విధంగా విభజింపవచ్చును.

(ఎ) సంచిత ఆధిక్యపు వాటాలు (Cumulative Preference Shares)

(బి) అసంచిత ఆధిక్యపు వాటాలు (Non-Cumilative Preference Shares)

(సి) మిళ్ళీ భాగాన్ని పంచుకునే ఆధిక్యపు వాటాలు (Partcipating Preference Shares)

(డి) మిళ్ళీ భాగాన్ని పంచుకోనే ఆదిక్యపు వాటాలు (Non-Participating Preference Shares)

(ఇ) మార్పుకు వీలున్న ఆదిక్యపు వాటాలు (Convertible Preference shares)

(ఎఫ్) మార్పుకు వీలులేని ఆదిక్యపు వాటాలు (Non-Convertible Preference Shares)

(జి) విమోచనీయ ఆధిక్యపు వాటాలు (Preference Shares)

(హెచ్)అవిమోచనీయ ఆధిక్యపు వాటాలు (Non Preference Shares)

ఈక్విటి వాటాలు (Equity Shares) : వీటినే సాధారణ వాటాలు అని కూడా అందురు. ఆధిక్యపు వాటాదారులను డివిడెండును చెల్లించిన తర్వాతనే మిగిలిన లాభాలను పంచుకునే హక్కు గలగిన వాటాలను ఈక్విటి వాటాలు అంటారు. ఈ వాటాలుగల వాటాదారులకు ఓటుహక్కు ఉంటుంది. లాభాలను బట్టి వీటిపై డివిడెంటు మారుతూ ఉంటుంది. లాభాలు రాకపోతే డివిడెండు ప్రసక్తే ఉండదు.

విలంబిత వాటాలు (Deferred Shares) : కంపెనీ లాభాలలో డివిడెండును గాని, మూల ధనాన్ని తిరిగి చెల్లించడంలోగాని ఈక్విటి వాటాదారుల తరువాతనే ప్రాధాన్యతను పొందే వాటాలను విలంబిత వాటాలు అంటారు. వీటినే వ్యవస్థాపక వాటాలు, నిర్వాహక వాటాలు అని పిలుస్తారు. కంపెనీ చట్టము 1956 అమలులోనికి వచ్చిన తరువాత మన దేశంలో ఇలాంటి వాటాలను జారీ చేయడానికి వీలు లేదు.

12.4 వాటాల జారీ (Issue of Shares) :

వాటాల జారీని జారీ చేయు మూల్యమును బట్టి క్రింది విధముగా చెప్పవచ్చును.

1. వాటాలను సమమూల్యమునను జారీ చేయడం (Issue of Shares at par)
2. వాటాలను ప్రీమియంతో జారీ చేయడం (Issece of Shares at Premium)
3. వాటాలను డిస్కౌంటుతో జారీ చేయడం (Issece of Shares at Discount)

12.4.1 వాటాలను సమమూల్యమునకు జారీ చేయడం

వాటా ముద్రిత విలువను కంపెనీ వాటాను జారీ చేస్తే సమమూల్యానికి జారీ చేయడం అంటారు. రూ. 10 ముద్రిత మూల్యము గల వాటాను కంపెనీ రూ. 10లను జారీ చేస్తే సమమూల్యానికి జారీ చేయడము అంటారు.

జారీ చేసిన వాటా విలువ మొత్తాన్ని ఒకే వాయిదాలోగాని, లేదా భిన్న వాయిదాలలోగాని వసూలు చేసుకోవచ్చు. భిన్న వాయిదాలలో వసూలు చేసుకోవాల్సినపుడు మొదటి వాయిదా దరఖాస్తు పైనవని, రెండవ దానిని కేటాయింపు మొత్తమని, మూడవ వాయిదాను మొదటి పిలుపు అని, నాల్గవదానిని రెండవ పిలుపు అని, ఐదవ దానిని మూడవ పిలుపు అని, చివరి వాయిదాను తుది పిలుపు అని వ్యవహరించుతారు.

కంపెనీ జారీ చేసిన వాటాలపై తన అవసరాలకు అనుగుణంగా పిలుపుల రూపంలో వాటా మూల్యమును వసూలు చేస్తుంది. ఆ విధంగా వసూలు చేసినపుడు కంపెనీ క్రింది పద్దులను వ్రాసుకొంటుంది.

నమూనా చిట్టాపద్దులు

తేది	వివరాలు		Dr	Cr
1.	వాటా ధరఖాస్తుతో పాటు ధరఖాస్తు సొమ్మువసూలైనపుడు			
	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
	To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా			xxxxx
2.	ధరఖాస్తు సొమ్మును వాటామూలధనం ఖాతాను మళ్ళించినపుడు			
	వాటా దరఖాస్తు ఖాతా	Dr	xxxxx	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx
3.	తిరస్కరించిన ధరఖాస్తులపై ధరఖాస్తు సొమ్మును వాపసు చేసినపుడు			

వాటా దరఖాస్తు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx

4. వాటా ధరఖాస్తుపై అధికంగా వచ్చిన సొమ్మును వాటా కేటాయింపు ఖాతాను మళ్ళించినపుడు

వాటా దరఖాస్తు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా కేటాయింపు ఖాతా			xxxxx

5. కేటాయించిన వాటాలపై కేటాయింపు సొమ్ము రావలసినపుడు

వాటా కేటాయింపు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx

6. కేటాయింపు సొమ్మువసూలైనపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా కేటాయింపు ఖాతా			xxxxx

7. వాటాలపై మొదటి పిలుపు సొమ్మును చెల్లించమని కోరినపుడు

వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx

8. మొదటి పిలుపు సొమ్మువసూలైనపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా			xxxxx

సూచన: వాటాలపై రెండవ పిలుపు, మూడవ పిలుపు అని యిచ్చినట్లైతే మొదటి పిలుపు స్థానము రెండవ పిలుపు, మూడవ పిలుపు అని వ్రాయుట ద్వారా చేయవచ్చును.

9. వాటాలపై తుది పిలుపు సొమ్ము చెల్లించమని కోరినపుడు

వాటా తుది పిలుపు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx

10. వాటా తుది పిలుపు సొమ్ము వసూలైనపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా తుది పిలుపు ఖాతా			xxxxx

11. పిలుపు సొమ్ము ముందుగా వచ్చినపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To ముందుగా వచ్చిన పిలుపు ఖాతా			xxxxx

12. పిలుపులపై సొమ్ము బకాయి ఉన్నపుడు

పిలుపు బకాయిల ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా పిలుపుల ఖాతా			xxxxx

13. పిలుపు బకాయిలపై వడ్డీ వచ్చినపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వడ్డీ ఖాతా			xxxxx

14. పిలుపు బకాయిలపై వడ్డీ రావలసినపుడు

రావలసిన వడ్డీ ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వడ్డీ ఖాతా			xxxxx

15. పిలుపు బకాయిలపై రావలసిన వడ్డీ వచ్చినపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To రావలసిన వడ్డీ ఖాతా			xxxxx

16. ముందువచ్చిన పిలుపులపై వడ్డీని చెల్లించినపుడు

వడ్డీ ఖాతా	Dr	xxxxx	
To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx

17. ముందువచ్చిన పిలుపులపై వడ్డీ చెల్లించవలసినపుడు

వడ్డీ ఖాతా	Dr	xxxxx	
To చెల్లించవలసిన వడ్డీఖాతా			xxxxx

18. చెల్లించవలసిన ముందు పిలుపులపై వడ్డీని చెల్లించినపుడు

చెల్లించవలసిన వడ్డీ ఖాతా	Dr	xxxxx	
To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx

12.4.2. వాటా మూల్యము మొత్తాన్ని కంపెనీ ఒకే పర్యాయము వసూలు చేయట - నమూనా పద్దులు

1. వాటాదారుల నుండి వాటా సొమ్ము వసూలైనపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటాదారుల ఖాతా			xxxxx

2. వాటాదారుల ఖాతాలోని నిల్వను వాటామూల ధనం ఖాతాను మళ్ళించినపుడు

వాటాదారుల ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మూల ధనము ఖాతా			xxxxx

వాటా మూల్యమంతటిని దరఖాస్తుపైకే వసూలు చేయడం.

ఉదా : రాజా కంపెనీ లిమిటెడ్ వాటా 1కి రూ. 20% విలువలగల 40,000 ఈక్విటి వాటాలతో నమోదైనది. 20,000 వాటాలను మూలధనం కొరకు జారీ చేసింది. జారీ చేసిన అన్ని వాటాలు చందా అయినాయి. కంపెనీ డైరెక్టరు వాటా మూల్యమంతటిని దరఖాస్తు పైనే చెల్లించమని కోరివారు వాటాదారులు మొత్తం సొమ్ము చెల్లించినారు.

అవసరమైన చిట్టాపద్దులు, ఆవర్జా ఖాతాలు మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీని చూపండి.

జవాబు : రాజాకంపెనీ పుస్తకాలలో చిట్టాపద్దులు

తేది	వివరములు		L.F	Dr	Cr
1.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		4,00,000	
	To ఈక్విటి ఖాతాదారుల ఖాతా				4,00,000
	(20,000 వాటాలపై వాటా 1కి రూ. 20 చొప్పున సొమ్ము వసూలైనందున)				
2.	ఈక్విటి వాటాదారుల ఖాతా	Dr		4,00,000	
	To ఈక్విటి వాటా మూలధనం ఖాతా				4,00,000
	(ఈక్విటి వాటాదారుల ఖాతాలోని నిల్వను మూలధనం ఖాతాను మళ్ళించినందున)				

బ్యాంకు ఖాతా

Dr			Cr
To ఈక్విటి వాటాదారుల ఖాతా	4,00,000	By తేల్చిన నిల్వ	4,00,000
	4,00,000		4,00,000
To తెచ్చిన నిల్వ	4,00,000		

ఈక్విటి వాటాదారుల ఖాతా

Dr			Cr
To ఈక్విటి వాటామూలధనము ఖాతా	4,00,000	By బ్యాంకు ఖాతా	4,00,000
	4,00,000		4,00,000

ఈక్విటి వాటా మూల ధనము ఖాతా

To తేల్చిన ఖాతా	4,00,000	By ఈక్విటి వాటాదారుల ఖాతా	4,00,000
	4,00,000		4,00,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	4,00,000

రాజాకంపెనీల ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	మొత్తం రూ.	ఆస్తులు	మొత్తం రూ.
వాటామూల ధనము		బ్యాంకులో నగదు ఖాతా	4,00,000
అధికృత మూల ధనము			
రూ. 20 విలువగల 40,000 వాటాలు	8,00,000		
జారీ మూలధనము			
రూ.20 విలువగల 20,000 వాటాలు	4,00,000		
చందా మూలధనము			
రూ. 20 విలువగల 20,000 వాటాలు	4,00,000		
పిలచిన మూలధనము			
వాటా 1కి రూ.20 చొప్పున 20,000 వాటాలు	4,00,000		
చెల్లించిన మూల ధనము	4,00,000		
వాటా 1కి రూ. 20 చొప్పున 20,000			
వాటాలపైన	4,00,000		4,00,000

12.4.3. సమమూల్యానికి జారీచేసిన వాటాలపై సొమ్మును వాయిదాలపై వసూలు చేయడము.

ఉదా : తేజ కంపెనీ లిమిటెడ్ వాటా 1కి రూ. 10/- విలువగలిగిన 20,000 ఈక్విటి వాటాలలో అధికృతమైనది. ఈక్విటి వాటాలను మూలధన నిమిత్తము ప్రజలకు జారీ చేసింది. వాటా మూల్యమును దిగువ చెల్లించమని కోరినది.

ధరఖాస్తుపై రూ. 2/-

కేటాయింపుపై రూ. 2/-

మొదటి పిలుపుపై రూ. 3/-

తుది పిలుపుపై మిగతా మొత్తాన్ని వసూలు చేసినది. అన్ని వాటాలు చందా అయినాయి. పూర్తి మొత్తము వసూలు అయినది.

అవసరమైన చిట్టా పద్దులు వ్రాసి, ఖాతాలుతెరచి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ చూపండి.

చిట్టా పద్దులు

తేది	వివరములు	L.F	Dr	Cr
1.	బ్యాంకు ఖాతా Dr		40,000	
	To ఈక్విటి వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా			40,000
	(వాటా 1కి రూ.2/- చొప్పున 20,000 వాటాలపై దరఖాస్తు సొమ్ము వచ్చినందున)			
2.	ఈక్విటి వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా Dr		40,000	
	To ఈక్విటి వాటా మూల ధనము ఖాతా			40,000
	(ఈక్విటి వాటా దరఖాస్తు సొమ్ముకు ఈక్విటి వాటా మూలధనం ఖాతాను మళ్ళించినందున)			

3.	ఈక్విటి వాటా కేటాయింపు ఖాతా	Dr	40,000	
	To ఈక్విటి వాటా మూలధనము ఖాతా			40,000
	(వాటా 1కిరూ.2 చొప్పున 20,000 వాటాలపై కేటాయింపు సొమ్ము చెల్లింపును కోరినందున)			
4.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	40,000	
	To ఈక్విటి వాటా కేటాయింపు ఖాతా			40,000
	(కేటాయింపు సొమ్ము వసూలైనందున)			
5.	ఈక్విటి వాటా మొదటిపిలుపు ఖాతా	Dr	60,000	
	To ఈక్విటి వాటామూల ధనము ఖాతా			60,000
	(వాటా 1కి రూ.3 చొప్పున 20,000 వాటాలపై మొదటి పిలుపు సొమ్ము చెల్లించమని కోరినందున)			
6.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	60,000	
	To ఈక్విటి వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా			60,000
	(మొదటి పిలుపు సొమ్ము వసూలైనందున)			
7.	ఈక్విటి వాటా తుది పిలుపు ఖాతా	Dr	60,000	
	To ఈక్విటి వాటా మూలధనము ఖాతా			60,000
	(వాటా 1కి రూ. 3 చొప్పున 20,000 వాటాలపై తుది పిలుపు సొమ్ము చెల్లించమని కోరినందున)			
8.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	60,000	
	To ఈక్విటి వాటా తుది పిలుపు ఖాతా			60,000
	(20,000 వాటాలపై తుది పిలుపు సొమ్ము వసూలైనందున)			

ఈక్విటి వాటా మూలధనం ఖాతా

Dr **Cr**

వివరము	మొత్తము	వివరము	మొత్తము
To తేల్చిన నిల్వ	2,00,000	By ఈక్విటి వాటాధరఖాస్తు ఖాతా	40,000
		By ఈక్విటి వాటాకేటాయింపు ఖాతా	40,000
		By ఈక్విటి వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా	60,000
		By ఈక్విటి వాటా తుది పిలుపు ఖాతా	60,000
-	2,00,000		2,00,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	2,00,000

బ్యాంకు ఖాతా

Dr | | | Cr

వివరము	మొత్తము	వివరము	మొత్తము
To ఈక్విటి వాటా దరఖాస్తు ఖాతా	40,000	By తేల్చిన నిల్వ	2,00,000
To ఈక్విటి వాటా కేటాయింపు ఖాతా	40,000		
To ఈక్విటి వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా	60,000		
To ఈక్విటి వాటా తుది పిలుపు ఖాతా	60,000		
	2,00,000		2,00,000
To తెచ్చిన నిల్వ	2,00,000		

తేజ కంపెనీ లిమిటెడ్ ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం
వాటా మూలధనము		బ్యాంకులో నగదు	2,00,000
అధీకృత మూలధనము			
వాటా 1కి రూ.10 విలువగల 20,000			
ఈక్విటి వాటాలు	2,00,000		
జారీ మూలధనము			
వాటా 1కి రూ.10 విలువగల 20,000			
ఈక్విటి వాటాలు	2,00,000		
చందా మూలధనము			
2,00,000 వాటాలు వాటా 1కి రూ.10 చొప్పున	2,00,000		
పిలిచిన మూల ధనము			
20,000 వాటాలు వాటా 1కి రూ. 10 చొప్పున	2,00,000		
చెల్లించిన మూల ధనము			
20,000 వాటాలు వాటా 1కి రూ.10 చొప్పున	2,00,000		
	2,00,000		**2,00,000**

12.4.4 ఆధిక్యపు వాటాలను మరియు ఈక్విటి వాటాలను జారీ చేయు విధానము - పద్దులు

ఆదిక్యపు వాటాలను, ఈక్విటి వాటాలను రెండింటిని ఒక కంపెనీ జారీ చేయునపుడు ధరఖాస్తు సొమ్ము, కేటాయింపు సొమ్ము పిలుపు సొమ్ము ప్రతి తరహా మూల ధనానికి విడివిడిగా లెక్కవ్రాయడం అవసరము. అలాంటి సందర్భములో ఈక్విటి, ఆధిక్యతా అనే మాటలను అవసరమైన చోట తప్పని సరిగా వ్రాయాల్సి ఉంటుంది.

ఉదా : XYZ కంపెనీ లిమిటెడ్ రూ. 2,00,000, 10% ఆధిక్యపు వాటా మూలధనముతోను రూ. 3,00,000 ఈక్విటి వాటా మూల ధనముతోను నమోదైనది. ఆధిక్యపు వాటా విలువ రూ. 20 కాగా ఈక్విటి వాటా విలువ రూ. 10లు కంపెనీ అన్ని వాటాలను జారీ చేయుటకు తీర్మానించింది. క్రింది విధంగా వాటా సొమ్ము చెల్లించమని కోరింది.

	ఆధిక్యపు వాటాపై	ఈక్విటి వాటాపై
ధరఖాస్తుతో	రూ. 5	రూ. 2
కేటాయింపుపై	రూ. 8	రూ. 3
తుది పిలుపుపై	రూ. 7	రూ. 5

అన్ని వాటాలు చందా అయినాయి పిలుపుల మేరకు సొమ్ము వసూలు అయినది. కంపెనీ పుస్తకాలలో పద్దులు వ్రాసి, ఆస్తి అప్పుల పట్టీని చూపండి.

జవాబు : XYZ కంపెనీ పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు

తేది	వివరములు		L.F	Dr	Cr
1.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		1,10,000	
	To ఆదిక్యపు వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా				50,000
	To ఈక్విటి వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా				60,000
	(వాటా 1కి రూ. 5 చొప్పున 10,000 ఆదిక్యపు వాటాలపైన, వాటా 1కి రూ.2 చొప్పున 30,000 ఈక్విటి వాటాలపైన దరఖాస్తు సొమ్ము వసూలు అయినందున)				
2.	ఆదిక్యపు వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr		50,000	
	ఈక్విటి వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr		60,000	
	To 10% ఆధిక్యపు వాటా మూలధనం ఖాతా				50,000
	To ఈక్విటి వాటా మూలధనం ఖాతా				60,000
	(ధరఖాస్తు ఖాతాలను ఆయామూల ధన ఖాతాలను మళ్ళించినందున)				
3.	ఆధిక్యపు వాటా కేటాయింపు ఖాతా	Dr		80,000	
	ఈక్విటి వాటా కేటాయింపు ఖాతా	Dr		90,000	
	To 10% ఆధిక్యపు వాటా మూలధనము ఖాతా				80,000
	To ఈక్విటి వాటా మూలధనము ఖాతా				90,000
	(ఆధిక్యపు వాటా 1కి రూ.8 చొప్పున, ఈక్విటి వాటా 1కి రూ.3 చొప్పున కేటాయింపు సొమ్ము చెల్లించమని కోరినందున)				
4.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		1,70,000	
	To ఆధిక్యపు వాటా కేటాయింపు ఖాతా				80,000
	To ఈక్విటి వాటా కేటాయింపు ఖాతా				90,000
	(కేటాయింపు సొమ్ము వసూలైనందున)				
5.	ఆధిక్యపు వాటా తుది పిలుపు ఖాతా	Dr		70,000	
	ఈక్విటి వాటా తుది పిలుపు ఖాతా	Dr		1,50,000	
	To 10% ఆదిక్యపు వాటా మూలధనము ఖాతా				70,000
	To ఈక్విటి వాటా మూలధనము ఖాతా				1,50,000
	(ఆదిక్యపు వాటా 1కిరూ.7 చొప్పున, ఈక్విటి వాటా 1కి రూ.5 చొప్పున తుది పిలుపు సొమ్ము చెల్లించమని కోరినందున)				

6.	బ్యాంకు ఖాతా Dr		2,20,000	
	To ఆదిక్యపు వాటా తుది పిలుపు ఖాతా			70,000
	To ఈక్విటి వాటా తుది పిలుపు ఖాతా			1,50,000
	(ఆదిక్యపు మరియు ఈక్విటి వాటాలపై తుది పిలుపు సొమ్ము వసూలు అయినందున)			

XYZ కంపెనీ లిమిటెడ్ ఆస్తి అప్పుల పట్టి

అప్పులు	మొత్తము	ఆస్తులు	మొత్తము
అధికృత మూలధనము		బ్యాంకులో నగదు	5,00,000
10,000, 10% ఆదిక్యపు వాటాలు, వాటా 1కి రూ.20 చొప్పున	2,00,000		
30,000 ఈక్విటి వాటాలు, వాటా 1కి రూ. 10 చొప్పున	3,00,000		
జారీ చేసిన, చందా అయిన, పిలిచి చెల్లించిన మూలధనము			
వాటా 1కి రూ.20 చొప్పున 10,000ల 10% ఆదిక్యపు వాటాలు	2,00,000		
వాటా 1కి రూ.10 చొప్పున 30,000 ఈక్విటి వాటాలు	3,00,000		
	5,00,000		5,00,000

12.4.5 వాటాలను ప్రీమియంకు జారీ చేయుట (Issue of Shares at a Premium)

మంచిపేరు ప్రతిష్టలు కలిగిన కంపెనీలు తమ వాటాలను ముద్రిత మూల్యము కన్న అధిక విలువలను జారీ చేస్తాయి. ఇలా జారీ చేయడాన్ని అధిక మూల్యమునకు జారీ చేయడము అంటారు. ఉదాహరణకు ఒక కంపెనీ వాటా ముద్రిత మూల్యము రూ. 10 దానిని జారీ చేసిన విలువ రూ. 14లు. అధికంగా వసూలు చేసిన ఈ రూ. 4లనే ప్రీమియం అందురు.

వాటా ప్రీమియం వ్యాపార నిర్వహణలో వచ్చిన లాభముకాదు దీనిని మూలధన లాభంగా పరిగణించి ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపాలి.

వాటాలను ప్రీమియంతో జారీ చేయునపుడు నమూనా చిట్టా పద్దులు

ఈ ప్రీమియం మొత్తాన్ని ధరఖాస్తుతో గాని, కేటాయింపుతోగాని వసూలు చేయవచ్చు. సర్వసాదారణంగా ఈ మొత్తాన్ని కేటాయింపుతో వసూలు చేస్తారు.

తేది	వివరాలు	L.F	Dr	Cr
1.	వాటా ధరఖాస్తుతో ప్రీమియం వసూలైనపుడు			
	బ్యాంకు ఖాతా Dr		xxxxx	
	To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా			xxxxx
	To వాటా ప్రీమియం ఖాతా			xxxxx

2.	వాటా ధరఖాస్తు మొత్తాన్ని మూలధనం ఖాతాను మళ్ళించినపుడు			
	వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా Dr		xxxxx	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx
3.	ప్రీమియం మొత్తాన్ని కేటాయింపుతో పిలిచినపుడు			
	వాటా కేటాయింపు ఖాతా Dr		xxxxx	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx
	To వాటా ప్రీమియం ఖాతా			xxxxx
4.	ప్రీమియంతో కలిపి కేటాయింపు సొమ్ము వసూలైనపుడు			
	బ్యాంకు ఖాతా Dr		xxxxx	
	To వాటా కేటాయింపు ఖాతా			xxxxx

ఉదాహరణ : కోమలి కంపెనీ లిమిటెడ్ రూ. 10 విలువగల వాటాలను 20% ప్రీమియంతో 1,00,000 వాటాలను జారీ చేసింది. చెల్లింపు సొమ్మును క్రింది విధంగా కోరినది. ధరఖాస్తుపై రూ. 2

కేటాయింపుపై రూ. 5 ప్రీమియంతో సహా మిగిలిన మొత్తాన్ని చివరి పిలుపుపై చెల్లించాలి. అన్ని వాటాలు ధరఖాస్తు అయినాయని, అన్ని పిలుపులు వసూలు అయినాయని భావించి చిట్టాపద్దులు వ్రాయుము.

జవాబు :

కోమలి కం.లి. పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు

తేది	వివరాలు	L.F	Dr	Cr
1.	బ్యాంకు ఖాతా Dr		2,00,000	
	To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా			2,00,000
	(వాటా 1కి రూ.2/- 1,00,000 వాటాలపై ధరఖాస్తు సొమ్ము వసూలైనందున.			
2.	వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా Dr		2,00,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			2,00,000
	(ధరఖాస్తు సొమ్ము మూలధనం ఖాతాను మళ్ళించినందున)			
3.	వాటా కేటాయింపు ఖాతా Dr		5,00,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			3,00,000
	To వాటా ప్రీమియం ఖాతా			2,00,000
	(వాటా 1కి రూ.3 మూలధనం రూ.2 ప్రీమియం సొమ్మును కేటాయింపులో చెల్లించవని, 1,00,000 వాటాలపై కోరినందున)			
4.	బ్యాంకు ఖాతా Dr		5,00,000	
	To వాటా కేటాయింపు ఖాతా			5,00,000
	(కేటాయింపు సొమ్ము పూర్తిగా వసూలు అయినందున)			

5.	వాటా తుది పిలుపు ఖాతా Dr		5,00,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			5,00,000
	(వాటా 1కి రూ.5 చొప్పున 1,00,000లపై తుది పిలుపు సొమ్ము కోరినందున)			
6.	బ్యాంకు ఖాతా Dr		5,00,000	
	To వాటా తుది పిలుపు ఖాతా			5,00,000
	(తుదిపిలుపు సొమ్ము వసూలు అయినందున)			

బ్యాంకు ఖాతా

Dr			Cr
To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	2,00,000	By తేల్చిన నిల్వ	12,00,000
To వాటా కేటాయింపు ఖాతా	5,00,000		
To వాటా తుది పిలుపు ఖాతా	5,00,000		
	12,00,000		12,00,000
To తెచ్చిన నిల్వ	12,00,000		

ఈక్విటి వాటా మూలధనము ఖాతా

Dr			Cr
To తేల్చిన నిల్వ	5,00,000	By వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	2,00,000
		By వాటా కేటాయింపు ఖాతా	3,00,000
		By వాటా తుది పిలుపు ఖాతా	5,00,000
	10,00,000		10,00,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	10,00,000

ఈక్విటి వాటా ప్రీమియం ఖాతా

Dr			Cr
To తేల్చిన నిల్వ	2,00,000	By వాటా కేటాయింపు ఖాతా	2,00,000
	2,00,000		2,00,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	2,00,000

కోమలి కంపెనీ లిమిటెడ్ ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం
అధికృత మూల ధనము		బ్యాంకులో నగదు	12,00,000
వాటా 1కి రూ.10 విలువగల 1,00,000			
ఈక్విటి వాటాలు	1,00,000		
జారీ, చందా, పిలిచిన, చెల్లించిన మూలధనము			
వాటా 1కి రూ. 10 చెల్లించిన ఈక్విటి వాటా			
మూలధనం	1,00,000		
రిజర్వులు మరియు మిగులు			
వాటా ప్రీమియము	2,00,000		
	12,00,000		**12,00,000**

12.4.6. వాటాలను డిస్కౌంటుకు జారీ చేయడము (Issue of shares at a Discount)

కంపెనీ తనవాటాలను ముద్రిత విలువకంటే తక్కువ విలువకు జారీచేస్తే ఆ విధంగా జారీ చేయుటను డిస్కౌంటును జారీ చేయుట అని అందురు. ఉదా:- రూ. 20 ముద్రిత మూల్యము గలవాటాను రూ. 19లకే జారీ చేస్తే దానినే డిస్కౌంటుకు జారీ అని, ముద్రిత విలువకు జారీ విలువకుగల వ్యత్యాసమును డిస్కౌంటు అంటారు. ముద్రిత విలువ రూ.10 - 9 (జారీ విలువ) = 1రూ డిస్కౌంటు అంటారు. ఇలాంటి మొత్తమును వాటాల మీద డిస్కౌంటు ఖాతాలో చూపించుతారు. ఇది మూలధన నష్టము. ఈ ఖాతాను ఆస్తి అప్పుల పట్టీతో ఆస్తులవైపున చూపించుతారు.

వాటా డిస్కౌంటును ఏ వాయిదాతో అనుమతించింది చెప్పనపుడు కేటాయింపుతో అనుమతించినట్లుగా భావించాలి.

వాటా డిస్కౌంటు విషయంలో నమూనా చిట్టా పద్దులు

	వివరాలు		L.F	Dr	Cr
1.	వాటా కేటాయింపుతో డిస్కౌంటును అనుమతించినపుడు				
	వాటా కేటాయింపు ఖాతా	Dr		xxxxx	
	వాటాల జారీ మీద డిస్కౌంటు ఖాతా	Dr		xxxxx	
	To వాటా మూలధనము ఖాతా				xxxxx
2.	కేటాయింపు సొమ్ము వసూలైనపుడు				
	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		xxxxx	
	To వాటా కేటాయింపు ఖాతా				xxxxx

ఉదా :- కళ్యాణి కంపెనీ లిమిటెడ్ వాటా 1కి రూ. 10 విలువగల 30,000 ఈక్విటి వాటాలను 10% డిస్కౌంటును జారీ చేసినది. ధరఖాస్తుపై రూ. 3 కేటాయింపు రూ. 2 (డిస్కౌంటు) మరియు తుదిపిలుపుపై రూ. 4 అన్ని వాటాలు ధరఖాస్తు అయినాయి అన్ని పిలుపులు వసూలు అయినాయి.

కంపెనీ పుస్తకాలలో పద్దులు, ఖాతాలు మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ చూపండి.

జవాబు :

కళ్యాణి కంపెనీ లిమిటెడ్ పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు

తేది	వివరాలు		Dr	Cr
1.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	90,000	
	To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా			90,000
	(వాటా 1కి రూ. 3 వంతున 30,000 వాటాలపై ధరఖాస్తు సొమ్ము వచ్చినందున)			
2.	వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr	90,000	
	To వాటా మూలధనము ఖాతా			90,000
	(ధరఖాస్తు ఖాతాను మూల ధనం ఖాతాను మళ్ళించినందున)			
3.	వాటా కేటాయింపు ఖాతా	Dr	60,000	
	వాటాల జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతా	Dr	30,000	
	To వాటాల మూలధనం ఖాతా			90,000

	(వాటా 1కి రూ. 1-00 డిస్కౌంటును అనుమతిస్తు, కేటాయింపుపై వాటాను రూ. 2 చెల్లించమని కోరినందున)		
4.	బ్యాంకు ఖాతా Dr	60,000	
	To వాటా కేటాయింపు ఖాతా		60,000
	(కేటాయింపు సొమ్ము వసూలైనందున)		
5.	వాటా తుది పిలుపు ఖాతా Dr	1,20,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా		1,20,000
	(వాటా తుది పిలుపు వాటా 1కి రూ.4 చొప్పున పిలిచినందున)		
6.	బ్యాంకు ఖాతా Dr	1,20,000	
	To వాటా తుది పిలుపు ఖాతా		1,20,000
	(తుదిపిలుపు సొమ్ము వసూలైనందున)		

ఈక్విటి వాటా మూలధనము ఖాతా

Dr			Cr
To తేల్చిన నిల్వ	3,00,000	By వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	90,000
		By వాటా కేటాయింపు ఖాతా	60,000
		By వాటాల జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతా	30,000
		By వాటా తుదిపిలుపు ఖాతా	1,20,000
	3,00,000		3,00,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	3,00,000

బ్యాంకు ఖాతా

Dr			Cr
To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	90,000	By తేల్చిన నిల్వ	2,70,000
To వాటా కేటాయింపు ఖాతా	60,000		
To వాటా తుదిపిలుపు ఖాతా	1,20,000		
	2,70,000		**2,70,000**
To తెచ్చిన నిల్వ	2,70,000		

వాటాల జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతా

Dr			Cr
To వాటా మూలధనము ఖాతా	30,000	By తేల్చిన నిల్వ	30,000
	30,000		30,000
To తెచ్చిన నిల్వ	30,000		

కళ్యాణి కంపెనీ లిమిటెడ్ ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం
అధికృత మూలధనము		బ్యాంకులో నగదు	2,70,000
వాటా 1కి రూ.30 విలువగల 30,000			
ఈక్విటీ వాటాలు	3,00,000	వాటాల జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతా	30,000
జారీ చేసిన, చందా అయిన చెల్లించిన			
మూలధనము			
వాటా 1కి రూ.10 చొప్పున జారీ చేసిన			
30,000 వాటాలు	3,00,000		
	3,00,000		3,00,000

12.5. అధిక చందా (Over Subsription)

కంపెనీ జారీ చేసిన వాటాల కన్న మిగులుగా చందాతో ధరఖాస్తులు వస్తే దానిని అధిక చందా అందురు.

పిలుపు బకాయిలు (Calls in Arrears)

వాటా కేటాయింపు మీదగాని, పిలుపు మీద గాని ఏదైనా మొత్తాన్ని చెల్లించమని కంపెనీ వాటా దారులను కోరినపుడు వాటాదారులు గడువు తేదిలోగా చెల్లించక పోతే ఆ మొత్తాన్ని పిలుపు బకాయిలు అందురు. అలాంటి పిలుపు బకాయిలపై డైరెక్టర్లు కోరుకుంటే, కంపెనీ నియమావళి అనుమతిస్తే ఆబకాయి కాలాన్ని బట్టి వడ్డీ కూడా వసూలు చేయవచ్చును. ఈ పిలుపు బకాయిలను ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పులవైపు పిలిచిన మూలధనం నుండి తీసివేయాలి.

12.6 ముందుగా వచ్చిన పిలుపులు (Calls received in Advance)

కంపెనీ వారు చెల్లించమని కోరిన మొత్తాన్ని చెల్లిస్తూ దానితో పాటు భవిష్యత్తులో చెల్లించాల్సిన పిలుపు మొత్తాలను కూడా ముందుగా చెల్లించడం జరిగితే అలాంటి మొత్తాన్ని ముందుగా వచ్చిన పిలుపుల ఖాతా పేరుతో ప్రత్యేక ఖాతా ప్రారంభించుతారు. ఆ మొత్తంతో ఆఖాతాను క్రెడిట్ చేస్తారు. దీనిని అప్పులవైపు విడిగా చూపించుతారు. ఇలాంటి మొత్తం మీద నిబంధనల మేరకు వడ్డీ లెక్కించుతారు. ఈ మొత్తానికి డివిడెండుతో హక్కులేదు.

ఉదా :- రామేశ్వర్ కంపెనీ లిమిటెడ్ రూ.100 విలువగల 20,000 ఈక్విటీ వాటాలతో నమోదు అయింది. 10,000 ఈక్విటీ వాటాలను కంపెనీ జారీ చేసింది. వాటా విలువను క్రింది విధంగా చెల్లించాలి.

ధరఖాస్తులో రూ.20
కేటాయింపుపై రూ.20
మొదటి పిలుపుపై రూ. 20
రెండవ పిలుపుపై రూ. 20

మిగిలిన మొత్తాన్ని డైరెక్టర్లు కోరినపుడు చెల్లించాలి. వాటాలన్ని చందా అయినాయి. ఎ అనువాడు తనకున్న 500 వాటాలపై మొదటి మరియు రెండవ పిలుపులు చెల్లించలేదు. బి అనువ్యక్తి తనకున్న 1,000 వాటాలపై మొదటి పిలుపుతో పాటు వాటాలపై మొత్తం సొమ్ము చల్లించినాడు. పైబకాయి తప్ప మిగిలిన సొమ్మంతా వసూలు అయింది. చిట్టా పద్దులు వ్రాసి, అవసరమైన ఖాతాలు చూపి, కంపెనీ ఆస్తి అప్పుల పట్టీని చూపండి.

జవాబు :

చిట్టా పద్దులు

తేది	వివరాలు			Dr	Cr
1.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		2,00,000	
	To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా				2,00,000
	(వాటా 1కి రూ. 20 చొప్పున 10,000 వాటాలపై ధరఖాస్తు సొమ్ము వచ్చినందున)				
2.	వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr		2,00,000	
	To వాటా మూలధనము ఖాతా				2,00,000
	(ధరఖాస్తు ఖాతాను మూలధనం ఖాతాను మళ్ళించినందున)				
3.	వాటా కేటాయింపు ఖాతా	Dr		2,00,000	
	To వాటా మూలధనము ఖాతా				2,00,000
	(10,000 వాటాలపై వాట 1కి రూ.20 కేటాయింపు సొమ్ము చెల్లించమని కోరినందున)				
4.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		2,00,000	
	To వాటా కేటాయింపు ఖాతా				2,00,000
	(కేటాయింపు సొమ్ము వసూలు అయినందున)				
5.	వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా	Dr		2,00,000	
	To వాటా మూలధనము ఖాతా				2,00,000
	(వాటాకు రూ. 20, వంతున 10,000 వాటాలపై మొదటి పిలుపు సొమ్ము పిలిచినందున)				
6.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		2,30,000	
	To వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా				1,90,000
	To ముందు వచ్చిన పిలుపుల ఖాతా				40,000
	(9500 వాటాలపై వాటా 1కి రూ. 20 వంతున మొదటి పిలుపు సొమ్ము, 1000 వాటాలపై వాటా 1కి రూ.20 రెండవ పిలుపు రూ. 20 తుది పిలుపు సొమ్ము వచ్చినందున)				
7.	వాటా రెండవ పిలుపు ఖాతా	Dr		2,00,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా				2,00,000
	(వాటా 1కి రూ.20 వంతున రెండవ పిలుపు పిలిచినందున)				
8.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		1,70,000	
	To వాటా రెండవ పిలుపు ఖాతా				1,70,000
	(8500 వాటాలపై వాటా 1కి రూ.20 చొప్పున రెండవ పిలుపు వసూలైననందున)				
9.	ముందువచ్చిన పిలుపు ఖాతా	Dr		20,000	
	To వాటా రెండవ పిలుపు ఖాతా				20,000
	(1000 వాటాలపై వాటా 1కి రూ.20 వంతున వచ్చిన ముందు పిలుపు సొమ్మును రెండవ పిలుపును మళ్ళించినందున)				

బ్యాంకు ఖాతా

Dr			Cr
To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	2,00,000	By తేల్చిన నిల్వ	8,00,000
To వాటా కేటాయింపు ఖాతా	2,00,000		
To వాటా మొదటిపిలుపు ఖాతా	1,90,000		
To ముందు వచ్చిన పిలుపుల ఖాతా	40,000		
To వాటా రెండవ పిలుపు ఖాతా	1,70,000		
	8,00,000		8,00,000
To తెచ్చిన నిల్వ	8,00,000		

ఈక్విటి వాటా మూలధనము ఖాతా

Dr			Cr
To తేల్చిన నిల్వ	8,00,000	By వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	2,00,000
		By వాటా కేటాయింపు ఖాతా	2,00,000
		By వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా	2,00,000
		By వాటా రెండవ పిలుపు ఖాతా	2,00,000
	8,00,000		8,00,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	8,00,000

వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా

Dr			Cr
To వాటా మూలధనం ఖాతా	2,00,000	By బ్యాంకు ఖాతా	2,00,000
	2,00,000		2,00,000

వాటా కేటాయింపు ఖాతా

Dr			Cr
To వాటా మూలధనం ఖాతా	2,00,000	By బ్యాంకు ఖాతా	2,00,000
	2,00,000		2,00,000

వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా

Dr			Cr
To వాటా మూలధనం ఖాతా	2,00,000	By బ్యాంకు ఖాతా	1,90,000
		By తేల్చిన నిల్వ	10,000
	2,00,000		2,00,000
To తెచ్చిన నిల్వ	10,000		

వాటా రెండవ పిలుపు ఖాతా

Dr			Cr
To వాటా మూలధనం ఖాతా	2,00,000	By బ్యాంకు ఖాతా	1,70,000
		By ముందుగా వసూలైన పిలుపు ఖాతా	20,000
		By తేల్చిన నిల్వ	10,000
	2,00,000		2,00,000
To తెచ్చిన నిల్వ	10,000		

ముందు వచ్చిన పిలుపుల ఖాతా

Dr			Cr
To వాటా రెండవ పిలుపు ఖాతా	20,000	By బ్యాంకు ఖాతా	40,000
To తేల్చిన నిల్వ	20,000		
	40,000		40,000
		By తెచ్చిన నిల్వ	20,000

రామేశ్వర్ కంపెనీ లిమిటెడ్ అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం
అధికృత మూలధనం	10,00,000	బ్యాంకు ఖాతా	8,00,000
వాటా 1కి రూ.100లుగల 10,000			
ఈక్విటి వాటాలు			
పిలిచిన మూలధనం			
వాటా 1కి రూ.80 చొప్పున 10,000			
వాటాలు	8,00,000		
చెల్లించిన మూలధనము			
వాటా 1కి రూ.80 చొప్పున 10,000			
వాటాలపై 8,00,000		తీ ॥ పిలుపు బకాయి 20,000	7,80,000
ముందు వచ్చిన పిలుపుల వాటా 1కి రూ.20			
చొప్పున 1000 వాటాలపై	20,000		
	8,00,000		8,00,000

ఉదా : రాజేష్ కంపెనీ లిమిటెడ్ రూ. 5,00,000 అధికృత మూలధనంతో నమోదైనది. వాటా 1కి రూ.10 విలువగల ఈక్విటి వాటాలను రూ. 4 ప్రీమియంతో జారీ చేసింది.

ధరఖాస్తుతో	రూ. 1	
కేటాయింపుపై	రూ. 6	(ఇందులో రూ. 2 ప్రీమియం కొరకు)
తుది పిలుపుపై	రూ. 7	(ఇందులో రూ. 2 ప్రీమియం కొరకు)

చెల్లించవలయును. ధరఖాస్తు మీద వచ్చిన హెచ్చు సొమ్మును కేటాయింపును సర్దుబాటు చేయాలి.

మొత్తం 13,000 వాటాలు హెచ్చుచందా అయినాయి. అధికంగా వచ్చిన దరఖాస్తులలో 11,000 ధరఖాస్తు దార్లకు కేవలం 1000 వాటాలను మాత్రం కేటాయించి, 2000 వాటా దార్లను తిరస్కరించి పంపినారు. కేటాయింపు, తుది పిలుపు సొమ్ము వసూలైంది.

కంపెనీ పుస్తకాలలో అవసరమైన చిట్టా పద్దులు వ్రాయండి.

రాజేష్ కంపెనీ లిమిటెడ్ పుస్తకాలలో చిట్టాపద్దులు

తేది	వివరాలు		L.F	Dr	Cr
1.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		63,000	
	To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా				63,000
	(63,000 వాటాలపై వాటా 1కి రూ.1 చొప్పున ధరఖాస్తు మొత్తం వచ్చినందున)				
2.	వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr		63,000	
	To వాటా మూలధనము ఖాతా				50,000
	To వాటా కేటాయింపు ఖాతా				6,000
	To వాటా పిలుపు ఖాతా				5,000
	To బ్యాంకు ఖాతా				2,000
	(11,000 ధరఖాస్తుల మిగులు సొమ్మును కేటాయింపు, పిలుపు ఖాతాలను మళ్ళించి, ధరఖాస్తు సొమ్మును కేటాయింపు ఖాతాను మళ్ళించి మిగులు 2000 ధరఖాస్తుల సొమ్మును త్రిప్పిపంపినందున)				
3.	వాటా కేటాయింపు ఖాతా	Dr		3,00,000	
	To వాటా మూలధనము ఖాతా				2,00,000
	To వాటా ప్రీమియం ఖాతా				1,00,000
	(50,000 వాటాలపై రూ.4 చొప్పున కేటాయింపు రూ. 2 చొప్పున ప్రీమియంను పిలిచినందున)				
4.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		2,94,000	
	To వాటా కేటాయింపు ఖాతా				2,94,000
	(వాటా కేటాయింపు మొత్తం వసూలైనందున)				
5.	వాటా మొదటి, తుది పిలుపు ఖాతా	Dr		3,50,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా				2,50,000
	To వాటా ప్రీమియం ఖాతా				1,00,000
	(50,000 వాటాలపై రూ.5 చొప్పున పిలుపు మొత్తము రూ.2 చొప్పున ప్రీమియం మొత్తం చెల్లించమని కోరినందున)				
6.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr		3,45,000	
	To వాటా మొదటి, తుది పిలుపు ఖాతా				3,45,000
	(ముందు వచ్చిన రూ. 5000 పోను మిగిలిన మొత్తం వసూలైనందున.				

12.7. వాటాల జప్తు (Forfeiture of Shares)

వాటాదారులు పిలుపు మొత్తాలను సకాలములో చెల్లించని యెడల కంపెనీవారు నియమనిబంధనలకు లోబడి సదరు వాటాలను

జప్తు చేయవచ్చును. ఒకసారి జప్తు చేస్తే అవి కంపెనీ ఆస్తి అయిపోతాయి. జప్తు తరువాత వాటాదారుడు కంపెనీ సభ్యత్వాన్ని కోల్పోతాడు.

జప్తునాటికి వాటాదారుడు వాటాలపై చెల్లించిన సొమ్ము కంపెనీకి చెందుతుంది. ఇది కంపెనీకి లాభము. ఇలాంటి లాభము మూలధన లాభము దీనిని వాటాల జప్తు ఖాతాలో క్రెడిట్ వ్రాస్తారు. ఈ ఖాతాను ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపడమౌతుంది.

నమూనా చిట్టా పద్దులు

1.	సమమూలోనికి జారీ చేసిన వాటాలను జప్తు చేసినపుడు			
	వాటాల మూలధనం ఖాతా Dr		xxxxx	
	To వాటా పిలుపుల ఖాతా (పిలుపుల బకాయి మొత్తం మేరకు)			xxxxx
	To వాటాల జప్తు ఖాతా (చెల్లించిన మొత్తం మేరకు)			xxxxx
2.	ప్రీమియంతో జారీ చేసిన వాటాలను జప్తు చేసినపుడు			
	వాటా మూలధనం ఖాతా Dr		xxxxx	
	వాటాల ప్రీమియం ఖాతా Dr		xxxxx	
	To వాటా పిలుపుల ఖాతా			xxxxx
	To వాటాల జప్తు ఖాతా			xxxxx
3.	డిస్కాంటుతో జారీ చేసిన వాటాలను జప్తు చేసినపుడు			
	వాటా మూలధనం ఖాతా Dr		xxxxx	
	To వాటాల పిలుపుల ఖాతా			xxxxx
	To వాటాల జారీపై డిస్కాంటు ఖాతా			xxxxx
	To వాటాల జప్తు ఖాతా			xxxxx

12.7.1 జప్తు చేసిన వాటాలను తిరిగి జారీ చేయడము. (Re - issue of Forfeited Shares)

జప్తు చేసిన వాటాలను కంపెనీ సమమూల్యానికి గాని, డిస్కాంటుతోగాని, ప్రీమియంతోగాని తిరిగి జారీ చేయవచ్చును. అనుమతించిన డిస్కాంటు ఇంతకు ముందు జప్తు చేసిన వాటాలమీద వసూలు అయిన సొమ్మును మించరాదు.

నమూనా చిట్టా పద్దులు

1.	జప్తు చేసిన వాటాలను డిస్కాంటుతో తిరిగి జారీ చేసినపుడు			
	బ్యాంకు ఖాతా Dr			
	వాటాల జప్తు ఖాతా (తిరిగి జారీలో అనుమతించిన డిస్కాంటు మేరకు)		Dr	xxxxx
	To వాటా మూలధనం ఖాతా (వాటాల చెల్లింపు విలువ)			xxxxx
2.	జప్తు చేసిన వాటాలను ప్రీమియంతో జారీ చేసినపుడు			
	బ్యాంకు ఖాతా Dr		xxxxx	
	వాటాల జప్తు ఖాతా Dr		xxxxx	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx
	To వాటా ప్రీమియం ఖాతా			xxxxx
3.	జప్తు ఖాతాలోని నిల్వను మూలధన రిజర్వు ఖాతాను మళ్ళింపు			
	వాటాల జప్తు ఖాతా Dr		xxxxx	
	To మూలధన రిజర్వు ఖాతా			xxxxx

ఉదా :- ధరఖాస్తుతో రూ.3 కేటాయింపుతో రూ.4, పిలుపుతో రూ.3 చెల్లించే విధంగా రూ.10 విలువగల 55,000 వాటాలను ఒక కంపెనీ జారీ చేసింది. అన్నీ వాటాలు చందా అయినాయి వసూలు అయినాయి, కొన్ని 820 వాటాలపై పిలుపు సొమ్ము వసూలు కాలేదు. అందువల్ల కంపెనీ తగు నోటీసు యిచ్చి వాటాలను జప్తు చేసింది. తర్వాత ఆ వాటాలను వాటా 1కి రూ.6లను తిరిగి జారీ చేసింది.

1.	బ్యాంకు ఖాతా Dr To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా (55,000 వాటాలపై రూ. 3 చొప్పున ధరఖాస్తు సొమ్ము వచ్చినందున)		1,65,000	 1,65,000
2.	వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా Dr To వాటా మూలధనం ఖాతా (ధరఖాస్తు ఖాతాను మూలధనం ఖాతాను మళ్ళించినందున)		1,65,000	 1,65,000
3.	వాటా కేటాయింపు ఖాతా Dr To వాటా మూలధనం ఖాతా (వాటాను రూ. 4 చొప్పున కేటాయింపు సొమ్ము పిలుచినది)		2,20,000	 2,20,000
4.	బ్యాంకు ఖాతా Dr To వాటా కేటాయింపు ఖాతా (కేటాయింపు మొత్తం వసూలు అయినందున)		2,20,000	 2,20,000
5.	వాటా పిలుపు ఖాతా Dr To వాటా మూలధనం ఖాతా (వాటాకు రూ. 3 చొప్పున పిలుపు సొమ్ము కోరినందున)		1,65,000	 1,65,000
6.	బ్యాంకు ఖాతా Dr To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా (54,180 వాటాలపై వాటా 1కి రూ.31 ప్రకారం పిలుపు సొమ్ము వచ్చినందున)		1,62,540	 1,62,540
7.	వాటా మూలధనం ఖాతా Dr To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా To వాటాల జప్తు ఖాతా (పిలుపు బకాయిల కారణంగా 820 వాటాలను జప్తు చేసినందున)		8,200	 2,460 5,740
8.	బ్యాంకు ఖాతా Dr వాటాల జప్తు ఖాతా Dr To వాటా మూలధనం ఖాతా (జప్తు చేసిన 820 వాటాలను వాటా 1కి రూ.6 వంతున తిరిగి జారీ చేసినందున)		4,920 3,280	 8,200
9.	వాటాల జప్తు ఖాతా Dr To మూలధన రిజర్వు ఖాతా (వాటాల జప్తు ఖాతాలోని నిల్వను మూలధన రిజర్వు ఖాతాను మళ్ళించినందున)		2,460	 2,460

నగదేతర ప్రతి ఫలానికి వాటాల జారీ

ఒక్కోసారి కంపెనీ నగదుకే కాకుండా ఇతరత్రమైన ప్రతిఫలానికి కూడా వాటాలను జారీ చేయవచ్చు. దానిని నగదేతర ప్రతిఫలానికి వాటాల జారీ అంటారు. కంపెనీ ఋణదాతలను వ్యవస్థాపకులను, సాంకేతిక నిపుణులను మొదలైన వారికి ఇలాంటి జారీ జరుగుతుంది. ఇలాంటి వాటాలను జారీ చేసినపుడు సదరు విషయాన్ని ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో స్పష్టముగా పేర్కొనాలి. నగదును జారీ చేసిన వాటాలతో ఈ వాటాలను కలిపి చూపకూడదు. ఈ వాటాలను కూడా సమమూల్యానికి, ప్రీమియంకు లేదా డిస్కౌంటుకు జారీ చేయవచ్చును.

కంపెనీ అవసరమైనపుడు ఆస్తులను అరువుపై కొని నగదు చెల్లింపుకు బదులుగా ఋణదాతలను వాటాలను జారీ చేసినపుడు

నమూనా చిట్టావద్దులు

1.	అరువుపై ఆస్తులను కొనుగోలు చేసినపుడు				
	వివిధ ఆస్తుల ఖాతా	Dr		xxxxx	
	To ఋణ దాతల ఖాతా				xxxxx
2.	ఋణదాతలకు బాకీ పరిష్కారము నిమిత్తము				
	వాటాలను జారీ చేసినపుడు				
	ఋణదాతల ఖాతా	Dr		xxxxx	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా				xxxxx

ఉదా : K.V.R. India Ltd వారు రూ. 7,20,000 ఆస్తులను గాయత్రి & కో వారి నుండి కొనుగోలు చేసినారు. కొనుగోలు ప్రతిఫలంగా రూ. 10 విలువగల వాటాలను పూర్తి చెల్లింపు చెల్లించినదిగా జారీ చేసింది. క్రింది సందర్భములలో చిట్టాపద్దులు వ్రాయుము.

ఎ) వాటాలను ముద్రిత మూల్యమునకు జారీ చేసినపుడు

బి) 10% డిస్కౌంటును జారీ చేసినపుడు

సి) 20% ప్రీమియంకు జారీ చేసినపుడు

జవాబు :

1.	ఆస్తుల ఖాతా	Dr	7,20,000	
	To గాయత్రి & కో ఖాతా			7,20,000
	(ఆస్తులను 6 రూ.పై కొనుగోలు చేసినందున)			
ఎ)	గాయత్రి & కో ఖాతా	Dr	7,20,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			7,20,000
	(రూ. 10% వాటాలను సమమూలోనికి జారీ చేసినందున)			
బి)	గాయత్రి & కో ఖాతా	Dr	7,20,000	
	వాటాల జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతా	Dr	80,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			8,00,000
	(రూ. 10% వాటాలను 10% డిస్కౌంటును 80,000			
	వాటాలను జారీ చేసినందున)			
సి)	గాయత్రి & కో ఖాతా	Dr	7,20,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			6,00,000
	To వాటాల జారీపై ప్రీమియం ఖాతా			1,20,000
	(రూ. 10% విలువ గల 60,000 వాటాలను 20% ప్రీమియంతో జారీ చేసినందున)			

12.7.2 వాటాలను ప్రొరేటా పద్ధతిలో కేటాయించడము (Allotment of Shares on Pro-rata system)

ఒక్కొక్క పర్యాయం కంపెనీ జారీ చేసిన వాటాలకంటే ఎక్కువ వాటాలు కావాలని ధరఖాస్తులు రావచ్చును. ఆ విధంగా జారీ చేసిన వాటాలకంటే ఎక్కువ వాటాలు కావాలని రావడాన్ని "హెచ్చుచందా (Over Subscription) అందురు. కంపెనీ డైరెక్టర్లు ఎక్కువగా వచ్చిన వాటా ధరఖాస్తులను ఏకారణము చూపకుండా తిరస్కరించవచ్చును. లేదా ప్రొరేటా (Pro-rata) పద్ధతిలో కేటాయించవచ్చును. ధరఖాస్తు దారులు కోరిన వాటాలను, జారీచేసిన వాటాలను నిష్పత్తి కనుగొని ఆనిష్పత్తిలోనే వాటాలను కేటాయింపు చేసినట్లైతే అలాంటి కేటాయింపును " ప్రొరేటా పద్ధతిలో కేటాయింపు" అందురు. ఏధరఖాస్తుదారునికి వాటాలను కేటాయించడము జరుగలేదో ఆధరఖాస్తు దారులను తిరిగి వారి ధరఖాస్తు సొమ్మును వాపసు చేయడం జరుగుతుంది. కొన్ని సందర్భములలో ధరఖాస్తుదారుడు కోరిన అన్ని వాటాలను కాకుండా, కొన్ని వాటాలను మాత్రమే అతనికి కేటాయించినపుడు మిగిలిన అతని ధరఖాస్తు సొమ్మును అతని పేరిట కేటాయింపు ఖాతాను మళ్ళించుతారు.

నమూనా చిట్టా పద్దులు

1.	ధరఖాస్తు సొమ్ము వసూలు అయినపుడు			
	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
	To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా			xxxxx
2.	తిరస్కరించిన వాటా ధరఖాస్తుల మొత్తాన్ని వాటా దారులకు తిప్పి పంపినపుడు			
	వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr	xxxxx	
	To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx
3.	ధరఖాస్తు ఖాతాలోని మిగులు సొమ్మును కేటాయింపు ఖాతాకు మళ్ళించినపుడు			
	వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr	xxxxx	
	To వాటా కేటాయింపు ఖాతా			xxxxx

ఉదా :- జీవన్ ప్రకాష్ కంపెనీ లిమిటెడ్ రూ. 10 ల 1,00,000 ఈక్విటి వాటాలతో స్థాపించబడినది. 80,000 వాటాలను వాటా 1కి ధరఖాస్తుతో రూ. 2 కేటాయింపుపై రూ.3 మిగిలిన సొమ్మును రెండు వాయిదాలలో వాయిదా 1కి రూ.2.50ల చొప్పున చెల్లించేటట్లుగా జారీ చేసినారు. కంపెనీకి 1,00,000లకు ధరఖాస్తులు వచ్చినాయి. అధికముగా వసూలు అయిన సొమ్ములో రూ. 20,000 లను ధరఖాస్తు దారులను త్రిప్పిపంపారు, మిగిలిన సొమ్మును కేటాయింపు ఖాతాను సర్దుబాటు చేసినారు. రామన్ తన 1000 వాటాల మీద తుది పిలుపు చెల్లించలేదు. కంపెనీ వారు అతని వాటాలను జప్తు చేసి, 500 వాటాలను తిరిగి రూ. 4,000 లను జారీ చేసినారు. చిట్టాపద్దులు వ్రాయండి.

జవాబు :

చిట్టాపద్దులు

1.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	2,00,000	
	To వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా			2,00,000
	(వాటా 1కి రూ.2 చొప్పున 1,00,000 వాటాలపై ధరఖాస్తు సొమ్ము వచ్చినందున)			
2.	వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr	20,000	
	To బ్యాంకు ఖాతా			20,000
	(తిరస్కరించిన ధరఖాస్తు మొత్తాన్ని త్రిప్పి పంపినందున)			

3.	వాటా ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr	1,80,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			1,60,000
	To వాటా కేటాయింపు ఖాతా			20,000
	(80,000 వాటాలపై వాటా 1కి ధరఖాస్తు సొమ్ము రూ.2/- లకు మూలధనం ఖాతాను మిగిలిన రూ.20,000 కేటాయింపు ఖాతాను మళ్ళించినందున)			
4.	వాటా కేటాయింపు ఖాతా	Dr	2,40,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			
	(80,000 వాటాలపై వాటా 1కి రూ.3 కేటాయింపు మొత్తం రావలసినందున)			
5.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	2,20,000	
	To వాటా కేటాయింపు ఖాతా			2,20,000
	(కేటాయింపు సొమ్మువసూలు అయినందున)			
6.	వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా	Dr	2,00,000	
	To వాటా మూల ధనం ఖాతా			2,00,000
	(80,000 వాటాలపై రూ. 2.50 చొప్పున సొమ్ము రావలసినందున)			
7.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	2,00,000	
	To వాటా మొదటి పిలుపు ఖాతా			2,00,000
	(మొదటి పిలుపు సొమ్మువసూలైనందున)			
8.	వాటా తుది పిలుపు ఖాతా	Dr	2,00,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			2,00,000
	(80,000 వాటాలపై రూ. 2.50 చొప్పున తుది పిలుపు చెల్లింపు కోరినందున)			
9.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	1,97,500	
	To వాటా తుది పిలుపు ఖాతా			1,97,500
	(79 వాటాలపై తుది పిలుపు మొత్తం వచ్చినందున)			
10.	వాటా మూలధనం ఖాతా	Dr	10,000	
	To వాటాల జప్తు ఖాతా			7,500
	To వాటా తుది పిలుపు ఖాతా			25,000
	(తుది పిలుపు బకాయి ఉన్న 10,000 వాటాల జప్తు చేసినందున)			
11.	వాటా జప్తు ఖాతా	Dr	1,000	
	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	4,000	
	To వాటా మూలధనం ఖాతా			5,000
	(జప్తు చేసిన వాటాలలో 500 వాటాలను రూ. 4,000లను జారీ చేసినందున)			
12.	వాటాల జప్తు ఖాతా	Dr	2,750	
	To మూలధన రిజర్వు ఖాతా			2,750
	(జారీ చేసిన 500 వాటాల సంబంధించి జప్తు ఖాతాలో ఉన్న నిల్వను మూలధన రిజర్వు ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			

12.8 ప్రశ్నలు :

1. కంపెనీ అనగా నేమి? కంపెనీ లక్షణాలను వివరించండి.
2. వాటా అనగానేమి? వివిధ రకాలైన వాటాలను విశదీకరించుము?
3. వాటాల జప్తు అనగానేమి? జప్తు చేసిన వాటాలను తిరిగి జారీ చేయునపుడు పాటించవలసిన వివిధ అంశములను వివరింపుము.
4. వాటాల జారీపై డిస్కౌంటు మరియు వాటా జారీపై ప్రీమియంలను విశదీకరించుము.
5. వాటాల కేటాయింపులో పిలుపు బకాయిలు మరియు ముందు వచ్చిన పిలుపులు ఏర్పడినపుడు అవసరమైన చిట్టా పద్దులను వ్రాయుము.
6. వాటాల జప్తుకు కారణాలు, లక్షణాలు తెలుపండి.

12.9 అభ్యాసములు :

1. చెన్నై ఆయిల్స్ లిమిటెడ్ వారు 1,00,000 ఈక్విటి వాటాలను వాటా 1కి రూ.10 చొప్పున జారీ చేసింది. సొమ్మును క్రింది విధంగా చెల్లించమని కోరింది.

   ధరఖాస్తు పై రూ. 2.50 లు.
   కేటాయింపు పై రూ. 3.00 లు.
   మొదటి పిలుపు పై రూ. 2.50 లు.
   రెండవ పిలుపు పై రూ. 2.00 లు.

   1,00,000 వాటాలకు ధరఖాస్తులు స్వీకరించి వాటాలను కేటాయించడమైనది. అన్ని వాటాలపై సొమ్ము పూర్తి వసూలు అయినది. కంపెనీ పుస్తకాలలో పద్దులు వ్రాసి, ఆస్తి అప్పుల పట్టాని చూపండి.

2. కర్నూల్ మైనింగ్ కంపెనీ వారు 60,000 ఈక్విటి వాటాలను రూ. 10 విలువగల వాటిని ఒక్కొక్క వాటాకు రూ. 4 లు ప్రీమియంతో జారీ చేసినది. మూల్యమును క్రింది విధంగా చెల్లించవలయును.

   ధరఖాస్తుపై రూ. 2 లు.
   కేటాయింపు పై రూ. 7 లు. (ప్రీమియంతో సహా)
   మొదటి పిలుపుపై రూ. 2లు.
   తుది పిలుపు పై రూ. 3 లు.
   అన్నీ వాటాలు చందా అయినాయి, పూర్తి మొత్తం వసూలు అయినది. చిట్టాపద్దులు వ్రాసి ఆస్తి అప్పుల పట్టీని చూపుము.

3. తనూజ లిమిటెడ్ వారు 40,000 ఈక్విటి వాటాలను వాటా 1కి రూ. 20% విలువగల వాటిని 5% డిస్కౌంటును జారీ చేసి, క్రింది విధంగా చెల్లింపు కోరినది.

   ధరఖాస్తు పై రూ. 5 లు.

   కేటాయింపు పై రూ. 7.00 లు (డిస్కౌంటును అనుమతి)

   మొదటి, తుది పిలుపుపై రూ. 7.00 లు.

   అన్ని వాటాలను ధరఖాస్తులు స్వీకరించి, పూర్తి సొమ్మును వసూలు చేసింది. చిట్టాపద్దులు వ్రాసి, ఆస్తి అప్పుల పట్టి చూపుము.

4. కావేరి లిమిటెడ్ వారు 10,00,000 ఈక్విటి వాటాలను రూ. 10 విలువగలవాటితో అధికృతమైయున్నది. ఇందులో 8,00,000 వాటాలను జారీ చేసింది. వాటాలపై చెల్లించవలసిన మొత్తాలు దిగువ విధంగా ఉన్నాయి.

   ధరఖాస్తు పై రూ. 3.00 లు
   కేటాయింపు పై రూ. 5.00 (ప్రీమియంతో)

మొదటి పిలుపు పై రూ. 2.00

రెండవ పిలుపుపై రూ. 2.00

మొత్తం 12,00,000 వాటాలను ధరఖాస్తులు రాగా క్రింది విధంగా కేటాయింపు జరిగినది.

ఎ) 5,00,000 వాటాలను ధరఖాస్తు చేసిన వారికి కేటాయించిన వాటాలు	5,00,000
బి) 3,20,000 వాటాలను ధరఖాస్తు చేసిన వారికి కేటాయించిన వాటాలు	2,00,000
సి) 2,40,000 వాటాలను ధరఖాస్తు చేసిన వారికి కేటాయించిన వాటాలు	80,000
డి) 1,00,000 వాటాలను ధరఖాస్తు చేసిన వారికి కేటాయించిన వాటాలు	20,000

ఇ) 40,000 వాటాలను ధరఖాస్తు చేసిన వారికి కేటాయింపు జరుగ లేదు.

ధరఖాస్తుతో అదనముగా వచ్చిన సొమ్ము మిగతా వాయిదాలను సర్దుబాటు చేయబడినది. అన్ని పిలుపులమీద సొమ్ము వసూలు అయినది. పై వ్యవహారములకు చిట్టాపద్దులు వ్రాసి, ఆస్తి అప్పుల వాటాని చూపుము.

5. సన్‌రైజ్ యాడ్స్ లిమిటెడ్ వారు 40,000 ఈక్విటి వాటాలను ఒక్కొక్కటి రూ. 20 వంతున క్రింది విధంగా జారీ చేసినది.

ధరఖాస్తుపై రూ. 2.00లు

కేటాయింపు పై రూ. 4.00

మొదటి పిలుపుపై రూ.6.00లు

చివరి పిలుపుపై రూ. 8.00 లు

అన్ని పిలుపులపై సొమ్మురాగా 250 వాటాలున్న × మొదటి మరియు చివరి పిలుపు మీద, 600 వాటాలున్న Y చివరి పిలుపు మీద సొమ్మును చెల్లించలేక పోయెను. వీటిని జప్తు చేయడమైనది.

X,Y వాటాల జప్తుకు సంబంధించిన పద్దులు వ్రాయండి.

6. కాకతీయ ఇంజనీర్, కంపెనీ లిమిటెడ్ వారు రూ. 10 విలువగల 2,000 వాటాలను వాటా ఒక్కింటికి రూ. 2ల ప్రీమియంతో జారీ చేసినారు. సొమ్ము క్రింది విధంగా చెల్లించాలి.

ధరఖాస్తుతో రూ. 2.00

కేటాయింపు పై రూ 5.00 (ప్రీమియంతో)

మొదటి పిలుపు రూ. 3.00

తుది పిలుపు రూ. 2.00

3,000 వాటాలకై దరఖాస్తులు వచ్చినాయి. 2400 వాటాలు ధరఖాస్తు చేసిన వారికి వాటాల న్నింటిని ప్రొరేటా పద్ధతిలో కేటాయింపు జరిగింది. శ్రీనుకు 40 వాటాలను కేటాయిస్తే, అతను కేటాయింపు సొమ్ము చెల్లించలేదు. అతని వాటాలను మొదటి పిలుపు తరువాత జప్తు చేసినారు. వేణుకు 60 వాటాలు కేటాయిస్తే అతడు రెండు పిలుపులు చెల్లించలేదు. రెండవ పిలుపు తరువాత అతని వాటాలను జప్తు చేసినారు. వాటిలో 80 వాటాలను గురుమూర్తి అనువానికి రూ. 9 చొప్పున తిరిగి జారీ చేసినారు. వీటితో శ్రీను వాటాలు అన్నీ ఉన్నాయి.

అవసరమైన చిట్టా పద్దులు వ్రాయుము.

7. ఒక కంపెనీ వారు రూ. 10 విలువగల 1,00,000 వాటాలను వాటా 1కి రూ.11 చొప్పున జారీ చేసినారు. ధరఖాస్తుపై రూ.5లు, కేటాయింపుపై రూ. 3.50 లు (ప్రీమియంతో) మిగిలినది పిలుపుల మీద చెల్లించమని కోరినారు. 1,50,000 వాటాలను ధరఖాస్తులు రాగా 25,000 వాటాల ధరఖాస్తులను తిరస్కరించి సొమ్ము తిప్పిపంపినారు. మిగతా ధరఖాస్తుదారులను ప్రొరేటాగా వాటాలను కేటాయించినారు. అధికంగా వచ్చిన సొమ్మును కేటాయింపును సర్దుబాటు చేసినారు. చంద్రస్వామి తనకు కేటాయించిన 300 వాటాల మీద కేటాయింపు సొమ్ము చెల్లించలేదు. అతని వాటాలను జప్తు చేసి వాటా 1కి రూ. 8.50 వంతున తిరిగి జాకబ్‌కు జారీ చేసినారు. కంపెనీ పుస్తకాలలో పద్దులు వ్రాయుము.

Chapter - 13

పాఠం: 13

కంపెనీ ఖాతాలు - డిబెంచర్లు

లక్ష్యాలు:

ఈ పాఠం చదువుట వలన మీరు

1. డిబెంచరు అంటే ఏమిటి ? అవి ఎన్ని రకాలు ?
2. డిబెంచర్లను జారీ చేసే వివిధ రకాలు - వాటి గణక పద్ధతులు ఏమిటి ?
3. డిబెంచర్లను వాటాలలోకి మార్చే విధానం ఏమిటి ?

ఇత్యాది అంశాల గురించి వివరాలతో తెలిసికొనగలరు.

13.1. పరిచయం

13.2. వివిధ రకాల డిబెంచర్లు

13.3.1 డిబెంచర్ల జారీ

13.3.2 డిబెంచర్ల మొత్తమును వాయిదాలలో వసూలు చేయుట

13.3.3 డిబెంచర్ల మొత్తమును ఒకే పర్యాయం వసూలు చేయుట

13.4.1 డిబెంచర్లను ప్రీమియంతో జారీ చేయుట

13.4.2 డిబెంచర్లను డిస్కౌంటుకు జారీ చేయుట

13.5.1 డిబెంచర్లను సమమూల్యానికి జారీ - సమమూలోనికి విమోచనము

13.5.2 డిబెంచర్లు సమమూలోనికి జారీ - ప్రీమియంకు విమోచన

13.5.3 డిబెంచర్లు డిస్కౌంటుకు జారీ - ప్రీమియంకు విమోచన

13.6. డిబెంచర్ల మీద వడ్డీ

13.7. నగదు చెల్లింపు లేకుండా డిబెంచర్ల జారీ.

13.8. డిబెంచర్లను వాటాలలోనికి మార్చడము.

13.9. ప్రశ్నలు.

13.10 అభ్యాసాలు.

డిబెంచర్లు (Debentures)

13.1 పరిచయం

కంపెనీ తన వ్యాపారకార్యకలాపములను విస్తృత పరచుకోవడానికి, అభివృద్ధి పరచుకోవడానికి మూలధనమును పెంచకుండానే అదనపు నిధులను సమకూర్చుకోవలసిన పరిస్థితులు ఏర్పడవచ్చును. నిర్దిష్ట కాలానికి, నిర్దేశిత వడ్డీ రేటు ప్రకారము తనను అప్పు రూపంలో సొమ్మును సమకూర్చవలసినదిగా బహిరంగ ప్రకటన ద్వారా కంపెనీ ప్రజలను కోరవచ్చును. కంపెనీ కోరే

ఇలాంటి అప్పునే డిబెంచరు అప్పు అందురు. సూక్ష్మంగా చెప్పాలంటే, ప్రజల నుండి కంపెనీ వారు స్వీకరించిన దీర్ఘకాలక ఋణమే డిబెంచరు.

కంపెనీ తీసుకున్న దీర్ఘకాలిక ఋణాన్ని అంగీకరిస్తూ కంపెనీ అధికార ముద్ర వేసి ఋణ దాతలను జారీ చేసే పత్రాన్ని డిబెంచరు లేదా ఋణ పత్రము అందురు.

నిర్వచనము :

"దీర్ఘ కాలిక ప్రాతిపదికపై అప్పులను స్వీకరించి, ఆ అప్పులను అంగీకరిస్తూ, అధికారముద్రవేసి కంపెనీ ఇచ్చిన రాత పూర్వక పత్రమే డిబెంచరు" అని నిర్వచించవచ్చును. డిబెంచరు ద్వారా ఋణాన్ని సమకూర్చిన వారిని డిబెంచరు దారు అంటారు. వీరు కంపెనీకి ఋణదాతలు. కంపెనీ యొక్క లాభనష్టములతో సంబంధం లేకుండా వీరికి స్థిరశాతంలో వడ్డీ లభించుతుంది. సాధారణంగా 6 నెలల కొక పర్యాయం వడ్డీ చెల్లించబడుతుంది. డిబెంచర్ల అసలు మొత్తాన్ని కంపెనీల చట్టం, 1956 ప్రకారము జారీ చేసిన తేది నుండి 10 సంవత్సరముల లోపుగాని నిర్దిష్ట గడువు తేదిగాని ఏది తక్కువైతే అపుడు తిరిగి చెల్లించడం జరుగుతుంది.

13.2 వివిధ రకాల డిబెంచర్లు

1. **సాధారణ డిబెంచర్లు (Simple Debenture) :** కంపెనీ ఆస్తుల మీద ఏవిధమైన హామీ లేకుండా జారీచేసే ఋణ పత్రాలను సాధారణ ఋణ పత్రాలు అంటారు.

2. **తాకట్టు డిబెంచర్లు (Mortgage Debentures) :** కంపెనీ తమ ఆస్తులను తాకట్టు పెట్టు డిబెంచర్లను జారీ చేస్తే అలాంటి డిబెంచర్లను తాకట్టు డిబెంచర్లు అందురు.

3. **స్థిరమైన డిబెంచర్లు (Fixed Debentures) :** కంపెనీ తన స్థిరాస్తులను తాకట్టు పెట్టి డిబెంచర్లను జారీచేస్తే వాటిని స్థిరమైన డిబెంచర్లు అందురు.

4. **ఫ్లోటింగ్ డిబెంచర్లు (Floating Debentures) :** కంపెనీ తన చరాస్తులను తాకట్టు పెట్టి ఋణపత్రాలను జారీచేస్తే ఆ డిబెంచర్ల ఫ్లోటింగ్ డిబెంచర్లు అందురు.

5. **విమోచనీయ డిబెంచర్లు (Redeemable Debentures) :** నిర్ణీత కాలం దాటిన తరువాత తిరిగి చెల్లింపు జరిపే ఋణ పత్రాలను విమోచనీయ డిబెంచర్లు అందురు.

6. **అవిమోచనీయ డిబెంచర్లు (Irredeemable Debentures) :** కంపెనీ రద్దయితే తప్ప తిరిగి చెల్లింపు చేయలేని డిబెంచర్లను అవిమోచనీయ డిబెంచర్లు అందురు. కంపెనీ రద్దయినపుడు మాత్రమే వీటిపై సొమ్ము చెల్లించాలి.

7. **నమోదు చేసిన డిబెంచర్లు (Registered Debentures) :** ఈ డిబెంచర్లును జారీ చేయునపుడు కంపెనీ యొక్క పుస్తకాలలో నమోదు చేయుదురు. డిబెంచరుదారు పేరు మరియు చిరునామా వ్రాయుదురు. వీటి బదిలీ విధిగా కంపెనీ దృష్టికి రావలయును.

8. **బేరర్ డిబెంచర్లు (Bearer Debentures) :** ఈ డిబెంచర్లు ఎవరి వద్ద ఉంటే వారే హక్కుదారుగా భావించి వారికి అసలు మొత్తంగాని వడ్డీ మొత్తంగాని చెల్లించబడుతుంది. వీటిని స్వేచ్ఛగా బదిలీ చేయవచ్చును.

9. **మారక యోగ్యమైన డిబెంచర్లు (Convertible Debentures) :** సందర్భము వచ్చినపుడు వాటాలుగా మార్చుకునే వీలున్న డిబెంచర్లను మారకయోగ్యమైన డిబెంచర్లు అందురు.

13.3.1 డిబెంచర్ల జారీ (Issue of Debentures)

డిబెంచర్లను ప్రజలకు అమ్మజూపడమే డిబెంచర్ల జారీ. అంటే డిబెంచర్ల జారీ ద్వారా కంపెనీకి అవసరమైన దీర్ఘ కాలక ఋణాలను

సేకరించడం జరుగుతుంది.

డిబెంచర్లను క్రింది విధముగా జారీ చేయవచ్చును.

(ఎ) డిబెంచర్లను సమమూల్యానికి జారీ చేయడము.

(బి) డిబెంచర్లను ప్రీమియంతో జారీ చేయడము.

(సి) డిబెంచర్లను డిస్కౌంటుతో జారీ చేయడము.

(డి) డిబెంచర్లను సమమూల్యానికి జారీ చేసి ప్రీమియంతో విమోచనము చేయడము.

(ఇ) డిబెంచర్లను డిస్కౌంటుతో జారీ చేసి ప్రీమియంతో విమోచనము చేయడము.

13.3.2 డిబెంచర్ల మొత్తమును వాయిదాలలో వసూలు చేయుట

కంపెనీ వారు వాటాలవలెనే డిబెంచర్ల పైనకూడా రావలసిన మొత్తాన్ని ఒకే దఫా చెల్లించమని కోరవచ్చు లేదా ధరఖాస్తుపై కొంత, కేటాయింపు పై కొంత, మరియు పిలుపులుగా మిగిలిన మొత్తాన్ని చెల్లించమని కోరవచ్చును.

డిబెంచర్ల సొమ్మును అవసరాలకు అనుగుణంగా దఫ దఫాలుగా చెల్లించమని కోరినపుడు వ్రాసే పద్దులు క్రింది విధంగా ఉంటాయి.

డిబెంచర్లను సమమూలోనికి జారీ చేయడము

నమూనా చిట్టా పద్దులు

1. కంపెనీకి డిబెంచరు ధరఖాస్తుతో పాటు డిబెంచరు సొమ్ము వచ్చినపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచరు ధరఖాస్తు ఖాతా			xxxxx

2. ధరఖాస్తు ఖాతాను డిబెంచర్ల ఖాతాకు మళ్ళించుటను

డిబెంచరు ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			xxxxx

3. డిబెంచర్ల పై కేటాయింపు సొమ్ము చెల్లించమని కోరినపుడు

డిబెంచర్ల కేటాయింపు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			xxxxx

4. కేటాయింపు సొమ్ము వసూలైనపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచర్ల కేటాయింపు ఖాతా			xxxxx

5. డిబెంచర్ల పై మొదటి పిలుపు చెల్లించమని కోరినపుడు

డిబెంచర్ల మొదటి పిలుపు ఖాతా	Dr	xxxxx	

To డిబెంచర్ల ఖాతా			xxxxx

6. మొదటి పిలుపు మొత్తం వసూలైనపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచర్ల మొదటి పిలుపు ఖాతా			xxxxx

7. డిబెంచర్ల పై తుది పిలుపు సొమ్ము చెల్లించమని కోరినపుడు

డిబెంచర్ల తుది పిలుపు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			xxxxx

8. తుది పిలుపు సొమ్ము వసూలైనపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచర్ల తుది పిలుపు ఖాతా			xxxxx

13.3.3 డిబెంచరు మొత్తం ఒకే పర్యాయము వసూలు చేయడం

1. డిబెంచరుదారుల నుండి పూర్తి మొత్తం వసూలు అయినపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచరుదారుల ఖాతా			xxxxx

2. డిబెంచరుదారులకు డిబెంచర్లను జారీ చేసినపుడు

డిబెంచరు దారుల ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			xxxxx

ఉదా : గోవా కంపెనీ లిమిటెడ్ రూ. 100 విలువ గల 10% 10,000 డిబెంచర్లను దిగువ విధంగా డిబెంచరు సొమ్ము చెల్లించమని అన్ని డిబెంచర్లను జారీ చేసింది.

ధరఖాస్తుపై	రూ. 20/-
కేటాయింపుపై	రూ. 30/-
మొదటి పిలుపుపై	రూ. 25/-
తుది పిలుపుపై	రూ. 25/-

అన్ని డిబెంచర్లు చందా అయినాయి. సొమ్మంతా వసూలు అయింది. చిట్టా పద్దులు, జీతాలు మరియు ఆస్తి అప్పు పట్టి చూపండి.

జవాబు :

గోవా కంపెనీలిమిటెడ్ పుస్తకాలలో చిట్టా పద్దులు

తేది	వివరములు	L.F	Dr.	Cr.
1.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	2,00,000	
	To డిబెంచర్ల ధరఖాస్తు ఖాతా			2,00,000
	(10,000 డిబెంచర్లపై , డిబెంచరు 1కి రూ.20 ధరఖాస్తు సొమ్ము వసూలైనందున)			
2.	డిబెంచరు ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr	2,00,000	
	To డిబెంచర్ల ఖాతా			2,00,000
	(డిబెంచరు ధరఖాస్తు ఖాతాను డిబెంచర్ల ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			
3.	డిబెంచరు కేటాయింపు ఖాతా	Dr	3,00,000	
	To డిబెంచర్ల ఖాతా			3,00,000
	(డిబెంచరు 1కి రూ. 30 కేటాయింపు సొమ్ము పిలిచినందున)			
4.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	3,00,000	
	To డిబెంచరు కేటాయింపు ఖాతా			3,00,000
	(కేటాయింపు మొత్తం వచ్చినందున)			
5.	డిబెంచరు మొదటి పిలుపు ఖాతా	Dr	2,50,000	
	To డిబెంచర్ల ఖాతా			2,50,000
	(రూ. 25 చొప్పున 10,000 డిబెంచర్లపై మొదటి పిలుపు కోరినందున)			
6.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	2,50,000	
	To డిబెంచరు మొదటి పిలుపు ఖాతా			2,50,000
	(మొదటి పిలుపు సొమ్ము వచ్చినందున)			
7.	డిబెంచరు తుది పిలుపు ఖాతా	Dr	2,50,000	
	To డిబెంచర్ల ఖాతా			2,50,000
	(డిబెంచరు 1కి రూ. 25 చొప్పున తుదిపిలుపు కోరినందున)			
8.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	2,50,000	
	To డిబెంచరు తుది పిలుపు ఖాతా			2,50,000
	(తుది పిలుపు సొమ్ము వచ్చినందున)			

బ్యాంకు ఖాతా

To డిబెంచరు ధరఖాస్తు ఖాతా	2,00,000	By తెచ్చిన నిల్వ	10,00,000
To డిబెంచరు కేటాయింపు ఖాతా	3,00,000		

To డిబెంచరు మొదటిపిలుపు ఖాతా	2,50,000		
To డిబెంచరు తుది పిలుపు ఖాతా	2,50,000		
To తెచ్చిన నిల్వ	10,00,000		

డిబెంచర్ల ఖాతా

Dr			Cr
To తేల్చిన నిల్వ	10,00,000	By డిబెంచర్ల ధరఖాస్తు ఖాతా	2,00,000
		By డిబెంచర్ల కేటాయింపు ఖాతా	3,00,000
		By డిబెంచర్ల మొదటి పిలుపుఖాతా	2,50,000
		By డిబెంచర్ల రెండవ పిలుపు ఖాతా	2,50,000
	10,00,000		
		By తెచ్చిన నిల్వ	10,00,000

గోవా కంపెనీ లిమిటెడ్ ఆస్తి అప్పుల పట్టి

అప్పులు	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం
వాటా మూలధనము		బ్యాంకులో నగదు	10,00,000
డిబెంచర్లు			
10% 10,000 డిబెంచర్లు రూ. 100/-			
చొప్పున	10,00,000		
	10,00,000		10,00,000

డిబెంచరు మొత్తాన్ని ఒకే పర్యాయం వసూలు చేయడం

ఉదా : ఒక కంపెనీ వారు రూ. 2,00,000ల డిబెంచర్ల సొమ్ము సమకూర్చుకోవాలనుకున్నారు. ఇందుకుగాను రూ. 20/- విలువ గల 10,000ల 8% డిబెంచర్లను జారీ చేసి పూర్తి మెత్తము ధరఖాస్తు చెల్లించమని కోరినారు. పూర్తి మొత్తము డిబెంచరు దారులు చెల్లించారు. అవసరమైన పద్దులు వ్రాయండి.

జవాబు **చిట్టా పద్దులు**

Dr			Cr
1. బ్యాంకు ఖాతా	Dr	2,00,000	
To డిబెంచరుదారుల ఖాతా			2,00,000
(ధరఖాస్తుతో పాటు రూ. 20/- చొప్పున 10,000 డిబెంచర్లపై పూర్తి మొత్తం వచ్చినందున)			

2. 8% డిబెంచర్ల దారుల ఖాతా Dr 2,00,000

To డిబెంచర్ల ఖాతా 2,00,000

(డిబెంచరు దారులకు డిబెంచర్లను జారీ చేసినందున

13.4.1 డిబెంచర్లను ప్రీమియంతో జారీ చేయడము

డిబెంచర్లను ముద్రితమూల్యము కన్న అధిక మూల్యమునకు జారీ చేసినట్లైతే దానిని ప్రీమియంకు జారీ చేయుట అందురు. డిబెంచర్లను ప్రీమియంకు జారీ చేసినపుడు వసూలు అయిన ప్రీమియంను డిబెంచరు ప్రీమియం అంటారు. ఇలాంటి మొత్తాన్ని డిబెంచరు ప్రీమియం ఖాతాలో జమ వ్రాయాలి. ఇది మూల ధన రాబడి. డిబెంచరు ప్రీమియం ఖాతాను ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపుతారు.

ఉదా : కీర్తిలాల్ & కో 2,000, 7% రూ. 100 విలువ గల డిబెంచర్లను 5% ప్రీమియంతో జారీ చేయ నిశ్చయించినారు డిబెంచరు మొత్తాన్ని క్రింది విధముగా వసూలు చేయదలచినారు.

ధరఖాస్తు పై 30%

కేటాయింపుపైన 55% (ప్రీమియంతో సహా)

మొదటి పిలుపుపై 20%

జవాబు :

కీర్తి లాల్ & కో పుస్తకాలలో చిట్టాపద్దులు

Dr				Cr
1.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	60,000	
	To డిబెంచరు ధరఖాస్తు ఖాతా			60,000
	(డిబెంచరు 1కి రూ. 30 చొప్పున 2,000 డిబెంచర్లపై దరఖాస్తు సొమ్ము వచ్చినందున)			
2.	డిబెంచరు ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr	60,000	
	To డిబెంచర్ల ఖాతా			60,000
	(దరఖాస్తు ఖాతాను డిబెంచర్ల ఖాతాను మళ్ళించినందున)			
3.	డిబెంచర్ల కేటాయింపు ఖాతా	Dr	1,10,000	
	To డిబెంచర్ల ఖాతా			1,00,000
	To డిబెంచర్ల ప్రీమియం ఖాతా			10,000
	(కేటాయింపు సందర్భములో డిబెంచరు 1కి రూ. 5/- ప్రీమియంతో 2,000 డిబెంచర్లపై డిబెంచరు 1కి రూ. 55/- చొప్పున కోరినందున)			
4.	బ్యాంకు ఖాతా	Dr	1,10,000	

To డిబెంచరు కేటాయింపు ఖాతా 1,10,000

(కేటాయింపు సొమ్ము వసూలు అయినందున)

5. డిబెంచరు మొదటి తుది పిలుపు ఖాతా Dr 40,000

To డిబెంచర్ల ఖాతా 40,000

(డిబెంచర్లు 1కి రూ. 20 పిలుపు సొమ్ము కోరినందున)

6. బ్యాంకు ఖాతా Dr 40,000

To డిబెంచరు మొదటి తుది పిలుపు ఖాతా 40,000

(పిలుపు సొమ్ము వసూలయినందున)

13.4.2 డిబెంచర్లను డిస్కౌంట్‌కు జారీ చేయడము

డిబెంచర్లను ముద్రిత మూల్యము కన్న తక్కువ మొత్తమునకు జారీ చేసినట్లయితే ఇలాంటి జారీని డిస్కౌంట్ తో జారీ అంటారు. డిబెంచర్లను డిస్కౌంటుకు జారీ చేయవచ్చును. డిస్కౌంటుకు జారీ ద్వారా వచ్చే నష్టము మూలధన నష్టముగా పరిగణించాలి. దీనిని డిబెంచర్ల జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతాలో వ్రాస్తారు. ఈ ఖాతాను ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో ఆస్తుల వైపు చూపాలి.

ఉదా : ఒక కంపెనీ రూ. 100/-ల, 5,000 , 6% డిబెంచర్లను 5% డిస్కౌంటుకు జారీ చేయగా పూర్తిగా చందా అయినాయి. సొమ్ము వసూలు అయింది. చిట్టా పద్దు వ్రాయండి.

జవాబు :బ్యాంకు ఖాతా Dr 4,75,000

డిబెంచర్ల జారీపై డిస్కౌంట్ ఖాతా Dr 25,000

To డిబెంచర్ల ఖాతా 5,00,000

(రూ. 100ల 5,000 డిబెంచర్లను 5% డిస్కౌంటుకు జారీ చేసినందున)

13.5.1 సమమూలోనికి జారీ చేసిన డిబెంచర్లను గడువు తేదీన సమమూలోనికి విమోచనము చేయడం

ఈ సందర్భములో క్రింది పద్దు వ్రాయవలెను.

(ఎ)డిబెంచర్ల ఖాతా నిల్వను డిబెంచరు దారుల ఖాతాను మళ్ళించుటను

డిబెంచర్ల ఖాతా Dr xxxxx

To డిబెంచరు దారుల ఖాతా xxxxx

(బి) డిబెంచరుదారులను సొమ్ము చెల్లించినపుడు

డిబెంచరు దారుల ఖాతా Dr xxxxx

To బ్యాంకు ఖాతా xxxxx

ఉదా : A లిమిటెడ్ ఒక్కొక్కటి రూ. 100/-ల 8% డిబెంచర్లను సమమూలోనికి జారీ చేసింది. 500 డిబెంచర్లను సమమూలోనికి విమోచనము చేయడమైనది. చిట్టా పద్దులు వ్రాయండి.

1. 8% డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	50,000	
To డిబెంచరుదారుల ఖాతా			50,000
(500 డిబెంచర్లను డిబెంచరుదారుల ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			
2. డిబెంచరు దారుల ఖాతా	Dr	50,000	
To బ్యాంకు ఖాతా			50,000
(500 డిబెంచర్లను సమమూలోనికి విమోచనములై సొమ్ము చెల్లించినందున)			

13.5.2 డిబెంచర్లను సమమూలోనికి జారీ చేసి ప్రీమియంను విమోచనము చేయడము.

ఈ సందర్భములో క్రింది పద్దులు వ్రాయవలెను.

డిబెంచర్లను జారీ చేసినపుడు

1. బ్యాంకు ఖాతా	Dr	xxxxx	
డిబెంచర్ల జారీపై నష్టం ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			xxxxx
To డిబెంచర్ల విమోచన ప్రీమియం ఖాతా			xxxxx

డిబెంచర్లను విమోచనము చేసినపుడు

1. డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	xxxxx	
డిబెంచర్ల విమోచన ప్రీమియం ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచరు దారుల ఖాతా			xxxxx
2. డిబెంచరుదారులను సొమ్ము చెల్లించినపుడు			
డిబెంచరు దారుల ఖాతా	Dr	xxxxx	
To బ్యాంకు ఖాతా			xxxxx
(పిలుపు సొమ్ము వసూలయినందున)			

ఉదా : x లిమిటెడ్ ఒక్కొక్కటి రూ.1,000/-ల 10% 1,000 డిబెంచర్లను జారీ చేసినారు. వీటిని 5 సంవత్సరముల తరువాత 5% ప్రీమియంతో విమోచనము చేయు షరతుపై జారీ చేయడమైనది. జారీ మరియు విమోచనమునకు పద్దులు వ్రాయుము.

జవాబు

1. బ్యాంకు ఖాతా	Dr	10,00,000	
డిబెంచర్ల జారీ పై నష్టం ఖాతా	Dr	50,000	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			10,00,000

To డిబెంచర్ల వియోచన ప్రీమియం ఖాతా			50,000

(5% ప్రీమియంతో విమోచనము చేయు షరతుపై డిబెంచర్లను జారీ చేసినందున)

విమోచనమునకు పద్దులు

2. డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	10,00,000	
డిబెంచర్ల విమోచన ప్రీమియం ఖాతా	Dr	50,000	
To డిబెంచరు దారుల ఖాతా			10,50,000
(డిబెంచర్లను, విమోచన ప్రీమియం ఖాతాలను డిబెంచరు దారుల ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			
3. డిబెంచరుదారుల ఖాతా	Dr	10,50,000	
To బ్యాంకు ఖాతా			10,50,000

13.5.3 డిబెంచర్లను, డిస్కౌంట్‌తో జారీ చేసి ప్రీమియంతో విమోచనము చేయడము.

డిబెంచర్లను సమమూలోనికి జారీ చేసి ప్రీమియంకు విమోచనము చేసినపుడు వ్రాసిన పద్దులనే యిచట వ్రాయవచ్చును.

ఉదా : Y లిమిటెడ్ ఒక్కొక్కటి రూ.100/-ల 7% 1,000 డిబెంచర్లను జారీ చేసినారు. ఆ డిబెంచర్లను 10% డిస్కౌంట్‌ను జారీచేసి 10% ప్రీమియంతో విమోచనము చేయవలసిన సందర్భములో అవసరమైన పద్దులు వ్రాయండి.

జవాబు

1. బ్యాంకు ఖాతా	Dr	90,000	
డిబెంచర్ల జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతా	Dr	20,000	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			1,00,000
To డిబెంచర్ల విమోచన ప్రీమియం ఖాతా			10,000
(1,000 డిబెంచర్లను 10% డిస్కౌంటుతో జారీ చేసి 10% ప్రీమియంతో విమోచనం చేయునట్లు జారీ చేసినందున)			
2. డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	10,00,000	
డిబెంచర్ల విమోచన ప్రీమియం ఖాతా	Dr	10,000	
To డిబెంచరుదారుల ఖాతా			1,10,000
(డిబెంచర్లు, డిబెంచర్ల విమోచన ప్రీమియం ఖాతాలను డిబెంచరుదారులకు మళ్ళించినందున)			
3. డిబెంచరుదారుల ఖాతా	Dr	1,10,000	
To బ్యాంకు ఖాతా			1,10,000

(డిబెంచరుదారులకు సొమ్ము చెల్లించినందున)

ఉదా : క్రింది వ్యవహారములను డిబెంచర్లను జారీ చేయునపుడు, విమోచనము చేయునపుడు చిట్టా పద్దులు వ్రాయండి.

(ఎ) ఒక డిబెంచరును రూ. 95/-లకు జారీ చేసి రూ.100కు విమోచనము చేయుటకు.

(బి) ఒక డిబెంచరును రూ. 95/-లకు జారీ చేసి రూ. 105లకు విమోచనము చేయుటకు.

(సి)ఒక డిబెంచరును రూ. 100/- జారీ చేసి రూ. 105లకు విమోచనము చేయుటకు.

(డి) ఒక డిబెంచరును రూ. 105/- జారీ చేసి రూ. 100లకు విమోచనము చేయుటకు

డిబెంచరు యొక్క ముద్రిత మూల్యము రూ.100/-

జవాబు :

(ఎ)జారీ చేయునపుడు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	95	
డిబెంచరు జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతా	Dr	5	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			100
(రూ. 100 డిబెంచరుకు రూ. 5 డిస్కౌంటుతో జారీ చేసినందున)			
విమోచనము చేయునపుడు			
డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	100	
To బ్యాంకు ఖాతా			100
(సమమూలోనికి విమోచనము చేయుట)			

(బి) జారీ చేయుటకు

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	95	
డిబెంచర్ల జారీపై నష్టం ఖాతా	Dr	10	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			100
To డిబెంచర్ల విమోచన ప్రీమియం ఖాతా			5
(రూ. 100 డిబెంచరుకు 5% డిస్కౌంటుకు జారీచేసి 5% ప్రీమియంతో విమోచనము చేయాల్సినందున)			
విమోచనము చేయునపుడు			
డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	100	
డిబెంచర్ల విమోచన ప్రీమియం ఖాతా	Dr	5	

To బ్యాంకు ఖాతా			105
(5% ప్రీమియంతో విమోచనము)			
(సి)జారీ చేయుటకు			
బ్యాంకు ఖాతా	Dr	100	
డిబెంచర్ల జారీపై నష్టం ఖాతా	Dr	5	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			100
To డిబెంచర్ల జారీపై ప్రీమియం ఖాతా			5
(రూ. డిబెంచరును సమమూలోనికి జారీచేసి ప్రీమియంతో విమోచనము చేయుటకు)			
విమోచనము చేయునపుడు			
డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	100	
డిబెంచర్ల విమోచన ప్రీమియం ఖాతా	Dr	5	
To బ్యాంకు ఖాతా			105
(5% ప్రీమియంతో విమోచనము చేసినందున)			
(డి)	జారీ చేయుటకు		
బ్యాంకు ఖాతా	Dr	105	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			100
To డిబెంచర్ల జారీపై ప్రీమియం ఖాతా			5
(రూ. 100/- డిబెంచరును రూ. 5/- ప్రీమియంతో జారీ చేసినందున)			
విమోచనము చేయునపుడు			
డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	100	
To బ్యాంకు ఖాతా			100
(డిబెంచర్లను విమోచనము సమమూల్యంతో చేసినందున)			

13.6 డిబెంచర్ల మీద వడ్డీ

డిబెంచర్ల ద్వారా సేకరించిన మొత్తంపై కంపెనీ వడ్డీని డిబెంచరుదారులకు చెల్లించాల్సి ఉంటుంది. ఈ విధముగా చెల్లించే వడ్డీని లాభనష్టాల ఖాతాకు ఖర్చు వ్రాస్తారు. డిబెంచరుదారులకు వడ్డీని చెల్లించేటపుడు ఆదాయపు పన్నును తగ్గించవలసిన బాధ్యత కంపెనీపై ఉంటుంది.

డిబెంచర్ల పై వడ్డీ చెల్లింపుకు నమూనా చిట్టాపద్దులు

Chapter - 13

1. డిబెంచర్ల మీద వడ్డీ చెల్లించాల్సినపుడు Dr xxxxx

   To ఆదాయపు పన్ను ఖాతా (ఆదాయం పన్నుతో) xxxxx

   To డిబెంచరు దారుల ఖాతా (నికర మొత్తంలో) xxxxx

2. వడ్డీని చెల్లించినపుడు

   డిబెంచరుదారుల ఖాతా Dr xxxxx

   To బ్యాంకు ఖాతా xxxxx

ఉదా : దేవేంద్ర కంపెనీ లిమిటెడ్ వారు 1.1.2001న రూ. 1,000/-ల, 1,000, 7% డిబెంచర్లను జారీ చేసింది. అమ్మకపుధరను 94%గా నిర్ణయించి రూ. 50% ధరఖాస్తు మీద రూ. 500% కేటాయింపు మీద మరియు మిగిలిన మొత్తము 1.5.2001న చెల్లించవలసినదిగా కోరినది. డిబెంచర్ల మీద ప్రతి 6 నెలలకు కంపెనీ వడ్డీ చెల్లించుతుంది. ప్రతి సంవత్సరము జూన్ 30న మరియు డిసెంబరు 31న వడ్డీ చెల్లింపు జరుగుతుంది. రూ. 20,000 వడ్డీని జూన్ 30న చెల్లించారు. జారీ చేసిన డిబెంచర్లన్నీ చందా అయి సొమ్ము వసూలు అయింది. పద్దులు వ్రాయుము.

జవాబు

1.1.2001

బ్యాంకు ఖాతా	Dr	50,000	
To డిబెంచరు ధరఖాస్తు ఖాతా			50,000
(రూ. 50% చొప్పున 1,000 డిబెంచర్ల ధరఖాస్తు సొమ్ము వచ్చినందున)			
డిబెంచరు ధరఖాస్తు ఖాతా	Dr	50,000	
To డిబెంచరు ఖాతా			50,000
(డిబెంచరు ధరఖాస్తు ఖాతాకు డిబెంచర్ల ఖాతాకు మళ్ళించినందున)			
డిబెంచర్ల కేటాయింపు ఖాతా (1,000×500)	Dr	5,00,000	
డిబెంచర్ల జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతా (1,000×60)	Dr	60,000	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			5,60,000
(1,000 డిబెంచర్లపై డిబెంచరు 1కి రూ. 500 ప్రకారము కేటాయింపు సొమ్ముకోరి డిసెంబరు 1కి రూ.60 డిస్కౌంటు అనుమతించినందున)			
బ్యాంకు ఖాతా	Dr	5,00,000	
To డిబెంచర్ల కేటాయింపు ఖాతా			5,00,000
(డిబెంచర్ల కేటాయింపు సొమ్ము వచ్చినందున)			

2001 మే 5

డిబెంచరు ప్రథమ, తుది పిలుపు ఖాతా	Dr	3,90,000	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			3,90,000
(డిబెంచరు 1కి రూ. 390 చొప్పున 1,000 డిబెంచర్లపై తుది పిలుపు కోరినందుకు)			
బ్యాంకు ఖాతా	Dr	3,90,000	
To డిబెంచరు ప్రథమ మరియు తుది పిలుపు ఖాతా			3,90,000
(పిలుపు సొమ్ము వసూలు అయినందున)			

2001 జూన్ 30

డిబెంచర్లపై వడ్డీ ఖాతా	Dr	20,000	
To బ్యాంకు ఖాతా			20,000
(రూ. 20,000/- వడ్డీని డిబెంచరు దారులకు చెల్లించినందున			

13.7 నగదు చెల్లింపు లేకుండా డిబెంచర్ల జారీ

కొన్ని సందర్భములలో కంపెనీలు ఆస్తుల అమ్మకందార్లకు కొనుగోలు ప్రతిఫలముగా నగదుకు బదులుగా డిబెంచర్లను జారీ చేయడం జరుగుతుంటుంది. దీనినే నగదు చెల్లింపు లేకుండా డిబెంచర్ల జారీ అనవచ్చును. ఈ సందర్భములో క్రింది చిట్టాపద్దులు వ్రాయాలి.

నమూనా చిట్టా పద్దులు

1. ఆస్తులను కొనుగోలు చేసినపుడు

వివిధ ఆస్తుల ఖాతా	Dr	xxxxx	
To అమ్మకందారు ఖాతా			xxxxx

2. ఆస్తుల కొనుగోలుకు ప్రతిఫలంగా డిబెంచర్ల జారీ

అమ్మకందారు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			xxxxx

ఉదా : ఒక కంపెనీలో జరిగిన క్రింది వ్యవహారములకు చిట్టాపద్దులు వ్రాయుము.

(ఎ) రూ. 7,00,000 ఆస్తులను కొని, వాటితోపాటు రూ. 60,000 అప్పులను కూడా తీసుకున్నది రూ. 6,60,000 కొనుగోలు ప్రతిఫలంగా నిర్ణయించినది. అమ్మకందారుకు ఒక్కొక్కటి రూ.100 గల డిబెంచర్లను 10% ప్రీమియంతో జారీ చేయుటకు అంగీకరించింది.

(బి) రూ. 3,60,000 ఆస్తులను కొని వాటితో పాటు రూ. 35,000 అప్పులను కూడా తీసుకున్నది. రూ.3,34,950లు కొనుగోలు ప్రతి ఫలంగా ఒక్కొక్కటి రూ.100 గల డిబెంచర్లను 10% ప్రీమియం చొప్పున జారీ చేయడానికి, నగదు రూ.65 లు చెల్లించడానికి అంగీకరించినది.

(సి)రూ. 30,000ల అప్పులతో పాటు రూ. 3,80,000ల ఆస్తులను రూ. 3,33,000ల విలువకు కొనుగోలు చేసింది. 10% డిస్కౌంటుకు డిబెంచర్లను పూర్తి కొనుగోలు ప్రతిఫలంగా జారీ చేసింది.

జవాబు

చిట్టావద్దులు

(ఎ)వివిధ ఆస్తుల ఖాతా	Dr	7,00,000	
గుడ్‌విల్ ఖాతా (అధిక కొనుగోలు ధర)	Dr	20,000	
To అప్పుల ఖాతా			60,000
To అమ్మకందారు ఖాతా			6,60,000
(ఆస్తులను, అప్పులను తీసుకున్నందున)			
అమ్మకం దారు ఖాతా	Dr	6,60,000	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			6,00,000
To డిబెంచర్ల జారీ మీద ప్రీమియం ఖాతా			60,000
(కొనుగోలు ప్రతిఫలమును డిబెంచర్లకు 10% ప్రీమియంతో జారీ చేసి చెల్లించినందున)			
(బి)	వివిధ ఆస్తుల ఖాతా	Dr	3,60,000
గుడ్‌విల్ ఖాతా	Dr	10,015	
To అమ్మకందారు ఖాతా			3,34,950
To వివిధ అప్పుల ఖాతా			35,000
(ఆస్తులను, అప్పులను తీసుకున్నందున)			
అమ్మకందారు ఖాతా	Dr	3,35,015	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			3,04,500
To డిబెంచర్ల జారీమీద ప్రీమియం ఖాతా			30,450
To నగదు ఖాతా			65
(కొనుగోలు ప్రతిఫలాన్ని 10% ప్రీమియంతో డిబెంచర్ల జారీ ద్వారా మరియు నగదు రూపంలో చెల్లించినందున)			
(సి)వివిధ ఆస్తుల ఖాతా	Dr	3,80,000	
To వివిధ అప్పుల ఖాతా			30,000
To అమ్మకందారుల ఖాతా			3,33,000

To మూలధన రిజర్వు ఖాతా (ఆస్తుల కొనుగోలులో			
సంక్రమించిన లాభం)			17,000
ఆస్తులను, అప్పులను తీసుకున్నందున			
అమ్మకందారు ఖాతా	Dr	3,33,000	
డిబెంచర్ల జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతా	Dr	37,000	
To డిబెంచర్ల ఖాతా			3,70,000
(డిబెంచర్లను 10% డిస్కౌంటుతో జారీ చేసినందున)			

13.8 డిబెంచర్లను వాటాలలోకి మార్చడము (Conversion of Debentures into Shares)

కంపెనీ డిబెంచర్లను జారీ చేయునపుడు వాటిని నిర్ణీత కాలములోగా వాటాలలోనికి మార్చుకునే స్వేచ్ఛను డిబెంచరు దారులకు యిస్తుంది. మార్చుకోవడానికి వీలైన డిబెంచర్లను జారీ చేయాలంటే వాటాదారుల సమ్మతి అవసరము. పరిచయ పత్రములో ఈ మార్పుకు సంబంధించిన షరతులు పేర్కొనబడి ఉండవలయును. గడువు దాటిన తరువాత డిబెంచర్లను వాటాలుగా మార్చడం ద్వారా విమోచనము చేయడాన్ని "డిబెంచర్లును వాటాలుగా మార్చడం" అంటారు. డిబెంచర్లు వాటాలుగా మార్చే సందర్భములో వాటాలను సమమూల్యానికి గాని, ప్రీమియంకుగాని లేదా డిస్కౌంటుకుగాని జారీ చేయవచ్చును.

నమూనా చిట్టా పద్దులు

1. వాటాలను సమమూల్యానికి జారీచేస్తూ డిబెంచర్లును వాటాలలోనికి మార్పు చేయుటకు

డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx

2. వాటాలకు ప్రీమియంను జారీ చేస్తూ డిబెంచర్లను వాటాలలోనికి మార్పు చేయుటకు

డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx
To వాటా జారీపై ప్రీమియం ఖాతా			xxxxx

3. వాటాలను డిస్కౌంటుకు జారీ చేస్తూ డిబెంచర్లను వాటాలలోనికి మార్పు చేయుటకు

డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	xxxxx	
వాటాల జారీపై డిస్కౌంట్ ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx

4. వాటాలను సమమూలోనికి జారీచేస్తూ, ప్రీమియంతో విమోచనము చేయవలసిన డిబెంచర్లను వాటాలలోనికి మార్పు చేయుటకు

డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	xxxxx	
డిబెంచర్ల విమోచనపై ప్రీమియం ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మూల ధనం ఖాతా			xxxxx

5. వాటాలను ప్రీమియంకు జారీ చేస్తూ ప్రీమియంతో విమోచనము చేయాల్సిన డిబెంచర్లను వాటాలలోనికి మార్పు చేయుటకు

డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	xxxxx	
డిబెంచర్ల విమోచనంపై ప్రీమియం ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మూల ధనం ఖాతా			xxxxx
To వాటాల జారీపై ప్రీమియం ఖాతా			xxxxx

6. వాటాలను డిస్కౌంటుకు జారీ చేస్తూ, ప్రీమియంతో విమోచనము చేయాల్సిన డిబెంచర్లను వాటాలలోనికి మార్పు చేయుటకు

డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	xxxxx	
డిబెంచర్ల విమోచనపై ప్రీమియం ఖాతా	Dr	xxxxx	
డిబెంచర్ల జారీపై డిస్కౌంటు ఖాతా	Dr	xxxxx	
To వాటా మూలధనం ఖాతా			xxxxx

ఉదా : డింపుల్ కంపెనీ లిమిటెడ్ 4,000, 5% ఒక్కొక్కటి రూ.100 విలువగల డిబెంచర్లను 5% ప్రీమియంకు జారీ చేస్తూ వాటిని ఒక సంవత్సరములోగా ఒక్కొక్కటి 8% ఆధిక్యపు వాటా రూ.100 అది రూ.105ల ఆధిక్యపు వాటాలుగా మార్పు చేసుకునే హక్కు యిచ్చినది. 210 డిబెంచర్లను డిబెంచరుదారులు వాటి మార్పిడికై వారి హక్కును వినియోగించుకున్నారు. చిట్టా పద్దులు వ్రాయండి.

జవాబు :

1. బ్యాంకు ఖాతా	Dr	4,20,000	
To 5% డిబెంచర్ల ఖాతా			4,00,000
To డిబెంచర్ల ప్రీమియం ఖాతా			20,000
(4,000 డిబెంచర్లను ఒక్కొక్కటి రూ.100 వాటిని 5% ప్రీమియంతో జారీ చేసినందున)			
2. 5% డిబెంచర్ల ఖాతా	Dr	21,000	
To 8% ఆధిక్యపు వాటా మూల ధనం ఖాతా			20,000
To ఆధిక్యపు వాటా ప్రీమియం ఖాతా			1,000
(రూ.100ల, 210 డిబెంచర్లను ఒక్కొక్కటి రూ.100 విలువగల 200 ఆధిక్యపు వాటాలను 5% ప్రీమియంతో ఆధిక్యపు వాటాలుగా మార్చినందున)			

13.9 ప్రశ్నలు

Chapter - 13

1. డిబెంచర్లు అనగా నేమి? వాటిలోని రకాలను తెలుపండి?

2. డిబెంచర్ల జారీకి సంబంధించిన నమూనా చిట్టా పద్దులను వ్రాయుము.

3. విమోచనీయ డిబెంచర్లు అనగా నేమి?

13.10 అభ్యాసములు

1. స్వామి లిమిటెడ్ ఒక్కొక్కటి రూ.100/-ల 1,000, 6% డిబెంచర్లను జారీ చేసినది. ధరఖాస్తు మీద రూ. 20లు కేటాయింపు మీద రూ. 30లు, మిగతా మొత్తాన్ని రెండు సమాన వాయిదాలలో చెల్లించవలయును. అన్ని డిబెంచర్లను ధరఖాస్తులు వచ్చినాయి. సొమ్మంతా వసూలు అయినది. చిట్టాపద్దులు వ్రాయుము.

2. ఒక లిమిటెడ్ కంపెనీ రూ. 30,00,000/-, 12% డిబెంచర్లను ఒక్కొక్కటి రూ. 1,000 చొప్పున జారీ చేసినది. ధరఖాస్తు పై 20% కేటాయింపుపై 20% మొదటి పిలుపు పై 30% మిగిలినది తుది పిలుపు పై చెల్లించాలి. 400 డిబెంచర్లపై కేటాయింపుసొమ్ము, 600 డిబెంచర్లపై పిలుపుల సొమ్ము మినహా అన్ని డిబెంచర్లపై సొమ్ము వసూలు అయింది. పై వ్యవహారాలకు చిట్టా పద్దులు వ్రాయండి.

3. ఒక కంపెనీ రూ. 2,00,000ల 6% డిబెంచర్లను 5% ప్రీమియంతో 5 సంవత్సరాల తరువాత చెల్లించేటట్లు ముద్రిత మూల్యమునకు జారీ చేసింది. అవసరమైన చిట్టాపద్దులు వ్రాయుము.

4. ఒక కంపెనీ రూ. 3,00,000ల 8% డిబెంచర్లను 6% ప్రీమియంతో 10 సంవత్సరాల తరువాత చెల్లించునట్లు 5% డిస్కౌంటుతో జారీ చేసింది. జారీ మరియు విమోచనమునకు అవసరమైన పద్దులు వ్రాయుము.

5. ఒక్కొక్కటి రూ. 1,000 విలువ గల 500 డిబెంచర్లను × లిమిటెడ్ జారీ చేసినది. క్రింది సందర్భములలో జారీ మరియు విమోచనముకు సంబంధించిన చిట్టాపద్దులు వ్రాయుము.

   A డిబెంచరును రూ. 950కి జారీ చేసి రూ. 1,000 తిరిగి చెల్లించేట్లతే .

   B డిబెంచరును రూ. 950 కి జారీ చేసి రూ. 1,050 తిరిగి చెల్లించేట్లతే.

   C డిబెంచరును రూ. 1,000కి జారీ చేసి రూ. 1,050 తిరిగి చెల్లించేట్లతే.

   D డిబెంచరును రూ. 1,050కి జారీ చేసి రూ. 1,000 తిరిగి చెల్లించేట్లతే.

   జారీపై పూర్తి మొత్తం వసూలు అయిందని భావింపుము.

Chapter - 14

పాఠం: 14

కంపెనీ ముగింపు లెక్కలు

లక్ష్యం :

ఈ పాఠం చదువుట వలన జాయింట్ స్టాక్ కంపెనీల్లో తయారు చేయవలసిన లాభనష్టాల ఖాతా, ఆస్థి అప్పుల పట్టీ ఎలా ఉండాలో అందులోని సర్దుబాట్లు ఎలా ఉండాలో విశదంగా తెలిసికొన గలుగుతారు.

14.1 **పరిచయము**

14.2 **కంపెనీ లాభనష్టాల ఖాతా**

14.3 **కంపెనీ లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా**

14.4 **కంపెనీ ఆస్తి అప్పుల పట్టీ**

14.5 **ముఖ్యమైన అంశాలు మరియు సర్దుబాట్లు వివరణ**

14.6 **లాభనష్టాల ఖాతాలోని నిల్వ**

14.7 **ప్రశ్నలు**

14.8 **అభ్యాసాలు**

Chapter - 14

కంపెనీ ముగింపు లెక్కలు (Company Final Accounts)

14.1. పరిచయం

ముగింపు లెక్కలను తప్పనిసరిగా తయారు చేయాలనే శాసనాత్మక నిబంధన సొంత వ్యాపారము లేదా భాగస్వామ్య సంస్థల విషయములో లేదు. కాని ఒక నిర్ణీత కాలానికి అంటే సంవత్సరానికి ముగింపు ఖాతాలను తయారు చేస్తాయి. అయితే జాయింటుస్టాకు కంపెనీల విషయానికి వస్తే అవి తప్పని సరిగా శాసనాత్మక నిబంధనల మేరకు ముగింపు లెక్కలను తయారు చేయాలి. ప్రతి లిమిటెడ్ కంపెనీ 1956 కంపెనీల చట్టము సెక్షన్ 211 షెడ్యూల్ 6కు అనుగుణంగా ముగింపు లెక్కలను తయారు చెయ్యవలె.

లాభనష్టాల ఖాతా కంపెనీకి సంబంధించిన లాభం లేదా నష్టమును చూపుతుంది. అదే విధంగా ఆస్తి అప్పుల పట్టి కంపెనీ యధార్ధ న్యాయస్థితిని ప్రతిబింపచేయ్యాలి. ప్రతి లిమిటెడ్ కంపెనీ కంపెనీల చట్టము 1956, పార్టు 2, షెడ్యూలు 6లో నిర్దేశించిన విధంగా సంవత్సరానికి లాభనష్టాల ఖాతా తయారు చేయాలి. అలాగే పార్టు - 1, షెడ్యూలు 6లో నిర్ధేశించిన విధంగా నిర్ణీత నమూనాలో ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయాలి.

14.2 లాభనష్టాల ఖాతా (Profit and Loss Account)

కంపెనీ ముగింపు లెక్కలలో ప్రధానంగా కన్పించేవి వర్తకపు ఖాతా, లాభనష్టాల ఖాతా, లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టి. అయితే వర్తకపు ఖాతా లాభనష్టాల ఖాతా, లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా అని వేర్వేరుగా తయారుచేయనవసరం లేదు. మూడింటిని విడివిడిగా చూపించడము కంపెనీల చట్టానికి వ్యతిరేకము కాదు. అయితే సౌలభ్యం దృష్ట్యా వేరువేరుగా చూపించడము అనుకూలంగా ఉంటుంది. లాభనష్టాల ఖాతాలోని వివరములు నిర్దిష్టమైన వరుస క్రమంలో ఉండాలని చట్టం ఎలాంటి ఆంక్షలు విధించలేదు. అయితే లాభనష్టాల ఖాతాలో మూడవ భాగాన్ని లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా పేరుతో విడిగా చూపడము పరిపాటి అయింది.

కంపెనీ తేదీలో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr **Cr**

వివరాలు		మొత్తం	వివరాలు		మొత్తం
To ప్రారంభ సరుకు		×××××	By అమ్మకాలు	×××××	
To కొనుగోళ్ళు	×××××		తీ ॥ అమ్మకాల వాపసు	×××××	×××××
తీ ॥ కొనుగోలు వాపసులు	×××××	×××××	By ముగింపు సరుకు		×××××
To కొనుగోలు రవాణా		×××××			
To వేతనాలు		×××××			
To ఉత్పత్తి వ్యయాలు		×××××			
To స్థూల లాభము (తేల్చిననిల్వ)		×××××			
		×××××			×××××

To జీతాలు	xxxxx	By స్థూల లాభము	xxxxx
To అద్దెలు	xxxxx	By ఆదాయాలు	xxxxx
To న్యాయాత్మక వ్యయాలు	xxxxx	By అద్దెలు	xxxxx
To ఆడిట్ ఖర్చులు	xxxxx	By కమీషన్లు	xxxxx
To అమ్మకపు ఖర్చులు	xxxxx		
To అడ్వర్టైజ్‌మెంటు	xxxxx		
To కమీషన్లు	xxxxx		
To రాని బాకీలు	xxxxx		
To మరమ్మతులు	xxxxx		
To నిర్వాహణ వ్యయాలు	xxxxx		
To తరుగుదల	xxxxx		
To వడ్డీలు	xxxxx		
To పన్నులు	xxxxx		
To పెనాల్టీలు	xxxxx		
To ఇతర వ్యయాలు	xxxxx		
To నికర లాభము	xxxxx		
	xxxxx		xxxxx

14.3 లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా (Profit and Loss Appropriation Account)

ప్రతి కంపెనీ ఆర్జించిన లాభమును చట్టనియమ నిబంధనలకు అనుగుణంగా ఉపయోగించవలయును. లాభాన్ని ఏవిధంగా వినియోగించినది తెలుసుకోవడానికి లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాను తయారు చెయ్యాలి. లాభనష్టాల ఖాతాలో నికర లాభాన్ని లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాను మళ్ళించి దానిని ఏవిధంగా వినియెగించడం జరుగుతోంది. ఏఏ నిధులను ఎంత మొత్తము మళ్ళించుచున్నది. ఏఏ నిధుల నుండి ఎంత మొత్తము నుండి ఉపసంహరించుచున్నది. వాటాదారులకు ఎంత మొత్తమును డివిడెండుగా చెల్లించుచున్నది. తెలియజేయునది లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా.

14.4 ఆస్తి అప్పుల పట్టీ (Balance Sheet)

కంపెనీల చట్టము సెక్షన్ 210 ప్రకారము ప్రతి వార్షిక సమావేశములో డైరెక్టర్ల బోర్డు సంవత్సరాంతానికి చెందిన ఆస్తి అప్పుల పట్టీని సమర్పించాలి. సెక్షన్ 211 (1) ప్రకారం కంపెనీ ఆస్తి అప్పుల పట్టీని కంపెనీల చట్టం 6వ షెడ్యూలులోని 1వ భాగములో యివ్వబడిన నమూనా ప్రకారము తయారు చేయాలి. ఆస్తి అప్పుల పట్టీని నిర్దేశించడంలో ఉద్దశ్యం ఏమిటి అంటే ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో

కంపెనీ వ్యవహారాలు సమంజసంగాను, వాస్తవంగాను, వాస్తవస్థితి కంటే మంచి స్థితిలో ఉన్నట్లుగా చూపడానికి, లేదా రహస్య నిధులను అంటే వాస్తవిక స్థితి కంటె శిడ్డస్థితిలో ఉన్నట్లు చూపడానికి తావుండకుండా చేయడము.

ఆస్తులు అప్పులు కంపెనీల చట్టము పార్టు 1, షెడ్యూలు 6లో నిర్దేశించిన ప్రొపార్మాలో వుండాలి.

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr			Cr
To డివిడెంటు ఈక్విలైజేషన్ నిధి (సర్దుబాటులో ఇచ్చినది)	xxxxx	By తెచ్చిన నిల్వ (గత సంవత్సరం లాభము)	xxxxx
To డిబెంచర్ల విమోచన నిధి	xxxxx	By నికర లాభము ప్రస్తుత సంవత్సరం లాభము	xxxxx
To సాదారణ రిజర్వు (సర్దుబాటులో ఇచ్చినది)	xxxxx	By రద్దు పరచిన రిజర్వులు	xxxxx
To మూలధన రిజర్వు (సర్దుబాటులో ఇచ్చినది)	xxxxx	By ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాటు (అంకణాలో యిచ్చిన గత సంవత్సరం తాలూకు)	xxxxx
To డివిడెంట్లు (చల్లించినవి మరియు చెల్లించవలసినవి)	xxxxx		
To మధ్యకాలక డివిడెంటు (అంకణాలో యిచ్చినది)	xxxxx		
To వాటాదారులకు బోనస్ (లాభాలు నుండి బోనస్ వాటాలను జారీ చేస్తే)	xxxxx		
To మిగులు (ఆస్తి అప్పుల పట్టిని మళ్ళింపు)	xxxxx		
	xxxxx		xxxxx

కంపెనీ .... తేదినాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టి

అప్పులు	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం
వాటా మూలధనం		స్థిరాస్తులు	

ఎ) అధికృత మూలధనం		xxxxx	ఎ) గుడ్‌విల్		xxxxx
బి) జారీ చేసిన మూలధనం		xxxxx	బి) భూములు		xxxxx
సి) చందా మూలధనం		xxxxx	సి) భవనాలు		xxxxx
డి) పిలిచిన మూలధనం		xxxxx	డి) కౌలుదారి ఆస్తి		xxxxx
ఇ) చెల్లించిన మూలధనం	xxxxx	xxxxx	ఇ) ప్లాంటు యంత్రాలు		xxxxx
తీ॥ పిలుపు బకాయిలు	xxxxx		ఎఫ్) ఫర్నిచర్, బిగింపులు		xxxxx
కూ ॥ జప్తు చేసినవాటాలు	xxxxx	xxxxx	జి) పేడెంట్లు, ట్రేడ్ మార్క్కులు		xxxxx
రిజర్వులు, మిగుళ్ళు			హెచ్) పశుగణాలు		xxxxx
ఎ) మూలధన రిజర్వు		xxxxx	ఐ) వాహనాలు		xxxxxx
బి) మూలధన విమోచన రిజర్వు		xxxxx	**పెట్టుబడులు**		
సి) వాటా ప్రీమియం ఖాతా		xxxxx	ఎ) ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు		xxxxx
డి) ఇతర రిజర్వులు	xxxxx		బి) వాటాలు, డిబెంచర్లు		xxxxx
తీ॥లాభనష్టాల ఖాతా			సి) స్థిరాస్తులలో పెట్టుబడులు		xxxxx
డెబిట్ నిల్వ	xxxxx	xxxxx	డి) భాగస్వామ్య సంస్థలలో పెట్టుబడులు		xxxxx
ఇ) లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా		xxxxx	**ప్రస్తుత ఆస్తులు, ఋణాలు అడ్వాన్సులు**		
ఎఫ్) నిక్షేప నిధినిల్వ	xxxxx		**ఎ ప్రస్తుత ఆస్తులు**		
హామీగల ఋణాలు			1. పెట్టుబడులపై సంచిత వడ్డీ		xxxxx
ఎ) డిబెంచర్లు	xxxxx		2.స్టోర్స్		xxxxx
కూ॥ చెల్లించాల్సిన వడ్డీ	xxxxx	xxxxx	3. విడిపరికరాలు		xxxxx
బి) బ్యాంకుల నుండి అప్పులు		xxxxx	4. సరుకు నిల్వ		xxxxx
సి) అనుబంధ సంస్థల నుండి ఋణాలు		xxxxx	5. జరుగుతున్న పని		xxxxx
డి) ఇతర ఋణాలు, అడ్వాన్సులు		xxxxx	6. ఋణగ్రస్తులు	xxxxx	
హామీ లేని ఋణాలు			తీ॥ రాని బాకీల నిధి	xxxxx	xxxxx
ఎ) ఫిక్స్‌డ్ డిపాజిట్లు		xxxxx	7. చేతిలో నగదు		xxxxx
బి) స్వల్ప కాలిక ఋణాలు		xxxxx	8. బ్యాంకులో నగదు		xxxxx
సి) ఇతర ఋణాలు, అడ్వాన్సులు		xxxxx	**బి ఋణాలు, అడ్వాన్సులు**		
ప్రస్తుత అప్పులు ఏర్పాట్లు			1. సబ్సిడయరీలకు అడ్వాన్సులు		xxxxx
ఎ) చెల్లింపు హుండీలు		xxxxx	2. వసూలు హుండీలు		xxxxx

బి) ఋణదాతలు	xxxxx	3. ముందు చెల్లించిన వ్యయాలు	xxxxx
సి) ముందు వచ్చిన ఆదాయం	xxxxx	**చిల్లర వ్యయాలు**	
డి) క్లైమ్ చేయని డివిడెండు	xxxxx	ఎ) ప్రాథమిక ఖర్చులు	xxxxx
ఇ) ఇతర అప్పులు	xxxxx	బి) వాటాలు, డిబెంచర్ల జారీపై డిస్కౌంటు	xxxxx
ఎఫ్) అప్పులపై సంచిత వడ్డీ	xxxxx	సి) చందా పూచీ కమీషన్	xxxxx
ఏర్పాట్లు		డి) నిర్మాణ సమయంలో మూలధనం	
ఎ) పన్నులకు ఏర్పాటు	xxxxx	నుండి చెల్లించిన వడ్డీ	xxxxx
బి) ప్రతిపాదిత డివిడెండ్లు	xxxxx	ఇ) సర్దుబాటు చేయని అభివృద్ధి వ్యయము	xxxxx
సి) కంటిజిన్సీ ఏర్పాట్లు	xxxxx	**లాభనష్టాల ఖాతా**	
డి) ప్రావిడెంటు మరియు పెన్షన్		సాదారణ రిజర్వులో సర్దుబాటు చేయగా	xxxxx
కోసం ఏర్పాట్లు	xxxxx	మిగిలిన నష్టము.	xxxxx
	xxxxx		xxxxx

కంపెనీ వ్యవహారాల విభాగము కంపెనీలు తమ ఆస్తి అప్పుల పట్టీని సమతల రూపంలో గాని, ఊర్ధ్వ రూపంలోగాని సమర్పించవచ్చునని వివరణ యిచ్చింది. ఊర్ధ్వ రూపంలో ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారీని అనుసరించి లెక్కలు తయారు చేయడమైనదిగా గమనించవలెను.

14.5 ముఖ్యమైన అంశాలు మరియు సర్దుబాట్లు వివరణ

Q®Ç Θ=` Ȼ¡ ê J ꟻ+ ° (Previous Years)

కంపెనీల చట్ట ప్రకారము ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారీలో ప్రస్తుత సంవత్సరపు అంకెల ప్రక్కనే గత సంవత్సరపు అంకెలను కూడా చూపాల్సి ఉంటుంది. అయితే లెక్కలకు సంబంధించినంత వరకు గత సంవత్సరపు అంకెలు యివ్వడం జరగదు కాబట్టి వాటిని ప్రత్యేక వరుసలో చూపాల్సిన అవసరము లేదు.

వాటాలు, డిబెంచర్ల జారీకి చేసిన ఖర్చులు (Cost of Issue of Shares and Debentures)

వాటాల జారీకి అయిన వ్యయాలను మూలధనీకరణ చేసి చూపాలి. మూల ధనీకరణ చేసిన ఈ వ్యయాలను చిల్లర వ్యయాల శీర్షిక క్రింద వాటిని రద్దు చేసే వరకు చూపాలి. ప్రతి సంవత్సరము కొంత మొత్తాన్ని లాభనష్టాల ఖాతాను డెబిట్ చేసి రద్దు చెయ్యాలి. మిగిలిన మొత్తాన్ని ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో ఆస్తుల వైపు " చిల్లరవ్యయాల" శీర్షికలో చూపవలెను.

ప్రారంభ ఖర్చులు (Preliminary Expenses)

కంపెనీ ప్రారంభించడానికి, నమోదు చేయడానికి వ్యయపరచిన మొత్తాలను ప్రారంభఖర్చులు అంటారు. వీటిని ఇందుకోసం ప్రత్యేకంగా ఏర్పాటు చేసిన "ప్రారంభఖర్చుల ఖాతా"ను డెబిట్ చేయాలి. వీటిని మూలధనీకరణ చేసి రద్దు చేసే వరకు ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో చూపాలి. ప్రారంభ ఖర్చులను కొన్ని నిర్ణీత సంవత్సరాలలో రద్దు చేయాలి.

డిబెంచర్లపై చెల్లించవలసిన వడ్డీ (Out Standing interest on debentures)

ప్రతి సంవత్సరము డిబెంచర్లపై వడ్డీని లాభనష్టాల ఖాతాకు డెబిట్ చేయాలి. డిబెంచర్ల ప్రక్కన యిచ్చిన శాతం ఆధారంగా దీనిని లెక్కించాలి. అంకణాలో వడ్డీ చెల్లించినట్లు లేకపోతే అందుకు ఏర్పాటు చేయాలి. సంవత్సరకాలానికి వడ్డీ చెల్లించాలి. అంకణాలో అర్థసంవత్సరానికి చెల్లించినట్లు ఉంటే మిగిలిన అర్ధ సంవత్సరానికి లెక్కకట్టి చెల్లించాల్సిన వడ్డీగా చూపాలి. సర్దుబాట్లలో వడ్డీని లెక్క కట్టమని చెప్పకపోయినా వడ్డీని లెక్కించాలి.

డిబెంచర్ల జారీ వ్యయము, డిస్కౌంట్లు

డిబెంచర్ల జారీపై డిస్కౌంటు, కమీషన్ తదితర వ్యయాలు ఇందులో చేరి ఉంటాయి. దీనిని ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో ఆస్తుల వైపు చిల్లరవ్యయాలు అనే శీర్షిక క్రింద చూపించవలయును. ఈ వ్యయాన్ని తక్కువ కాలంలో రద్దు చేయాలి అయితే ఎట్టి పరిస్థితులలో డిబెంచర్ల జీవిత కాలాన్ని మించి పుస్తకాలలో ఉండనీయరాదు. రద్దు పరచిన మొత్తాన్ని లాభనష్టాల ఖాతాను డెబిట్ చేయాలి. మిగిలిన పోయిన మొత్తాన్ని ఆస్తి అప్పుల పట్టీతో "చిల్లరవ్యయాలు" క్రింద చూపాలి.

ఆగంతుక ఋణ బాధ్యతలు (Contingent Liabilities)

కొన్ని ఋణాలు ప్రస్తుతము లేకపోయిన భవిష్యత్‌లో ఋణాలుగా రూపొందే అవకాశముంటుంది. అలాంటి ఋణాలను ఆగంతుక ఋణాలు అంటారు. అలాంటి వాటి కోసము తగిన ఏర్పాటు చేయడము చాలా అవసరము. ఉదాహరణకు డిస్కౌంటు చేసుకున్న హుండీలను స్వీకర్త అనాదరణ చేయవచ్చు, చేయకపోవచ్చు. ఆదరణ చేస్తే ఋణ బాధ్యత ఉండదు. అవాదరణ చేస్తే ఋణ బాధ్యత ఉంటుంది. ఇలాంటి ఆగంతుక ఋణాలను ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు చూపాలి గాని ఎంత మాత్రము కూడరాదు.

లేదా ఆస్తి అప్పుల పట్టి క్రింది Foot Note గా చూపాలి.

క్లెమ్ చేయని డివిడెండ్లు (Unclaimed devidends)

ప్రకటించిన డివిడెండ్లలో వాటాదారులను చెల్లించాల్సిన డివిడెండ్లను క్లెమ్ చేయని డివిడెండ్లు అందురు. అంకణాలో యిచ్చిన వీటిని ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపున "ప్రస్తుత అప్పులు మరియు ఏర్పాట్లు" అనే అంశము క్రింద చూపాలి.

ప్రతిపాదిత డివిడెండ్లు (Proposed Dividends)

ప్రతి సంవత్సరము డైరెక్టర్ల బోర్డు వాటాదారులను వార్షిక సమావేశములో ఎంతశాతము డివిడెండుగా చెల్లించనున్నారో, ఆ మొత్తాన్ని ప్రతిపాదిస్తారు. దానిని ప్రతిపాదిత డివిడెండు అందురు. ప్రతిపాదిత డివిడెండును చెల్లించిన మూలధనము మీద లెక్కించాలి. దీనినే తుది డివిడెండుగా (Final Dividends) వ్యవహరిస్తారు.

ఈ అంశమును సర్దుబాట్లలో యిచ్చినపుడు :-

ఎ) ప్రతిపాదిత డివిడెండును లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాలో డెబిట్ వైపు చూపాలి.

బి) అదే మొత్తాన్ని ఆస్తి అప్పుల పట్టితో అప్పుల వైపున "ప్రస్తుత అప్పులు మరియు ఏర్పాట్లు" అనే అంశము క్రింద చూపాలి.

మధ్య కాలిక డివిడెండు (Interim Dividend)

రెండు వార్షిక సమావేశముల మధ్య చెల్లించిన ప్రకటించిన డివిడెండుకు మధ్య కాలక డివిడెంటు అందురు. లాభములు పుష్కలంగా ఉన్నాయని భావించినపుడు బోర్డు ఆఫ్ డైరెక్టర్లు మధ్య కాలిక డివిడెండును ప్రకటించుతారు. ఇది అంకణాలో డెబిట్ వైపున ఉంటుంది. దీనిని లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాలో డెబిట్ వైపున చూపవలయును.

పెట్టుబడులపై వడ్డీ (Intecest on Investinents)

వ్యాపార సంస్థ తన యొక్క పెట్టుబడులపై ప్రతి సంవత్సరాంతమునకు వడ్డీ లెక్కకట్టి, ఖాతాలోనికి తేవాలి. పెట్టుబడులపై వడ్డీ

లాభం కాబట్టి దానిని ముందుగా లాభనష్టాల ఖాతాలో క్రెడిట్ వైపున చూపాలి. పెట్టుబడుల ప్రక్కన శాతం యిచ్చినపుడు సర్దుబాట్లలో చెప్పక పోయినా వడ్డీని లెక్కించాలి. ఒక వేళ అంకణాలో అర్ధ సంవత్సరమునకు వడ్డీ వచ్చినట్లు చెబితే మిగతా అర్ధ సంవత్సరమునకు రావలసిన వడ్డీని ఏర్పాటు చేయవలయును. అంకణాలో పెట్టుబడుల అసలు విలువ మరియు మార్కెట్ విలువ యిచ్చినట్లతే వడ్డీని అసలు విలువపైనే లెక్కకట్టాలి.

నిక్షేప నిధి పెట్టుబడులపై వడ్డీ (Interst on Sirking furd Investments)

సాధారణముగా డిబెంచర్ల విమోచనము నిమిత్తము ఈ నిధిని ఏర్పాటు చేయుదురు. కంపెనీ యొక్క లాభనష్టాలలో నిమిత్తం లేకుండా నిర్ణీత కాలము తరువాత డిబెంచర్లను విమోచనము చేయవలెను. కాబట్టి లాభనష్టాలతో సంబంధము లేకుండా వ్యాపార సంస్థ డిబెంచర్ల విమోచనము కొరకు కొంత మొత్తమును ఏర్పాటు చేస్తుంది. ఈ విధముగా ఏర్పాటు చేసిన నిక్షేప నిధి మొత్తముతో వ్యాపారము వెలుపల పెట్టుబడులను కొంటుంది. ఆవిధంగా కొన్న పెట్టుబడులనే నిక్షేపనిధి పెట్టుబడులు అందురు. ఆ పెట్టుబడులపై వచ్చే వడ్డీ లాభనష్టాల ఖాతాలో చూపరాదు. నిక్షేపనిధిని కలిపి చూపాలి.

ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాటు (Provision for Income Tax)

ఏ కంపెనీ అయినా సరే తాను ఆర్జించిన లాభము మీద ఆదాయపు పన్ను చెల్లించాలి. ముగింపు లెక్కలను ప్రతి కంపెనీ తయారు చేస్తుంది. తయారు చేసే నాటికి ఆదాయపు పన్ను ఎంతో తెలియదు కాబట్టి కంపెనీతాను చెల్లించవలసిన పన్నును అంచనా వేసి అందుకోసం కొంత మొత్తమును ఏర్పాటు చేస్తుంది. ఆ విధముగా ఏర్పాటు చేసిన మొత్తమును ఆదాయపు పన్ను కోసం ఏర్పాటు అందురు.

దీనిని లాభనష్టాల ఖాతాలో డెబిట్ వైపున చూపాలి. మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపున "ప్రస్తుత అప్పులు మరియు ఏర్పాట్లు" అనే శీర్షిక క్రింద ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాట్లు చూపాలి. చెల్లించిన ఆదాయపు పన్ను గత సంవత్సరం ఏర్పాట్లు కన్న ఎక్కువగా ఉండే ఆ తేడాను లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాలో చూపాలి. తక్కువగా ఉంటే ఆ తేడాలను లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాలో క్రెడిట్వైపున చూపాలి.

రిజర్వులకు మళ్ళింపు

కంపెనీలు సాదారణంగా తమ లాభాలలో కొంత భాగాన్ని రిజర్వులకు మళ్ళిస్తూ ఉంటాయి. ఆ రిజర్వులు సాధారణ రిజర్వులు కావచ్చు లేదా ప్రత్యేకరిజర్వులు కావచ్చును. వీటిని లాభాల వినియోగంగా లెక్కించుతారు. అందుచేత వీటిని లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాను డెబిట్ చేసి ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు తత్సంబంధమైన రిజర్వును కలుప వలసి ఉంటుంది.

రిజర్వుల ఉపసంహారణ

అంకణాలో యిచ్చిన రిజర్వులను పాక్షికంగా గాని పూర్తిగాగాని ఉపసంహరించమని సర్దుబాట్లలో అడిగినపుడు, సదరు మొత్తాన్ని లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాను క్రెడిట్ చేసి ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు సంబంధిత రిజర్వు నుండి తగ్గించాలి.

పిలుపు బకాయిలు (Calls in Arrears)

కంపెనీ వారు కోరినప్పటికిని కొంత మంది వాటాదారులు తమ వాటాలపై చెల్లించవలసిన మొత్తమును గడువు తేదిలోగా చెల్లించరు. అలా వాటాదారులు చెల్లించని పిలుపు మొత్తాలను "పిలుపు బకాయిలు" అందురు. పిలుపు బకాయిలు అని అంకణాలో యిస్తే దానిని ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు మూలధనము శీర్షిక క్రింద కోరిన మూలధనము నుండి తీసివేసి చూపాలి.

ముందుగా వచ్చిన పిలుపులు (Calls in Advance)

ఈ మొత్తాన్ని ముందుగా వచ్చిన పిలుపుల ఖాతాకు మళ్ళించి ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపున వాటా మూలధనము అనే శీర్షిక క్రింద చూపాలి.

14.6 లాభనష్టాల ఖాతాలోని నిల్వ

ప్రస్తుత సంవత్సరము లాభనష్టాల ఖాతా నిల్వను ముందుకు తీసుకురాబడిన గత సంవత్సరము నిల్వతో పాటుగా లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాను మళ్ళించాలి. లాభాలున్నట్లైతే రిజర్వులకు మళ్ళింపులు, ప్రకటించిన డివిడెంట్లు, పన్నుల కోసం ఏర్పాటుకు సంబంధించిన వినియోగాలన్నింటిని లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాలో డెబిట్ చేయడం జరుగుతుంది. లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాలో చివరకు మిగిలే నిల్వను ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు " రిజర్వులు మిగుళ్ళు" అనే శీర్షిక క్రింద చూపాలి. ఒక వేళ గత సంవత్సరపు నిల్వ డెబిట్నిల్వ నష్టం అయినట్లైతే ఆ మొత్తాన్ని లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాలో డెబిట్ వైపున చూపి, ప్రస్తుత సంవత్సరం లాభాన్ని క్రెడిట్ వైపు చూపాలి. గత సంవత్సరపు నిల్వ క్రెడిట్ నిల్వ (లాభం) అయి, ప్రస్తుత సంవత్సర లాభనష్టాల ఖాతాలో డెబిట్ నిల్వ (నష్టం) ఉన్నట్లైతే లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతాలో డెబిట్ వైపు నష్టాన్ని, క్రెడిట్ వైపు లాభాన్ని చూపాలి.

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా తుది నిల్వ డెబిట్ నిల్వ అయితే ఆ మొత్తాన్ని (నష్టం) ఆస్తి అప్పుల పట్టీలో అప్పుల వైపు ఉండే సాధారణ రిజర్వు నుండి తగ్గించాలి. కంపెనీని సాధారణ రిజర్వు లేకపోయినా లేదా నష్టం కన్నా సాధారణ రిజర్వు తక్కువగా ఉన్నా నష్టం మొత్తాన్ని ఆస్తులవైపు చిల్లర వ్యయాలు అనే శీర్షిక క్రింద చూపాలి.

ఉదా : దయానిధి కంపెనీ లిమిటెడ్ వారి దిగువనీయబడిన అంకణా 31-3-2000 నాటిది.

	డెబిట్	క్రెడిట్
అధికృత మూలధనము		
2000 లు రూ.100 విలువగల ఆధికృతపు వాటాలు రూ. 1/- విలువ		
గల 5,00,000 ఈక్విటి వాటాలు		
1000 ఆధిక్యపువాటాలు వాటా 1కి రూ. 100 చొప్పున		1,00,000
3,50,000 ఈక్విటి వాటాలు వాటా 1కి రూ. 1/- చొప్పున		3,50,000
సాధారణ రిజర్వు		25,000
ప్రారంభసరుకు	85,000	
ఋణగ్రస్తులు, ఋణదాతలు	82,000	43,150
వసూలు హుండీలు	12,000	
లాభనష్టాల ఖాతా		5,000
ఆవరణలు	1,00,000	
యంత్రాలు	1,00,000	
ఫర్నిచర్	13,000	

పెట్టుబడులు	25,000	
మోటారు లారీలు	22,000	
చేతిలో నగదు	520	
బ్యాంకులో నగదు	1,22,640	
చెల్లించిన వడ్డీ	5,200	
కొనుగోళ్ళు అమ్మకాలు	2,20,000	3,59,550
కొనుగోలు రవాణా	2,200	
అమ్మకపు రవాణా	1,880	
వేతనాలు	32,000	
రాని బాకీలు	1,060	
జీతాలు	7,200	
కమీషన్	6,300	
భీమారేట్లు	3,200	
కార్యాలయపు ఖర్చులు	8,500	
ప్రాథమిక ఖర్చులు	10,350	
గుడ్‌విల్	22,650	
	8,82,700	**8,82,700**

సర్దుబాట్లు :

1. ముగింపు సరుకు రూ. 96,000
2. తరుగుదల
   ఎ) యంత్రాలపై 10% సంవత్సరానికి (1999 సెప్టెంబరు 30న కొనుగోలు చేసిన కొత్తయంత్రాలు రూ. 25,000)
   బి) ఫర్నిచరుపై 5%
   సి) మోటారు లారీపై 20%
3. ఋణగ్రస్తులపై 5% సంశయాత్మక బాకీలను ఏర్పాటు చేయండి.
4. ప్రాథమిక ఖర్చులలో సగం మొత్తాన్ని, గుడ్‌విల్‌లో మూడో వంతు తీసివేయండి.
5. ఆదాయపు పన్ను కోసం ఏర్పాటు రూ.న 3,240
6. సాదారణ రిజర్వును రూ. 5,000 మళ్ళించండి
7. ఆధిక్యపు వాటాలపై 8% చొప్పున, ఈక్విటి వాటాలపై 10% చొప్పున డివిడెండ్లు చెల్లించాలని ప్రతిపాదన.

పై వివరములలో వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా, లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయుము.

జవాబు :

దయానిధి కంపెనీ లిమిటెడ్

2000 మార్చి 31తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr **Cr**

వివరములు		మొత్తం	వివరములు	మొత్తం
To ప్రారంభసరుకు		85,000	By అమ్మకాలు	3,59,550
To కొనుగోళ్ళు		2,20,000	By ముగింపు సరుకు	96,000
To కొనుగోలు రవాణా		2,200		
To వేతనాలు		32,000		
To స్థూల లాభము		1,16,350		
		4,55,550		**4,55,550**
To తరుగుదల			By స్థూల లాభము	1,16,350
యంత్రాలపై	8750			
ఫర్నిచర్‌పై	650			
మోటారు లారీపై	4400	13,800		
To రాని బాకీల నిధి		4,100		
To గుడ్‌విల్		7,550		
To అమ్మకపు రవాణా		1,880		
To ప్రాథమిక ఖర్చులు		5,175		
To జీతాలు		7,200		
To కమీషన్		6,300		
To భీమారేట్లు		3,200		
To చెల్లించిన వడ్డీ		5,200		
To కార్యాలయం ఖర్చులు		8,500		
To ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాటు		3,240		
To నికర లాభము		49,145		

		1,16,350		**1,16,350**

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr				Cr
To సాదారణ రిజర్వు		5,000	By తెచ్చిన నిల్వ	5,000
To ప్రతిపాదిత డివిడెండ్లు			By నికర లాభము (ప్రస్తుతం సం॥ లాభం)	49,145
ఆధిక్యపు వాటాలు	8000			
ఈక్విటి వాటాలు	35000	43,000		
To మిగులు (ఆస్తిఅప్పుల పట్టీకి మళ్ళింపు)6,145				
		54,145		**54,145**

దయానిధి కంపెనీ లిమిటెడ్

2000 మార్చి 31 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు		**మొత్తం**	**ఆస్తులు**		**మొత్తం**
వాటా మూలధనము			స్థిరాస్తులు		
అధీకృత మూలధనము			గుడ్‌విల్	22650	
వాటా 1 టికి రూ 100 విలువగల			తీ॥ తగ్గింపు	7550	15,100
ఆధీక్యపు వాటాలు		2,00,000	యంత్రాలు	100000	
వాటా 1టికి కూ 1/- విలువగల			తీ॥ తరుగుదల	8750	91,250
500000 ఈక్విటీ వాటాలు		5,00,000	ఫర్నిచరు	13000	
జారీ, చందా తీరిన మూలధనము			తీ॥ తరుగుదల	650	12,350
వాటా 1 టికి రూ 100 విలువగల			మోటారు లారీ	22000	
1000 ఆధిక్యపు వాటాలు		1,00,000	తీ॥ తరుగుదల	4400	17,600
వాటా 1 టికి రూ. 1/- విలువ గల			ఆవరణలు		1,00,000
350000 ఈక్విటీ వాటాలు		3,50,000	పెట్టుబడులు		25,000
రిజర్వులు మిగుళ్ళు			**ప్రస్తుత ఆస్తులు, ఋణాలు**		
సాధారణ రిజర్వు	25000		అడ్వాన్సులు		
కూ॥ అదనంగా చేర్చింది	5000	30,000	**A** ప్రస్తుత ఆస్తులు		
లాభనష్టాల ఖాతా		6,145	ముగింపు సరుకు		96,000

హామీగల ఋణాలు	-	ఋణగ్రస్తులు	82000	
హామీలేని ఋణాలు	-	తీ॥ రానిబాకీలనిధి	4100	77,900
ప్రస్తుత అప్పులు ఏర్పాటు				
A ప్రస్తుత అప్పులు		చేతిలో నగదు		520
ఋణదాతలు	43,150	బ్యాంకులో నగదు		1,22,640
B ఏర్పాట్లు		**B** ఋణాలు & అడ్వాన్సులు		
ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాట్లు	3,240	వసూలు హుండీలు		12,000
ఆధిక్యపు వాటాలపై ప్రతిపాదించిన		చిల్లర వ్యయాలు		
డెవిడెండు	8,000	ప్రాధమిక ఖర్చులు	10,350	
ఈక్విటి వాటాలపై ప్రతి పాదిత డివిడెండ్లు	35,000	తీ ॥ రద్దుచేసినవి	5,175	5,175
	5,75,535			**5,75,535**

ఉదా : రాజా ఎర్త్ మూవర్స్ కంపెనీ అధికృత మూలధనము రూ. 8,00,000 ఇందులో రూ. 4,00,000లు 8% రూ. 100 ఆధిక్యపు వాటాలలో ఉంది. ఈక్విటి వాటాలు 3,200 వాటాలపై రూ. 75 చొప్పున పిలువగా చెల్లింపయినాయి.

2002 డిసెంబరు 31న అంకణా

డెబిట్ నిల్వలు		**క్రెడిట్ నిల్వలు**	
భూములు, భవనాలు (ఖరీదు)	3,57,400	ఈక్విటి వాటాలు	2,40,000
ప్రాంటు యంత్రాలు (ఖరీదు)	1,94,000	ఆదిక్యపు వాటాలు	4,00,000
గుడ్‌విల్	2,00,000	8% డిబెంచర్లు	1,60,000
కొనుగోళ్ళు	10,11,196	రాని బాకీల నిధి	6,904
అమ్మకపు ఖర్చులు	33,248	లాభనష్టాల ఖాతా (31.12.2001)	65,800
పంపిణీ ఖర్చులు	20,500	అమ్మకాలు	13,62,896
బ్యాంకు ఖర్చులు	2,516	బదిలీ ఫీజు	216
ప్రారంభపు ఖర్చులు	10,320	వాటా ప్రీమియం	40,000
పెట్టుబడులు	1,68,000	తరుగుదల ఏర్పాటు (31.12.2001న)	
ఇతర పెట్టుబడులు	60,000	భూమి భవనాలపై	15,200
సరుకు (31.12.2001)	2,59,700	ప్లాంటు యంత్రాలపై	36,800
ఋణగ్రస్తులు	2,18,080	సాధారణ రిజర్వు	80,000

నిర్వహణ ఖర్చులు	25,160	ఋణదాతలు	71,304
ఆఫీసు ఖర్చులు	17,440	బ్యాంకు ఓ.డి	90,680
		పెట్టుబడులపై ఆదాయం	7,760
	25,77,560		**25,77,560**

అంకణా మరియు క్రింది సర్దుబాట్లు ఆధారముతో కంపెనీ ముగింపు లెక్కలు తయారు చేయుము.

సర్దుబాట్లు :-

1. తరుగుదల ఏర్పాటు చేయండి.

   భూములు, భవనాలపై రూ. 7,148

   ప్లాంటు యంత్రాలపై రూ. 19,400
2. ఋణగ్రస్తులపై రాని బాకీల నిధిని 5% పెంచండి.
3. 31.12.2002న సరుకు రూ. 2,50,800
4. ఈక్విటి వాటాల మీద 10% డివిడెండు ప్రకటించడమైనది.
5. రూ. 5,000 సాధారణ రిజర్వును బదిలీ చేయండి.

రాజీ ఎర్త్ మూవర్స్ కంపెనీ లిమిటెడ్ 31.12.2002తో

అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వర్తక లాభనష్టాల ఖాతా

Dr			Cr
To ప్రారంభ సరుకు	2,59,700	By అమ్మకాలు	13,62,896
To కొనుగోళ్ళు	10,11,196	By ముగింపు సరుకు	2,50,800
To స్థూల లాభము	3,42,800		
	16,13,696		16,13,696
To నిర్వహణ ఖర్చులు	25,160	By స్థూల లాభము	3,42,800
To కార్యాలయం ఖర్చులు	17,440	By బదిలీ ఫీజు	216
To బ్యాంకు చార్జీలు	2,516	By పెట్టుబడులపై ఆదాయం	7,760
To అమ్మకపు వ్యయాలు	33,248		
To పంపిణీ వ్యయాలు	20,500		

To తరుగుదల			
భూమి భవనాలు	7,148		
ప్లాంటు యంత్రాలు	19,400		
To డిబెంచర్లపై వడ్డీ (1,60,000×8/100)	12,800		
To రాని బాకీలపై ఏర్పాటు			
(2,18,080×5/100) 10,904			
తీ॥పాత రిజర్వు 6,904	4,000		
To నికర లాభము	2,08,564		
	3,50,776		**3,50,776**

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr			Cr
To సాధారణ రిజర్వును మళ్ళించినది.	5,000	By తెచ్చిన నిల్వ (గత సంవత్సరం లాభం)	65,800
To అధిక్యపు వాటాలపై డివిడెండు		By నికర లాభం	
(4,00,000×8/100)	32,000	(ప్రస్తుత సంవత్సరం లాభం)	2,08,564
To ఈక్విటి వాటాలపై డివిడెండు			
(2,40,000×10/100)	24,000		
To మిగులు (ఆస్తి అప్పుల పట్టీకి			
మళ్ళించింది)	2,13,364		
	2,74,364		**2,74,364**

రాజా ఎర్త్ మూవర్స్ కంపెనీ లిమిటెడ్

31.12.2002 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం
వాటా మూలధనము		స్థిర ఆస్తులు	
అధికృత మూలధనము			
4,000 ఆధిక్యపు వాటాలు రూ. 100		గుడ్‌విల్	2,00,000
చొప్పున	4,00,000	భూములు భవనాలు	357400

4,000 ఈక్విటి వాటాలు రూ. 100			తీ॥తరుగుదల	23348	3,35052
చొప్పున		4,00,000	(15200+7148)		
జారీ చేసిన, చందా అయిమూలధనము			ప్లాంటుయంత్రాలు	194000	
8% 4000 ఆధిక్యపు వాటాలు రూ. 100			తీ॥తరుగుదల	56200	1,37,800
చొప్పున		4,00,000	(36800+19400)		
3,200 ఈక్విటి వాటాలు రూ. 100			పెట్టుబడులు		1,68,000
చొప్పున		3,20,000	ఇతర పెట్టుబడులు		60,000
చెల్లించిన మూలధనము			ప్రస్తుత ఆస్తులు, ఋణాలు అడ్వాన్సులు		
4000 8% ఆధిక్యపు వాటాలు		4,00,000	**A** ప్రస్తుత ఆస్తులు		
3,200 ఈక్విటి వాటాలు రూ. 75			ముగింపు సరుకు		2,50,800
చొప్పున చెల్లించినవి		2,40,000	ఋణగ్రస్తులు	218080	
రిజర్వులు, మిగులు			తీ॥రాని బాకీల నిధి	10904	2,07,176
సాదారణ రిజర్వు	80000		చిల్లముల్లర వ్యయాలు		
కూ॥ మళ్ళించినది	5000	85,000	ప్రాధమిక ఖర్చులు		10,320
వాటా ప్రీమియం		40,000			
లాభనష్టాల ఖాతా		2,13,364			
హామీగల ఋణాలు					
8% డిబెంచర్లు	1,60,000				
కూ॥చెల్లించవలసిన వడ్డీ	12800	1,72,800			
బ్యాంకు ఓవరడ్రాఫ్ట్		90,680			
హామీలేని ఋణాలు					
ప్రస్తుత అప్పులు ఏర్పాట్లు					
ప్రస్తుత అప్పులు, ఋణదాతలు		71,304			
ఏర్పాట్లు					
అధికృత వాటాలపై ప్రతిపాదిత డివిడెండు		32,000			
ఈక్విటి వాటాలపై ప్రతిపాదిత డివిడెండు		24,000			
		13,69,148			**13,69,148**

Chapter - 14

ఉదా : 2003 డిసెంబరు 31నాడు కావేరి ఇంజనీరింగ్ కంపెనీ యొక్క అంకణా దిగువ విధంగా ఉంది.

వివరాలు	డెబిట్	క్రెడిట్
మూలధనము		12,00,000
రిజర్వునిధి		4,00,000
ఋణగ్రస్థులు, ఋణదాతలు	4,00,000	60,000
స్థిర ఆస్తులు	6,00,000	
కొనుగోళ్ళు అమ్మకాలు	10,00,000	18,00,000
వేతనాలు	6,00,000	
ఎస్టాబ్లిష్ మెంట్	1,00,000	
సరుకు (1.1.2003)	4,00,000	
ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు	6,00,000	
డివిడెండు ఈక్వలైజేషన్ నిధి		2,00,000
ఆదాయపు పన్ను చెల్లింపు	2,00,000	
ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాటు (1.1.2003)		4,00,000
మధ్యకాలక డివిడెండు	1,00,000	
వడ్డీ		50,000
పనివారి ప్రావిడెండు ఫండు		50,000
గుడ్‌విల్	5,60,000	
లాభనష్టాల ఖాతా		4,00,000
	45,60,000	45,60,000

సర్దుబాట్లు :

1. 31. 12. 2003 సరుకు నిల్వ రూ. 8,00,000
2. స్థిరాస్తులపై రూ. 30,000 తరుగుదల ఏర్పాటు చేయండి.
3. ఆదాయపు పన్ను కోసం 31.12.2003 రూ.1,00,000 ఏర్పాటు చేయండి.
4. నికర లాభములో 10% రిజర్వు నిధికి మళ్ళించండి.

పై వివరములలో ముగింపు లెక్కలు తయారు చేయుము.

జవాబు :

31.12.2003తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి

కావేరీ ఇంజనీరింగ్ వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr			Cr
వివరము	మొత్తం	వివరము	మొత్తము
To ప్రారంభ సరుకు	4,00,000	By అమ్మకాలు	18,00,000
To కొనుగోళ్ళు	10,00,000	By ముగింపు సరుకు	8,00,000
To వేతనాలు	6,00,000		
To స్థూల లాభము	6,00,000		
	26,00,000		26,00,000
To ఎస్టాబ్లిష్ మెంటు	1,00,000	By స్థూల లాభము	6,00,000
To తరుగుదల	30,000	By వడ్డీ ఖాతా	50,000
To ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాటు	1,00,000		
To నికర లాభము	4,20,000		
	6,50,000		**6,50,000**

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr			Cr
To ఆదాయపు పన్ను చెల్లింపు	2,00,000	By తెచ్చిన నిల్వ	4,00,000
To మధ్యకాలిక డివిడెండు	1,00,000	By నికర లాభము	4,20,000
To రిజర్వునిధి (4,20,000పై 10%)	42,000	By ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాటు	4,00,000
To మిగులు (ఆస్తి అప్పుల పట్టీకి మళ్ళింపు,	8,78,000		
	12,20,000		**12,20,000**

31.12.2003 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టి

అప్పులు	మొత్తం	ఆస్తులు	మొత్తం
వాటా మూలధనము		స్థిరాస్తులు	

చెల్లించిన మూలధనము	12,00,000	గుడ్‌విల్	5,60,000
రిజర్వులు మరియు మిగుళ్ళు		స్థిరాస్తులు 6,00,000	
రిజర్వు నిధి (4,00,000+42,000)	4,42,000	తీ ။తరుగుదల 30,000	5,70,000
డివిడెండు ఈక్విలైజేషన్ నిధి	2,00,000	పెట్టుబడులు	
లాభనష్టాల ఖాతా	8,78,000	ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు	6,00,000
హామీల ఋణాలు		ప్రస్తుత ఆస్తులు మరియు అడ్వాన్సులు	
హామీ లేని ఋణాలు		**A** ప్రస్తుత ఆస్తులు	
ప్రస్తుత అప్పులు ఏర్పాట్లు ఋణదాతలు	60,000	ముగింపు సరుకు	8,00,000
'బి' ఏర్పాట్లు		ఋణగ్రస్థులు	4,00,000
ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాట్లు	1,00,000	'బి' ఋణాలు అడ్వాన్సులు	
పనివారి ప్రావిడెండు నిధి	50,000	చిల్లర వ్యయాలు	
	29,30,000		**29,30,000**

ఉదా :- 2002 డిసెంబరు 31 నాటి గూడ్స్ టాన్స్ పోర్ట్స్ & కో పుస్తకాలలోని నిల్వలు క్రింది విధంగా ఉన్నాయి

డిబిట్ నిల్వలు	**రూ.**	**క్రెడిట్ నిల్వలు**	**రూ.**
వర్తకపు ఋణగ్రస్థులు	60,000	ఈక్విటి వాటా మూలధనం	1,00,000
డిస్కౌంటు	2,000	వాటా 1టికి రూ.100 చొప్పున 12% ఆధిక్యపు	
పిలుపు బకాయిలు	3,000	వాటా మూలధనం	50,000
డైరెక్టర్ల ఫీజు	5,000	వాటా 1టికి రూ. 100	
ఆడిట్ ఫీజు	3,000	సాధారణ రిజర్వు	30,000
చెల్లించిన పన్ను (2001సం॥ నాటిది)	32,000	లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా	40,000
డిబెంచర్లపై వడ్డీ	3,250	క్లైమ్ చేయని డివిడెండు	5,000
ఆధిక్యపు మూలధనంపై డివిడెండ్ (2001)	6,000	వాటా ప్రీమియం	10,000
మధ్య కాలపు డివిడెండ్	10,000	వర్తకపు ఖాతా నిల్వ	1,80,000
1.1.2002 నాటి సరుకు	60,000	13% డిబెంచర్లు (30.6.02న జారీ చేసినది)	50,000
ముందుగా చెల్లించిన పన్ను			
(2002 సంవత్సరానికి)	5,000	బదిలీ రుసుము	1,500
భవనాలు (ఖరీదు 2,00,000)	1,75,000	1.1.2002 నాటి పన్ను ఏర్పాటు	30,000

యంత్రాలు (31.12.2001 నాటకపు		ఋణదాతలు	28,000
దల(రూ. 10,000)	60,000	డిస్కౌంటు	3,000
ఫర్నిచర్	10,000		
ప్రాథమిక ఖర్చులు	4,000		
గుడ్‌విల్	40,000		
సిబ్బంది ఖర్చులు	26,000		
అద్దె రేట్లు భీమా	2,500		
నగదు, బ్యాంకు నిల్వ	20,750		
	5,27,500		**5,27,500**

31.12.2002తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి లాభనష్టాల ఖాతా ఆస్తి అప్పుల పట్టీని క్రింది సర్దుబాట్లను పరిగణలోనికి తీసుకొని తయారు చేయుము.

సర్దుబాట్లు :-

1. తరుగుదల ఏర్పాటు
    1. యంత్రాల ఖరీదుపై 10%
    2. భవనాలు తగ్గించిన విలువపై 5%
    3. ఫర్నిచర్ మీద 2%

బి. ప్రాథమిక ఖర్చులు రూ. 1000/- రద్దు చేయుము.

సి. 2001 సంవత్సరానికి పన్ను బాధ్యత లేదు. 2002 సంవత్సరానికి రూ. 50,000 పన్ను ఏర్పాటు చేయవలయును.

డి. డైరెక్టర్లు క్రింది విధంగా నిర్ణయించినారు.

1. సాధారణ రిజర్వుకు బదిలీ రూ. 6,000/-
2. ఈక్విటి మూలధనంపై తుది డివిడెండు 10%

ఇ. కంపెనీ యొక్క అధికృత మూలధనము 20,000 ఈక్విటి వాటాలు వాటా 1టికి రూ. 10 చొప్పున 500 ఆధిక్యపు వాటాలు వాటా 1టికి రూ. 100 చొప్పున వీటిలో 10,000 ఈక్విటి వాటాలు 500 ఆధిక్యపు వాటాలు జారీ అయినాయి.

జవాబు :

31.12.2002 తేదితో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి గూడ్స్ ట్రాన్స్‌పోర్ట్స్ & కో వారి లాభనష్టాల ఖాఖా

Dr			**Cr**
	రూ.		**రూ.**

To సిబ్బంది ఖర్చులు	26,000	By స్థూల లాభము	1,80,000
To డిస్కౌంటు	2,000	By బదిలీ రుసుము	1,500
To డైరెక్టర్ల ఫీజు	5,000	By డిస్కౌంటు	3,000
To ఆడిట్ ఫీజు	3,000		
To డిబెంచర్ల పై వడ్డీ	3,250		
To తరుగుదల			
యంత్రాలపై (60,000+10,000)	7,000		
70,000×10/100			
భవనాలపై 5% తగ్గించిన విలువపై	8,750		
(1,75,000×5/100			
ఫర్నిచర్ పై	200		
To ప్రాథమిక ఖర్చులు రద్దు	1,000		
To అద్దె రేట్లు భీమా	2500		
To ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాటు	50,000		
To నికర లాభము	75,800		
	1,84,500		**1,84,500**

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr			Cr
To సాధారణ రిజర్వును మళ్ళించినది	6,000	By తెచ్చిన నిల్వ (గత సం॥)	40,000
To చెల్లించిన ఆదాయపు పన్ను			
(32,000 - 30,000)	2,000	By నికర లాభము (ప్రస్తుత సంవత్సరం)	75,800
To మధ్య కాలిక డివిడెండ్	10,000		
To ఈక్విటి వాటాలపై			
ప్రతి పాదిత డివిడెండ్	10,000		
To ఆధిక్యపు మూలధనం డివిడెండ్ 2001	6,000		
ప్రతిపాదిత డివిడెండ్	6,000		
To మిగులు (ఆస్తి అప్పుల పట్టీకి మళ్ళింపు)	75,800		
	1,15,800		**1,15,800**

31.12.2002 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టి

Dr **Cr**

అప్పులు		రూ.	ఆస్తులు		రూ.
వాటా మూలధనము			స్థిరాస్తులు		40,000
అధీకృత మూలధనము			గుడ్‌విల్		
500 ఆదిక్యపు వాటాలు రూ.100 చొప్పున		50,000	భవనాలు	2,00,000	
20,000 ఈక్విటి వాటాలు రూ.10 చొప్పున		2,00,000	తీ॥తరుగుదల	33,750	1,66,250
జారీ,చందా,చెల్లించిన మూలధనము			యంత్రాలు	60,000	
12% 500 ఆధిక్యపు వాటాలు రూ.100 చొ॥		50,000	తీ॥తరుగుదల	7000	53,000
10,000 ఈక్విటి వాటాలు రూ. 10 చొప్పున			ఫర్నిచర్	10,000	
	1,00,000		తీ॥తరుగుదల	200	9,800
తీ॥పిలుపు బకాయిలు	3000	97,000	పెట్టుబడులు, ప్రస్తుత ఆస్తులు, ఋణాలు,		
రిజర్వులు మిగుళ్ళు			అడ్వాన్సులు,		
వాటా ప్రీమియం		10,000	ప్రస్తుత ఆస్తులు		
సాధారణ రిజర్వు	30,000		ముగింపు సరుకు		60,000
కూ॥మళ్ళించింది	6,000	36,000	ఋణగ్రస్థులు		60,000
లాభనష్టాల ఖాతా		75,800	నగదు బ్యాంకు నిల్వ		20,750
హామీగల ఋణాలు			అప్పులు అడ్వాన్సులు		
13% డిబెంచర్లు		50,000	ముందు చెల్లించిన పన్ను (2002)		5,000
హామీలేని ఋణాలు			చిల్లర వ్యయాలు		
ప్రస్తుత అప్పులు ఏర్పాట్లు, ప్రస్తుత అప్పులు			ప్రాధమిక ఖర్చులు	4000	
ఋణదాతలు		28,000	తీ॥రద్దు చేసినది	1000	3,000
క్లైమ్ చేయు డివిడెండ్		5,000			
ఏర్పాట్లు					
ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాటు		50,000			
ఈక్విటి వాటాలపై ప్రతిపాదిత డివిడెండ్		10,000			
ఆదిక్యపు వాటాలపై ప్రతిపాదిత డివిడెండ్		6,000			

	4,17,800	4,17,800

ఉదా : 1999 జూన్ 30న గంగ, యమున కంపెనీ లిమిటెడ్ వారి అంకణా దిగువ విధంగా ఉంది. అంకణా మరియు ఇతర సమాచారముతో ముగింపు లెక్కలు తయారు చేయుము.

అంకణా

వివరములు	డెబిట్	క్రెడిట్
అధికృత మూలధనము		
రూ. 10 విలువగల 50,000 వాటాలు		5,00,000
చందా మూలధనము		
రూ. 10 విలువగల 10,000 వాటాలు		1,00,000
పిలుపు బకాయిలు	6,400	
భూమి	10,000	
భవనాలు	25,000	
ప్లాంటు యంత్రాలు	15,000	
ఫర్నిచర్ బిగింపులు	3,200	
కొనుగోలు రవాణా	2,300	
వేతనాలు	21,400	
జీతాలు	4,600	
రాని బాకీల నిధి (1.7.1998)		1,400
అమ్మకాల వాపసులు మరియు అమ్మకాలు	1700	80,000
బ్యాంకు చార్జీలు	100	
బొగ్గు గ్యాసు, నీరు	700	
రేట్లు మరియు పన్నులు	800	
ప్రాథమిక ఖర్చులు	500	
కొనుగోలు మరియు వాపసులు	50,000	3,400
వసూలు హుండీలు, చెల్లింపు హుండీలు	1,200	1,000
డిబెంచర్ల జారీపై డిస్కౌంటు	1,000	
సాధారణ ఖర్చులు	1900	
ఋణగ్రస్తులు, ఋణదాతలు	42,800	13,200

నిల్వ సరుకు (1.7.1998)	25,000	
అగ్ని భీమా	400	
చేతిలో నగదు మరియు బ్యాంకులో నగదు	15,500	
వాటా ప్రీమియం		6,000
సాధారణ రిజర్వు		24,000
డిస్కౌంటు	500	1000
	2,30,000	**2,30,000**

సర్దుబాట్లు :-

1. భవనాలపై 22 శాతం, ప్లాంటు యంత్రాలపై 10% చొప్పున ఫర్నిచరు మరియు బిగింపులపై 10% చొప్పున తరుగుదల ఏర్పాటు చేయాలి.
2. ఋణగ్రస్తులపై రాని బాకీల నిధి 5% ఏర్పాటు చేయండి.
3. అసమాప్త అగ్ని భీమా రూ. 120/-
4. చెల్లించవలసిన క్రింది ఖర్చులను తగు ఏర్పాటు చేయాలి. వేతనాలు రూ.3200/-, జీతాలు రూ. 500/-రేట్ల పన్నులు రూ. 235/-
5. ప్రాధమిక ఖర్చులు పూర్తి రద్దు చేయాలి.
6. 30 జూన్, 1999న ఉన్న సరుకు విలువ రూ. 30,000/-

గంగ, యమున కంపెనీ లిమిటెడ్ వారి 31.12.1999లో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వర్తక లాభనష్టాల ఖాతా

Dr **Cr**

To ప్రారంభ సరుకు		25,000	By అమ్మకాలు	80,000	
To కొనుగోళ్ళు	50,000		తీ॥ వాపసులు	1,700	78,300
తీ॥వాపసులు	3,400	46,600	By ముగింపు సరుకు		30,000
To కొనుగోలు రవాణా		2,300			
To వేతనాలు	21,400				
కూ॥చెల్లించవలసినది	3,200	24,600			
To బొగ్గు గ్యాసునీరు		700			
To స్థూల లాభము		9,100			

		1,08,300		**1,08,300**
To జీతాలు	4,600		By స్థూల లాభము	9,100
కూ॥చెల్లించవలసినది	500	5,100	By డిస్కౌంటు	1,000
To రాని బాకీల నిధి (2140-1400)		740	By నికర నష్టం (లాభనష్టాల వినియోగిత	
To బ్యాంకు చార్జీలు		100	ఖాతాను మళ్ళింపు)	2,500
To రేట్లు మరియు పన్నులు	800			
కూ॥ చెల్లించవలసినది	235	1,035		
To సాధారణ ఖర్చులు		1900		
To అగ్ని భీమా	400			
తీ॥ ముందు చెల్లించినది	120	280		
To తరుగుదల				
భవనాలపై	625			
ప్లాంటు యంత్రాలపై	1500			
ఫర్నిచర్ బిగింపు	320	2,445		
To ప్రాధమిక ఖర్చులు		500		
To డిస్కౌంటు		500		
		12,600		**12,600**

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr			Cr
To నికర నష్టము (ప్రస్తుత సం॥నష్టము)	2500	By తెచ్చిన నిల్వ (గత సం॥ లాభం)	
		By లోటు (ఆస్తి అప్పుల పట్టీకి మళ్ళింపు)	2500
	2,500		**2,500**

గంగ, మంగ లిమిటెడ్ వారి 31.12.1999 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టి

అప్పులు	**రూ**	**ఆస్తులు**	**రూ**
వాటా మూలధనము		స్థిరాస్తులు	

అధికృత మూలధనము			భూమి		10,000
వాటా 1టికి రూ.10 విలువ			భవనాలు	25,000	
గల 50,000 వాటాలు		5,00,000	తీ॥ తరుగుదల	625	24,375
జారీ, చందా చెల్లించిన మూలధనము			ప్లాంటు యంత్రాలు	15,000	
వాటా 1టికి రూ.10 ప్రకారం 10,000			తీ॥తరుగుదల	1500	13,500
వాటాలు	1,00,000		ఫర్నిచర్ & ఫిక్చర్లు	3200	
తీ॥ పిలుపు బకాయిలు	6400	93,600	తీ॥తరుగుదల	320	2,880
రిజర్వులు మిగుళ్ళు			పెట్టుబడులు		
వాటా ప్రీమియం		6,000	**ప్రస్తుత ఆస్తులు, ఋణాలు, అడ్వాన్సులు**		
సాధారణ రిజర్వు	24,000		ఎ ప్రస్తుత ఆస్తులు		
తీ॥లాభనష్టాల డెబిట్ నిల్వ	2500	21,500	ముగింపు సరుకు		30,000
హామీగల ఋణాలు			ఋణగ్రస్థులు	42,800	
హామీలేని ఋణాలు					
ప్రస్తుత అప్పులు ఏర్పాట్లు			తీ॥రాని బాకీల నిధి	2140	40,660
ఎ ప్రస్తుత అప్పులు			చేతిలో మరియు బ్యాంకులో నగదు		15,500
చెల్లింపు హుండీలు		1,000	బి ఋణాలు అడ్వాన్సులు		
ఋణ దాతలు		13,200	వసూలు హుండీలు		1200
చెల్లించవలసిన వ్యయాలు			ముందుగా చెల్లించిన భీమా		120
వేతనాలు	3200		చిల్లర వ్యయాలు		
జీతాలు	500		ప్రాథమిక ఖర్చులు	500	
రేట్లు పన్నులు	235	3,935	తీ॥రద్దు చేసినవి	500	
బి ఏర్పాట్లు			డిబెంచర్ల జారీపై డిస్కౌంటు		1,000
		1,39,235			**1,39,235**

ఉదా :- బెంగాల్ కోల్ కంపెనీ లిమిటెడ్ ఒక్కొక్కటి రూ. 10/- ఈక్విటి వాటాల రూ. 30,00,000ల అధీకృత మూల ధనముతో నమోదు అయింది. 31.12.2000 నాటి వారి పుస్తకాలలోని నిల్వలు దిగువ విధంగా ఉన్నాయి.

కొనుగోళ్ళు	9,25,000	1.1.2000న సరుకు	3,75,000

వేతనాలు	4,24,325	గుడ్విల్	1,00,000
ఉద్పాదక ఖర్చులు	65,575	చేతిలో నగదు	28,750
జీతాలు	70,000	బ్యాంకులో నగదు	1,99,500
రానిబాకీలు	10,550	చందా అయి పూర్తిగా చెల్లించిన మూలధనం	20,00,000
డైరెక్టర్ల ఫీజులు	31,125	లాభనష్టాల ఖాతా (Cr)	72,500
చెల్లించిన డిబెంచర్లపై వడ్డీ	45,000	6% డిబెంచర్లు	15,00,000
ప్రాధమిక ఖర్చులు	25,000	వివిధ ఋణదాతలు	2,90,000
పిలుపు బకాయిలు	37,500	చెల్లింపు బిల్లులు	1,67,500
ప్లాంటు యంత్రాలు	15,00,000	అమ్మకాలు	20,75,000
ఆవరణలు	16,50,000	సాధారణ రిజర్వు	1,25,000
చెల్లించిన మధ్యకాలిక డివిడెండు	1,87,500		
ఫర్నిచర్, ఫిక్చర్లు	35,000		
వివిధ ఋణగ్రస్థులు	4,36,000		
సాధారణ ఖర్చులు	84,175		

క్రింది సర్దుబాట్లు చేస్తూ 2000 డిసెంబరు 31తో అంతమయ్యే సంవత్సరమునకు వర్తక, లాభనష్టాల ఖాతా మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీ తయారు చేయుము.

1. ప్లాంటు యంత్రాలపై 10% తరుగుదల
2. డిబెంచర్లపై వడ్డీ అర్ధ సంవత్సరమునకు ఏర్పాటు చెయ్యాలి.
3. రాని సంశయాత్మక బాకీలను నిధిని రూ. 4250/- ఏర్పాటు చెయ్యాలి.
4. డిసెంబరు 31, 2000 నాటి సరుకు 4,55,000/-
5. మూలధనముపై 6% తుది డివిడెండు ఏర్పాటు చేయాలి.
6. ప్రారంభ ఖర్చుల నుండి రూ. 2500 రద్దు చేయాలి.

జవాబు :

బెంగాల్ కోల్ కంపెనీ వారి 31.12.2000తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వర్తక లాభనష్టాల ఖాతా

Dr			**Cr**
To ప్రారంభ సరుకు	3,75,000	By అమ్మకాలు	20,75,000

To కొనుగోళ్ళు	9,25,000	By ముగింపు సరుకు	4,55,000
To వేతనాలు	4,24,325		
To ఉద్పాదక వ్యయాలు	65,575		
To స్థూల లాభము	7,40,100		
	25,30,000		**25,30,000**
To జీతాలు	70,000		
To సాధారణ ఖర్చులు	84,175		
To డైరెక్టర్ల ఫీజు	31,125		
To డిబెంచర్లపై వడ్డీ 45,000			
మా॥చెల్లించవలసిన వడ్డీ 45000	90,000		
To రాని బాకీలు	10,550		
To రాని బాకీల నిధి	4,250		
To ప్రారంభ ఖర్చులు	2500		
To ప్లాంటు యంత్రాలపై తరుగుదల	1,50,000		
To నికర లాభం	2,97,500		
	7,40,100		**7,40,100**

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr			Cr
To మధ్యకాలిక డివిడెండు	1,87,500	By తేల్చిన నిల్వ (గత సం॥లాభం)	72,500
To ప్రతి పాదిత డివిడెండు (6%)	1,17,750	By నికర లాభం (ప్రస్తుత సం॥లాభము)	2,97,500
To మిగులు (ఆస్తిఅప్పుల పట్టికి మళ్ళింపు)	64,750		
	3,70,000		**3,70,000**

బెంగాల్ కోత కంపెనీ వారి 31.12.2000 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ.**	**ఆస్తులు**	**రూ.**
వాటా మూలధనం		స్థిరాస్తులు	
అధికృత మూలధనము		గుడ్‌విల్	1,00,000

3,00,000 ఈక్విటి వాటాలు			ఆవరణలు		16,50,000
వాటా 1టికి రూ.10 విలువ		30,00,000	ప్లాంటు యంత్రాలు	15,00,000	
జారీ, చందా మూలధనము			తీ॥తరుగుదల	1,50,000	13,50,000
వాటా 1కిరూ.10/-ల			ఫర్నిచర్ ఫిక్చర్లు		35,000
2,00,000 వాటాలు		20,00,000	ప్రస్తుత ఆస్తులు, ఋణాలు, అడ్వాన్సులు		
చెల్లించిన మూల ధనము					
ఒక్కొక్క వాటాపై రూ. 10/- చొప్పున					
2,00,000 వాటాల		2,00,000			
తీ॥ పిలుపు బకాయిలు	37,500	19,62,500	ఎ ప్రస్తుత ఆస్తులు		
రిజర్వులు మిగుళ్ళు			ముగింపు సరుకు		4,55,000
సాధారణ రిజర్వు		1,25,000	ఋణగ్రస్తులు	4,36,000	
లాభనష్టాల ఖాతా		64,750	తీ॥రాని బాకీల నిధి	4250	4,31,750
హామీగల ఋణాలు			చేతిలో నగదు		28,750
6% డిబెంచర్లు	15,00,000		బ్యాంకులో నగదు		1,99,500
కూ॥చెల్లించవలసిన వడ్డీ	45,000	15,45,000	బి ఋణాలు అడ్వాన్సులు		
హామీలేని ఋణాలు			చిల్లరవ్యయాలు		
ప్రస్తుత అప్పులు ఏర్పాట్లు			ప్రాధమిక ఖర్చులు	25,000	
ఎ ప్రస్తుత అప్పులు			తీ॥రద్దు చేసినది	2500	22,500
ఋణదాతలు		2,90,000			
చెల్లింపు బిల్లులు		1,67,500			
బి ఏర్పాట్లు					
ప్రతిపాదిత డివిడెండ్లు		1,17,750			
		42,72,500			**42,72,500**

ఉదా : దేవరాజ్ & కో వారి యొక్క అంకణా మరియు అదనపు సమాచారము ఆధారముగా 31.12.2002తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వర్తక లాభనష్టాల ఖాతా మరియు ఆస్తి అప్పుల పట్టీలను తయారు చేయుము.

31.12.2002 నాటి అంకణా

	Dr	Cr
	రూ.	రూ.
మూలధనము (రూ.10/- విలువగల 60,000 వాటాలు)		6,00,000
సాధారణ రిజర్వు		2,56,526
ఋణగ్రస్థులు మరియు ఋణదాతలు	2,23,380	36,858
స్థిరాస్తులు	3,20,000	
కొనుగోళ్ళు మరియు అమ్మకాలు	5,00,903	9,83,947
ఉత్పత్తి వ్యయాలు	3,59,000	
స్థాపన ఖర్చులు	59,692	
ప్రారంభ సరుకు (1.1.2002)	1,72,058	
పెట్టుబడులు	2,88,950	
తరుగుదల రిజర్వు		71,000
నగదు నిల్వలు	72,240	
మధ్యంతర డివిడెండు	15,000	
వడ్డీ		8,544
లాభనష్టాల ఖాతా (1.1.2002)		16,848
ఉద్యోగుల భవిష్య నిధి		37,500
	20,11,223	**20,11,223**

అదనపు సమాచారము :

1. 31.12.2002 వున్న సరుకు నిల్వ రూ.1,48,680/-
2. రూ.10,000/- దాకా స్థిరాస్తుల మీద తరుగుదల లెక్కించాలి.
3. ఉద్యోగుల భవిష్య నిధికి కంపెనీ వారు చెల్లించవలసిన సొమ్ము రూ. 1500/-
4. పెట్టుబడుల మీద రావలసిన వడ్డీ రూ. 2,750/-
5. స్థాపన ఖర్చులలో మేనేజరుకు యిచ్చిన పారితోషికము రూ.6000/- వరకు కలిసి ఉన్నది. మేనేజరుకు లాభాలమీద కనీస పారితోషికము రూ. 10,000లకు తగ్గకుండా ఉండేలా 5% చొప్పున యివ్వాలని ఒప్పందం ఉన్నది.

జవాబు : దీవీలాల్ & కో వారి 31.12.2002తో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr					Cr
To ప్రారంభ సరుకు		1,72,058	By అమ్మకాలు		9,83,947
To కొనుగోళ్ళు		5,00,903	By ముగింపు సరుకు		1,48,680
To ఉత్పత్తి వేతనాలు		3,59,000			
To స్థూల లాభము		1,00,666			
		11,32,627			**11,32,627**
To ఉద్యోగుల భవిష్య నిధి		1,500	By స్థూల లాభము		1,00,666
To స్థిరాస్తులపై తరుగుదల		10,000	By వడ్డీ	8544	
To స్థాపన వ్యయాలు (59692-6000)		53,692	By మా॥రావలసిన వడ్డీ	2750	11,294
To మేనేజరు పారితోషికము	6000				
మా॥చెల్లించవలసినది	4000	10,000			
To నికర లాభము		36,758			
		1,11,950			**1,11,950**

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr			Cr
To మధ్యకాలిక డివిడెండు	15,000	By తెచ్చిన నిల్వ (గత సం॥ లాభం)	16,848
To మిగులు (ఆస్తి అప్పుల పట్టీకి మళ్ళింపు)	38,616	By నికర లాభము (ప్రస్తుత సం॥ లాభం)	36,768
	53,616		**53,616**

సూచన : మేనేజరు పారితోషికము లెక్కింపుకు ముందు నికర లాభము 46,768

మేనేజరు ప్రతిఫలము 5% ప్రకారము 46768×5/100 = 2338 - 40 మేనేజరు కనీస ప్రతిఫలము రూ.10,000 నికర లాభముపై లెక్కించింది = 2,33,800

కనుక మేనేజరుకు చెల్లించవలసినది రూ. 10,000/-

చెల్లించినది రూ. 6000/-

ఇంకను చెల్లించవలసినది రూ. 40,000

31.12.2002 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టీ

అప్పులు	**రూ**	**ఆస్తులు**	**రూ**

వాటా మూలధనము		స్థిరాస్తులు	
జారీ చేసిన చెల్లించిన మూలధనము		స్థిరాస్తులు 320000	
వాటా 1టికి రూ.10 విలువగల 60,000	6,00,000	తీ॥తరుగుదల 10000	3,10,000
రిజర్వులు మిగుళ్ళు		పెట్టుబడులు	2,88,950
సాదారణ రిజర్వు	2,56,526	ప్రస్తుత ఆస్తులు, ఋణాలు, అడ్వాన్సులు	
తరుగుదల రిజర్వు	71,000	ఎ ప్రస్తుత ఆస్తులు	
లాభనష్టాల ఖాతా	38,616	ముగింపు సరుకు	1,48,680
హామీగల ఋణాలు		ఋణగ్రస్థులు	2,23,380
హామీ లేని ఋణాలు		నగదు నిల్వ	72,240
ప్రస్తుత అప్పులు ఏర్పాట్లు		పెట్టుబడులపై రావలసిన వడ్డీ	2,750
ఎ ప్రస్తుత అప్పులు, ఋణదాతలు	36,858	By ఋణాలు అడ్వాన్సులు	
చెల్లించవలసిన మేనేజరు పారితోషికము	4000	చిల్లర వ్యయాలు	
బి ఏర్పాట్లు			
ఉద్యోగుల భవిష్యనిధి (37500+1500)	39,000		
	10,46,000		**10,46,000**

ఉదా : 31.3.99 నాటి రాగమయి కంపెనీ లిమిటెడ్ వారి అంకణా నిల్వలు క్రింది విధముగా ఉన్నాయి.

వివరాలు	డెబిట్	వివరాలు	క్రెడిట్
ప్రారంభ సరుకు	1,50,000	ఋణదాతలు	1,12,500
కొనుగోళ్ళు	8,00,000	ఆదాయపు పన్నును ఏర్పాటు	1,12,500
వేతనాలు	2,25,000	లాభనష్టాల ఖాతా	95,000
శక్తి (విధ్యుత్తు)	37,500	సాధారణ రిజర్వు	2,50,000
ఉత్పత్తి ఖర్చులు	87,500	పూర్తిగా చెల్లించిన వాటా మూలధనము	7,50,000
అమ్మకాల రవాణా	50,000	(రూ.10/- ఈక్విటి వాటాలు)	
కొనుగోలు రవాణా	25,000	6% విమోచనీయ ఆధిక్యపు వాటాలు	5,00,000
జీతాలు	1,50,000	(రూ. 10ల వాటాలు)	
భీమా	25,000	6% డిబెంచర్లు	5,00,000
ఋణగ్రస్తులు	2,25,000	(కంపెనీ స్థిరాస్తుల మీద హామి)	

బ్యాంకు నిల్వ	15,000	జీతాలు వేతనాలు బకాయిలు	62,500
నిక్షేప నిధి పెట్టుబడులు	2,25,000	అమ్మకాలు	19,25,000
(4% గవర్నమెంటు సెక్యూరిటీలలో ఉన్నది)		గవర్నమెంటు సెక్యూరిటీలమీద వడ్డీ వసూలు	5000
డిబెంచర్ల మీద వడ్డీ	15,000	(నిక్షేపనిధి)	
భూమి భవనాలు	7,50,000	నిక్షేప నిధి	2,25,000
యంత్రాలు ప్లాంటు	11,25,000		
డైరెక్టర్ల ఫీజు	25,000		
ఆడిట్ ఫీజు	15,000		
ఆదాయపు పన్ను చెల్లింపు	1,02,500		
డివిడెండ్ల చెల్లింపు	15,000		
(ఆధిక్యపు వాటాల మీద)			
మధ్యకాలిక డివిడెండు	75,000		
(ఈక్విటి వాటాలమీద)			
ప్రాథమిక ఖర్చులు	50,000		
గుడ్‌విల్	3,50,000		
	45,37,500		**45,37,500**

సర్దుబాట్లు :-

1. 31.3.1999న నిల్వ సరుకు రూ. 1,48,000/-
2. ఆదాయపు పన్ను కోసం వర్తమానపు సంవత్సరానికి ఏర్పాటు రూ.1,28,000/-
3. సాధారణ రిజర్వుకు రూ.45,000 మళ్ళించడానికి, నిక్షేపనిధిని రూ. 15,000 కలపడానికి నిర్ణయించడమైనది. ఈక్విటి వాటాల మీద 10% డివిడెండ్ చెల్లించడానికి నిర్ణయము చేయడమైనది.
4. భూములు, భవనాల మీద 2%, ప్లాంటు యంత్రాలమీద 10% తరుగుదల కట్టవలెను.
5. ప్రాథమిక ఖర్చుల నుండి రూ.15,000 రద్దు చేయవలెను.
6. ఋణగ్రస్తులలో రూ. 5,000 రాని బాకీలు అయినాయి. కాని రాని బాకీల నిధి 2% ఏర్పాటు చేయండి.
7. గవర్నమెంటు సెక్యూరిటీల మీద రావలసిన వడ్డీ రూ. 3500/-ల పై సమాచారముతో ముగింపు లెక్కలు వ్రాయండి.

జవాబు : రాగమయి కంపెనీ లిమిటెడ్ వారి 31.12.99లో అంతమయ్యే సంవత్సరానికి వర్తకపు లాభనష్టాల ఖాతా

Dr			Cr
To ప్రారంభ సరుకు	1,50,000	By అమ్మకాలు	19,25,000
To కొనుగోళ్ళు	8,00,000	By ముగింపు సరుకు	1,48,000
To కొనుగోలు రవాణా	25,000		
To వేతనాలు	2,25,000		
To శక్తి	37,500		
To ఉత్పత్తి వ్యయాలు	87,500		
To స్థూల లాభము	7,48,000		
	20,73,000		**20,73,000**

To జీతాలు		1,50,000	By స్థూలలాభము	7,48,000
To భీమా		25,000		
To ఆడిట్ ఫీజు		15,000		
To అమ్మకాల రవాణా		50,000		
To డిబెంచర్లపై వడ్డీ	15,000			
మా॥బకాయి వడ్డీ	15,000	30,000		
To ప్రాధమిక ఖర్చులు		15,000		
To తరుగుదల				
భూమి భవనాలు	15,000			
ప్లాంటు యంత్రాలు	1,12,500	1,27,500		
To డైరెక్టర్ల ఫీజు		25,000		
To రాని బాకీలు		5,000		
To రాని బాకీల నిధి		4,400		
To ఆదాయపు పన్ను కోసం ఏర్పాటు		1,28,000		
To నికర లాభం		1,73,100		
		7,48,000		**7,48,000**

లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా

Dr	Cr

To ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాటు		1,02,500	By తెచ్చిన నిల్వ (గత సం॥లాభం)	95,000
To సాధారణ రిజర్వు మళ్ళింపు		45,000	By నికరలాభం (ప్రస్తుత సం॥ లాభం)	1,73,100
To నిక్షేప నిధి మళ్ళింపు		25,000	By ఆదాయపు పన్ను ఏర్పాటు	1,12,500
To ఆధిక్యపు వాటాలపై				
డివిడెండు	15,000			
మా॥చెల్లించవలసిన				
డివిడెండు	15,000	30,000		
To ఈక్విటి వాటాలపై మధ్యకాలిక				
డివిడెండు	75,000			
మా॥చెల్లించవలసినది	75,000	1,50,000		
To మిగులు (ఆస్తి అప్పుల పట్టికి				
మళ్ళింపు,		28,100		
		3,80,600		**3,80,600**

1999 మార్చి 31 నాటి ఆస్తి అప్పుల పట్టి

అప్పులు		**రూ.**	**ఆస్తులు**		**రూ**
వాటా మూలధనం			**స్థిరాస్తులు**		
అధికృత మూలధనం			భూమి భవనాలు	7,50,000	
6% ఆధిక్యపు వాటాలు		5,00,000	తీ॥ తరుగుదల	15,000	7,35,000
(రూ. 10/- వాటాలు)			ప్లాంటు యంత్రాలు	11,25,000	
ఈక్విటి వాటా మూలధనం		7,50,000	తీ॥ తరుగుదల	12,500	10,12,500
(రూ. 10/- వాటాలు,			గుడ్‌విల్		3,50,000
చెల్లించిన మూలధనం			**పెట్టుబడులు**		
6% ఆధిక్యపు వాటా మూలధనం		5,00,000	నిక్షేప నిధి పెట్టుబడులు		2,25,000
(రూ. 10/- వాటాలు)			(4% గవర్నమెంట్లు సెక్యూరిటీలు)		
ఈక్విటి వాటా మూలధనం (రూ.10/-వా॥)		7,50,000	**ప్రస్తుత ఆస్తులు ఋణాలు అడ్వాన్సులు**		
రిజర్వులు మిగుళ్ళు					
సాధారణ ధాజర్వు	2,50,000		**ఎ ప్రస్తుత ఆస్తులు**		

మా॥చేర్చినది	45,000	2,95,000	ముగింపు సరుకు		1,48,000
నిక్షేపనిధి	2,25,000		బ్యాంకు నిల్వ		15,000
మా॥సంచిత వడ్డీ	8,500		సెక్యూరిటీల మీద సంచిత వడ్డీ		3,500
మా॥చేర్పులు	25,000	2,58,500	**బి అప్పులు అడ్వాన్సులు**		
లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా		28,100	ఋణగ్రస్తులు	2,25,000	
హామీగల ఋణాలు			తీ॥రాని బాకీలు	5,000	
6% డిబెంచర్లు		5,00,000		2,20,000	
డిబెంచర్ల మీద సంచిత వడ్డీ		15,000	తీ॥రాని బాకీల నిధి	4,400	2,15,600
ప్రస్తుత అప్పులు ఏర్పాట్లు			**చిల్లర వ్యయాలు**		
ఎ) ప్రస్తుత అప్పులు			ప్రాథమిక ఖర్చులు		35,000
ఋణదాతలు		1,12,500			
జీతాలు వేతనాలు బకాయి		62,500			
బి) ఏర్పాట్లు					
ఆదాయపు పన్ను కోసం ఏర్పాటు		1,28,000			
ప్రతిపాదిత డివిడెండు ఆధిక్యపు					
వాటాల మీద	15,000				
ఈక్విటి వాటాల మీద	75,000	90,000			
		27,39,600			**27,39,600**

14.7 : ప్రశ్నలు

1. లాభనష్టాల ఖాతా తయారు చేయడానికి సంబంధించిన చట్ట సంబంధమైన నిబంధనలను తెలుపుము.
2. లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా అంటే ఏమిటి? అందులో చూపే అంశాలను వివరింపుము.
3. లాభనష్టాల ఖాతాలో కనిపించే క్రింది అంశాలను క్లుప్తముగా వ్రాయుము.
   ఎ) డిబెంచర్ల మీద వడ్డీ
   బి) ప్రాథమిక ఖర్చులు
   సి) ఆదాయపు పన్ను కోసం ఏర్పాట్లు
4. డివిడెండ్లు, మధ్యకాలిక డివిడెండ్లు, క్లెయిమ్ చేయు డివిడెండ్లులను విశదీకరించుము.
5. కంపెనీలు చెల్లించవలసిన ఆదాయపు పన్నును ముగింపులలో ఏవిధంగా చూపవలెను.

6. ఆగంతుక ఋణ బాధ్యతలు (Contingent Liabilities)ను వివరించి ముగింపు లెక్కలలో చూపు విధానము వివరింపుము.
7. క్రింది అంశములను క్లుప్తముగా వివరింపుము

   ఎ) పెట్టుబడులపై వడ్డీ

   బి) నిక్షేపనిధి పెట్టు బడులపై వడ్డీ

   సి) రిజర్వులను మళ్ళింపు

   డి) రిజర్వుల ఉపసంహరణ

   ఇ) డిబెంచర్లపై చెల్లించవలసిన వడ్డీ

14.8 : అభ్యాసాలు

1. కరుణాకరన్ కంపెనీ లిమిటెడ్ రూ. 10/- విలువగల 50,000 వాటాలతో రూ. 5,00,000 మూలధనంతో నమోదైనది.

31.12.2000న కంపెనీ పుస్తకాల నుండి సేకరించిన వివరాలు

ఈక్విటి వాటా మూలధనం		జీతాలు	11,000
వాటా 1టికి రూ.8/- పిలిచినది	4,00,000	వచ్చిన వాపసులు	120
గుడ్‌విల్	60,000	పంపిన వాపసులు	100
ప్రారంభసరుకు	90,000	చేతిలో నగదు	1,200
భూములు భవనాలు	1,00,000	బ్యాంకులో ఉన్న నగదు	11,300
కొనుగోళ్ళు	2,20,000	ప్లాంటు యంత్రాలు	1,15,000
అమ్మకాలు	3,75,000	ఋణగ్రస్తులు	1,28,000
వేతనాలు	75,000	ఋణ దాతలు	35,000
రాని బాకీల నిధి	2,500	కొనుగోలు రవాణా	7,000
మరమ్మత్తులు	2,940	రాని బాకీలు	1,000
రేట్ల భీమా	12,600	డైరెక్టర్ల ఫీజు	7,500
5% డిబెంచర్లు	50,000	ఆడిట్ ఫీజు	4,000
వసూలైన అద్దె	2,500		
బదిలీ ఫీజు	160		
డిస్కౌంటు	18,000		

సర్దుబాట్లు :-

ఎ) ముగింపు సరుకు రూ. 1,15,000

బి) అసమాప్త భీమా రూ.1,800

సి) రాని బాకీల నిధిని 5% ఏర్పాటు చేయాలి.

డి) రావలసిన అద్దె రూ.500

ఇ) యంత్రాలపై 5% భూమి భవనాలపై 3% తరుగుదల కట్టాలి.

ఎఫ్) వేతనాలలో రూ. 15,000 సాధారణ వేతనాలు కలిసి ఉన్నాయి.

జి) ఋణదాతలపై 2% డిస్కౌంటు నిధికి ఏర్పాటు చేయవలె.

31.12.2000 సంవత్సరానికి ముగింపు లెక్కలు తయారు చేయుము.

(జవాబు : స్థూల లాభము రూ. 1,13,580, నికర లాభము రూ. 31,450 , మిగులు 31,450. ఆస్తి అప్పుల పట్టీ మొత్తం రూ. 5,18,250)

2. అమరావతి కంపెనీ లిమిటెడ్ వారి అధికృత మూలధనము రూ. 6,00,000/- వాటా 1టికి రూ. 10లుగా విభజించినారు.

2002-12-31 న ఆవర్జా నిల్వలు యిలా ఉన్నాయి.

అవరణలు	3,00,000	ఋణగ్రస్తులు	87,000
ప్లాంటు, యంత్రాలు	3,60,000	గుడ్‌విల్	25,000
పిలుపు బకాయిలు	7,500	చేతిలో నగదు	750
చెల్లించిన మధ్యకాలిక డివిడెండ్	7,500	బ్యాంకులో నగదు	39,900
కొనుగోళ్ళు	1,85,000	వేతనాలు	84,800
ప్రాథమిక ఖర్చులు	5,000	సాధారణ ఖర్చులు	16,900
రవాణా	13,100	జీతాలు	14,500
డైరెక్టర్ల ఫీజు	5,740	డిబెంచర్ల పై వడ్డీ	9,000
రాని బాకీలు	2,110	వాటా మూలధనము (పూర్తిగా పిలిచినది)	4,60,000
8% డిబెంచర్లు	3,00,000	చెల్లింపు బిల్లులు	38,000
లాభనష్టాల ఖాతా	14,500	అమ్మకాలు	4,15,000
ఋణదాతలు	50,000	రాని బాకీల కోసము ఏర్పాటు	3,500
సాధారణ రిజర్వు	25,000		
5% ప్రభుత్వ సెక్యూరిటీలు	60,000		
సరుకు	75,000		
ఫిక్చర్లు	7,200		

సర్దుబాట్లు :-

ఎ) 31.12.2003న సరుకు నిల్వ రూ. 2,20,000/-

బి) డైరెక్టర్లు క్రింది అంశాలను ప్రతిపాధించినారు.

పన్ను కొరకు రూ. 10,000 ఏర్పాటు చేయవలెను.

సాదారణ రిజర్వుకు రూ. 15,000 మళ్ళించవలెను.

సి) స్వాధీన ఆస్తిపై 22 % మరియు ఫర్నిచర్‌పై 5% తరుగుదల ఏర్పాటు చేయుము.

డి) ఆధిక్యపు వాటాలపై రెండవ అర్ధసంవత్సరమునకు డివిడెండు చెల్లించవలయును.

సి) ఈక్విటి వాటాలపై 10% డివిడెండు చెల్లించవలెను.

ముగింపు లెక్కలను తయారు చేయుము.

జవాబు : (స్థూల లాభం రూ.4,16,850, నికర లాభము రూ. 1,18,100. లాభనష్టాల వినియోగిత మిగులు రూ. 1,00,850. ఆస్తి అప్పుల పట్టీ మొత్తము రూ. 11,16,645)

నార్త్ ఈస్ట్ ఇండియా కంపెనీ లిమిటెడ్ అంకణా 31.12.2000 తేదిన క్రింది విధంగా ఉంది.

వివరాలు	**డెబిట్**	**క్రెడిట్**
కొనుగోళ్ళు	24,000	
వేతనాలు	5,000	
డిస్కౌంటు	700	500
జీతాలు	750	
అమ్మకాలు		
స్టాకు (1.1.2000)		35,000
అద్దె	7,500	
సాదారణ ఖర్చులు (భీమాతో సహా)	495	
లాభనష్టాల ఖాతా (1.1.2000)		1,503
చెల్లించిన డివిడెండు	900	
మూలధనము (రూ.10ల 1000 వాటాలు)		10,000
ఋణగ్రస్తులు, ఋణదాతలు	3,750	1,750
యంత్రాలు	2,900	

చేతిలో నగదు	1,620	
రిజర్వు		1,550
రాని బాకీలు	483	
	50,303	**50,303**

అదనపు సమాచారము

ఎ) 31.12.2000న సరుకు రూ. 8,200

బి) యంత్రములపై 10% తరుగుదల కట్టాలి.

సి) ఋణగ్రస్తులపై 5% డిస్కౌంటు కట్టాలి.

డి) ఋణదాతలపై 22 % డిస్కౌంటు కట్టాలి.

ఇ) సాలీనా రూ. 540 చొప్పున, ఒక నెల అద్దె బాకీ ఉన్నది.

ఎఫ్) సాలీనా రూ. 75 చొప్పున ఆరునెలల భీమా ముందు చెల్లించారు.

జి) నికర లాభముపై 15% మేనేజింగు డైరెక్టరుకు కమీషన్ యివ్వాలి.

(కమీషన్‌ను నికర లాభములో నుండి తీసివేయకుండా ఉన్న నికర లాభము పై లెక్కించాలి)

సర్దుబాట్లు

ఎ) ప్రాధమిక ఖర్చులను 1/5 వంతు రద్దు చేయండి.

బి) వేతనాలలో రూ. 10,000లు అదనపు గదులు నిర్మించినందుకు గాను ఆవరణలకు సంబంధించినది. ఈ వ్యవహారమునకు యింత వరకు పద్దు వ్రాయలేదు.

సి) ప్లాంటు యంత్రాలపై 10% ఫిక్చర్లపై 5% తరుగుదల ఏర్పాటు చేయుము.

డి) రానిబాకీల కోసము ఏర్పాటు 5% ఋణగ్రస్తులపై ఏర్పాటు చేయుము.

ఇ) తుది డివిడెండు 5% ఏర్పాటు చేయుము.

ఎఫ్) ఆదాయపు పన్ను కోసము రూ. 25,000 ఏర్పాటు చేయుము.

జి) సాధారణ రిజర్వుకు రూ. 10,000 బదిలీ చేయుము.

హెచ్) 31.12.2002న సరుకు రూ. 1,01,000.

పై వివరములతో వర్తకపు లాభనష్టాలఖాతా, ఆస్తి అప్పుల పట్టీని తయారు చేయుము.

జవాబు: స్థూల లాభం రూ. 1,68,100, నికర లాభం రూ. 50,400, లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా మిగులు రూ. 24,415, ఆస్తి అప్పుల పట్టీ మొత్తము రూ. 9,56,540)

3. దుర్గా భవానీ కంపెనీ లిమిటెడ్ వారి అధికృత మూలధనము రూ. 7,50,000 వాటా ఒకటికి రూ. 100లు విలువ గల 3,000 6% ఆధిక్యపు వాటాలు మరియు వాటా 1టికి రూ. 100 విలువ గల 4500 ఈక్విటి వాటాలుగాను ఉన్నాయి.

2003-12-31 అంకణా

డెబిట్ నిల్వలు	రూ.	క్రెడిట్ నిల్వలు	రూ.
గుడ్‌విల్	1,00,000	చెల్లించిన మూలధనం	
స్వాధీన ఆస్తి	3,90,000	3,000, 6% ఆధిక్యపు వాటాలు	3,00,000
ఋణగ్రస్తులు	1,67,500	3,000 ఈక్విటి వాటాలు	
సరుకు (1.1.2003)	2,41,500	(వాటా 1టికి రూ.75 పిలువబడినది)	2,25,000
జీతాలు	1,03,500	5% తనగా డిబెంచర్లు	2,10,000
పంపిణీ ఖర్చులు	1,02,500	ఋణదాతలు	1,25,520
అద్దె పన్నులు	38,250	సాధారణ రిజర్వు	84,725
సాధారణ ఖర్చులు	21,000	లాభనష్టాల ఖాతా	58,500
ఫర్నిచర్	75,000	పన్నుల కోసము ఏర్పాటు	8,800
కొనుగోళ్ళు	4,80,250	అమ్మకాలు	9,18,600
వసూలు హుండీలు	6,000		
పెట్టుబడులు	60,000		
డిబెంచర్లపై వడ్డీ (30.6.2005)			
అర్ధ సంవత్సరమునకు	5,250		
2002 సం॥నకు డివిడెండు	20,250		
ఆధిక్యపు డివిడెండు	9,000		
(30.6.2003 అర్థ సం॥నకు)			
బ్యాంకు నిల్వ	97,500		
చేతిలో నగదు నిల్వ	14,145		
	19,31,145		**19,31,145**

జవాబు : స్థూల లాభము రూ. 6,200, నికర లాభము రూ. 180% లాభనష్టాల వినియోగిత ఖాతా మిగులు రూ. 2,410, ఆస్తి అప్పుల పట్టి మొత్తము రూ. 16,030)